lement par les doctes Escrits de ce grand & venerable personnage Pierre Damien ; mais de plus condamnée par deux Conciles tenus à Rome sur ce fait, en vne mesme année 1065. par le Pape Alexandre II. Cette condamnation a auiourd'huy beaucoup plus de prise sur ces Pretendus Reformés, que sur ces vieux resueurs : veu que ceux-cy n'ayant osé attenter que de violer la loy qui defend le Mariage au quatriéme Degré Canonique, la Pretenduë Reformation d'vne hardiesse plus effrontée, se lance iusqu'au troisiéme, mémes iusqu'au second Degré, qui est celuy des cousins germains, dequoy i'ay allegué les passages de Luther *b* & de Caluin au chapitre de Mahomet. Où i'ay de plus fait voir, que Luther a esté mesmes d'auis (bien que auec doute) que le frere pouuoit licitement prendre en mariage sa propre sœur paternelle, ou maternelle, c'est à dire pourueu qu'elle ne soit sa sœur ensemble de pere & de mere.

b Luth. serm. de Matrim. habito an. 1522. to. 5.

DES VVECELINS

CHAP. VIII.

CEtte Secte a tiré son nom & son erreur de Vvecilo Archeuesque intrus de Maïence, qui soustenoit fort & ferme que les seculiers estant despoüillés de leurs biens, ne sont plus sujets au Iugement de l'Eglise, & ne peuuent estre excommuniés pour leurs excez, tellement qu'on peut receuoir ces excommuniés sans aucune reconciliation. Elle fut condamnée l'an 1085. au Synode de Quintilinebourg *a*. Maintenant nous la voyons non seulement regrattée, mais rengregée par le Caluinisme, qui a pour maistresse maxime, de fouler aux pieds toute iurisdiction & Superiorité Ecclesiastique : mémes iusqu'à dire *b* que *les Loix Ecclesiastiques, quoy que droites & iustes, ne lient point la Conscience.* Proposition que Caluin en propres termes estend generalement sur *toutes Loix humaines.* Ne plus ne moins qu'ailleurs il escrit expressément que *la liberté promise en l'Euangile ne reconnoît Roy, ni Maistre entre les hommes.*

a Baron. an. 1085.

b Cal. lib. 4. cap. 10. §. 6.

c Cal. lib. 4. c. 20. §. 1.

DE ROSCELIN NOVVEAV SABELIEN.

CHAP. IX.

SOn erreur rembarrée par S. Anselme, & reprouuée au Concile de Rheims, consistoit en ce qu'il ne pouuoit croire l'Vnité d'essence és trois Personnes Diuines, sans asseurer que le Pere & le S. Esprit s'estoient incarnés : ny attribuer l'Incarnation au seul Fils, sans dire que les trois personnes sont trois choses non moins separées entre elles, que sont trois Anges, ou trois ames, n'ayans toutesfois qu'vne mesme puissance & volonté *a*, est autant que s'il eut dit, pour fuyr l'Arianisme, il faut de necessité se rendre Sabellien & Patripassien, ou, pour euiter le Sabellianisme, deuenir necessairement Arien. Extremités diaboliques, que nous auons en leur temps monstré auoir esté anathematizées par l'Eglise Catholique, qui a toûjours retenu le milieu, croyant & enseignant que l'Vnité de l'essence Diuine ne déroge en rien que ce soi, ny à la Trinité des Personnes, ny à l'Incarnation du Fils de Dieu. Nonobstant cela on entend auiourd'huy resonner souuent és Chaires de Caluin les susdites extremités, comme i'ay fait toucher au doigt, partie au chapitre des Sabelliens, partie en celuy des Ariens.

a Bar. an. 1094.

§. III.

Témoignage d'Hermanus Contract

HErmanus Contractus Moine de noist, ne pourroit en plus beaux témoigner & pratiquer l'inuocation stre Dame, que par l'Hymne, *Alma Re ris Mater*, &c. & l'Anthienne, *Salue Mater misericordiæ*, &c. qu'on luy attri que l'Eglise ne cesse de chanter.

aV. Coc. loc. cit.

§. IV.

Témoignage de Pierre Damien.

PIerre Damien au Sermon de la N de nostre Dame *a* : *Vierge Mere d dont la beauté est admirée par le Soleil & Lune. Surien, Dame à ceux qui ne cessent à toy.* Et ailleurs, parlant de tous les S. *Ceux-cy sont les Aduocats que nous auons du Iuge : Celuy pour qui ils auront interce doit point craindre la sentence capitale. Rec donc aux suffrages approuués, & que l'eno des pechés ne nous destourne point : d'autãt q pitié est plus grande que nostre impieté. Ils so seillers de nostre loy, ils resistent souuent à sa & ne nous abandonnẽt point au temps d'adu veu qu'ils sçauent combien d'embusches a mis nous sommes exposés en ce lieu où ils no laissés. Soupirons donc à leur souuenir, afin nous protegent sous l'ombre de leurs aisles, iu ce que l'iniquité soit passée, & qu'ils nous co sent à l'Espoux de l'Eglise, qui est Dieu, &c.*

a Prope fin. Extat apud Sur. tom. 5. 8. Sept.

b Ser. de festo Omnium Sanctorũ, fin. Extat apud Sur. tom. 6. 1. Nou.

§. V.

Témoignage de S. Anselme de Cantorbie.

SAint Anselme traitant de l'excellenc la bien-heureuse Vierge *a* : *Ayant inuoq nom de la mere, bien que les merites de celuy inuoque, ne le meritent : neantmoins les merite la Mere intercedent, afin qu'elle soit exaucée.* plus bas *b* : *Ayde-nous Dame tres-pitoyable, sans auoir égard à la multitude de nos pechés, chy ta volonté à misericorde en nostre endroit, De grace donne secours, &c.* Et peu après : *C donc à toy que nous-nous recommandons : ge nous de perir : fay plustost que nostre salut so tour à autre multiplié.* Et en vn autre lieu parlant des Anges Gardiens : *Quand il est soin, ils viennent au secours lors principalem tu'ils sont inuitez par prieres. Car il n'y a pon ce retardement à venir, puis qu'en vn momen puuent se trasporter du ciel en terre, & derech rmonter au ciel.* Et ailleurs *d* : *Les SS. nous att cant encore pour leur accomplissement, souhai nt plus ardemment nostre deliurance, tant pu ex, que pour nous : & intercedent pour nous, afi que nous soyons plustost affranchis de la misere Seele present.*

a De Excel. B. Virg. c. 6. prope fin.

b Cap. 12. med.

c In Elucidario. ref. Coc. l. de Angelis art. 4.

d. in Heb. 11. fin.

T. 164599 C. 1210963

Confirmosse Andres Rico Ramos ex fiscado
Vispera de S. Ju.s en S. Maria de la Villa
de Benqa 23 de Junio de 1685 pareL
Fr. D. Simon Garcia Obp. de Oviedo

L4 C38 (1764 5820 c

Visto el retor de dho despacho
en Valls a 3 de Sept. de 1683
Leonardo de Mansfelder
2 deporte
Sor D. Andres de Mansfelder

D. ANTONII FERNANDEZ

DE OTERO

DE OFFICIALIBUS

REIPUBLICÆ,

8

D. ANTONII FERNANDEZ

DE OTERO

I. C. CARRIONENSIS,
OLIM IN PINTIANA ACAD. INSTITUTIONUM
Civilium Cathedræ Moderatoris; deinde in Pintiano Regio
Senatu Forensium causarum Patroni,

TRACTATUS
DE OFFICIALIBUS
REIPUBLICÆ,
NECNON OPPIDORUM UTRIUSQUE
CASTELLÆ,

Tum de eorundem Electione, Usu & Exercitio.

OPUS NON SOLUM TIRONIBUS,
Sed etiam Magistris perneccessarium,
DUPLICI INDICE, CAPITUM SCILICET,
& Rerum locupletatum.

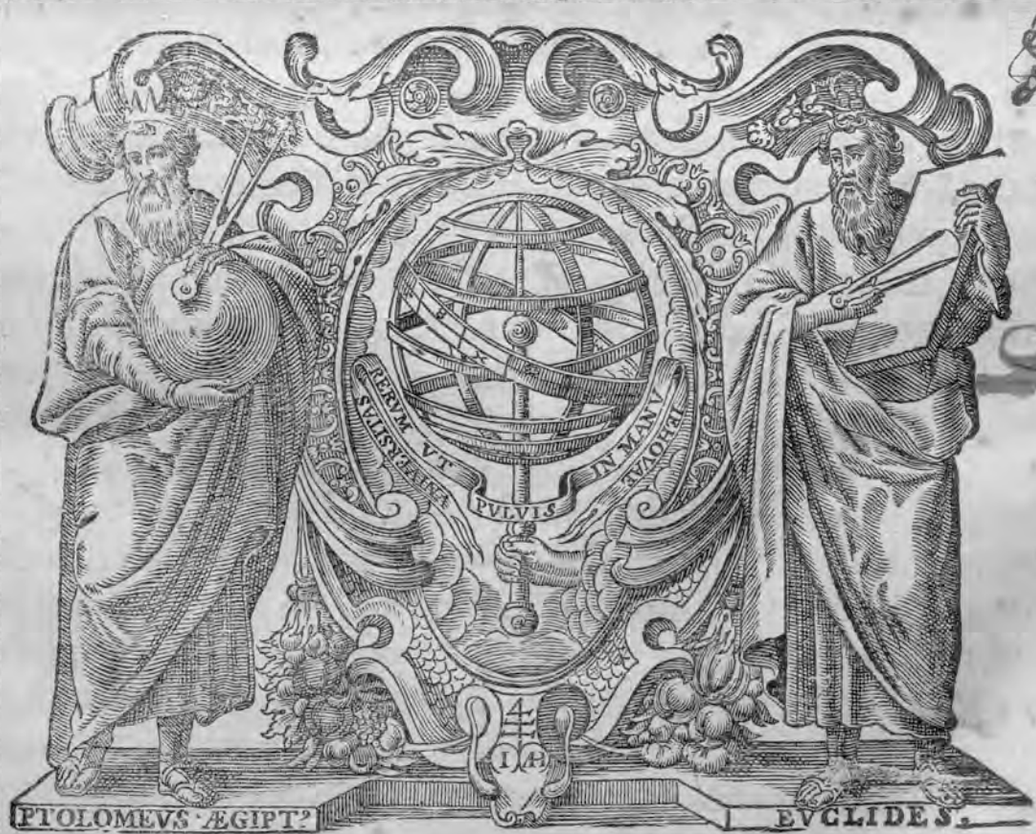

LUGDUNI,
Sumpt. MARCI, & JOAN. ANTON. HUGUETAN. Fratrum.

M. DC. LXXXII.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

DE OFFICIALIBUS

DE OLEO

PROLOQUIUM AD LECTOREM.

PRÆFATIONUM usus, in Librorum editionibus, non omnibus probatur, utpotè quæ Lectori in altum properanti remoram injicere videantur, & Genium rem ipsam cominùs videre gestiens retinaculis importunis præpediant. Cui etenim bono, inquiunt, Tabellæ publicè propositæ velum obducere, & præsentem voluptatem avidis præripere oculis jamjam ad illam contemplandam ardentibus? vel esurientem atque mensæ assidentem longiore discursu convivam distinere, qua scilicet arte, quibusvè condimentis edulia parata sint, quasi aures priùs quàm os & venter, saturandæ sint? At verò cæteri, quibus sanior residet sententia, quamvis prolixiora Lectorem fatigantia Prolegomena explodant, non tamen recusant ea quæ brevem totius Operis synopsim exhibent tanquam in speculo, ut hac ratione mens imbuta primis rei differendæ rudimentis, faciliori negotio intentionem Authoris percipiat, & delicatiori oblectatione singularum totius Operis partium pulchritudinem intueatur.

Quare operæ pretium duxi compendiariam hujus Tractatus delineationem in limine præponere, duabus distincti partibus, quarum prior agit de Officialibus Reipublicæ Hispanorum, sive utriusque Castellæ in genere: posterior verò Prætores, seu Judices Ordinarios Civitatum & Oppidorum tam Regiæ Coronæ, quàm privatorum Toparcharum in specie considerat.

Ampliſſima quidem materia est juxtà ac utiliſſima, siquidem in omni Republica benè constituta, Magistratuum institutio principem locum sibi facilè vindicat, sine quorum authoritate, prudentia, & diligentia stare minimè potest; ut quemadmodum

exercitus ſine Imperatore ab hoſtibus nullo negotio debellatur ac diſſipatur, & navis ſine gubernaculo evidentiſsimis ſubjacet naufragij periculis, non abſimili quoque ratione Civilis Societas non niſi ſapientiſſimorum Officialium conſilio & poteſtate conſiſtit, neque tranquilla pace frui poterit, niſi præſideant qui totam rem civilem publicam & privatam ſapientiâ ſuâ componant & gubernent. Omnia tamen, quæ ad hunc Tractatum revocari poſſent, non congero; ſed ut mei moris eſt, ſelectiora & utiliora ad praxim forenſem, necnon politicam exhibeo, quæ nimirum obſervanda veniant in electione Officialium, ut digniores ſemper præferantur, omníſque ambitioni via præcludatur; ut legitimè electi confirmentur à Principe, vel Baronibus, quorum juriſdictioni ſubſunt; ut confirmati munus ſibi impoſitum ſubeant, etiam inviti, ac diligenter perſolvant; ut præficiendi requiſitis qualitatibus ornentur; ut debito loco ſedeant; & incedant abſque confuſione & tumultu, meritíſque donentur ſalariis; qua ratione creentur Officia, retineantur, extinguantur, vel amittantur; aliáque quamplurima ſcitu digna, ac ſpecialia, quæ ſequens Capitum utriuſque Partis ſyllabus ſummo digito commodiùs indicabit.

Quæ omnia legum Civilium & Pontificiarum authoritatibus, appoſitis etiam quibuſdam ſacræ Scripturæ locis, Hiſtoriarum monumentis, & eruditiſsimorum Juriſperitorum deciſionibus ac ſententiis exornantur, ut non modò Dicaſterium ſeu forum judiciale profitentibus neceſſaria, ſed & cujuſvis ſtatus ſeu ordinis hominibus utilia non minus quàm jucunda fore videantur. Hoc tamen Lectorem monitum velim, ut errata, quæ hac tempeſtate vix evitari poſſunt in Typis, judicio ſuo ſuppleat & emendet, & quæ Authori jure imputari non debent, benigna æquitate ferat & ignoſcat.

INDEX

INDEX CAPITUM PRIMÆ PARTIS.

CAPUT I. QVID *Officialium nomine comprehendatur, & quid sit electio.* pag. 1

II. *De his quæ generaliter observanda sunt in electione Officialium.* 3

III. *De qualitate eligendorum ad Officia Reipublicæ.* 11

IV. *In electionibus Officiorum an semper obtineat quod fit à majori parte, & cavendum sit: Et quid si electores in pari numero contrarientur cum discordent.* 28

V. *Electio seu nominatio Officialium utrum debeat fieri de digniori, an sufficiat in utroque foro de digno, Et si indignus, & incapax nominetur, & eligatur, an Electores potestate eligendi priventur & quis tunc debeat eligere.* 31

VI. *De Confirmatione electionis Officialium quæ à Superiore necessariò est petenda, quomodo debeat fieri, & de ejus effectu.* 37

VII. *De prohibita Officiorum continuitate.* 41

VIII. *De pluralitate Officiorum prohibita, & quando permissa.* 46

IX. *Vtrum Officia sorte possint conferri, & ab hoc sortis Iudicio appellari valeat.* 50

X. *De Officiorum divisione inter nobiles & plebeios. Et an unus status possit præscribere contra alium Officia Reipublicæ.* 53

XI. *Officialium electio seu nominatio an per appellationem à contradicente interpositam suspendi possit, an vero ex ejus executione, & possessione Officij tradita cauſetur attentatum.* 64

XII. *Electi & nominati ad officia Reipublicæ ea tenentur acceptare, & quomodo compellentur & ex quibus causis excusari possint, & de praxi proponendi excusationes.* 70

XIII. *Officia Reipublicæ, durante tempore, pro quo nominatio seu electio facta est, an revocari possit; & quid si ad beneplacitum vel ad nutum fuerit concessa.* 85

XIV. *De præcedentiis Officialium Reipublicæ.* 92

XV. *Officia Reipublicæ an procurari & ambiri possint.* 104

XVI. *De Officialium Reipub. Salariis.* 105

XVII. *Officia reipublicæ quomodo extinguantur & amittantur.* 108

XVIII. *De obligationibus, interesse aut pœnis quibus subiaceant eligentes seu nominantes Officiales Reipublicæ & de Officialium fidejussoribus.* 110

PARTIS SECUNDÆ.

CAPUT I. DE *Prætoribus Civitatum, & Villarum eorumque locum Tenentibus, & Iudicibus ordinariis cujuslibet oppidi tam Regiæ Coronæ, quam privatorum Dominorum, seu Baronum.* 115

II. *De Alguacelis seu Birorariis.* 125

III. *De*

Index Capitum.

III. *De Officio Custodis Carceris vel Commentariensis.* 127

IV. *De Officio Iudicis in Hispan. vulgò vocati* Alcalde de la Hermandad, *& aliorum ministrorum, vulgò* Quadrilleros. 131

V. *De Officio Tabellionis seu Notarij.* 141

VI. *De Officio Decurionis.* 147

VII. *De Officio Disquisitorum, seu Censorum victualium, qui vulgò dicuntur* Fieles Executores de bastimentos. 148

VIII. *De Officio Sindici seu Procuratoris generalis.* 153

IX. *De Procuratoribus Curiarum quos dicimus*, Procuradores de Cortes. 160

X. *De Officio Oeconomi Civitatis, Villæ seu cujuscumque Concilij qui vulgò dicitur* Mayordomo de propios. 171

XI. *De Officio Thesaurarij publici, & regalis, & cujusl bet Depositarij publici seu privati per Iudicem constituti.* 180

XII. *De Officio Depositarij publici horrei qui vulgò dicitur* Mayordomo del posito. 197

XIII. *De Officio Custodis murorum, portarum Civitatis, portus, itinerum, seu montium, frugum, vinearum.* 201

XIV. *De Officio Exactorum tributorum, ac vectigalium Regni & Eleesimonarum Bullarum.* 207

XV. *De Officio Campsoris seu Cambiatoris publici qui vulgò dicitur* Cambio *& Numularij, qui dicitur* banco. 214

XVI. *De Officio Ponderatoris Auri, Argenti, & aliorum metallorum, qui vulgò apud nos vocatur* Contraste, *& de mercatore publico.* 224

XVII. *De officio Hospitatoris publici, quem vulgò vocamus* Mesonero. 230

XVIII. *De officio alterius Hospitatoris, qui Castellæ sermone dicitur* Aposentador. 239

XIX. *De Officio Proxenetæ, venditionum, & aliorum contractuum, vulgò dicitur* Corredor. ibid.

XX. *De officio Describentium vicinos in publico æstimo, vulgò* Padron *Censitorum quos in Hispania vocamus* Empadronadores y Desagraviadores de pechos y tributos. 253

XXI. *De publicis Mensoribus agrorum, navium, & aliarum rerum similium & Architectis publicis vulgò* Alarifes. 265

XXII. *De officio Executoris publici Iustitiæ, seu manu Volti, in Hispania vulgò* Verdugo *nuncupati & Præconis publici.* 274

D. ANTO

D. ANTONII FERNANDEZ

DE OTERO,

I.C. CARRIONENSIS,

TRACTATUS DE OFFICIALIBUS.

PARS PRIMA.

CAPUT PRIMUM,

Quid Officialium nomine comprehendatur, & quid sit electio?

SUMMARIUM.

1 *Officialium verbo quid significetur?*
2 *Officiales à verbo officio derivantur.*
3 *Officium dicitur quod quisque efficere debet.*
4 *Officium pietatis quid?*
5 *Officium Avi circa Nepotem quid?*
6 *Officium paternum?*
7 *Officium Magistratus?*
8 *Officium pro munere publico & honore usurpatur.*
9 *Officium censuale.*
10 *Cohortale.*
11 *Comitianum.*
12 *Officium quandoque dicitur ipse locus in quo Officiales consistunt.*
13 *Officium nobile & mercenarium quid?*
14 *Officia quædam publica, quædam verò privata.*
15 *Publica duplici sunt in differentia.*
16 *Privata quid sint.*
17 *Officium qui differat ab artificio?*
18 *Artes aliæ sordidæ, aliæ honestæ.*
19 *Officia alia honorifica, alia vilia.*
20 *Officiales ab officio publico derivantur.*
21 *Officiales Reipublicæ quo sensu dicantur.*
22 *Regis dignitas an sit Officium?*
23 *An ex officio teneatur Rex Regnis inservire?*
24 *Imperare non solum est dignitas, sed ars artium omnium summa.*
25 *Proprium Regum officium quid?*
26 *Ars artium est hominem regem.*
27 *Electio à verbo eligere derivatur.*
28 *Electio propriè quid?*
29 *Electio generaliter definita quid?*
30 *Electionis definitio in genere.*

DIcturi de Officialibus Reipublicæ, eorum creatione & usu, cum cæteris ad eorum ministerium spectantibus rebus, oportet ut prius dignoscamus † quid officialium ver- 1
bo significetur, ut meritò in proposito, cum Marc. Tullio Ciceron. *lib.* 1. Officiorum præfari valeam: placet igitur, quoniam omnis dispositio de officiis futura est, ante diffinire, quid sit officium, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur, quod ita docet D. Ambrosius *lib.* 10. *Officiorum in proœmio.*

Et sanè † Officiales à verbo *Officio* deno- 2

3 minantur: officium † autem dicitur, quod quisque efficere debet pro ſuæ conditione perſonæ ut tradit D. Ambroſius *lib.* 1. *Officiorum*: Schander. *in l. tur. verb. Officium*: Cicero in *lib.* 1. *Officiorum & lib. de inventione, exornant* Cæſar à Coſta *lib.* 2. *antiquit.* pro verbo Officio utebantur, ut docet Poliaſter verb. *Officio* & iſto ſenſu apud legum latores dici ſolet † Officium pietatis
4 quod à parentibus in liberos exerceri debet, & in *l. dotem ff. de collatione bonorum*,
5 ubi quippe † Officium avi circa nepotem ex Officio patris erga filium pendet *l. fin. C.*
6 *de dot. proin.* † ubi paternum eſſe Officium, Alciat. *lib.* 1. *de præſ præſ.* 17. Palac. Rub. *in cap. per reſt. not.* 3. *& cap.* 24. *Collatione* 1. *ut in*
7 *l.* 2. *ff. de inofficioſ. teſt.* Et ſimiliter † Officium magiſtratus, & jus dicentis, ut *l.* 1. *ff. de juriſdict. omnium judic. l. veluti* 27. *de verb.*
8 Sed & † Officium frequenter pro munere publico, & honore uſurpari ſolet *ut in l.* 2. *ff. de his quib. ut in dign.* ibi: *item ſiquis contra mandata duxerit, uxorem ex ea provincia, in qua Officium aliquod gerit. l.* 4. §. *profiſci* ibi: *Quod officia proficiſcuntur, ff. de officio proconſul. l. cum Prætor.* 12. ibi: *ut civilibus non fungantur ff. de judic. l.* 6. *cap. min. l. ſi quis* 38. *l. eos qui* 65. *ff. de rit. nupt.* obſervant Coſta *in cap. ſi Pater* 1. *p. verb. uxorem num.* 13. *de teſtam. in* 6. *erudi.* Cujac. 1. *obſervat. cap.* 11. *& lib.* 4. *cap.* 22. Et ſic dicitur Officium Præſidis Comitij Præfectorum, Procuratoris fiſci, ut in *l.* 3. *quando fiſc. vel privat. l.* 2. *&* 3. *ad fin. C. de can. largitionibus l.* 10. *l. unic. in fin. C. de collat. donat. C. de devexund. lib.* 1. *C. ne fiſcus rem quam vend. l.* 1. *C. de bon. vacant. Officium Præſidiale in l.* 1. *C. de Præſcript.* 30. *ann.* † Of-
9 ficium cenſuale. *l. teſtam. omnia* 18. *C. de te-*
10 *ſtament. & apud Symmach. lib.* 1. *Epiſt.* 46. † Cohortale Officium ut *in l. eo* 33. *cap. de ap-*
11 *pell.* † Officium commitianum *l.* 2. *C. de offic. milit. Iudic. & in decretal.* Collocantur plures tituli, *ut de Officio & poteſt. de-*
12 *legat. de Offic. Ordin.* † quandoque dicitur ipſe locus, in quo Officiales conſiſtunt ut in *l. ſi fidei juſſor.* 7. *l. fin.* ibi: *apud Officium deponi debet ff. qui ſatis cogant. l. ejus pro quo ff. de in juſt. voc.* Plinio *lib.* 1. *epiſt.* ibi: *Paucos poſt dies ipſemet regulas convenit in Prætoris Officio*: & frequenter etiam *ll. de Officio Iudicis*, loquuntur ut in *tot. titul. ff.*
13 *de Offic. Iudic.* Et aliud † nobile, aliud verò mercenarium dicitur de quo Bart. *in l. Imperium num.* 6 *ff. de juriſd. omn. Iudic.* Zas & Bros *in l.* 1. *ff. eod.* Pichard. *ad titul.*
14 *de Offic. Iudic.* Sed & † officia quædam ſunt publica, quædam vero privata, ut in *l.* 16. *ff. cap. minut.*

Publica etiam ſunt † in duplici differen- 15
tia, nam alia ſunt publica, authoritate utilitate ſimul, hoc eſt quod omnimodo, & principaliter ſunt inventa in Reipublicæ utilitatem, prout eſt Officium Præſid. ſeu Iudicis ordinar. Synod. Procur. Decurion. & exactor tribut. & ſimilia; alia vero ſunt publica authoritate tantum, ſed utilitate privata ut verificatur in tutela, & cura minorum: nam licet Reipublicæ conveniat, quod minores & eorum bona defendantur, in privatim tamen in utilitatem minoris id cedit quam diſtinctionem amplectitur D. Salgad. *de Reg. protection.* 3. *p. cap.* 8. *à num.* 17.

Privata vero ſunt quæ ad ſingularem 16
utilitatem pertinent, ut quæ à quovis pro ſuo libito exercentur, ut ſunt Oſtiarij, Ioncores, Miniſtratores, & quam plures alij in *l. Centuria* 203. *ff. de V. S.* Et differt † Offi- 17
cium ab artificio, ut in *l. legatis* §... *ff. de legat.* 3. ubi communiter notant DD. *l. nominatim* 27. *ff. de man. m: ff. eod. tit. l. forma* §. *in ſervis ff. de cenſibus* Caſan. *conſiderat.* 31. *eleganter lib.* 2. Gaſpar Guttierrez de los Rilos *in not. Artium liberalium lib.* 11. *cap.* 3. quod conſiſtit in his, qui aliquam artem exercent.

Artes vero † aliæ ſordidæ, aliæ honeſtæ 18
de quo extra conſuetudinem patriæ (quæ ut ars reputetur, vilis, mechanica, aut nobilis eſt attendenda, & Bart. *l.* 1. *C. de dignitatib. lib.* 10. *Platea in l. maximar. C. de excuſat. muner. & lib.* Alciat. *de præſ. præſ.* 48. *num.* 12.) videndus eſt Tiraquel. *de nobilitat. cap.* 34. Caſaneus *in cath. p.* 11. *conſ.* 36. *cum ſeqq.* ſed de his non eſt ſermo. Similiter, & Officia † alia ſunt honorifica alia 19
verò ſordida, & vilia, & ſuo loco dicemus; & interim *vide* Bart. *in l. unic. C. de mulier. & in quo loco ex num.* 15. Gregor. Lopez *in l.* 3. *tit.* 14. *p.* 4. Azeved. *in l.* 3. *tit.* 4. *lib.* 6. Recopil. *ex n.* 2.

Ab officio autem † publico dicuntur 20
communiter, & derivantur Officiales, quo nomine ad ſignificandos magiſtratus, vel eos qui muneri publico inſerviunt utuntur Iur. Con. ut in *l. Præſidis* 34. ibi: *Præſidis provinciæ Officiales ff. de reb. credit. l. ſi quis* 6. ibi: *Officialium ſuorum, vel ſubſequentium, ff. de pœn. l.* 3. §. *miſſus ff. ut in poſſ. legat. l. pœn. ad fin. ff. de bon. damn. l.* 4. *C. de Epiſc. & Cler. l.* 2. *C. de dilatorib. lib.* 10. & frequens & ordinaria loquutio in *tit. novæ Recopil. & in l.* 1. *&* 2. *tit.* 4. *lib.* 3. *Recopil. l.* 1. *&* 23. 35. *&* 29. *tit.* 18. *lbi.* 11. *tit.* 9. *lib.* 1. *ff.* 14. *l.* 12. *tit.* 12. *l.* 1. *tit.* 13. *l.* 46. *tit.* 11. *l.* 6. *tit.* 17. *l.* 15. *tit.* 16. *l.* 11. *tit.* 12. *l.* 13. *tit.* 14. *l.* 2. *&* 12. *tit.* 19. *l.* 5.

tit. 17.

tit.17. l.78. ad titulum & paſſim in pluribus legibus novæ Recopil. *in lib.9.* Et hoc
21 ſenſu dicuntur † Officiales Reipublicæ, & habere Officium ut rectè conſiderat Ioann. de Sant. Maria in *ſua politic. Chriſtian. cap.3. per tot.* præcipue ibi: *y fuera de*
22 *lo dicho el ſer el nombre † del Rey nombre de Officio ſe confirma con aquella comun ſentencia &c.* & paulò inferius ibi: *ſepan*
23 *pues † los Reyes que los ſon para ſervir a los Reynos, y que tienen Officio que los obliga a trabajo.* Unde D. Chryſoſt. *in epiſt. ad Co-*
24 *rinth. ſermone* 15. ita ait & in imperare † non ſolum dignitas eſt, imo ars eſt artium omnium ſumma Plato *epiſt.7.* D. Thom. *de Regim. Printip. cap.*15. ibi: *inter omnes artes vivendi, & regendi ars amplior, & ſuperior eſt*, & facit in propoſito illud
25 Ærai *cap.*31. † Regum proprium officium eſt facere juſtitiam, *& in cap. Regum Officium.25.q.*15. quod dicitur lato modo; nam gubernatio Regni, & Vaſſallorum propria ars dicitur, ut colligitur ex Ariſt. *lib.6. Æticorum cap.4. in fin.* ibi: *turpe eſt Regem alios regere niſi cognoſcat belli, & pacis artem, & turpiſſimum ſi artium ignarus.* Quinimo dicitur ars artium, ut mirifice affirmat D. Greg. Nazian. *Apologet. in proœm.* ibi:
26 mihi videtur † ars artium, & ſcientia ſcientiarum hominem regere, animal tam varium, & multiplex: & D. Auguſt. *lib.5. de civit. Dei cap.12. refert* illa Virgil. Carmina quæ ſatis huic rei conveniunt.

Tu Regere Imperio populos Romane memento.
Hæc tibi erunt artes, paciſque imponere morem,
Parere ſubjectis & debellare ſuperbis.

Unde Tit. Livi. *lib.2.* ita ait: excellentis ingenij citius de fuerit ars, qua civem regat, quam qua hoſtem ſuperet, quod proſequuntur Marquez *in gubern. tom.1.* in principio. Cevalos in inſt. Reg. etiam in prin. & ſatis de hoc nec multum in quæſt. nominis immorari fas eſt.

27 Electio † autem à verbo eligere derivatur, quod quidem latè patet, & multa ſe habet ut notat. Gofred. *in leg. anni tit. de elect. §.1. in princ.* in ſpeciali tamen ſignificatu, & in propoſito de quo agi-
28 mus, eſt unum † ex pluribus voluntarie capere, vel nominare Geminian. *in cap. cum expediat de elect. in 6.* Franc. *in cap. ſi quis juſto §. porrò n.2.* eodem *tit. & lib.* Abb. *in cap.* Abbate *de ver. ſig.* Unde licet ele-
29 ctio † dum generaliter ſumitur, definiatur ut ſit appetitus conciliati unus eorum quorum in nobis eſt, & operari, & non operari, & ita operari & non operari eorum in quibus eſt; propter quod non tamen unum, & determinatum, ut tradit Ariſt. *l.2. Ætic. eſt conſulta affectatio eorum quæ in nobis ſunt* tamen in ſpecie noſtra electio † nihil aliud 30
eſt quam alicujus perſonæ idoneæ ad aliquam dignitatem, munus vel officium facta vocatio, ſeu nominatio, ut probat Hoſtienſ. *in ſum. tit. de elect.* Silveſter. *verbo electio* Bald. *in rubr. de elect.* Cados *in verbo electio n.1.* Nicolaus Garc. *de benef.1. parte cap.6. à n.15. &* Spec. *p. cap.2. n.6.* quæ qualis debeat eſſe, & quæ requiſita in ea concurrere debent infrà dicemus.

CAPUT II.

De his quæ generaliter obſervanda ſunt in electionibus Officialium.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo ad unguem obſervanda in Officialium creatione.*
2 *Electores vocari debent ſono tubæ vel campanæ.*
3 *Non verò ad ſonum tabulæ ſicut fit in Eccleſia in die ſancto veneris.*
4 *Vocari debent tam præſentes quam abſentes; & quando?*
5 *Congregatio eorum qui intereſſe debent ubi facienda.*
6 *Domus publica conſtrui debet ad hæc negotia tractanda.*
7 *Civitates quomodo nobilitentur.*
8 *Electio extra locum aſſuetum nulla eſt.*
9 *Locus an ſit de ſubſtantia electionis?*
10 *Electiones Officiorum fieri debent in die & hora aſſueta: & an potius mane vel veſpere?*
11 *Romani priuſquam ſenatum adirent ſuis falſis numinibus holocauſta ſacrabant.*
12 *Manes inferi undè dicti.*
13 *Si autem dies conſtitutus pro electionibus elabatur, an ſequenti nominari poſſint Electores, & quando?*
14 *Electiones an fieri poſſint & diebus feſtivis & feriatis.*
15 *Electio Officialium eſt voluntariæ juriſdictionis.*
16 *perſonæ quæ in electionibus intervenire debeant & ſuffragia præſtare.*
17 *Creatio Officialium ad Regē noſtrū ſpectat.*
18 *Regis tamen permiſſione talis electio ad Concilium cujuſque oppidi pertinet.*
19 *Decuriones Concilium repræſentant.*
20 *In aliquibus locis non ſemper Decurionum ordo electionem facit.*
21 *Iuramentum electionem præcedere debet.*

22 *Modi eligendi varij: ſpeculator quando eligere poſſit?* ibid.

23 *Scrutinium paratur, præſentibus omnibus qui debent, volunt & poſſunt intereſſe.*

24 *Per compromiſſum ad electionem proceditur, & quando?*

25 *Suffragium frequentiſſimus eſt eligendi modus.*

26 *Ordo loquendi ſeu ſuffragia præſtandi ſervandus.*

Ordo conſuetudinis, ibid.

Conſuetudine ſemota quid? ibid.

27 *Ex quo ceſſat tunc dignitates ſunt ſpectandæ.*

28 *Electores duntaxat, qui interſunt electioni, poſſunt ſuffragia præſtare.*

29 *Exul ſuffragium præſtare non poteſt. Nec is qui eſt in vinculis.*

30 *Ætas in Electore requiſita.*

31 *Surdus & ſimul mutus eligere non poteſt.*

32 *Electio debet eſſe libera, abſque vi, metu, vel impreſſione cujuſvis.*

33 *Vis, impreſſio, coactio, vel metus ubi intercedunt ſemper abeſt conſenſus.*

34 *Conſenſus ubi abeſt, nulla prorſus electio eſt.*

35 *Iura quæ liberum conſenſum in electionibus expoſcunt.*

36 *Electio facta ad aliorum impulſum nulla eſt.*

37 *Aut per factionem aut partialitatem.*

38 *Elector quando ſe corrigere valeat.*

39 *Publicatio ſcrutinij quando neceſſariò fieri debet?*

40 *Publicatio an de ſubſtantia electionis?*

41 *Publicationem variare non licet.*

42 *Electores, qui ſerò ad Concilium venerunt, ante publicationem poterunt ſuffragia præſtare, non verò facta publicatione.*

43 *Nominati in electione antequam admittantur ad uſum officij, tradaturque eis poſſeſſio, tenentur jurare.*

44 *Imo antequam jurent, licèt ſint nominati & recepti, nec ſunt Iudices nec habent poteſtatem Iudicandi.*

VT Officialium creatio jure ſubſiſtat, & nullitatis vitio 1
non laboret, primo loco † eſt obſervanda ad unguem conſuetudo ſeu ordinatio, quæ in loco viget; eſt enim potiſſima lex in omnibus rebus electionem tangentibus *ex gloſſa per textum* ibi: *in l. nomin. C. de ſuſceptoribus, & arcariis l.* 11. *conducit textus in l. penultim. C. de jure fiſci lib.* 10. *litem eorum* ibi: niſi lex municipalis vel perpetua conſuetudo prohibeat *ff. quod cujuſq. univerſit. nomine*, Bart. *in l. magiſtratus ff. ad municipal.* docet Puteus, *in tractatu de ſindicatu*, verb. *conſuetudo n.* 6. & 7. Marcus *deciſ.* 800. *n.* 3. *lib.* 1. Nicolaus Loſæus *de jure univerſit. p.* 1. *cap.* 3. *n.* 55. hîc adde quomodo introducatur iſta conſuetudo, & quo tempore, & ex quibus D. Ioan. de Caſtillo. 7. *tom. cap.*

Citra conſuetudinem vero plura de jure regulariter concurrere debent, quæ per DD. variis in locis ſparſa (breviter hîc congeſta) facile invenire rem non ingratam ſed utilem & jucundam putabis.

In primis electores vocari † debent ſono tubæ vel campanæ, *cap. in cauſ.* de electione & *ibi* Abbas: ſeu per nuntium prout ſolitum fuerit, ut notant DD. precipuè Bart. *in l.* 1. *C. de decurionib. lib.* 10. & pleniùs *in l. omn. populi q.* 2. *principali col.* 6. *ff. de juſt. & jur.* Marant. *de Ordin. judiciorum, primo membro, part.* 6. *num.* 212. Et nuntium creare ad citandum, ad quem pertineat vid. Avend. *de exequend. mandat. cap.* 1. *n.* 8. 2

Non ad † ſonum tabulæ ſicut fit in Eccleſia in die ſancto Veneris ex eodem Bart. *in l. fin. C. de præbend. Curial. lib.* 10. Franc. Marc. *deciſ. delphin.* 787. ubi ait: quod ſpecialis vocatio non generalis per campanam ſeu tubam; ſed longe fallitur, cum hæc etiam ſpecialis dicatur, cognito die electionis, quia dies certus eſt conſtitutus vel aſſignatus, etiam convocationem legitimè factam præceſſiſſe intelligere, & credere debemus, ſi notarius ſic, in actis electionis teſtatus fuerit, ut probat Add. *ad Bart. in nulli ff. quod cujuſque univerſit. nomine* Burg. de Paz *in l.* 3. *Taur. concluſ.* 5. *num.* 823. ubi allegat Feder. de Senis *conſ.* 288. Azeved. *in Curia piſana lib.* 1. *cap.* 5. *litera F.* & nos diximus *ſup. in cap. de ſindico:* ubi quod *hæc convocatio debet fieri de mandato Superioris vel antiquioris in Officio l. obſervare C. de decurionib. lib.* 10. Guido Papæ *deciſ.* 106. Roland. *conſ.* 90. *n.* 3. *vol.* 1. Azeved. *in Curia piſana lib.* 2. & 8. Avend. *in cap.* 14. *prætorum* 2. *p. n.* 3. & plures refert Bob. *lib.* 3. *cap.* 7. *littera F. num.* 14. & † vocari debent tam præſentes quam abſentes, ſi de hoc fuerit conſuetudo: *gloſſa in cap. coram de electione, & in cap. præſentium de teſtib. in* 6. *cap. cum electis de præbend. eodem lib. & l.* 17. *tit.* 15. *p.* 1. *& ibi* Greg. *in verb. coſtumbre:* quę jura procedant etiam in officiis ſecularibus: Palacios Rub. *in repetit. Rubricæ in princip. n.* 6. & 7. Bobad. *lib.* 3. *politicorum cap.* 8. *n.* 40. & copioſius *dict. lib.* 3. *cap.* 7. *ex n.* 14 ubi adducit Aymond. Cravet. *conſ.* 4. *num.* 17. *p.* 1. 3 4

Decium

Decium *conſ.* 149. *vol.* 1. Avend. *in cap. prætorum n.* 14. *verſic.* 3. & alios reſolvit quibus in caſibus, omiſſio hujus citationis inducit electionis nullitatem.

5 Congregatio † autem eorum qui intereſſe debent facienda eſt in loco conſueto, in domo nempe Concilij, nam ad hæc negotia tractanda & ſimilia debet
6 conſtrui vel emi Domus † publica ut *in l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 7. *novæ recop.* ibi: *ennobleci-*
7 *doſe las ciudades † & villas en tener caſas grandes y bien fechas en que agan ſus ajuntamientos y conſejos en que ſe junten las Iuſticias y Rexidores y Officiales y a enten der en las coſas cumplideras a la republica que an de governar por ende mandamos a todas las Iuſticias y Rexidores de las ciudades y villas de nueſtra corona real y a cada una de ellas que no tienen caſa publica de cavildo ô ajuntamiento paſe a juntar de aqui adelante cada una de las ciudades y Villas hagan ſu caſa de ajuntamiento y cavildo donde ſe ajunten ſo pena que en la ciudad ô Villa donde noſe hiziere que dende adelante ſiendo por ſu culpa los dichos Officiales ayan perdido y pierdan los Officios de Iuſticia y Reximiento que tubieren* : Alias talis electio † extra locum
8 aſſuetum, facta erit nulla & valde ſuſpecta *ex gloſſa Notabili, in l. ſicut ff. quod cujuſque univerſit. nomine* : quam commendat Abb. *in cap. cum omnis num.* 7. *ad fin. & ibi ejus Addit. l.* 2. *C. de decurionibus lib.* 10. *l. quoties* ubi Rebuff. *C. de legat eodem lib.* Avil. *in cap.* 17. *prætor. gloſſa de conc. num.* 3. Avend. *in cap.* 19. *prætor.* Azeved. *in curia piſana lib.* 1. *cap.* 5. *littera B.* qui allegat *text. in l.* 7. *tit.* 4. *part.* 3. *& in l.* 4. *tit.* 9. *lib.* 3. *recop.* & licet dicat talem electionem extra locum proprium factam nullitatem ex hoc ſolum non continere, quia ait lo-
9 cum † non eſſe de ſubſtantia electionis ex Hoſtienſ. *in cap. quod ſicut de electione* Abbas *in cap. quia propter col.* 2. *verſ. vel ſaltim eodem tit.* Franc. Marc. *deciſ. delphin.* 133. tamen verius eſt talem electionem extra locum ad eam faciendam publicè deputatum & aſſuetum, nullam eſſe ex juribus, ex Doctoribus ſuprà adductis. ut expendit Bobad. *d. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 10.

10 Secundò Electiones † iſtorum officiorum fieri debent in die aſſueto & aſſignato veſperi vel manè ſicut ſolitum fuit; & ſanè citra conſuetudinem oportunius tempus eſt matutinum poſt ſolis ortũ, quo tempore poſſit & debeat prius res ſacra celebrari præſentibus & adſtãtibus electoribus, qui exorare debent Deum & humiliter deprecari ut emittat Spiritum ſanctum qui eorum corda illuminet & actus dirigat: & quod electiones faciendæ in obſequium ſuum tendant, & Reipublicæ utile ac bonum commune reſpiciant; nam & gentes Romanæ † priuſquam ſenatus adirent ſuis 11
falſis numinibus holocauſta ſacrabant ut tradit Gellius *lib.* 14. noctium Atticarum *cap.* 7. ubi: immolarique beſtiam prius, auſpicarique debere qui ſenatum aditurus eſſet; preces enim ad Deum, etiam ex Philoſophorum ſententiis, neceſſarię ſunt, ut refert Raphaël. Volateranus *in commentariis urbanis lib.* 29. *tit. de ſuppliciis cap.* 2. Bart. Philippus *in tract. de conſiliis diſcurſu* 11. §. 6. Azeved. *in curia piſana lib.* 1. *cap.* 4. Bobad. *dict. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 7. non tamen aptum his electionibus tractandis tempus nocturnum cenſeo: ut ait Gellius, ubi ſententia, ſenatuſconſultum ante exortum aut poſt occaſum ſolis factum, ratum non fuiſſe: opus etiam cenſorum fuiſſe exiſtimatum, per quos eo tempore ſenatuſconſultum factum eſſet: Otthomanus *de verbis juris in fin. tit. de ſenator.* nec veſpertinum juxta illud Exodi: qui maturius mane operatur, tertiam partem operis confecit: ſic & Romani antiqui primis ſeptem horis diei, rebus feriis vacare ſolebant: Martialis.

Prima ſalutantes atque altera conterit hora.
Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam varios extendit Roma labores
Sexta quies laſſi, ſeptima finis erit.

Latè Cabed. *deciſ. luſit. part.* 1. *deciſ.* 2. & & conducunt in propoſito jura *in cap. ſiluit de officio delegati, & in auth. de judic.* §. *ſedebunt, & in l.* 7. *tit.* 4. *part.* 3. ibi *deſde gran manera, & in l.* 2. *tit.* 7. *lib.* 1. *fori l.* 4. *tit.* 9. *lib.* 3. *novæ recop.* quod ſi dies certus aſſignatus fuerit electionibus, licet aptius ſit eos manè conficere, quia *manè* dicitur boni hominis cauſa, ut ait Macobrius *lib.* 1. *Saturnal. cap.* 3. & ideo veteres *manè* bonum dicebant: unde Dij ipſi inferi manes
† dicti ſunt, quos bonos putabant; cujus 12
contrarium eſt immane, de quo per Servium enarrantem *illud* 3. *Æneidos, ſtant manibus aræ* : tamen etiam in nocte illius diei poterunt fieri electiones ex his quæ in ſimili adducit Salicet. *in l. non minorem C. de tranſact.* Felin. *in dict. cap. conſuluit col.* 3. *verſic. creditor non cogitur.* Tiraq. *de retractu,* Lignager §. 1. *gloſſa* 11. *n.* 42. Fontan. *de pact. nuptial. clauſ.* 1. *num.* 22. ſi autem † dies conſtitutus pro electionibus fa- 13
ciendis, nominatoribus ſeu electoribus labatur fortè propter controverſiam inter ipſos ortam, vel quia ſtetit aliud impedimentum; nihilominus poterunt nominatores ſequenti die nominare ex Abbat. Pa-

normit. *conſ.* 93. *part.*1. *per tot.* quæ ſequitur Bormius Cavalc. *de contract. part.*1. *deciſ.*40. *num.*20. quam pluribus exornat in Repertorium ad eaſdem deciſiones, verbo *electio*, quatuor referens fundamenta, quidquid in hoc caſu in contrarium ſentiat Avend. *de exequend. mand. part.*1. *cap.*19. *num.*22. quæ refert Fontan. *de pact. nuptial. col.*4. *gloſſa* 10. *num.*89. utrum autem ſi electio uno die fuerit cœpta rurſus die ſequenti continuanda, nulla habita ratione ſuffragiorum in favorem alterius ex nominatis datorum, diſputat plenè Cæſar Bart. *deciſ. Bononienſ.* 58. *per tot.*

14 An autem electiones † iſtæ poſſint fieri diebus feſtivis & feriatis ſolet dubitari, & poſſe fieri expreſsè firmant Marant. *de ord. Iudic. diſtinct.*16. *in fin.* Avend. *in dictionario* verbo *election. & in cap.*19. *prætorum num.*14. *verſic. tempus autem* Tiraq. *de pia cauſa privilegio.* 156. Azeved. *in l.*4. *tit.*1. *nov. recop. gloſſa* 1. *num.*4. Caſt. de Bobad. *dict. lib.*3. *cap.*8. *num.*50. omnis enim actus voluntariæ juriſdictionis diebus feſtivis confici poſſunt, ut *in l. actus C. de feriis*, ibi *actus omnes, ſeu publici ſunt ſeu privati, diebus quidem paſcalibus conquieſcant; in his tamen & mancipandi & manumittendi cuncti licentiam habeant, ut ſuper his acta non prohibeantur.* Unde tutelæ quæ æquiparantur hujuſmodi Officiis, diebus feriatis poſſunt decerni *l.*2. *ff. de feriis l. per leg. C. de tranſact.* & qui ſint iſti actus voluntariæ juriſdictionis qui diebus feſtivis confici poſſint tradunt Panormit. *in cap. fin. de feriis.* Bart. *in tract. de clauſulis inſtrum. Clauſ.*1. *gloſſa* 5. *num.*36. Franc. Vivius *deciſ.*35. *lib.*1. Ant. Hab. *in ſuo codice lib.*3. *tit.*11. *de feriis, definit.*5. Fontan.

15 ubi *ſuprà à n.*26. & quod electio † officialium ſit voluntariæ juriſdictionis nullus utique negavit; cum ſine cauſæ cognitione poſſit expediri ut tradit fontan. ubi *ſuprà clauſ.*4. *gloſſa* 10. *n.*108. quinimo in oppidis Caſtellæ frequenter electiones iſtæ vel in die paſcatis vel Nativitatis Domini, vel in die Circunciſionis, vel Reſurrectionis,

16 & aliis magnis feſtis ſolent celebrari. Tertiò ut ſcias quæ perſonæ † in his electionibus intervenire debeant, & ſuffragia præſtare; cum tamen in hoc certa & generalis regula quoad omnia conſtitui non valeat, animadvertendum eſt quod officia-

17 lium Reip. creatio † ad Regem noſtrum ſpectat ut *in authentico de defenſoribus civitatum §. nos igitur col.*3. *l.*1. *tit.*9. *lib.*3. *recop.* Avend. *in cap.*1. *prætorum num.*1. *lib.*1. Aviles. *in cap.*1. *gloſſa* 1. Cov. *in practicis cap.*4. *num.*3. Azev. *in l.*3. *tit.*5. *lib.*3. D. Ioannes del Caſtill.7. *tom. cap.*41. *num....* Sed uſu, privilegio, † aut conſue- 18
tudine aut permiſſione & tolerantia principis, talis electio ad Concilium cujuſque oppidi pertinet *l.*3. *tit.*5. *lib.*3. *recop.* ibi *que los an por fuero ô por coſtumbre ô por privilegio* Matienz. *in ſol.*1. *gloſſa* 8. *tit.*18. *lib.*5. *novæ recop.* & ejus nomine ad decu-
riones † qui concilium repræſentant, ut *in* 19
*l.*1. *ff. de officio quæſtoris* ibi: *Romulum & Numam Pompilium duos quæſtores habuiſſe, quos ipſe, non ſua voce, ſed populi ſuffragio crearent l. item eorum §. ſi decurion. ff. quod cujuſque univerſit. l.*1. *ff. decret. ab ordine faciend. l. ſecunda C. ſubeunda l. nominationes C. de decurionibus lib.*10. *& facit textus in l.*1. *tit.*18. *lib.*5. *novæ recop.* ibi: *Queſean pueſtos y nonbrados por las Iuſticias y rejidores de las tales ciudades Villas y Lugares de Nueſtros Reynos, entendieren que cumple à nueſtro ſervicio y al bien y pro comun delas dichas ciudades y Villas, y que libremente los pueden eligir en ſu concejo* tradit Platea *in l.*2. *C. de decurionibus lib.*10. Ripa *de peſte tit. de Remed. ad conſervand. ubert.* numero 184. Petrus Greg. *ſyntag. lib.*1. *part.*2. *lib.*18. *cap.*14. *num.*4. Aviles. *in cap.*17. *prætorum gloſſa* verbo *eligam*: Matienz. *in dict.* 1. *gloſſa* 8. *tit.*18. *lib.*5. *Recop.* Curia piſana *lib.*2. *cap.*18. *num.*3. *&* 4. Azeved *in dict. l.*1. *novæ recop.* proximè allegata *num.*11. *dict. tit.*18. *lib.*5. Bobad. *dict. lib.*3. *cap.*8. *num.*42.

Sed aliquibus † in locis non ſemper 20
totus decurionum ordo, Officialium electionem facit, ſed aliquibus ex his id committitur ut *in dict. l. litem eorum §.*1. ibi *ſi decuriones decreverunt acta per eum movendam quæ Duumviri elegerint invidetur ab ordine electus: & ideo experiri poteſt: parvi enim ipſe ordo eligat, an is cui ordo negotium dedit, & Officiales antiqui quibus tenetur officium, ſolent quandoque Officiales ſequentis anni eligere, quod laudabile non inveni; præſertim ubi judicandum eſt à noviter electi: in quo ſemper quid lex municipalis, ſtatuerit vel quid uſus & conſuetudo introduxerint, erit attendendum & pro lege obſervandum.*

Quartò antequam electores iſti ſuffragia præſtare ad electionem aggrediantur, ju-
ramentum † præſtare debent liberè ſe fa- 21
cturos electionem Officialium ut *in dict. l.*1. *titul.*18. etiam deſcribit qui creare debeant: & loquitur in electione publica ibi: *ſo Iuramento que agan en forma devida de eſcoger tales como ſuſo dicho es y quales cumplan al bien comun de la cauſa publica pos-*

pueſta

pueſta toda aficio y banderia y amor y desamor y todo intores y toda otra coſa mas ſolamente acatando à nueſtro ſervicio y que no tomaran ni reciviran por ello coſa alguna en caſo que les ſea prometida o dada por ello ô por cauſa de ello de ſu voluntad por los tales ô por otra qualquiera perſona ô perſonas. ubi expreſsè firmat. Azeved. *gloſſa* 10. ibi: nota quod Rectores ſeu decuriones civitatum jurare tenentur electionem officialium liberè facturos, intereſſe poſtpoſito, nihilque ab eis recepturos & ſi ab ipſis vel aliis pro eis fuerit voluntariè promiſſum vel oblatum: Avend. *de exequend mandat. cap.* 19. *n.* 14. Unde ſi benè non eligunt perjuri efficiuntur. Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 3. Dian. *in termin. tract.* 1. *miſcella. reſ.* 67. licèt Bobad. *dict. cap.* 8. *num.* 46. juramentum iſtud in electoribus non eſſe in uſu nec regulariter requiri, in quo concilij ſeu univerſit. conſuetudinem attendendam cenſet.

22 Quintò varios eſſe eligendi modos, † ut per Speculatorem *tit. de electione* §. 1. & 3. Anton. Cuecin. *de inſtitutione canonica tit. de electione per tot. maxim. n.* 191. *cum ſequentibus*, Lancellotum *in eodem tract. & tit.* §. *celebratur autem electio.* Bertachinus *in repert.* verbo *electio, qualiter & quando* Azeved. *in addit.* & Curiam piſanam *lib.* 2. & *cap.* 6. *littera B.* noviſſimè Iulius Laborius *var. elucubrationum tit.* 4. *per tot.* Avend. *lib.* 2. *de metu cap.* 5. qui ita ait multiplicem eſſe electionum formam ſatis erudite demonſtrat; Laborius aliam per inſpirationem Spiritus ſancti; aliam per quaſi inſpirationem; aliam per ſcrutinium; aliam per compromiſſum *dict. tit.* 4. *cap.* 5. *num.* 3. & *cap.* 7. *num.* 8. & *cap.* 19. *num.* 29. per inſpirationem efficitur quando, nullo inter eligentes, ordine ſervato, ipſi quaſi inebriati & ſuper ſe quaſi facti, eligitur: Silveſt. *verbo electio* 2. *num.* 17. Azor. *lib.* 6. *parte* 2. *cap.* 14. *quæſt.* 11. Labor. *dict. cap.* 17. *num.* 2. ubi requiſita quæ intervenire in ea debent, commemorat: per quaſi inſpirationem conſtituitur cum ſubitò & repentè unus poſt alium ſine aliquo intervallo eundem eligunt, ex Hoſtienſ. *cap. quia propter, num.* 7. *de electione*, Oldraldro *conſ.* 155. *num.* 1. & 2. & reliqui DD. citati per Rotam in una Monaſterij menſe Julij 1621. coram Coccio.

23 Per ſcrutinium † paratur quando præſentibus omnibus qui debent, volunt & poſſunt commodè intereſſe, tres de Collegio fide digni ſumuntur, qui vota ſingulorum ſecretè & ſigillatim diligenter exquirant, & in ſcriptis relata mox publicent in communi, quo facto, Collatione habita, is demum cenſetur electus in quo vel omnes vel duæ ex partibus tribus conſentiunt: formam ſcrutinij proponit Labor. *dict. tit.* 4. *cap.* 7. *à num.* 9. *cum ſeqq.*

Per compromiſſum † ad electionem proceditur cum aliqui idonei eliguntur in quibus omnium vice eligendi, certo modo poteſtas transfunditur cum aliquibus cauſis in compromiſſis ſpecificandis, Labor. *dict. cap.* 7. *à n.* 23. & *cap.* 19. *num.* 22. de aliis, vide per eum plena manu tractantem eruditiſſimum Majol. *Colloq.* 6. *Dier. Canic. tom.* 2. & ibi etiam accuratiſſimè agit de modo eligendi præſertim; de quo etiam nos latè *in cap.* quod dicam firmatum & ordine poſitum habebam, quando Avend. lib. de metu editus fuit, & ad manus meas pervenit. 24

Sed frequentior † mos eligendi per ſuffragia, & priſcis Romanorum temporibus ita uſitatum tradit Plin. *lib.* 10. *epiſt.* 78. & 80. *ad Trajanum*: quæ quidem ſuffragia voce non calculis dabant, ut Cæſar Bullenger. *lib.* 7. *de Imper. Roman. cap.* 8. an verò ſecretò vel publicè debeant emitti ſuffragia, iſta tradit Bobad. *dict. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 38. ita: *de botar ſecreto en los ajuntamientos con abbas blancas y negras ô concedulas ô por otras formas mui extraordinarias ſalvo en procurados de cortes ô de los eſtados y en algunas otras ocaſiones mui raras donde ſe tomen ſobornos ô negociaciones violentas de perſonas poderoſas y algunas vezes en tales caſos ſe dan proviſiones en el conſejo para votar ſecreto y no dudo ſino es que tiene eſto menos inconvenientes y mas libertad para votar chriſtianamente que no votar publico como ſe uſa.* 25

Sextò, ordo † loquendi, ſeu ſuffragia iſta præſtandi ſervandus eſt, ſicut in aliis municipalis mos ut alias dixit Vlpianus *in l.* 1. *ff. de Albo ſervando* ibi: *decuriones in albo ſcriptos eſſe oportet l. municipali præcipitur* Angelus *conſ.* 111. Ordo conſuetudinis Avend. *in cap.* 19. *prætorum num.* 14. *verſic. & niſi*: Aviles *in cap.* 44. *prætorum gloſſa* 1. *num.* 2. Azeved. *in additionibus ad Piſan. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 10. *in fine*: ſemota verò conſuetudine prius debet loqui, & ſuffragia præſtare dignior in officio, *d. lib.* 1. ibi. 26 ••

Sed ſi lex † ceſſat, tunc dignitates erunt ſpectandæ, ut ſcribantur eo ordine quo quiſque eorum maximo honore in municipio functus eſt *l.* 2. *C. ut dignit.* ordo ſervetur vel antiquior aut ſenior ex his quæ latè diximus *in cap. ex pluribus*, tam juris, 27

quam

quam bonarum literarum tradit Caſtill. de Bobad. *ubi ſup. d. cap. 6. ex num. 37. cum pluribus ſeqq.*

Sed in propoſito, & illud meminiſſe
28 juvabit, quod tantum electores † qui interſunt electioni poſſunt ſuffragia ſua præſtare: Unde ſi aliqui ex his ad locum electionibus ſolitum, & die. conſtituto ac aſſignato non venerint; vel ſi poſtquam convenerunt, à locis diſceſſerint ex aliis intereſſentibus, tantum ſuffragia debent requiri, expoſci & ſuſcipi *ex gloſſa* verbo *omnis*; *in clementina ne Romani §. porrò* & ibi: addit. Marginal. de electione docet Abbas *in cap. cum nobis col. fin. eodem tit.* Franc. Marcus *deciſ. delphin. 78. & deciſ. 783. & 1337.* Anton. Luc. *in inſtit. cam. tit. de election. num. 182.* Azeved. ubi proximè *lib. cap. num. 8. & cap. 8. num. 7. litera D.* unde ſi aliquis electorum quoquo modo abfuerit, etiam infirmitate vel alia juſta cauſa abſentiæ, non poterit per Epiſtolam vel mandatarium ſuffragium emittere, ut *in cap. quia propter quis juſto §. fin.* ibi: *non poterit aliquatenus per literas: eodem tit. in 6.* docet Boërius *deciſ. 1. num. 41.* Piſon. *in curia lib. 2. cap. 6. & 7. &* ibi: Azeved. Petrus Greg. *lib. 5. ſyntagm. 2. p. cap. 12. num. 20.* niſi talis mandatarius admittatur de voluntate univerſitatis, ſeu Concilij, & aliorum electorum, ut ſentit Abbas *in dict. cap. ſcriptum & inde §. illud* Bobad. *ubi ſuprà dict. cap. 8. num. 63. in gloſſa litt. A.* an ſufficiat quod tale mandatum detur antequam officium vacet, ttadit Abb. *in cap. fin. num. 6. de conceſſione præbendæ*: Vel ſi citetur elector abſens ut electionem facturus, peditus non poteſt committere vocem ſuam; quia ſine perſona ſua & ſine illo actu non poteſt expediri ut notant Bald. DD. *in l. fin. C. de edict.* Divi Adriani: ita Piſana in curia *dict. cap. 7.* ubi Azevedo *litera D.* & in caſibus in quibus aliquis mandatarius præſens poſſit nomine alterius ſuffragium præſtare; & ipſe etiam & ſua perſona ſuffragium habebat (cum nullus etiam extra electum poterit uti tali mandato ut *in cap. quia propter, & cap. ſi quis juſto de electione*, Piſana *dict. lib. 2. cap. 6. & 7.* ibi:
•• Azeved.) non poteſt nec debet dividere votum ſuum, & mandantis *d. cap. ſi quis juſto §. porrò de electione in 6.* Romanuſque ſingularis & unicam dicit *ſingul. 77.* Abbas *in cap. conſtitutis de appellatione &* ibi: Philip. Franc. Dec. *& cæteri cap. allegat. 22.* incipit an ſufficiat: Molin. *lib. 2. de Hiſp. primog. cap. 5. n 51.*

29 Ex quo fluit electorem exulem † ſuffragium præſtare non poſſe, nec in vinculis detentum & eo commentarienſi commendatum, cum liberè electionibus intereſſe non poſſint *c. inter, de electione, cap. cum dilectus de conſuetudine* Bobad. *ubi ſuprà num. 63.* & idem dicas de excommunicato, *ut in cap. in illa quotidiana de electione* verbo *gloſſa Hoſtienſis*: & in hoc Bonifacij *in peregrina.* verbo *electio*: Anton. Lucus *lib. 1. inſtit. Canon. tit. 7. & lib. 4. tit. 11. verſic. atqui minor.* Belluga *in ſpeculum principum Rubric. 4. 5. §. quamvis n. 2. litera B.* quod tamen intellige de excommunicato majori excommunicatione, ut notant ſuprà citati; non verò minori.

Septimò Electores iſti † non debent 30
minores eſſe 20. annorum, ſicut dicimus de decurionibus; & licet ad officium decuriones natu minores 25. annis de jure communi non admittebantur, *l. ad Rempub. C. de muneribus & honor.* ibi: minores denique nec decuriones creantur; & ibi: nec creati in curia ſuffragium præſtant *l. ſpuriis §. 1. l. non tantum §. 1. ff. de decurionibus l. cum vos C. qui ætate lib. 10.* Suarez *alleg. 12.* Pachec. *de prætura urbana tit. de ſenatoribus*: Piſana in curia *lib. 1. cap. 12.* & ibi Azeved. *tamen de jure Regn. ſufficiunt* 20. anni *ut in l. 17. verſic. però ſi dentro tit. 3. lib. 7. recop.* & an cenſeatur diſpenſatum cum minori cui datum eſt officium, ut Franc. Marc. *deciſ. delphin. 263.* DD. *in l. quidam conſulebant ff. de jure judic.* Abbas *in cap. præterea num. 11. de teſtibus* Suarez *alleg. 12. n. 6.* Bobad. *d. cap. 8. num. 11. litera B.*

Pari rationi nec eligere poſſunt ſurdus
† & ſimul mutus *l. honores §. ſurdus ff. de* 31
decurionibus num. 17. Piſa. *ubi ſuprà dict. cap. 12.* & ibi Azeved. æquiparantur enim mente capto ſeu furioſo, ut docet Bart. *in l. facto num. 28. ff. de vulg.* Alex. & Dec. *in l. humanitatis C. de impub. l. cum prætor. §. fin. ff. de jud. l. diſcretis* ubi DD. *in cap. ex eo 32. de elect. in 6.* ubi gloſſa verbo *diſcretione*, Petrus Greg. *num. 2.* Brax. *1. part. cap. 15.* Mandagoſt. *de elect. cap. 7.* Auguſt. Barboſa *de officio & poteſt. Epiſcopi tom. 1. tit. 1. cap. 3. num. 21.*

Octavò Electio quælibet debet † eſſe li- 32
bera abſque vi, metu vel impreſſione cujuſvis; nam ut ait Bald. *in cap. quia propter de electione n. 11.* conſenſus igitur requiritur tanquam naturale fundamentum, & debet eſſe ſimplex, id eſt, ſine ulla vi, & metu; adeò quod ſi violentia coarctet electores, vel clamor furibundi populi, electio dicitur ipſo jure nulla, quia non dicitur liberum

rum quod quoquo modo eſt coarctatum *ff. de conditionibus & demonſtrat. l.titio centum §.1. argu. ff. qui & à quib l. ſi optio*, notant Abb. *in cap. cum poſt petitam, num.3. de electione poſt. in hoc cap. cum in jure, & in cap. cum ſicut, eodem tit.* Franc.Marc. *deciſ* 927. *num.7. part.1.* Cardinal. Tuſcul. *litera. E. concluſ.62. num.1. tom.3.* Vbi autem vis,
33 impreſſio † coactio vel metus intercedit, ſemper abeſt conſenſus, *cap. quatuor.11. quæſt.3. cap. cum locum cap. gemma de ſponſalibus.*

34 Unde talis electio † prorſus eſt nulla ex Abbate *in cap.2. num.3. & in cap. benè 1. num.11. de electione* Bald. *in conſ.1.* Summatis Navarro *conſ.5. num.2. de electione*, Palatios Rubeos *in repert. cap. per veſtras num.1. de donat. inter virum* Coſmas *in pragm. ſanct. tit. de electione verb. præſumant*, Rota *deciſ.15. num.1. circa finem de renuntiat.* Farinac. *deciſ.65. num.6. tom.1.* Auguſt. Barb. *in tomo de electione cap.23. num.8.* Julius Laborius *ubi ſuprà num.4. cap.6. num.38. & cap.21. à num.1.* Avend. *de metu d. cap.1. ex num.56.* cum pluribus ſeqq.

35 Et ſunt expreſſa jura † quæ hunc liberum conſenſum in electoribus expoſcunt, omnem vim, exactionem, ſeu privatum commodum vel reſpectum excludentia *in cap. cum dilectus 8. de conſuetudine*, ibi: *liberam eligendi auctoritatem, cap. quiſquis 43. de electione*, ibi: contra canonicorum libertatem, *cap. in nomine Domini 23. diſtinct.* ubi ut pura, ſincera, atque gratuita, &c. *& in cap. ubi periculum, §. cæterum de electione in 6.* ibi: cæterum quia, cum arbitrium vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquem oblationis cujuſque neceſſitas addigit, ceſſat electio dum libertas adimitur eligendi, ex quibus ſi fuit electio facta ad populi clamorem importunum, nulla eſt, ex Bald. qui elegantiſſimè ſui dicti reddens rationem *in cap. Oſius Epiſcopus num.1.* ita ait: Item notat quod electio facta ad clamorem populi non valet: clamor impedit animum ne poſſit diſcernere æquum: *ff. de appellat. l. ſi conſtat, ff. qui & à quibus, l. ſi privatus*: nihil enim geritur ſi cum clamore venetur: *argum. ff. de hæred. inſtit. l. final.* & ita firmat Palac. Rub. *in repetitione Rubricæ d. cap. per veſtras, §.81. n.2.* Petr.Gregor. *ad textum de electione cap.15. à num.18.* Barb. *in cap. ſuæ, num.2. de præbend. & dignit.*

36 Ex eadem ratione electio † facta ad aliorum impulſum, nulla eſt ex Joan. Lupa *de repetitione 2. de donationibus, §.81. n.13.* Auctor Paneg. Philip. qui elegantiſſimè ſignificat verbis: ubi & ultroneum ſit quod non aut metus extorſerit, aut cujuſpiam injunxerit auctoritas, aut publica flagitat conſuetudo, ſed affectus liberrimus, & de electione ex metu reverentiali facta, & quovis modo meticuloſa, videndus eſt Avend. *dict. cap.5.* qui rem erudite proſequitur, ubi *num.73.* ait, quod *electio pariter eſt, ſi fraudet pacta conventionis, & intendimenta ſubornationis accedant, quia auferunt libertatem*, Naccar. *conſ.1. de electione*, & faciunt jura *in dicto cap. quia propter*, & *cap. cum omnia & ibi*: Abb. *de electione*, Julius Labor. *d.c.21.n.19. cum ſeqq.* & eſt mirabilis in propoſito *l.7. tit.2. lib.7. novæ recopil.* quæ varias pœnas aſſignat talibus electoribus de cujus intellectu vide Matienz. *in dialog. Relator. 4. part. cap. 2. num.2.* & eodem fonte provenit electionem reſtrictam ad certum hominem nullam eſſe, cum jam non ſit libera electio, ita Panormit. *in cap. terra, de electione*, & Butrius *in cap. cum in jure eodem tit.* quod ſi reducatur ad tres vel quatuor perſonas: Caſtellinus *de electione cap.8. num.7.* & idem ſi electores cogantur eligere ad voluntatem alterius, & proſequitur Avend. *de metu cap.5.n.69.*

Et ſimiliter electio per factionem † & 37
partialitatem familiarem, non eſt admitenda, ita ut in certo perſonarum genere aut numero officia reputantur aut trageſica, & pernicioſa peſtis pluribus, in oppidis Caſtellæ irrepſit, inhiat & pullulat in magnum Reip. diſpendium: & ad eam vitandum etſi de jure communi id jam erat cautum, & per totum titulum *C. de munere non continuan. l.10.* nec inter eos qui ſunt ejuſdem domus, debent continuari honores; ut docet Petrus Greg. *ſyntag.2.p. tom.1. lib.18. cap.13. num.28. & ſequenti*, Boërius *deciſ.2. num.5.* Avend. *in cap.19. prætorum num.23. verſic. ſi tamen:* & latè in ſpeciali cap. nos diximus: in ſupremo Caſtellæ conſilio expediuntur litteræ ut ne pater filium, nec è converſo, frater fratrem, ſeu patruelem eligat; & tamen non ſatis huic malo ſuccurſum extat: nam ut ait Bobad. *d. l.3. cap.19. num.5. no ai Lugar, Villa, ni aldea, ni pueblo, ni ciudad, que no eſte diviſa en particularidades y bandos contrarios aun entre amigos y parientes: mucho mas donde ai diferencia de linages y eſtados: eſta es la eſcuela de la milicia del demonio deribada de ſobervia para ſeñorear unos de otros y executar los ſoberbios y poderoſos ſus voluntades*: vide Ioannem de Navicanis *in ſilva Nuptiali lib.4.* incipit, *non obſtat n.134.* Azeved. *in l.1. tit.7. recop.* Alciat. *lib.5. Pa-*

*rergon. cap.*12. *num.*5, Decian.2. *tom. crim. lib.*7. *cap.*7. *num.*11. Boërius *in tractat. de ſeditioſis in princip. num.* 10. Caccialup. *in l. omnes populi num.*23. *ff. de juſt. & jure.*

Experimento cognoſcimus & tot litibus, quæ ad curiam noſtram ſuper electionibus Officiorum ortis quotidie veniunt, & tam petulanti animo ac partium notæ æmulatione actitantur.

Nono, antè dictis illud annectendum
38 putavi, electorem † qui ſuffragium voce aperta præſtiterit, poſſe ante publicationem ſcrutinij factam, corrigere ſe & pro alio præſtare & alteris eligent. accedere (quod tamen improbat Bobad. *d. cap.*8. *num.*65.) poſt publicationem verò, nequaquam, ut *in cap publicato* 58. *de electione*, ubi publicato ſcrutinio variare nequeunt electores; cujus rei rationem præſtat Bald. ibi: *num.*3. *his verbis*, quæro, quæ eſt ratio iſtius capitis; & reſponde, quia ſcrutinio vis oritur eligendi; cum igitur ei qui debet eligi, ſit jus quæſitum ſcilicet Officium judicis, quo mediante oportet eligi, *argument. ff. de relig. l. ſi quis ſepulchrum*: nimirum ſi pœnitentia non habet locum. Præterea dicit lex quod deſiderium apud acta publicatum non poteſt corrigi, ut legitur & notatur *in l. rura C. de omni agro deſerto lib.*11. & facit quod legitur & notatur *C. de repud. hæred. l. ſicut*, ubi omninò videas quam utique rationem tradiderat *gloſſa in dict. cap. publicato*, verbo *variare*, ibi: ideo non poſſunt variare, quia jam res non eſt integra *eodem cap. in cauſis & cap. Eccleſia veſtra*: & nemo poteſt mutare conſilium in alterius præjudicium *ff. de reg. jur. l. nemo* ſequntur ſcribentes ibi: Henricus de Boich. qui aliquos caſus tradit, in quibus etiam publicatione facta, licebit variare, veluti ſi forma electionis non fuerit ſervata, vel ex aliqua ratione conſtiterit, nulli jus quæſitum fuiſſe, quod ubi exempli fiat apud quæ videre poteris.

Quod ut faciliùs percipias, breviter advertas velim, quod quando electio per modum ſcrutinij fuit *in cap. quia propter* 43.
39 *de electione*, cujus publicatio † neceſſario debet fieri, ut *in textu*, ibi: & in ſcriptis redacta mox publicent in communi, cujus publicationis cauſam & originem tradit Bald. *in dict. cap. publicatio num.*9. ibi: quæro unde ſumpſit originem iſta publicatio ſcrutinij; reſponde de quadam ſimilitudine, ſcilicet à publicatione teſtium quorum voces ſunt mortuæ, antequam legitimè publicentur ut *ff. quæ in fraudem creditorum l.*2. & 3. *in verbo ponatur*, & *C. de re Iudic. l. geſta*: & iſta publicatio ſcrutinij perfecta ſtatim fieri debet, nec prætextus alicujus contradictionis, aut appellationis interpoſitæ, retardari; & ejus omiſſio nullitatem electionis operabitur: eleganter Tiver. Daci. *conſ.*8. *tit.*1. *n.*84. his verbis: nam licet videatur eſſe regula juris, quod electio ſine publicatione nulla ſit, & non valeat, ut videtur probari *in cap. quia propter & in cap. publicato de electione*, prout etiam dicimus de teſtamento quod ſine publicatione nullum eſt *l. fideicommiſſa* §. 1. ubi gloſſa *ff. de legat.*3. & ſcribentes *in l. his qui, ff. de teſtament.* & prout etiam dicimus de ſententia quæ ſi non ſit publicata, non tenet ut *in l. ſtatutis* ubi Bald. *in princip. cap. de ſententia*, ex brevi recitatione, ſicut & inſtrumentum contractus non publicatum nullum eſt per omnes *in l. contractus C. de fide inſtrum.* & per Alex. *conſ.*77. *col.*9. *verſ.* 3. in Decium *in* 1. *volum.* ſicut etiam leges, & ſtatuta non publicata non ligant, & notant omnes, *in cap. cognoſcentes de conſtitut. & per omnes in l. omnis populi de Iuſt. & jure in* §. *qu. principali*: ideo ex præmiſſis videtur quod ſi conditio ſit oppoſita publicationi, electio non valeat per prædicta: attamen in caſu noſtro veritas eſt quod publicatio † non 40
eſt de ſubſtantia electionis, nam advertendum eſt quod in qualibet electione, dictæ publicationes requiruntur, altera de ſubſtantia, altera non: prima & ſubſtantialis eſt quæ fit in ipſos eligentes; & in hac procedit *cap. quia propter & cap. publicatio de electione*, per quæ jura datur infra electionis: & eſt neceſſe quod inter eligentes publicetur qui electus eſt; imo incontinenti poſt electionem publicari debet, ne poſſint eligentes divertere, & extraneus actus ut dicitur *in dict. cap. quia propter*, & per ſcribentes ibi: & per Hoſtienſ. *in ſumma de electione*, §. *qualiter*, verbo *mox*: quæ quidem publicatio etiam eſt neceſſaria, quia tribuit jus electo, adeo ut non liceat variare, ut traditur *in dict. cap. quia propter*, & *dict. cap. publicato*: ubi latè Ioannes Andreas, & ubi *num.*85. agit de alia publicatione electionis populo facienda, quam diverſam à prima, nec ſemper neceſſariam, ejuſque omiſſionem nihil operari tradit & iterum repetit. *n.*2.18.

Factam igitur publicationem † non ſo- 41
lum variare non licebit, quinimo nec electores qui ſuffragiis à ſe præſtandis renunciare poterunt vocem reaſſumere, & ſuffragium præſtare, & ratione juris quæſiti, ſuprà perpenſa & in ſpecie tradit Card. *dict. cap. in cauſis num.*7. *de electione per*

textum

textum ibi *& in cap. ad Apoſtolicam de regularib.* Azeved. *in additionibus ad Piſanam curiam lib.7. cap.5. litt. C. in fin. verſic. & an ſi quis* Bobadill. *d. cap.8. n.65.*

42 Pari ratione electores † qui ſero ad concilium venerunt, licet ante publicationem, poterunt ſuffragia præſtare & admitti debent, non tamen admittendi ſunt, facta publicatione, *cap. ubi periculo §. hoc ſacro in fin. de electione.* Vtrum autem electores poſſent in aliquo caſu pro ſe ſuffragium præſtare, ut officium ſibi conferant, *in cap. de qualitatibus eligendorum* dicemus.

Poſtquam autem publicata & lecta
43 fuerit Officialium electio, nominati † antequam admittantur ad uſum officij ſui; & eis tradatur poſſeſſio, tenentur jurare ut in *l.21. tit.23. lib.4. novæ recop. & lib.2. tit.15. lib.3. tit.9. & lib.1. tit.6. lib.3.* in quibus juribus aſſignatur infrà iſtius juramenti forma & quid continere debeat tradunt Didacus Perez *in l.4. tit.16. lib.2. Ordinamenti gloſſa*, Platea *in l. per hanc C. de erogat. milit. annonæ lib.2.* Avend. *in cap.2. prætorum num.1. & 2. lib.1.* Matienzo *in dict. l.1. tit.18. lib.5. recop. gloſſa ſuprà*, & ſententia lata ab officiali antequam præſtet juramentum, erit nulla: Afflict. *in conſtit. Siciliæ lib.1. Rub.67.* teneturque ad intereſſe partium ut *in cap.1. §. judicis*, & ibi notat Bald. *de pace juramento firmanda*: punieturque arbitrariè, ut per Lucam de Peña utiliter & practicè adnotavit: Avileſius *in proœmio* verbo *en los caſos quod procoron* de hujus cap. verba ſua tranſcribere non pigebit; *in iſtis capitibus* (inquit Avileſius) *contentis & in l.1. tit.7. lib.1. feri ll.* ubi non dicit quod hoc juramentum debet fieri tam per ordinarios quam per judices delegatos & arbitros, & melius *in l.2. tit.4. part.3.* ubi ponitur infra juramenti facienda per judicis & eam formam ponit textus *in l.4. tit.15. lib.2. in ordin. reg. quamvis*: & ibi Montalin. *d. l. ord. in gloſſa* in verbo *Iudex ordinarius & text. in l. ſancimus C. ad Iul. Repet. & in l.4. tit.16. lib.2. in ordinar. Regali*, ubi cavetur quod quiſque debet jurare; quod nulli debet, nec promiſſione pro illo officio, alias lex dedit vel permiſit, eo probabitur, ut ibi: & Bart. *latè in l. Barbatius* Philippus *ff. de officio prætorum num.1. &* Platea *in l. omnes C. de decurionibus lib.10.* ubi tenet quod qui fraude vel ambitione aliquam dignitatem adeptus eſt illa privari debet tanquam ambitioſus, *ut in l.2. C. de ore decurion. lib.10.* & ibi per eum.

44 Quin imò † antequam jurent, licèt ſint nominati, & recepti non ſunt judices, nec habent poteſtatem judicandi ut *in dict. l. ordin. & part.* probatur & vide *infra in gloſſa* Cartas & tenet Bald. *in cap. ſignificaſti de electione num.4.* ubi ait quod juramentum debet præcedere inveſtituram corporalem: & ibi ponit quoque perſonas, quæ debent jurare antequam gerant officia, ſcilicèt prælatus, & qui recepit inſignia dignitatis vel adminiſtrationis, vaſſalis, rectoris, civitatum, tabellionis, & nummularis, item milites & ſtipendiarij, cuſtodes portarum, & ſimiles; item tutores, & curatores, orphonotrophi, ut *carb. tut. l final.* & ſi quis; quod ille qui petit inſignia debet præſtare ſolita Iuramenta ut Bald. *ubi ſuprà in fin.* & vide quæ dicam *infra in cap.33. in gloſſa final.* alias non poteſt uti Iuriſdictione, niſi prius juraverit, & geſta aliàs ſunt nulla, licèt Bald. & DD. *in l. rem novam C. de Iudiciis*, & ibi gloſſa teneant contrarium *in verſ. referatur*, quia Ludo Bogoli, *in ſecundis interpretationibus*, tenet contrarium, quem ſequitur Nicol. Boërius *in tract. de cuſtodia clavium num.52. & 53. tom.5. tractatuum fol.273.*

CAPUT III.

De qualitatibus eligendorum ad Officia Reip.

SUMMARIUM.

1 *Perſonæ idoneæ & habiles eligi debent ad Reipublicæ officia.*
2 *Perſonæ inhabiles & incapaces ad ſubeunda Reip. munera quæ?*
3 *Iudæis omnes adminiſtrationes & dignitates interdictæ ſunt.*
4 *Chriſtianis quorum Religionem Romani communiter Iudaïcam ſuperſtitionem appellebant, officia & honores conceſſere Verus & Antoninus Imperatores, non vera Iudæis.*
5 *Chriſtianis veteranis noviores imperare injuſtum & indecorum, eſt Officiorum publicorum occaſione, & quare?*
6 *Neophyti veteranis Chriſtianis inimici & cur?*
7 *Conſilium Iudæi cujuſdam Chriſtiano datum, ſaluberrimum.*
8 *Aliud Iudæorum quorundam perniciosiſſimum.*
9 *Neophyti infames in jure habentur.*
10 *Infamibus portæ dignitatum patere non debent.*

11 *Neophytos deficiunt qualitates quæ in jure requiruntur ad rectè gubernandum.*
12 *Neophyti omni tempore ingratissimi.*
13 *Neophyti consilio & prudentia vacui.*
14 *A dignitate senatoria in Regiis consiliis & Cancellariis excluſi.*
15 *In Regno Navarræ nec ad munera publica, nec ad munus advocationis admittuntur.*
16 *Mulieres Neophytæ in nutrices filiorum Regis de jure non admittuntur.*
17 *Neophyti & noviter converſi, eorum nepotes à præbendis Eccleſiarum excluduntur.*
18 *Item ab officiis ſanctæ Inquiſitionis, & à quibuſdam Religionibus præſertim divi Hieronymi &c.*
19 *Item ab Ordinibus militaribus ſancti Iacobi.*
20 *Statuta excludentia Neophytos ab omnibus muneribus juſta eſſe defenduntur.*
21 *Neophyti ad officia honorifica Reip. admitti non debent.*
22 *Filij cur avito crimine puniantur.*
23 *Deſcendentes ex Iudæis ſectatur infamia.*
24 *Acceptio perſonarum apud Deum odioſa.*
25 *Iura quæ excludunt Neophytos & noviter & converſos à præbendis ac dignitatibus Eccleſiaſticis referuntur.*
26 *Converſi aut Neophyti quinam dicantur.*
27 *Clericus quis inhabilis ad officia habeatur.*
28 *Surdus omninò, non verò ſurdaſter ad quæ officia inhabilis.*
29 *Mutus, ſtultus & furioſus cur ad officia inhabilis.*
30 *Spurius an jure ab Officiis excludatur?*
31 *Quæſtio affirmativè deciditur.*
32 *Obſcuri ſeu obſcuro loco nati regulariter ad officia Reip. non admittuntur.*
33 *Spurius an appellari debeat ignobilis?*
34 *Spurius qua infamis infamia.*
35 *Baſtardos plurimos dignitatibus fuiſſe aptiſſimos.*
36 *Legitimus cur ſpurio præferendus.*
37 *Spurius in dubio nemo præſumitur.*
38 *Tabernarij, muliones, ſutores, hoſpitatores, artocrearij, mechanicaquæ exercentes officia, muneribus Reipublicæ inhabiles.*
39 *Condemnatus pendente appellatione non dicitur condemnatus.*
40 *Officiales antequam ſint non poſſunt nominari ad officia.*
41 *Debitores Reipublicæ ad officia publica inepti.*
42 *Officialis qui ob demerita fuit remotus ab officio Reipublicæ, maxima ignorantia notatur.*
43 *Vicini & naturales extraneis & alienegenis præferendi.*
44 *Vicinus ad officia obtinenda etiam habitator eſſe debet.*
45 *Vicinus & habitator quis dicatur.*
46 *Pauper utrum ab inopiam videatur indignus officiorum Reip.*
47 *Dignitas major dari ei minimè debet qui minorem non habuit.*
48 *Oppoſitio defectuum in Electis, minori parti eligentium competit.*
49 *Nominati ad aliquod officium non poſſunt reprobari, ſi aliàs ad aliud officium quod parem requireret idoneitatem, fuerint approbati.*
50 *Impugnatio electionis à quolibet de populo admitti non debet.*
51 *Filiusfamilias non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major viginti quinque annis.*
52 *Infamis infamia juris indignus & inhabilis ad officia Reip.*
53 *Impugnatio electionis cujus expenſis fieri debeat?*

CUM electiones ad officia Reipublicæ debere fieri de perſonis † idoneis & habilibus ac dignis, in ſuperiore cap. firmaverimus, nunc conſequenter inquirere oportet, qui ſint iſti idonei & digni? quod utique ſi ab oppoſitis argumentum faciamus, facilè dignoſcemus, ut *in princip. inſtit. de his qui ſunt ſui vel alieni juris l. 1. ff. eodem, l. & ſi contra in fin. ff. de vulg.* Everardus *in Thopicis legum loco.* 75. 1

Et primo illi nullatenus erunt admittendi quibus ex ſpeciali privilegio, ſtatuto ſive ordinatione municipali prohibitum, & defenſum fuerit; in quo pro diverſitate oppidorum diverſa erunt jura, ut eſt notum, & advertit Fontan. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſſa* 1. *n.* 55. *p.* 1.

De jure vero plures ſunt perſonæ † inhabiles & incapaces ad ſubeunda officia Reipublicæ; & ſanè ad munera publica & officia honorifica Reip. & adminiſtrationem juſtitiæ non debent eligi aut nominari Iudæi & noviter converſi, Neophyti, ſeu illi quibus communiter in Regno Caſtellæ vocant Marranos: ex illa dictione Marranata: & poſt diverſos *à gentilico* populo ut *in cap. Geliſarius* 23. *quæſt.* 4. & hæretici vel ab eis deſcendentes; quod ex ſequentibus videtur probari juris fulcimentis. 2

Primò

Primò ex *cap. constituit* 23. *q.*4. ibi constituit Sanctum Concilium ut Iudæi aut hi qui ex Iudæis sunt officia publica nullatenus appetant: ibi glossa & Archidiaconus, Felinus, & Annania *in cap. cum sit de Iudæis, in princ.* Ludov. Rom. *sing.*197. Covarr. *in Clem. si furiosus p.*1. §.2. *n.*8. *in princip.* & faciunt jura *in cap. quando* 24. *distinctione cap. fin.*48. *distinctione cap. Neophyt.*61. *distinctione, cap. Monasteriis* 19. *quæst.*3. *cap. cum sit cap. ad liberandum de judiciis.*

Secundò ex textu *in l. fin. C. de Iudæis*: ibi, hac valitura in omne ævum l. sanci-
3 mus *neminem Iudæorum* † *quibus omnes administrationes, & dignitates interdictæ sunt, nec defensoris civitatis saltim fungi officio, nec pacis honorem arripere concedimus; & ibi quisquis agitur vel insulas acceperit, quæsitis dignitatibus non potiatur; vel si ad officia irrepserit ab his repellatur*: quam utique legem correptoriam fuisse legis generaliter 33. §. *fin.* ubi Verus & Antoninus eos, qui Judaïcam superstitionem sequuti sunt, honores adipisci permiserunt: plerique putarunt ut Acurtius ubi Bart. Alberic. & Salicet. & Dinus cogitavit prædictam permissionem à Vero & Antonino quoad officia & honores, concessam fuisse tantum inter ipsos Iudæos; prohibitionem verò *in dict. l. fin.* factam, esse intelligendam de officiis & honoribus inter nostros; quæ utique restrictio jurium correctionem vetabat, ut *in l. præcipimus C. de appellationibus, C. cum expediat de electione, in 6.* Sed si antiqua monumenta recolimus antè signati doctores utpote historiarum ac originis & causæ prædictæ permissionis de qua *in dict. §. fin.* ignari apertè falluntur. Vlpian. enim *in dict. §. fin.* non loquitut nec est intelligendus de Iudæis, sed de Christianis
4 † quorum religionem illis temporibus *Iudaïcam superstitionem*, gentes Romanæ communiter appellabant, ut colligere poteris *ex Cornel. tacit. lib.*18. *Sueton. Tranq. in vita Tiberij & Plinio passim in suis Epistolis.*

Verus igitur & Antoninus prædictam legem seu permissionem in favorem Christianorum fecere grato animo, in remunerationem cujusdam magnę victorię obtentæ de Marcomanis Imperij inimicis; quam quidem consequuti fuere propter quandam Christianorum legionem quæ inter alias nationes in suo exercitu interfuit: qui quidem Christiani, invocato nostro verò Deo, aquam sitienti, & æstuanti exercitu Romano cælitùs copiosè effundi & labi precibus impetrarunt: & irruentibus fortiter ac pluvia & aëre in facies Marcomanorum divinitùs conversis, strages magna eis fuit facta, & victoria feliciter pro Romanis decantata, quæ utique legioni Christianorum præcipuè fuit attributa; & ex tunc ex Dione Ficulo *in sua historia*, prædicta legio fulminatrix communiter nominatur, & in præmium Christianorum lex fuit permissa, cum prohibitione edictali, ne quis ex eis ob suum cultum accusaretur; & honorum, & Officiorum publicorum facta permissio de qua *in dict. §. fin.* ut testatur Florentus *in apologetico cap.*5. Tertullian. *in Apologetico*, quem refert Ludovicus Rurard. Franc. Duaren. in Scholis *ad d. l. generaliter*, §. *fin.* Alciatus in verb. *quidam ignaviæ, vel lib.*10. *& disput. lib.*3. *cap.*8. & victoriæ suprà relatæ meminere Mexia in vita prædictorum Imperat. *fol.* mihi 84. Pinel. *in Monarchia lib.*11. *cap.* 35. §.5. qui etiam prædictæ legis factæ in favorem Christianorum, & non intelligendæ de Iudæis ut verba sonant meminit ibi, *y en el cuerpo del derecho pusieron ley ambos hermanos que determinava igualdad de vivienda y concesion de honrras entre los Gentiles Romanos y los Christianos que alli llama Iudios que era entonzes el nombre mas comun porque eran conocidos: porque de los Iudios ia savemos quan en odio de los Emperadores estavan.* Pater Mariana *p.*1. *historiæ Hisp. lib.*4. *cap.*6. ibi: *hizo en persona guerra a los Marcomanos, gente septentrional que oi son las Morabos, padecia grande falta de agua: al tiempo de encontrarse con los enemigos, y la Gente toda para perecer iban en su compania muchos Christianos alistados en la duodecima legion, por cuias oraciones caio tanta agua que se remedió la necesidad. La tempestad y torvellino fue tal que con los raios y relampagos que davan de cara a los enemigos quedò la Victoria por los Romanos. Muchos ha azen mencion de este suceso tan notable: Iulio Capitolino dice que por las oraciones del Emperador se aplacaron los Dioses y caio la llubia. A nuestros escritores muchos y mui antiguos que refieren la cosa como esta dicho, favoreze Dion y una carta del Emperador, que anda en Griego y en Latin sobre el caso, ademas del nombre de* fulminatrix *que se dio aquella legion y quiere decir echadora de Raios caio rastro del sobre dicho nombre en Tarragona, en un huerto de Iuan de Melgosa donde ay un Capitulo con estas palabras bueltas de latin en Romanze a los Dioses defuntos a Iulio segundo que vivio treinta y nuebe años dos meses y diez dias. Iulio Ioscho de la duodecima legion lançadora de Rayos a sus liberto*

bueno y leal. Y fuera de eſta inſcripcion que es arto notable ay en Barcelona en la caſa de los Requeſenes del arte de la Yglesia de los ſantos Iuſto y Paſtor ut teſtamento de eſte tienpo cortado de muchas piedras la mas ſeñalada antigualla que deſte genero ſe conſerva en Eſpaña por el ſe entiende que la uſura centeſſima de tienpo de los Romanos era quando ſe acudia cada uno al acreedor con la octava parte del principal que era lo miſmo de araçon de doce por ciento: de manera que en eſpacio de cien meſes ſe dobla el caudal: de do ſe llamò uſura centeſſima o ſea porque al principio de cada mes quando a coſtumbraban a hacer las pagas, davan al logrero la centeſſima parte del dinero que preſto las palabras del teſtamento no pongo aqui por ſer larga la ſuma de lo que contiene, es que Lucio Celio Centurion de la legion. 7. gemina y dichoſa, y de la legion 15. Apolinar. que ſervio a los Emperadores Marco Aurelio Antonin. y Aurelio Vero, y tubo otros diferentes cargos manda a la Rep. de Barcelona ſiete mill y quinientos denarios, con cargo de que las uſuras ſemiſſes (que era la mitad de la centeſſima es a ſaver ſeis por ciento) del dicho dinero hicieſen eſpectaculos de luchadores todos los años a diez. de Iunio en que ſe gaſtaſen ducientos y cinquenta denarios y el miſmo dia ſe dieſen ducientos denarios para azeite a los luchadores laqual mandò hazer devaxo de ciertas condiciones: ſino las cumplieſſen ſubſtituie en la miſma manda con las dichas cargas a la Rep. de Tarragona para que aya y llebe dicho dinero, & ita ſuprà dictos referens noviſſimè Carrillo in ſuis Annalibus anno 176. ſub eiſdem Imperatoribus fol. 56.

Tertiò quia injuſtum & indecorum eſſet Chriſtianis † veteranis noviores & noviter converſos, officiorum publicorum occaſione, imperare, ut *in cap. nulla officia 54. diſtinctione & in dict. cap. cum ſit & cap. penult. de Iudæis l. fin. C. eodem tit.* ibi: *nec acquiſiti ſibi officij authoritate muniti adverſus Chriſtianos & ipſos plerumque ſacræ religionis Antiſtites; veluti inſultantes fidei noſtræ Iudicandi, vel pronuntiandi quamlibet habeat poteſtatem:* & de jure Regio textus ſingularis in l. 3. tit. 24. p. 7. ibi: *y los Emperadores que fueron contiguamente Señores de todo el mundo tubieron por bien y por derecho que por la traicion que hicieron en matar a ſu Señor que perdieſſen por ende todas las honrras y los privilegios que avian, de manera que ningun Iudio nunca hubieſe jamas lugar honrrado ni officio publico en que pudieſe a premiar aningun Chriſtiano en ninguna manera.* Et militiæ Chriſtianæ quodammodo contrarium videtur, veteranis Chriſti militibus tirones hos præferri, qui paulò antè ſuſcepta publica officia ipſi aut eorum parentes Catholicam fidem & religionem Chriſtianam fœdis à Iudæis ceremoniis illudebant, & infectabantur: & quodammodo eis daretur occaſio ut in ſuperbiam elati injuriam Chriſtianis in multis pararent ob innatam contra eos inimicitiam; ut graviter conſiderat. Covar. *in dict. Clement. ſi furioſus 1. part. §. 2. num. 8. in princip.* unde teſtes contra Chriſtianos eſſe non poſſunt, ut latiſſimè tradit Farinac. *de poſſeſſionibus contra teſtes q. 56. à n. 205.*

Neophyti † etenim quodam modo jure quodam hæreditario, à majoribus ſuis derivato, irreconciliabili odio, veteranis Chriſtianis, & verbis & factis invidi, æmuli, inimici, iracundi & vindices exhibentur: cujus rei etſi plura exempla poſſem afferre, de quibus per Fortalitium fidei *lib. 3 per totum licitum*: Ænarde Cardona *de expulſione Iuſtificabronum ab Hiſpania cap. 48. fol. 184.* illa tantum quæ vernaculo ſermone Ignatius de Villar *in ſua ſilva reſponſorum lib. 12. reſponſ.* adducit quia forte non ad manus omnium liber ejus occurret; prout ipſe refert & eiſdem verbis referam ibi: *acaecio pues que quando los bienaventurados, y dichoſos Reyes Catholicos D. Fernando y Doña Iſabel por el bien univerſal de nueſtra Eſpaña, y a buena ventura de los Chriſtianos de ella mandaron echar y echaron fuera de los Reynos a los Iudios enemigos y eſcarnidores de la lei Evangelica: un Iudio en la dicha ciudad de Cordoua tenia por amigo a un Chriſtiano viejo de quien avia recivido muchos beneficios. Eſte Iudeo era rico de poſeſiones y eredades las quales no podia vender ſin grandaño y perdida de ſu hazienda por ſer el termino dētro del qual los dichos Iudios avian de ſalir de eſtos Reynos mui breve: acordò pues & Iudio de ocurir con eſta neceſidad (como con las demaſolia) a el amigo Chriſtiano viejo el qual guardando fielmente las leies de amiſtad, dio orden en que dentro de mui breve tiempo hizo vender a ſu amigo ſus eredades en los precios que valian, y mas, fingiendo ſer propias ſuias por mejor encubrir la neceſidad de ſu amigo en tal conjuntura, y recogido todo el dinero de ellas ſe lo entregò a el Iudio: el qual con grande inſtancia rogò a ſu amigo le puſieſſe ſu dinero en ſalbo aſta la raia de Portugal, adonde ſe iba a bivir, y el Chriſtiano viejo Cordoves lo hizo aſſi: y al tiempo que el uno ſe deſpedia de el otro entendiendo el Iudio que condignamente pagava a ſu amigo el Chriſtiano lo que a ſus buenas*

nas

bras devia, le dixo el Iudeo: señor, quiero os
7 *dar un consejo por la despedida † en pago de lo mucho que os devo conque entiendo satisfago a la deuda de nuestra antigua amistad y ruegoos que no lo olvideis, y es que mientras vivieredes estes la barba sobre el honbro para no fiaros en cosa que importe de ningun onbre de nuestra nacion y generacion aunque sea baptiçado porque os ago saver a lei de buen Iudeo que desde el bientre de nuesteras madres nacimos enemigos y lo somos mui deveras de Christianos en tanto grado que de ninguna cosa tenemos mas cuidado que de ofenderlos y dar traça como engañarlos, y os certifico que con quanto bien me aveis echo y conozco que os devo si a este tienpo de la partida pudiera hazeros algun tiro y engañaros lo hiciera no porque vuestras obras lo mereçen sino es por que no es mas en mi mano ni de los demas Iudios demi nacion si alguna vez sofrezce casion de engañar o ofender algun Christiano y lo dexamos de hacer es porque en algunos lo estorba la prudencia co que vencemos nuestra mala inclinacion; y en otros no tanvien considerados lo estorva la covardia y temor de la pena (por manera que no dexamos de azer mal sino es quando no podemos) cuio aviso fue de tanta eficacia que de alli adelante jamas el Christiano viejo se fiò de ningun Iudio convertido ni tratò ni conversò con ningun honbre de aquella generacion, y quando por las mañanas salia de su casa entre otras cosas que decia encomendandose à Dios era santiguandose, decir: libra me Señor, de los laços del demonio y trapaças y engaños de Iudios.* Consilium profectò Iudæi nobis omnibus saluberrimum fuit, & magni faciendum, & ex quo oderunt nos, ut scriptum est apud Lucam *cap.* 1.

Semexante es el quento precedente a otro que de esta perversa gente me refirio un amigo mio clerigo theologo de buena vida y linpia generacion, el qual salio de la voca de don Iuan Martinez Selizco Arzobispo que fue de Toledo de buena memoria y fundador de tan santo y loable estatuto como todos sabemos que fundò en la santa yglesia de aquella ciudad; y fue que quando (como esta dicho) los dichos Reies Catholicos tenian determinado expeler de nuestra España la lepra de la sinagoga y aviendoles ya asicnado el termino a los Iudios para salir de estos Reinos: viendose tan tristes y affligidos con tan triste decreto acordaron escrivir una carta a los Iudios de la sinagoga de Constantinopla significandoles la miseria en que estaban y pidiendoles cosnexo y parecer para lo que avian de azer en tan grande afliccion y trabajo pues les era forzado a bautiçarse o dexar su naturaleza con detrimento de sus haciendas Vista pues la dicha carta por los Principes de la sinagoga de Constantinopla resolvieron el darles à sus amigos el mas agradable consexo que para su indinacion se pudo imaginar y el mas dañoso que pudieron inventar para sus enemigos los Christianos, y fue que en respuesta de la carta dixeron assi:

Hermanos y amigos nuestros una carta vuestra recivimos por la qual nos significais el travaxo y miseria en que estais, y para salir de ella nos pedis consejo, favor, y ayuda: el qual os dieramos de mui buena gana con nuestras personas y aciendas como nuestra lei y Nacion nos obliga si la distancia tan grande de tierra no nos lo empidiera: pero daros emos un consejo provechoso con que podais conservar vuestras aziendas y vengaros de los Christianos de essa Española gente que tanto a procurado y procura la diminucion de nuestra santa lei y estado Iudaismo; y es que lo mejor que
8 *pudiereis † sosegeis vuestros espiritus y disimuleis con paciencia vuestro dolor y los que tubieredes grandes possesiones y las pudiereis vender sin daño notable vuestro las vended y venios aca que nosotros os ayudaremos a conservar vuestro estado y punto en que aveis vivido: de manera que no sintais mucho la ausencia de vuestra patria, y los que esto no pudiereis azer Bautizaos como el edicto del Rei manda solo para cumplir con el conservando siempre en vuestro pecho nuestra ley y pues decis queos quitan vuestras aziendas haced vuestros hijos avogados y Mercaderes y quitadles en ellos a los sujos sus haciendas y pues decis que os quitan las vidas azed vuestros hijos medicos y ziruxanos y Boticarios y quitarles an ello a sus hijos y descendientes sujos: y pues decis que los dichos Christianos os an violado y profanado vuestras zeremonias y Sinagogas haced vuestros hijos clerigos los quales con facilidad podran violar los templos y profanar sus Sacramentos y Sacrificios. Esto contenia en sustancia la carta quela synagoga de Constantinopla escrivio a los Iudios de España, los quales de tal manera siguieron el consejo que se les dio que despues aca se a visto por esperiencia que Avogados, medicos, ziruxanos y Boticarios descendientes de esta perversa generacion an sido conbencidos de los delitos referidos en la carta de la Sinagoga de Constantinopla y especial mente savemos por cosa mui cierta y averiguada que medico descendiente de Iudios fue declarado por ereje por los Inquisidores de cierto distrito de España al qual se le averigò que viviendo en cierto pueblo cuio nombre no decaro por no ofender a nadie (que cierto esta es mi intencion) aver muerto con medicinas falsas, adulterinas y*

venene

venenoſas mas de treſcientas perſonas y cadavez que viniendo de viſitar (o por mejor decir de buſcar la muerte a los enfermos) entrava en ſu caſa la muxer que tenia que tan vien era de generacion de Iudios le decia: vien venga el vengador, y a eſto el marido Iudio le reſpondia alçando y meneando el brazo derecho y zerrando el puño ſignificando victoria de los enemigos, venga y vengara.

Yo conoci muy lejos deſta ciudad de Alcaran deſcendientes, dos hermanos deſta mala ſeta y generacion caſados con dos mozas hermoſas y buenas muxeres y Chriſtianas viexas y mui amigas de ſus maridos, los quales muchas vezes rogavan y perſuadian a ſus muxeres a que ſe viſtieſen y aderezaſen lo mexor que pudieſen, de ropas de fieſta; y ellas con la ſencillez de Chriſtianas viejas y entendiendo que en ello davan guſto y contento a ſus maridos, ſe veſtian y adereçavan todo lo mejor que ellas podian; y en aquellos meſmos dias que ellas eſtavan tan aderezados como los dichos hermanos ſus maridos las mas ruines, viejas y deſtrozadas ropas que en caſa tenian, y ſe calçavan avarcas porque profeſavan officios de labradores y lo eran. Todo loqual eſtos converſos hacian ſolo con fin de que la gente de aquel pueblo donde vivian mormuraſen de ſus miſmas muxeres y las tubieſen por muxeres libianas y en opinion y reputacion de tales: pues andando ſus maridos tam mal tratados y veſtidos, andavan ellas tan galanas y vien adereçadas: y la cauſa era el odio y mala voluntad que naturalmente tenian a ſus muxeres ſolo por ſer Chriſtianas viejas y enemigas de ſu nacion: de manera que poſponian ſu miſma onrra a ſu bengança: Vino ſe eſto averiguar por confeſion de los miſmos maridos, los quales deſpues de ellas muertas ſe jactavan dello, diciendo que las Chriſtianas viejas que preſumi an mucho de linpieza aſi ſe avian de tratar.

9 Quartò, quia Neophyti † infames in jure habentur, ut *in dict.* 3. *part. ſuperiùs allegata*, ibi: *Antiguamente los Iudios fueron mui honrrados y tubieron mui grande privilegio ſobre todas las otras gentes, y ellos tan ſolamente eran llamados pueblo de Dios: mas por que ellos fueron deſconocidos a aquel que les avia honrado y privilexiado y en lugar de le hacer honrra le deſhonraron dandole muerte mui abiltadamente guiſada, coſa fue de derecho que por tan gran yerro y maldad que izieron, que perdieſen la honra y el privilegio que tenian.* Alfonſus de Caſtro *de juſta hæreticorum punitione, lib.* 1. *cap.* 7. *verſ. fateor.* tenent Avend. *de exequend. mand. lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 20.

10 Infamibus † autem portæ patere dignitatum non debent *l.* 1. *C. de infamibus tit.* 10. *l. famoſi l. penult. C. de dign. lib.* 12. Maſcard. *de Iudæis part.* 2. *cap.* 5. honores enim quaſi jure innato, honoratis debentur, ut *in l. honores*, 7. *ff. de decurionibus*, ibi: honores & munera, non ordinatione ſed potioribus quibuſcumque injungenda ſunt *l.* 1. *ff. de albo ſcribendo*, ibi: dignitates erunt expectandæ, ut ſcribantur eo ordine, quo quiſque eorum maximo honore functus *l. ut graduati*, 11. *l. honor.* 14. *ff. de muneribus & honoribus.*

Quintò, quia omnes utique qualitates, ſeu animi dotes quæ à jure ad rectè gubernandum, & munera publica, & honorifica exercenda, regulariter requiruntur, in iſtis Neophitis † deficiunt: Si enim ad fi- 11
delitatem attendamus, quæ in omni Reipublicæ officiali ſeu adminiſtratore Iuſtitiæ vel bonorum publicorum, ſpectatur; Neophiti infideles ſunt ut habetur, *Deuteron. cap.* 31. generatione perverſa, & infideles filij, de quibus Paulus *ad Rom. cap.* 11. ſic ait, facti ſunt; quaſi eos ab arbore, & radice fractos eſſe ſignificans, ſequens in hoc Paulus pulchram illam ſimilitudinem & allegoriam olivæ, & idem Paulus 14. ad Rom. *Iſraël*, inquit, *inimicus Deo factus eſt, quia non credidit, Chriſto*: igitur iſtorum fidei commendandum exiſtimo, cum promiſſam fidem Patres eorum non præſtent, ſed potius violant: hoc enim infidelis homo denotat, ut conſtat *ex Cæſar.* 7. *belli gallici* ibi: *qui convenerant per ſe infideles manus cogere, atque apertè bellum parare cæperunt*: Et *ex Cicer. pro Milone* in hæc verba, *quantæ infidelitates in amicis*, & quantæ in Neophitis, bone Deus, in quibus nulla tam firma amicitia eſſe poteſt, quam ut plurimum vel obolo vel teruntio non violent.

Si ad gratitudinem, utique ingratiſſimi † omni tempore fuerunt, quò enim am- 12
plius Deus beneficiis & favoribus Iudæos afficiebat eò amplius eorum ingratitudo creſcebat, & petulantia, ut *in cap.* 32. *Deuteronomÿ* ibi: *incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus reliquit Deum factorem ſuum & recedit à Deo ſalutari ſuo*: & in principio capitis *generatio prava atque perverſa*: & Oſeæ cap. 2. *dedit eis aurum & argentum & ipſi fecerunt Baal.* & inferius *cap.* 13. *ad impleti ſunt & elevaverunt cor ſuum*, & alia plura adjecit Ignatius de Villar. *ubi ſuprà.*

Si ad ſapientiam & prudentiam Neophiti † & eorum parentes abſque ea uti- 13
que fuere & ſunt ut *in dict. cap.* 32. *Deuterono*

uteronimij ibi: *gens absque consilio, & prudentia*, & ibi: *generatio prava & perversa, Populestulte, & insipiens.*

Si ad integritatem & pecuniarum odium, frequenter, & ut plurimum sunt avari, alienorum bonorum cupidi, & continui usurarij, ut notum est.

Quæ omnia in eis adnotavit Apostolus *ad Titum cap.*1. ibi: *sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores maxime qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui; qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia.*

14 Unde à dignitate † senatoria in Regiis & supremis Consiliis & Cancellariis, sunt exclusi ut testatur Otalora *de nobilitate 2. p. tertiæ principalis 7. n.25.* & ab officiis domus Regis, in qua non nisi nobiles, mundo tamen & puro sanguine noti, quos vulgo *Christianos viejos*, appellamus admitti consueverunt *l.2. tit.9. part.2.* & merito indecorum etiam est majestatem Regiam talibus uti famulis & ministris, quorum majorum aut avi aut parentes propter criminis proditionem ab eorum majoribus in majestatem divinam commissi, infames & abjecti ab omnibus nationibus reputabantur. Præterea & excluduntur ab officio Medicorum augustalis ac Regis domus, & ab hospitali celebratissimo Divæ Mariæ de Guadalupe: ibi enim & plerisque in aliis locis, Medici & Chirurgici debent esse Christiani veterani, ex utroque latere, & maximè super hoc indagatio fuit, ut in Regno Valentiæ ab officiis pharmacopolarum artium; & utinam in nostro Regno Castellæ ita caveretur, nam tale officium maximè confidentiæ est.

15 In Regno autem Navarræ † nec ad munera publica, nec ad munus advocationis admittuntur, cum hoc discrimine quod ad officia publica prohibitio extenditur usque ad secundum gradum impuri sanguinis: quoad verò attinet officium advocationis etiam in ulteriori gradu, Neophyti nec eorum descendentes admittuntur per quandam provisionem Regiam ut affirmat Olanus *in sua concordia antinom. juris littera C.n.*74. quod prudentissimè provisum stetit, & ad omnia Regna utinam extenderetur: cum enim officium advocatorum ita laudabile & honorificum omni tempore fuerit, ut latè *in alio cap.* diximus & latius forsan dicemus, indignum & reprobum censeo Neophytos vel descendentes ab eis, ad tantum munus evehi & admitti, præsertim in supremis Senatibus & Regis magnis justitiæ conventibus.

Ex eadem radice provenit mulierem Neophytam † vel immundo Iudæorum 16
vel hæreticorum, vel immundo sanguine procedentem, in nutricem filiorum Regis non debere admitti; tum quia principalem Majestatem non decet ejus prolem tali lactè nutriri, propter generis vilitatem & abjectionem, tum etiam quia ut plurimum gens Neophytorum ad omne opus nequam prona est, & mores nutricis cum lacte sugere infantem, quandoque contingit, & possibile est ut firmat Avicenna *lib. 1. Doctorum* Lobera *de regim. salutis & de sterilitate hominis cap.*15. *fol.*76. in cujus rei comprobationem plura adducit Ignatius de Villar *ubi suprà ex num.*49. ego autem sat in proposito conferre censeo *legem 3. tit.7. p.2.* (habeo omissam) *esto es en darles amas savias y bien acostunbradas y de buen linage. Bien ansi como el niño se govierna y se cria en el cuerpo de la madre asta que nace otro si se govierna y cria de la ama desde que le da la teta asta destetarle y porque el tiempo de esta crianza es mas largo que el de la madre porende no puede ser que no reciva mucho del temperamento y de las costumbres del ama. Onde los savios antiguos que ablaron en estas cosas naturalmente dixeron que los hijos de los Reies deventenerata les amas que tengan leche asat y sean vien acostumbradas y sanas y hermosas y de buen linaje, y de buenas costumbres.*

Rursus Neophyti † & noviter conversi 17
& eorum descendentes excluduntur à præbendis Ecclesiarum quas communiter vocamus de statuto, & à collegiis Universitatis Salmanticensis & Complutensis, & collegio Bononiensi, ubi Doctore Hieronymus Franc. de Otero patruelis meus, nunc autem Inquisitor Barcinonensis Rubro, & habitu fuit insignitus, & vesperorum Cathedram eruditissimè, & maximo omnium applausu regentavit, & duos libros utilissimos ac omnium litterarum apprimè ornatissimos cudit & typis mandavit, & statuto Collegiorum, *l. Regia 22. tit.7. lib.1. recopil.* est confirmatum ibi: *por que en algunos Collegios de las universidades destos nuestros Reinos ai constituciones en que los dichos Collegios no reciban por Collegiales Christianos Nuevos mandamos que sobre ello se guarden las constituciones sobre ello fechas por los fundadores de dichos Collegios:* & illud verbum *Christianos viejos* non tantum de recenter ad fidem ac Religionem Christianam conversis intelligendum est, sed etiam de illis, qui à Iudæis antiquam trahunt originem: & sic practicatur.

Item ab officiis sanctæ Inquisitionis † 18

& à quibuſdam Religionibus præſertim à Religione Divi Hieronymi,& Conventus canonicorum Regularium ſancti Auguſtini qui vocantur, *Nueſtra ſeñora de vone vibere*, ſit accurata & acerrima generis indagatio & inquiſitio; à pluribus confraternitatibus hujus civitatis,& confraternitate ſancti Juliani Prædictæ Villæ de Carrion (ubi ego ortus fui, quæ tale ſtatutum puri ſanguinis diu & per multa tempora firmiter obſervatum habet) ex qua utique confraternitate Pater meus fuit, in quo (humiliter & grato animo Deo refero gratias) non ſolum purus & mundus à tam peſtilenti labe enituit ſanguis, ſed maxima generis Nobilitas; cum natus ipſe ſim in loco de Mogro in montanis de Santander, ac omnes parentes ejus, *Oteros* cognomine vocati ſint perantiquis temporum curriculis & ſæculis, nobiles & fidalgi fuerint & habiti ſunt, ex antiqua & nobili *Oterorum* domo.

19 Præterea Neophyti † & eorum deſcendentes ab omnibus ordinibus militaribus ſancti Iacobi, Alcantaræ, & Calatravæ, ut conſtat eorum conſtitutionibus.

Nec de juſtitia prædictarum conſtitu-
20 tionum ſeu ſtatutorum † excludentium Neophytos ſeu ejus deſcendentes dubitari fas eſt: nam talia ſtatuta & juſtiſſima & rationabilia eſſe defendit Simancas in *defenſione ſtatuti Toletani*: ubi uſque ad *cap.*57. educit & mero Ordine congerit: 23. cauſas & rationes: Alphonſus de Oxeda *de incompatibilitate beneficiorum* 1.*part. cap.*23.*à n.*87. Aſcala *in conſ.ſapientis lib.*1. *cap.*10. Horatius Campanao *l. Mediol. c.*414. *n.*99. Otalora *de nobilitate d.*2. *p.*3. *partis*, *C.*17.

Ex prædictis igitur formatur opinio iſta in principio capitis propoſito,nempè quod
21 Neophyti † ſeu eorum deſcendentes ad officia Reip. honorifica admitti non debent,& quod inhabiles, indigni & incapaces eorum ſint;quod utique fideliter & pro conſilio intimavit Regi noſtro Henrico III. religioſiſſimus & omni genere virtutis ornatiſſimus & maximus vir Divus Paulus, de quo una cum Conſilio circa hæc officia deneganda Neophytis referre libuit, quæ tradit Zamolloa Garivai *lib.*45. *Hiſtoriæ Hiſpaniæ cap.*48.*num.*50. his verbis: *entre tres celebres fue mui notable prelado el excelente Doctor Don Pablo Obiſpo de Cartagena que ſiendo Iudio no ſolo de nacion de ſus progenitores,mas tanvien de profeſion recivio el agua del ſanto Bautiſmo dejando el Iudaiſmo avia tenido eſte notable prelado antes de ſu converſion grandes diſputas ſobre la lei Iudaica con muchos Dctores Catholicos, cuias raçones como para la dureza era dada de ſus progenitores no baſtaſen a laſaçon para ſacarle del Iudaiſmo: ſucedio que un dia un doctor no queriendo con el contender por diſputa ſino es por eſcrituras le dio el tratado que el glorioſo ſanto Thomas de Aquin eſcrivio doctiſſimamente llamado* de legibus *que anda con ſu prima ſecundæ donde admirablemente diſputa el Doctor ſanto contra la ley de los Iudios eſta obra leio con diligencia y atencion grande Dom Pablo el qual allando en ella muchos ſecretos del Iudaiſmo que aun el miſmo con ſer el Ravi demas letras que en eſtos Reinos avia los ignorava fue alunbrado del Eſpiritu ſanto diciendo en ſu coraçon que ſin duda la ley de Chriſto era la de la ſalbacion del mundo deſpues ido a el Pontifice Romano y ſiendo del perſuadido vino a decir y confeſar publicamente pues eſte ſanctiſſimo Doctor con ſer de la ley Iudaica maiores ſecretos que el miſmo Don Pablo profeſava la ley Evangelica de Chriſto era la verdadera ley y carrera de la ſalvacion en la de los Chriſtianos y aſi recivio el ſanto Bautiſmo renunciando eſpontaneamente la dureca paſada de eſta manera Don Pablo vino a ſer Chriſtiano por la doctrina de ſanto Thomas y con legitima raçon dicen los Theologos que quien ſave a ſanto Thomas ſave todo y que quien a el no ſave,no ſave nada, des pues eſte celebre baron con el diſcurſo del tiempo vino meritiſſimamente a ſer obiſpo de Cartagena y de alli paſo al obiſpado de Burgos de laqual ciudad tomo el miſmo renatura fue excelente prelado,grande filoſopho y theologo y ſingular predicador y de grande conſejo y maravilloſo ſilencio y prudencia y eſcribio muchas obras en eſpecial el libro que ſe llama eſcrutinio de las eſcrituras y es de gran volumen y las adiciones a la partida de Nicolas de Lira ſobre la Biblia y otro tratado de la cera del ſeñor y otro de la Generacion de Ieſu-Chriſto con otras obras no ſolo el fue grande letrado pero el tiempo que en el Iudaiſmo fue caſado tubo tres hijos grandes letrados de los quales el mas ſeñalado fue Don Alonſo de Cartagena Dean de Segovia que ſucadio el obiſpado inmediatamente al pene fue obiſpo de Burgos de quien en las hiſtorias de los Reyes Don Iuan el ſegundo y Don Henrrique el quarto ſe hizo y hara larga relacion y fue el que eſcrivio en lengua latina la genealogia de los Reyes de Caſtilla y leon que algunas vezes le eo citad fue el otro Don Ponzalo obiſpo de Palecia prelado de muchas letras y erudicion el tercero fue Albargarcia de ſancta Maria que re ſieren aver eſcrito la coronica de eſte Rei Don Henrique la qual aſta*

oraja

ora y o no hè biſto y parte de la coronica de ſu hijo el Rey Don Iuan el ſegundo, es notable prelado Don Pablo por aver ſido Obiſpo de Burgos, es llamado entre los Theologos el qual con ſer converſo aconſexò al ſeñor Don Henrique por cauſas notables que a ello le pudieron mover que a ningun Iudio ni converſo recivieſe en el ſervicio de ſu caſa Real, ni en el conſejo, ni en otros officios Publicos Reales de ſus Reinos, ni en la adminiſtracion del patrimonio Real coſa notable que con ſer el miſmo de ellos ſapientiſſimo Obiſpo fueſe de ſu propio parecer contra ſu propia nacion.

Et ſanè prædicta omnia, quæ de Neophytis ſeu de novo converſis ſuprà dicta manent, intelligenda eſſe de eorum etiam ab antiquo deſcendentibus plures ex DD. ſuprà citatis obſervant, ex ratione quam tradit Tiraq. *in l. quiſquis §. 1. C. ad legem, Iuliam majeſtatis*, ubi: in quibus paterni hoc eſt hæreditarij criminis exempla imitantur eleganter Decius *conſ. 34. num. 31.*
22 *C.* ibi: quia filij † deſcendunt, & originem trahunt ab infeſto ſanguine, & ideò puniuntur: Afflictis *lib. 1. conſtit. neapol. Rub. 2. num. 42.* ideo in crimine Læſæ majeſtatis puniuntur filij pro patribus, quia humor deſcendit à Trunco in Ramos: nam ut ait Ovidius *lib. 4. metamorphoſeon.*

Qui viret in foliis venit à radicibus, &c.
Bald. *in l. Gallus §. quidam rectè col. 3.* poſt medium, *verſic. in 2. gloſſa & in l. 2. num. 2. C. de liberis & eorum liberis*: quia contrahunt rubiginem aliena jam infeſta, Fulgoſ. *verſic. 159. n. 1.* ibi: cum pater qui eſt radix, ſit corruptus, non poteſt bonus eſſe filius, & ex corrupta radice deſcendere: Cumanus *in l. ſi quis cum totum num. 4. verſic. 2. q. ff. de exceptione rei judicatæ*, ibi: quia proceſſerunt ex radice jam vitiata ideoque ab ipſa emergunt ſecundum ejus naturam: & eleganter Ioannes Faleng. *ſupra Pſalm. 108.* ibi: à malis exorti parentibus illorum dicuntur præ ſe ferre iniquitates, quia à corrupta radice corrupti & ipſi ſunt. Montanus *in Pſalm. 50.* ibi: qui proximorum etiam parentum peccatorum, ſive iniquitatum, qui naturam non poſſunt inficere humanam, ſicut primi parentis peccatum fecit, reatus tranſit ad perſonam pro his ex eis natam, & cum Platone *in carm. d.* Simancas *de Catholicis inſtit. 29. num. 5.* Auguſtinus. Eugubin in prior. per v. ſic interpretatus eſt, ideſt malè ibit infeſtim poſt modum; ita inquit improbitas unius maximè improbi facit ut genus pereat remanente veſtigio ſceleris, & imitari ſimiles parentibus procreati: & facit, *de jure noſtro Regio textus in l. 6. tit. 27. part.* ibi: *por que los icieron deſpues que eſtavan en poco dañados en el mal que hubieſen fecho temiendo ſe que en alguna manera recudieſen aquellos miſmos.* Et Imperator Veſpaſianus reddens rationem quare ob delictum & proditionem Agripæ filium ſuum, eo quod in corde ejus relinqueretur opus patris ſui; quia conceptus ſit ex ſemine rebellionis ut recenſet Ioſephus *lib. 1. de bello Iudaico cap. 6. &* Alex. 4. *in bulla & conſtitutione contra Conradum filium Imperatoris Federici, in ſumma conſtitutio. Pontifical Petri Mathæi*: nam in hoc pravo genere patrum in filios cum ſanguine derivata malitia, ſicut carnis propagatione, ſic imitatione operum nati genitoribus ſucceſſerunt; & ibi: quia flagitioſi & educati ad delinquendum procliviores magiſque liberi evadunt, & Horatius *lib. 4. carminum.*

Fortes creantur fortibus & bonis
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam
Doctrina ſed vim promovet inſitam
Rectique cultus pectora roborant
Vt Cumque defecere mores
Dedecorant benè nata culpæ.

Docet Peregrinus *conſ. 10.* Caſſaneus in *Cathalogo Gloriæ mundi 11. part. conſiderat. 25.* & ut ſcribit Galenus *lib. de ſubſtantia virtutum animalium in princip. cap. 6.* potentiæ animæ ſequuntur corporis temperaturam, quod non latuit Vlpianum *in lib. 1. §. apud Iulianum ob quæ vitia, ff. de Edelino edictum:* cum dixit vitium corporale interdum animam penetrare, & eam vitiare: Tiraq. *de nobilit. cap. num. 292.* Et hac ratione puto in ſacra pagina Geneſis, *cap. 18. & 19.* dictum fuiſſe in civitate Sodomæ, quod ſolus Loth juſtus inventus eſt: nam licèt in ea erant filij parvuli, qui nondum ob ætatem peccaverant, tamen in eorum peccatis fuerunt concepti, & macula patrum nativitatem præceſſerat, ut inquit Ioannes, Ignatius *in l. fin. n. 37. ad Ælian.* & facit illud Eccleſiaſtici *cap. 41. filiorum peccatorum periet hæreditas*, & ibi: *& cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrij*: cujus rei plura haberentur exempla, *Geneſis, cap. 19. Numerorum cap. 17. Regum lib. 2. cap. 12. Ioſue cap. 6.* & refert aliqua Plutarchus de ſera Numinis vindicta, Cælius Redigonius *antiquarum lectionum lib. 16. cap. 19.* & Quintus Curtius de rebus geſtis Alexandri, ait legem in Macedonia fuiſſe, quod conſanguineus ejus, qui in majeſtatem Regiam proditor eſſet, ſimul cum eo interficeretur.

23 Unde juſtè deſcendentes † ex Iudæis vel noviter converſos infamia ſectatur,& ad eos officiorum Reip. denegatio extenditur quod utique in maledictione ab eis poſtulata inſitum venit, dum patres eorum cum maxima vociferatione clamabant: *ſanguis ejus ſuper nos, & filios noſtros.*

Contrariam tamen ſententiam Neophitos & noviter converſos,ac eorum deſcendentes ad officia publica, & honorifica admitti debere plura pro ſe habere fundamenta quæ tam ex ſacræ paginæ diverſis locis, quam juris Canonici,& Regis variis ſanctionibus congeſta ſpecialiter & miro ordine refert Montalbus *in l.2. verbo Iernadico tit.3. lib.4.fori regalis*, ibi: latiſſimè rem perſequitur, ex quibus quatuor tantum vobis ſubijciam.

Primum quod Neophyti propter novam converſionem & reductionem ad noſtram orthodoxam & Catholicam fidem non pœnis, prohibitionibus & ſuppliciis ſed præmio digni ſunt,*l.fin. C. de ſtatutis & imaginibus l. itaque fol. 12. ff.de furtis,unde in Extravaganti Ioann.XXI.* incipit *dignum arbitrantis*,juri conſonum dicitur,Renatos fonte Baptiſmatis Iudaïca cæcitate demiſſa amplioribus favoribus & gratiis, quàm antea habuerant, etſi juri communi cum aliis civibus,utuntur *l. Iudæi C. de Iud.* ibi: contra jus viventes, Felin. *in C. multorum num.5.* de Iudæis omnibus qui ſtatutorum immunitatibus, privilegiis,odiis quæ in incolas locorum ubi ipſi habitant collatis potiuntur,ut communem ex aliis deſcribit Emanuel Suarez communem opinionem verbo *Iudæis num.221.* Alphanus *Collectan. Iuriſ.58.* Burſatus *conſ.200. n.10. vol.2.* ut ſic alij alliciantur ad dimittendum Iudaïſmum, alij autem diabolo incitante formidarunt conſiderantes injuriis & contumeliis affligendos, ut conſiderat Montalbus, *ubi ſuprà conſ. item licet aliquid.*

Secundum quod ſemper fuit apud Deum
24 odibilis & odioſa perſonarum † acceptio ut *in C. venerabilis de præbendis*, & ideo ſtatim excludens ab hominibus & juſtitiæ gubernatione certum perſonarum ſtatum injurioſum utique eſt, ut *in l. eos 17. ff. de decurionibus.*

Tertium ex pluribus conſiliorum au-
25 thoritatibus. Neophyti † & noviter concurſi ad præbendas & dignitates admitti debent ut *ex Concilio Nicæno cap.2. Arelatan. num.2. cap.1. cap. in novo 21. diſtinctione,Toletano cap.1. cap. ſi qui cap. nonnulli 2. quæſt.7. cap.157. dictione*:& facit textus expreſſus *in cap. eam de reſcriptis* ibi: *pro eo vero quod judæus exſtiterit ipſum de dignari non debet & in cap. cum deputati de Iudæis*, iſti illud allegantes in repulſionem ipſorum quod eorum ipſis generatio non eſt nota, qui undecumque venerit gratia divina vocatur,dum laudabiliter exequantur officium,ſuo ordini ex ſuperabundanti, requiritur ſuæ notio nationis, & *in cap. ad decorem de inſtitutionibus.*

Quartum quod hæc opinio de jure Regio *partitarum* expreſsè eſt approbata,nec in controverſiam quoad officia poteſt deduci, ut conſtat *ex l.6. tit.24. part.7.* ibi: *O troſi mandamos que deſpues que algunos Iudios ſe tornaren Chriſtianos que todos los de nueſtro ſeñorio les onren y ninguno no ſea oſado de retraer a ellos y a ſu linaxe que fueron Iudios en manera de dueneſto y que aian ſus bienes y de todas ſus coſas partiendo con ſus hermanos heredando lo de ſus padres y de ſus madres y de los otros ſus parientes anſi como ſi fueſen Iudios y que puedan haçer todos los officios y las honras que a todos los otros Chriſtianos.*

Et hanc opinionem tuentur Felin. *in d. C. canite num.12.* Ripa *num.29.* Card. *in ſum. q. 8. diſtinction.* Alphonſus Epiſcopus Burgenſis Ichierſis *in tractatu ſtatutorum:* Ambroſius de Oropiſa Generalis ſancti Hieronymi *in lib. ſummæ ad debellationem gentium*: Abulenſe, in Levit. *cap.19. q.32.* Montalbus, *ubi ſuprà*, Didacus Perez *in l.9. tit.1. lib.1.* de ordinamentis Avendaño *d. lib.1. cap.19. n.20. & in diſtin. ad l. partitarum* verbo *Iudæos.*

Sed in hac opinionum differentia,pro earum cõcordia eſſe extinguendum exiſtimo autorem: loquimur de Neophytis propriè & ſtrictè, & de recenter ac nuper ad noſtram Catholicam fidem converſis; & in iſtis procedit opinio prima cum ſuis Juribus & cum Covarr. Ioann. Baptiſta Caſtill. *in add. ad Ludovicum* Romano *ſingular. 672.* fratre Henrico Maceroi *in ſua apologia part.2. cap.3.* & aliis tradit Ignatius de Villar. *d. reſponſo 12. num.38.* Neophytus autem in propoſito,ſive recenter & de novo converſus dicitur ille (ſecundum aliquos) in quibus tantum eſt converſionis triennium elapſum ut *in authore de monachis 19. quæſt.3.* ſed verius eſt hoc Judicis arbitrio relinqui ex *ſuprà* citatis.

Aut loquimur de converſis † qui eandem 26
fidem Catholicam profeſſi & amplexi fuerunt, vel quia ipſi ab infantia Baptiſmum ſuſceperunt, vel quia parentes aut avi eorum noviter ad fidem noſtram venere, & iſtis officia Reip. ſæculiaria non ſunt interdicta; in quibus procedit *d. l.5. partitæ* &

eſt

eſt intelligenda ſecunda opinio, niſi in illis de quibus loquimur prematica allegan-
da *fol.* 5. & Ignatius del Villar. *in dictis locis*; qui tamen ſecurè affirmant & ſolum propter teſtimonium ſæculi ſi commodè fieri poteſt nobiles ſive ignobiles puro tamen ſanguine natos (vulgo *Chriſtianos viejos*) in his officiis publicis & honoribus ſemper Neophytis aut deſcendentibus ab eis, eſſe præferendos: ſed & filium apoſtatæ ſeu hæretici etiam reconciliati judicem eſſe non poſſe, nec alia plura officia habere poſſe expreſsè cautum extat, *in l.* 3. *tit.* 3. *lib.* 8. *novæ recopilat.* ibi: *Mandamos que los reconciliados por el delito de ſu eregia i apoſtaſia ni los hijos y nietos que de los quemados y condenados por el dicho delito aſta la ſegunda generacion por linea maſculina aſta la primera por linea femenina no puedan ſer ni ſean del nueſtro conſejo nioidores de la nueſtra audiençia, y chancilleria ni algunas dellas ni ſecretarios, Alcaldes ni Maiordomos ni contadores maiores ni menores ni teſoreros, ni pagadores ni contadores de quentas ni eſcrivianos de camara ni de rentas ni Chanciller ni rexiſtradores ni abogado ni fiſcal ni tener otro officio publico ni Real nueſtra caſa y corte y Chancillerias y anſi miſmo que no puedan ſer Correxidor ni Iuez ni Alcalde ni Alcaide ni Alguacil ni Merino, ni Veinte yquatro ni Rexidor ni Iurado, ni Fiel ni executor ni eſcrivano publico ni del conſexo ni Maior-domo ni Notario publico ni Fiſco ni Ziruzano ni boticario ni tener otro officio publico ni Real en algunas de las ciudades, Villas ô Lugares de los nueſtros Reinos y ſeñorios ſo las penas en que caen y encurren las perſonas privados que uſan de officios para que no tienen abilidad ni capacidad ſo pena de fiſcacion de todos ſus bienes para la nueſtra camara y fiſco en las quales penas incurren por el miſmo echo ſin otro proceſo ni ſentencia ni mas declaracion y las perſonas queden a la nueſtra merced*: Sed ut ad theſim in ordinem inhabilium, & eorum qui reputantur indigni ad officia publica exercenda, redeamus, inhabilis utique & indignus ad iſta
27 officia haberetur clericus † qui reaſſumſerit coronam ut *in l.* 17. *tit.* 3. *lib.* 1. *ordinament.* ibi: *ſi los clerigos de menores ordines no traxeren corona avierta ni beſtidura clericales no puedan tener officios de Iuzgados ni de executores ni otros officios publicos en qualeſquiere ciudades, Villas y lugares ſalbo ſi fueron caſados o no trageren corona abierta ni abito de clerigo, pero ſi reſumiere corona que no pueda tener ni gozar de los dichos officios publicos y ſi fuere clerigo no caſado no pueda tener ni uſar de los tales officios y no vale la diſpenſacion que en contrario ſe diere y ganare.*

Et licèt regulariter non deficiat factum ad pœnam incurrendam, niſi ſequatur effectus aut ait Bald. *in l. ſi quis C. de inoff. tit.* quam ſequitur Felinus *in cap.* 1. *de præſumptionibus fallentia* 8. tamen ad hanc inhabilitatem officiorum incurrendam & electionis paſſivæ, ſufficit factum ipſum reſumendi tonſuræ privilegium, quod & alia *l.* nempe 3. *tit.* 4. *lib.* 6. ejuſdem ordinamenti ita cautum invenitur, *ibi: Otro ſi ordenamos y mandamos que qualquier nueſtro arendador ô fiel ô Rexidor de las nueſtras rentas que ſe llamare ô dixere clerigo de corona ſobre las coſas tocantes a los nueſtros maravedis y a los de nueſtra renta y ſe requiſiere al Iuez eccleſiaſtico que por el miſmo fecho aia perdido todos ſus vienes aſi muebles como Raiçes, la mitad para la nueſtra Camara y la mitad para el acuſador, & ita advertit fluendañus cap.* 19. *n.* 12.

Item inhabilis eſt ad talia officia exer-
cenda Surdus, ſi ſit omnino † ſurdus; alias 28
ſi eſſet Surdaſter tantum, id eſt, qui licet, (ut reliqui) non audiret, tamen audiret licèt tardè, utique admitti debet ut *in l. fin. ff. de legitimo*, ut obſervat Fontan. *d. clauſ.* 4. *gloſſa* 10. *part.* 1. *num* 50. ubi ait ita intelligenda eſſe jura prohibentia, vel excuſantia, quæ à muneribus publicis, ut *in l. unica C. qui morbo ſe excuſant*: & idem
dicendum eſt de muto † & ſtulto furio- 29
ſo, ſeu mente capto & de aliis quos enumeravit, *l.* 4. *tit.* 4. *part.* 3. *l.* 7. *tit.* 9. *lib.* 3. *recop.* ibi: *Eſtablecemos que el que fuere deſentendido de mal ſeſo no pueda ſer Iuez por que no a ſeſo para oir o librar los pleitos derechamente. El que fuere mudo por que no podria preguntar a las partes quando fuere meneſter ni reſponder ni dar Iuizio por palabra, ni el ſordo por que no oia lo que fuere raçonado ni alegado, ni ciego por que no vera los hombres ni los ſabra conocer, ni onrar ni hombre que tegna tal enfermedad que continuamente le diere por que no podra Iuzgar ni eſtar en Iuicio y el que fuere en duda ſiguareſcera ô no y el que fuere deſta manera enbargado no podra comportar el travajo ſegun con biene para librar los pleitos: Ni otroſi el que fuere de mala fama y ubiere echo coſa por que vala menos por que tal no ſeria derecho que Iuzgaſe a los otros ni el que fuere de religion por que menguaria lo que eſta tenido de haçer en ſervicio de Dios y demas ſeria ſin raçon que el que deſanparo el mundo le dieſen a oir y librar los hombres*: Quæ omnia eleganter proſequitur Bobad *lib.* 1. *polit. cap.* 12. *ex num.* 16. ſed & quæſtionis eſt utrum ſpurij

vel baſtardi, & inceſtuoſi capaces ſint officiorum publicorum; quem honorem habent ut juriſdictionem: & ſanè pro affirmativa parte illud primo loco expendi poteſt, quod in materia officiorum omnes cenſentur digni & habiles, qui expreſsè & inveniuntur prohibiti, ut *in l. cum prætorum ff. de Iudiciis*, ubi communiter DD. & copiosè Barb.

30 Sed nullo jure ſpurius † invenitur notatus, & indignus officiorum; ergo ad ea admitti debet. Secundo pro hac opinione facit, *textus in l. generaliter 3. §. ſpurios ff. de decurionibus:* ubi ſpurios quoque poſſe in ordinem adlegi nulla dubitatio eſt, ſed ſi habeat competitorem legitimèque fatum præferre eum oporteret divi fratres Juliano Avito Bitiniæ Præſidi reſcripſerunt. Ceſſantibus vero his etiam ſpuriis ad decurionatum & re, & vita honeſti recipiuntur; quod utique non ſordi erit ordine cum ex utilitate ejus, & ſemper ordinem plenum haberet *textus in l. ſpurij decuriones fiunt*: ut ideo fieri poterit ex inceſtu quoque natus, non enim impedienda eſt dignitas ejus qui nihil admiſit.

31 Contraria tamen ſententia † ſequentibus nititur fundamentis: in primo, quia ſpurij, Baſtardi ſeu inceſtuoſi, infames ſaltim infamia reputantur, ut tradit Arg. *in ſumma C. de infamibus in principio*; quem ſequitur Bald. *in l. 1. col. 1. C. de jure aureorum Annal.* ubi & citat *textum in l. ultim. C. de natural. lib. idem* Bald. *in l. in bone fidei col. 1. verſic. idem duo C. de jurejurand.* Capitius *deciſ. 32. num 7.* Tiraq. *de nobilit. cap. 15. num. 14.* Avend. *in propoſito d. cap. 19. num. 24. verſic. ſunt autem infames*, ubi allegat Thom. grammaticum *conſ. 48.* & facit *textus in l. 2. tit. 6. part. 7.* ibi: *infamado es de ſocho aquel que no naſce de caſamiento derecho*; & ubicumque agitur de aliquo honore filij ſpurij appellet *filiore*, latè Molin. *de Hiſpan. primog. lib. 3. cap. 3. num. fin.* Mieres *de Majorat. 1. part. quæſt. 2. n. 53. & quæſt. 31. num. 267.* quod etiam extendit Bald. *in l. generaliter §. cum autem C. de inſt. & ſubſtit. ad ſpurium legitimatum*, Tiraq. hinc plures refert: ubi proximè *n. 18.* infamibus autem officia honorifica non debent concedi, ut in rebus infamibus dirigitur in 6. præſertim juriſdictionem habentia cum judicaretur honor, & dignitas, ut per Boërium *deciſ. 222. à n. 1. cum ſequentibus in d. lib. 7.* ibi: *ni otroſi el que fuere de mala fama, & in d. l. 4. tit. 4. part. 3.* Bobad. ubi ſuprà ibi: *Bajos y ſerviles y de infame condicion.*

Secunda ex doctrina Franciſci curtis ſenioris *in l. admonendi col. 27. verſic. 22. ff. de jurejurando*: ubi expreſsè ait, non eſſe admittendos ſpurios ad dignitates: & hinc fortaſſis prodit Venetorum inſtitutum, qui natos illegitimè in ſuum Conſilium non admittunt: tamen ſi poſtea quoquo modo jura legitimorum nacti ſunt refert, Fulgoſius *conſ. 62.* ſtante ſtatuto *verſic. hoc evidentius*: & hac ratione ſpurius doctor eſſe non poteſt, ut tradit Cardinalis, *in proœmio Clementinarum num. 4.* Felinus *in cap. 4. de magiſtris num. 2.* Tiraq. *ubi ſuprà n. 15.* quamvis dubitabile dicat: Roxas *in epitome ſucceſſionum cap. 20. num. 82.* ubi latiſſimè omnes ſpuriorum defectus & incapacitates hac prohibitione juris refert per totum caput & ibi: quidquid in propoſito pro extenſione argumenti hujus expetieris facillimè invenies.

Tertiò quia obſcuri † ſeu de obſcuro loco nati regulariter ad officia Reip. non admittuntur ex *gloſſa obſcuri Auth. de defenſoribus civit. in principio*; debent enim honeſti eſſe honeſtate ſæculi de qua loquitur gloſſa verbo *honeſtior* Gutierrez *verſic. 31. n. 1. & 6.* ſed ſpurium obſcurum & de obſcuro loco natum quis ignoravit? obſcurus enim homo dicitur ille cujus parentes latent, & ignorantur juxta illud Tull. *lib. 6. officiorum*: qui magna ſibi proponunt obſcuris orti parentibus *& in 7. in Verrem actione*: obſcuro loco natus: & Livius *lib. 6. ſecundi belli punici*, de Sepio Leſſio quamperobſcuro, inquit, loco natus & alibi *in eodem libro*; Quintus obſcuro genere ortus, in cujus rei confirmationem plura tradit Tiraq. *de nobilitate, cap. 2. num. 12.* & facit *textus in l. in concubinatu*: ubi obſcuro loco nato *ff. de concubinis*: ſpurius autem de obſcuro loco natus dicitur, quia ſine patre eſt vel vulgo conceptus *ff. de ſtatu hominum §. ſi adverſus inſtituta de Nuptiis* Calepinus *in* verbo *ſpurius* Caſtellanus Coſta *in d. ſpurium* Roxas *de ſucceſſione ab inteſtato cap. 19. in principio.* 32

Quod ſi obſcurum appellaveris † ignobilem ut in hoc ſenſu utitur Suetonius *in Vitilio*, in illis verbis: *Vitiliorum originem alij aliam, & quidem diverſiſſimam tradunt patrem veterem & nobilem*, partim vero novum & obſcurum, & Statius *lib. Silva. 3. Silva 2.* ibi: 33

Non te ſerie inhonora parentum
Obſcurum proavis & priſcæ quis & egentem,
Plebeia de ſtirpe tulit....

Spurius utique ignobilis ſemper in jure fuit habitus & communiter reputatus Tiraq. *d. cap. 15. num. 16.* non enim ſuccedit

in

in honoribus Patris nec, eſt de domo, familia ſeu caſata ejus: *l. eam legitimè ff. de ſtatu hominum l. liberos ff. de ſenatoribus lex revera* ibi: Bald. *C. de ſuis & legitimis heredibus l.3. tit.15. part.4. lib.2. tit.13.* eadem partita: & ideo non portat arma progenitorum familiæ, de quo latè per Tiraq Roxas ubi *ſuprà fol.86.* Otalora *de Nobilit.2. part.3. princip. cap.3. num.3.* Ioannem Garciam *eodem tractatu gloſſa 1. §.1. num.61. & gloſſa 21.* ubi per alios varios numeros: an hoc in legitimato, Principis reſcripto procedit, ingenuè diſputat Ioannes de Caſtill.

Quintò jure etiam divino incapax ſucceſſionis paternæ & abjectus ſpurius fuit habitus & legitur Geneſis, *cap.21.* ibi: *Eÿce ancillam, hanc & filium ejus; non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ*, & Paulus *ad Galatas cap.4.* de quo *in cap. non omnis 32. quæſt.2. & in cap. dicat aliquis 32. q.4. & lib. ſapient. cap.3. adulterorum filÿ abominatio ſunt Deo: cap. penult.56. diſtinctione & Deuteron. cap.3.* ibi: *non ingredietur mamzer: ita ad Corinthios cap.7 filÿ veſtri & legitimi immundi ſunt*, quod Bonifacius Martyr Regi Anglorum ſcribens uti habetur *in cap. ſi gens 56. diſtinctione*, exactiſſimè ſignificavit: *ſi gens Anglorum* (inquit Bonifacius) *ſicut per iſtas provincias divulgatum eſt in nobis, in Francia & in Italia improperatur, & ab ipſis paginis improperium nobis objcitur, & ſpretis legalibus connubiis, adulterando, & luxuriando adinſtar Sodomiticæ gentis, fœdam vitam duxerit, de tali commiſtione meretricum æſtimandum eſt degeneres populos & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos; & ad extremum verſam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem & noviſſimè nec bello ſæculari fortem nec in fide ſtabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam*: Paleotus *de notis ſpuriis cap.54.*

In hac tamen opinionum controverſia cujus veram reſolutionem firmare non auſus cogitandam reliquit Azevedo *1. dit: l.7. conſ.9. lib.3. Recopil. num.142.* ſemper proclivior fuit affirmativæ parti: Cui profeſſori obſtant argum. contraria: primum, quia latet infamia facti talem eſſe, ut omnes agnoſcunt, ſed ad incapacitatem & inhabilitatem officiorum Reip. contractandam hæc non ſufficit, ſed eſt neceſſarium quod ſit infamia juris, & quod in ea expreſſa ſit prohibitio, ut affirmat Fontan. *d. gloſſa 10. num.52. verſic. prædicta autem omnia:* ubi alios refert Covarr. *in practicis, d. cap.19. n.5. verſic.6. conſ.*

34 Rurſus quod ſpurius † non eſt infamis infamia facti; quæ ab ejus moribus deſcendat, ſed ob culpam parentum, quadam ad peculiares effectus à jure afficitur nota quæ dicitur à multis infamia facti, ut rectè animadvertit Covarr. ubi *proximè verſic.2.* conſtat & ita intelligenda eſt *d. lex. 2. tit.6. part.7.* ibi: *Infamando eſt defectio*; & ita infamia facti nunquam inducit prohibitionem officij vel dignitatis ut *in l.2. §. miles ff. de his qui notantur infamia*: nec ſecundum, quia Curtius dum contrarium ſentit, uti deceptus fuit & adverſus jura loquens non eſt audiendus, nec Venetorum ſtatutum de quo loquitur Fulgoſius nos immorari debet, cum quælibet civitas ſeu communitas ſuis ordinibus regatur ut Avend. *in ſuo ſenſu ut §. jus autem civile, inſtituta de jure naturali gentium & civili*: quod in conſequentiam trahi non debet: nec tertium quia gloſſa *in d. authentic. de defenſoribus civitatum* verbo *obſcuro* & verbo *generaliter* intelligi prout officiorum exercitio repugnet & quæ à jure ſpecialiter ſit notata, non autem dict. aliquæ ſolum ad alios effectus notant, habet.

Cum tum plures ſpurios & Baſtardos † 35
gubernationi, dignitatibus, bellis, & magnis officiis aptiſſimos fuiſſe & ſacra & humana indicant elogia ut *in cap. undecumque cap. nunquam & cap. naſci 56. diſtinctione*: ubi & traduntur plures rationes ut ab officiis & dignitatibus ſpurij non arceantur & *in d. cap. naſci*, ſcribitur Iephte illum ſpectatæ. fidei judicem Iraël cujuſque magnæ res geſtæ narrantur, meritricis filium eſſe: & Hercules, & Alexander Magnus quibus in re militari, ut cætera de fuerint, neminem parem fuiſſe unquam legimus; veterum ſcriptor magnus tamen meros ſpurios fuiſſe tradit: hinc olim in Athica locus quiſpiam erat *Cynoſarges* appellatus Herculi dicatus, in quo ſpurij quique tam ex patre quam ex matre cives non erant, exercebantur, quoniam Hercules nothus erat, & tamen virtute ſua Diis æquum honorem aſſecutus eſt: Stephanus, & Suïdas; ſed & Romulus ipſe inter Deos habitus, patre incerto fuit, ob idque ad abigendam ignominiam dicitur fabuloſe ejus matrem divino compreſſu eum peperiſſe, ut refert Tiraq. *d. cap.15. num.2. & 31.* ubi de Servio Tullio, Timotheo, Athenienſium Imperatore Temiſtocle, Medone, Teucerœno, Beonpho, Necomaco, Homero, Demoſtene, Bruto; & denoſtris ſcriptoribus. Ioanne Andrea, Bartulo, Gratiano, Petro Lombardo, Petro Comeſtire, idem ex bonis authoribus affirmat: & de noſtris Hiſpanis

poſſem

poſſem utique maximos & præſtantiſſimos virtutum & nobilitatis Heroës qui ſpurij fuerunt, referre, quibus legitimi fratres & parentes non ſolum dedignari non potuerunt, ſed ſuis factis inclytis juſtiſſimè gloriantur, ſed ſufficiat unum pro cęteris, nempè Mudarran Gonzalez de Lara filium D. Buſtum de Lara Dominum oppidi de Salas *de los infantes*, Antiquitùs dicti *de Lara* & non *de Bureba* ut aliqui dixerunt nunc autem *de los infantes* à quo deſcendit perillúſtris, antiquiſſima & nobiliſſima familia *de los Manriquez de Lara*, *de quo latè per Camalloam Garibai lib.* 10. *compendioſæ Hiſtoriæ Hiſpaniæ cap.* 16. *tom.* 1. Sandobal in ſpeciali iſtorum Baronum deſcendentia quam poſt vitam Imperatoris Alphonſi VII. collocavit, ſed generali Hiſpaniæ conſuetudine abſque controverſia receptum eſt ſpurios filios magnatum, Regum, Ducum, Comitum, Marchionum & Baronum nobiles eſſe & nobilitatis parentum radice coruſcare: ita Rainus *de Nobilitat.* 2. *quæſt.* §. *quæſtionis in princip.* Ioannes Gutierrez *in repetitione* §. *ſui inſtitut. de hereb. qual num.* 190. *por la de fer.* 145. § 1. ad officia igitur Reip. honorifica admittendi ſunt ſpurij dum tamen alias ſint apti, nec ob ſpuritatem tantum ſunt reijciendi; fateor tamen quod reſpectu & oppoſitione legitimorum, ſpurij non ſatis apti conſiderantur, nec eis præferri debent ut *in d. l. generaliter*, §. *ſpurios* ubi legitimus com-
36 petit & præferendus eſt ſpurio † quod non provenit ex eo quod ſpurius indignus vel inhabilis ſit, ſed ex eo quod ſemper melior debet eligi & idonior, ut ſuprà diximus latè & ita dicit Covarr. *d. cap.* 19. *num* 6. *ne quidquam urget*: unde ſpuritas non obſtat ad hæc officia conſequenda, nec infamiam irrogat Burgas *de Nobilitate*, *diſcurſu* 3. *n.* 16.

Et in ſpuriis natis ex flumine Ibero ad Montanos ſurſum, qui etiam nobilitate parentum gaudent, ut probat latè Ioannes Garcia *de Nobilit. gloſſa* 1. §. 1. *num.* 60. *cum ſequentibus.*

Sed & illud obiter ad quod in dubio ne-
37 mo præſumitur ſpurius † ſive Baſtardus ex his quæ adjecit Ioannes Garcia *de Nobilit. gloſſa* 20. *num.* 38. nec etiam qui ob aliquod delictum publicum paſſus eſt verecundiam, vulgo *haſido afrentado* admittendus eſt ad officia Reip. Avend. ubi *ſuprà dict. verſic. ſin autem*, nam licèt ictus fuſtium non infamet, niſi cauſa propterquam imponitur infamatoria ſit *l. ictus fuſtium ff. de his qui notantur infamia notat gloſſa* verbo *algun yerro in l.* 5. *tit.* 6. *part.* 7. tamen qui communi vulgi opinione & omnium diſtinctione iſte talis propter proprium delictum infamis & vilis reputatur ad talia non debet elegi officia, ut docet Azeved. *in d. l.* 7. *n.* 15.

Nec tabernarij, † muliones, ſutores, 38
hoſpitatores, vulgo, *Miſoneros*, artocrearij, & alij qui Mechanica officia de quibus loquitur Tiraq. *de nobilit. cap.* 34. *per tot.* Cravet. qui loquitur 1. *Tabernario conſil.* 13. *num.* 2. *& conſ.* 163. *volumine* 1. Rolland. à valle, *conſ.* 34. *num.* 5. *vol.* 2. quibus officia Reip. honorifica non ſunt conferenda Palad. *in Rubric. de donat.* §. 9. *n.* 9. nec paſtores ut *in l. ne quis ex ultimis*, *C. de dignitatibus lib.* 12. ubi Bart. expreſsè ſumit illum *textum*: *ſic quod negociantes, artes viliſſimas ad dignitatem ſeu honorem non aſpirant*, *& aſpirantes repelluntur à dignitate ſeu honore etiam quæſito*, & ubi Ioannes de Platea, ubi etiam ait quod propter vilitatem negotiationum repelluntur à dignitatibus & honoribus, tanquam viles & humiles, non autem propter pœnale exercitium negotiationum, nec quia ſunt infames, ſed quia talia officia exercent; & ponderanda ſunt verba illa, *abjectiſque officiis ut l. deformibus monetariis etiam*, quæ utique inſinuant quod exercentes mechanica officia abjecta iſta præſtantes miniſteria vilia, privantur Officiis honorificiis *l. ſi cohortalis*, *verſ. etiam cunctos ad Cohortal. & princip.* Cornicul. *lib.* 12. proſequitur Ioannes Gutierrez *conſ.* 31. *per tot.* maximè *ex num.* 6. quæ vidi: quod tamen intelligi niſi inde factum albore ut in illis qui utenſilia *ff. de muneribus*, *& honoribus*, an pecuniaria hominem facit, ut quando quam multum apti aut idonei admittantur, & è contra procedat primum cujus membrum quoties publici illa quæ ipſo jure infamant, fiunt, prout eſt in delictis poſitis per *l.* 4. *tit.* 6 *part.* 7. tunc enim nulla requiritur ſententia; nam ſi occultè fierent tunc quamvis ipſo jure infamia incurreretur requiritur ſentētia infamiæ incurſæ declaratoria, etiam ut agnovi ab officiis honoris & dignitatis conſequenter repelleretur: & ita videtur probari *in d. l.* 5. *tit.* 6. *part.* 7. *in fine & voluit gloſſa faciendo, ibidem*: nam ubi dicitur quod ſi quis deprehenditur in furto per quod delictum ſit notorium, licèt nondum ſententiatum ſit ſuper eo infamis eſt, nam in notoriis nulla requiritur, *conſ.* quomodocumque lex loquatur; ſecundum Hypolitum *in d.* §. *agredior n.* 125. *cum pluribus ſequentibus*: ſi tamen non deprehenditur interim, quod improbatur & ſuper furto ſententia cōdemnatoria adeſſe

infamis,

infamis, diu non poteſt & ſic non repellendus ab officii acceptione: nam & ſic videmus quod licet infamis infamia juris teſtis eſſe poſſet prout commune diximus jam ex Iaſim. *d. l.1. num.65. C. de ſum.trinit.* tamen ſi infamia eſt occulta non repelletur à teſtimonio, prout & hanc communem deteſtatur Aretin. *in C. cum non ab homine num.93. de judic. ex gloſſa in l. contra ff. de teſtam.* pro quo eſt optima lex *tit.16. part.3. col.3. in princip.* ibi: *Conocido, & in col.1.* ibi: *Conocidamente:* & ſic eſt declaranda & intelligenda Angeli Doctrina *in l.18. qui in judicio ff. de his qui notantur infamia*; dicentis quod committens crimen publicum eſt infamis infamia facti, etiam non ſecuta ſententia; nam verum eſt quoties ex tali crimine eſſet infamatus publicè, prout intelligit, *gloſſa 2. in l.5. tit.6. part.7. & gloſſa 1. in l.7. Coll. & part.*

Illud tamen advertas velim quod ubicumque requiritur una ſententia de ea utique intelligi debet, quæ tranſivit in rem judicatam, non autem de ea à qua appellatum fuit, vel appellari poteſt, quia idem eſt non eſſe latam ſententiam, vel latam ſed ſuſpenſam appellatione: Surdus *al-*
39 *legantiæ 335.* & condemnatus,† pendenti appellatione non dicitur condemnatus *l.1. C. fin. ff.* ad Tertullianum *l.2. & conſ. cum ff. de pœnis*: quod eſt adeo verum, ut ex quacumque cauſa accidat quod ſententia non habeat executionem vel ſuum debitum effectum, judicandum de ea ſit ac ſi prolata non fuiſſet: Surdus *diſcuſſione 51. num.22.* Cancar. *3. part. cap.17. de ſententia & executione à num.42.* & condemnatus ex ſententia quæ alias irrogaret infamiam, non dicitur interim infamis, dum appellatio pendet: Boërius *conſ.1. num.2.* & cum Lancelloto & aliis tradit in terminis Fontanel. *d. gloſſa 10.* ſi prius repetita nec faſtidio, ſed utilitati erit eum plures allegare, *ex num.6. cum pluribus ſequentibus.*

40 Nec officiales antequam ſint,† dicuntur poſſe nominari ad officia Reip. Bart. *in l.1.* cum omnes Iudices tam civili ſententia: Callendus *de ſindicatu quæſt.96.* Aviles *in C. per textus cap.4.* verbo *juſtitia n.14.* Cabedo *de diviſione 84. num.1.* nec debi-
41 tores † Reip. quæ rationem non reddiderunt *l. reſcript. debitores* ibi! *gloſſa l.2. C. de debitoribus civit. lib.11.* non ſemper §. *cum debitores ff. de lucro immunitatis* Avend. *dict. c.49. num.25.* ubi allegat Ripam *in in tractatu de Peſte 3. part.* verbo *ſuſceptores Rep.* in propoſito, qui ſignantur ab Ulpiano *in dict. §. debitores rerum publicarum ad honores invitari non poſſe certum eſt, niſi prius in id quod debetur Reip. ſatisfecerint: ſed eos demum debitores rerum publicarum accipere debemus, qui ex adminiſtratione Reip. relinquantur: cæterum ſi non ex adminiſtratione ſint debitores, ſed mutuam pecuniam de Rep. acceperunt, non ſunt in ea cauſa ut ab honoribus arceantur.*

Et Officialis qui ob demeritum † fuit re- 42
motus, & privatus officio Reip. maxima ignorantia notatur *l. cognitionum, ff. de variis & extraordinariis cognitionibus*, ubi minuitur æſtimatio quando quis ordine movetur. Platea *in l.1. C. de his qui non in plateis ſtipendiis ſoluti ſunt lib.10.* ibi: *nemo ille qui ſemel intruſione convictus, idem rurſus Officium gerat, in quo etſi ante d. reſcriptum noſtrum Clandeſtina ſupplicatione intulerit:* ubi Platea, *Cod. de dignitate lib.12.* ubi judices qui ſe furtis & ſceleribus fuerint maculaſſe convicti, *ablatis, codicilio, inſignibus, & honore ex uti inter peſſimos quiſque habeatur l.2. C. de Palatinis ſacris largit. lib.12. ubi nullus Theſaurenſis vel officialis comitis teſauri ſemel deprehenſus ex quocumque pacto aut repetat militiam ſuam aut aliam, deciſ.121. & in dubio præſumitur ob culpam remotus* Platea *in l. quicumque C. de uſis officiis lib.12.*

Tandem de vicinis † & naturalibus pro 43
complemento hujus capitis, meminiſe juvabit, extraneum, & alienigenam & non vicinum illius loci ubi ſunt exercenda officia, vicinis & habitatoribus & his qui ibi larem habent ſunt concedenda, ut *in auth. de defenſoribus civit §.* ibi: *ſed ſervandum circulum habitatoribus civitatis quorum aliqua ratio eſt hoc implentibus, & dum circulus expletur, rurſus revertentibus ad ſollicitudinem, & civitati per prædictam curam adminiſtrantibus*, Boterus *deciſ.272.* & de jure noſtro eſt *textus in l.1. tit.3. lib.7.* ibi: *Mandamos que los Officiales perpetuos de las nueſtras Ciudades, Villas y lugares no ſean prohibidos ſalvo los naturales de los que ſon en ellas Vezinos y moradores ſiendo naturales y veniendo a hacer morada en ella y no en otra manera, & in l.1. tit.14. eodem lib.7.* ibi: *des los naturales deſtos Reinos y aviendo los tales perſonas idoneas naturales de los lugares do los officios vacaren las preferimos* Avend. *d. c.19. num.7. in princip.* vicini enim & naturales ſcient idoneas conſuetudines ac ſtatuta ipſa civitatum & Villarum, & amor patriæ, & deſcendentium impellit eos ad rectè officium gerendum; honeſtum quippe eſt & fructuoſum in ſua patria quemquam beneficiari, ut alias tradit Abbas *in cap. ad decorem ad finem de inſtitut.*

& ubi in loco inveniuntur idonei non debent præfici extranei Bald. & Albericus *in l. divus ff. de tutoribus & curatoribus* Tatisabis *gloſſa & DD. in l. planè ff. quod cujuſque univerſit. nomine* Gregorij Lopez *in l. 13. tit. 15. part. 1.* notat Avend. *in d. l. 1. & in l. 14. tit. 3. lib. 1. recop. n. 9.*

Circa quod advertas velim quod non requiritur ad hæc officia obtinenda quod
44 quis ſolus ſit vicinus † ſed inſuper habitator *dict. l. 1.* ibi: *Que ſean ellos vezinos y moradores en la ciudades, Villas y lugares donde fueren prohibidos de los tales officios o naturales de ellas, o que aian ſido vezinos de ellas diez años antes que por nos aia ſido prohibido de tal officio.*

45 Quis autem dicatur vicinus † & habitator, & quomodo contrahatur vicinitas & utrum petentibus poſſit denegari, & an in duobus locis poſſit habere ſimul, & qua parte anni debet quis habitare & reſidere? & alia pleraque notatu digniſſima, & paſſim occurrentia quæ neceſſariò hæc diſcutienda ſe ſe offerebant, latiſſimè & copiosè ac valenter invenies *in lib. meo de paſcuis & jure paſcendi cap. 4. per tot. & cap. 5.*

46 Utrum vero pauper † propter inopiam videatur indignus ut *in l. inhabilis ad officia Reip.* ſolet dubitari, & minus aptum tradit Platea *in l. ad ſubeunda C. de decurionibus lib. 10.* Aviles. *cap. propter cap. 4.* verbo *le cunple num. 10.* Avend. *verſic. ſuprà n. 17.* Cabedo *de decuſſione 84. num. 1. & deciſ. 2. part. 1.*

Et ſemper debet attendi quod major di-
47 gnitas † non detur ei qui minorem non habuerit antea *l. neminem C. de conſulibus lib. 12. l. ultim.* ubi *gloſſa C. de decurionibus lib. 10. l. honores, ff. eodem:* qui minorem habuerit præferendus eſt nullam habenti ſi idonior eſt: Marcus Antonius Eug. *de Neapol. illuſtr. cap. 17. num. 14.* Maſtrill. *de magiſtratu lib. 1. cap. 23. n. 41.*

48 Oppoſitio † vero defectuum in electis, ſuæ ac impugnatio electionis minori parti eligentium ſeu univerſitatis competit ut *in lib. 86. tit. 1. lib. 7. recop.* Curia piſana *lib. 2. cap. 15.*

Nam licèt minor pars non poſſit diſſolvere quod à majore parte factum extitit: cæterum non prohibetur per viam Juſtitiæ coram potiri, & quilibet de populo allegare cauſam ob quam electio facta à minore parte univerſitatis annulletur, & Conc. celebri Armor. 132. *num. 1. & 8.* Corſatus *in ſuis ſingular.* verbo *univerſitas,* cuilibet de populo competit, & poterit appellare *l. reus delatus* ubi gloſſa *in C. ut circa conſ. alicui in 6.* Abb. *in c. delicti de except.* Avend. *d. c. 19. num. 27.* Cabedo *diviſ. Luſitanâ 112. part. 1. per totum*, quod intelligit ibi: *contra promovendum, non vero contra jam promotum ex Revifacho in l. unica C. de ſententiis, quæ pro eo quod inter notabilius num. 9.* Ant. devict. *in C. exp. A. de teſtibus:* Barbatia *conſ. 64. col. 1. vol. 1.* nam contra jam promotum ſolum admittitur is cujus intereſt, ſequitur Fontan. ubi *ſuprà n. 91.*

Sed ſingulariter producta limitantur ut nominatus † ad aliquod officium non poſſit 49
modo aliquo, nec ab eo cujus intereſt, nec ab alio reprobari, ſi alias ad aliud officium quod requireret eandem (*ut l. majorem*) idoneitatem extitiſſet approbatus in notata *in C. cum venerabilis de except.* Panormit. *in cap. præſentium num. 7. de teſtibus* & Eccl. Hugo *conſ. 28. num. 5.* arguentes ab approbatione teſtis quæ ſi ſemel fuit ab alio facta, non poterit amplius ille teſtis reprobari, latè & pulchre Vebus *deciſ. 270. lib. 2.* Boër. *deciſ. 144. num. 16. cum ſequentibus.* Quod utique verum cenſet Fontan. ubi *ſuprà num. 94.* niſi impedimenti cauſa approbationis orta fuerit poſt primam approbationem; tunc enim nominatus de novo poteſt reprobari Boër. *deciſ. 142. n. 17.* & nullo etiam opponente Domino loci ad quem pertinet confirmatio, poteſt non admittere Bobad. *in ſua polit. lib. 2. cap. 16. num. 156.*

Sed non paſſim hæc impugnatio † ele- 50
ctionis à quolibet de populo debet admitti præſertim ſi malitiosè apparet ex Cabedo *deciſ. 84. num. 16.* ubi juſte in propoſito exclamat Fontan. *ubi proximè num. 90. verſic. cæterum*, his verbis: *nec ego alias benè ſentirem de eo qui id intentaret facere*: ſuſpicor enim id fieri vix poſſe abſque verſutiæ labe, & ſpiritu ultionis, ratione alicujus intrinſeci, de quo contradictor electum proſequatur, ſi non palam & manifeſtè, certè clanculum & latenter; quapropter debent judices cum hi caſus occurrunt hæc deligenter, & occaſionem præſcrutari quæ movere poſſet contradictorem, aut nominatum, vel eligentem, quod immunitas in privilegiatis injungitur; ſed tabellio an admitti debeat ad officia Reip. dubitari ſolet: & ſane licet negativè reſpondeat Avend. *dict. cap. 19. per tot. in l. unic. C. de decurionibus lib. 10.* quia tabellionatus officium infame reputabatur ut tradit Cravet. *d. conſ. 163.* uterque fallitur, quia officium tabellionis honorificum eſt, ut ſuo loco diximus & tradit Covarr. *in practicis d. cap. 19.* & in terminis Fontan. *d.*

gloſſa

gloſſa 1. *num.*88. ibi: *Cæterum mitius forſan cum eis eſſet agendum*; nemo enim non videt quanti honoris ſit his temporibus officium tabellionatus, & præterat quod poteſt quotidiana experientia experiri, pluribus comprobat Magon. *in tractat. de tabellione aut hor.* quantique ſint ex ipſis, digni quidem, nedum ad unam civitatem ſed ad integrum regnum gubernandum ac regendum; ac propterea in omnibus ferè rebus publicis noſtræ Hiſpaniæ receptum jam eſt, ut hi ad hujuſmodi & alia officia quæcumque honoris & lucri laudabiliter admittantur.

Sed ut quilibet electus ad officium debet eſſe ejus ætatis quæ requiritur, ut ad id admittatur, & quæ ætas in ſingulis officiis requiratur, dicemus in ſpecialibus
51 capitibus: & filiusfamilias † non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major viginti quinque annis ſit; licèt *l. final. C. de filiofamilias lib.*10. *l.*3. §. *ſi filius ff. de muneribus & honoribus* §. *expleviſſe ff. eodem* Cabedo *de diviſione luſitana* 84.*n.*30. ætas autem ſeu qualitas vel dignitas debet adeſſe in nominatis ad officia tempore electionis, nec ſufficit quod ſuperveniat *l. ſi quis mihi bona* §. *ceßum ff. de acquirend. hær. l. fratres ff. de pœnis*, Clementina *ut hi &* ibi: *gloſſa de ætate & qualitate*, latè Decius *in C. poſt ceſſionem de probationibus*; Flaminius quæ de communi teſtatur *lib.*4. *de reſignat. beneficij, quæſt.*1. *num.*14. Craver. *de ante tempore* §. *vidimus* & abunde *n.*33. Raudenſ. *conſ.*11. *num.*36. Zevallos *q.*693. *num.*16. Gutierrez *conſ.*1. *num.*15. ubi allegat *text. in C. ſuo tempore & cap. ei cui de præbendis in* 6. Azeved. *in l.*5. *tit.*2. *lib.*7.

52 Cum tamen infamem † infamia juris indignum & inhabilem ad officia Reip. & ſuprà dixerim, & certo certius ſit *ut in l.*7. *tit.*6. *part.* ubi Gregor. *gloſſa* 1. ibi: *que eſtos tales no pueden ganar de nueuo ninguna dignidad ni honrra para que deven ſer excoxidos hombres de buena fama; aun las que avian ganado antes las deven perder luego que fueren provados por tales: in dubium ſolet excitari, utrum ut quis infamis ſit requiratur ſententia ſuper delicto ex quo reſultat infamia, in quo adeo utiliter & docte procedit Azeved.* in d. l.7. tit.9. lib.3. *quod ejus verba tranſcribere non dedignabor; qui ita inquit* num.12. *& videtur dicendum quod ſic, nam ante ſententiam non efficitur quis infamis cum uſque tunc non habeatur pro tali, ſecundum Hipolitum* conſ.52. num.17. cap.319. vol.1. & in practicis §. agredior num.105. *ubi tamen in* num.111. *confeſſionem ſufficere in judicio factam, item & quod ſententia requiratur videtur probari*, in l.5. tit.6. part.7. *in quantum ibidem per* gerundium in dum *futurum tempus reſpiciens formam & conditionem inducens*, ut ſuprà l. proxima *diximus textus ille loquitur* ibi: *ſiendo dada, ſententia quaſi antequam datur infamis non reputatur interim ſalvum quod in judicio per confeſſionem non apparet de delicto infamante eum dum quod inquit Hipolitus* in dict. 111. num. exprobat dict. lex 5. fin. *& ibi gloſſa in judicio in hac tamen qu. quoad materiam de qua nunc tractamus, ſit liber de eligendo in judicem aliquem necne, dicendum mihi videtur ex Iacob. & Abb. relatis per* gloſſa ſuprà in l.4. tit.6. part.7. *quod ſi infamia incurſa fuit ipſo facto tenet, ut non poſſit incurrere in ſe an eſſe judex; ſufficit quod probetur, quamvis nondum ſuper ea ſententia lata fuerit declaratoria infamiæ incurſæ: & hoc quod novum officium acquirendum, ſed quod privandum exercitio officij, ante infamiam incurſam, ſententia requiritur, vel ſaltim notorietas infamiæ ipſo jure incurſæ ſecundum quod diximus* in l.2. tit.7. num.17. ſuprà iſto lib. *ſi vero non ipſo jure infamia incurratur ſed ſententia neceſſe eſt, poterit optimè officium illud exercere nec eſt repellendus ab eius exercitio:* quæ quidem diſtinctio videtur poſſe probari ex *textu in l.*4. *&* 5. *tit.*6. *part.*7. nam *in l.*4. ponuntur illi qui ipſo jure infames ſunt & fuerunt propter delictum: & in illis inquit *textus* ibi *in fine*, quod nulla requiritur ſententia, ut ab honoris & dignitatis officio conſequendo repellantur *in l. vero* 5. ponuntur illi qui per ſententiam condemnandi ſunt & declarandi infames tacitè vel expreſsè, per condemnationem de delicto eos infamante, & in eos, inquit textus ibi: *ſententiam requiri*: ergo antequam ſententia pronuntietur expelli non poterunt ab officiis juſtitiæ, acceptione & conſequutione: & videtur hęc bona diſtinctio in propoſitum, ſi eam intelligamus & declaramus hoc ſcilicet modo quod alias ab hominibus dilectam & approbatam ipſe ſolus reprobaret, & ni valde juſtificata appareret, repelleret eum cum omnium impenſarum condemnatione ac Damnorum reſarcione, & ita in illo ſenatu deciſum refert Fontanel.

Cum itaque pro impugnatione † elec- 53
tionis popularis ſit actio: hic diſputare non inepte poterat, cujus expenſis eſſet proſequenda, & utrum electum pro expenſis ſicut unus de populo eſſet compellendus contra ſe contribuere, etſi duo litigaturi ſe opponebant electorum factam impugnantes, quis eſſet præferendus? Et an ſententia contra unum de populo lata ſuper

tali electione, cæteris, & universitati præjudicet; sed hæc omnia & alia pleraque in proposito occurrentia, maxima licèt & aperta veritate resolvi *in dict. tract. de Pascuis & jure pascendi cap.29. per tot.* & pro expensis factis in lite mota super electione facta impugnanda vel defendenda à majore vel minore parte universitatis: Vide curiam Pisanam *lib.2. cap.16. per tot.* & ubi adjectio Acevedi.

CAPUT IV.

In electionibus officiorum an semper obtineat quod fit à majori parte, & cavendum sit, & quid si electores impari numero contrarientur cum discordent.

SUMMARIUM.

1 *Curiæ quod major pars efficit habendum est ac si omnes egerint.*
2 *Obtinere ij debent in electionibus officiorum, quibus major pars eligentium adstiterit.*
3 *Quod non procedit in rebus gratiæ.*
4 *Et hoc intelligendum est perinde ac si esset statutum vel consuetudo disponens quod major pars non sufficiat.*
5 *Electio à majore parte facta tunc tantum valet, quando omnes electores vocati fuerunt, cum debuerunt vocari.*
6 *Quod tamen intellige si minor pars agat de contemptu non alias.*
7 *Consensus majoris partis si esset sanæ contrarius vel adesset justa causa contradicendi, aut minor pars esset sanior vel prudentior, major pars non attenditur.*
8 *Semper attenditur major pars prædominans.*
9 *Electio à majori eligentium parte facta, exequenda nonobstante contradictione.*
10 *Objectio extrajudicialis non sufficit & cur.*
11 *Procedendum est in hoc casu, appellatione remota.*
12 *Præsumptio, quod factum est à majori parte, valere, nihil obstat, & cur.*
13 *Contrarium profecto optimè defendi potest.*
14 *Rationes Imolæ inanes in hoc casu.*
15 *Electores si fuerint impari numero quid faciendum?*
16 *Gratificari posse quinam existiment in proposito.*
17 *Quod limitatur.*
18 *Superior meram gratificationem non habet, sed electionem unius ex electis à pari numero.*
19 *Princeps ab hac regula excipitur.*
20 *Æqualitas impari numero quando accidit deveniendum est ad sortes.*

QUOD major pars curiæ † efficit pro eo habetur ac si omnes egerint, docet Scevola *in l. quod major. ff. ad municipal.* cujus textus regula si ad omnes casus ex eo per DD. desumptos, & adnotatos prosequuturi essemus longissimum profecto iter arripere notabimur, & superfluitatis vel maximè disgressionis vitio tribuetur, quare via tantum quod capiti humano, & instituto nostro naturaliter conveniat, servatis ad unguem multis, in medium proponamus oportet. 1

In electionibus † ergo officiorum illi obtinere debent quibus major pars eligentiũ adstiterit; quia in negotiis universitatis, quæ sunt communia pluribus ut universis procedit regula *d. leg. cum major*, facit textus *in cap.1. de his quæ fiunt à majori*, ubi DD. suprà *in cap.1. de rebus Eccles. in 6.* Clement. Pastoral. *in princ. in vers. plures de rescript. cap. Episcopus de temp. ordin. cap. cum nobis de elect. cap. sanè 65. distinctione*, & in Regio Consilio in sententiis statur majori parte Auditorum *lib.7. num.4. lib.2. Recop.* Et ratio est quia ubi concurrit major electorum pars, seu numerus præsumittur Zelus: Alciat. *lib.1. præs 51.* Franch. qui rem prosequitur *decis.2. part.1.* & facit illud *Prover. cap.24.* ibi: erit salus ubi multa Consilia sunt; & ubi major numerus est, ibi major zelus præsumitur, & *Paralip. lib.1.* quia quò plures sunt Consiliarij eo perfectius veritas revelatur: *cap. prudentiam in fin. de officio delegati* ibi: *integrum est judicium quod plurimorum sententiis confirmatur, & leg.10. num.14. part.1. & leg.32. num.4. part.3.* & plura: Bobad. videndus *lib.3. cap.8. à n.168.* Capitius *decis. Neapol.152.* Fontan. *claus.3. num.74.* Quam utique sententiam in proposito casu observandam censeo, quidquid contrarium per varia jura amplectatur Garcia *de nobil. part.3. §.2. vers. restat. illud*, cujus opinionem posse & debere practicari in judicibus qui in gradu appellationis cognoscunt de electione, qui justissimè sanius judicium minoris partis attendent ad confirmandam, vel revocandam electionem. 2

Quam

Quam utique regulis variis ampliant, & limitant DD. sed potissimè in rebus gratiæ non procedere † omnes agnoscunt, 3
ut *in Authent. de defensor. civit. §. fin.* ibi: *nisi cuncta civitas, nullo reluctante elegerit eum leg. fin. Cod. de author. præstanda leg. defen. glossa fin. de natal. restit. glossa mag. in cap. cum omnes de constit.* ubi Ign. Host. & cæteri, Felinus *num.* 17. *vers.* 1. *fallit*, & testantur communem; Dec. ibi: *c. elect. n.* 6. Socin. *reg.* 143. *vers. fallit ubicumque*, Iaſ. *in leg. juris gentium §. fin. num.* 8. *vers.* 7. *ff. de pactis*, Mariana *in leg.* 4. §. *cato.* 274. *ff. de verb. oblig.* D. Padilla *in leg. aquam num.* 3. *eod. de servit.* Cum tamen electio officiorum sit actus necessarius, quod à majori parte fit est observandum: Annan. *alleg.* 57. *n.* 7. Nec obest textus *in dicta authent. de defens. §. fin.* ibi: *nullo reluctante*; quia procedit in declaratione continuata & sic in casu gratiæ, ut observat Aceved. *in leg.* 4. *num.* 5. *lib.* 3. *recop.* & nos alibi diximus.

Et in tantum, quod suffragiis majoris partis sancitur aliter; quod procedit itidem 4
† si esset statutum, vel consuetudo disponens quod major pars non sufficiat: Gofred. *cons.* 51. Riccius *in addit. ad Franc. d. decis.* 2. Afflict. *d. decis.* 1. Azeved. *dict. cap.* 14 *num.* 13. Bobad. *ubi suprà num.* 169. *littera A.*

Verum † procedit si omnes electores 5
vocati sunt cum debuerunt vocari; nam si contempti fuerint, tunc factum à majori parte non valet, minore de contemptu agente, secundum omnes *in cap.* 1. *de his quæ fi. cap.* 2. *de elect. ad leg.* 10. *num.* 14. *part.* 1. ibi: *E quando alguna &* Avend. 1. *part. cap.* 19. *num.* 14. Azeved. *ad cur. Pisan. cap.* 2. *& lib.* 2. *c.* 14. *n.* 3.

Quod tamen intellige † si minor pars 6
agat de contemptu non alias Marcus *decis. delphin.* 134. *num.* 3. quærit an contemptus possit unam de duabus electionibus ex eadem scriptione resultantibus ratificare, & an judex in officio possit allegare contemptum alicujus de Capitulo, differit Abbas *in cap. in genesi col. final. de electione*, Greg. Lopez *in dict. leg.* 10. *num.* 14. *part.* 1. *gloss. fin.* quod procedit quando electores congregantur ut Collegium, & nomine universitatis, non ut singuli, ut cum Lambert, & aliis probat Azeved. *ad c.* 14. ubi quod contemptus minoris partis non reddit electionem nullam, sed annullandam, *ex cap. quod sicut de electione*, & ideo minori parte contempta faciente electionem esse validam; & quid quando major pars fuit contempta, quæ omnino vide, quæ tamen ab eo ita erudite scripta sunt ad quid repetenda.

Rursus in electionibus quando † con- 7
sensus majoris partis esset sane contrarius, vel adesset justa causa contradicendi, aut minor pars esset sanior, vel prudentior, major pars non attenditur *cap.* 2. *cap. coram de elect.* ibi: *quæ majori, & saniori parte cap.* Capellanus *de feriis* ibi: *meliori, vel subtiliori nititur ratione ad cap.* 1. *de his quæ fi.* ibi: *nisi à prioribus, & inferioribus aliquid fuerit rationabiliter objectum, & obtentum ad leg.* 10. *part.* ibi: *mas si los que son mas pocos &* Bobad. ubi suprà *num.* 170. *littera, H.*

Itaque semper † attenditur major pars 8
prædominans; Unde si aliquis præsentatus à patronis habet plures voces, & majorem partem patronorum, cessat concursus inter præsentatos, & is solum examinandus est, & si idoneus reperitur, est instituendus *cap.* 3. *de jure patronatus, & ibi glossa* Covarr. *in regul. peccatum* 2. *part.* §. 7. *num.* 8. Lambert. *de jur. patron.* 1. *part. lib.* 2. *quæst.* 10. *art.* 3. *num.* 17. *&* 3. *p. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 1. Gutier. 2. *canon. quæst.* 10. *n.* 10. Vega *in summa*, 1. *part. cap.* 3. *casu* 34. Ludovic. *decis.* 494. *num.* 3. *late* D. Salgad. *de reg. protect.* 3. *p. cap.* 19. *à n.* 124. Gram. *cons. civil.* 4. & dicitur potior pars, & sanior ubi electores sunt ditiore; Bald. *in leg. & suum §. fin. ff. de pact. num.* 4. eleganter Thesaurus *decis.* 1. *num.* 8. qui licèt in sententiis judicum data paritate loquatur, tamen omnium DD. assertiones in proposito applicabiles, & ita ait *num.* 8. usque ad *num.* 12. *& suprà ibi; in causis criminalibus observatum.*

Electio † autem quæ fuerit à majori 9
parte eligentium facta erit exequenda non obstante contradictione interposita à minori parte, etiam si probatio justificatæ contradictionis incontinenti offeratur, ut putant Abbas, & alij *in cap.* 1. *de his quæ fi.* cujus rei tres solent cognitæ allegari rationes.

Prima quia † extrajudicialis non suffi- 10
cit objectio exceptionis, vel contradictionis legitimæ, etiam si illius fuerit objecta probatio, quia extrajudicialia non suspenduntur appellatione, ut latè per Francisc. *in cap. bon. n.* 34. *de elect.*

Secunda, † quia cum procedendum 11
in hoc casu, appellatione remota, ut *in cap.* 1. ibi: *appellatione remota valet semper, ut suum consequatur effectum*, quod à majori & saniori parte capituli fuerit statutum *cap. ex ore dict. num.* ibi: *non attendente.*

Tertia; quia cum præsumptio † sit pro 12

factis à majori parte nihil obſtat dict. oblatio ; quas utique tres rationes aſſignavit Imol. *cap.* 1. *col.* 1. *& 2. & in cap. cum inter Canonicas col. penult. in fin. de election.* Amplectitur Acevedo *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 12. D. Salgad. *de Reg. protect.* 2. *part. cap.* 13. *n.* 227.

13 Sed contrarium † profecto optimè defendi poteſt ex juribus & argumentis à me allatis, & ex eodem textu *in dicto cap.* 1. ibi: *niſi competitoribus*, quæ etiam utique admittunt contradictionem, & appellationem ab electione facta à majori parte capituli, & executionem denegant, dummodo contradictio, & reclamatio fundetur in aliqua rationabili cauſa.

14 Nec quidquam obſtant rationes † Imolæ *ſuprà dictæ*, non prima ; quia quantumvis electio officialium ſit actus extrajudicialis, ut *in leg. aſſignare ff. de aſſign. libert. lib.* 1. *§. ſi aſſignare ff. eodem* Gam. *deciſ.* 173. *à n.* 9. Valeſc. *conſ.* 61. *num.* 5. 11. *& 14. & 102. num.* 25. Flores 3. *var. q.* 22. *num.* 1. *& à num.* 4. *& num.* 84. D. Caſtillo 5. *contr. cap.* 80. *num.* 2. Etiam à nobis dictum alibi manet eo ipſo quod contra electum ſive electorem opponitur de aliquo defectu, facta reclamatione, vel contradictione electio reducitur ad actum, & proceſſum judicialem, & appellatio interpoſita tanquam ab actu judiciali metiri debet ut diximus *ſup.*

Nec ſecunda & tertia, quia non eſt in diſtinctione verum quod omne factum majoris partis, debet non obſtante appellatione exequi, ſed incertis caſibus Marcus *deciſ.* 135. *part.* 2. & facit illud Exodi 23. ibi: *nec in judicio, plurimorum acquieſcere ſententiæ*, & ſic nihil obſtat factum majoris partis cum & probationi contrariæ ſubſit, & appellari poſſit, & appellatio in aliquibus ſoleat ſuſpendere, ut latè diximus *in cap.* ibi: *quod talis electio periculo attentati ſubjiciat*, vel non ſatis diſtinctè ſcriptum invenies ; ita intelligere debes, latè tradita à Bobad. *dict. cap.* 8. *ex n.* 168.

Sed quid faciendum quando electores
15 † ſunt in pari numero, ita quod ex duobus, vel tribus electis unuſquiſque eodem numero, & æqualia ſuffragia pro ſe haberet, ferè ſemper in praxi occurrit & diſputatione dignus eſt.

In quo utique dubio Piſa *in cur. cap.* 17. ſuperiorem, aut Iudicem ad quem pertinet
16 confirmatio & approbatio, gratificare † poſſe exiſtimat, & quod in pleriſque locis hujus gratificationis viget conſuetudo, quæ jure communi ſatis conformis eſt ex Bart. *in leg. in venditione §. ſi unus ff. de bon. auth. ind. poſſeſſ. & leg. duo judices* & ibi Alex. *ff. de re judicat.* & facit textus *in cap. cum autem* ubi Abbas *de jur. patronat.* Felin. *in rubric. de trog. & pac. n.* 7. *&* 8.

Quod tamen non ita indiſtinctè † & 17
generaliter accipias, ſed cum judicio diſcutionis, & grano ſalis ; nam regulariter datur inæqualitas eorum qui impari numero electi ſunt, nec eſt locus gratificationis ; nec perſonarum acceptio juxta illud Jacobi Apoſt. *cap.* 2. ibi: *Si autem perſonam accipitis peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores*, & Levitici *cap.* 19. ibi: *non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis, juſtè Iudica proximo tuo*, & illud Lucæ 20. *Non reſpicies*, &c. & apud Marcum Evangel. etiam legitur, *cap.* 12. ibi: *nec vides in faciem hominum*, & ex Hæbrea, & Græca Locutione explicat Ianſen. *in concord. cap.* 116. docet Abbas *in cap. cum M. de conſt. num.* 14. Lambert. *de jur. patron. art.* 1. *quæſt.* 5. *princ.* 3. *part.* 2. *lib. à n.* 1. *& art.* 18. *n.* 2. *& art.* 17. *num.* 9. in terminis ; Marcus *deciſ. delph.* 5. Azeved. *ad Cur. Piſan. d. c.* 17. *littera, D.*

Nec hoc caſu ſuperiorem † meram gra- 18
tificationem habere, ſed electionem unius ex electis à pari numero, qui ſit utilior, & convenientior Reipublicæ affirmat Azevedo ; aliter & in conſcientia Iudex ſic malè eligens, & gratificans peccaret ; niſi aliqua ex cauſa, poſſet ſe excuſare, ut quia dubium erat an alter pars ſit ſecurior, aut utilior, vel quia motus ex conſt. DD. aut variorum ſapientium & timoratæ conſcientiæ, prout per judices diſcretos, & conſcientiæ ſuæ amatores fieri ſolet, & conſiderandum deliberatè eſt, & penſatè ; Acevedo ſequitur Fontanel. *d. gloſſa* 10. *n.* 54. *verſ. ſed ſit itidem ſi non contradictores.*

In Principe † tamen vel alio qui ex me- 19
ra liberalitate, & gratioſè, alias poſſet officium concedere ad ejuſque nutum, & voluntatem diſponere, rectè gratificationi erit locus ; quia in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter, ut *in leg. cum mandata Cod. mandati*, & facit illud Matthæi *cap.* 20. ibi: *an non licebit mihi, quod volo facere de meo*, mirabiliter docet Angarrianus *lib.* 2. *de legibus controv.* 8. *num.* 32. *qui num. ſequenti* ita ait. *Ex qua doctrina &c.*

Sed in caſu propoſito noſtræ quæſtionis, quando datur æqualitas † in pari numero 20
deveniendum eſſe ad ſortes opponitur Nicolaus Garcia de beneficiis *tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 4. *num.* 205. quæ refert Fontanella *d. gloſſa* 10. *n.* 54.

CAPUT

CAPUT V.

Electio seu nominatio officialium utrum debeat fieri de digniori, aut sufficiat in utroque foro de digno, & si indignus & incapax nominetur & eligatur, an electores potestate eligendi priventur & qui tunc debeant eligere.

SUMMARIUM.

1 *Electores in officiis publicis digniores eligere debent.*
2 *Doctores hanc doctrinam tuentes tum jurisconsulti, tum etiam Theologi referuntur & n. 3.*
4 *Objiciuntur duo huic opinioni.*
5 *Quibus satisfit.*
6 *Molinæ obiecto proponitur, & huic respondetur.*
7 *Eligens dignum omisso digniori, etiamsi peccet mortaliter tamen restitutioni erga digniorem non est obnoxius.*
8 *Eligens indignum non solum peccat mortaliter, sed etiam tenetur ad damna ex tali electione sequuta resarcienda.*
9 *Restitutio damni ex indigni electione provenientis, non dignis seu dignioribus facienda, sed Ecclesiæ aut Reipublicæ.*
10 *Electores ob electionem de indigno factam an priventur pro illa vice facultate eligendi, & ad quem illa revertatur, proponitur quæst.*
11 *Elector scienter eligens indignum amittit pro illa vie potestatem eligendi.*
12 *Electione de indigno facta, facultas eligendi ad superiorem devolvitur.*
13 *Electores indignum scienter eligentes arbitrariè puniendi*
14 *Electores indignum ignoranter eligentes non privantur facultate eligendi sed possunt iterum ad nominationem de digno procedere.*
15 *Elector, dum indignum ignoranter eligit, non potest dici delinquere.*
16 *Electio, dum aliquo casu non sortitur effectum, puta quia nominatus non vult consentire electioni, non ideo electores privantur facultate iterum nominandi.*
17 *Eligendi facultate non excidunt electores, dum dubium est scienterne an ignoranter indignum elegerint.*
18 *Electio de indigno utrum scienter, an vero ignoranter facta fuerit quomodo probetur, traditur* remissivè.
19 *Regula,* utile per inutile non vitiare, *non procedit in individuis.*
20 *Intelligitur eadem Regula in proposito.*
21 *Personæ quot sunt electæ, tot etiam sunt electiones.*
22 *Electio de dignis legitimè facta & publicata statim jus acquirutur electis.*
23 *Indignus ad officia publica ille dicitur qui non habet qualitates ad id necessarias.*
24 *Indigni quinam dicantur.*

LONGISSIMUM & diffusum disputationis campum materies hujus capitis nobis præstabat, sed tamen ita eleganter, & copiosè per infra referenda variis in locis ad partes & per argumenta est actitata, quod labor repetendi ab eis minutatim dicta, gratus & jucundus non censetur: Quapropter tantum ea quæ pro resolutione quæstionum in fronte capitis huius propositarum necessaria fuerint brevibus perstringam cancellis, & vestris oculis objiciam.

Itaque in officiis † publicis electores seu 1
nominatores digniorem eligere & nominare debere notissimi juris est *ut in l. ad subeunda C. de decurionibus lib.* 10. ibi: *dignissimi meritis & facultatibus:* in Authent. *de defensoribus civit. in princip. vers. interim* ibi: *sed in vicem universi nobiliores* ibi: *glossa inquit notanobiliores esse eligendos, ut in authent. ut judices,* sine quo suffragantibus, ibi: *honestiorem quendam ad administrationes dirigere l. 1. tit. 4. lib. 4. Novæ recop.* pro qua opinione plures possim & maximæ authoritatis & eruditissimos † viros re- 2
ferre, & cumulare, sed tamen pauci sufficiunt, cum ita apertè veritati accedunt: eam igitur viriliter amplectuntur & severe observandam profitentur *in C. cum olim sub n. 2. de testibus,* eligendus est idonior: Platea *in l. humiliorib. C. de susceptoribus lib.* 10. Avi. *in c. 17. per tot.* verbo *eligant num. 2.* ibi: *de jure communi ad Concilium civitatis spectat facere electionem officialium; & talis electio debet fieri de magis idoneo* Ioann. Valer. *in differentiis utriusque fori* verbo *electio, different. 2. num. 3.* ibi: *quilibet distributor, seu collector munerum Reip. tenetur ea conferre dignioribus sub pœna peccati mortalis* Molin. *de hisp. prim. lib. 2. cap. 5. num 66.* ibi: *hæc autem opinio vera ac tuta non videtur, cum jure civili statutum est, meliores ac nobiliores ad magistratus sæculares*

culares eligendos esse Ioann. Gutier. *lib.2. Canonicar. cap.11. n.42.* qui postquam id in beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis per varia fundamenta comprobavit, ita inquit *superiora omnia de digniore eligendo ad Ecclesias & beneficia Ecclesiastica, procedunt etiam eisdem rationibus in electionem & provisionem munerum, publicorum atque gubernationis & administrationis justitiæ, ex quibus totius Regni regimem Ecclesiastici ac secularis status moderatio plerumque pendet:* & paulò inferiùs ubi reddit rationem ibi: *sive, etenim hæc publica munera conferantur, & onera Reipubl. quæ privati ad ejus ministerium subire tenentur, velut bona, & honores ipsius communitatis, utroque casu peccatur digno conferendo, omisso digniori: priori quidem, quia conferens non servat illam justitiam, & jurisdictionis rationem in regimine communitatis, qua uti debet erga ipsam Remp. cum teneatur digniorem muneribus publicis præficere,* Avend. cap. licet ergo & cap.unico, ut Ecclesiastica beneficia & in cap. vilissimus 1.*q.*1. *posteriori autem casu peccat Princeps communitatis adversus justitiam distributivam, juxta quam tenetur Reipub. honores, & bona subditis distribuere, secundum cuiusque dignitatem, ut dignior digno, melior bonus in his assequendis præferatur* ut ex *Aristotel. lib.5.* & hujus *cap.3.* probavit in nostris terminis, Covarr. ubi *supra per tot. illum* §.7. & præcipuè *num.3.* Bobad. *lib.3. politic. cap.8. num.44.* ibi: *toca a los Regidores la lecçion de los officios y deben eligir los mas ydoneos* D. Perez de Lara *de anniversariis, lib.2. cap.2. ex num.34.* Sarmiento de Padilla *in leg. cum quidam ff. de leg.2.* Caldas *de monit. emphiteusis tom.3. cap.5.* Parlador *tom.3. different.8. num.8. & 2.* Spin. *de testamentis glossa 18. num.10. & 9.* Alex. Raudens. *decis.35. & 36. part.1.* Acevedo *cons.24. ex num.40.* Hieronymus Gonzalez *suprà regul. 8. Cancellariæ glossa 4. ex num.128.* Ioannes Garcia *tom.5. pract. quæst.67. num.6.* Antonius *tract.10.*

3 Et ex Theologis † Bannes 2.2. *q.63. artic.2. dubio 6.* ait *Senatores infideles sunt, & iniusti contra Rempub. & contra bonum eligendorum si officia, quæ distribuunt per suffragia omnium, dispensent minus dignis, quia inter ipsos, & Rempub. est pactum formale, vel virtuale de eligendo digniore,* Salon 12. tom 7. quæst.63, art.5. controversia 9. concessione 2. *quando officia providentur per plura suffragia, ideo vult Respub. fieri electionem illam cum pluribus ut multorum judiciis, & rationibus propositis melius Reipub. consulatur; repugnat autem omnino huic fini, & scopo, eligere dignum, relicto digniore: ergo non licet:* Mederiaga *in tractatu de Senatu 42. En las elections que los aiuntamientos consistoreos y conseios hacen de los officios ciudadanos acostumbran probeher, y distribuir entre mismos es necessario si guarda las reglas de justicia distributiva sopena de pecado mortal y ansi se an de probeher de ordinario en los mas dignos y mas quietos, y menos codicioso sino es que sean officios de poca importancia.* Petrus de Aragon. 27. *q.63. art.2.* ibi: *si Resp. ad plura suffragia eligeret ministros quilibet sub peccato mortali tenetur suffragari digniori,* Ledesma *in summa tom.2. tract.2. de fic.5.* ibi: *quando la election de los officios se hace por votos y es que a deser parte o ciudadano de la Republica cuyo es el officio es pecado mortal de acceptacion de personas no eligir el mas digno para el exemplo es quando los Regidores eligen los ministros de la republica esto tienen comun en los discipulos de santo Thomas y se confirma por que aunque estos officios principalmente se institu y en por el bien publico y por la publica necessidad, pero segundariamente se ordenan al bien de los ministros ciudadanos: Luego quando se cumple con el vien comun, tambien se a de tener attenzion a la dignidad y eritos de los ciudadanos y partes de la republica: Luego a se de guardar la forma de la Iusticia distributiva,* Lessius, Revelius, Mercado, Açor, & alij plures relati à D. Ioan. de Castillo & Pisana ubi *suprà.*

Cui axiomati tot juribus, Doctoribus, & rationibus vallato duo † solent objici argumenta: Primum aliqui quos maximi nominis veros assererem, opinionem probabilem esse in officiis sęcularibus sufficere eligere dignum relicto digniori: ita Caietan. *in summa* verbo *electio* Vazquez *opusculo de beneficiis cap.2. §.5. dubit.13. n.97.* Molina *in summa tom.1. tract.6. cap.6. n.83. & p.2. tract.9. cap.6. q.7.*

Sed huic difficultati † satisfit supra lo- 4
qui in casu quo Princeps supremus officia dispensaret; secus autem si dicta officia dispensarent ministri inferiores, & maximè si hoc efficerent per secreta suffragia, ut est in casu nostro & ita videtur sentire Maderiaga ubi supra, vel etiam respondetur supradictam doctrinam, vel opinionem esse communem Jurisconsulto, & Theologo vel justè, advertit, & respondet Ant. Diana ubi *suprà* vers. dico tertio.

Alteram excitavit † Ludovicus Molin. 5
lib.2. cap.5. num.54. ubi quamvis autem præfata opinio (de qua paulo ante meminimus) quod scilicet in foro conscien-

tiæ

tiæ ſemper dignior, ac melior eligi debeat, communis hæc vera ſit, plures tamen de hac dubitare ſolent, ex eo præſertim quod jure Canon. diſponant electionem factum de digno prætermiſſo digniori validam eſſe, ex quo fit ut impoſſibile ſit peccare illum qui juris Canon. author. aliquid fecit, *text. in cap. qui peccat* 23. *quæſt.* 4. alias namque jus Canonicum vinculum injiceret, peccandique anſam electoribus tribueret, quod nullatenus dicendum eſt; quæ ratio adeo urgens fuit Peruſino *in dict. cap. conſtitutis*, ut ex ea contrariam opinionem ſecutus fuerit Ioannes Gutierrez ubi ſuprà, qui aliquas limitationes hujus obſervationis proponit, velut in munere exigui momenti *num.* 58. & in alio caſu de quo ibi *num.* 60.

Secundò obſervandum eſt eligentem idoneum ſeu dignum, omiſſo digniori,
7 tametſi peccaverit, non tamen † ad ſatisfactionem damni, ſeu fructuum officij, vel muneris publici digniori Reip. faciendam obnoxium eſſe; quod reſpectu dignioris omiſſi ſeu neglecti ea ratione ſuadetur, quia ſi reſtitutio in hoc caſu facienda eſſet, non utique ex alio capite, quam quod digniori damnum illatum fuerit in re ſibi debita (ut ſupra dictum manet) hæc tamen ratio in propoſito non currit; quia ipſa tantum obtinet, & procedit quando damnum alicui fit in re propria, vel ſibi debita, ut propria, non autem ei debita ut communis quæ non eſt propriè, nec verè debita, præcipuè cum debeatur ad utilitatem communitatis, & contingit in beneficiis, & publicis muneribus; nam ut ait Divus Thom. 2.2. *quæſt.* 16. *art.* 1. *ad* 3. alio modo quod eſt proprium, alio modo debetur, quod eſt commune: at vero Princeps vel alius proviſor offerens digno prætermiſſo digniori, Eccleſiam, vel publicum munus, ſeu Sacerdotium quod ei debitum erat, ſolum peccat reſpectu dignioris adverſus juſtitiam diſtributivam; quia eſt acceptor perſonnæ, digniori non concedens ex bonis communitatis, quod juxta ejus dignitatem, & potius quam digno debitum erat: At obligatio reſtitutionis non procedit à juſtitia diſtributiva ſecundum Divum Thom. 2. 2. *quæſt.* 62 *art.* 10. *in corpore quæſtionis.* Igitur in noſtra ſpecie elector ſeu proviſor non tenetur ad reſtitutionem, & juſtitia diſtributiva agit de diſtribuendis bonis communibus alicujus, nempè communitatis intra eos qui ejuſdem ſunt communitatis: Commutativa vero agit de bonis privatis unicuique cujus ea propria ſunt concedendis, ſicque contendit ut unuſquiſque habeat à privatis, & particularibus quod ſuum eſt, unde prior juſtitia, nempè diſtributiva conſiderata, reſpectu communitatis ad privatos, poſterior vero, ideſt commutativa reſpectu privati ad privatum, ut advertit, Ariſtot. *lib.* 5. *æthicor. cap.* 5. Sanctus Thom. 2.2. *quæſt.* 16. *art.* 1. Florent. *in* 4. *part. ſuæ ſummæ num.* 5. *cap.* 1. *&* 3. Covar. *in regula peccatum* 2. *part.* §. 4. *num.* 1 reſpectu Reipublicæ ceſſat etiam reſtituendi ratio, cum ei dignum miniſtrum elector dederit ei idoneum, nec aliquod damnum ſaltim conſiderabile ei intulerit, ut eleganter tradit cum Soto Adriano Cov. Pad. & alij (reprobata opinione Caiet. qui contrarium cenſuit) Molin. *dict. cap.* 5. *num.* 57. Navar. *in manuali cap.* 17. *num.* 69. Mercad. *lib.* 6. *de contract. cap.* 17. Angelus *in ſuis floribus Theolog. quæſt.* 3. 1. *parte tit. de Clericis reſtit. obnoxiis col.* 1. Spino. *in ſpeculo teſtam. gloſſa* 18. *in princ. num.* 9. *&* 10. copiosè Ioannes Gutierrez *d. lib.* 20. *cap.* 11. *num.* 49. *cum ſeqq.* qui argumentis pro contraria opinione à ſe perpenſis ſatisfacit, & reſpondet, *& num.* 43. probat idoneum electum digniori omiſſo eſſe in animæ judicio licèt elector peccaverit, quem vide, quia plura ad propoſitum affert, quæ nos ut promiſſis in principio capitis iſtius ſtemus libenter omittimus. Sed illud adverte, quod dignior ad officium, & idonior ille profecto exſtimandus eſt, qui cæteris aptior, & magis utilis ad miniſterium cui præficitur, cenſeatur, ut habetur in *Concilio Trident. ſeſſ.* 24. *cap.* 18. ibi: *Ex hiſque Epiſcopus eligat quem cæteris magis idoneum judicaverit*, & docet Divus Thomas 2.2. *quæſt.* 63. *art.* 2. Soto *lib.* 3. de juſta, & jure *quæſt.* 6. *art.* 2. Covar. in regula peccatum, 2. *part.* §. 7. *num.* 4. Ledeſma *in* 29. *quæſt.* 18. *art.* 2. *verſ. ſecundo magnopere*, ubi ait hoc eſſe æſtimandum arbitrio prudentis viri: eleganter Ioann. Gutierrez ubi *proxim. n.* 63. ibi: *illud tamen mente ſemper eſt tenendum in propoſito digniorem, vel idoniorem non ſimpliciter dici illum qui doctior vel qui ſanctior ſit, ſed qui iuxta munus cui præficiendus eſt aptior, cujus miniſterio apparet*, Hieronymus Gonzalez *ſuper dict.* 8. *Cancel. gloſſa* 4. *ex num.* 113. Aloyſ. 5. Riccius *in Collectam de uſ. p.* 2. *collect.* 278. Barb. *in addit. ad Trident. d. cap.* 18. *n.* 29.

Tertiò obſervandum eſt eligentes, ſeu nominãtes indignum † non ſolum peccare 8
mortaliter, ſed teneri ad reſarcienda damna ex tali electione ſecuta tenent DD. ſuprà citati ut Naldus *in ſumma* verbo *eligere n.* 6. Fernandez *in inſtruct. Confeſſariorum*

part.2. cap.21. num.5. Covar. *in regula peccatum §.7. num.6.* Miranda *in manuali part. Iud. Tom. 2. quæſt.23. art.13. concl.2.* Pater Maderiaga *dict. lib.de ſenatu cap.24.* ibi: *Quanto de eſtos pecados ſe venben algunos pidiendo el officio que no merezen:los que ruegan por ellos,y los que conſienten ſin acordarſe jamas de confeſſarlos y reſtituir los daños que aquel hizo a la republica que no faltara que hazer el dia del Iuicio*, Molina *d. cap.5. num.58.* examinat cui facienda ſit hæc reſtitutio & damni ſatisfactio, his verbis: quod quando electio de digno facta fuerit verum eſt, ſi vero de indigno electio facta fuerit dicendum eſt electores teneri ad reſtitutionem faciendam; quæ
9 quidem reſtitutio † non debet fieri dignioribus ſeu dignis, quibus officium, ſeu beneficium præſtandum eſſet;cum hi nullum jus conſiderabile ad beneficium, ſeu officium prætendere poſſint, ſed Eccleſiæ, vel Reipublicæ, cui ex electione indigni damnum contingit, ipſum damnum reſtituendum atque reintegrandum erit; quod etiam dixit Adr. *in d. quæſt. ſeu tractat. de reſtitut.* quæ refert, & ſequitur Domin. de Soto *dict. quæſt.3. art.3. col.29.* qui id ipſum comprobat ſimilitudine œconomi quem Dominus miſit ad conducendos operarios. Sic enim ipſe prætermiſſis operari isidoneis alios non idoneos conduxit, non tenebitur quidquam reſtituere idoneis, ſed Domino cui damnum intulit ex mala operariorum electione quæ ſimilitudo ſatis applaudit.

10 Ob electionem vero factam † de indigno an electores poteſtate eligendi priventur pro illa vice, & ad quem revertatur facultas eligendi ſeu nominandi quæſtionis eſt: & in reſolutione tres caſus diſtinguendi ſunt, ut tradit Menochius *lib.2. de arbitrar. cent.6. caſu 511.*

Primus eſt, quando electo ſcienter indignum eligit, ſecundus quando ignoranter, ut quia neſciebat an electus ille indignus tali electione eſſet, Tertius quando ſumus in dubio an ſcilicet eligens ſciverit vel ignoraverit à ſe electum eſſe indignum.
11 In primo † caſu privatur abſque dubio elector poteſtate eligendi pro illa vice: ut *in cap.cum in cunctis §.ult. de elect. & in cap. quanto eodem num.6.* atque pro ea vice ad Superiorem devolvitur eligendi facultas *cap. gratum de poſtulatione prætorum:* quæ jura licet in beneficiis Eccleſiaſticis procedant, in quæſtione officiorum ſæcularium maximè conducunt: valet enim argumentũ de uno ad aliud ex *Bart.in leg.2. §. data,ff.de optione l.relatus* Rubius *in rep. cap. per veſtras introductæ rubricæ num.6.* Pinel. *in rubr. Cod. de reſcind.5.p. cap.21. num.31.* Cabedo *deciſ. Luſit 9. num.4.part.* & quod in hoc caſu priventur electores in officiis ſæcularibus eligendi voce pro illa vice, tradunt Bald. *in cap. venerabilem de electione*, Abbas *in dict. cap. cum in cunctis §.1. & in cap. cum inquiſitionem ut notabili, eodem num.* Tiraq. *l. boves §. hoc ſermone limit.1. num 43.* Petrus de Avendaño *1.part. de exequend.cap.19.num.22.* Molina *de hiſpan. prim. gen. lib.2. cap.4. num.39. verſ ſed & innata, concluſ.244.n.4.* Spin. gloſſa *de teſtam. gloſſa 4. numero 86.* Cavalcanus *in repert. ad deciſ. Levicam verbo dignos præſentans*; Aquiles & Graſſis *deciſ. 386. num.4.* qui ait ita in Rota reſolutum fuiſſe,exiſtimat eſſe neceſſarium quod hæc nominatio dolosè ſit facta,& quando dolosè videatur facta tradit Molin. *dict. lib.2. cap.5.num.10.* Fontanel. *de pactis municip. claſ.4. gloſſa 10. num.42.* Menoch. *ubi ſuprà num.10. cum duobus ſeqq.* qui omnes ea inſident ratione, quod habens privilegium ad aliquid faciendum ſi eo male utatur ſcienter, privari eo debet, ut *in cap. privilegium 11. quæſt.3. leg. Iudæos Cod. de Iudæis leg. eos Cod. de aquæduct. lib.11.* Sicut dicimus privari liberalitate & beneficio Principis qui eo ab utitur, ut in vaſſalo feudo abutente Iul.Clar. *in feud.q.36.* Corbulo *de jure emphiteuta lib. de cauſa privationis ob rei rationem deciſ.293.part.2.* Caldas Pereira *de nominatione, emphiteutæ tom.3. cap 10. num.6. & de abundantibus privilegiis ſibi conceſſis, ſi id ſcienter fecerint in tractatu de imperio quæſt.15. num.1. in 12. olei tract.* Superior autem ad quem † in 12
hoc caſu devolvitur facultas eligendi, vel erit Concilium univerſitatis à quo facultas eligentium derivata fuit,eorum nominatio originem ſumpſit; vel poteſtas, aut Dominus loci,ut ex Abbat *in cap. venerabilem de electione, num.20.* Reſt. Caſtello ubi ubi proximè *quæſt.25. num.10.* Fontan. ubi *ſuprà num.43.* & iſto caſu Concilium, ſeu Dominus Baro quilibet ad quem devolvitur facultas eligendi tenetur eligere perſonam de eodem oppido quo nominatores nominare tenebantur ex vi ſubrogationis *num.8.* & in ſpecie Cavedo *deciſ. Luſit.52.* ubi pulchre admodum loquitur & plura ſatis conducibilia tradit.

Sed in illo caſu quando electio indigno † ſcienter facta fuit, non ſolum electores 13
facultate eligendi privantur verum electione ceſſata arbitrariè debent puniri, ex Doctrina Bald. *in leg. nemo martiris Cod.de ſacr.Eccleſ.* Avend. *d.c.19.n.22.verſ.ſic ergo.*

In

In ſecundo vero caſu quando nomina-
14 tio, ſeu electio ignoranter de indigno † facta fuit, electores facultate eligendi non privantur, ſed poſſunt iterum nominare, & electionem de digno facere, ut obſervant ſupra citati, & cum Felin. *in cap. ex tenore col.1. de reſcriptis*, Iaſon. *in leg.4. §. condemnationem num.30. ff. de re judic.* & ibi Ripa *num.45.* Peralta *in leg. unum ex familia §. ſed ſi uno num.3. ff. de legat.2.* tradit Menoch. *dict. loco num.6.* & Rota Romana *dict. deciſ.282.* atque in hac ſpecie debent intelligi Avendan. *dict. cap.19. num.22. verſ. & novo*, qui tamen id generaliter, & ſine diſtinctione tradiderat.

Eam tamen ſupra citati hujus rei diſtinctionem aſſignant; quia hoc in caſu non
15 poteſt † dici delinqui, ſi elector, ſeu nominator, undelicet electio nulla reddatur, non tamen propterea privari poterit facultate iterum eligendi, vel nominandi, ut in judice, qui licet nulliter declaraverit, non tamen propterea privatur facultate iterum judicandi *leg. ſi ut proponis 2. Cod. quomodo, & quando judex*, Menoch. *de arbitrar. quæſt.67.lib.20. num.* Cald. *Percil. de nomin. contract. tom.3. cap.3. num.8. cum multis ſeqq.* quem vidi, quia aliquibus objectionibus ſatisfacit, & reſpondet.

Et dicta in hoc caſu procedunt etiam, non ſolum quando electio, ſeu nominatio fuit facta de indigno ignoranter; ſed
16 etiam quando aliàs ipſa quocumque alio † caſu, vel impedimento non potuit ſortiri effectum, puta, quia electus vel nominatus noluiſſet electionem conſentire, vel poſt conſenſum juri ſuo renuntiaſſet, vel etiam interim moriretur; tali enim caſu non fit devolutio ad ſuperiorem; ſed imo elector, & nominator poſſet iterum ac pluries eligere, vel nominare, donec electio effectum ſortiatur, à quo datur ei tempus integrum diſſenſus, renunciationis, vel mortis, quod mirificè probat Pont. *in cap. ſi electio de electione, in 6.* quod eſt notatu digniſſimum, & eis à me relatis verbis tradit Fontanel. ubi *ſuprà num.49.* qui refert Molin. *dict. lib.2. cap.4. num.38.* Tiraquel. *in dict. §. hoc ſermone limitat. n.1. cum ſeqq. ad finem ff. de verb. ſignific.*

In tertio, & ultimo caſu, ſcilicet quan-
17 do non conſtat an vero ſcienter † an ignoranter facta fuerit nominatio, vel electio de indigno, electores non privantur facultate iterum eligendi, quia in caſu dubio non præſumitur ſcientia dignitatis, & per conſequens animus eligendi, nec delictum, ut contendit Peralta *in dict. leg. cum quidam n.3. ff. de leg.2.* dicens quod electio indigni præſumitur ignoranter facta, & quod eligens indignum præſumatur dolo fuiſſe circumventum, tradit Cefalus *conſ.359.n.52. lib.3.* Mieres *de major. 1.p.q.19.* Sed an præſumatur, licet contrarium affirmaverit Bart. *in leg. ſi patronus. ff. de confirmatione*, ſequitur Menoch. ubi *ſuprà num.9.* qui merito notatur à Decio *in cap. cum in cunctis §. Clerici n.10.* Bart. opinionem nimis rigidam, & contra rationem, & æquitatem affirmat, Mieres ubi *ſuprà* Molin. ubi *ſuprà num.4.* 18

Quomodo autem ſcientia † vel ignorantia probetur & præſumatur, & ex quibus conjecturis eliciatur, tradit Surdus *conſ.7. num.39. & deciſ.28. num.48. & deciſ.246. num.8.* ubi quod ſemper ignorantia præſumitur, Menoch. *de arbitr judic. lib.2. centur.2. caſu 186. & de præſumpt.21. & 23.* Maſcard. *de probat. con.879. cum duobus ſeqq. & con.1294.* & ego tetigi *in tractatu de paſcuis cap.20. num.18.* Illud autem quod dictum manet nominationem, vel electionem ſcienter, vel doloſe de indigno factam nullam eſſe, & ob eam electores pro illa vice facultate, vel voce eligendi privari, non ſolum procedit ſi tota electio fuiſſet facta de indignis (quod raro contingit) ſed etiam quando unus tantum indignus fuit nominatus, & indignitas, vel incapacitas unius, electis cæteris capacibus, & dignis officit, & tota nominatio corruit, quod utique ſuadetur ex eo quod hujuſmodi privationes, ulterius pro ea vice nominandi, quando quis indignum nominavit, ſtatutæ ſunt propter delictum quod committunt nominatores, ſive electores ita eligendo, ſeu nominando, juſtitia perpendimus, quod quidem delictum æquè committitur ſi nominator unus fruſtrabitur ac ſi plures licet majus erit in hoc ſecundo caſu, & exigui in primo.

Præterea quia licet regula Vulgaris ſit, 19
utile per inutile † non vitiari, ut in regula utile, quam ſtatim exornabimus) tamen non procedit individuis *leg.1. §. tam quæritur §. Tribatius ff. de aqua quotidiana, & æſtiva*, ut docet Bald. *in leg. fin. n.10. in fine Cod. de pact.* ubi vult quod donatio omnium præſentium, & futurorum annulletur, non ſolum pro parte ſed in totum propter dividuitatem contractus, & eſt communis opinio ſecundum Bald. ubi *prox. n.61.* Purpurat. *n.247.* Guido *conſ.714.n.5.* Iulian. Clarus *exceptione, ſentent. §. donatione, num.2.* tradit latè Sarmiento *lib.6. ſelectarum cap.5. per tot.* At ubicumque actus reſpectu eſſentiæ dividuus ſit, nihilominus, utile per inutile vitiatur, teſte Bart. *in leg. Graci §. illud ff. de fidejuſſor. per*

illum textum unde, Ludovicus Romanus *conſ.*66. reſpondit electionem contra formam ſtatuti in triennium factam nullam eſſe reſpectu triennij, ſed etiam reſpectu cujuſlibet alius brevioris temporis, ac proinde nec in annum ſuſtineri poſſe.

Deinde quia electores (ut in alio capite ſuperius diximus) antequam ſuffragia præſtent, juramentum iſti capaces, & dignos eligendi præſtant; juramentum autem electioni primæ interpoſitum, hanc utique individuam facit, quia juramenti natura eſt actum de ſe dividuum, & ſeparabilem, individuum facere Bald. *in* §. *tamen n.*2. & in...de controverſiis inveſtituræ in uſibus feudoris Conv. *conſ.*202. *num.*17. Grammat. *conſil.*124. *ad finem*, Cota in verbo *juramentum eſt quid individuum*, & verbo *teſtis fides*: Petrus Surdus *deciſ.*16. Seraphin. *privilegio* 107. *num.*29. Igitur utilis, & digni electio propter inutilem alicujus indigni electionem ceſſari debet, & electores vocem pro illa vice amittant, & tota ad ſuperiorem electio devolvatur, ut in ſpecie ita reſolvunt Fontanella *dict. gloſſa* 10. *num.*53. & 54. Cabedo *deciſ. Luſ.*84. *num.*7. & apertius *n.*15. *part.*2. ubi ait, quod ſi ſtatuto univerſitatis, vel confratrum dicatur, quod illius officiales per confratres, & non alios eligantur, quaſi alij non confratres interveniant & confratribus vitiabitur electio ex defectu fratrum; idem ſi lex dicat quod electores & electi ſint municipales, ideſt incolę ejuſdem municipij, ſi eligãtur, exteri aut alienigenę ſimul cum municipalibus non valet electio.

Verum ſalva tantorum virorum pace quorum utique maximam eruditionem, ex ſuis ſcriptis non ſolum agnoſco, ſed miror ſpeculationem acerrimam, huic ſententiæ & reſolutioni non ſatis meus aquieſcit animus ad quod moveor ex ſequentibus.

Primò ex dicta regula utile per inutile, quæ in his quæ poſſunt ſeparari ſemper
20 abſque dubio † procedit, ut tradit Alciat *in leg.* §. *ſi mihi ff. de verb. oblig. ex num.*30. ubi *num.*31. teſtatur hoc ſecure procedere in perſonis ex Signor. *conſ.*114. & inde provenit quod ſi pater qui melioravit aliquem ex filiis in tertio bonorum, ordinem, & formam legis 27. Tauri inſervavit, illud utique quod contra formam, & ordinem factum eſt annullatur; ſed valet, & tenet legitimè factum uſque ad eam perſonam excluſivè, quæ contra ejus legis ordinem ſubſtituta fuit, ut latè per Dom. Ioann. del Caſtillo *lib.*2. *pract. cap.*7. *ex num.*14. & *lib.*5. *cap.*100. Gutierrez *pract. lib.*8. *q.*51. *num.*15. Domin. Chriſtophor. de Paz *ad leg.*200. *ſtili quæſt.*4. *ex num.*44. *cum pluribus ſeqq.* Angel. *ad leg.*11. *gloſſa* 4. *ex num.*14. *tom. de las mejoras.* Cum igitur diverſa perſona ſit electa in decurionem, digni habiti erectio in aliud officium ut patet aſcenſus, digni electio ob alterius incapacitatem non debet corruere.

Secundo, quia in electione officialium † quot ſunt perſonæ electæ tot ſunt ele- 21
ctiones, ad notata *in leg. cohæredi* §. *cum filiæ verſic. nec fideicommiſſa ff. de vulgar. leg. unum ex familia* §. *ſi de falcidia ff. de legibus leg. quoties Cod. de donat. quæ ſub modo leg. unum* §. *cum quidem ff. de reb. dubiis*, Molina *de hiſpan. prim. gen. lib.*4. *cap.*11. *n.*47. *in fine*, Suarez *in quæſt. majoratus n.*18. Greg. Lopez *in gloſſa* 1. *in leg.*23. *num.*13. *part.*1. filius hermandad *in leg.*27. *Tauri, num.*10. & 2. nec unius officialis electio habet quid connexum, ſeu dependens cum electione, alterius, maximè cum ſint diverſa officia; unde ſuccedit regula & *in leg. etiam* 30. §.1. *ff. de minoribus*: cujus verba apprime hîc conveniunt, Herennius Modeſtinus reſpondit, ſi ſpecies in qua pupilla integrum reſtitui deſiderat, cæteris ſpeciebus non cohæret, nihil proponi cur à tota ſententia recedit actor poſtulans audiendus ſit.

Tertiò, quia electio legitimè † de di- 22
gnis facta, & publicata, ſtatim fuerit acquiſitum jus, quale electis ut *in alio cap.* diximus Cabedo *dict. deciſ.*84. *num.*11. nec poſſunt electores variare, quod utique ſatis acerbum, & rigidum eſt amittere ex delicto in alterius perſona commiſſo ad notata in regula id quod noſtrum eſt de *regul. jur.* & pœna nullitatis electionis ſeu privationis voce eligendi non debet extendi, niſi quatenus fuit delictum commiſſum, ut *leg. ſancimus Cod. de pœnis* ibi: *nec ulterius progrediatur metus quam inveniatur delictum.* Denique quia ingens, & maximus circuitus eſt ob incapacitatem unius, omnem pervertere optionem, & factionibus, ac quodam modo injuriis eorum, qui legitimè erant erecti, daretur occaſio, & quodam modo maximus eorum eſt contemptus & opprobrium, quæ omnia ſemper vitanda ſunt ut *in leg. marcij puto* §. *ſi pupillas* ibi: *alioquin inventa erit*; *ff. de rebus eorum, leg. Dominus ff. de conditione, indebiti*, Latè Petrus Surd. *conſ.*248. *n.*18. Everardus *conſ.* 45. *num.*2. Craveta *conſ.*811. *num.*3. quæ cum caſus occurrerit poteris non malè expendere, nec ab aliquo univerſa invenies, tandem quod ſit tenendum cogita, ut imbecillitatem mei ingenij adjuves, vel carpas; illud tamen ſecure obſervans, quod

quando

quando electio cujuslibet officialis pertinet ad diversos electores, ut in aliquibus oppidis mos est, ut puta si alij eligunt judices, vulgo *Alcades ordinarios*, alij decuriones, vel alij œconomum, deputatos, aut judices ob electum indignum, cæteræ aliorum officiorum electiones non cessabunt, quia in isto casu sine dubio concurrunt rationes meæ opinionis suprà traditæ.

23 Quartò, observandum est indignum † esse illum, qui non habet qualitates ad officium necessarias (de quibus in suo cap. dicemus) nam indignus opponitur, & est contrarius idoneo, ut tradit Gutierrez ubi *suprà num.*54. Fontanel. *dict. glossa* 10. *num.*55. *vers. quæ autem reddunt incapacem*, Idoneus autem quis sit, vide per Tiraquel. *de pœnis temper. quæst.*51. *num.*42. Bald. *in leg. precibus Cod. de impuber.* Mascard. *cons.* 877. & 878. ubi an præsumatur, & quomodo probetur idoneitas.

Ea autem omnia, quæ supradicta manent, electione facta de indigno, intelligi debent de indigno, & indignitate juris, & ejus prohibitione, non vero de indignitate facti ut probat Molin. *dict. lib.*2. *cap.*5. *num.*1. Peralta *in leg. cum quidam ibi n.*4. *ff. de leg.*2. cum aliis relatis per Caldam Pereiram *dict. tract. de nominatione, emphyteut. tom.*3. *cap.*10. *num.*64. Fontanel. ubi *suprà num.*52. & in alio cap. dicemus.

CAPUT VI.

De confirmatione electionis officialium à superiore necessariò expetenda, quomodo fieri debeat, & de ejus effectu.

SUMMARIUM.

1 *Confirmatio officialium sequitur electionem.*
2 *Confirmatio in oppidis Regiæ coronæ ab ipsomet Rege expetenda est.*
3 *Regis permissu seu tolerantia sæpe confirmatio electionis non exposcitur in oppidis Regiis.*
4 *Baronum in oppidis ab ijsdem expetenda est confirmatio electorum.*
5 *Nominati ad officia an jurisdictionem à Barone confirmante, an vero ab electoribus accipiant?*
6 *Expenditur in proposito pro Baronibus* Text. in authent. de defensoribus civitatum §. jusjurandum.
7 *Pro electoribus vero varia afferuntur jura* & n.8. 9. & 10.
9 *Confirmatio simplex regulariter de novo nihil tribuit.*
11 *Intelligitur in proposito* dict. §. jusjurandum & n.12.
13 *Barones jus confirmandi electionem habentes non possunt respuere electum unicè ad Officium, nec unum ex electis & alium nominare, nisi electus, incapax fuerit aut prohibitus officium exercere,* & num.14.
15 *Jurisdictio electis & confirmatis concessa ordinaria est.*
16 *Barones ad quos adducuntur electiones, Officialium, an soleant in Curia Regis residere vel in aliis divagare locis & an ista confirmatio possit extra territorium suum ab eis fieri.*
17 *Barones posse extra territorium suum confirmationem officialium face e, id intelligit Fontanella procedere in Barone seu Domino à principe jurisdictionem habente, secus ab inferiore.*
19 *Confirmatio officialium potest fieri diebus festivis.*
19 *Confirmatio officialium electorum poterit adhiberi per procuratores, & ad hoc requiritur speciale mandatum*, & numero 20.
21 *Confirmatio eadem poterit fieri per litteras.*
22 *Confirmationem si quis contradicat, ipsa judicialis efficitur.*
23 *Confirmatio facta post contradictionem, dicitur vera sententia & definitiva.*

ELECTIONEM seu nominationem officialium † sequitur confirmatio, quæ confirmatio dicitur pars, & implementum electionis: considerato effectu, prout dicitur venditionem traditione impleri, quæ tamen sine traditione perfecta est eleganter Oldraldus *cons.* 146. *vers. & si aliquando, & consilio*, 18. *n.*14. ubi disputat an Confirmatio conferat jus, an vero exercitium administrationis, & sanè confert jus, seu saltim titulum juris, *cap.*9. *allegatione fin. vers. ad secundam n.*3. & 7. Tuscus *cons.*707. *tom.*2. *litt. C.* 1

Quæ necessario † exposcenda est in oppidis Regiæ Coronæ ab ipsomet Rege, quia Confirmatio semper ad superiorem pertinet, ut notat Felin. *in cap.*1. *de constit. col.*7. Decius *in rubrica de Confirmatione utili, vel inutili*, Bald. *in leg. fin. Cod. de legibus, & in leg. Barbarius in fine de officio prætoris*, Dec. *respons.*8. *num.*225. *vol.*1. 2

Avend. *de exequend. mand. cap.* 19. *num.* 21. ſed Regis permiſſu, & tolerantia † frequenter 3 in oppidis Regiis in quibus officialium electio pertinet ad Concilium, ſeu ejus vice ad certas perſonas, confirmatio hæc non expoſcitur, nec requiritur, ſed electio publicata à judicibus exhibetur, qui electos, & nominatos admittunt, & eis poſſeſſionem tradunt præſtitis de hoc actibus, quia ante adeptam poſſeſſionem & factam admiſſionem (quæ loco Confirmationis poteſt conſiderari) nondum plenum jus ſunt aſſequti, nec officiales nuncupari poſſunt & pro talibus haberi ex Bald. *in leg.* 1. *ff. de officio præfecti*, Auguſtinus ubi ait quod in officiis tria requiruntur electio, acceptatio, & ingreſſus officij, & concludit quod poteſtas, antequam intret palatium, non poteſt exercere officium, quia non dicitur in quaſi poſſeſſione, quod etiam repetit idem Baldus *in leg. privatorem Cod. de juriſd. omnium jud.* Abbas *in cap. tranſmiſſa, num.* 3. *de electione* latè Curia Piſana *lib.* 1. *cap.* 13. *à n.* 4. *cum ſeqq. ubi* Azeved. *in additionibus littera, F. & littera, D.* Mieres *de majorat.* 1. *p. q.* 68. *num.* 26. *cum ſeqq.* ubi ait quod ad aliquod officium jus etiam in abſentia acquiratur, *leg. labeo* ubi notatur *ff. de jurejurando leg. publius Mevius ff. de condict.* & demonſtrat. ante acceptionem poteſt talis electio revocari, & illi non eſt plenè jus quæſitum, & 4 irrevocabile allegat Bart. Bald. Imola & alios plures. Sed in oppidis † Baronum, ſeu Dominorum confirmatio hæc ab eis expoſcenda eſt, ſi vel juriſdictionem plenam in oppido habeant ad quam pertinent officia præſertim juriſdictionalia, vel hoc jus confirmandi eis privilegium præſcriptione, vel alio quovis modo acquiſitum fuerit; & ita intelligenda ſunt quæ in propoſito tradunt Avend. & cæteri relati, & referendi; ſupponunt enim in ejus ſcriptis hanc Confirmationem à Dominis ſeu Baronibus efflagitandam, non tamen diſtinctè quo jure hæc procedant, ſignificant.

5 Sed in propoſito illud primo loco ſatis notandam & diſputatione dignum ſe offert utrum iſti † nominati, vel electi à Concilio ſeu electoribus deſtinatis, videantur juriſdictionem vel officia ſua à Domino, ſeu Barone confirmante accipere, an vero ab electoribus, vide D. Solorc. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 26.

6 In qua quæſtione pro Dominis perpendi ſolet † textus *in authent. de defenſoribus civitatum §. jusjurandum* ibi: *jusjurandum vero præbens quod omnia ſecundum legem ac jus agat, & omnium communiter confirmandus, ſicut nunc ex præcepto glorioſiſſimorum noſtrorum præfectorum, in biennio vero, eſt removendus à curia non habente licentiam à clariſſimo provinciæ judice removendi cum ſed ſi quid videat agere non rectè nuntiare ad glorioſiſſimos noſtros præfectos, unde ei fiat vere privatio: unde etiam datur,* & ibi notat *gloſſa verbo removendi eum, & verbo datur*, cujus text. authoritate ita exioma hoc firmat Bald. *in cap. cum omnes num.* 22. *de conſtitut. & in cap. ad hæc de allodiis in uſibus feudorum*, Angel. *in dict. authent. de defenſoribus civitatum §. de cætero*, Covarr. *in pract. cap.* 4. *num.* 6. *verſ.* 2. *concluſio.* Molin. *de hiſpan. primogen. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 10. Nata *conſ.* 636. *num.* 67. *vol.* 3. Avend. 1. *part. de exequend. mandatis cap.* 19. *num.* 21. *verſ. facta autem electione*, & allegat gloſſa *in cap. relatum de præbendis*, Ioannes Gutierrez *conſ. num.* 20. ibi: & confirmatur quia nominati ad magiſtratus non habent ſolidam juriſdictionem quo uſque fuerint confirmati à ſuperiore cui competit Confirmatio, nam ab eo cenſetur habere ſolidam juriſdictionem, ſed eſt textus *in leg. defenſores* 4. *Cod. de defenſ. civitat. §. de cæteris col.* 3.

Contraria tamen † ſententia verior, & 7 receptior eſt, quæ ſequentibus fulcitur, & ſuadetur fundamentis, & primo ex *textu in leg. quia ff. de juriſdict. omn. jud.* ibi: *& quia nec principaliter ei juriſdictio data eſt, nec ipſa lex differt, ſed confirmat mandatam juriſdictionem* ubi gloſſa *verbo nec ipſa lex ita pungit*; dic ergo, *non eſt hic per omnia paria aliquid ab aliquo dari, & aliquid Confirmari.*

Secundò *ex textu* † *ſingulari, & eleganti in leg. ſi donata* 37. *§. ſi ſponſus ff. de donationibus inter virum & uxorem* ibi: *quia bene factam donationem confirmare videtur, non inchoare novam.* 8

Tertiò quia † Confirmatio ſimplex regulariter nihil de novo tribuit, nullumque defectum aut obſtaculum tollit *cap.* 1. *ubi gloſſa* 2. *cap. cum delicta cap. examinata de confirmatione utili vel inutili* Mandoſius *regula* 22. *quæſt.* 10. *num.* 2. Molina *lib.* 2. *c.* 3. *num.* 47. & aliquos refert Hieronymus *ſuper* 8. *regul. juris Cancell. gloſſa* 45. §. 1. *num.* 76. Salgado *de Regia protect.* 4. *part. cap.* 11. *num.* 37. 9

Quartò pro hac opinione † eſt mirabilis 10 gloſſa, *& quia verbo nec ipſe*; ubi poſtquam prænotavit & retulit eos qui juriſdictionem ordinariam dare poſſunt, addit ſequentia verba: *item conſenſus univerſitatis, licèt à Præfecto confirmari debent*; quam profecto juriſdictionis dationem non confirmanti, ſed eligenti univerſitati tribuendam apertè ſupponunt, notat Iaſon qui

pro

pro regula conſtituit *in leg. more ff. de juriſdictione omnium judicum num.*16. & in propriis terminis confirmationis officiorum Burgos de Paz *conſ.*48.*n.*2.

Qua opinione prout veriore retenta in
11 nihilo ei obeſt textus *in dict. §. jusjurandum* (cujus verba in contrariam opinionem viros magnos Covarr. & Molina coëgerunt) dupliciter enim ei ſatisfieri poteſt; & primo quod illud verbum *datur*, non debeat referri ad verbum curæ ſed ad verbum Confirmationis oppoſitum in initio textus, ut ſit ſenſus, *ut inde ei fiat curæ privatio, inde etiam datur confirmatio.*

12 Secundò quia illius textus † ſuppoſitio in prædictis verbis procedit in confirmatione voluntaria, & in confirmante, cujus ſit libera facultas non admittendi vel reſpuendi electum, vel privare officio eum ante terminum expletum, vel ob aliam cauſam, quæ ſuadent verba illa; *ſed ſi quid videatur agere non rectè nuntiare ad glorioſiſſimos noſtros præfectos, ut inde fiat curæ privatio unde etiam datur.* Secus autem eſt, & diverſum jus conſideratur in confirmatione neceſſaria, ſicuti eſt iſta de qua
13 agimus. Domini enim ſeu Barones † qui jus confirmandi habent electiones, ſeu nominationes officialium non poſſunt eos pro ſuæ voluntatis libito reſpuere, ut docet Ripa *in tractatu de peſte lib. de remediis, ad ſervandam ubertatem num.*193. *in fine* ubi allegat textum *in cap. de officio cuſtodis*; ſeu non admittere, nec poſtquam Confirmationem præſtiterunt eos privare, ut affirmat Covarr. *in dict. cap.*4. ibi: *hic enim non conſtituuntur liberi à Domino*, & expreſſius *in cap.*9. *pract. num.*4. ibi: *quod planè conſtat quod hi, qui judices ordinarij omnino ſunt, adeo firmam juriſdictionem habentes, quod etiam ſi ad plebis electionem per ipſum Dominum confirmentur & conſtituantur, nihilominus liberum ei non eſt eorum juriſdictionem impedire, aut tollere*, ſequitur Acevedo *in leg.*45.*num.*4. *lib.*3.*recopil.* unde ſuccedit elegans doctrina, *in dict. leg. more num.*51. *ff. de juriſdict. omnium jud.* ibi: *quandoque quis confirmat aliud quod non eſt ipſo iure nullum, ſed eſt imperfectum, aut quando ſuperior confirmat electionem, tunc non videtur dare qui confirmat, ſed videtur imperfectum perficere*, ut in authent. de defenſoribus civitatum §. interim: *ſimiliter cum prætor interponit decretum alienationi, emancipationi & ſimilibus, non videtur ille dare aut facere illum actum, ſed confirmat, & perficit: quando quis jus confirmat actum perfectum, & validum, & tunc aut ille actus non erat in ſua libera poteſtate, quia tum non poterat tollere, & tunc qui confirmat non dat, ut* in leg. unum ex familia §. ſi de Falcidia ff. de leg:2. quod ita etiam firmavit Bald. *in leg.*2. *Cod. de teſtamentaria manumiſſ.* ibi: *& nota quia interdum illud, quod confirmatur eſt de ſe validum & perfectum, & certum, & prius tempore, & tunc alias confirmator non dicitur diſponere, etiamſi ſit ſuperior ut notatur ff. de juſtitia & jure leg. manumiſſiones in* 1. *gloſſa interdum*: id quod confirmatur eſt Principiatum, ſed non perfectum, nec conſummatum reſpectu finis ad quem ordinatur, ut electio quæ Confirmationem deſiderat, & tunc confirmator dicitur confirmare, ideſt cum alio firmare non per ſe diſponere ut *ff. de juriſdict. omn. iud. leg. & quia*: Imola *in cap. inter dilectos de fide inſtrumentor num.*4. ubi Felinus *num.*15. & ipſum obſervat Matienço *in leg.*3.*n.*10. *lib.*5.*recop. gloſſ.*17. & citra reſolutionem ſupra tradictam ſingulariter adverte quod confirmatio Dominorum dupliciter debet fieri. Primo quando ad quodlibet officium unus tantum nominatus, & electus fuit, & tunc abſolutè, & omnino neceſſaria dicitur confirmatio cum non ſit locus optioni, optare enim eſt unum de duobus, vel tribus aut pluribus eligere Avend. *de metu lib.*2. *cap.*5. Secundo quando pro uno quoque officio duo, vel tres nominantur à Concilio vel electoribus, ut Dominus, vel Baro ex eis unum optet, & officio præficiat, ut pluribus in locis ita ſolitum eſt, & in confirmatione, quam civitas hæc quotannis præſtat primis diebus Ianuarij officialium villæ de Tudela de Duero uſitatur, & hoc caſu pro ea parte qua optio unius ex contentis in nominatione fit, utique de novo dare videtur confirmans, & ſecundum hanc diſtinctionem percipere debes quæ in reſolutione hujus quæſtionis *in dict. cap.* tradidimus & intelligendi ſunt DD. ibi relati, adde Molinam *de hiſpan.*1. *gen. cap.*25. *num.*10. Fontanel. *dict. clauſ.*4. *gloſſa num.*137. Pelaz de Mieres *de maiorat.*1. *p. quæſt.*71. *num.*57. *&* 4. *part. quæſt.*2. *an.*91. ubi diſſerit an confirmatio privilegij quid de novo concedat, qui ait hoc omne multum conferre ad plura negotia quæ in Regali Chancellaria agitantur, & contingunt.

In hac verò Confirmatione, in utroque caſu ſuprà relato non poteſt confirmans reſpuere † electum unicè ad officium, vel 14
unum ex electis, & alium nominare, ut docet Ripa *in tractat. de peſte lib. de remedio ad conſervandam ubert. num* 193. *in fine*, ubi allegat *textum in cap.*1. *de officio cuſtodis*

niſi

niſi electus ſeu nominatus fuerit incapax, vel prohibitus officium exercere; quia ad confirmantem pertinet cognoſcere de inhabilitate electi ad petitionem partis, vel ex officio ut *in cap. Venerabilis, & cap. nihil de elect. & cap. nobis de conceſſ. præbendæ* eleganter Bobadilla *lib. 2. polit. cap. 6. art. 16. num. 155.* ibi: *Ni aun depende confirmar los officios que el concejo ſeñalla y preſencia, ſi no fuere por notorio defecto de incapacidad*: docet expreſsè Ioan. Gutierrez *conſ. 31. n. 20.* & hoc caſu quando invalidatur electio, an iterum ipſi electores debeant aliam electionem facere vel priventur pro illa vice eligendi facultate, & tranſire debeat electio ad ſuperiorem, ut in alio cap. dictum à nobis manet.

14 Juriſdictio autem, quæ his † electis & confirmatis conceditur ordinaria eſt cum ex permiſſu, ſeu tolerantia Principis vel conceſſione ejus proveniat officij electio; ſeu confirmatio ex Bart. *in leg. ne quidquam §. ubi decretum ff. de officio proconſulis 1. lectura à num. 5. & 2. num. 8.* Didacus Covarr. *lib. 3. cap. 20. num. 4.* & alios refert Molina ubi *ſuprà num. 12.* Fontanella *in loco ſuperius adducto num. 129.* Opportune etiam hîc venit inquirendum an frequen-

15 ter Domini † ſeu Barones ad quos adducuntur ſeu mittuntur electiones officialium ſoleant in Curia Regis Reſidere, velin aliis locis divagare, an confirmatio iſta ab eis poſſit extra territorium ſuum fieri; in quo dubio affirmativam ſecure poteris retinere opinionem: nam electio hęc officialium, ſeu confirmatio voluntariæ eſt juriſdictionis ut *in cap.* diximus, & ita obſervat Fontanel. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſſa 10. part. 1. num. 80.* actus vero voluntariæ juriſdictionis extra territorium exerceri poſſe nullus ambigit, & ita intelligitur communiter *text. in leg. fin. ff. de juriſdict. omn. jud.* ut ibi notatur Decius *num. 5. cum ſeqq.* Covarr. *lib. 3. var. reſol. cap. 20. num. 8.* Boërius *deciſ. 30.* qui teſtatur in ſenatu Burdegali deciſum, Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 19. à n. 7. cum ſeqq.* Maranta *in praxi 4. part. diſt. 18.* Stephanus Gratian. *deciſ. Provinciæ Mardriæ 98.* Fontanel. *in terminis dicto loco à n. 107. qui num. 109. repro.* Avend. *dict. 1. parte de exequendis cap. 19.* Contrarium tenentem dicens non concludere rationem qua Avend. movetur.

16 Supradictam verò reſolutionem † intelligit Fontanella *num. 1.* procedere in Domino, ſeu Barone, vel quovis alio habente juriſdictionem à Principe, ſecus verò ab inferiore, hic enim non poteſt extra territorium juriſdictionem etiam voluntariam exercere, & ſic nec tales electiones, ſeu confirmationes facere quam differentiam probat textus *in leg. 2. ff. de officio proconſul.* extra urbem exiſtenti exercitium voluntariæ juriſdictionis tribuit, & illud denegat ejus delegato de quo per Bart. *in leg. 1. num. 35. Cod. de ſumma Trinitate & fide, & charitate*, & Bald. ibi *num. 14.* Dec. *in leg. fin. num. 6. Cod. de juriſdictione, omn. jud.* Rip. *in tract. de peſte tit. de remedio ad curandam peſtem remedio ult. num. 50.* Roland. à Valle *conſ. 91. num. 12. vol. 3.* unde putabant Bald. & alij quos refert Covarr. *dict. cap. 20. num. 8.* quod licèt Epiſcopus poſſet extra territorium beneficia conferre; quia hic eſt actus voluntariæ juriſdictionis, non tamen id licere vicario ipſius Epiſcopi, quaſi habeat ab inferiore à Principe juriſdictionem, ſed decipiuntur, & ſignanter eos carpunt Covarr. & Boërius ubi *ſuprà* Gratianus *d. deciſ. 98.* Sanchez *lib. 3. diſp. 29. num. 3.* ubi pluſquam 70. DD. in id comperit Garcia *de benefic. 5. part. cap. 8. n. 226.* quod refert & ſequitur Fontanella ubi *ſuprà num. 111.*

Ex eadem diſtinctione quod confirma-
tio † officialium potuit fieri in diebus fe- 17
ſtivis in lectionibus diximus, & ſatis aperte comprobatur *ex dictis* à Guidone Papa *deciſ. 215. per totum*, ac juramentum præſtari ab electoribus, ut etiam manet à me dictum, & obſervat Fontanel. ubi *ſuprà n. 113. & clauſ. 1. n. 29.*

Rurſus & confirmatio poterit † fieri per 18
procuratorem, *ex notatis per gloſſam in leg. cum eſſet mihi verſ. ſolet ff. de ſervitut. ruſtic. præd. leg. certe §. 1. ff. de Precariis*, notat expreſsè Avend. *dict. cap. 19. prætorum numero 21.* nam poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, à qua utique regula caſus de quo eſt noſter ſermo non inveniatur exceptuatus, & qui regulæ limitationem allegat, debet habere pro ſe legẽ.

Alio caſu neceſſarium puto ſpeciale
mandatum † requiri propter rei gravita- 19
tem, cum agatur de tam magno præjudicio, *argu. textus in leg. 5. §. 1. ff. ad Trivell.* ubi Bart. *in moli. leg. filiusfamilias col. fin. ff. de donat. & in leg. Paulus ait ff. de acquir. hæredit.* Theſaur. *deciſ. 155.* & ex rationibus adductis per Fontanellam ubi *ſuprà clauſ. 4. gloſſa 5. n. 46.*

Et ſequenter confirmatio talis † poterit 20
fieri per literas *ex textu expreſſo in cap. agnoſcitur de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſilio capituli*, notat Avend. & cum eo Fontanel. uterque ubi *ſuprà* Præterea illud advertendum duxi, quod officiorum electio, & confirmatio non ſolum eſt actus voluntariæ

juris

jurisdictionis,ut diximus suprà, sed extrajudicialis; & in ea extrajudicialiter debet procedi, & confirmari processus extrajudicialis,ut cum Lambertino *lib.2.de jurepatronatus, part.2. quæst.2. Princip. artic.3. num.9.* tradit Hieronymus Gonzalez *in reg.8. chancel.in annotat nullit.& attentat. in causis beneficial. n.43. glossa 9.*

21 Si tamen aliquis contradicat † confirmationem faciendam aliquid contra electum objiciens efficitur judicialis ex eodem Lambert.*in cap.4.art.11.* quæ est Princip.2. *part.lib.2. num.67. cum seqq.* ex glossa *in repet.cap.fin.de electionibus*, ubi communiter per DD.notatur loquendo de institutione, & confirmatione quod in eis appareat contradictio sine dubio interveniet causæ cognitio,

22 Vel confirmatio dicitur vera † sententia definitiva, & idem omninò erit affirmandum quando nullus comparuit contradictor, sed superior confirmans ex officio discussit negotiũ cum vera causæ cognitione, & assignavit promotorem fiscalem qui contra electum aut formam quidquam alleget,& opponat;Philippus Francus *in cap. constitutis appellat. n.1. columna* 4. quæ loquitur in confirmatione ubi Hostiensis, Imola, Antonius de Butrio, Ioannes Andreas *in cap. avaritiæ de elect. lib.6.* Bertachin.*in suo repertorio verbo confirmatio potest sub num.80. ad med.* ubi ait, quòd confirmatio Prælatorum facta in contradictorio judicio est sententia definitiva, & confirmat electionem alias nullam,secus si fiat de plano, & non contradictorio judicio, sed extrajudicialiter, quia tunc est interloquutoria,& allegat Bald.*in addict.de speculat. de appellat. vers. pro definitiva, & glossa in dict. cap. fin. verbo inanes de elect. in 6.* & ideo Bertach. *dict. loco num.100.* ait quod confirmatio cum petitur, & nullus se opponit non requirit libellum, nec litis contestationem secundum Speculatorem *tit. de libelli conceptione*, §. *nunc videndum num.6. & cons.33.* Franc.Mar. *decis. delphin.* 1357. Cardin. *cap.9. tom.3. littera, E. cons.70. num.5. & cons.711.verbo confirmatio vim diffinitivæ*, Salgado *de Regia protect.part.1. cap.13. n.6. cum sequentibus*, quanti vero momenti, & ponderis sit hæc ratio propter quam confirmatio sit actus judicialis, facilè percipere poteris, si advertas quatuordecim differentias esse inter judiciales actus quos retulit Abbas *in cap.51. ex num.7 usque ad num.10.de appell.* & specifice prosequitur, & satis accurate explicat Hieronymus Gonzalez ubi *suprà ex num.29. cum pluribus seqq.* qui notanter *advertit num.36.* quando cognoscetur si appellatio est, à confirmatione, vel actu judiciali aut extrajudiciali summa ex distinctione suprà tradita hoc dependit, qui plures refert apud quem successus occurat videre potes.

CAPUT VII.

De prohibita officiorum continuatione.

SUMMARIUM.

1 *Continuare officia Reip. in una eademque persona legibus antiquis ubique invenitur prohibitum.*

2 *Continuationis prohibitæ traditur ratio* remissivè.

3 *Officia annalia debent esse saltim per Triennium aut ex causa per sexennium, non autem fieri perpetua.*

4 *Officiales omnes ad beneplacitum constituti in dubio censentur annales.*

5 *Auditores & Senatores Regis per annum solum nominantur, sed singulis annis confirmatio & prorogatio ad curiam mittitur unde perpetua est eorũ dignitas.*

6 *Barones aut Domini locorum ultra annum officiales creare non poterunt.*

7 *Universitas non tenetur recipere officialem creatum ultra annum.*

8 *Confirmari non poterit officialis post annum elapsum.*

9 *Electio facienda per annum si facta fuerit per plures an remaneat pro uno tantum an vero vitietur in totũ disputari solet?*

10 *Electio officialis facta ultra annum sustineri potest, si ita principi placeat.*

11 *Electio ultra annum admittitur dummodo consuetudo sit ut amplius durent officia.*

12 *Quod procedit etiam in officiis exigui momenti & quando in oppido non reperiuntur facilè officiales idonei.*

13 *Officialis ultra annum munus exercere potest quando electus ad idem officium nondum adeptus fuisset possessionem.*

14 *Officialis transacto anno sui officij ad idem non nisi lapso quinquennio, & ad aliud nisi triennio potest promoveri.*

15 *Quod procedit etiamsi ipse electus & nominatus, velit nominationi assentire.*

16 *Expenditur in proposito*, textus in leg. sponte 17. ff. de muneribus & honoribus.

17 *Schedulæ Regiæ solẽt in Hispania expediri quibus pro uno quoque oppido admissio ad idem officium post triennium præcipitur.*

18 *Continuatio officij inter diverſas perſonas maximo ſanguinis vinculo vel neceſſitudine conjunctas, ut patrem & filium &c. prohibita eſt.*

19 *Continuationis officij inter patrem & filium &c. vetitæ traditur ratio* remiſſivè.

20 *Guelphorum & Gibelinorum factiones referuntur in propoſito* ex Hiſtoria.

21 *Blancos inter & Nigros fratres diſſidia enarrantur.*

22 *Reſcripta vulgò*, Cartas acordadas, *expediri ſolent in Conſilio Regio in favorem villarum ubi ſunt officia annalia, quibus cavetur ne in electionibus officiorum patres filiis, & viciſſim, nec fratres fratribus ſuffragia præſtent.*

23 *Continuatio officiorum non ſolum in honorificis ſed & in lucroſis & pœnalibus vulgò* de Carga, *à jure noſtro reprobatur.*

24 *Continuatio officiorum non eſt reprobanda dum electio officialis fit à tota univerſitate ſeu toto Collegio nominante & nemine reluctante; nec dum eſt penuria Civium idoneorum ad officia gerenda,* & num. 25.

26 *Continuatio officij decurionatus non prohibetur.*

1 OFFICIA Reipubl. † in una perſona continuare antiquis legibus cautum ubique invenimus, nam & Athenis ut tradit Demoſthenes, ſancitum extitit ne cui iterum ſindicum fieri liceret crearive à populo. Idque ne ſindicia (hoc eſt) ſindici munera, ad publicam utilitatem inventa verteretur in quæſtum, compendiumque privatum, refert Petrus Gregor. *ſintagm. juris 3. part. tit. 49. cap. 5. n. 3.* quinimo *lege duodecima tabularum*, ita cavetur inter eundem magiſtratum ni interfuerint decem anni ne quis capto & extito libro *lib. 3. ab urbe condita, & lib. 40.* apud Romanos ſemper pernicioſam magiſtratuum continuationem viſam fuiſſe docet Simancas *lib. 8. de Rep. cap. 36. num. 2.* Sed & poſtea idem Imperatorum, & Cæſarum ſanctionibus ſtabilitum fuit *ut in leg. 3. Cod. de muner. & honor. non continuandis lib. 10. & in rubrica illius tituli* ibi: *& intervallis*, quæ verba utique reſpiciunt ad intercapedinem, & temporis ſpatium quod in una perſona finito officij tempore debet intervenire, ut ad idem reaſſumatur, tradit Garcia Toletanus *in lucerna Rubricarum poſterior. lib. Codicis dict. 11. num. 7.* & licèt *dicta leg. 12. Tabularum* eſſet dicendum ad quinquennium in confirmatione ejuſdem officij numeris redactum fuit *ut in leg. 2. Cod. illo tit.* ibi: *ab honoribus ad honores quinquennij vacatio datur.*

Cujus continuationis prohibitæ rationem † eleganter tradit Petrus Greg. *ſyntagm. jur. 2. part. lib. 18. cap. 13. num. 29.* ibi: *nec valens quidem continuare vel repetere honores temporanos poſt aliter in leg. Iuliam de ambitu cum publicæ diſciplinæ ſemel geſta ſufficiunt: nec veniat frequentia ordinationis & continuatione curæ, & per quandam machinationem muneris renovando fiat aliquibus infinita prædicta gubernatio.* Ubi allegat textum *in leg. unic. Cod. ad leg. Iuliam de ambitu & in authent. de defenſoribus civitatum,* & quia officia per circulum civitatis ad omnes ejus habitatores ſpectant, ut *in authentica §. interim ſed ſervandum circulum habitatoribus civitatis, quorum aliqua ratio eſt hoc implentibus, & dum circulus expletur rurſus revertentibus ad ſolicitudinem, ut magiſtratus, & honores Reip. continentur*, ut ſic omnes præmij, & honoris ſæpè virtutum ſint ſcitatores, ut *ex Homero* extradit Tullius 1. *Tuſcul. in principio*, Claudian. 1. 66. ibi:

Egregios invitant præmia mores:
Hinc priſcæ redeunt artes, felicibus inde
Ingeniis aperitur iter ſpretæque coluntur
Maſæ

Iuvenalis *ſatira n. 10. quis enim virtutem amplectitur ipſam,*
Præmia ſi tollas,

Et in diſtributione, & in partitione officij Reipub. ita ſingulariter attenditur, *in leg. 3. num. 2. lib. 7. ordinamenti Regal.* ibi: *La otra por que naturalmente la eſperanza diſputa los hombres a travajan de ſer buenos, virtuoſos, y los diſcretos conozen que la honrra es privilegio de la virtud, y quando conozen que los officios de honrra ſe an de dar a los, que fueren allados buenos, e virtuoſos, y no por ſer hijos de los officiales, o alcades todos ſe es fuerzan en exercitarſe en las virtudes y bondad por alcanzar el premio de la honrra,* Avend. *in cap. 19. Prætorum part. 1. num. 19. verſ. item qui pluribus annis* ubi ait, quod in hoc ne ordo & circulus pervertatur omnis color fraudis debet vitari, & allegat Bald. *in leg. nemini Cod. advocatis de verbor. judiciorum.*

2

Et ex eadem ratione provenit officia annalia † eſſe debere vel ſaltim per triennium vel ex cauſa per ſex permanere, non autem perpetua fieri, vel dividuare, & ita publicè expedire, ut Ariſt. *politicorum 2.*

3

Ægidius

Ægidius *de regimine Principum lib.*3.1 *part. cap.* 13. Bieſſius *de repub. lib.*4. *num.*11. Nevilanis *in ſilva nupt. lib.*5. *num.*100. *ad finem* ubi eleganter Tacitus *lib.*2.*annal.* ait *ſuper viri vitam annua magiſtratus de ſignatione quid ſi honorem per quinquennium agitet, quid ſuper omnium vitam*, & Caſſiodorus *lib.*7. *variarum prudenter inſpexit antiquitas provinciarum dignitates, annua ſucceſſivè reparavit, ut nec diutina poteſtate unus inſoleſceret, & multorum profectò gaudia reperent; ſufficit enim unicuique diviſione laudatum; quia dum tempus poteſtatis prolixum quæritur culparum opprobria non mutantur*,& Joſeph. *lib.*5. *de bello judaico: annuis vicibus Romani Magiſtratus mutantur, quo fit ne inſolens diu maneat, & moderatior citò ſuccedat*;, & leg.22. Tabularum *ita etiam cavebatur civitatem annali leg. ſervato*, & Cicero *Philipica* 1. *lex melior utiliorque etiam Reipub. ſæpius efflagitata, qua ne prætoriæ Provinciæ plus quam annum, neve plus quam biennium conſulares obtinerentur*, notat Gregor. Lopez *in leg.*6. *tit.*4. *p.*3. verbo *acavaren el ſu tiempo*, Petrus Surdus *conſ.*261. *in princ. vol.*2. & apud varias nationes officia annalia, & per minus tempus durare refert ille magnus Politiæ Magiſter Caſtillo de Bobadill. *lib.*1. *politicor. cap.*17. *ex num.*15. & facit textus *in leg. nemini Cod. de ſuſceptoribus lib.*10. Capitius *deciſ.*121.*n.*4. & de jure noſtro Regio eſt textus *in leg.*1.*tit.*7.*lib.*3.*Recopil.* ibi: *Mandamos que los aſiſtentes, y governadores de nueſtros Reynos cumplido el tiempo de los dos años que hubieren tenido los officios hagan reſidencia y antes ſi vieremos que cumple a vueſtro ſervicio y al iven de la Ciudad, o Villa donde eſtubiere el tan aſiſtente, o correidor, y que no puedan ſer probeidos por mas tiempo de los dichos officios haſta que hagan la dicha reſidencia aun quela Ciudad, o Villa do reſiden lo ſupliquen*, notat Bobadill. *lib.*5.*politic.cap.* 3. *num.*143.

4 Et omnes officiales conſtituti † ad beneplacitum cenſentur in dubio annales Amad. *ad Vincent. de Franquis deciſ.*409. *n.*11. licèt contrarium obſervaverit Greg. Lopez ubi *ſuprà*,Burgos de Paz *conſ.*21.*n.*6. & ejus relatis Pelaez de Mieres *de Major.* 4. *part. quæſt.*10. *num.*63. de quo latius *in alio cap.* dicendum eſt.

5 In Curia noſtra Auditores,& † ſenatores Regis per annum tantum nominantur,licet ſingulis annis mittitur ad curiam Confirmatio, & prorogatio, & ſic perpetua eſt eorum dignitas;unde univerſitas.& quodlibet oppidum cui ex privilegio ſeu conſuetudine competit officiales creare non poterit id facere niſi per annum ad textum *in authent. de defenſoribus civitatum* §.1. *col.*3. & Abbas *in cap. finali de judiciis*,maximè ſi Principi ſubeſt; Cabedo *deciſ.*84. *part.*2. *num.*6. nec Barones, † aut Domini 6 locorum ultra annum officiales creare poterunt, Vicentius de Franquis *deciſ.*409. *in princ.* ſequitur Dom. de Pont. *in tractatu de poteſtate proregis tit. de electione officialium num.*2. Boërius *deciſ.*149. Francus Marcus *deciſ.*29. *part.*2. nec univerſitas † creatum officialem ultra annum te- 7 netur recipere Capib.1. *de Baronibus pragmatica* 3. *num.*139. debent enim Barones ſuos conſtituere officiales per tempus ordinarium.

Quin imo elapſo † anno officialis non po 8 terit confirmari in officio *ad textum in dicto authentico de defenſor. civit.* §. *fin. leg. Divus ubi omnes ff. ad municipal.* §.1. *Inſt. de perpet. & temp. action.* Romanus *ſingular.* 95. *&* 661. *alias* 669. Iaſ. *in leg. & ſuum hæredem* §. *hodie ff. de pact.* Alban. *in addit. ad Bart. in leg. nulli num.*11. *ff. quod cujuſque univerſ. nom.* Nata Conſilio 58. *n.*9. *vol.*1. Corſetus *ſingulari* 388. Vibius *deciſ.*129. Mazarat.*lib.*1.*caſu* 64. Vicentius de Franquis *deciſ.*479. Alfon. Ann. *allegat.*15. *& ſingulari* 369. ubi ampliat in officiali univerſitatis aliquo reſultante (de quo alibi diximus) Franquis *deciſ.*11. *&* 609. *num.*2. Petrus Surd. *Conſilio* 261. *num.*13. in tantum quod Baro uti primus civis (ad notata per Franquis *deciſ.*197.) poteſt impedire Confirmationem officialis faciendam per univerſitatem,ſi ipſe contradicit Alfonſus de Ann. *allegat.*15. & notat *addit. ſui filij ad Vicent. de Franquis deciſ* 2. *&* 264. *deciſ.* 609.*cap.*16.*l. de Baronibus pragmat.*5. *n.*67. dicens quod erit ſindicandus in fine officij licèt contrarium notetur per Franquis *deciſ.*479. & vide in propoſito Cancerium *lib.*2.*variarum cap.*2.*n.*257.Laudus de officialibus *quæſt.*114. Surdus *conſilio* 261.*n.*6. ubi quod antequam confirmetur debet ſindicari *ex Bart. in leg. neminem Cod. de ſuſcept. lib.*10. latè Maſtrillus hæc eſt alia in propoſito doctiſſimè referens de magiſtratibus *lib.*1. *cap* 23. *à num.*61. *cum ſeqq. & deciſ.*185.

Et ſi electio facienda † per annum, facta 9 fuerit per plures,an remaneat pro uno tantum anno,an vero vitietur in totum diſputari ſolet? & Romanus *conſ.*66.affirmat nec pro uno anno valere,quando ſtatutum dat formam actui electionis, ita ut actus ſit individuus *qui tunc utile per inutile vitiatur*, ſequitur Alciatus *in leg.*1.§. *ſi mihi Pamphil. num.*9. *ff. de verb.obligat.* Cabedo *deciſ.*84.

num.7. part.2. Proſperus Petra *in additionibus ad cap. deciſ.49. littera, B.* & nos alibi jam diximus, ſed illud quod ſuprà diximus electionem officialium ultra annum factam non ſuſtineri nec admitti debere limitatur, præter quam † ſi aliud Principi placeat, ita Ioannes de Platea *in lib. 2. & 3. Cod. de diverſis officiis, tit.2.* Alciatus *in ſpeculo ſummi Pontificis cap.54. num.8.* an autem in hoc caſu requiratur eadem ſolemnitas ſicut in electione vide Angelum *concluſ.280.* Cavalcanum *dec.15. num.37. part.2.* licèt debeat præcedere ſindicatus, Nata *conſ.57.* & ita practicari proteſtatur Coſta *de remediis ſubſidij, remedio 72. n.4.* Sotum *in dict. leg. ne omnem Cod. de ſuſcept. lib.10.* ubi Aretinus.

Propterea, & limitatur ſi fuerit † conſuetudo quod officia plus durent, Purpuratus *conſilio 127. num.3.* Laudus ubi *ſuprà dict. quæſt.129.* Gabriel *de conſuetudine conſ. 1. num.41.* Nata *conſ.58. n.2.* Greg. Lopez *in leg.9. gloſſa 5. tit.18. part.2.* & in officiis parvi momenti & exigui, & quando † facilè in oppido non inveniuntur officiales apti: Surd. *conſ.261. n.10.* ubi ſubdit quod propter hujuſmodi neceſſitatem licet in eadem curia judicem & actuarium agere, Lucas de Peña *in leg.1. Cod. de primiceris lib.12.* Nata *conſil.58. num.3.* & conducunt tradita per Bobad. *lib.1. politic. cap.12. num.28.*

Rurſus, & ultra annum poterit officialis † exercere, quando electus non fuiſſet adeptus poſſeſſionem, nam tunc in officio exiſtens poteſt adminiſtrare *leg.1. §. adminiſtrantem, ut omnes judices leg. meminiſſe ff. de officio proconſulis* Guid. Papæ *conſ.188. & deciſ.501.* Carrotius *de locato tit. de Caſtellanis quæſt.4. num.3.* Aviles. *in cap.5. prætorum*; & Prorex cui finitum fuit tempus tenetur expectare donec ſucceſſor, nominatus vadat, alias punitur; Vincent. de Franquis *deciſ.393.* & debetur ſalarium pro illo tempore, Maſtrillus ubi *ſuprà dict. cap.23. num.77. in fine, & in cap.21. notab.12.* ſicut è converſo nec admittere tenetur ante lapſum annum *leg. ſi ire oportet §. conſequens in fine ff. de excuſat. tut.* ubi Bald. Aviles *in cap.5. prætorum verbo deldia.*

Ex quibus officiorum continuatio exoſa omni jure, & valde præjudicialis ſemper viſa fuit, itaque officialis tranſacto † anno ſui officii ad idem non poteſt niſi lapſo quinquennio, & ad aliud niſi triennio promoveri *leg.2. Cod. de muneribus, & honoribus non continuandis lib.10.* P. Gregor. ubi *ſuprà dicto cap.13. num.29.* Latè Ioannes Anton. Navarrus *in obſervat. ad leg. ab honoribus Cod. de muneribus, & honor. non contin. lib.10.* Vincent. de Franquis *deciſ.210. num.13.* ubi additio Amendolæ: quod procedit † etiam ſi ipſe electus, & nominatus velit, & ſponte nominationi aſſentiat Craveta *conſ.459. dub.71.* Surd. *dict. conſ.261. num,3.* Vacatio enim hæc non eſt in favorem ejus tantum, ſed aliorum de populo introducta, ut ſupradictum manet: Aymon Craveta *conſ.259. num.3.* & confirmat Vicentius de Franq. *deciſ.264. num.2. & deciſ.479. num. fin.* ubi additio Amendolæ tradit latiſſimè Vibius *deciſ.129.*

Cui reſolutioni ſecundum eum non obe- 16
rit † *textus in leg. ſponte 17. ff. de muneribus, & honoribus* ibi: *ſponte provinciæ ſacerdotium iterare nemo prohibetur*: quia procedit in officio quod cum ſumptu exercetur, ut docet poſt gloſſam *in dict. leg. ſponte* Ioannes de Platea *in leg.1. Cod. de muneribus, & honor. non contin. lib.10.* & eſt de mente Bart. ibi: quem ſequitur Nicolaus de Neapolis, Franq. *dict. deciſ.264. num.2.* ubi reſpondit *ad textum in leg. divus 18. ad municipal.*

Ex quo etiam in noſtra Hiſpania ſolent 17
† Regiæ cedulæ expediri, quibus pro unoquoque oppido (id eſt poſcente) præcipitur. *Que reguarde el gueco de los officios publicos de concejo que a de paſſar para que el miſmo que le tubo pueda voluer a ſer eligido en el officio publico ſe mejante o diferente, paſſandoſo tres años.* Notat Licentiatus Garcia, Toletanus ubi ſuprà, & eſt plus quam notum, quæ utique cõtinuatio officiorum non ſolum prohibita in una eademque perſona ut ſuprà diximus; verum inter diverſas 18
† perſonas dum tamen maximo ſanguinis vinculo, & neceſſitudine conjuncti ſint, veluti inter patrem, & filium ut *in dicta Rubrica, & leg.1. Cod. de muner. & honoribus non continuandis inter patrem & filium lib.1.* ubi ſancitur quod ſi pater aliquem geſſit honorem, vel aliquod publicum authoritate exercuit officium per annum, eo anno tranſacto, vel aliter honore, & munere finito, non poterit filius ad eundem honorem, vel idem munus admitti, & creari, nec ipſum immediatè continuare, quod tamen de filio in poteſtate patris exiſtente, non de emancipato intelligendum eſt *ex gloſſa verbo continuare*, continentur ab DD. recepta.

Cujus continuationis † prohibitæ inter 19
patrem & filium, & perſonas ejuſdem domus, vel familiæ, ratio redditur à Boërio *deciſ.2. num.5.* ibi: *item eſſe conferre ſucceſſivè pluribus de eadem domo, quod prohibitum eſt ne potius videatur dignitas delata ex ſucceſſione,*

ceſſione, quam ex canonica inſtitutione vel electione, & idem prænotatur à Vicentio de Franq. *deciſ.*264. ibi: & notandus eſt ille titulus; quia in dies videmus in multis Regni univerſitatibus in quaſdam familias potentes,quaſi per viam ſucceſſionis tranſmitti officia ad ſucceſſores; unde maximè clades oritur univerſitatum; ſequitur Avendan. *in dict. cap.* 19. *prætorum*, ubi ex eadem ratione reprobatur conſuetudo quæ in aliquibus locis viget quod officialis poſſit nominare ſucceſſorem in officio ut in ſequenti anno, ſuum & idem officium exerceat; per texum *in cap. Apoſtolica §. his omnibus loquitur*,& latè Signorolus *de homedis conſ.*64. quæ profecto conſuetudo non ſolum ſi nominator ſucceſſor; in officio cõjunctus ſit ſanguine,ſed magnus amicus, nutritiva eſt factionum popularium vulgo *Vandos*, & ſic merito omnimodo vitanda *ut in leg.*1. ubi notat Bart. *Cod. ſi propter inimicitas lib.*10. & quod de amico illius qui litem habet cum Republ. prænotavit Ioannes de Platea *in leg. decemvirorum Cod. de decurion. lib.*10. & factionum iſtarum mala,& incommoda vitandà refert Bobad. omnino videndus *lib.*3. *politic. cap.*9. *ex num.*5.

Quis enim quam peſtilenter Reſp. omnis per factiones amicorum, aut familiarum uniones lædatur antiquo & diuturno experimento non agnoſcit, reminiſcatur quiſque quantumvis hiſtoricarum lectionum oblitus, & avidus ſcrutetur quanta in Eccleſia ſtrages ex Guelphorum, † & Gibelinorum factionibus,& pugnantiis obvenerit. Guelphi enim,qui (ut ait Bart. *in tractatu de Guelphis,& Gibelinis in principio*) ut celatores fidei dicuntur, ſummo Pontifici & Eccleſiæ ſemper adhæſerunt. At è contra Gibellini pro Imperatore Federico II. cognomento Barbaroſſa acriter contra Eccleſiam, & Honorium III. & Gregorium IX. ſuum ſucceſſorem ſuperbo, & demoniaco ſpiritu invehebantur, & dimicabant: ita Clades, exitia,interitus hominum, & civitatum deferre, & dinumerare nedum difficile, ſed penè impoſſibile appareat, quæ ſæculi miſera & infelix, ac tetra conditio tempore prædicti Imperatoris erepſit uſque ad alia multum poſteriora tempora pertinaciter, velut familiarum innata ſucceſſione abſque diſcurſu rationis, ſed ex conſuetudine ad vocem nominis, & depravata natura continuata, ut teſtantur Pinella *lib.*21. *Monarch. Eccleſiaſticæ* §.4. Mexia,Brovius. & Gordianus quos refert Carrillo *in annalibus* ſub Gregorio IX. anno Domini 1237.

Et poſt eos eodem peſtilenti morbo orta fuerunt, & cito pullulaverunt magna illa diſſidia Peſtoniæ inter filios † Hermancellariæ ex duabus mulieribus habitos & uno ex eis fortaſſis ex communi odio inter fratres naturaliter conceptos juxta illud Ovidij metamorph. 21

Fratrum quoque gratia rara eſt.

Percuſſo uterini fratris contra alios ex parte tantum deſævire cœperunt,& ut factionem continuarent alteri Blancorum alteri vero Nigrorum nomenclaturam uſurparunt & ad Florentiam tranſlati Circulorum nomini, & factioni Blanchi acceſſerunt: at Nigri Donatorum familiam admodum circulis inſævientem in ſuam defenſionem, & patrocinium deprecati fuerunt; quo pacto admiſſione, & inita ſocietate omnes Blanci, & Nigri ſummopere creverunt, & pullulaverunt, de quorum diſſidiis, & bellis civilibus mutuis incurſibus agit D. Antonius 3. *part. tit.*10. *cap.*851. Blondus *lib.*9. *decade* 2. Pineda *lib.*22 Monarch. Eccleſiaſticæ *cap.*11. §.1. *& ſeqq.* & de pluribus familiarum factionibus in noſtra Hiſpania videndus Hieronymus Zurit. in *indeceſſor. annal. Aragon.* verbo *Bandos.*

Itaque ad vitandas partialitates, & ut officia Reipub.in certis familiis non continuentur, nec monopolia fiant in noſtro Regno providè à ſummis juſtitiæ patribus in Conſilio Regio ſolent accordatiſſima † reſcripta expediri, quæ vulgo vocantur *Cartas acordadas* in favorem villarum, & oppidorum in quibus officia electiva annalia ſunt,in quibus præcipitur, & cavetur ne in electionibus, ſeu officiorum nominationibus, patres filiis, & è contra, nec fratres pro fratribus ſuffragia præſtent ut advertit Caſtillo de Bobad. *dict. lib.*3. *cap.*8. *num.*56. Lucerna *juris ubi ſuprà n.*6. 22

Quæ officiorum continuatio, non ſolum in officiis honoribus, & lucroſis à jure noſtro reprobantur, ſed etiam in officiis † oneroſis, & pœnalibus vulgo dictis *de Carga*, omni ratione videtur inimica, ut labor æqualiter inter vicinos, & incolas impertiatur, & dividatur ut *in leg. munerum, & leg. æſtimationem §. fin. ff. de muneribus, & honoribus inter patrem, & filium non cont. per textum* ibi: *in leg. placuit Cod. de palat. ſacrar. larg. lib.*22. Bobad. *lib.*5. *cap.*7. *num.*4. *littera, F.* Ille ergo qui anno præterito bullarum fuit Collector,aut aliud onoroſum exercuit officium juſtiſſimè, ceſſabitur, ſi alij vicini ſint qui nominari poſſint ſi immediatè duobus annis ſequentibus iterum, vel ad aliud ſimile 23

officium nominetur ut ſuo loco dicemus.

Verum non eſt adeo generalis, & abſoluta hæc continuationis officiorum prohibitio quòd in aliquibus non admittitur caſibus: primus fuit quando electio fit officialis à tota univerſitate & toto collegio † eligente nemine reluctante, ut *in authentic. de defenſoribus civitatum, in fine* ibi: *ſed uſque ad hoc ſolum eſt tempus, niſi cuncta civitas reluctante nullo, elegerit eum*; & licet electus in officio ſindici Reip. loquatur, ut advertit Bart. *in leg. omnes populi num.* 10. *de juſt. & jure*, ejus ex arte tradita à Petr. Greg. 3. *parte ſintagm. dict. lib.* 49. *cap.* 5. (quam ſententiam ex Athenienſ. ſancte retulimus) tamen ejus deciſionem ad cætera Reip. officia extendi poſſe verior, & receptior ſententia ex Romano *ſingular.* 662. *incipit ad eligendum & ſingularibus heri fui conſultus*, Bobadilla ubi *proximè*, & aliis pluribus quos retulit 2. *part. hujus tractatus cap...* 24

Si igitur ex congregatis, & electioni intereſſentibus nullus diſcrepaverit confirmatio, nominatio, & reelectio, valida etiam eſt, etiamſi intervenientes non conſenſerint, Paſcal *in tract. de virib. parte poteſtate* 4. *part. cap.* 1. *num.* 8. Maſtrill. *deciſ. Siciliæ* 188. *num.* 6. Riccius *Collect.* 316. Secundus caſus eſt quando ineſt civium † municipum & incolarum (qui idonei ſint ad tale officium gerendum) penuria, tunc enim hujuſmodi officiorum continuatio permittitur, ut *in leg. honor. §. generandorum* ibi: nec continuare quiſquam honores poteſt niſi alij non ſint, qui honores gerant eoſdem competẽdo, quos geſſerunt cum pluribus conſtitutionibus cavetur, *ff. de muneribus & honor. non continuandis dict. lib.* 2. & in hoc nititur, & fundamentum habet ſi Schedula Regia quæ frequenter expediri ſolet, & dirigi ad oppida in quibus nobiles medietatem officiorum habent ut ex inopia & defectu nobilium poſſint finito officio iterum ad alia ſequenti anno eligi officia, ut latè *in cap. de diſtinct. ſtatuum* diximus, ex quo quæ hîc mire conveniebant ne ibi dicta manerent; hæc tamen Schedula difficillimè, & raro, ſummaque cum conſideratione eſſet expedienda propter tam magna præjudicia, & damna Reipub. qui ex officiorum continuatione inſequuntur, ut ſententia explicuimus, & ita commendat libenter Garcia Toletanus ubi *ſuprà num.* 12. 25

Tertius caſus eſt in officio & honore decurionatus, *ut in leg. à decurionatu* 5. *ff. de vacatione & excuſatione mun.* ibi: *à decurionatu quamvis hic quoque honor eſt ad alium honorem nullam vacationem tribuendam*, Ulpianus reſpondit, *dict. leg. divus* 18. *ff. ad municip.* quæ in decurionibus debet intelligi *dict. leg.* 1. *Cod. de muneribus & honor. non contin. lib.* 10. cujus rei rationem tradit Petr. Greg. 2. *part. ſyntagm. lib.* 18. *cap.* 13. *num.* 19. ibi: *decuriones hinc eximuntur, qui poſſunt ſi velint, non autem inviti, honores iterum repetere; quia hi potius Conſilij gratia & rationis honores habent*, Lucerna juris, & Bobadilla ubi *ſuprà*. 26

Sed & in aliis Conſiliariis, & Aſſeſſoribus, licèt omnibus judicibus illuſtri præditis poteſtate repetere Conſilia, ſeu officij continuationem facere ut *in leg. liceat Cod. de Aſſeſſoribus, & in caſu legis proconſulis ff. de officio, proconſulis* ex ratione à Petr. Greg. ubi *proximè aſſignata* ibi: *quia qui ſemel bonus cognitus eſt non debet ob hoc ſolum quod jam probatus eſt, improbari*, docet Accurſius *in dict. leg. Divi* in verbo *continuet.*

CAPUT VIII.

De pluralitate Officiorum prohibita, & quando permiſſa.

SUMMARIUM.

1 *Pluralitas Officiorum Reipublicæ in una eademque perſona, & juri repugnat & rationi contraria eſt.*

2 *Militas duas quis non poteſt exercere, nec duobus ſociari Collegiis.*

3 *Pluralitas Beneficiorum Eccleſiaſticorum canonibus inimica.*

4 *Pluritatis & concurſus officiorum ſive magiſtratuum prohibitæ affertur ratio* remiſſivè.

5 *Pluralitatis officiorum in una perſona & in eodem oppido tunc habet locum prohibitio, cum officia ſunt incompatibilia, non autem quando ſunt compatibilia.*

6 *Gallitiæ Regni Gubernator præeſt regali ſenatui, & militiæ militum eſt Generalis, & percipit duo ſalaria.*

7 *Quod procedit etiam dum Princeps ex duobus officiis unum facit ſupprimendo alterum, nam id obtinens percipiet duo ſalaria quæ ambo officiales percipere ſolebant.*

8 *Epiſcopus quis poteſt eſſe & Canonicus, & adeſſe Capitulo tanquam Canonicus licèt ſit Epiſcopus.*

9 Epiſco

9 *Episcopus dum adest Capitulo tanquam Canonicus sedet in loco inferiori, & secundum locum obtinet* ex Felin.

10 *Plura officia quæ compatibilitatem continent, obtinere nusquam prohibitum fuit.*

11 *Senatoribus plerisque supremi Consilij præter senatoriam dignitatem cui tamen continuo vacant, conferuntur à Rege plura alia ministeria honorifica & lucrosa.*

12 *Incompatibilia quænam dicantur officia seu ministeria facilè discretu haud quaquam est.*

13 *Incompatibilia dici possunt ea officia quæ ratione finis seu exercitij inter se pugnant.*

14 *Incompatibilia erunt duo officia in quorum exercitio & fine persona una duplicem contrarij status personam repræsentat.*

15 *Officia duo habentia administrationem obtinere quis regulariter non potest, dum per actum unius impeditur exercitium alterius.*

16 *Incompatibilibus ex duobus officiis vacat primum per admissionem secundi, ipso jure & sine alia requisitione*, & numero 17.

18 *Sententia declaratoria necessaria censetur ad vacationem unius officij per assecutionem alterius.*

1 PLURA officia † Reipublicæ in uno oppido quem simul habere, & jure pugnat, & rationi contrarium est ut *in leg. libertos §. præscripto ff. ad municip. & in leg. ex hac parte, Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 11. leg. quisquis Cod. de postul. leg. fin. Cod. de muner. & honor. contin. leg. quisquis Cod. de cohortal. lib. 12. leg. 1. Cod. de præposit. agentibus in rebus eodem lib. disputat. ad part.* Iaso. *in leg. cunctos populos Cod. de summ. Trinit.* & ex jure nostro Regio sunt jura expressa *in leg. 4. tit. 3. lib. 9. recop.* ibi: *tenemos* usque ad *merced. fuere &c.*

Et *in leg. 1. num. 4. lib. 2. recop.* quis nec
2 potest duas † militias exercere, ut *in leg. his quidem §. imposterum Cod. qui milit. possunt lib. 12.* nec duobus Collegiis simul sociari ut *in leg. §. fin. ff. de collegiis just.* & in
3 beneficiis † Ecclesiasticis non admittitur talis pluralitas, & concursus; quinimo canonibus est inimica, ut *in cap. dudum 2. de election.* ubi Innocent. *& in cap. cum jam dudum de præbendis cap. sanctorum 70. distinctione cap. 1. 21. quæst. 1.* Abb. *in cap. extirpandæ §. quia vero de præbend.*

Cujus concursus & pluralitatis officiorum, sive magistratuum in una persona prohibitio † nititur ratione; nam ut ait tex- 4
tus *in leg. plures ff. de pactis, difficile est ut unus homo vicem duorum sustineat, & in leg. fin. Cod. de Assessoribus*, ubi postquam Iustinianus expresè prohibuit non posse quem esse advocatum & judicem in una causa ibi: *cum satis* &c. elegantiori stylo Divus Greg. *in cap. singula 89. distinct.* ibi: *Ecclesiasticis:* usque ad *distributa, &c.* & Vulgo jactatur quod qui duos insequitur lepores neutrum capit, & quia ut *in cap.* diximus, officia & magistratus per circulum civitatis, seu oppidi omnes vicinos tangere debent, unde Tacit. 1. annal. *proinde in civitate tot illustribus viris munita, non ad unum omnia deferre, plures facilius munera Reipublicæ jubeant* eleganter Petr. Greg. *de republica, lib. 4. cap. 6. num. 5.* ibi: *Principis:* usque ad *conferre* &c. & ex *Carthaginens.* refert Aristot. 2. *politic. cap. 9.* hoc axioma cognitum observari, non convenit, ut unum præferatur minister pluribus muneribus, sed singuli singulis: & conducit elegans textus *in cap. diversis fallaciis de Cleric. conjugat.* ubi probatur divisum in duo plenam sui non habere potestatem; ubi glossa, *& ex cap. 54.* Curiarum Matriti anno 1528. dantur provisiones in Regio senatu, nequis duo officia incompatibilia obtinere possit; prosequitur ultra *ordin. interpret. in juribus suprà relatis;* Aviles *in cap. Prætor. cap. 1. verbo officio* Aceved. ad *Cur. Pisan. lib. 2. cap. 22.* Hojed. *de incompatibilit. beneficior. 1. part. cap. 8.* Tuschus *littera, O. concl.* D. Perez de Lara *in compend. 11. ex n. 20.*

Quæ quidem plurium officiorum in una persona, & in eodem oppido prohibitio procedit quando officia sunt † incompati- 5
bilia, ut in juribus *suprà* adductis, secus vero quando sua natura, & actu, & exercitio compatibilia sunt; tunc tamen non prohibetur concursus ut probatur *argum. text. in cap. relat. 21. quæst. 1. & in cap. duo ista 23. quæst. 3. cap. cum inter & in cap. quod sint §. præterea de elect. leg. si pater §. qui duas ff. de adept. & facit textus in leg. duorum in princ. ff. de oper. libert. leg. Papinianus §. impubes leg. filius leg. adversus §. 1. ff. de inoffic. testament.* notat Bart. *per text.* ibi: *in leg. si consul. ff. de adoption. & in leg. comperimus Cod. de prox. sacro. lib. 12. & in leg. fin. cod. de collegiis illicitis*, Bald. *in leg. Domitius ff. de numeris*, notant DD. Regnicol. *suprà* adduct. maximè Aviles *num. 9.* ubi advertit, quod si quis gerat duo officia compatibilia habebit duo salaria *Authent.*

thent. ut judex ſine quo ſuffragio §. illud tamen ubi gloſſa verbo periculum, Roman *conſ.* 26. *num.* 10. *viſo facta*, & ita contingit in
7 Regno † Gallitiæ ubi idem Gubernator præeſt Regali ſenatui ut regens, & eſt Militiæ militum generalis, & percipit duo ſalaria ut teſtatur Lara *ſuprà n.* 13. & idem
8 erit ſi Princeps † ex duobus officiis faciat unum, & ſupprimat alterum ut poſt Bald. *conſ.* 277. *vol.* 2. *per leg. fin. Cod. de frumento.* Alex. *lib.* 10. tradit Aviles ubi *proxim. n.* 15. & tali caſu percipiet ſalaria quæ ambo officiales percipere ſolebant, cui tamen accreſcit onus accreſcere debet & commodum, ut tradunt ſuprà relati præcipuè Roman. ubi *ſuprà* Felin. *in cap. cum olim ne de re judicat.* Caſtrenſ. *in leg.* 3. *ff. de officio Aſſeſſor.* Cagnol. *in leg. diem finit. num.* 259. *ff. illo tit.* quæ refert & ſequitur Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cap.* 123. *à num.* 6. Tunc non confunduntur officia nec jura, & unus plures repræſentat perſonas, & eſt quaſi eſſent duæ perſonæ diſtinctæ, tradit Alex. Ludovic. *dec.* 532. *&* 252. *num.* 8. *& deciſ.* 868. *num.* 1. & pro duobus officiis diverſos ſindicatus habebit ex Angel. *in Authent. ut determinatus ſit numerus cleric. §. illud autem col.* 1. Aceved. ubi *ſupra n.* 11.

9 Nam quis poteſt eſſe Epiſcopus, & † canonicus, & adeſſe Capitulo tanquam Canonicus licèt ſit Epiſcopus *cap. poſtulaſti de reſcript.* & ſi Capitulo interfuit ut canonicus poteſt appellari ad eum tanquam ad Epiſcopum *cap. à collat. de præbend. lib.* 6. Lecac. *de appellat. quæſt.* 8. *n.* 60. *& n.* 124. & cum adeſt Capitulo tanquam canonicus ſedet in loco inferiori, & habebit ſecundum locum, ſecundum; Felin. *in rubric. de major. & obed. num.* 4. Gail. *de amiſs. Roman. Imper.* ſeparabilis à perſona non ſedet in loco inferiori, ut in Conſiliario qui eſt in Conſilio tanquam advocatus, quia debet eſſe in propria ſede; Franch. *deciſ* 138. ſequitur Riccius *collect.* 674. *& deciſ.* 144. & ideo in lite propria quam per ſe advocando eruditiſſimè defendit Gomez de Sanabria meritiſſimus hujus Reg. ſenatus ſenator, ſedem cum ſupremis ſenatoribus (ut accept.) habuit.

10 Itaque plura officia ſeu dignitates † quæ incompatibilitatem non contineant, obtinere nuſquam prohibitum fuit, & de jure noſtro Regio eſt expreſſa deciſ. textus *in leg.* 28. *n.* 4. *lib.* 1. *recopil.* ibi: *por que no es coſa conveniente* uſque *por ellos.* Ecce textus formalis qui prohibitionem hanc ad officia incompatibilia reſtrinxit, dignitatum ſeu magiſtratuum compatibilium concurſum admittit.

Et vide quæ in propoſito tradit Petr. Antibol. *de muner.* 3. *part. num.* 61. ubi agit de officiis, ſive publicis, ſive privatis, & id paſſim videmus in pluribus Regiis ſenatoribus ſupremi † Conſilij, quibus ultra ſe- 11
natoriam dignitatem cui continuò, & ſemper vacant, plura alia, & honorifica, & ſatis lucroſa commendantur à Rege noſtro miniſteria in rebus, & cauſis maximi momenti quibus privativè provideant, & eis pro ſingulis miniſteriis aſſignati, conſtituitur ſalarium.

Quæ autem dicantur officia ſeu miniſteria † incompatibilia vel repugnantia non 12
eſt facile diſcernere, nec poteſt in hoc certa conſtitui doctrina ut tradit Aviles *ſuprà num.* 7. ſed ſecundum qualitatem, & varietatem factorum, perſonarum, & officiorum, judicium eſt ſufficiendum ex Abbas *in cap. in literis de probat.*

Sed nec ita aride, & ſevere uti Aviles hinc tranſeamus, quæ officia incompatibilia, ſeu repugnantia videantur ex noſtra contrariorum, ſeu pugnantium ratione utique poterimus & ſic judicium in propoſito certis percludere cancellis, & notis.

Contraria autem dicuntur, & incompatibilia † ea omnia quæ ratione finis, ſeu 13
exercitij inter ſe pugnant, ut notat Bald. *in leg. unic. num.* 4. *Cod. ſi ſervus* ibi: *& dicuntur contraria quorum finis eſt contrarius, & incompatibilis* Everard. *in loca pugnant. Iur. oppoſ. num.* 12. *&* 13. *fol.* 365. D. Molin. 2. *de primog. cap.* 14. *num.* 87. Surd. *conſ.* 280. *num.* 15. ibi: *dicuntur autem contraria ea quæ ratione unius ſubjecti, atque ejuſdem finis pugnant, & contraria mutuo ſe expellunt vol.* 2. Unde abſolutè militat naturale præceptum quod ex duobus contrariis, unius admiſſio impedit concurſum alterius, *leg.* 1. *Cod. de furtis leg. quis ſervus, Cod. de action. & obligat. leg. in his interſt. §. ſi patronus ff. de bon. libert.* Bald. *in leg. in rebus num.* 7. *Cod. de jur. dot.* Socin. *conſ.* 27. *num.* 1. *vol.* 4. Surd. *conſ.* 433. *num.* 15. *vol.* 3. Bellamer. *conſ.* 10. *num.* 43. uſque ad 47. & facit textus *in leg. ſi non nupſerit* 99. *ff. de condit. & demonſtrat.* ibi: *ridiculum eſt enim eandem & ut viduam, & ut nuptam admitti.*

Itaque officia illa duo † in quorum exer- 14
citio, vel fine una perſona duplicem perſonam ſtatus contrarij, repræſentet incompatibilia & contraria erunt; veluti ſi quis eſt judex ordinarius & ſimul in eiſdem cauſis velit eſſe judex appellationis cum tamen debeat eſſe major ordinario, cum ſemper à minori ad majorem judicem debeat appellari, *ut in leg.* 1. *ff. qui & à quibus*, neceſſario repugnat, quod judex appellatus,

latus,& appellationis eadem sit per sententiam *ut in cap. Romana de appell. in 6.* vel si Advocatus unius ex litigantibus vellet esse assessor, & judex ut *in dict. leg. fin. Cod. de Assessor.* vel si eodem tempore, & eisdem horis quis unicuique officio personaliter adesse deberet, vel in duobus oppidis quis duobus officiis præficiatur qui simul residentiam requirant: unde officia si non sunt contraria ratione finis & exercitij, licèt sint diversa ex Principis vel potestatis concessione, rectè poterunt ab uno exerceri ex Doct. Bart. Plat. & Ang. *in leg. comperimus Cod. de proxim. sacror. lib.* 12. ubi affirmant quod potestas potest quem deputare, ut sit simul judex maleficiorum, & notarius, & similiter quod judex qui erat tabellio poterit judicare ex actis scriptis, & factis coram se quod prosequitur Aviles ubi *suprà num.* 4. *vers. & idem tenet & cap.* 36. *glossa verbo in scripto num.* 3. & generaliter an quis possit esse judex, & tabellio disput. Decius *cons.* 42. Luc. de Penn. *in leg.* 1. *Cod. de primic. lib.* 12. Surd. *cons.* 261. *num.* 10. *vol.* 2. ubi ait quod in locis parvis & officiis parvi emolumenti poterit quis in eadem curia tabellio, & judex simul esse Nata *cons.* 58. *num.* 3. Mastrill. *de Magist. cap.* 23. *num.* 79.

Deinde dicendum regulariter quem non
15 posse habere † duo officia habentia administrationem quoties per actum unius impeditur exercitium alterius *ut in leg. à decurionatu ff. de vacation. muner. & ex glossa* verbo *dos officios in leg.* 60. *num.* 3. *part.* 1. tamen ex causa rectè poterit dari talis concursus, ut docet Felin. *in cap. ex literis n.* 10. *juncta glossa de probat.* Præterea prohibitio talis concursus plurium officiorum etiam cessat in voluntaria jurisdictione ubi non est impedimentum juris vel facti, *ut in leg. si consul.* ubi notat Bart. *ff. de adopt.* Humada *in dict. glossa* 60. *tit.* 9. *part.* 1. Quod quidem Aceved *in dict. leg.* 4. *tit.* 3. *lib.* 6. *Recop. num.* 6. indistinct. intelligit sive in voluntaria, sive in contentiosa jurisdictione; & ait quod ubi per legem prohibitum est duo officia habere, sive administrationem habentia sive non, si sint compatibilia, sive non sint, servanda est omninò legis dispositio, ubi vero non esset lex prohibens duo officia in simul obtineri, si incompatibilia non sunt, benè possunt in eodem subjecto concurrere, sed si incompatibilia essent, exercitiumque & administrationem requirerent nullo modo obtineri poterunt.

Denique in proposito illud advertas
16 quod in officiis incompatibilibus † per admissionem unius, ipso jure, absque alia requisitione vacat primum ut probat textus ubi Bart. *in leg. quisquis Cod. de cohortal lib.* 12. *glossa in pragmatica sanct. tit. de collat. §. cujus rei verbo pluralitas*, & facit textus *in cap. ut quis* 25. *de elect. in* 6. notat Perez *in leg.* 22. *tit.* 2. *lib.* 3. *ordin.* & de jure Reg. ita expressè cavetur *in dict. leg.* 4. *num.* 3. *lib.* 7. *recop.* ibi: *Pierda el que primero tenia y no aya mas*, junctis verbis præcedentibus cum primo utique tantum repetunt, non vero aliquam requisitionem exigunt ut rectè advertit Aceved. *num.* 9. quidquid contrarium significaverit Perez *in leg.* 1. *tit.* 5. *glossa* longè tamen falluntur. Et horum opinio procedit solum, & intelligi debet *in* 2. *&* 3. casu prædictæ legis, ibi: *y mandamos que qualesquiera Rejidores de nuestras Ciudades, villas y lugares tubiere por merced la escrivania del Iuzgado de los Alcaldes ordinarios do fuere Rejidor sea tenido de renunciar el uno de ellos qual mas quisiere hasta dos meses luego siguientes despues que fuere requerido que lo haga &* ibi: *y ansi lo mismo mandamos, que una persona no pueda aver mas de un officio de regimiento en diversos Lugares, y si mas hubiere del dia que fuere requerido asta los dichos dos meses sea en su podes tener el uno de ellos qual mas quisiere, y dejar el otro, y no lo haciendo ansi los podamos probeher ambos en quien nuestra merced fuere.*

Cæterum in primo casu nempè in duo- 17
bus officiis † consiliaribus de quo locuta fuit prædicta lex Regia in principio absque ulla requisitione, & temporis præfinitione ex ademptione & consecutione secundi, primum ipso jure vacare statuit ibi: *y si tomare otro officio que pierda el que primero tenia, y no le aya ni tenga mas*: quod & jure communi observat Bartol. *per textum* ibi: *in leg. in quibus Cod. qui mil nipos*, quo attento, si Rectorum, vel duo officia erant in diverso loco acceptio secundi erat nulla ipso jure, nec dabatur optio ut *in leg. omnes & in leg. duumvirum Cod. de decurion. lib.* 10. & rectè pungit Aceved. *dict. lib.* 2. *cap.* 22. *ad Cur. Pisan verbo dimittat n.* 12.

Verum in prædictis casibus officium al-
terum ex assecutione alterius vacat; vel quandoque ambo amittuntur, tamen sen- 18
tentia declaratoria † requiritur quæ semper in omnibus casibus in quibus pœna ipso jure incurritur, & statuitur necessaria est ad talis pœnæ incursum declarandum, ut *in cap. cum secundum, §. confiscationis*, & ibi Joann. And. commun. DD. *de hæret. in 6. & in leg. ejus qui delatorem* ubi Bart. *ff. de jur. fisci*, & est communis opinio ut

per Tiraq. *in leg. ſi unquam verbo revertatur num.*400. Gramm. *deciſ.*15. *à num.*8. Roland. à Valle *conſ.*90.*num.*20.*vol.*3. Gomez *var. cap. fin. num.*3. Aceved. *in leg.* 1. *tit.*4. *lib.*4. *recop. à num.*62. Menoch. *de recuper. rem.*5. *num.*68. *& de arbitrar. caſu.*220.*num.*6. ubi teſtatur *de magiſt. recep. opinione & conſ.*99. *num.*168. *lib.*1. Peregrin. *de jur. fiſc. lib.*4. *tit.*5.*num.*8. Farinac. *in prax. tit. de inquiſitione quæſt.*10. *num.*70. apud quos quomodo ad hanc declarationem faciendam actuari debeat judicium, & alias in propoſito utiliſſimas quæſtiones proſpicere poteris.

CAPUT IX.

Utrum officia ſorte poſſint conferri, & ab hoc ſortis judicio appellari valeat.

SUMMARIUM.

1 *Sortis judicium omni tempore & inter varias gentes, pluribus in caſibus, & uſitatum & approbatum fuiſſe ex divinis compertum eſt elogiis.*

2 *Sortis judicium inter Ethnicos antiquos frequentiſſimum fuit, quod variis ex hiſtoria relatis exemplis comprobatur.*

3 *Romani provincias inter Conſules, Proconſules, Prætores & Quæſtores ſorte dividebant.*

4 *Athenienſes officia & Magiſtratus ſorte conſtituebant.*

5 *Sorte dirimi poterunt ſuffragia in pari numero concurrentia, & cui ſors cecidit officium eſt conferendum.*

6 *Sortes in aliquibus caſibus damnatæ & prohibitæ, in aliis vero permiſſæ.*

7 *Sortis judicium in electionibus Eccleſiaſticis expreſſe prohibitum invenitur.*

8 *Uſus intervenire debet in judicio ſortis, ut illud ab omni peccato & ſuſpicione prava vacuum habeatur.*

9 *Sortis Electiones quæ in ſacra leguntur ſcriptura intelliguntur ex* Gratiano.

10 *Sortis judicium ſervatis ſervandis firmum & juri conſonum eſt, adeo ut ab illo appellari non poſſit.*

11 *Damnum & lucrum dum quis ex incerto eventu poteſt conſequi, nullo modo læditur etſi damnum inde percipiat ex* textu in leg. de fideicommiſſo Cod. de tranſactis.

IUDICIUM † ſortis omni tempore, & apud diverſas nationes pluribus in caſibus, & uſitatum, & approbatum fuiſſe communiter divina elogia paſſim indicant ut habetur. *Num. cap.* 26. ibi: *pluribus majorem partem dabis, & pauciori-bus minorem... ita dunt axat ut ſors terram dividat.... quidquid ſorte contigerit &c.* & cap. 33. ibi: *Ego dedi vobis illam in poſſeſſionem quam dividetis vobis ſorte. pluribus dabitis latiorem, & paucioribus anguſtiorem ſingulis, ut ſors ceciderit,* & in cap. 34. ibi: *ingreſſi fueritis terram, Chanaan; & in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit,* & iterum; *hæc erit terra quam poſſidebitis ſorte,* & in c. 36. ibi: *terram ſorte dividere filij Iſraël*, & Deuter. *cap.* 1. ibi: *& ipſe ſorte terram dividet,* & Paralip. *cap.* 24. *porrò diviſit utraſque inter ſe familias ſortibus*, & in Pſalmo 77. *& ejecit à facie eorum gentes, & ſorte diviſit eis terram*, & hanc conſuetudinem ſequuti fuerunt milites qui ſuper veſtem Domini miſerunt ſortem, ut Matth. *cap.* 27. Marc. *cap.* 25. Luc. *cap.* 23. & Ioann. *cap.* 19. ibi: *diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem:* & Saül in Regem ſorte fuit electus ut habetur, *Reg. cap.* 10. 1

Et apud antiquiores, Etnichos † frequẽs fuiſſe judiciũ ſortis Diodoſicus Bibliothecus *lib.*4. refert Athlantem & Saturnum Cœli filios Imperiũ ſorte fuiſſe partitos; & Romulus, & Remus cum eſſent fratres Gemelli, nec ætatis diſcrimen facere poſſent ſorte augurij diremerunt uter nomen novæ urbi daret, cujus conditum Imperium regeret, ut teſtatur Livius *lib.*1. *ab urbe condita*, & Darius primus Perſarum Rex Regnum ſorte adeptus fuit cum ſignum ſortis eſſet inter illum & alios Regni prætenſores ſui equi hinnitus, ut tradit Herodotus in Hiſtoria *lib.*5. Juſtinus *lib.*1. Marcellin. *lib.*23. Orocius *lib.*2. *cap.*9. & inter Areſtem, & Eraclidem Regni menſorem controverſiam ſorte conſopitam indicat Alciatus *lib.*5. *parerg. cap.*22. 2

Et cum Hector fortiſſimũ quemque Grẽcorum ad ſingulare certamen convocaſſet novẽ ducibus contendere, ſeu pugnare cupientibus, placuit unum ex pugnaturis ſorte eligi, ut apud Homerum *lib.*7. *Æliados.* Unde Ovid. ita facti iſtius reminiſcitur.

Hunc ego peccantem cum quo concurreret hunc que
Suſtinui, ſortemque meam voviſtis Achivi,
Et veſtræ valuere preces.

Sed

Sed & alia plura pro exornatione hujus argumenti tradit Tiraquel. *de primog. cap.*17. §.*prima opinio per totum* Cevallos *lib.*1.*commun. contra commun.q.*248. *n.*59.

3 Et apud Romanos,Provinciæ inter † consules, Proconsules,Senatores,Prætores & Quæstores sorte dividebantur;ut *in leg.*1.§. 1.*ff.de quæst.leg.emancipati* §.1.*ff.de adopt.* &

4 Athenienſ. officia, & Magiſtratus † ſorte conſtituebant,ut *in leg.*2.*ff de origine jur.* & *partitione electionis*, quando æqualia ſunt ſuffragia inter nominatos ita firmat *gloſſ.in ſumm.*26. *q.*2. ubi adjicit exemplum Divi Matthiæ qui in Apoſtolatum ſorte electus fuit;unde plurimi caſus in jure ſorte dirimuntur,ut *in leg.hujuſmodi* §.*ult.ff.d.leg.*1. *& in leg.ſi cujus* §.*ſi inter duos ff.de uſufruct. leg.quod ſi ambo ff. de judiciis leg. ſi quæ ſint cautiones ff.famil.leg.fin.Cod.commun. de legatis leg.*2. *Cod. quando & quibus* 4. *pars debeatur lib.*12. §. *optionis Inſtit. de legat.* Tiraquel. *ſuprà ex num.*15.& ut ait Baldus *in leg. fin.* talis judicium ſortis dicitur judicium fortunæ cujus dux eſt Deus D. Auguſt.*in Pſalm.*30.ſuper illis verbis *in manibus tuis ſortes meæ*, ita ait, ſors non aliquid mali eſt ſed res in dubitatione humana divinam inducens voluntatem, quæ verba tranſcripta invenies *in cap.*1.26.*quæſt.*2.ſed & ſubdit D. Auguſt paulo poſt:*in ſorte non eſt electio, ſed voluntas Dei*, & id ſignificatur *Proverbior cap.*16. ibi : *ſortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.*

Ex quibus utique reſolvendum Iudicio

5 in pari numero ſuffragium ſorte rem † dirimi poſſe, & cui ſors acciderit officium eſſe conferendum. Item,& valere conſuetudinem, quæ in pluribus locis viget, ut certa nomina tam electorum,quam eligendorum in certam urnam mittantur,& puer vel alius quiſpiam ex nominibus involutis vel Schędulis permixtis aliquas extrahat,& vicini contenti in eis eo ipſo electi, & legitimè creati erunt, & ad officia admitti debent, nec his obſtantibus, quod ſortes regulariter improbatæ ſunt à jure, ut *in dict. cap.*1.26. *quæſt.*2. *& in cap. nos ſtatim, & in cap. hi qui & in cap. ſortes* 46. *quæſt.*5. & præcipuè in electionibus ut *in cap.in fin. de ſortilegiis* ibi : *licet nota non caret,quinimo multa reprehenſione ſit dignum quod ſors in talibus intervenit*, & infra : *electionem celebratam de ipſo gratiam Confirmationis admittimus, ſortis uſum in electionibus perpetua prohibitione damnantes*, ubi gloſſa verbo *in electionibus.* Unde Cicer.*lib.*2. *de d. viſ.* dicendum ait : igitur putas de ſortibus quod inſons eſt,idem propemodum quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras, quibus temeritas, & caſus non ratio, nec conſilium valet ; tota res eſt inventa facilis,aut ad quæſtum, aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem & Bald. *in proœmio ff.* cum ita ait de judicio ſortis; *Iudicium fortunæ remotum eſſe à ratione ; ideoque nec rationem, nec intellectum debere ſe committere huic fortunæ, quæ ſæpiſſimè præfert iniquum æquo ; nec rectè judicat*, ut *in leg. ſed an ultro §. ult. ff. de negoc. geſtis*, & idem Bald. *in cap. licet cauſa col.*7. *verſ. oppoſitio quod Papa* ; non eſt (inquit) juſtum ut opes noſtras committamus fortuitis, & incertis *leg. quæ fortuitis Cod. de pignor. action.* nam fortuna eſt nutus Dei nobis incertus, vel ſi eſt altera natura in cælo,habens Dominium caducorum,non debemus nos immiſcere ejus officio,ut Alciatus *in leg.*2. §. *ex his num.*25. *id ſortis judicij eſſe periculum, & ſubjectum fortunæ, & non rationi* & Cor.Tacit. *lib.*20. affirmat apud Romanos morem ducendi ſorte Præfectos ex numero Prætorum, non diu manſiſſe quia ſorte, errabat ad parum idoneos ; & Dioniſ.Halicarnaſſ. *lib.* 2. *antiq. Roman.* Laudat Romulum, quod nec venalia, nec ſorte dividenda fuiſſent Sacerdotia, Baſilius quoque magnus, *Congreſſione* 8 *de apibus*, loquens ita ait:*non ſorte poteſtatem eſt aſſecutus,ſortium tamen concurſus ad omnium peſſimum deterrimũque perſæpe deferunt magiſtratuum*, & plura alia Tiraq. *ſuprà ex n.*8.D.Ioann.*de Orozco Cov. lib.*2. *de ver.& falſ.prophet.cap.*6. *M.circul.*2.*c.*4.

Reſpondetur non quod ſortes aliquibus † caſibus & deficientibus qualitatibus & 6 requiſitis infra referendis damnatæ ſunt; in aliis vero licitæ, & permiſſæ ſemper tolerantur ubi expreſsè prohibitæ ſunt, ut notat Alex. *in leg. hujuſmodi §.ult. de leg.*1.

In electionibus Eccleſiaſticis † ſortis 7 judicium *in dict.*8.*cap.final.de ſortil.* expreſsè prohibetur ; quia ad beneficia, & dignitates Eccleſiaſticas conferendas ſpecialis forma in jure eſt aſſignata *in cap. quia propter de electione*, quæ præciſe obſervanda eſt, omiſſo, & neglecto judicio ſortis ; & mirabiliter reſpondit Tiraquel. ubi *ſuprà num.*14. & eſt de mente gloſſæ & omnium ſcribent. *in dict. text.* licet quando inter duos contenditur de Papatu ad tollendam, & tam magnam controverſiam ſedandam conveniens quandoque erit, ſorte litem dirimi, ut per Card. Florentus *in elicit. col.* 14. *verſ. poſtquam hæc ſcripſeram de election. & conſ.*154. incipit *quæſitum eſt*, Felin. *in cap. Capitulum ſanctæ col. penul.* Tiraquel. ubi *ſuprà num.*25. In ſæcularibus, autem officiis in caſu æqualitatis ſuffragiorum, vel conſuetudinis, aut ordinationis quia

hæ ſortes in electionibus approbantur, & ſelectæ ſunt, non eſt quod in dubium reſolutionem ſupra traditam revocet.

Ut tamen electionem Prætorum, ſeu
8 quod electionis ſortium judicium † ab omni peccato, ſeu prava ſuſpicione vacuum prorſus haberemus in hoc ſortium judicio uſus intervenire debet, & ſumme ſunt attendenda quæ graviſſimè tradit P.M.del Rio *diſquiſ. Magiſt. lib.4. cap.4. quæſt.1.de diviſoria ſorte* ibi: *in cæteris igitur dignitatibus* uſque ad *verſ. Poteſt ſortitione res decidi.*

Porrò ne quem fallat quæ in ſacra Scri-
9 ptura leget de ſortibus † rectiſſimè poſt Beatum Hieronymum & Bedam, monuit Gratianus ea nihil ad noſtra pertinere tempora, nam in veteri lege Deus inter alias hanc quoque inſtituerat, qua in ſortione uterentur, cumque ſortē prę̃mitterent; quæ qualis fuerit conſtat: videtur fuiſſe quædam ad Deum mentis elevatio cum oratione ad hoc inſtituta, ut colligitur ex Levit.16. ubi de Capri emiſſarij ſortione ſic legitur: *duos hircos ſtare facient coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino & alteram Capro emiſſario, cujus exierit ſors Domino offeret illum pro peccato; cujus autem in Caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Domino, ut fundat præces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem*, & B. Luc. *de ſorte Apoſtolatus* ita ſcribit, poſtquam narravit duos ab Apoſtolis coram Domino ſtatutos Barſabam, & Matthiam, *& orantes dixerunt; tu Domine qui corda noſti omnium oſtende quē elegeris ex his duobus unum accipere locum miniſterij hujus, & Apoſtolatum de quo prævaricatus eſt Iudas, ut abiret in locum ſuum; & dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam*, Primum igitur ſtatuebantur ſortituri coram Domino, mox oratio fundebatur, ſortes ſingulis dabantur, emittebantur in ſinu, urna, vel alio vaſe cujus ſors exibat ſuper eum cadere, dicebatur certe miſſus, aliquando in ſinum teſtatur Salomon, ſortes mittuntur in ſinum ſed à Domino temperantur; interdum in Calice, quem ſinu continebant, unde & calix in ſacra Scriptura ſæpe ſignificat ſortem, & ſecundum nonnullos his verbis *Dominus pars hæreditatis meæ*, quare legis veteris ceremoniarum abrogatione etiam hæ ſortiones, & ceremoniæ ceſſarunt; unde Venerabilis Beda obſervat Apoſtolos ante ſpiritum ſanctum acceptum in electione B. Matthiæ adhuc legali ceremonia uſos fuiſſe: poſt ſpiritum vero ſanctum acceptum nō amplius ſortem adhibuiſſe, & ſola uſos oratione ad Dominum, & jejunio adjuncto, ſic tamen legitur elegiſſe ſeptem Diaconos, & Preſbyteros; ſanè cum Salvator, qui fallere non poteſt, nec falli, promittat cuncta orantibus, ſtultum & abſurdum eſt relicta oratione quæ promiſſionem habet, confugere ad ſortem; cum ſe adfuturum Deus in novo teſtamento nos repromiſit: nonnulla de ſortibus etiam Ioann. Arber. *& de election per ſortem factis*, plura ſatis erudite nobis Cabreros *de metu lib.2. cap.5. à n.* 10. poſt hæc viſus.

Quibus in caſibus in ſuprà relatis requiſitis ſervatis adeo firmum, & jure † conſo- 10
num eſt judicium, vel electio ſortis quod ab ea appellari non poſſit, ut teſtatur Bald. *in dict. leg. fin. col.1. Cod. commun. legatis* qui allegat textum *in Auth. ut omn. obeſt judicibus §. penul.* quem ſequitur Laſo ibi: *& in leg. hujuſmodi §. ult. col. ult. ff. de leg.1. Corn. conſ.*143. *lib.* Hypol. de Marſil. *in rep. leg.1. num.*149. *Cod. de rapt. Virg.* Cota *in memorabili, verbo, ſortis.* Tiraquel. *de prim. dict. quæſt.*17. *num.*9. Quod tamen limita ſi ſortes legitimè & ſine fraude fuerunt factæ, ſi tamen dolus intervenerit, aut aliqua calliditas, vel modus ſortiundi non fuerit obſervatus cum captio & dolus à quacumque re excludi debeat *leg. minoribus Cod. communia utriuſque Iudic. leg. ſi uxori, ff. de aur. & arg. leg.* & à rationibus à Tiraquel. ubi *ſupra num.9. & in qu. non diſſimili tractatu de jur. primog. quæſt.*60. *num.*8. ſtatim referendis pariter, nec minori contra hanc ſortis electionem, ſeu judicium reſtitutio competit & ex celebri Doctrina Bald. *in leg. ait prætor §. ult. ff. de minori:* dum ait quod ſi in diviſione minor optet deteriorem partem ei reſtituitur, niſi illi ſorte contigerit, quia tunc utitur jure communi, & contra adverſam fortunam non datur reſtitutio & idem ferè ſentit *in leg. verum §. ſciendum per illum textum* ibi: *occaſione damni non inconſultò accidentis ſed facto*, tit. ff. illo.

Pro quo facit textus *in leg. de fidei commiſſo, Cod. de tranſact.* ubi quando ex incerto eventu quis poteſt conſequi lucrum † & 11
damnum; nullo modo læſus dicitur etiamſi damnum conſequatur, vel ſi ſit minor; Tiraquel. *ſuprà num.*91. latè Pinel. *in leg. Cod. de reſcindend. vendit.2. p. cap.1. cum ſeqq.* qui tamen ſatis ancipiter procedit, & ſic pro hujus rei reſolutione omnino inſequi debemus doctr. Ayor. *de partition.3. part. quæſt.*11. *num.*27. qui rem utiliter, & ſubtiliter edocuit ibi: Sed licèt hæc opinio, & concluſione magis communis eſſe videatur nec ab ea ſit recedendum.

CAPUT

CAPUT X.

De Officiorum diviſione inter nobiles & plebeios, & an unus ſtatus poſſet præſcribere contra alterum officia Reipublicæ.

SUMMARIUM.

1 *Nobiles duntaxat ad officia honorifica Reipublicæ antiquitùs fuiſſe invitatos multa ſuadent teſtimonia, aut ſaltem plebiis fuiſſe ſemper prælatos.*

2 *Theſæus nobiles à plebeiis primus ſejunxit.*

3 *Athenienſium legiſlator magiſtratus omnes ex nobilibus & divitibus inſtituit.*

4 *Romani Conſules, Quæſtores, Tribuni militum Cenſores & cæteri Magiſtratus inter nobiles tantum patricios primis Reipublicæ temporibus eligebantur.*

5 *Nobiles inter & plebeios in ſtatu Caſtellæ ſolent omnia Reipublicæ officia honorifica pro æquali ſeu dimidia parte diſtribui.*

6 *Nobilibus æqualiter & plebeiis ut officia conferantur, peti poteſt, ubi fuerint tres nobiles qui ſtatum forment & perficiant.*

7 *Nobiles ſi tres fuerint qui ſtatum in aliquibus actibus diſtinctum & formatum habuerunt ſententiis vel uſus præſcriptione acquiſitum, in uno tantum nobili, qui nunc ſit, ſtatus conſervatur quoad omnes præeminentias ſtatui competentes.*

8 *Officiorum dimidia pars ita competit honorabilibus annuatim & eorum ſtatui ut in locis ubi non ſunt tot nobiles ad hæc officia gerenda, poterunt nobiles officiales exiſtentes, expleto officij annalis tempore, continuare ſequenti anno idem etiam officium.*

9 *Continuare vel non continuare officia in favorem Reipublicæ eſt indultum, cujus ſane intereſt nobiles ab officiis nullo caſu arceri.*

10 *Nobiles dum ita pauci ſunt numero ut ad officia ipſis convenientia etiam per continuationem aut reelectionem explenda non ſuppetant, tunc plebeij eorum loco creantur donec nobiles inveniantur.*

11 *Plebeij cum officia nobilibus debita in eorum defectu obtinent, quia illa tanquam in ſequeſtri & depoſiti intuitu exercent, ſemper videtur ſtatus nobilium per eos poſſidere.*

12 *Litis ſingularis cauſa & ſucceſſus enarratur ab Autore in propoſito.*

13 *Natura ipſa non vero accidens in cujuſlibet rei cognitione attendenda.*

14 *Accidentale officium & naturale ſuſtinens aliquis, hoc potius quam illud exequi cenſetur* ex doctrina Bald.

15 *Natura potius quam adventitius caſus conſiderari debet.*

16 *Aptitudo naturalis magis quàm accidentale impedimentum attenditur.*

17 *Nobilium in ſtatu quoties deſunt tot erſonæ quot requiruntur ad officia ipſius ſtatus peragenda, vel etiam ad numerum electorum explendum quid faciendum ſit in hoc caſu.*

18 *Medietate officiorum nobilibus competentium, & cæteris prærogativis, an potiantur ij qui privilegio & Regia conceſſione nobilitatem obtinuerunt.*

19 *Princeps nobilitatem concedere poteſt.*

20 *Princeps vel Imperator, tribuere poteſt jus agnationis & quod quis ſit de domo vel ſanguine alicujus, licet ſit illegitimus & extraneus.*

21 *Princeps naturalibus poteſt juribus aliquem reſtituere & quaſi per novam regenerationem de novo quoad nobilitatem mundanam & politicam creare.*

22 *Princeps poteſt aliquibus in ſignum nobilitatis, arma concedere.*

23 *Naturalem qualitatem alicui ineſſe idem eſt ac ineſſe ex privilegio.*

24 *Doctores & Lincentiati in una ex tribus Univerſitatibus graduati tanquam nobiles ex privilegio admittuntur ad officia Nobilibus genere competentia.*

25 *Nobilibus conceduntur officia, vulgo,* Alcaldes de la hermandad, *dicta, ad hoc ut nobiles ex privilegio prædictis officiis gaudere poſſint.*

26 *Sententiæ qua Nobilibus ex privilegio tribuuntur eadem prærogativæ ac Nobilibus genere, contraria ſtatuitur.*

27 *Leges quibus cautum eſt medietatem munerum Nobilibus concedendam eſſe, de Nobilibus ex nativitate, non vero ex civili acquiſitione intelligendæ.*

28 *Legis verba de caſu ex jure communi veniente, non autem ex ſpeciali debent intelligi.*

29 *Statutum loquens de primogenito intelligitur de vero & naturali primogenito, non de ficto.*

30 *Imaginarius & non verus agnatus dici-*

tur ille qui assumit arma alterius familiæ.

31 *Nobilitas vera consistit in sanguine*

32 *Cives adoptivi ea officia habere non debent quæ ex consuetudine concedenda sunt naturalibus* ex doctrina Bald.

33 *Privilegiati non debent gaudere officiis quæ Nobilibus sanguine conceduntur.*

34 *Sententiæ qua denegantur nobilibus ex concessione, eadem officia quæ debentur nobilibus genere, respondetur & satisfit* & n. 35. & 36.

37 *Nobilis privilegiatus cum Nobili ex sanguine dum concurrit in electione officij ille huic postponendus est.*

38 *Nobilis ex sanguine præfertur illi qui ex propria virtute consequutus est nobilitatem.*

39 *Nobilitas ob aliquale servitium vel levem causam adepta non tanti æstimanda est.*

40 *Nobilitas propter militare exercitium aut aliquod egregium virtutis facinus concessa maximi habenda est, poteritque concurrere cum nobilitate sanguinis.*

41 *Nobilitatis concessio laudabilis est in Regibus liberalitatis virtus & remunerationis.*

42 *Nobiles privilegiati suum privilegium quoad acquisitionem officiorum non minoris quam nobiles sanguine æstimare debent.*

43 *Servitij præstiti ob quod sit indultum privilegium, ut de causa constet sufficit ut in ipso indulto enuncietur.*

44 *Nobiles licet firmum jus habeant ad medietatem officiorum Reipublicæ, status tamen plebeiorum contra statum nobilium poterit præscribere & è contra.*

45 *Nobilis nobilitatis suæ causam agens an lite pendente possit eligi ad officia Nobilibus competentia, an vero ad officia plebeiorũ debeat nominari, & nominatus cogẽdus sit ad tale munus acceptandum.*

46 *Nobilis lite pendente super nobilitate sua tributa interim sicut Plebeius & agnoscit & solvit* & n. 47. & 48.

1 ANTIQUITUS ad officia honorifica Reipub. † nobiles tantum invitari, & eligi plura utique suadent testimonia, & pristina commendant monumenta, & cum in plebiis absolutam, & omnimodam ab istis officiis, & eorum usu privationem prorsus non inveniamus, nobilium tamen prælationem semper, & ubique esse circa officia & magistratus omni jure commendatam agnoscere necessario debemus ut habetur Deutheronom. *cap.* 1. ibi: *Tuli de tribubus urbis viros sapientes, & nobiles, & constitui eos principes tribunos, & centuriones*, & Machabæorum *lib.* 1. *cap.* 3. scribitur Antiochum Regem suis negotiis præfeciſſe Lessiam hominem nobilem ex genere Regio, & est textus celebris, *in authentico de defensoribus civitatum* §. 1. *in principio* ibi: *sed in vicem universi nobiliores civitatum habitatores hoc ministerium adimpleant*: ubi glossa *nobiliores, & in Authent. præsidis in princ. Cod. de Episcopal. aud.* ubi Præsides gentium per unamquamque civitatem præparent ad honores non vilissimos, sed nobiliores civitatum habitatores, quos aliqua ratio bonæ opinionis constitutos nominavit defensores per circulum, & facit textus *Cod. grandi de suplend. Prælat. lib.* 7. ubi *Dominicus notabili* 2. *& in leg. honor.* §. *de honoribus* ibi: *Origo natalium ff. de muneribus & honoribus* ibi: *plebeis honoribus decurionum fungi prohibetur* ex quo Bart. *in leg.* 1. *in col.* 3. *Cod. de dignitatibus lib.* 12. *& in leg.* 1. ubi etiam Ioannes de Platea *Cod. de conditis in publicis horreis lib.* 10. notat plebeium non posse eligi ad dignitatem, & apud Athenienses Thesæus † fuit primus qui nobiles à plebeis sejunxit, 2 illisque potestatem creandi ex suo ordine magistratus administrandique leges tum pia & religiosa interpretandi ac diffiniendi tribuit, ut testatur Plutarcus *in Thesæo*, quin etiam Romulum ita suam Rempub. constituisse, ut illustrem genere, virtute, ac pecuniis ab ignobilibus humilibusque secerneret, illosque patricios appellaret, tradit Dionysius Halicarnassius *lib.* 2. *antiquitatum Romanarum*, ad quam Romuli divisionem respicit illud Statij *lib.* 1. *Silvarum in epital. num.* 1. *Stellæ, & Violantillæ* ibi. *clarus de gente Latina.*

Est juvenis, quem Patritiis majoribus ortum,
Nobilitas gavisa tulit.

Sed & Solon Athenienſium † legislator 3 (sequutus fortè Thesæum) Magistratus omnes ex nobilibus, & locupletibus instituit, ut tradit Plutarchus in *Solone*, & Aristoteles *lib.* 2. *Politicorum cap.* 8. scribit nobiles, & ingenuos sibi rationabiliter honores arrogare, & ibi carpit legem Lacedæmoniorum, quæ Esphorum (is magistratus apud eos maximus) ex plebeis creari jubebat; unde in eam Rempublicam multa obvenisse mala tradit, & Plato *lib.* 3. *de legibus* inter septem rationes imperandi hanc secundam constituit ut ignobilibus generosi imperent, quæ & alia multa copioſe

pioſe prout mores eſt illi congerit Tiraquel. *de nobilitate cap.*20. *ex num.*1. *cum multis ſeqq.* Caſaneus *in Catalogo gloria mundi* 8. *part. conſiderat.*36. Balduinus *ad leges Romuli*, *&* 12. *Tabularum*, & curioſius, & acuratius præ cæteris exornat Caſtillo de Bobadilla *lib.*1. *Politicorum cap.*4. *per totum*, & per varia loca Bargas *de nobilitate cap.*10. *num.*2. *&* 3. cum aliis infra referendis, & legibus noſtræ Hiſpaniæ ita condemnatur, ut *in leg.*18. *tit.*9. *p.*3. quæ cum loquatur de judicibus creandis ait: *Y por todo iſto an de aver muchas bondades primeramente ſer de buen linaje para aver Verguenza de no carar, & leg.*23. *tit.*22. *part.*3. *&* *leg.* 3. *tit.*24. *eadem part. & leg.*2. *tit.*9. *lib.*3. *recopil.* eleganter Avend. *de exequend. mandat.*1. *part. cap.*19. *num.*18. *verſ. & poteſt*, ibi: & poteſt reddi alia ratio & à nobis jam alibi dictum manet.

4 Et apud antiquos Romanos † ita advertit Tiraquel. ubi *ſuprà n.*6. Conſules, Quæſtores, Tribunos militum, Cenſores, Dictatores, & cæteri Magiſtratus, & Patritij tantum ex nobilibus creabantur, quouſque Plebs ob ſuam magnam ambitionem ac tumultus frequentes obtinuit ut etiam ex ſuo corpore crearentur; ut eleganter, & copiosè diſcribit Livius *lib.*6. *ab urbe condita*, & Pomponius *in leg.*2. §. 2. *ff. de origine juris* ibi: *& plebs cũ contenderit cum patribus, & ut ex ſuo quoque corpore Conſules creare poſſent, & patres recuſarent factum eſt, ut tribuni militum crearentur partim ex plebe, partim ex patribus.* Itaque in principio, tantum tribunorũ officium Plebeiis fuit communicatum, poſt vero ad Conſulum Dictatorum culmen aſpirarunt ut *in dict. leg.*2. §. deinde cum placuiſſet, creari etiam ex plebe conſules cœperunt & utroque corpore conſtitui, Ambroſius de Morales *in Rep. Roman.*2. *part. lib.*5. *cap.*10.

5 Itaque in noſtro Caſtellæ Regno ſtatui † nobilium, & plebeiorum pro æquali ſeu dimidia parte, ut vlgo jactatur ſolent omnia Reipublicæ officia honorifica communicari ut per Gregor. Lopez *in leg.*2. *tit.*9. *part.*2. *gloſſa* 4. Palatius Rubius *in repetitione rubricæ de donat.* §.6. *num.*7. *&* 8. Avend. *de exequend. mand.* 1. *part. cap.*19. *num.*18. *verſ.*8. eleganter Burgos de Paz *conſ.*10. *num.*1. *cum ſeqq.* præſertim *num.*6. Ioannes Garcia de nobilitate, *gloſſa* 35. *num.*3. *&* *gloſſa* 6. *num.* 16. Parlad. *diff.* 31. *num.* 8. Bobad. *lib.*1. *politic. cap.*4. *num.*15. *&* 24. Curia Philipica 1. *p.* §.2. *num.*34. Barnabas Moreno de Bargas *de nobilitate al diſcurſ.*10. *num.*3. *dict. diſceſſion.* 10. *num.*3. & pro hac nobilium, & plebeiorum diſtinctione facit textus ſingularis, *de jure noſtro Regio in leg.*5. *tit.*15. *part.*2. ibi: *y deſto deben facer omenaje los mas honrrados homes del Reino que hi fueren aſi como los prelados, e los ricos homes dos Cavalleros dos fijos dalgo dos homes buenos de las Ciudades, e de las villas*, & ſpecialiter in diſtributione officiorum textus ſingularis *in leg.*1. *num.*13. *lib.*8. *recop.* ibi: *Se eligan y nombren dos Alcaldes de la hermandad el uno del eſtado de los Cavalleros y eſcuderos y el otro de los Ciudadanos, y Pecheros.*

Sed & hoc ut officia æqualiter conferantur nobilibus & plebeiis poteſt peti ubicumque fuerint † tres Nobiles qui ſtatum 6
firmare poſſint: non enim minori, quam trium numero firmatur, & perficitur ut *in leg. neratius* 85. *ff. de verbor. ſign.* ibi: Neratius priſcus (inquit Marcellus) trium Collegium facere, quod maximè ſequendum eſt, *ex ratione quam ex Ariſtotele lib.* 1. *de Cœlo cap.*1. tradit Ioannes Garcia *dict. gloſſa* 35. *n.*51.

Si tamen in aliquibus tres nobiles fuerunt † qui ſtatum in aliquibus actibus diſtinctum, & formatum habuerunt ſententiis, 7
vel uſu, præſcriptione, & obſervantia acquiſitum in uno tantum nobili qui nunc ſit, ſtatus conſervatur quoad omnes præminentias, & qualitates ſtatui competentes ut *in leg. ſicut* §. *fin. ff. quod cujuſque, univerſitatis nomine*, gloſſa *in dict. leg. neratius*, & communiter notatur *in cap. cum omnes de conſtitut. & in cap. cum dilecta de reſcriptis*, & plurima in propoſito tradit Petrus de Vixio *in directorio electionum, cap.*2. *à num.*3. *cum ſeqq.* Ioann. Garcia *dict. gloſſa* 35. *n.*52.

Et tantum competit hæc dimidia pars officiorum † honorabilibus, & eorum ſta- 8
tui annuatim, quod in locis ubi non ſunt tot nobiles ad hæc officia inſervienda, nobiles qui anno præterito officiales Reipub. fuerunt facti, poterunt in ſequenti anno non ſolum ad alia officia eligi, & creari, ſed eadem quæ habebant, electione & nominatione facta, continuare, nam licet hæc continuatio regulariter prohibita ſit, ut ſpeciali cap. diximus tamen in hoc caſu ob defectum nobilium, & muneri ſufficientiã, ut in ſuo ſtatu hæc qualitas & prærogativa medietatis officiorum conſervetur, talis continuatio, & reelectio admittitur; nec obſervanda eſt intercapedo, ſeu intervallum temporis quod vulgo in Caſtella dicimus *el hueco*, & docent Ioann. Garcia *de nobilitate dict. gloſſa* 85. *num.*67. ibi: *igitur in officiis electivis qualia* los de los Alcades ordinarios, *in quibus habet locum*

dicta

dicta lex ab honoribus, & ita etiam obſervat Bargas *dict. diſcurſ.* 10. qui ita obtentum fuiſſe per nobiles villæ de Montejo ubi incolatum, & vicinitatem obtinebat, & ideo praxi receptum quod frequenter expediuntur proviſiones & Regiæ Schædulæ in confirmationem hujus praxis, & refert eam quæ in favorem nobilium prædictæ Villæ de Montejo in ſimili caſu fuit expedita, quæ ut de ſtylo, & forma harum proviſionum deponere valeas ad literam ſubdere decrevi & ſic ſe habet.

Don Phelipe &c. à vos el concejo, Iuſticia y Regimiento de la Villa de Montejo, ſalud & Gracia ſepadeis que Pedro Corcito en nombre de Pedro Garcia Bernave Morono de Bargas y Venito Sanchez hidalgo vezinos de eſſa villa por ſi y en nombre de los demas hijoſdalgo de ella nos hixos relacion que el dicho eſtado tenia carta executoria para que ſe les dieſſe la mitad de los officios de Alcaldes y Rejidores de dicha villa y a cauſa de no aver numero ſuficiente para Guardar el gueco de dos o tres años no ſe les dava todos los años ſin paſſar el dicho gueco, ſupplicandonos le mandaſſemos dar nueſtra carta y proviſion para ello y ſegun y como por vos eſtaba probeido e mandado, o como la nueſtra merced, lo qual viſto por los de nueſtro concejo fue acordada que debiamos le mandar dar eſta nueſtra carta, para vos en la dicha razon e nos tubimos lo por bien. Por la qual os mandamos que en no aviendo en eſſa villa numero ſufficiente de hijoſdalgo para que ſe pueda Guardar el orden que por nos eſtaba dada carta del a que ſe a de tener en la election de Alcaldes ordinari demas officiales de concejos que es que no pudieſſen ſer elegidos a ellos los Alcaldes a los miſmos officios de Alcaldes aſta ſer paſſados tres años ni a otro officio en que tubieſen voz, y voto haſta ſer paſſados y eſto miſſo tiempo de los dichos dos años los Rejidores y demas officiales nueſtra merced y voluntad, y tenemos por bien que ſin embargo de ella de aqui delante puedan ſer reelejidos a los miſmos officios de Alcaldes los officiales de concejo de dicho eſtado de hijoſdalgo de eſſa dicha villa paſſado un año y a los demas officios de concejo de ella conforme a la carta expreſſa que el dicho eſtado de hijoſdalgo tubiere para que ſe le pueda dar la mitad de los dichos officios contra el tenor y forma de lo qual no vais, ni poſeis, ni conſentais paſſar en manera alguna Sopena de la nueſtra merced y de Diez mil maravedis para la nueſtra Camara ſo la qual mandamos a qualquier Scribano os la notifique y de teſtimonio de ello porque nos ſepamos como ſe cumple nueſtro mandado el conde de Miranda el Licenciado Don Diego Fernando de Alarcon el Licenciado Don Franciſco Alena Barrio nuebo el Don Antonio Bonal. Ex. Alonſo de Vallejo ſcrivano de Camara lo fice ſcribir por ſu mandado con acuerdo de los de ſu concejo regiſtrada poes Iorje Oloal Chanciller Iorje Oloal de Vergara.

Cujus rei ea eſt ratio quia dimidietas officiorum de jure pertinet privativè ad nobiles ut ſuprà diximus unde ſi non ſint numeri ſufficientes qui talia gerant officia ad reliquos ſui ſtatus pertinere debet, ut alias conſideravit Caliſtratus *in leg. honor. §. gerendo ff. de muneribus* ibi: *ſi alij non ſint qui honores gerant eoſdem compellendos qui geſſerint plurimis conſtitutionibus cavetur*: Divus Adrianus *de iterandis muneribus*, reſcripſit in hæc verba: *illud conſentio, & ſi alij non erunt idonei, qui hoc munere fungantur ex his qui jam functi ſunt creentur*, & nos alibi dicemus.

Deinde quia non continuare † vel continuare officia in favorem Reipub. eſt indultum cujus equidem intereſt Nobiles nullo caſu ab officiis arceri, tum propter eorum ſplendorem, quo ipſa Reſp. magis luceſcit, & condecoratur tum etiam, quod ſemper aptiores ad uſum, & exercitium officiorum, quam alij de populo judicantur *leg. honores*, 7. *§. his qui ff. de decurionibus* Caſſaneus, & Bobadilla ubi *ſuprà* Gutierrez *conſ.* 31. 9

Quin imò ſi ita pauci numero ſunt † Nobiles quod nec per reelectionem, aut continuationem poſſint officia Reipublicæ explere, veluti ſi cum tantum tres ſint nobiles ſint quatuor aut quinque officia, tunc equidem illud, vel duo illa quæ ſuperſunt, & quæ ſtatui nobilium conveniebant, & alias eis (ſi fortè eſſent) adjudicarentur, utique apud plebeios, ſtatus nobilium nomine deponi debent, & interim quod nobiles inveniantur qui ad eorum uſum creari poſſunt Plebeij creantur, & eligantur; ut *in leg. eos ff. de decurionibus* ibi: *& maximè in eis civitatibus quæ copiam virorum honeſtorum habent, nam paucitas eorum qui muneribus publicis fungi debeant neceſſario hoc etiam ad dignitatem municipalem habeant* invitat textus elegans *in leg ut gradatim §. 1. & 2. ff. de muneribus, & honoribus*. 10

Quo caſu cum officia hæc ad Plebeios in defectu † nobilium deveniant, & nomine eorum officia hæc tanquam in ſequeſtri, & depoſiti intuitu, & ratione exerceant, ſemper per eos videtur ſtatus nobilium poſſidere, ut *in leg. licet §. rei depoſitum ff. depoſiti*, notat Franciſcus Conanus *comment. jur. civil. lib. 9. cap 4. in princ.* 11

Petrus

Petrus Gregor. *ſyntagm. juris lib.* 23. *cap.* 3. *num.* 4. & facit textus *in cap.* 1. *de ſequeſtrat. poſſeſſionum & fructuum*, latè D. Ioannes del Caſtillo *lib.* 3. *controver. cap.* 6. *num.* 15. Amator Rodriguez *in tract. de privileg. creditor. art.* 6. *num.* 9. qui plures referunt.

Circa quod ſingularis, & non multum
12 † frequens lis (dum hæc ſcriberem) ſe obtulit & agitata fuit in hac Curia ſtatus nobilium villæ *de la Mava Rey*. cum enim in ea non eſſent tot nobiles numero qui poſſent explere officia ſui ſtatus & ſic neceſſarium fuit, quod ex numeris plebeiorum quidam ſequeſtri, aut depoſitarij nomine crearetur ad officium procuratoris generalis nobilium, & eorum ſtatus nomine illud pro illo anno exerceret utique ſecretè prout moris eſt in dicta villa, ab ſtatu nobilium fuit Plebeius ille ad prædictum officium nominatus & electus: cum tamen contigiſſet quod iſte in electione etiam ſecreta quæ à ſuo ſtatu plebeiorum tunc facta fuit, inveniretur, & extitiſſet creatus ad aliud officium; publicatione utriuſque electionis uno tempore facta, cum ei per ſuum ſtatum intimaretur quod officium ad quod erat legitimè à ſuis electoribus creatus acceptaret, id recuſare intendebat, ea motus ratione ac illud in defenſionem ſuam allegans quod à nobilibus ob defectum ſui ſtatus perſonarum (licet depoſiti nomine) in officium honorificum nobilium pro illo anno erat electus, & quod jus ſibi jam ex prædicta electione erat requiſitum quando ſtatus plebeiorum ſuam electionem facere cœpit, & ſuffragia in eum contulit eo in facto probato, quod licet utriuſque electio tam ſtatus nobilium, quàm plebeiorum uno tempore, & momento per tabellionem actorum Concilij fuit die Paſchatis, Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti publicatione facta, tamen nobiles per ſe ſeparatim (prout conſuetum habent) nominationem ſuam, & electionem faciebant, & ſecreto tabellioni priori loco arcebant, & ſingula officia ſui ſtatus, ſicut intereſſe convenerant, ſcribi in libro inſtabant. Cum hanc inter alias nobiles in dicta Villa prærogativam, & præcedentiam haberent quod prior eorum ſit vox, & electio, & ſtatim ſequatur, & in ordine ſcripturæ proponatur Plebeiorum electio. Ex quibus rationibus, & fundamentis cum etiam compulſione acceptandi prædictum Plebeiorum officium ad hanc curiam appellaſſent in ea ſollicitè à prædicto officio excuſatum haberi intendebat. Verum contrarium (me patrocinante) in Curia, vel in Senatu fuit deciſum, & obtentum pro quo illud perpendebam, quod licèt in defectum nobilium ſtatui eorum ſui competeret aliquem ex plebeis ad officium eorum provocandi in ſupradictis, tamen in Plebeio, caſu in hoc à nobilibus electo ad unum officium ſui ſtatus, & aliud in ſimul creato à Plebeis ex quorum ſtatu ipſe electus erat, debet attendi, & præponderat cauſa naturalis creationis, quæ firmat electionem factam à plebeis ad officium ſui ſtatus in plebeio, non vero accidentalis, quæ ob defectum nobilium in perſona diverſi ſtatus ad talem electionem faciendam potuit invitare nobiles, nam in omnibus diſpoſitionibus cauſa naturalis prævalet accidentali, ut *in leg. qui habet* ubi notat Bart. *num.* 2. *ff. de tutelis leg. tutor petitus* §. *quæ tutoribus ff. de excuſat. tutor. leg. cum pater ff. de jure dotium, leg. fin. ff. de his qui veniam ætatis impetraverunt*, docet Socin. Senior. *conſ.* 110. *num.* 8. *lib.* 4. Alciatus *in leg.* 2. *num.* 36. *ff. de verb. ſignific.* Ruin. *conſ.* 59. *num.* 11. *lib.* 3. Tiraquel. *de retract.* §. *eo, gloſſa ſup. num.* 26. Joan. Garcia *de nobilitate, gloſſa* 12. *num.* 43. Perez de Lara *lib.* 1. *de anniverſariis, & capell. cap.* 18. *num.* 3. *lib.* 2. *cap.* 1. *& vitæ hominis cap.* 21. *num.* 20. Et in cognitione cujuſlibet rei non accidens ſed natura † ipſa expectanda eſt 13
Bart. *in leg. quoties ferro, qui maximos n.* 11. *ff. de publicanis, & vectigal.* Cujus doctrinam in propoſito expendit neminis eruditiſſimus, & omnium literarum Coryphæus & magiſter communis D. Joannes de Pareja olim juris canonici primarius in Salmanticenſi Academia digniſſimus anteceſſor, nunc autem in hoc Senatu meritiſſimus Pater conſcriptus, cum in ſua aula præſidens de prædicta lite, & controverſia cognoſceret.

Et conducit doctrina Bald. *in leg. profictit.* 5. §. *Papinianus lib.* 10. *ff. de jure dotium*, ubi ait quod ſuſtinens officium † acci 14
dentale & naturale, hoc citius quam illud exequi cenſetur; deinde & illud addit quod naturalis qualitas, & conditio in iſto electo non potuit mutari ob honorem ſibi à nobilibus in defectum aliorum tributum; nec enim actus honoris mutavit perſonæ originem & genus, ut *in leg. falſa* §. 1. ibi: *nam honor. cujus habitus eſt non perſona mutata*, ubi Paulus Caſtrenſis *leg. Alexandrinis Cod. de decurionibus lib* 10.

Et denique quod natura potius, † quam 15
adventitius caſus conſiderari debet ut *in leg. vindicatio cum concordat ff. de rei vindicatione*, Iaſius *conſ.* 4. *num.* 25. Mieres *de majorat.* 1. *part. quæſt.* 51. *num.* 161. *in* 2. *impreſſione.*

16 Et magis conſideratur aptitudo † naturalis, quam impedimentum accidentale *leg.2.ff. de adoptionibus* tradunt Lapus *allegatione 101. num.12.* Quintilianus Mandoſius *in tract. de ſignatura grat. verſ. adoptandi indultum*, unde patria naturalis cujuſque, & origo attenditur, non accidentalis: Menoch. *conſ.112. num.61. lib.2.* D. Ioannes del Caſtillo *lib.5.controver.cap.86. num.17.*

Sed ut ad propoſitum noſtri thematis redeamus, quotieſcumque in ſtatu nobi-
17 lium † difficiunt tot perſonæ quot ſunt neceſſariæ, non ſolum ad officia ſingula ipſius ſtatus peragenda vel etiam ad numerum electorum explendum, & perficiendum, an illi nobiles qui adſunt ſeorſum debeant habere ſuam electionem, vel quid in hac caſu faciendum? eleganter reſolvit Ioannes *dict. gloſſa 35.* omninò videndus *num.69.* his verbis *Præterea ſolet diſputari, an in hoc caſu cum deſunt ex nobilibus quo caſu ad ignobiles pertinet exercitium officiorum, item in caſu, quo nobiles, & ignobiles creandi ſint, qui quoad ſua officia, an nobiles ſeorſum habeant ſuam electionem inter ſe, & ignobiles item? an vero totus populus debeat creare, & eligere omnia officia nobilium, & ignobilium ita ut electio pertineat ad nobiles, & ignobiles ſimul tanquam ad populum, & nobilis admittatur ad ſuffragium, non tanquam nobilis, nec plebeius tanquam plebeius, ſed ſinguli tanquam unus de populo? & excluſa legitima conſuetudine quæ obſervanda eſt ex his quæ diximus, verius de jure eſt quod electio pertineat ad nobiles ſimul promiſcue tanquam ad populum & nobiles admittantur ſinguli tanquam unus de populo. Item & ignobiles, & primum quia licet antiquitùs Romæ conſules ex utroque corpore crearentur nobilium, & populi, tamen idem populus utrumque conſulem creabat, & à coeundo comitia dicta ſunt, quod totus populus ad creandos conſules coiret, & vocabatur populus per curias ideſt quod hodie dicimus per Parochias Dioniſ.* lib. hiſtoriarum Romæ; *inde comitium dictum eſt Congregatio totius populi; inde eſt totus titulus*, in leg.12. Tabularum de cap. Civis, *niſi per maximum Comitium ne ferunto refert Cicero* de legibus, 3. *& de jure pertinet electio*, à los concejos, in cap 17. Prætorum verbo eligam, n.1. *Matienço* in leg.1. tit.18. lib.5.Recop. *cum enim ad populum pertineat electio, ſequitur quod ad nobiles, & ignobiles pertinet; quia hi ſunt duæ partes populi ejuſdem* §. Plebs autem Inſtit. de juſtitia, & jure leg.5. in princ. tit.2. part.1. *cum his quæ diximus ex Alberico & aliis* ſuper hac gloſſa num.54. verſ.2. in jure civili, *ubi id latè probavimus & quia populo emanavit juriſdictio, & populus magiſtratui, & in Magiſtratum omnem vim, & poteſtatem contulit* leg.1. ff. de conſtitut. Principis §. quod Principi de jure natur. gent. & civili, *& diximus ſuprà* in ſcriptione num.5. *& quia de jure ad Conc lium univerſitatis ſpectat electio officialium ex Bart.* in leg.2. Cod. de decurionibus lib.10. & leg. item eorum §. ſi decuriones ff. quod cujuſque univerſitatis nomine, & in leg. ſed ſi ex dolo, *ubi gloſſa, Platea* in rubrica de decurionibus lib.10. *Lucas de Peña & Rebuffus* lib.2. eodem. *Unde ſi pro duobus reperiantur æqualia numero ſuffragia non eſt reveniendum ad qualitates, quod à nobilibus ſit alter electus juxta textum* in leg. in albo de decurionibus lib.10. *quia non à nobilibus eligitur, ſed tanquam civibus, nec nobiles tanquam nobiles eligunt, ſed tanquam ſinguli de populo uti diximus, & ad ſortem deveniunt, & eſt ratio; quia quæ qualitas non fuit in actu ea non requiritur in examine actus*, argum. text. in leg. tutelas de capitis diminut. ibi: *quia deſinunt eſſe mutata familia, & quia electio redacta eſt ad numerum electus qualitatibus Alexand.* conſ.192. vol.6. num.9. verſ. in contrarium.

Quæ autem circa medietatem † officio- 18
rum in nobilibus ſuprà firmavimus, an procedant in his quod & privilegio, & Regia conceſſione conceſſa eſt nobilitas, tam anceps utique eſt quæſtio, & licet à pluribus ſit examinata, non tamen fortaſſis per tot, & hoc ordine congeſta juris fulcimenta invenies, & ſic ad partes eam libuit in medium proponere, & ſanè pro affirmativa, nempè quod iſta privilegiati quibus à Principe conceſſa eſt nobilitas his officiis, ac cæteris exemptionibus, prærogativis, & præcedentiis potiri debeant quibus veri nobiles potiuntur ſequentia urgent juris fundamenta.

Primus quod Princeps poteſt concede- 19
re † hanc nobilitatem ut habetur Æſter. *cap.6. & cap.10.* ibi: *Sic honorabitur quemcumque voluerit Rex honorare.* Vnde Plinius *in panegyrico Cæſaris* ait, eſſe ut nobiles conſervet, & efficiat *leg.1. Cod. de præpoſitis lib.12. gloſſa fin. in leg.1. Cod. de domeſticis eodem lib num.80.* deffinit nobilitatem quod ſit qualitas per principatum tenentem illata, qua quis ultra honeſtos plebeios acceptus oſtenditur, & de jure noſtro Regio eſt textus elegans *in leg.6. tit.27. part.2.* ibi: *puede les dar honrra de hijoſdalgo a los que no lo fueren por linaje*, Docet Tiraquell. *de nobilitate cap.6.* Greg. Lopez

in

in leg.2.gloſſa 6.tom.21.part.6. Menchaca *de ſucceſſionum creatione lib.3. §. 30. ex num 250.* Megia *de nobilitate lib.cap.63.* Gutierrez *lib.3. pract. quæſt.13. num.64. & q.14. num.11.* Guardiola *de nobilitate cap.14.* Otalora *eodem tractatu cap.1.part.4.* Bobadilla *lib.1.polit. cap.4.à num.3.* Licentiatus Gregorius Lopez Madora *de excellentiis Hiſp. cap.5. in princ.*

Secundum quia ſic in ſimili videmus,
20 quod Princeps † vel Imperator poteſt tribuere jus agnationis, & quod quis fiat de Domo, & ſanguine alicujus, licet alias illegitimus ſit, vel extraneus, ut tradit Socinus *conſ.1.per textum in leg. ſi filius Cod. de legitimis hæredibus, & in leg.ſi filius, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti,* Burſatus *conſ. 129. num.81. lib.2.* Decius *conſ.258. n.5.* Thomas Tribius *deciſ.59. part.1.* & poteſt tribuere jus primogenituræ, ut referens Bald. *in leg. cum ex oratione per textum* ibi: *ff. de excuſatione tutor.* probat Ioannes Cirier *in tractatu de primogenituræ lib.2. q.5.* docet eleganter Gregor. Lopez *in leg.3. tit.21.part.3. in gloſſæ verbo con villana*, ubi affirmat quod ſi quis diſponat in majoratu quod ſuccedens in eo non contrahat matrimonium cum plebeia, ſed cum nobili quam dicimus *hÿadalgo*, ſatisfacit dipoſitioni majoratus ſi contrahat matrimoniũ cũ ea quæ ex principis privilegio facta eſt *hÿadalgo.*

Et tertium ex eo quod Princeps abſque
21 dubio naturalibus † poteſt quem reſtituere, & quaſi per novam regenerationem de novo, quem quoad nobilitatem mundanam, & politicam hominem creare, *in leg.ſi ſervus leg. aliis §.ſervo legato* ibi: *novus homo videretur eſſe ff. de adimend. legat. leg. ex facto §. ex facto* ibi: *ſuſceptos quaſi ab alio ff. ad Trevel. Authent. ſed hodie Cod. de jure aureorum annulorum* ibi: *& regenerationis jus habet Authent. quibus modis naturales efficiantur legitimi §. reliqui, & §.ſi igitur* ibi: *nihil à legitimis filiis differentes*, omnis enim nobilitas procedit à Principe ſecundum Albericum *in leg.imperatores per textum* ibi: *ff. de decurionibus*, & Bart. *in leg.2. num.61. Cod. de dignitatibus dicto lib.12.* & plures alios quos citat Patianus *in tractatu de probationibus lib. 12. cap.26. num.33. gloſſa pariſienſis in conſuetudinibus pariſienſibus part.2. §.9. gloſſa 3.n.4.* & de jure noſtro Regio ſunt plura jura, ut *in leg.7. & 8. tit.9. lib.6. Recopil. leg.5. cum ſeqq. tit.21. part.2.*

Quartum ex eadem ratione poteſt Prin-
ceps, & ſolet aliquibus in ſignum & titu-
22 lum nobilitatis concedere † arma, & inſignia etiam alterius familiæ *ex toto tit. Cod. ut nemo privatus gloſſa in Authent. de mandatis Principum §. pen.* docet Pariſius *conſ. 29. num.1.* cum aliis Tiraquel. *de nobilitate cap.6. num,12.* ibi: *ſed ex eo quod Princeps cui arma, ſive inſignia conceſſerit videtur, & illi nobilitatem conferre*, ut docet Ioannes Ray *in tractatu nobilitatis infrà quæſt.3.* quæ eſt princip. ex quo videtur intelligere Ray non niſi nobilibus conferre armorum inſignia, nam nulla alia ratione videri poteſt Princeps conferre nobilitatem concedendo inſignia, niſi quia inſignia ſunt nobilium tantum, & præterea ea concedendo videtur etiam qualitatem concedere, quæ ad ea referenda requiruntur: *argumento leg.quidam conſulebant* & ibi: *not. de re judic.* nec enim refert ut dicit ipſe Ray dictiſne an factis quis animum ſuum declaret *per not.in leg.de quibus ff.de legibus concord.* alibi à me traditis Maſcard. *concl.193. num.52.*

Quintum ex eo quod idem eſt alicui in-
eſſe † qualitatem per naturam *in leg. ineſſe* 23
ex privilegio ex Bald. *in dicta leg. cum ex oratione ff. de excuſatione tutorum, & in leg. ſi filius ff. ſi certum petatur & in leg. ſive poſſidetis num 3. Cod. de probationibus*, docet Quintilianus Mandoſius *in regula 3. reſervationis quæſt.18. num.7.* Tiraquel. *in tractatu de primogenitura quæſt. 34. num.42.* Ioannes Garcia *dict.tract.de nobilitate gloſſ. 1. §.1. num.42.* Paulus Pariſius *conſ.141. num.18. lib.4.* Iaſius *conſil.1. num.8. & 9. lib.2.* Padilla *in leg. clari Cod. de fideicommiſſis n.10. in fin. & in leg. tranſigere num.85. Cod.de tranſactionibus.*

Sextum quia ita practicari vidimus in
Licẽtiatis, & Doctoribus † graduatis in una 24
ex tribus univerſitatibus Salmantina, Pinciana, Complutenſi, & in Collegio Bononienſi, ut latè reſolvit Ioannes Garcia ubi *ſuprà dicta gloſſa 85. num.9.* & poſt eum expreſsè in officiis judicum *de los hÿoſdalgo*, & judicum qui vulgo dicuntur *Alcaldes de la hermandad*: ita obſervat Mieres *de majorat.part.1. quæſt.51. ex num.319. in 1. impreſſione* ibi: *ſecunda deducitur intellectus ad leg.30. tit.4. lib.2.ordinam.* quæ dicit quod judices quos vocamus *Alcaldes de hÿoſdalgo*, debent eſſe nobiles, prout plenius *in dicta leg.* continetur; nam attenta doctrina Bald. ſufficit quod ſint nobiles ex privilegio; dicta autem iſta lex eſt hodie, *tit.11. lib.2.recopil.*

Tertio infert quod in locis in quibus officia quæ nos vocamus, *Alcaldes de la hermandad*, vel *Alcaldes ordinarios:* Conceduntur nobilibus † ad hoc ut gaudere 25
poſſint prædictis officiis quod ſint nobiles ex privilegio de quo legendum eſt quod

ſcribit noviſſimè Ioannes Garcia *in tract. de nobilitate gloſſa* 1. §.1. *num.*50. *fol.*50. & iterum §.55. *num.*34. *fol.*84. qui hoc refert *Idem tenere videtur quod vidi in practica in quodam certi loci cui datum fuit officium tanquam nobili eo quod erat advocatus, & graduatus per univerſitatem complutenſem, & non debet quis eſſe nobilis in uno, & in alio non, una & eadem res non debet diverſo jure cenſeri juxta jura vulgata* Aceved. *in leg.*1. *tit.*1. *lib.*6. *Recopil. n.*59. Gironda *de privilegiis q.*150. *n.*828.

26 Contraria tamen † ſententia fortiſſimis adſtruitur fundamentis, & primo ex illo celebri Sigiſmundi Imperatoris reſponſo cujus meminit Caſſaneus in Catalogo Gloriæ mundi 8. *part. conſiderat.*18. Ioannes Garcia *dicta gloſſa* 1. §.1. *num.*50. *prope finem* Acevedo *ubi proximè num.*24. Cum enim quidam ob eo peteret quod eum conſtituiſſet nobilem facere,& accutiſſimè reſpondit. *Refert divitem, aut exemptum te facere, nobilem vero minime,* quaſi utique fateretur Imperatorem ſeu Principem, neminem vero nobilem facere poſſe, quod utique coadjuvatur *ex deciſione textus in leg.*12. *tit.*21. *part.*2. ibi: *Hidalguia ſegun diximos en las leies antes de eſta es nobleça que biene a los hombres por linaje*, & plura tradit Tiraquel. *in cap.*8. *num.*14. *de nobilitate* Avendan. *in dictionario* in verbo *milites*, ubi ait quod appellatione fidalguiæ comprehenditur nobilitas naturalis; Otalora *de nobilitate* 3. *part. cap.*6. *num.*4.

27 Secundo quia leges † omnes, aut ordinationes quibus cautum extat nobilibus medietatem munerum honorabilium eſſe concedendam, utique de nobilibus ex genere & nativitate, non autem ex Civili acquiſitione factis, & creatis intelligi debeant; quia verba naturaliter, non autem civiliter intelliguntur, ut *in leg. fin. Cod. dē his qui veniam ætatis impetrav.* ut *in leg. ea parte* §. *inſulam ff. de verbor. oblig.* tradit plura Gomerius *in regula de idiomate q.*9. Menoch. *conſ.*266. *num.*31. *lib.*3. & facit textus *in leg. Statius Florus* §. *Cornelio felici ff. de jure fiſci & in leg. filio quem pater ff. de liber. & poſt.* ibi: *ne imagine naturæ veritas obumbretur*, & facit textus *in cap. ſuſceptum de reſcriptis lib.*6. notat Iaſo *in rubrica ff. de operis novi nuntiatione*, & in confirmatione multa huic propoſito, & argumento aptiſſima congerit Mieres *dict. quæſt.*51. *ex num.*124.

28 Tertiò quia verba † legis, ſeu ſtatuti debent intelligi de caſu qui venit ex jure communi, non ſpeciali per diſpenſationem aut privilegium, ut latè tradit Mieres *de majorat.* 4. *part. quæſt.*40. *à num.*26.

Unde ſtatutum † loquens de primoge- 29
nito intelligitur de vero,& proprio,& naturali primogenito, non autem de ficto,ut tradit Socinus Senior *conſ.*252. *col.*4. Jacob. & Bald. *in leg. quoties Cod. de rei vindicatione* Gratus *conſ.*25. Tiraquel. *lib.*1. *de primogenitura quæſt.*4. *à n.*34. Menoch. *conſ.* 211. *num.*28. *lib.*3. *& conſ.*97. *num.*117. *lib.*1. *& tractatu de præſumptione lib.*4. *præſump.*81. *n.*14. *& præſ.*83. *num.*20. & hinc provenit quod ille qui aſſumit nomen & arma alterius familiæ dicitur imaginarius † & non verus agnatus, ut probat Cefalus 30
*conſ.*251. *num.*58. *lib.*2. ubi conſuluit in ſtatu de Alburquerque Decius *conſ.*258. *num.*6. Socinus Iunior *conſ.*36. *n.*55. *&* 57. *lib.*3. Alexand. *conſ.*55. *num.*1. *lib.*6. ubi tradit quod tranſlati in jus agnationis non ſunt propriè agnati, nec comprehenduntur ſub ſtatu mentionem faciente de agnatis ex Bald. *ex leg. lege in fine, & in leg. meminimus Cod. de legitim. hæred.* & proximior vocatus in aliqua diſpoſitione intelligitur, qui jure eſt proximior, non repręſentativè; Petra *de fidei commiſſis quæſt.*11. *num.*55. Cephalus *conſ.*489. *n.*8. *&* 9. *lib.*4. Theſaurus *deciſ.*65. *n.*2.

Quarto quia nobilitas vera † conſiſtit in 31
ſanguine,ut *in dicta leg.*33. *tit.*21. *p.*2. ibi: *maiormente loſon aquellos que loſon por linaje antiguamente y hacen buena vida por que les biene como heredad: leg. ſtimagta ff. de gradibus*, ubi quod in nobilitate requiritur antiquitas; quia non naſcitur in ictu oculi ex Bald. *in præludio feudorum in ultim. deciſ.* Otalora *de nobilitate* 2. *part. cap.*3. *num.*8. Sed jura ſanguinis nullo jure civili, nec privilegio immutari poſſunt, ut *in leg. jura ſanguinis ff. de Regul. jur.* §. *fin. Inſt. de jur. natural. leg.*3. *ff. de interdictis leg. jus cognationis ff. de pactis* Menoch. *conſ.*220. *num.*127.

Quinto ex celebri doctrina Bald. *in leg. in urbe ff. de ſtatu hominum*, ubi ait, quod quando ex conſuetudine † ſunt danda of- 32
ficia naturalibus civibus, non poterunt illa habere cives adoptivi ſibi facti,& quia verba legum, ſeu ſtatuti propriè ſunt intelligenda, nec ſunt captanda, ut tradit Ioannes Garcia,*gloſſa* 1.§.1. *num.*28. & privilegiatus reſpectu nobilis naturalis dicitur ſicut Alchimia, & Auricalcum *dict. gloſ* 35. *num.*3. & plura in confirmationem adducit *gloſſa* 21. *num.*2.

Sexto & ultimo quod privilegiati † non 33
debent gaudere officiis nobilibus ſanguine conceſſis,affirmat expreſſe Guido Pap. *deciſ.*88.

cis.88. & decis.388. Quintilianus Mandosius *in regula 16.rei judicationis quæst.20.n.1. fol.88.* & aliud est nobilitas,aliud nobilitatis privilegia tradit Baeza *de inope debitore cap.16. n.43.* Mieres *d. q.51.n.155.*

Sed hæc argumentorum diſſidia licèt quæſtionem difficilem prorſus & dubiam reddant duorum caſuum repartita ſectione ad concordiam facilè reducuntur, ex quibus reſolutio ſolida manebit.

Et priuſquam ad hos caſus deveniamus ſciri oportet quod agamus de quæſtione privilegij ſemper, pro cujuſlibet rei diſquiſitione verba ejus ſunt primo loco attendenda *ut cap. Porro, de privilegiis*, quo ſic ſuppoſito duo caſus ſunt diſtinguendi: aut enim per privilegium nobilitas ſeu fidalguia fuit conceſſa aut aliqua immunitas ſeu exemptio ad certas regulas ſeu cauſas limitata & reducta.

34 In primo caſu utique † privilegiati quibus nobilitas, & fidalguia conceſſa fuit ſicut ea gaudent, & potiuntur veri nobiles, & fidalgui hujus Regni poterunt intuitu ipſius nobilitatis eis à Rege conceſſæ prædictis officiis Reipub. veris nobilibus debitis uti, & in eis procedunt, & intelligi debent prioris & affirmativæ opinionis fundamenta.

In ſecundo vero caſu quando per pri-
35 vilegium † non eis tribuitur omnimoda nobilitas, & fidalguia, ſed quædam immunitas, & exemptio, tunc equidem ea tantum eis ſervabitur, non vero in cæteris aliis prærogativis, & præcedentiis, ſicut nobiles ſanguine gaudebant, ac per conſequens ad officia nobilibus debita jure neceſſario non aſpirabunt.

Quæ reſolutio, & jure conſona eſt &
36 placuit † Ioan. Gutier. *dicta leg.35. n.48. verſ.& hæc magis*, ibi: & hæc magis confirmatur ex eo; quia ſi privilegiati quales ſunt, *los de Simancas, Valderas,y los de Antona Garcia* non gerant officia cum nobilibus, id ex eo provenit quia in illis privilegiis de ſola immunitate fit mentio quæ continetur ſuis finibus, ut diximus *dicta gloſſ.1. §.1. num.50. & dict. cap. porro*, cæterum ſi præter immunitatem nobiles quoque fierent profecto ea indulgentia Principis ad effectum nobilitatis pertineret, & tunc cum nobilibus aſſiſterent, & cum eis conveti crearent, & crearentur ad officia nobilia, & ſi nihil aliud obſtaret ex particulari ordinatione, aut ſtatuto militiæ poſſent deferre habitus, quia Rex hæc poteſt facere, nec ulla ratio contrarium ſuadet, ideoque quia DD. Advocati, Senatores, & Advocati fiſci habent & immunitatem, & præterea immunitatis prærogativas, proculdubio exercebunt cum nobilibus iſta officia nobilium, & obtinebunt, quæ nobiles obtinere conſueverunt; eaque eo fortius ſunt recipienda, quia non ſunt ſublata jure noſtro *argument. textus in dicta leg.1. tit.14. lib.6.* & quæ ad eam diximus *ſuprà n.35. verſic. nec hoc ſolum* & facit *lex 8. tit.3. p.2.* ibi: *como la ley antigua lo manda*, vocat legem antiquam jus commune, nec enim nulla alia lex eſt in qua ea verba poſſint verificari, & facit *lex 8. tit.7. lib.1. novi ordinamenti*, ibi: *que a los tales es concedida por leies de eſte Reino*, hæc autem leges proculdubio ſunt leges partitarum nempè *dicta lex 8.* & quæ ſunt *in toto tit.31. part.2. quæ ex leg.8.* jus commune conſervat, & ita noſtro quoque jure habent locum omnia, quæ diximus de Doctore Advocato, Bachalauro, eminenti Senatore, & Advocato fiſcali, ut & immunitatem habeant, & præterea nobilium prærogativas omnes quas jus, & concedit, & concedere poteſt, nec ſublatæ vllæ leges ſint, aut derogatæ, imo ſervatæ, quod etiam prædixerat idem Ioannes Garcia *dicta leg.1.§.1. num.50. per totum.* Verum licèt nobiles privilegiati ad prædicta officia ſtatui nobilium competentia admitti debeant, ſi tamen nobilis privilegiatus † cum nobili ſanguine in 37
electione officij concurreret, & controverſiam haberet, & pari ſuffragiorum numero uterque eſſet, utique nobilis ſanguine in hac lite ſicut in aliis præcedentiis præferendus eſt; quia nobilitas ex natura, & eſſentia præfertur nobilitati ex accidenti, ut latè tradit Iacobus Portius *conſ.167.n.98.* facit textus *in dicta leg.2. tit.21. p.2.* ibi: *Maiormente lo ſon aquellos que lo ſon por linaje* Mieres *dicta q.51.n.95.*

Quinimò nobilis ex ſanguine † præfer- 38
tur illi qui ex propria virtute conſequutus eſt nobilitatem ſecundùm Bart. *in leg.1. Cod. de dignitat. lib.12.*

Sed circa nobiles privilegiatos in hac re utique diſtinctione res eſt abſolvenda, ut ſemper ad cauſam conceſſionis privilegij, ſeu nobilitatis attendamus, ut *in leg. verum ff. de furtis* ibi: *nec enim factum quæritur, ſed cauſa faciendi*, ſi enim nobilitas à Principe fuit conceſſa † ob aliquod ſervitium, 39
vel ob aliquam levem cauſam, licèt quomodocumque fuit nobilitatis effectus producere valet, cum Princeps pro libito ſuo abſque cauſa, vel ſine ea nobilitare poſſit, ut tradit Greg. Lopez *in dicta leg.6. tit.27. part.2. gloſſa 1.* Tiraquel. *cap.6.n.25.* Ramirez *dicta leg. Regia §.23. n.14.* Tamen non adeo tanti eſt habenda nec æſtimanda.

40 Sin autem hæc nobilitas † ob aliquod exercitium militare, vel ob aliquod egregium virtutis factũ ſit indulta, maxima erit habenda & cum nobilitate ſanguinis, vel generis poterit concurrere, & actum, ut vulgo dicitur agere, ut notat Oſorius Luſitanus *lib.* 2. de nobilitate verſiculo 3. in fine, ibi: *nam cum aliquis operam egregiam in bello præſtitiſſet, erat illi ab Imperatore conceſſum, ut nobilis haberetur, & inſigne virtutis geſtaret aliquid per quod nobilitaret genus, & poſteritatem ad ſimilis facti memoriam excitaret.* Meſia *lib.* 2. *de nobilitate cap.* 12. *conſ.* 3. & colligitur *ex dicta leg.* 6. *tit.* 27. *part.* 2. licèt enim vaſſalli ſemper debeant parati, & expoſiti eſſe etiam cum vitæ diſpendio Regi ſuo, & Regno inſervire, ut *in leg.* 9. *tit.* 9. *part.* 2. ibi: *por que ellos deben eſtar aparejados a poner los cuerpos a vida, o muerte por el Rey lib.* 3. *tit.* 29. *part.* 2. ibi: *Mas ſaun aventura el cuerpo a muerte, o opreſſion*, tamen hæc ſervitia in ſimilibus caſibus facta, boni Principis & Regis eſt magna remuneratione, & præmio condecorare, ut docet Tiraquel. *in leg: ſi unquam verbo donat. largitus n.* 69. *Cod. de revocand.* ex ratione quam tradit Ioann. Garcia *in tract. de donat. remuner. n.* 3. ibi: *hæc obligatio, & antidota habet quædam incitamenta naturalia ad liberalitatem*, quæ ſunt veluti quædam nobilia calcaria quibus nobiliter adigimus ut benefacientibus beneficiamus.

Et in Regibus, & Principibus laudabi-
41 lis eſt hæc liberalitas, † & remunerationis virtus, & ad conſervationem Regnorum ſummè ab omnibus commendatæ, ut probat Divus Thomas *in tractatu de regimine Principum lib.* 1. *cap.* 6. Lactantius Firmianus *lib.* 2. *de inſtitutionibus cap.* 6. Thorus *in ſua Philoſophia lib.* 22. *cap.* 1. Tiraquel. *de nobilitate cap.* 37. *num.* 45. Rel *de majeſtate Principum* §. *beneficium, & liberalem.* Menoch. *conſ.* 307. *num.* 11. *lib.* 3. Tapia *in rubrica de inſtitutionibus Princip. cap.* 4. *num.* 1. ubi rationem reddit ibi: *nam ea ſubditos ſibi devotiſſimos reddit ad arma ſuſcipienda alacres facit & præmiorum ſpe ad majora pericula ſubeunda impellit, illius condemnationes immenſas non eſſe, nec liberalitatem frænis, aut cancellis coërceri debet, cum omni tempore, omnique caſu validæ ſint*, ut conducunt de jure noſtro Regio text. *in leg.* 51. *tit.* 13. *part.* 2. ibi: *Ermoſa gracia es la que el Rey hace por merecimientos de ſervicios, que aya alguno hecho*, & ibi: *o acorriere, al Rey o al Reyno en tiempo de guerra*, & *in leg.* 2. *tit.* 9. *part.* 2. ibi: *E avien do los tales debeles hacer bien, calgo acada uno de ellos Segun lo que mereze por ſa Vordad:* & *in leg.* 30. *tit.* 26. *part.* 2. ibi: *aviendo voluntad que ellos ſemetan mas rocios a ſervir a Dios, y a los Señores que los embian no zelando muerte ni foridas ni otro peligro que les avenieſſe ſaviendo que abrian emmienda y galardon por ello*, quæ & alia jura expendebam ego in lite cujuſdam nobilitatis privilegij pro D. Franquis de Modoio Juriſconſ. Carrionenſi. Proſequitur Menoch. *lib.* 2. *præſumpt. cap.* 3. *n.* 14. Tiberius Decianus *Reſp.* 51. *num.* 21. *lib.* 3. Regnarius Sextinus *de Regalibus lib. cap.* 3. *numero* 38. & 52.

Nobiles ergo iſti † licet privilegiati, cum 42
tamen privilegium ſuum in tam magna cauſa, & ex ſua natura, & qualitate ad acquirendam nobilitatem habili conſiſtat, & fundamentum habeat non minus quoad acquiſitionem officiorum quàm nobiles ſanguine æſtimare debent; qua de re videre poteris quæ adducunt Tiraquel. *de nobilitate cap.* 8. Caſſaneus *in Cathalogo Gloria mundi part.* 9. *præſ.* 48. *conſideration.* Ioannes Garcia *dicta gloſſa* 1. § 1. *num.* 55. Otalora *eodem tractatu de nobilitate* 4. *p. cap.* 1. *num.* 6. Acevedo *in verbo armados Cavalleros in leg.* 1. & 4. *tit.* 1. *lib.* 6. *recop. per textum*, ibi: Bargas *de nobilitate diſcurſu* 8. *numero* 7.

Ut autem de iſta cauſa ſervitij præſtiti † 43
& facti egregij ob quod fit indultum privilegium conſtet ſufficit quod in eo enuntietur, nam aſſertioni Principis in privilegio factæ plenè creditur Bald. *in leg. illud collatione penult. verſiculo quarto quæro Cod. de ſacroſ. Eccleſ. & in leg. fin. ff. de exercitoria actione* Decianus *conſ.* 25. *num.* 39. *lib.* 1. *per textum in leg. aquilius Regul. ff. de donat.* ibi: *quia & cum patre meo ſemper fuiſti*, maximè cum non verſemur in prohibitis *in leg. ex his verbis Cod. de teſtamento militis* Alexand. *conſ.* 34. *lib.* 4. Stephanus Gratianus 2. *tom. diſputat. cap.* 386. *num.* 7. Cæſar Barcius *deciſ.* 117. *ex num.* 15. Joſephus Ludovicus *deciſ. Peruſina* 3. *num.* 9. Peregrinus *conſ.* 7. *num.* 17. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 368. *num.* 13. & 24. *lib.* 4. Ant. Gabriel. *de probat. concl.* 2. *num.* 35. ubi dicit quod ſtatur aſſertione Principis circa benè merita etiam in præjudicium tertij, quamvis aliter de bene meritis non conſtaret, dummodo Princeps talia merita in ſpecie narraverit ſecundum Iaſonem *conſ.* 227. & licèt nobiles † ita notum, & firmum jus ad me 44
diam partem officiorum honorabilium Reip. habeant, rectè tamen ſtatus Plebeiorum contra ſtatum nobilium, & contra poterit officia hæc præſcribere, ut in uno tantum ſtatu privatione permaneant, ut per tredecim fundamenta mirabiliter non

tantum

tantum ſuadet. Sed convincit Ioann. Garcia *dicta gloſſa 35. ex num. 54. uſque ad n. 59.* pro cujus opinione pluries in hac Regali Chancellaria vidi judicatum, & obtentum in villa de la Sonſierra, me cauſam unius ſtatus patrocinante, ſic deciſum fuit, ut intuitu præſcriptionis, ſtatui plebeiorum omnia Reipub. officia fuerunt addicta, & licet contrarium defendere & tueri tentaverim, Avendanus *in capitibus Prætorum 1. p. cap. 19.* & poſt ipſum Burgos de Paz *conſ. 10.* tamen eorum fundamenta ſigillatim refutat Ioann. Garcia *ubi proximè num. 59. verſ. reſtat nunc cum ſeqq.* & adeo erudite ut utiliter in hac (ſicut in aliis) actum fecit, quem quod ab ejus labyrintho libens pedē retraho tanti Doctoris allegatione & exornatiſſimè excloui, remiſſione contentus.

Tandem in propoſito controverti fre-
45 quenter ſolet, an ſi nobilis † nobilitatis ſuæ cauſam agit, durante lite poſſit eligi ad officia honorifica Reipub. ſtatui nobilium competentia, an vero in officio plebeiorum nominari debeat, & nominatus neceſſariò cogendus ſit ſubire tale munus. Cujus dubij veram reſolutionem diſtinctione comprehendit Covarr. *lib. 1. var. cap. 16. num. 11.* aut enim priuſquam electus eſſet, & nominatus ad officium nobilium ſuper quo contenditur, erat lis ei mota ſuper ſua nobilitate, & ſtatu, & tunc ad officium ſtatui nobilium competens creari non debet *ex textu celebri leg. reus delatus ff. de muneribus, & honor.* Ubi reus delatus durante lite ad munera publica eligi non valet, *leg. ſint proponis Cod. quando provocare non eſt neceſſe*, ubi pendente lite ſuper Decurionatu non poteſt quis eligi ad. Duumviratum qui decurionibus, non aliis competit, ut *in leg. qui ſtatus ff. de re militari leg. qui de libertate ff. de liberal. cauſa*, ubi litigans ſuper ſtatu ſuo in militia aſſumi non poteſt ſive is actor ſit, ſive reus, etiamſi ex poſſeſſione libertatis, quæ ſemper præſumitur & in ſervitute poſtuletur, & *ex cap. omnipotens de accuſationibus*, quo cavetur reum criminis delatum pendenti accuſatione non poſſe ad Eccleſiaſticam dignitatem promoveri, & quidem juſta ratione, non accuſatione pendente gravata eſt opinio rei delatæ ob infamiam facti *ex gloſſa* ubi etiam DD. *in dicta cap. omnipotens, & in cap. ultimo de teſtibus, & in leg. quia latronibus §. 1. ff. de teſtamentis*, quæ quidem infamia facti facit quem indignum muneribus Eccleſiaſticis ſecundùm Covarr. qui etiam intelligit idem procedere in officiis ſæcularibus in quo judicio meo decipitur, ut diximus *in cap.*

Et ideo interim quia lis pendet † ſuper 46
nobilitate tributa, & indictiones ſicut quilibet alius plebeius agnoſcit, & ſolvit *leg. 9. tit. 21. lib. 2. Recop.* ibi: *que durante los pleitos pechen todos los que tubieren executorias uſadas y guardadas, y no fueren notorios fijoſdalgo*; Bald. *conſ. 138. num. 3. lib. 1.* ubi ait quod pendente quæſtione ſuper immunitate, interim qui ſe prætendit immunem, debet per judicem cogi ad ſolvendum ad inſtantiam communitatis, hoc eſt Concilij, quod refert, & ſequitur Ægidius Boëſius *in ſua prax. criminali tit. de Principe & privilegio ejus n. 146.* Palatius Rubios *in cap. per veſtras de donatione inter. notabili 2. verſ. ſed palera num. 45.* Otalora *de nobilitate 3. partis principalis cap. 3 per totum*, Menchaca *lib. 2. controv. illuſtr. cap. 87. n. 8. & 19.* Ioann. Garcia *eodem tract. gloſſa 10. per tot.*

Et licèt *prædicta leg. 9.* tantum † loqua- 47
tur in contributione & ſolutione indictionum in qua fortior, & ſtrictior diſpoſitio eſt conſideranda ob grave diſpendium quod cæteris popularibus imminet in hac contributione ex nobilium immunitate, & ob juris præſumptionem quæ maxima eſt in Principis favorem, & nemo ſit ab his tributis exemptus, *cap. omnis anima de Cenſibus cap. cum perſonæ de privilegiis in 6.* quæ quidem rationes non adſunt in muneribus & honoribus ad quos quilibet regulariter eligi poteſt, etſi plebeius ſit.

Et cum *dicta leg. 9.* videatur continere 48
† jus novum, & correctorium, & ſic non debet extenſionem recipere ultra caſum ab ea præfinitum & deciſum, ut *in leg. his ſolis Cod. de revocand. donat.* ttadunt DD. *in leg. ſi vero §. de vero ff. ſoluto matrimonio* latè Jaſo *in §. ſequen. num. 7. Inſtit. de actione*, & caſus omiſſus circa officia (cum quibus nihil providet) debeat remanere in diſpoſitione juris noſtri, *leg. immodiciſſimè*, ubi notatur *ff. de liber. & poſt.* tamen cum iſta officia ſint accidentia, & qualitates quæ non niſi nobilibus concedi debent & ſtatui nobilium conveniant, & ſic fundantur in principali ſubjecto nobilitatis & perſonarum, ſic ipſæ perſonæ, ipſam ſubſtantiam, & eſſentiam nobilitatis non habeant, utique attributis ejus gaudere non debent. Attributa enim ſine ſubjectis ſtare non poſſunt ſecundùm Philoſophum & probatur immuniter, *in leg. ejus qui in provincia, ff. ſi certum petatur, & in leg. decem, ff. de verb. oblig. & §. ſervus Inſtit. de Capitis diminut.* & ita argumentatur ultra Covarr. Otalora *dict. cap. 3. n. 5.* ubi proximè.

Aut

Aut ante litem motam super statu, & nobilitate quis erat, vel fuit electus ad officia nobilium, & tunc utique rectè creari poterit ex Covarr. ubi *suprà num.* 12. *in fin.* Cujus Doctrinam intelligere, & percipere debes secundum ea quæ Ioann. Garcia ubi *suprà glossa.* 3. *num.* 49. tradit his verbis, & magis confirmantur hæc omnia quæ diximus ex eo quia solet dubitari.

CAPUT XI.

Officialium electio, seu nominatio an per appellationem à contradicente interpositam suspendi possit, an vero ex ejus executione, & possessione officij tradita cauſetur attentatum.

SUMMARIUM.

1 *Appellationis prætextu à contradicente interpositæ debet suspendi nominatio officialium, & possessio tradita subjacet periculo attentati.*

2 *Appellationis permissio naturalis est qualitas.*

3 *Lites omnes super nominatione officialium temporalium non sunt ex sua natura & qualitate exequibiles, sed via ordinaria actitantur*

4 *Afferuntur juræ appellationem à nominatione officialium admittentia.*

5 *Appellatio quando à jure permittitur expressè utrumque operatur effectum.*

6 *Agitur* de Textu in leg. Imperatores 21. §. 1. ff. de appellat.

7 *Pro contraria opinione adducitur*, lex constitutiones, & lex fin. ff. de appellat. *Item & textus* in leg. 6. tit. 18. lib. 4. recop. *& n.* 8.

9 *Elusoria esset sententia quæ post annum à nominatione officialis elapsum proferretur super negotio appellationis in eadem nominatione interpositæ, pro quo afferuntur verba* textus in cap. fin. de judiciis.

10 *Possessionis traditio nominato seu electo est quid facti & actus consequutivus jurisprudentis.*

11 *Electiones officiorum quæ publicantur frequenter fiunt majori suffragiorum numero.*

12 *Distinctione casuum conciliantur duæ opiniones.*

13 *Objectio facta nominato ad officium post confirmationem superioris, non impedit possessionem nec officij exercitium.*

14 *Objectio opposita nominato seu electo ante traditam possessionem & factam confirmationem suspendit electionis effectum, & possessio nonobstante appellatione tradita, erit attentata.*

15 *Iudicis inferioris sententia super lite nominationis lata non est exequenda, sed intuitu appellationis est suspendenda.*

16 *Appellatio dum interponitur in nominatione ob non servatam aliquam ex requisitis formam nulliter facta, si talis nominatio executioni mandetur attentata erit.*

17 *Appellatio omninò frivola, & contradictio vanis nixa fundamentis nominationis executionem non impedit, nec attentati periculum inducit.*

18 *Nominatio evidenter continens iniquitatem ex actorum serie resultantem non est exequenda, & interpositæ appellationi debet deferri quoad utrumque effectum.*

19 *Nominationi ad officium authoritate & utilitate publicum, & non admissioni accusationum dum appellatio intra legitimum tempus interposita est, talis nominatio vel sententia accusationes non admittens exequenda non est.*

20 *Nominatus ad aliquod officium cuiusdam oppidi vel civitatis, dum lis pendet an sit ejusdem oppidi civis vel vicinus, non debet ad id adstringi sed expectanda est decisio & determinatio super prima lite.*

21 *Electus cum impeditur exercere officium, ad officialem præcedentem triennij spectat usus ejusdem officij.*

22 *Lite pendente in gradu appellationis, si elabatur annus officij, an electus cui contradictum fuit jam obtenta causa possit & debeat sequenti anno ad officium admitti, an autem pro eo anno alius de novo eligendus sit.*

23 *Tempus non currit impedito agere seu administrare.*

24 *Sententia Confirmatoria nominationis obtenta non debet esse illusoria nec judicium frustrari*, leg. si prætorum 75. ff. de jud. leg. fin. ff. ne quid in loco public.

25 *Agitur* de textu in leg. si ita stipulatus essem, cum leg. seqq. ff. de verb. obligat.

26 *Expenditur textus* in leg. Paulus respondit §. cujus, *ibi:* triennio continuo, juncta glossa *verbo* tempore ff. de liber.

27 *Affer*

27 *Affertur in propoſito textus*, in leg. ſervus qui teſtament. 14. ff. ſervus cum hæred. ff. de teſtam. mill. *Item &* lex Cæſar. ff. de publicanis & n. 28.

29 *Contraria ſententia ut ſcurior affertur, nempe electum non eſſe reintegrandum ſubrogando annum ſequentem loco anni elapſi.*

30 *Expenditur in propoſito textus* in leg. ſi uſus fructus 6. ff. de uſufructu in biennium legato.

31 *Annalia officia ſingulis annis inter cives ſeu vicinos per circulum debent provideri.*

32 *Intelliguntur jura & fundamenta poſterioris opinionis ex mente Doctorum, unde reſolvitur quæſtio.*

33 *Electus qui non fruitus eſt officio ob contradictionem factam, cauſa jam evicta recurſum habet ad damna fructuum in officio obvenientium in contradicentem.*

HUjus Capitis Theſis; etſi frequens atque aſſiduò per manus advocatorum defertur & pluribus in locis per DD. ſit tacta, non tam adeo apertè diſcuſſa invenitur, quod clariori, & faciliori methodo, & reſolutione non indigeat; qua propter præſtantiora, pro utraque parte, & validiora juris, & DD. fulcimenta adducam, & pro eorum concordia ad veram reſolutionem, & caſuum occurrentium diſtinctionem deveniam.

Itaque nominationem officialium præ
1 textu † appellationis à contradicente interpoſitæ ſuſpendi debere, & poſſeſſionem traditam periculo attentati ſubjacere tradito. Primo ex eo quod omnibus in litibus appellatio quoad utrumque effectum ſemper permiſſa cenſetur, ut *in leg. & in majoribus* ubi DD. *Cod. de appellat.* & communiter notatur *in lege à ſententia ff. de appellat.* Aug. Barb. *in cap. ut debit.* 59. *num.* 13. Guerl. *deciſ.* 49. *num.* 1. & 2. D. Valencuel. *conſ.* 43. *num.* 150. *ſecat. de appellat. quæſt.* 17. *à n.* 1. in quacumque ſententia vel gravamine; nam appellationis
2 † permiſſio eſt qualitas naturalis, & à ſe naturali quatenus eſt defenſio, *in dict leg.* 1. *ff. de appell. cap. omnis oppreſſus*, 2. *quæſt.* & ejus prohibitio ſemper eſt accidentalis alicujus particularis rationis mota, ut diligenter expendit D. Salgad. *de Regia protect* 2. *part. cap.* 7. *num.* 73. Cumque pro hac parte ſit regula permiſſiva, & generica, qui ab ea ſpeciales limitationes caſuum eximere contenderit; neceſſario pro ſua opinione textum, aut legem adducere debet *ex gloſſa* communiter recepta *in leg. quæ reſtituere ff. de rei vindic.* Franc. *in Rubrica de appellat. col.* 4. *verſ.* 3. *promitte* Socin. *conſ.* 39. *lib.* 4. & plures allegat Lancellot. *de attentat. part.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 5. *num.* 9. & cum nulla lege expreſsè talis appellatio à nominatione officialium ſit prohibita; ſequens eſt executionem nominatorum ad officia ſpreta appellatione traditam attentatam eſſe tradit aliis relatis Surd. *deciſ.* 36. *num.* 2. *Cevall. de cognit. gloſſa* 6. *n.* 16.

Secundo illud non rectè expendi poteſt quod lites † omnes ſuper nominatione, ſeu 3
creatione officialium temporalium etſi ſummariæ ſint, & brevioribus & ſtrictioribus terminis concludi debeant; non tamen ſua natura, & qualitate exequibiles ſunt, ſed via ordinaria actitantur, nec contrarium colligi poteſt *ex doctrin.* Bart. quæ communiter pro executione facienda talis nominationis, non tamen benè intellecta ſolet adduci *in leg.* 1. *ff. de gland. legenda & in leg. ſi prius quæſt.* 10. *ff. de novi operis ſumpt.* nam plura ſunt negotia ſummaria; quæ tamen ordinaria eſſe nemo ambigit, ut *in interdictis*, adipiſcendæ retinendæ, vel recuperandæ poſſeſſiones, *& in remedio cap. reintegrandæ* 3. *quæſt.* 1. præſertim jure Canonico; ſive in judicio Eccleſiaſtico, ſive ſæculari ſi agatur, appellatio etiam ſuſpenſiva in eis admittitur ex Bald. *conſ.* 321. ad evidentiam permittendum eſt, *col.* 1. *lib.* 3. *& in cap. quærelam col.* 4. *verſ. ſed nunquid de elect.* Ripa *in cap. ſæpe in fine de reſtit. ſpoliat.* Alciat. *reſp.* 36. *num.* 6. Menoch. *de recup. poſſ. rem.* 15. *à num.* 641. Nata *conſ.* 4. *lib.* 3. *& conſ.* 583. *num.* 4. *& n.* 13. *vol.* 3. Saſcus *deciſ.* 25. *num. fin. in fin.* Felician. *de cenſibus lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 11. ubi adducit pro hac opinione textum expreſſum *in cap.* 1. *de ſequeſt. poſſ. & fruct. & in clement. unica de ſequeſtr.* & de jure Regio id multo magis procedit, ut tradit Sahagun *in repert. dict. cap.* 1. *num.* 78. & plures congerit D. Salgad. 3. *p. cap.* 12. *de Regia protect. ex n.* 54.

Tertiò quia plura ſunt jura appellationem † à nominatione officialium in diſtinc- 4
tè, & abſolutè admittentia, ut *in leg. hi qui leg.* 1. §. *ſi quis ff. quando appellat. & in leg. ſi ad ſcribarum & in leg. Nominationis Cod. de appellat. & in leg.* 2. *& in leg. cum decurionatus Cod. de decurionibus: & in cap. nominationes* 2. *quæſt.* 2. *leg.* 8. *tit.* 23. *part.* 3. *leg.* 3. *tit.* 16. *lib.* 3. *ordin.* docent communiter DD. *in juribus ſuprà relatis*, Bald. *in leg. ſi pater Cod. ſi pend. appell. num.* 14. Ma-

rantha *in prax. part.6. art.2. in verbo at quandoque appellatur num.* 324. *fol.* 506. Rebuff. *de sent. provis. art.8. gloss.2. num.1. & in tract. de appellat. art.7. glossa 2.n.18.* Avend. *de exequend. mand. cap.19. num.26. vers. his casibus & aliis*, D. Salgad. ubi *suprà 3. part. cap.8. num.17.* & quando à jure
5 appellatio † expresse permittitur utrumque utique operatur effectum, ut *in cap. non solum de appell. in 6.* cum ibi notatis : quinimo appellatione concessa in dubio quoad utrumque effectum concessa videtur, Nelijan *cons.44. n.9.* Crot. *cons.124. num.11.* Roland. *cons.34. n.11. vol.3.*

6 Quarto pro hac opinione facit † textus expressus *in leg. Imperatores 21. §.1. ff. de appellat.* ubi si magistratus creatus appellaverit, collegam ejus interim utrumque officium sustinere debere ; si uterque appellaverit alium interim in locum eorum creandum, & cum qui non justè appellaverit damnum agniturum; si quod repulsæ passus sit, ubi apertè deciditur nominationem ad officium ex appellationis interpositione suspendi.

Contraria tamen sententia, & opinio sequenti prosequitur juris fundamenta.
7 Primum quod officia ista ferè semper † sunt annalia, ut est notum ; sed in his quæ cursu temporis consumuntur appellatio interposita nequaquam suspendit executionem, ut *in leg. constitutiones, & in leg. fin. ff. de appellat. leg. fin. ff. quando appellatio*
8 *sit*, & facit † textus elegans *in leg.6. tit.18. lib.4. recop.* ibi : *Como quiera que el Alcalde debe otorgar la apellacion en los pleitos que las leyes disponen : pero son algunos pleitos en que no queremos que se otorgue Apelacion assi como si se al case algun hombre de mandad que algun hombre que no era descomulgado, ni debedado que no sea sepultado, o sobre cosa que no se pueda guardar, como sobre ubas antes que el vino sea hecho de ellas, o sobre mieses que se ande segar, o sobre otra cosa semejante que pereze por tiempo*; tradit Rebuff. *in com. ad const. Reg. Gal. 1. tom. tract. de sent. provis. in præfat. num.139.* ubi ait quod lite pendente fit provisio considerata qualitate causæ si forte vis perierit, vel consumeretur durante lite, ut fructus, vel equus pro expensis, *argum. textus in leg. mediterraneæ* & ibi Bart. *Cod. de annonis, & tribut. lib.10.* quo argumento utitur Gutierrez *cons.31. à num.28.*

Secundum quod si appellatio quoad utrumque effectum admitteretur annus interim laberetur, & sententia quæ postea
9 in negotio proferretur † elusoria esset; pro qua consideratione in lite nominationis cujusdam officij sæcularis, singulariter faciunt, & expendi solent verba text. *in cap. fin. de judiciis*, ibi : *respondente syndico monasterij hos maliciose proponi, ut videlicet causa probata tempus Regiminis electo prædicti inutiliter elabatur*, ut mire concinit doctrin. Bart. *in leg.6. ff. de glande eligenda num.1.* ibi : *& pro hoc dico ego quod si contentio sit de officio Prioratus, seu consulatus istius civitatis quod durat duobus mensibus ista causa debet expediri ita cito quod tempore non incipiat transire, quia dilatio esset causa, quod periret res de qua contenditur : & regulariter semper in omnibus causis præcaveri debet ne judicia fiant illusoria*, ut *in leg. si prætor.75. ff. de judic.* Ubi alioquin illusoria erunt hujusmodi edicta & decreta prætorum *leg. fin. ff. ne quid in loco publ.* ibi: *alioquin inane & illusorium Prætoris Imperium erit*, leg. fin. §. fin. vers. non autem Cod. de bon. quem liber. ibi : *ne ledarum leges fiant.*

Tertium ex eo quia tradere † possessio- 10
nem electo, seu nominato, est quid facti, & actus consequutivus jurisprudentis, unde nec ob appellationem, à nominato, vel à tertio qui intendit eum non esse officij capacem, seu legitimè electum interpositam executio impediri debet nec dicitur attentare, ut *cap. constitutis l.1. de appel.* ubi si benè attendatur est textus formalis ubi Abbas Panormit. & Franchus *in cap.6. bene quæst.13. in fin. num.32. de appell.* docet Lambert. *de jure Patronat. art.3. q.6. princ. part.2. num.8.* Lancellot. *de attentatis 2. cap.12. lim.40.* Aceved. *ad cur. Pisan. lib.2. cap.4. num.54.* Cevall. *quæst.897. num.827.*

Quarto quia hæ electiones officiorum 11
† quæ publicantur frequenter fiunt majori suffragiorum numero, ut est notum ; in his autem quæ fiunt majori parte Collegij seu universitatis nec appellatio admittitur, nec ejus intuitu executio retardatur, ut *in cap.1. de his, quæ fiunt*, ubi appellatione remota prævalet semper, & suum consequetur effectum *cap. ex ore eodem tit.* & dixi *suprà cap.* Aceved. ubi *suprà lib.2. cap.14. num.12.*

Hæc sunt quæ pro utraque parte potui excogitare fundamenta, quorum diffidia sequenti casuum distinctione † concilian- 12
da, & intelligenda venit. Primus casus est quando electiones, seu nominationes antequam eis objiceretur defectus, seu incapacitas, vel fieret contradictio, cepit possessionem officij, quia tunc prætextu contradictionis statim factæ, & appellationis interpositæ possessio ab eo non est avocanda,

nec

nec impedire quominus officium in quo nominatus eſt, exerceat, ut tradit Specul. *tit. de cenſibus §. nunc videndum, n.* 16. Avendan. *dict. cap.* 19. *num.* 23. *verſ. decimo tertio in fine*, Lambertin. & Rebuff. quos refert, & ſequitur Aceved. *in Cur. Hiſpan. dect. cap.* 4. *lib.* 2. *num.* 14. Aviles *in cap. prætor.* 1. *part. cap.* 5. *verbo ſuſpendidos, verſ. ſed quid ſi aliquis eſt electus, num.* 4. & jam prædixerat Petr. Antibol. *de muner. & honor. part.* 3. *num.* 69. Franc. Marc. *dec.* 43. *cum ſeqq.* Cavedo *dec.* 212. *num.* 2. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.* 4. *gloſſa* 10. *num.* 98. Amaya *in leg. nom.* 2. *Cod. de decurionibus*, & idem
13 erit in nominato, & confirmato † ad officium per ſuperiorem; nam objectio ei oppoſita poſt confirmationem non impedit poſſeſſionem, nec officij exercitium ex DD. *ſuprà* relatis.

Secundus caſus erit quando ante tradi-
14 tam poſſeſſionem & † Confirmationem factam, (ut ei eſt neceſſaria) oppoſita fuit objectio nominato, & facta contradictio ex aliqua rationabili cauſa, & tunc ſi ea non obſtante & appellatione interpoſita nominatus juraverit, & poſſeſſio ei tradita fuerit, utique attentata erit ex juribus & doctoribus pro opinione *ſuprà* adductis. Quod procedit & ſimiliter obſervandum erit quoties duo contendebant contra alterum, intendens quilibet præferri, & admitti altero excluſo ad officium: Sen-
15 tentia judicis inferioris † apud quem lis nominationis agitabatur, pro aliquo lata annullans nominationem, vel electionem alterius exequi non debet; ſed intuitu appellationis ejus effectus ſuſpenditur, quia iſta ſententia appellabilis utique eſt quoad utrumque effectum. Quo caſu poterit apud tertium, officium ſuper quo contenditur deponi, & ſequeſtrari, ita ut damnum ſi quod reſultaverit patiatur qui victus fuerit, commodum vero, vel emolumentum vincenti præſtabitur, & ad eum pertinebit, *ex dicta leg. Imperatores* §. 1. *ff. de appell.*

Tertius caſus eſt quando appellatum fuit à nominatione ex eo quod facta fue-
16 rit † nulliter contra conſuetudinem, & ſolitum ordinem, & non ſervata forma, vel denique deficiat in aliquo ex requiſitis neceſſariis ad validitatem electionis, quo caſu ſemper poſſeſſio erit attenta: ſi talis nominatio executioni mandaretur tanquam nulla appellatione non indiget, *leg. ſi contra* 12. *ff. de appell. ubi gloſſa* ibi: *ſuper vacua fuit*, ex Bart. & eſt textus *in leg. nominationum* 29. *ubi gloſſa* Bart. & Salicet *Cod. de appell. & in leg. veterani per textum* ibi: *Cod. quando provoc. non eſt neceſſe*, & idem erit quando perverſus fuerit ordo judicialis in non admiſſione probationis, aut excuſationis, vel contradictionis à quolibet factæ; dum tamen legitimè; quia tunc etiam ſi cauſa exequibilis eſſet adhuc deferendum eſt appellationi, executio ſuſpendenda ex doctrina Bald. *in cap. excom. quæſt. de reſtit. ſpol. leg. ab executione Cod. quando provoc. Bart. in leg. num.* 2. *ff. de appell. recip.* Jaſon. *in leg.* 1. *num.* 2. *ff. de honor. poſſeſſ.* Covarr. *part. cap.* 28. *ſub num.* 22. *cap.* 23. *verſ. cæterum.* Et idem dicendum ſi nominatio fieret de aliquo notoriè incapace, & indigno, ut cum Bobad. 3. *polit. cap.* 8. *num.* 48. tradit Salgad. 3. *part. de Reg. protect. cap.* 8. *n.* 19. quæ fuit potiſſima ratio, ut electio facta in illis cauponibus, & ſtabulariis de quibus agit Gutierrez *conſ.* 32. ad officium nobile judicum ordinariorum non ſolum non exequeretur nominatio; ſed merito fuerit non admiſſa, & rejecta.

Quartus caſus quando appellatio interpoſita, eſt omninò frivola, † vel quia no- 17
minatus inefficacem, & debilem excuſationem allegat, aut qui contradicit electioni, & appellat. ridiculis, & frivolis nititur fundamentis, & tunc talis nominatio juſtiſſimè exequi debet, abſque metu & periculo attentati; cum appellationibus frivolis non eſt deferendum, ut *in cap. cum appellationibus frivolis de appell. in* 6. & circuiti ſunt vitandi.

Sicut è converſo ſi nominatio, & electio
† evidenter contineat iniquitatem, quæ 18
ex ipſa actorum ſerie reſultat nunquam eſt exequenda; & appellatione interpoſita etiam in cauſis ſua natura exequibilibus; & ſummariis quoad utrumque effectum deferri debet, ut tradit Bald. *in cap. Paſtoralis §. præterea à num.* 5. *de officio delegat. & in leg. conſentaneum num.* 25. *verſ. quæro nunc quid à tali miſſione, Cod. quomod. & quando jud. & in leg. unic. num.* 5. *verſ. denuo quæro, num.* 8. Abbas *in cap. Paſtoralis col. pen. verſ.* 39. *effectus de appell.* Capic. *deciſ.* 167. *num.* 3. Rota *deciſ.* 100. *num.* 12. *part.* 1. Mariſcot. *lib.* 1. *var. reſo. cap.* 86. *à num.* 287. *& cap.* 87. *à num.* 29. Maranta *in ſpecul. part.* 6. *art.* 2. *princ. ubi & quando appellatur limit.* 6. *num.* 311. Lancel. *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 25. *num.* 15. & plures refert D. Salgad. ubi *ſuprà* 3. *part. cap.* 9. *ex num.* 4. ubi multa in propoſito notatu digna adducit.

Quintus caſus eſt quando quis eligitur, & † nominatur ad officium vel munus au- 19
thoritate & utilitate publicum; hoc eſt

quando principaliter, & omnimodo fit indultum in Reipublicæ utilitatem, prout eſt officium ſindicatus, procuratoris Concilij, decurionis, & executoris tributorum, & ſimilium; & ipſe ſuas accuſationes allegat, & à nominatione vel non facta accuſationum admiſſione intra tempus legitimum appellaverit, talis nominatio vel ſententia non admittens accuſationes exequi non debet, & ſi non obſtante appellatione executioni mandetur erit attentata; quia quoad utrumque effectum appellabilis eſt *dicta leg. hi qui, leg. civis Cod. de appell. leg. ſi ad ſcribarum leg. nominationes*, & ex aliis juribus in tertio fundamento hujus quæſtionis ſuprà adductis, tradit Avend. *de exequend. mand. dict. cap.* 19. *num.* 26. *in fine*, & plures quos refert D. Salgad. *dict. cap.* 8. *num.* 17.

20 Quinimò ſi fortè lis pendet † an quis ſit civis vel vicinus alicujus oppidi, civitatis, aut villæ, & fuerit nominatus ad aliquod, officium publicum ipſius, non debet adſtringi, & compelli, ſed debet expectari deciſio, & determinatio ſuper prima lite, & quæſtione tanquam ſuper præjudiciali, nempe an ſit vicinus, vel non, ut contendit Bald. *in leg. ſi ut proponis* 3. *per text.* ibi: *Cod. quando provoc. non eſt neceſſ.* ubi adducit pro ſua opinione textus *in leg. ordinata ff. de liber. cauſ. & in leg. diximus ff. de excuſatione tutor.* Sed de hoc latius in alio loco, nempè, *in cap.* Illud autem notatu dignum eſt quod quando electus impedi-
21 tur † exercere officium interim quouſque litem peremerit, & conſequatur poſſeſſionem ſui officij, aut veniat alius ſucceſſor ad officialem præcedentis triennij ſpectabit uſus illius muneris, & officij, *ex leg.* 1. *Cod. ut omn. judicat. civil. quam mil. & leg. meminiſſe poterit ff. de conſul.* Guid. Pap. & ibi *addit.* 501. Gratian. *diſcept. cap.* 184. *n.* 46. Bobadil. 2. *pol. cap.* 2. *n.* 23. tradit Fontanel. *de pactis clauſ.* 4. *gloſſa* 10. *n.* 9.

Sed pro Coronide hujus cap. hic aptiſſimè, & opportunè occurrit diſputandum
22 an lite † pendente in gradu appellationis: (cum ferè ſemper ſunt, duæ inſtantiæ, nempè viſionis, & reviſionis) ſi labatur tempus, & tranſactus fuerit annus officij, vel regiminis, electus, ſeu nominatus cui contradictio facta fuerit, pro ſe reportaverit in cauſa ſententiam debeat, & poſſit ſequenti anno admitti, & ſuum officium exercere intuitu electionis, & nominationis factæ; an vero in alium electio nova pro illo anno ſequenti poſſit fieri, in qua quæſtione pro ea parte, & opinione quod in ſequenti anno debeat admitti, & exercere officium qui ſententiam obtinuit. Primo facit quod cum in cauſa victoriam reportaverit hoc non debet eſſe damno ipſius; ſed ſuccumbentium, nec in tali caſu lapſus temporis ſolet officere textus *in leg. contra majorem Cod. de inoffic. teſtamento*, ibi: *præſcriptio ex prioris judicis mora quinquennalis temporis non naſcitur; quæ officere non ceſſantibus non poteſt*, nam impedito agere † ſeu adminiſtrare non currit tempus, 23
ut *in leg.* 1. *§. fin. cum vulg. Cod. de ann. except. cap.* 1. *de præſcript.*

Secundò quia ſententia † obtenta non 24
debet eſſe illuſoria, nec judicium fruſtrari *dict. leg. ſi prætorum* 75. *ff. de jud. leg. fin. ff. ne quid in loco publ.* aliis ſuprà adductis *num.* & talis nominatio; electio, ſeu ſententia confirmatoria cum effectu debet impleri, *leg.* 3. *§. hæc verba, ff. quod quiſque juris.*

Tertiò *ex textu* † *eleganti* (cum in præ 25
textu hanc ibi movent quæſtionem DD.) *in leg. ſi ita ſtipulatus eſſem cum leg. ſequenti, ff. de verb. obligat.* ubi qui promiſit ædificare domum vel inſulam, deinde aliqua pars inſulæ vel domus conſumpta incendio fuit, non ſolum tempus quod durat ad faciendum ſpectandum eſt; ſed integrum reintegratur ad totam inſulam ædificandam.

Quarto textus † *in leg. Paulus reſpondit* 26
§. cujus ibi: *triennio continuo, juncta gloſſa, verbo tempore, ff. de liber. cauſa*, ubi venditus ſervus Titio ea conditione, ut poſt triennium manumitteretur ſub quibus verbis videntur contrahentes voluiſſe quod ſervus prius per triennium ſerviat venditori quam manumittatur: is autem ſervus ante expletum triennium per aliquod tempus aufugit, & poſtea reverſus eſt defuncto jam Titio, cui erat ſerviturus, & reſponſum eſt à Juriſconſultis ſecundum ea quæ proponerentur expleto tempore poſt quod manumittitur, debuit libertatem ei competiiſſe; ideſt, ſerviendo illud tempus quod ei fuit adjectum ad ſerviendum reintegratur, quatenus deeſt etiamſi deſit facto debentis implere.

Quinto ad idem facit † text. *in leg. ſervus* 27
qui teſtament. 14. *§. ſervus cum hæred. ff. de teſtam. mill.* ubi ſervus liber eſſe juſſus eſt cum hæredi ſeptem annorum operas dediſſet, & is ſervus fugit cum annum in fuga fuerit, & ſeptem anni lapſi ſunt computari illum quo fuit in fuga, ſecundùm Oldrad. & Alberic. ibi: *quibus elapſis quærebatur, an liber eſſet, & reſpondit Ulpianus non fore liberum, niſi tandem quod aufugiſſet ſervus ſit, & ſic conſequenter tempus quod deeſt reintegratur*

gratur; cujus text. argumento oſtendunt DD. quod famuli ſervientes audiuntur ſi volent explere de novo tempus quod fuerunt in fuga, ad notata *in leg. cum hæres* §. 1. *ff. de cauſ. not.* Alberic. *in dict. leg. ſervus qui teſtamentum* §. 1. ubi limittat, niſi Dominus loco ſervi fugitivi per illud tempus alium recipiat, ut *in leg. ſi in lege* §. *colonus ff. locati.*

28 Sexto *ex leg.* † *Cæſar ff. de publicanis*, impedimento lapſum non computatur, ſed redintegrandum venit.

Sed contraria ſententia communi Do-
29 ctorum placito & verior, † & ſecurior viſa fuit; nempè quod annum ſequens non ſit ſubrogandus loco anni lapſi, nec electum eſſe redintegrandum, nam aliud eſt regimen unius anni, & aliud regimen alterius, ut in ſpecie concludit Bart. *in leg. prius, in* 10. *quæſt. ff. de oper. nov. nunc.* ad quam in hoc puncto ſe remittet *in dicta leg.* 1. *ff. de gland. legend.* & *in dicta leg. ſi ita ſtipulatus eſſem*, Abbas, Panor. *per text.* ibi: *in cap. fin. notabil. penul. de judiciis*, ubi Aretin. *verſ. 6. nota, & verſ. fel. col.* 2. *verſ. nota textus*, ibi: *inutiliter, & in cap. vergentium in fin. de re judic.* Barb. qui loquitur in ſpecie in officio ancianorum, & Bart. Doct. ſequuntur ibi omnes Canoniſtæ, & eam communem dicit Jaſ. *in dicta leg. ſi ita eſſem ſtipulatus col. pen. in princ.* quod ex ea infert ad Doctorem qui promiſit legere per biennium, idem Iaſ. poſt Bart. & alios *in leg.* 2. *ff. de re judicata.*

Secundò pro hac opinione ſatis arride-
30 re videtur † text. *in leg. ſi uſusfruct.* 6. *ff. de uſufruct. in biennium legat.* Si biennium ad moram vel impedimentum tunc hæredis fuerit lapſum, etſi teneatur ad intereſſe; non tamen aliud biennium eſt concedendum ut uſusfructuarius utatur; cujus rei rationem tradit Pomponius ex horum verborum ſerie atque elegantiſſimè, iſte jam uſusfructus non poſſit eſſe cui legatus eſt; quia alius futurus ſit, quam qui legatus fuerit, & ibi tradit Bart. Cujac. *in recitat. ſolem. in lib. officium ad dict. leg. ſi uſusfructus* D. Caſtill. *de uſufruct. lib.* 10. *&* 13. *n.* 17. *ubi num.* 16. in propoſito intelligit textum *in leg. qui uſufruct.* 43. §. *fin. ff. de uſufruct.* & *num.* 18. reſpondit ad textum *in leg. ſi ſervus* §. *fin. ff. de verb. obligation.* qui deciſione dictæ legis ſic uſusfructus videbatur evitare.

31 Tertiò quia officia regulariter ſunt † annalia, latè dixi *in cap.* & ſingulis annis debent inter vicinos, ſive cives per circulum provideri, ut omnes ſine exceptione poſſint tangere, ut *in authent. de defenſ. civit.* §. *inter in fin.* ibi: *ſed ſecundum circulum habitatoribus civitatis quorum aliqua ratio eſt hoc implentibus ad ſolicitudinem, nec impedimentum præſtitum per litem motam à particularibus univerſitatis hoc in caſu cæteris concivibus, qui vocem paſſivam in electionibus officium ſequenti anno faciendis habent, debet nocere, quod tamen ab aliis factum eſt, & non debet in aliorum injuriam protrahi.*

In quo opinionum diſſidio † illud uti-
32 que ex mente DD. ut veriſſimum deſumi poteſt quod quando electio, ſeu nominatio facta eſt pro certo tempore limitato, & determinato, puta pro hoc anno proximo ſequenti & ſi tempus labatur impedimento litis motæ, vel quolibet alio accidente non ſubrogatur alius annus, ut nominatus admittatur ad officium; quoniam ut dictum manet aliud eſt regimen, & aliud adminiſtratio, & ſic procedunt, & debent intelligi jura, & fundamenta poſterioris opinionis. Cæterum quando in genere tempus appoſitum eſt, ut pro quinquennio, aut biennio non facta adjectione an de proximo, vel de aliis, tunc nominatus qui in lite ſibi mota victoriam reportavit admittendus eſt, ex tunc pro illo tempore conceſſionis ad officium, & ita deciſum fuit in terminis hujus quæſtionis apud Farinac. *deciſ.* 419. *part.* 2. Alber. Valaſc. *deciſ.* 155. qui argumentis & juribus pro prima opinione adducta ſpecialiter reſpondit: cum tamen tradita reſolutione omnia pro utraque parte adducta concilientur: ſed & illud non omittunt, quod electus qui ſententiam reportavit ob impedimentum ſibi factum ne, officio frueretur, habet † recur-
33 ſum ad damna fructuum vel emolumentorum in officio obvenientium contra impedientem, ut *in leg. ſi uſusfructus* cum aliis ſuprà adductis, ut *in leg. fin. cum ibi notatis, ff. de eo per quem fact. erit.* & *leg. inde Neratius* §. *idem Iulianus, ff. ad leg. Aquil.* Franc. & Valaſc. *ſuprà* D. Salgad. *de Reg. protect. part.* 4. *cap.* 11. Cavalcanus pulchre loquens *in repertorio*, Suarez *deciſ.* 4. *verbo electio num.* 11. ubi ſignanter dicit teneri impedientem in foro conſcientiæ, ad omnia damna, expenſas, & intereſſe; quæ refert, & ſequitur Fontanel. *dict. gloſſ.* 10. *clauſ.* 4. *num.* 105. *cum ſequentibus*, quæ omnia attentè pervideas ſic alibi ſcripta non invenies, nec ſine magno labore ex Doctoribus diſcerpere poteris.

CAPUT XII.

Electi & nominati ad officia Reipublicæ ea tenentur acceptare, & compelluntur, & ex quibus causis excusari possint, & de praxi proponendi excusationes.

SUMMARIUM.

1 *Nascitur nemo ita liber ut sibi soli nascatur, sed etiam patriæ suæ commodis & usui.*

2 *Respuere officia publica indecens & indecorum est.*

3 *Vbambæ Regis Gothi ex Historiographis Hispanis exemplum affertur in proposito.*

4 *Electus ad quodlibet Reip. officium authoritate & utilitate publicum, illud necessariò acceptare & inservire tenetur.*

5 *Iudicare & magistratum gerere, munus publicum est.*

6 *Advocatus potest cogi esse Consiliarius.*

7 *Advocatus cogitur pro clientulo ad patrocinium sumendum, maximè urgente necessitate.*

8 *Advocato alicujus Clientelam subire recusanti ad petitionem partis à Reverendissimo Præside præcipitur, ut in lite auxilium præbeat sub pœna 50. ducatorum.*

9 *Pauperum Advocatus si non sit designatus potest compelli quilibet ex Advocatis pauperem gratis adjuvare.*

10 *Notarius, Procurator fiscalis, Collector pecuniæ publicæ. Item & Depositarius possunt cogi ad officia sua exercenda &* n.11.12. & 13.

14 *Affertur exemplum recens coactionis ad officium acceptandum sub pœna duorum millium ducatorum.*

15 *Pœna recusantis acceptare officium sine excusatione legitima statuitur,* in text. leg. si ad Magistratum Cod. de decurionibus lib.10.

16 *Electi ad officium compelluntur ad id acceptandum per capturam & incarcerationem & bannum.*

17 *Electi ad officium poterunt ad illud serviendum extrahi à domo sua.*

18 *Athenienses officia publica recusantes capite multabant; Romani libertate, & Spartani patria.*

19 *Nominati ad officia possunt variis ex causis se excusare & ab eorum onere eximi.*

20 *Excusantur illi qui habent privilegium à principe ne ad officia Reipub. inviti eligantur.*

21 *Familiares sanctæ Inquisitionis ex privilegio Regis non coguntur suscipere officia Reipub. quæ tamen acceptare non prohibentur & si ea exercentes deliquerint à judicibus sæcularibus plectendi sunt.*

22 *Milites vulgò* vatallor *& omnes qui bello expositi sunt eximuntur à muneribus publicis acceptandis.*

23 *Confratres sanctæ Trinitatis & sanctæ Mariæ de la Merced & Collectores elemosynæ sancti Antonij, &c. exemptione fruuntur, ut ad officia publica ineunda compelli non possint.*

24 *Senes qui septuagesimum annum compleverunt legitimam de jure munerum publicorum excusationem habent,* ex leg.3. §. fin. ff. de decurionibus.

25 *Excusantur officia publica accipere illi qui habent duodecim filios.*

26 *Iura varia afferuntur quibus indicatur exemptionem munerum ex liberorum numero non induci.*

27 *Affertur in contrariam opinionem,* lex si quis decurio 24.Cod.de decurionibus lib.10.

28 *Conciliantur & intelliguntur jura de exemptione munerum loquentia,* ex Thesauro.

29 *Exemptionem ab officiis publicis & muneribus personalibus præstat numerus quinque liberorum.*

30 *Excusationem in honoribus patrimonialibas & realibus utrum inducat numerus duodecim filiorum.*

31 *Referuntur Doctores qui excusationem in muneribus realibus & patrimonij ex liberorum numero non admittunt.*

32 *Exemptio officiorum personalium habentibus quinque liberos cur condonata fuerit.*

33 *Spartarum legislator præmia constituit eis qui operam procreandis filiis dabant.*

34 *Patri habenti filios lex tribuit prærogativam præcedendi in honoribus non habenti, & plures habenti concedit præcedentiam respectu ejus qui pauciores habet.*

35 *Exemptionem officiorum personalium præstat numerus quinque non minus filiarum quam masculorum, etiamsi sint utrique emancipati.*

36 *Nepotes continentur in nomine liberorum ad complendum numerum qui excusat ab officiis.*

37 *Nepotes*

37 *Nepotes plures tantum loco unius patris mortui habentur ad numerum excusantem faciendum.*

38 *Exemptio officiorum admittitur in patre vel ejus filiis divitibus, at non si universitas seu populus sit nimium pauper.*

39 *Filij legitimati per consequens matrimonium vel Rescripto Principis complent numerum ad exemptionem munerum.*

40 *Filij numerum ad immunitatem requisitum formantes, ut vivant tempore liberationis sufficit, licèt posteà decedant.*

41 *Causa ad effectum certo & limitato tempore requisita sufficit quod adsit illo tempore, quamquam posteà cessat.*

42 *Expenditur in proposito textus* in leg. 2. §. remittit. vers. oportet ff. de excusation. tutor. & in leg. qui liber. §. amissi, ff. de oper. libert. & in leg. sciendum, §. si fundum, ff. qui satisd.

43 *Opinioni cui adhæret autor nempe sufficere ut liberi qui numerum ad exemptionem necessarium complent tempore liberationis vivant, objiciuntur quædam,* ex cap. cum cessante, & ex leg. adigere §. quamvis ff. de jure patronatus.

44 *Privilegium propter paupertatem concessum expirat auctis facultatibus* leg. cura §. deficientium ff. de muneribus & honor.

45 *Respondetur objectioni oppositæ & intelligitur regula quod cessante causa privilegij debet cessare privilegium.*

46 *Munerum in exemptione favor Reipub. causa principalis & immediata fuit, educatio vero liberorum causa remota vel impulsiva.*

47 *Privilegij concessi reliquiæ aliquæ ubicunque restant, licèt cesset finalis causa privilegij.*

48 *Causa & effectum cum habent tractum successivum quomodocumque cesset causa cessabit etiam effectus.*

49 *Privilegia agricolis concessa pro eo tantum tempore locum habent quo & agricolæ fuerint & animalia aratoria habuerint.*

50 *Satisfit objectis & adducitur textus* in leg. 2. §. qui munera ff. de vacat. muner.

51 *Exemptioni requisitum numerum implet aliquis ex liberis militiæ defunctus pro Republica aut Principe.*

52 *Immunitati præstandæ non conducunt liberi adhuc in utero existentes.*

53 *Infirmi excusantur à muneribus publicis suscipiendis, & affertur in exemplum excusationis Manlius Torquatus consul Romanus.*

54 *Infirmitas quæ à muneribus exemptionem præstare possit qualis esse debeat arbitrio judicis reliquenda est.*

55 *Infirmitas vera & propria dicitur quæ ex humorum excessu causatur & ex quibus succedit febris.*

56 *Infirmitas quomodo probetur, traditur,* remissivè.

57 *Excusantur à muneribus personalibus Originarij alibi habitantes, si ad officia in loco originis vocantur, tamen si alij sint idonei, alias secus.*

58 *Excusantur à prædictis officiis qui alibi aliud officium habent*, ad textum in leg. fin. ff. de vacat. muner. gloss. in leg. 1. Cod. quemadmodum civilia munera lib. 10. specialiter in tit. de censibus §. nunc dicendum & §. si avo.

59 *Eximuntur à muneribus principales Conductores Gabellarum seu redituum Regalium & universitatis.*

60 *Excusantur à minoribus officiis acceptandis ij qui majores Magistratus administraverint & officia honorabilia exercuerint.*

61 *Excusantur pauperes à suscipiendis muneribus, si minus idonei sint & injuncto muneri sufficere non possint.*

62 *Nobiles eximuntur ab officiis acceptandis si ea officia ad quos nominantur sint vilia & indecora.*

63 *Officia vilia & indecora quænam dicantur traditur*, remissivè.

64 *Excusationis intuitu refertur ab Autore lis quædam quæ super delatione tutelæ agitata fuit à qua se excusare nominatus intendebat, quia se nobilem vulgo* fidalgum *dicebat.*

65 *Expenditur contra nominatum ad tutelam & ab ea se excusare prætextu nobilitatis nitentem, textus* in leg. spadonem 17. §. si scire oportet. ff. de excusat. tutorum.

66 *Excusatio à tutela non competit nisi ex causis à jure expressis de quibus*, in tit. de excusat. tutorum & Inst. in text. in leg. 1. tit. 17. part. 6.

67 *Nobilis attento jure communi personalia & realia munera subire compellitur*, ex textu in Authent. de defensoribus civitatum §. audiam, vers. si qua vero.

60 *Nobiles tutelæ immunitate & exemptione regulariter non gaudent nisi illi tantum quibus ob magnam suam generositatem*

ſitatem vel ob aliquod ſpeciale privilegium expreſsè fuit indulta iſta exemptio.

69 *Tutelæ immunitas nobilibus conceditur intuitu alicujus officij in quo ſunt conſtituti, non vero generaliter aliis nobilibus.*

70 *Tutelæ munus nec vile nec ſordidum unquam exiſtimatum eſt.*

71 *Tutelæ ratione & curæ, Princeps tutor ſive curator Regni & Reipublicæ dicitur.*

72 *Vocari pariter omnes ad munera publica quieti & tranquillitati publicæ expedit in urbibus populoſis, & in quibus ſæpe nulla aut ſaltim non tam manifeſta differentia eſt inter nobiles & plebeios.*

73 *Excuſanti ſe nobili à tutela plebeij favens ſententia adſtipulatur*, text. in l. g.1. §. libertinis pupillis.

74 *Expenditur in propoſito*, text. in leg. cum ex oratione 40. ff. eodem tit. & in leg.3. Cod. eodem tit. de excuſat. tutorum.

75 *Ponderatur* lex 21. titul.14. lib.6. recopil.

76 *Clericus tanquam eques cæleſtis militiæ gaudet privilegiis equitis armatæ militiæ.*

77 *Tutelæ munus perſonale eſt*, ex leg.1. §. 1. ff. de muneribus & honoribus.

78 *Nobiles non poſſunt compelli ad officia acceptanda, etſi vilia non ſint, dum tamen aliquo modo nobilitati aut opinioni præjudicent*, ex Conſilio Jacobi Galli.

79 *Doctor ſemper eſt intelligendus ſecundum jura quæ allegat.*

80 *Agitur* de text. in dicta leg.1. §. libertinis & in dict. leg. cum ex oratione 47. ff. de excuſat. tutorum & in d. leg. 3. eodem tit.

81 *Intelligitur* textus in leg.11. tit.14. libro 6.

82 *Excuſantur ab officiis publicis minores viginti annis.*

83 *Electus ad aliquod officium ſi moriatur, onus ſubeundi munera non tranſit ad hæredem.*

84 *Excuſantur Advocati à muneribus onerosis & perſonalibus Reipublicæ.*

85 *Excuſationes ab officiis ineundis quomodo & quo tempore allegari & proponi debeant ſubjicitur.*

86 *Reſolutioni tempus & rationem excuſationis aſſignanti multa objiciuntur jura oppoſita.*

87 *Objecta jura perpenduntur & intelliguntur & cum Autoris ſententia conciliantur à Ioanne Garcia.*

NEMINEM ita liberum naſci †quod ſibi ſoli naſcatur, ſed 1
patriæ ſuæ commodis & uſui affirmat Plato *Epiſt.*9. Archit. Taxenet. *leg.*1. §. *generaliter ff. de vent in poſſ. mitt.* ibi: *quia non tantum parenti ejus eſſe dicitur, verum etiam Reip. naſcitur*, & facit textus *in leg. poſtliminium* §. *filius ff. de captivis, & poſtlimin. re verſ.* ibi: *quia pater ſic illum amiſit, quemadmodum patria*, & conducunt quæ tradit Aviles *in cap.*1. *prætorum verbo Tierra*, quapropter officia publica †reſpuere, & non 2
admittere indecens, & indecorum eſt Ariſtotel. *lib.*6. *polit. cap.*1. oportet (inquit) *publicorum publicè, exercitationem fieri, & ſimul, & non debet quiſque civis eſſe ſuum æſtimare, ſed omnis civitatis, particula enim civitatis unuſquiſque eſt, cura autem ſingularum particularum reſpicere nata eſt ad curam totius*, Plato ubi *ſuprà vocante igitur patria ipſa ad Rempublicam gubernandam abſurdum forſan eſſet non parere, præſertim cum ſimul accidat ut aditus pravis hominibus relinquatur qui nulla ipſius quod optimum eſt ratione profiſcuntur ad publica*, quod tradit Cicero *de officiis ad Hærennium* ibi: *nullum eſt periculum quod ſapiens pro ſalute patriæ vitandum arbitretur, hæc enim ſecundum loquitur non mihi ſoli, ſed etiam atque adeo multo potius natus ſum patriæ, vita quæ fato debetur ſaluti patriæ potiſſimum ſolvatur*, & lib.1. de officiis num.99. *multi autem* (inquit) *& ſunt, & fuerunt qui tranquilitatem expetentes negotiis publicis ſe removerint, ad otiumque perfugerint in his, & nobiliſſimi Philoſophi longeque Principes, & quidam homines ſeveri, & graves, nec populi nec Principum mores ferre potuerunt, dixeruntque nonnulli in agris delectari re ſua familiari his idem propoſitum fuit, quod Regibus ut nec regerent, nec cui parerent libertate uterentur cujus propoſitum eſt ſic vivere ut velit: quare cum hoc commune ſit potentiæ cupidorum cum his quos dixi otioſos, alteri ſe adipiſci id poſſe arbitrantur ſi opes magnas habeant alteri ſi contenti ſint, & ſuo, & parvo in quo omninò neutrorum contemnenda ſententia eſt, ſed facilior, & tutior, & minus aliis gravis, aut moleſta vita eſt otioſorum, fructuoſior autem hominum generi, & ad claritatem amplitudinemque aptior eorum qui ad Rempublicam & ad res magnas ſe accomodaverunt quapropter, & eis forſitan concedendum ſit, Remp. non capeſſentibus, qui excellenti ingenio doctrinæ*

ctrinæ seſe dediderunt, & his qui aut valitudinis imbecillitate, aut aliqua, graviori causa impediti à Republica receſſerunt cum ejus administrandæ poteſtatem aliis laudemque conceſſerunt; quibus autem talis nulla ſit causa ſi deſpicere ſe dicant ea, quæ plerique admirantur imperia, & magiſtratus, his non modo non laudi verum vitio dandum puto quorum judicio in eo quod Gloriam contemnant & pro nihilo putent difficilè factu eſt non probare, ſed videntur labores, & moleſtias tunc offenſionum & repulſarum quaſi quandam ignominiam timere, & inſaniam: hactenus Cicero; hoc idem tradit D. Proſper, *de vita, & contemplatione*, lib. 3. cap. 28. ibi: *Videndum eſt utrum juſte, faciant illi, qui ſe removentes ab occupationibus cunctis, ac ſtudiis ſpiritualibus conferentes nihil humanæ Societati proficiunt, & deſideria ſua commodis omnium præferentes utilitatem communem deſideratam vocationem, & electionem contemnunt; cum profecto laborantibus opem ferre nollent, cum poſſint, & communi bono poſthabito otioſa quiete frui nihil habeat æquitatis, cui æquitati qui ſerviunt omnes omnium bono utuntur ac veluti ſibi invicem nati ſalutem mutuam tuentur ac diligunt, ac per hoc contra juſtitiam faciunt, hi qui merito ſuæ converſationis, vel eruditionis allecti otioſum ſtudium fructuoſæ utilitati regendæ multitudinis anteponunt, & cum poſſint, laboranti Eccleſiæ ſubvenire, operoſæ adminiſtrationis laborem fruendæ quietis contemplatione refugiunt:* hæc dictus Autor: quæ refert Bobadill. *loco citato numero* 16. *littera A.*

3 Quòd in electione Ubambæ Regis † Gothi in Hiſpania noſtra exemplo ab hiſtoriographis noſtris traditur. Cum enim Ubamba aut moleſtiæ cauſa, aut maximè honoris timore Regnum ad quod electus fuerat ſuſcipere recuſaret, quidam fortiſſimus, & magnanimus Dux ita eum intrepide fuit allocutus. *Por ventura ſera juſto que reſiſtas a lo que toda la nacion ha determinado ianteponga tu reposo a la ſalud y contento de todos, en mucho tienes eſſos pocos años que te pueden quedar de vida por cuio reſpecto reuſas el tomar eſta Carga y con tu muerte moſtrar al mundo que ninguno debe con color de modeſtia tener en mas ſu reposo particular que el propio commun de todos*, ita P. Mariana *tom.* 1. *Hiſtoriæ Hiſpaniæ lib.* 6. *cap.* 12.

4 Unde electus, & nominatus † ad quodlibet Reipub. officium autoritate, & utilitate publicum illud neceſſario acceptare, & inſervire tenetur, ut *in leg. munerum §. judicandi*, ubi communiter notatur, *ff. de muneribus, & honoribus*, Bart. *in leg. abſenti num.* 2. *ff. de donationibus*, Decius *in cap. Prudentiam, §. addiſcimus n.* 21. *de officio delegati*, Carolus de Tapia *in leg. fin.* 1. *part. cap.* 4. *num.* 32. *ff. de conſt. Princ.* Montanus *de adminiſtratione univerſitatum pragm.* 2. *num.* 337. qui loquitur in Sindicis univerſitatis Avend. *de exequend. mandat. cap.* 19. *num.* 16. & in Magiſtratu creato, & electo eſt textus *in leg. ſi quis magiſtratus Cod. de decurionib. lib.* 10. *leg. ſi quemquam Cod. de Epiſc. & Clericis*, ibi: *ut quæratur cogendus*; & in Amba Senatore ſive legato *gloſſa in leg. ſi quis decurio, Cod. de decurionibus lib.* 10. & communiter approbata per Bart. Plateam, Lucam de Penna, & Angel. Bart. *in leg. veluti, ff. de juſtitia & jure num.* 2. & facit textus *in leg. ſciendum. §. ſi accuſatio, & §. ordine, ff. de legat.* Bobad. *lib.* 1. *pol. cap.* 15. *num.* 10. qui ampliat in militibus, & aliis ut ibi per eum *num.* 42. nam judicare † & magiſtratum gerere munus publicum eſt ad *text. in leg. quippe. ff. de judiciis leg. nunquid ff. ad Trebel.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 21. & in Advocato quod poſſit † cogi eſſe Conſiliarius, Ioann. de Platea *in leg. in filiis num.* 3. *Cod. de decurionibus lib.* 10. & *in leg. ſemel in fin. Cod. de re mil. lib.* 12. Bobad. *dict. cap.* 15. *n.* 8. Cavedo *deciſ. Luſitan.* 84. *num.* 45. *part.* 2. 5

Sic ſimiliter cogitur † pro clientulo patrocinium ſumere, ut notant Bald. & Salicet. poſt Gofred. *in leg. invitus Cod. de procuratoribus, gloſſa in leg.* 1. *§. ait Prætor ff. de poſtulando*, maximè urgente neceſſitate Bart. *in leg. ſancimus Cod. de advocat. diverſ. jud.* & conſulere idem Bart *in leg.* 2. *per textum ibi* juncta gloſſa *verbo conceſſum, Cod. de proximis ſacrorum cerim. lib.* 12. Vibius *commun. opin. lib.* 1. *verbo advocatus.* 6

Et in curia noſtra ſi aliquis ex advocatis Clientelam † alicujus ſubire recuſat præcipitur ei ad petitionem partis à Reverendiſſimo Prælide, & auditoribus quod in illa lite adjuvet pœna 50. ducatorum, & faciunt adducta per Menoch. *de arbitrar. caſu lib.* & ſi non eſt ſpecialiter deſignatus pauperum † advocatus poteſt compelli quilibet ex advocatis pauperem gratis adjuvare, *leg. providendum, §.* 1. *de poſtulando*, quæ in id citat Covarr. *pract. cap.* 16 *n.* 4. *prope medium*, & *lib.* 3. *var. cap.* 14. *num.* 1. *verſ. quibus expreſſum*, ab aliis vero muneribus, & officiis perſonalibus advocati excuſantur, ut in loco diximus, & affirmat Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 10. *part.* 1. *n.* 127. 7 8 9

Et in Notario quod cogatur † ſcribere, & officium exercere Menoch. qui allegat 10

Romanum *ſing.* 259. incipit tabellio, & jam prædixerat Bald. *in rubric. Cod. de fide inſtrum. n.* 3.

11 Et in Procuratore † fiſcali, Decius *in leg. invitus, ff. de reg. jur.* & in Curatore, ad litem textus *notabilis* & ibi: *gloſſa in §. eſt autem Inſtit. de tutelis leg.* 1. *§. ſi quis tutor, ff. quando appellandum ſit,* Baeza *de decima tutor. quæſt. cap.* 2. *n.* 27. *& ſequenti.*

12 Et in Collectore pecuniæ † publicæ, Albericus *in leg. munerum, ff. de muneribus, & honor.* & ſuo loco dicemus.

13 Et in Depoſitario publicæ † pecuniæ vel redituum Regalium vel ejus, quæ interim dum lis pendet deponi jubetur ut ſuo ſpeciali loco dicemus.

Et dum hæc ſcribo cum ob ſenectutem
14 officio † Depoſitarij hujus Regalis Chancellariæ Ludovicus Victoriæ ſe exonerare intenderit, fuit nominatus Ioann. Gallicus nobilis hujus urbis concivis, & originarius, & licèt officium ſuſcipere recuſet pœnâ duorum millium ducatorum ei à Reverendiſſimo Præſide & Senatoribus juſſum eſt quod officium acceptet, & ſubire compellatur, & de aliis pluribus officiis publicis neceſſario acceptandis à nominato videndi ſunt ſuprà relati DD. Præſertim Bobadil. *dict. cap.* 15. *num.* 39. *uſque ad finem capitis,* Avendan Fontanella ubi *ſuprà*, & Maſtrillus *de Magiſtrat. cap.* 30. *à n.* 64.

15 Pœna vero recuſantis † acceptare officiũ ſine excuſatione legitima tradit textus *in leg. ſi ad magiſtratum Cod. de decurionibus lib.* 10. *ſi ad magiſtratum nominati* (inquit Imperator) *aufugerint, requirantur, & ſi pertinaci eos animo patuerit latere eis ipſorum bona permittantur qui præſenti tempore in loco eorum ad Duumviratus munera vocabuntur, ita ut ſi poſtea reperti fuerunt biennio integro onera duumviratus cogantur agnoſcere, omnes enim qui obſequio publicorum munerum tentaverint declinare ſimili conditione teneri opportet;* Aviles *in cap.* 17 *Prætor. gloſſa verbo eligant num.* 5. *ubi num.* 6 ait quod ſi loco nominati compareat alius qui velit onus prædicti officij ſubire pro ipſo nominato recuſante acceptare non eſt audiendus, & allegat textum *in leg. Stichum Titio §. vult. ff. de ſtatu liber.* Lucas de Penna *in dicta leg. ſi ad magiſtratum in colum. verſic.*
16 *ita pene.* Compelluntur autem † officia eis indicta acceptare per capturam, & incarcerationem & bannum: gloſſa Bald. & Salicet. *in leg. preces Cod. de ſuſcept. tutor.* Angel. allegat Romanus, & alij *in leg. dotem,* quam aliqui legunt *ſub.* 1. *liberta. ff. ſoluto matrimonio*, & *in dict. leg. munerum, §. judicand. ff. de muneribus & honor.* Romanus *ſingulari* 188. Decius *in dicta leg. invitus*, & ibi etiam Cagnol. *& in leg. invito, ff. de reg. jur.* Aviles *ſingulari* 177. Caſaneus *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 11. *conſider.* 32. ubi probat quod ſi artifices ſunt neceſſarij in aliqua Republica non ſolum qui inventi fuerint poterunt compelli ſuum artificium exercere, ſed & de novo addiſcere, per plura fundamenta quæ ibi adducit Vibius *deciſ.* 144.

Ad ſerviendum officium ad quod † nominati ſunt poterunt à Domo ſua extrahi, 17
leg. ſi cui muneris publici, & *leg. ſi quis magiſtratus*, & *leg. æſtimationem, ff. de muneribus, & honor. leg.* 6. *tit.* 17. *part.* 3. & *leg.* 11. *tit.* 13. *part.* 2. & ibi Gregorius *& in leg.* 16. *tit.* 13. *gloſſa* 5. *part.* 2. & plura in confirmationem tradit Bobad. *dict. cap.* 5. *n.* 38. *lit. C.* Maſtrillus ubi *ſuprà à n.* 65.

Unde Athenienſes recuſantes officia publica † capite multabant, Romani liber- 18
tate, Spartani patria, & Sophonetus quod dux nominatus munus recuſaſſet multatus fuit; ut refert Xenophon *de Ciri minoris expedit. lib.* 5. Alexand. *lib.* 4. *dierum genial. cap.* 6. & alia in propoſito tradit Simancas *de Repub. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 4.

Sed variis ex † cauſis poſſunt nominati 19
ad officia excuſationem intendere, & ab eorum onere liberari.

Et primum excuſantur † qui habent 20
privilegium à Principe ne ad officium Reip. inviti eligantur ad *textum in leg. ſenatus, ff. de officio Præſidis leg.* 1. *Cod. de his qui à Principibus, lib.* 10. Platea *in leg.* 1. *Cod. de Primiceriis lib.* 2. Avend. *de exequend. mand.* 1. *part. cap.* 19. *ſub n.* 16. *verſ. undecimus caſus eſt.*

Et ex privilegio Principis familiares † 21
ſanctæ Inquiſitionis iſtam exemptionem, ut inviti ad officia Reip. ſuſcipere non cogantur, utique habent, ut melius, & aptius fidei cauſis, & miniſterio ab ipſis exibendo vacare poſſint, licèt ſi volunt talia officia gratis acceptare non prohibentur: & cum exercuerint ſi in eis delictum commiſerint utique privilegio ſanctæ Inquiſitionis non gaudebunt, ſed à judicibus ſæcularibus plectendi ſunt, ut *in leg.* 20. *tit.* 1. *lib.* 4. *novæ Recop.* ibi: *Iten que los que tubieren officios Reales o publicos de los pueblos, o otros cargos ſeglares: y delinquieren en coſas tocantes a los officios y cargos ſean juzgados en los dichos delitos por las Iuſticias ſeglares.* Quod explicat eruditè, & copiosè Narbona ſuper, *dicta leg.* 2. *per totam* maximè *n.* 132. *&* 133.

Item eandem exemptionem habent mi- 22
lites † qui vocantur *del Vatallor*, & omnes

hi,

hi, qui bello expoſiti ſunt, nempe, *los hombres de armas y continuos.*

23 ¶ Et Confratres † ſanctæ Trinitatis, & ſanctæ Mariæ de la Merced, & Collectores eleemoſinæ ſancti Antonij Abbatis, & Hoſpitatores ſuorum religioſorum. Item Monetarij, & alij officiales ſpeciali Regum indulto prout continetur in eorum privilegiis quæ hîc inſerere ſatis prolixum, & ſuperfluum foret, meminimus tamen, quæ frequentiora ſunt, & nobis magis nota. Sed præter eos qui privilegiis principalibus juvantur, de jure excuſationem legitimam publicorum munerum habent ſenes

24 † qui ſeptuageſimum compleverunt annum, ut *in leg.* 3. *§. fin. ff. de decurionibus*, ibi: *& ſi majores annis ſeptuaginta ſunt munera quidem civilia ſubire non coguntur*, leg. unic. Cod. qui ætate ſe excuſant leg. 2. tit. 17. part. 6. ibi: *La undecima es en el mayor de ſetenta años*, text. *in §. item major Inſtit. de excuſat. tutor.* Menoch. *lib.* 2. *de arbitrariis caſu* 54. *cum ſenectus illis gravida ſatis, & moleſta ſit & ipſa infirmitas ad text. in cap. magna de voto*, Aceved. *in leg.* 6. *n.* 10. *tit.* 5. *lib.* 3. *novæ Recop.* Fontanel. *de pact. nupt. caſu* 4. *glo ſſa* 10. *part.* 1 *num.* 127. Cavedo *deciſ.* 84. *num.* 43. *tom.* 2. poſt Ripam *in tract. de peſte tit. de privilegiis contract. cauſa peſtis num.* 122. Gutierrez *de tutel.* 1. *part. cap.* 21. *num.* 24. Maſtrill. ubi *ſuprà num.* 95.

25 Deinde excuſantur illi † qui habent duodecim filios *leg. fin. Cod.* qui munera liberorum, & ibi Ioannes de Platea *leg. albo leg. ſi ultra Cod. de decurion. lib.* 12. Avend. *de exeq. mand. dict. cap.* 19. *ſub n* 16. Cavedo *dicta deciſ.* 84. *num.* 36. *&* 37. qui idem intelligunt ſi habeat quis tantum quinque filios, & de jure noſtro Regio eſt textus formalis *in dicta leg.* 2. *tit.* 17. *part.* 6. ibi: *quando aquel que es dado por guardador a cinco hijos legitimos, y naturales vivos.*

26 Qua in re diverſimodè loquentia † paſim invenies jura nam ex liberorum numero exemptionem ſeu munerum excuſationem non induci dixit Ulpianus, *in leg.* 2. *§. numerus, ff. de vacat. munerum* ibi: *numerus liberorum ad Septuaginta annorum ab honoribus vel muneribus his cohærentibus excuſationem non præſtat, ſed à muneribus tantum civilibus*, Caliſtratus autem *in leg. ſemper §. demonſtratur*, affirmat numerum liberorum ad excuſationem municipalium munerum prodeſſe non omnium, & quem quia ſexdecim filios habebat à muneribus liberavit. Imperator vero Antonius *in leg.* 1. *Cod. his quis numero liberorum ſe excuſant* ita ait: *numerus liberorum ab honoribus non excuſat* ipſe autem *in leg. nepotes*, & *in leg. de perſonalibus*, & *in leg. fin. Cod. eodem tit.* & *lib.* numerum quinque liberorum à muneribus perſonalibus liberare affirmat.

Sed Julianus Imperator † *in leg. ſi quis decurio* 24. *Cod. de Decur. lib.* 10. ita ait: *ſi quis decurio pater ſit duodecim liberorum honoratiſſima munerum quiete donetur.* Ubi duodecim liberorum numerum in decurione, vilioris officij, & honoratiſſimorum munerum exemptionem conſequantur expoſcunt, & idem Julianus *in leg.* 55. *Cod. Theodoſium ſub tit. de decurionibus collocata lib.* 12. idem refert tredecim tamen liberos expoſcens ibi: *qui pater ſit tredecim liberorum non modo ad curiam non vocatur, verùm etiamſi ſit decurio honoratiſſima quiete donetur.* 27

Quorum jurium diverſitatem (ne in his prolixius, quam decet procedamus) breviter † conciliare poteris cum Theſauro *deciſ.* 267. *num.* 4. his verbis ex quibus concordare poſſunt omnia jura, quæ in hac materia diſcordare videntur, nempè ut *leg.* 1. *Cod. de his qui num. lib.* & *leg.* 2. *§. numerus de vacat. muner. cum ſimilibus*, loquantur generaliter, ita ut regula ſit minorem numerum liberorum non excuſare puta duorum vel trium, cum in duobus, vel tribus pluralis numerus verificetur, *leg. ubi numerus ff. de teſtibus leg. vero nepotes Cod. de his qui num. liber.* loquatur in perſonalibus muneribus, & *leg. ſi quis decurio Cod. de decur.* loquatur in decurione, & *leg. ſemper §. demonſtrat. ff. de jure immunitatis*, loquatur indiſtinctè tam in perſonalibus, quam in patrimonialibus, ſed hæc ultima licèt ponat exemplum in numero 16. liberorum ampliatur etiam in numero 12. liberorum ita ut nulla ſit differentia inter decurionem, ſeu privatum prout magis communiter DD. voluerunt hactenus Anton. Theſaurus. 28

Ex quibus quod ad noſtrum propoſitum attinet † illud formaliter deducere poteris 29 numerum quinque liberorum ab officiis publicis, & muneribus perſonalibus excuſationem præſtare in quo concors eſt omnium Doctorum, & receptiſſima ſententia.

Sed in oneribus patrimonialibus † & 30 Realibus utrum numerus 12. liberorum excuſationem præſtet ſatis controverſum eſt, nam quidam putant excuſare per textum *in dicta leg. ſi quis decurio*, ubi gloſſa *in verbo munerum* addit etiam *patrimonialium*, quæ lex licèt loquatur in decurione. procedit etiam in quocumque 12. liberos habente, etſi decurio non ſit ex Barto. ibi,

ibi : Lucas de Penna, & Ioannes de Platea & Bart. Ancharran. *in cap. licèt de cenſibus* Guido Papa *quæſt.*401. Caſaneus *in conſuetudine Burg. rub.*1. *part.verſ. adverte num.* 55. Angel. Aretin. *in princ. Inſtit. de excuſat. tutor.* ubi etiam in praxi obtinuiſſe teſtatur Ruin. *conſ.*124. *num.*9. *lib.*4. Alciatus de præſumpt. *reg.*1. *præſ.*76. Nata *conſilio* 539. *lib.*3. Gregor. Lopez *in dicta leg.*2. *verbo cinco fijos ad fin. tit.*17. *part.*6. Roland. à Valle *conſ.*66. *n.*35. *lib.*1. Theſaur. *dicta deciſ.*267. *n.*4. Avend. *in dict. cap.*19. *Prætorum n.*26. ubi ait quod licèt de jure Regio hæc opinio non procedat, tamen practicatur, quia dantur quotidie mandata in Supremo Conſilio ubi habens 12. liberos excuſetur ab honoribus realibus licèt judices inferiores hoc non practicabant ſecundum eundem Avend. 2. *part. cap.*14. *Prætor. n.*34.

Alij vero è contra putant, & ſic ab iſtis
31 † muneribus realibus, & patrimonij liberorum numerum non excuſare, ut affirmat Covar. *lib.*4. *de ſponſalibus* 2. *p. cap.*8. *in princ.* qui fatetur, quod etſi aliquando primam opinionem in praxi ſequutus fuerit, tamen eam utpote falſam poſtea reprobavit, ut ſic numerum liberorum neminem à tributis vulgo *pechos*, eximere, qui intelligunt textum *in dict. leg. ſi quis decurio in muner. perſonal.* cujus opinione accedit, & inhæret Gutierrez *dict. cap.* 21. *num.*3. *in fin.* apud quos vidi, hæc enim obiter citra exemptionem onerum realium dixiſſe ſufficiat Faquin. *lib.*3. *controverſ. jur. cap.*19.

Sed ut ad noſtrum inſtitutum redeamus
32 exemptio officiorum, & munerum † perſonalium habẽtibus quinque liberos juſtiſſimè condonata fuit, ut pater libentius vacet procreationi liberorum; Lucas de Penna *in dicta leg. nepotes col. fin.* Roland. *conſ.* 52. *num.*14. *lib.*2. Ripa *in leg. ex facto n.*13. *&* 14. *ff. de vulgari*, Bart. *conſ.*312. *lib.*3. Rebuf. *in dict. cap. ſi quis decurio* Ferdinandus Paez *in tract. de excuſat. parentum, n.*4. *& ſeq.* Verſatur enim maxima utilitas publica in eo quod ſobole Reſpub. repleatur, ut *in leg.*1. *ff. ſoluto matrim.* ibi : *ad ſobolem procreandam, replendamque liberis civitatem leg.*2. *Cod. de indict. vid. toll.* nam & Paulus Iur. C. Adrianum reſpondiſſe refert ſe malle ampliare Imperium hominum adjectione potius, quam pecuniarum copia, *leg. fin. §. fraudes ff. de bon. damnat.* is
33 enim qui † Spartis leges dedit, cum cuperet quam plurimos Spartas eſſe cives adhortatus eſt, ut quam maximum liberorum numerum vel procrearent, præmia conſtituens his qui procreandis liberis operam darent, unde *ex leg.* apud eos conſtituta his qui tres filios ſuſcepiſſet, præſidij & ſtationis, qui quatuor omnium munerum vacationem habeat, ut Ariſtotel. *lib.*2. *politic. cap*7. & ideo patri habenti filios † lex 34
tribuit prærogativam in honoribus præcedendi non habenti filios, *leg. in albo Cod. de decurion. lib.*10. & plures habenti concedit præcedentiam reſpectu ejus, qui licèt habeat filios habet tamen paucos, *leg. ſpurij, §. fin. ff. de decurion.* & plura in laudem prolis adducit Ioannes Stologus *ſerm.*37. *de jure trium liberor.* Franc. Duonenſ. *lib.*1. *diſp. cap.*40. Sed eodem jure legem Spartanorum tradit Ælianus *lib.*6. *de var. hiſt. & Romanorum*, Plutarcus *in Numa* & Aulus Gellius *lib.* 2. *cap.*15. qui caput legis Papiæ refert his verbis : *Is poſtquam Soboles civitatis neceſſaria viſa eſt ; & ad populi prolem frequentandam præmiis atque invitamentis uſus fuit, tam antelatis quibuſdam in rebus qui uxorẽ & quinque liberos haberent, ſenioribus nec liberos nec uxorem habentibus ſicuti*, cap.7. legis ſi Juliæ, *priori ex conſulibus faſces ſumendæ poteſtas ſit, non qui plures annos natus eſt, ſed qui plures liberos quam Collega, aut in ſua poteſtate habet, aut bello amiſit* : *&* dicta lex Cod. (licèt ab Auguſto fuerit facta) lex Julia appellata fuit, cum enim antea diceretur Caius Octavius, deinde Caius Iulius Cæſar Octavius dictus eſt, ut ex Dion. *lib.*45. notat Ant. Auguſt. *lib.*3. *emendationum cap.*8. quæ & alia in propoſito tradit, & accuratiſſimè proſequitur Covar. *dicta* 2. *part. de ſponſal. cap.*8. *n.*2. *&* 3.

Circa exemptionem vero officiorum, ſeu munerum perſonalium ob numerum quinque filiorum advertas velim idem eſſe in filiabus, † quam in maſculis, nam in favora- 35
bilibus maſculinum fœmininum concipit, ſicut filiorum appellatione regulariter veniunt filiæ, *leg. filius* 84. *leg. juſta* 201. *leg. liberorum* 220. *§. fin. ff. de verb. ſignif. leg. ſi quis ita in principio, ff. de teſtament. tutela*, & in terminis eſt text. *in leg. fin. Cod. de his qui numero liberorum*, & *in leg.*2. *§. remittit verſ. non ſolum, ff. de excuſat. tutorum*, Roland. à Valle *conſ.*52. *lib.*2. Theſaurus *dict. deciſ.*267. *num.*5. qui hoc extendunt etiamſi filij ſint emancipati, ut filiæ nuptæ vel in religionem ingrediantur, quamvis in filiabus nuptis quando extra domum parentis ductæ fuerint, quinimo in ſimpliciter diſpenſatis dubitet Ferdinand. Paez *in tract. ſpeciali de excuſatione parentum ob numerum liberorum num.*66. videtur enim deficere ratio educationis, ſed contrarium deciſum

fuiſſe

fuiſſe teſtatur Theſaurus ubi ſuprà, & in emancipatis filiis adducit pro ſua opinione text. *in leg.2. §. incolumes ff. de vacat.munerum*, qui apertè & ſine verborum anfractu id probat ibi: *incolumes liberi etiamſi in poteſtate patris ſui deſierint eſſe excuſationem à muneribus civilibus præſtant.*

Et ad hunc numerum liberorum (qui excuſationem præſtat) formandum, & explendum in liberorum nomine conti-
36 nentur † nepotes, & computantur in numero tam maſculini, quam fœminini ſexus, ad text. *in dicta leg. liberorum*, cum ibi notatis, & eſt textus *in leg. nepotes Cod. de his qui numer. liber.* ibi: *nepotes loco parentum ſuccedentes vice eorum prodeſſe conſueverunt; ideoque ſi quinque numerus liberorum ex amiſſorum filiorum nepotibus ſuppletur à muneribus perſonalibus is quem patrem tuum eſſe dicis juxta conſtituta excuſatur.*

Quod tamen intellige ita ut plures ne-
37 potes † tantum loco unius patris mortui habeantur ad numerum faciendum, ut tenet Angel. *in §. Inſtitut. de excuſat. Tutor. per textum in leg. nepotes*, ubi Ioannes de Platea, Immola *conſ.77. col.2.* Roland. à Valle *dict. conſ.52. num.7.* Theſaurus tamen ubi *ſuprà* unumquemque loco unius filij haberi ubi proximè ait *num.6.* & movetur æquitate cum militet eadem ratio educationis, & quod ut filij, ſic & nepotes ſunt in poteſtate Avi, & ita per Senatum deciſum fuiſſe teſtatur in cauſa Ternenglij 1565. & anno 1589. 15. Julij.

38 Et procedit hæc immunitas † ſive exemptio etiamſi pater, vel ejus filij ſint divites; & per Ripam *in dicta leg. ex facto ff. de vulgari*, Roland. à Valle *dict. conſ.52.* Quod tamen non admittas ſi communitas vel populus eſſet nimium pauper, & ex illis, *ex gloſſa in dict. §. demonſtratur*, & ita temperavit ſenatus apud Theſaurum ubi *ſuprà num.9.*

39 Et in filiis legitimatis † ſive per conſequens matrimonium, ſive Reſcripto Principis; quoniam utroque caſu habentur pro filiis verè legitimis, & ad explendum numerum idoneis, ut in terminis tradit Ferdinandum Paez, ubi *ſuprà n.55. & ſequenti* Ruin. *conſ.124. lib.4.*

Idem intelligas etiam ſi liberi iſti poſtea
40 decedant † cum tamen tempore liberationis vivant; quia ſufficit ſemel conditionem extitiſſe, ut latè affirmat Iaſo *in leg. ſciendum, §. fin. num.3. & ſeq. ff. qui ſatiſd. cog.* & facit text. *in leg. videamus ff. de eo quod motus cauſa* ibi: *ſufficit enim ſemel perveniſſe, ad proximum hæredem, & perpetua actio eſſe cœpit*, & *in leg. ſi quis hæredem Cod. de inſtit. & ſubſtit.* ubi ſufficit conditionem extitiſſe licèt implementum non duraverit; conducunt verba textus *in leg. 2 ff. de leg. præſtand.* ibi: *& placet ſufficere in ea neceſſitudine tunc eſſe antequam dies legati cedat*, & quod adducunt Bart. Paul. Angel. & Iaſ. *in leg. fin. Cod. de indicta viduitate tollend.* & *leg. in ſubſtit. ff. de vulgar.* & Iaſo *in dicta leg. ſi quis hæredem*, ubi affirmat quod ſi teſtator legat alicui filiæ cum vidua fuerit, ſi filia fuit effecta vidua, & poſtea nubat non amittit legatum, quia ſatis eſt quod fieret vidua, quod ſecus eſſet ſi legatum relictum eſſet donec, & quouſque vidua fuerit, quia tunc nubendo perderet legatum, ut per Iaſonem ubi proximè.

Deinde quia ubicumque certo † & li- 41
mitato tempore requiritur quod adſit cauſa, ſufficit quod cauſa ipſa adſit illo tempore quamvis poſtea ceſſet; Bald. *in leg. generaliter col.4. verſ. ſed dico, Cod. de Epiſc. & cleric. per textum in leg. quæcumque §. fin. ff. de Public.* quæ ſequitur Anania *conſ. ult. col. fin.* Dec. *in authent. præterea, col. ult. Cod. unde vir.* & *in cap. cum ceſſante col.1. in fin. de appellat.* & *conſ.24. col.1.* Ioannes Anſicb. *in rubric. ff. ſoluto matrimon. num.4.* ſed in terminis iſtis lex requiritur quod tempore immunitatis pater habeat liberos. Ergo ſufficit licèt aliqui ex his poſtea moriantur.

Rurſus pro hac ſententia non parum ar- 42
ridere videtur † textus *in leg.2. §. remittit verſ. oportet ff. de excuſat. tutor.* ibi: *oportet autem liberos vivos eſſe quando tutores patres dantur, qui enim antea deceſſerunt his non connumerantur, nec rurſus nocent quæ poſtea moriuntur*, & *in leg. qui libertinis §. amiſſi, ff. de oper. libert.* (inquit Iuriſconſult. Paulus) *antea liberi ad eas operas quæ poſtea imponuntur proſunt, ut Iulianus ait, ſed etſi uno amiſſo obligat ſi deinde alter naſcatur, multo magis Pomponius ait amiſſum hunc jungi ut liberetur*, & *in leg. ſciendum §. ſi fundum ff. qui ſatiſd. cog.* ubi ille qui tempore judicij poſſidet immobilia, relevatur ab onere ſatiſdandi, & quamvis poſtea deſierit poſſidere, non tamen tenetur quaſi ceſſante cauſa cautionem præſtare; quia ſatis judicatur quod tempore judicij poſſederit immobilia, per quæ fundamenta in hoc dubio hanc opinionem omninò ſequendam affirmat Ioannes Andreas *in cap. decet de regul. jur. in 6.* ubi refert in publica diſputatione ita determinatum fuiſſe per DD. præſtantiſſimos Bart. (qui ad Ioann. Andream ſe remittit) *in*

leg.2. §. fin. ff. de excuſat. tutorum, quæ ſequitur Bald. *in addit. ad ipſum Ioann. Andream*, Fulgoſius *conſ.52. col.1.* Imola *conſ. 77. col. fin.* Alberic. *in rubrica de muneribus, & honor.* Dec. *in dicta authent. præterea in fine*, & *in leg. fin. ff. ſi certum petatur*, & *in cap. cum ceſſante col.2. in princ. de appellat.* Ioannes de Platea *in leg. nepotes col.1. Cod. de his qui num. liber.* Laud. *in tractatu de fiſco conſ.198.* ubi ait hoc notandum eſſe quia obtinuit in cauſa illorum de ceſſatione, in civitate Laudenſi cum illuſtriſſimo Dulce, & eam ibi communem ſequuntur Socinus, & Iaſo *in dicta leg. ſciendum §. ſi fundum*, Ripa *in dicta leg. ex facto num.13. & 17.* Alciat. *in tract. de præſumpt. regul.1. præſum. 36. num.2.* Roland. à Valle *conſ. 52. à numero 39. cum pluribus ſequentibus* Pancilorus *conſ. 2. num. 50.* & pro hac opinione ſæpius judicatum affirmat Theſaurus ubi *ſuprà n.8.*

Cui opinioni utpote veriori, & favorabiliori libenter adhæreo etſi plura contra eam poſſunt juris obſtaculo objici, quæ profecto non obſtant, & qua potero brevitate facilimè diluam.

Et primò immorari nos nequaquam
43 poterit quod ceſſante, cauſa liberorum † ob quam immunitas iſta conceditur ceſſare etiam debet ipſa immunitas, ut *in cap. cum ceſſante, & in leg. adigere, §. quamvis, ff. de jure patronatus*, ut ſimiliter privilegium conceſſum filiis propter parentes, mortuis parentibus non durat, ut docet Bart. *in leg.1. Cod. de Epiſc. & Cleric.* Manſ. *in leg.1. num.28. Cod. de raptu Virginum*, &
44 privilegium † propter paupertatem conceſſum expirat auctis facultatibus, *leg. cura. §. deficientium, ff. de muneribus, & honor.* Nicolaus de Neapol. *inter lecturas*, Bart. *in leg. non tantum §. eos, ff. de excuſatione tutorum*, & facit textus *in leg. fin. Cod. qui bona cedere poſſunt*, ubi privilegium ceſſionis bonorum ceſſat ſuperveniente pinguiore fortuna, *& in leg. Titia ſcio §. ceſſuras ff. de leg.2.* ubi beneficium propter minorem ætatem inductum ſuperveniente ætate perfecta finitur.

45 Nam reſpondetur quod regula † ante ſignata, & ex dictis juribus deducta quod ceſſante cauſa privilegij debet ceſſare privilegium ſeu immunitas, procedit ubi unica tantum eſſet privilegij cauſa, ſecus autem ubi plures ſunt ad quas Lex, ſeu Princeps reſpexit, tunc enim quamvis una vel altera ceſſet cum remaneat altera, ſemper privilegium permanebit, ut notat Barbat. *in cap.* Raynaldus *col.9. verſic. revera de teſtamentis per textum* juncta gloſſa, *in §. affinitatis Inſtituta de nuptiis, ut in leg. ſi non lex Ælia ſententia, ff. de hæred. inſtituend. & in leg. liberorum §. notatur, ff. de his qui notantur infamia*, unde cum in cauſa de qua eſt noſtra diſputatio immunitas conceſſa fuerit ob educationem liberorum, & onus alendi eos, ſed etiam favorem, Republicæ cui pater tot liberos procreaverit, ut *ſuprà diximus*, ut probat Alciatus *in dicta præſumptione* 36. licet liberi moriantur quod favor Reipublicæ ſemper duret, & attendatur.

Cui reſponſioni ſi replices, quod cum immunitas hæc conceſſa fuerit ob liberorum educationem, & favorem Reipublicæ ſimul, & ſic ob duas cauſas finales etiam hoc caſu ceſſante una licèt altera permaneat non tamen debet permanere immunitas, ut *in cap. quoniam frequenter §. porrò juncto §. ſin autem ut lite non conteſtata*, Abbas *in dict. cap. cum ceſſante*, & ibi Decius *num.4.* Barbat. ubi *ſuprà*: etiam hoc non obſtabit; quia iterum reſpondetur verius
46 eſſe quod favor † Reip. fuit cauſa principalis, & immediata, educatio vero liberorum remota vel impulſiva quod utique ſuadetur ex eo quod pater ſi ditiſſimus ſit & filij habeant unde ſe alant, quo caſu pater non tenetur alere filium, *leg. ſi quis autem liberis §. inde reſcripſit, ff. de liber. agnoſcendis*, adhuc ei competeret talis immunitas, ut probat text. *in dicta leg. ſi quis decurio in ſui generalitate*, & *ſuprà* diximus, ceſſante vero cauſa impulſiva ubi remanet finalis, ſemper diſpoſitio durat, *leg.1. §. ſexum ff. de poſtulando* Tiraquel. *in tract. de ceſſante cauſa limitat.1. num.1. & ſeqq.* Galganet *de condit. & demonſt.2. part. cap.4. quæſt.9. num.2.* Mantica *de tacitis, & Ambiguis lib.3. tit.12.* Nicolaus Revenerius *deciſ.7. num.12. & duabus ſequentibus*, Everardus *in loco à ceſſante ratione legis num.4. ceſſante conſ. 25.* & plura alia in propoſito notatu digna pro cauſa finali, & impulſiva D. Ioannes del Caſtillo *lib.5. controv. juris tom.6. cap.172. per tot.* maximè *num.32. & 36.*

Quinimo ubicumque reſtant reliquiæ
† aliquæ privilegij conceſſi licèt ceſſet 47
cauſa finalis privilegij quandoque non ceſſat privilegium propter reliquias, quæ remanent, *leg. fin. ff. de decurionibus, leg. etiam* ubi Manſilius *ff. de quæſtionibus*, Dinus *in dict. cap. decet*, Ioannes Hanibal, ubi *ſuprà n.42.* In noſtro autem caſu ſemper remanent reliquiæ, & ſic privilegium ceſſare, non debet & ita reſpondet Ripa *in dicta leg. ex facto numero 16.* & Anania *dict. conſ. ult. verſiculo & licet*, Rolandus

landus à Valle *dict. conſ.* 52. *à num.* 50. *cum ſequentibus.*

Nec etiam obſtabit ſi ſecundo loco contra reſolutionem ſupradictam, objicias
48 quod ſi cauſa † & effectus habent tractum ſucceſſivum quomodocumque ceſſet cauſa ceſſabit etiam effectus ex Bald. *in leg. generaliter Cod. de Epiſcop. & Clericis,* & ibi: *de excuſat. à munere propter abſentiam Reipub. ff. de excuſatione tutorum,* Alexander *in leg. ſicut dotem* §. *ſi maritus ff. ſoluto matrimonio,* Decius *conſ.* 24. *in fine,*
49 & id videmus in privilegiis † conceſſis agricolis, quia tantum pro eo tempore habebant locum in quo, & agricolæ fuerint, & animalia aratoria habuerint nec ſufficit habuiſſe, ut *in authentica agricultores Cod. quæ res pignori oblig. poſſ.* ibi: *dum viles inſident dum agros colunt leg. ſemper* §. *negotiatores* ibi: *quandiu quis in illis ſe exerceat,* & *in* §. *fin.* ubi Bart. *ff. de jure immunitatis* Collant. *in prægmatica de los Labradores lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. quod quis autem excuſetur ab officiis tractum utique ſucceſſivum habet, non autem momentaneum, ut patet ad oculum, & in terminis ita ſentit, & pungit Alex *in dict.* §. *ſi maritus, & in dicta leg. ſciendum* §. *poſſeſſor.* §. *qui ſatis de cognitio.* Nicolaus Areletanus in additionibus ad Alciatum *dict. regul.* 1. *præſumptione* 36. Ergo videbatur dicendum mortuis aliquibus filiis, & ſic numero neceſſario jam deſtructo ceſſare immunitatem.

Quia reſpondetur quod argumentum
50 procedit † quando cauſa requiritur ſimpliciter, non tamen quando incerto tempore quia tunc ſatis eſt quod illo tempore ſubſit cauſa, ut per Bald. & alios citatos, *ſuprà*, & procedit quando cauſa requiritur tam ad inducendum, quam ad conſervandum jus immunitatis, vel privilegij; ſecus vero ſi requiratur tantummodo ad producendum ineſſe. In propoſito autem numerus liberorum videtur tantum requiſitus ad acquiſitionem privilegij, non ad conſervationem, pro quo facit pulchre textus *in leg.* 2. §. *qui munera, ff. de vacat. muneribus,* ubi dicitur quod numerus liberorum ſuperveniens non eximit ab oneribus ſuſceptis. Ergo nec numerus deficiens eximit ab immunitate jam acquiſita, ut idem operetur propoſitum in propoſito quod oppoſitum in oppoſito, *leg. fin.* §. *ſi filius, ff. de leg.* 3. Ripa ubi *ſuprà n.* 17. Rolandus à Valle *num.* 56. qui affirmat quod in ea cauſa numerus liberorum non habet tractum ſucceſſivum, quia ſimpliciter non videtur conceſſum privilegium contemplatione filiorum, ut eos alat pater, ſed principaliter in favorem patris, & Reipub. cui pater liberos procreavit, ut per Alciatum *dicta præſumptione* 36. & alios *ſuprà* relatos.

Rurſus ad numerum liberorum explendum, & affirmandum ſufficit quod ali- 51
quis liberorum † mortuus fuerit in bello pro Republica aut Principe, ut quis exemptionem cum aliis vivis nanciſcatur; Albericus *in rubrica de muner. & honoribus num.* 88. Illi enim qui pro Repub. ceciderunt in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur *leg. Bello amiſſi, ff. de excuſatione tutor.*

Non tamen proderunt liberi adhuc † 52
in utero exiſtentes, ut per Ioann. de Platea *in dicta leg. nepotes*, Angelus *in* §. 1. *Inſtit. de excuſatione*, Petrus Antibol. *de muneribus, & honor. in* §. 2. *de diviſione munerum, num* 26. Albericus *in rubric. de muner. & honor. num.* 8. Nam iſto caſu exiſtens in utero non habetur pro nato ad commodum patris, licèt ſecus quoad commodum ipſius, *leg. qui in utero, ff. de ſtatu hominum,* Roland. à Valle *dict. conſ.* 56. *n.* 6. nec etiam adoptivi *leg.* 2. §. *adoptivi, ff. de excuſat. munerum*, quod quomodo procedat tradit Roland. ubi *ſuprà n.* 5.

Poſtquam vero de excuſatione ob munerum liberorum diximus, ut ad noſtrum thema revertamus, excuſantur etiam infirmi † ad textum *in leg.* 2. §. *quæ ita, ff. de* 53
vacation. muner. Avendan. *de exequendis, mand. dict. cap.* 19. *ſub num* 16. *verſ. tertius caſus*, Acevedo *in leg.* 6. *tit.* 5. *lib.* 3. *novæ Recop.* & facit text. *in* §. *item propter adverſam valitudinem inſtit. de excuſatione tutorum*, & *in dicta leg.* 2. *tit.* 17. *part.* 6. ibi: *la ſeptima es del enfermo de tal enfermedad que nunca pudieſſe guareſcer*, Maſtrillus ubi *ſuprà num.* 92. *cum ſeqq.* Unde Manlius Torquatus Conſul declaratus excuſata oculorum valetudine centuriam illam, quæ ſuffragium tulerat revocari juſſit proximum, ac periculoſiſſimum eſſe exemplum dixit introductum ſi oculis alienis Rempublicam adminiſtrandam ſuſciperet, hortatus eſt alium magis idoneum eligerent cum vero cuncti inſtarent, *alium* (inquit) *quærite Quirites, ad quem honorem hunc transferatis, nam ſi me gerere eum cogeretis, nec ego mores veſtros, nec vos Imperium meum perpeti poteritis.* Itaque ſuffragio denuo inito conſules electi alij fuerunt; juſtam enim cauſam arbitrati ſunt, ut teſtatur Livius *lib.* 6. Plinius de viris illuſtribus *cap.* 28. & Valerius maximus *lib.* 6. *cap.* 4. & de privilegiis infirmorum agit Gomerius *in regula*

Cancellar.

Cancellar. de infirmis reſignantibus quæſt. 9. per totam.

Infirmitas autem (quæ ab horum mu-
54 nere † excuſationem poſſit præſtare) qualis debeat eſſe judicij arbitrio relinquenda eſt, ut tradit Bald. *in authent. ſed ſi quis ab aliquo, num. 13. Cod. de teſtibus* Lucas de Penna *in leg. unica Cod. de mend. validis lib. 1.* Socin. Senior *conſ. 444. col. 4. lib. 2.* & Marſillus *in leg. quæſtionis modum n. 19. ff. de quæſtionibus*, Judex ergo quem infirmum, & valetudinarium eum arbitrabitur qui modo corporis habitu, & affectu ſæpè malè valet, & frequenter ægrotat; Socin. *in cap. quoniam frequenter de inſtit. col. 4. verſ. tertio declaratur*, & cum intrinſeco morbo aliquo ex humorum exceſſu cauſato laborat, & eum qui ita ex morbo debilitatus, aut impeditus eſt, ut onere, vel officio de quo agitur incumbere non valeat, *leg. 1. §. ſed ſciendum ff. de ædilitio edicto.* Dum morbum in toto corpore intelligit, ut febris; in parte, ut cæcitas, vel debilitas, & ejus verba retulit Aulus Gellius *lib. 4. noct. Atic. cap. 2.* Menoch. *lib. 2. de arbitrariis caſ. 60.* unde debilitatus excuſatur à muneribus quæ corpore implenda ſunt, *leg. 2. §. corporis debilitas ff. de vacat. muner.* & à munere judicandi, *cap. ſi pro debilitate de officio delegati*, cum ibi notatis, Acevedo *in dicta leg. 2. qui ita*: aut
55 vera tamen, & propria infirmitas † eſt illa quæ ex humorum exceſſu cauſatur, ex quibus ſuccedit febris, ut tradunt moderni Avenionenſes *in tract. de peſte*, & propriè de illo infirmo qui in lecto jacet, & febri corripitur debent intelligi argumẽta eorum quæ dicit Bart. *in leg. §. hoc interdictum per textum ibi; ff. de fonte*, Rebuff. *in concord. Franciæ rubr. de Collatione, §. 1. verbo impedimento in princ. pag. 3.* & Felinus *in repertorio ſuo verbo infirmitas eſt ſufficiens cauſa. fol. 60.* & ſic inquit textus noſter *continuamente*) nam ſi continuo gravis eſt infirmitas, & appellatione infirmitatis, & gravis, eſt intelligendum ſecundum Gometium *in Reg. Cancell. de infirmis reſignantibus quæſt. 28.* & ita in ſimili declarat Oroſcius *in leg. 1. num. 11. ff. de officio ejus cui mandatum eſt juriſd.* & facit textus & ibi: tradit Bart. & DD. *in leg. quæſitum ff. de re judicata.*

56 Quomodo autem probetur infirmitas † tradit Henriq. Rota *in tract. de ſynodo Epiſcop. 2. part. n. 59.*

57 Excuſantur etiam ab his officiis, & muneribus perſonalibus originarij † alibi habitantes ſi vocantur ad officium in loco originis, ſi tamen alij ſint idonei, alias ſecus, & ſibi imputent, quod alibi ſe tranſtulerunt; Petrus de valdis *in tractat. de collectis num. 33.* refert, & ſequitur Montanus *de adminiſtratione univerſitatis pragmat. 2. num. 336.*

Et alibi officium habentes † ad textum 58
in leg. fin. ff. de vacat. muner. gloſſa in leg. 2. Ced. quemadmodum civilia munera lib. 10. ſpecialiter *in tit. de cenſibus §. nunc dicendum, & §. ſi vero* Bald. *in leg. ſi ut proponas Cod. quando provocare non eſt neceſſe*, Antibolus *de muneribus part. 3. num. 6. cum ſeqq.* Cavedo *deciſ. Luſitana 84. num. 21. part. 1.* ubi quod nemo ad duplex officium poteſt eligi ſeu ad duo officia ſimul, nec apareat ad quod prius fuit electus optio erit electoris non electi probat gloſſa *in dicta leg. 1. Cod. quemadmodum civilia muner.* & quod tutela non excuſat à muneribus civilibus, *leg. tutelam Cod. de excuſatione munerum*, nec decuriones ſemel electum poſſunt excuſare *leg. 1. Cod. de decretis decurion. lib. 10.* & alia pleraque ſummè utilia in propoſito tradit ibi Cavedo.

Excuſantur etiam † Conductores prin- 59
cipales gabellarum ſeu redituum Regalium, & univerſitatis ad textum *in leg. unica quibus muner. excuſ. qui poſt impletam militiam lib. 10.* non vero hi qui ab eis conducunt; Cavedo *dicta deciſione 84. n. 26. cum ſeqq.* quem ſequitur Maſtrillus *dict. cap. 30. n. 105.*

Rurſus excuſantur qui majores † magi 60
ſtratus adminiſtraverint, vel honorabilia officia exercuerint, ſi ad minora fuerint vocati, & electi, *leg. majores Cod. quemadmodum civil. muner. dict. lib. 10.* ubi Odofred. & Ioannes de Platea, Carolus de Tapia *in leg. fin. ff. de conſtitution. Principum, 2. part. cap. 9. num. 94.* & pluribus in opidis Caſtellæ ita obſervari vidi, & jam conſuetudine obtentum quod vulgariter dicitur, *que no puedan decaer*, Cavedo, & Maſtrillus *dictis locis.*

Sed & pauperes ſi minus † idonei ſint, 61
& injuncto muneri ſufficere non poſſint excuſari debent *ad textum in leg. honor. §. de honoribus, ff. de muner. & honor.* Antibolus *de muner. dict. 3. part. ſub num. 46.* Montanus *de adminiſtrat. univerſitat. pragmat. 2. num. 332.* Cavedo ubi *ſuprà num. 29.* Maſtrillus *num. 104.* & aliqua in propoſito circa paupertatem, *alibi* diximus.

Excuſantur denique † nobiles ſi ad vile 62
officium, & indecorum eligerentur, *leg. munerum §. judicandi quoque, ff. de muner. & honor. leg. final.* & ibi Bart. *Cod. de ſuſceptis lib. 10.* & *in leg. 1. Cod. de dignit. lib. 12.* Bobadill. *dicto cap. 1.* Cavedo ubi *proximè num. 26.*

*num.*26. Marcus Anton. Surg. *de Neapol. illuſtribus cap.*23. *n.*16.

63 Et quæ ſint officia indecorabilia † & quæ nobilia diximus, *in cap.*1. *remiſſivè*, & ex conſuetudine Regionis, & provinciæ verificatur Bart. *in leg.*1. *Cod. de dignit. lib.*11. *num.*10. Cavalcan. *deciſ.*41. *n.*23. Garcia *de nobilitate gloſſa* 7. *num.*12. Domin. Perez de Lara *in compendio vitæ hominis cap.*28. *num.*5. ubi ait nobilem ab officio œconomiæ Eccleſiæ, vel alterius piæ confraternitatis excuſare ſe non poſſe, tale enim officium honorificum reputatur; quia ſervire Deo regnare eſt, unde David 2. *Regum cap.*6. *ad finem* ait: *vivit Dominus, quia ludam ante Dominum vilior fiam at glorioſior apparebo*, & ibi alia jura allegat.

Cujus excuſationis intuitu, & occaſione
64 † non poſſum reticere, & ſilentio prætermittere litem, quæ in hac curia hoc anno fuit ventilata ſuper delatione cujuſdam tutelæ à qua excuſare nominatus intendebat; quia ſe nobilem dicebat, vulgo *fidalgum*, pupillum autem cujus tutela deferebatur plebeium eſſe, quæ communiter vocamus noſtro idiomate *Pechero*; & ſic tale officium non convenire nobilitati ſuæ, & ſanè quæſtio prædictæ litis ſatis dubia, & præſtantiſſimis Auditoribus, & Advocatis cauſam agentibus viſa fuit, & ad ſecundam Aulam remiſſa, undique ab ipſis utrinque adducebatur, & quid in lite deciſum fuerit breviter referam.

65 Et contra nominatum qui prætextu † nobilitatis ſuæ excuſationem propoſuit plura utique faciunt, & perpendi poſſunt, & primo maximè urgere videtur textus *in leg. Spadonem* 17. *§. ſi ſcire oportet*, *ff. de excuſatione*, *tutor.* ibi: *ſcire oportet nulli dignitatem tribuere excuſationem. Vnde ſi quis Senator fuerit hic tutor erit, & eorum qui inferioris ordinis eſt quam ſenatorum*, eò maximè quod ille qui accepit vel habet immunitatem civilium, vel publicorum munerum is à tutela vel cura non excuſabitur, ut *in dicta leg. ſpadonem §. qui accepit.*

66 Secundò quia excuſatio † à tutela non competit niſi ex cauſis à jure expreſſis de quibus *in tit. de excuſatione tutorum* & *inſtit. eodem*, ut docet textus *in leg.*2. *tit.*17. *part.*6. ibi: *Razones ciertas por que los hombres ſe pueden excuſar que no ſean guardadores de guerfanos*; Mandoles Albenſius *conſ.* 580. *ex num.*15. Joann. Stephan. *quæſt. Iuris*, *cap.* 34. qui agit de procuratoribus curiæ ſe excuſantibus, ſed inter eas non invenitur, nec numeratur talis excuſatio, ut ex inſpectione jurium & cum eis loquentium patet; ergo procedit conſequens.

Tertiò ex eo quod jure communi attento † nobilis perſonalia, & realia mune- 67
ra ſubire compellitur, ut de perſonalibus, probat textus *in authent. de defenſoribus civitatum*, *§. audiam verſ. ſi quæ vero*, ubi redditur ratio in fine ibi: *Convenit enim unumquemque nobilium ſemper fruitionem agere civitatum, quam inhabitantem hanc eis conferre habitationis diſpenſationem*, & *in leg* 3. §.1. (ſi ſolerter inſpiciatur) *ff. de muner. & honor.* nam poſtquam dixit quod milites excuſantur à muneribus perſonalibus (de illis enim loquitur textus ut ait gloſſa) ſubjungit *lex* 1. *Cod. cæteros acie privatos ideſt non militantes, quamvis militum ſint cognati, legibus patriæ ſuæ, & provinciæ obedire debent*, & illum textum notat Salicetus ibi: *contra nobiles*, & in realibus, & patrimonialibus textus *in leg. munerum §. patrimonialium autem verſ. ab hujuſmodi muneribus*; ubi hoc expreſsè notat Bartol. *ff. de muneribus*, *& honoribus leg. reſcripto*, *§. ultimo*; ubi, & utrumque voluit Salicetus in ſua *repetitione*, *col. antepenultima*, *ff. eodem* Albericus *in tract. de muneribus & honoribus* quæ poſſum ſuper *dicto tit. exceſſ.* ſed quæro numquid nobiles excuſantur, *& in leg. qui origine in princip. ff. illo tit.* Petrus Antibolus *de illo tract. exceſſ. ex nota*, *hoc quæro numquid nobiles*, Bertrand. *conſ.*123. *ponitur in facto col.*1. *lib.*1. Ripa *lib.*2. *reſponſ.*21. *Nobiles*, & *lib.*2. *reſponſ.*4. *ſupremus Dominus col.*3. *verſ. videndum ergo reſtat*, *ut reſponſ.*26. & alios refert, & ſequitur Tiraquel. *de nobilitate*, *cap.* 20. *num.*159.

Quarto quia nobiles regulariter prædicta † tutelæ exemptione & immunitate 68
non gaudent, niſi illi tantum quibus ob magnam eorum generoſitatem, vel ob aliquid ſpeciale privilegium expreſsè fuit indulta talis exemptio; ut *in leg. non tantum §. Illienſibus*, *ff. de excuſatione tutorum*: *Illienſibus* (inquit Caliotratus) *& propter inquiſitam nobilitatem civitatis, & propter conventionem originis Romanæ jam antiquitus, & ſenatuſconſultis & conſtitutionibus Principum pleniſſima immunitas tributa eſt, ut etiam tutelæ excuſationem habeant*; *ſcilicet eorum pupillorum qui Illienſes non ſint*, idque Divus Pius reſcripſit, ubi Bald. & Nicol. de Neapol. *in lectura Bart.* notant per illum quod propter nobilitatem aliquando conceditur immunitas; Tiraquel. ubi *proximè num.*166. Cujac. *lib.*10. *obſervat. cap.*5. unde habemus apud Capitolium in Cordiano Senatum ſummi muneris loco cla-

rissimæ Cordiani familiæ tribuisse ut ejus posteri si vellent à tutela vacarent.

69 Vel nobilibus in aliqua nobilitate † seu officio constitutis, cujus intuitu, & prætextu talis solet concedi immunitas facilè, non generaliter aliis nobilibus extra dignitatem, ut *in lege senatorum*, & *in leg. nemo §. tutus verbis*, & *in leg. præcipimus Cod. de dignitat. lib.* 12. & *dicta leg.* 3. §. 1. *ff. de muneribus, & honor.* loquitur in militibus actualiter existentibus in castris quemadmodum, *leg.* 3. *tit.* 17. *part.* ibi: *Cavallero que estubiesse en corte del Rey o en otro lugar Señalado por ordendel, o por procumenal de la tiera vien se puede excusar que no tome guarda de guerfano por raçon de aquel servicio que, &c.* & *in leg.* 14. *tit.* 16. *eadem part.* ibi: *muntas viviere fuera de su casa sirviendo al Rei, o a otro señor en servicio de Cavalleria*, sumpto argumento, ad sensus quod validissimum est, in jure, ut *in leg.* 1. §. *hujus rei*, *ff. de officio ejus cui mandata est jurisdictio*, ut *in leg. qui test.* §. *mulier. ff. de testament.* Nerardus *in Topicis legal. cap.* 4.

70 Quinto quia tutelæ munus † nec sordidum nec vile unquam fuit reputatum, & maximam habet potestatis, protectionis, & Dominij autoritatem; nam tutoribus, & curatoribus ratione administrationis, quam exercent quædam veluti potestas, & dominatio in eos quos gubernant, & res suas concedi videtur, prout Divus Paulus expressit, *ad Galat.* 4. *quanto tempore* (inquit) *hæres parvulus est, nihil differt à servo cum sit Dominus omnium, sed sub tutoribus est*, id Cicero *q. Tusculan.* ubi de furioso loquens, qui ita sit affectus cum Dominium rerum suarum vetant duodecim tabulæ, illa nimirum lege quæ his erat verbis concepta *si furiosus esse incipit agnatorum, gentiliumque in eo pecuniaque ejus potestas esto*, de qua idem Cicero *lib.* 2. *de inventione*, & plura tradens Balduinus *ad leg.* 12. *tabul. cap.* 28. & 24. Othomanus, & Revardus, *cap.* 13. *practic. cap.* 27. Anton. August. *cap.* 11. *pag.* 229. & Budeus *in notis ad leg. ff. de ædilitio edicto*, Baeza *de decima tutorum part. cap.* 2. *num.* 32. ubi quod tutor habetur loco Domini, & patris.

71 Et ratione hujus protectionis † & curæ Princeps tutor seu curator Regni, & Reip. dicitur, & ad eum principaliter ejus clientela spectat, ut tradit Seneca, *lib.* 1. *cap.* 4. *de Clementia ad Neronem*, & Franciscus *topic. tractat. de potestate Principis sæcul.* §. 5. *num.* 36. D. Salgad. *de Regia protect. cap.* 1. *præludio* 2. *num.* 76. & *præludio*, 5. *n.* 204. D. Joan. de Solorcan. *lib.* 2. *de jure Indiorum, cap.* 9. & *ex num.* 48. Cur ergo nobilis quisque tutoris nomen, & officium aspernabitur.

Sexto; quia in oppidis, & urbibus † 72 populosis frequenter nulla datur, aut saltim non tam aperta est inter nobiles, & plebeios differentia, ad omnes pariter assumptiones, & munera publica vocari, & admitti plurimum quieti, & tranquilitati Reipub. expedit, ut testatur Daniel Othon. *de jure publico Imperij Romani part.* 19.

Pro contraria vero † sententia, quæ pro 73 nobili facit ut se excuset à tutela plebeij, adstipulatur primo textus *in leg.* 1. §. *libertinis*, Pupillis ingenuos tutores, vel curatores Præsides non dabunt, nisi omnimodo libertinorum penuria secundùm locum illum sit.

Secundum idem firmatur † ex textu *in* 74 *leg. cum ex oratione* 40. *ff. eodem tit.* ibi: *cum ex oratione Divi Martij ingenuus libertino tutor datus excusari debeat*, & *in leg.* 3. *Cod. eodem tit. de excusat. tutor.* ibi: *excusationis quidem tuæ si ingenuus libertino datus est certa causa est.* Ex quibus juribus probatur disparitatem conditionis pupilli, & tutoris, vel curatoris nominati excusationem à tutela præstare, observat Franciscus Duarenus *in comment. juris ad lib.* 27. *tit.* 1. *de excusat. tutorum, cap. de causis excusationum*, ibi: *hæc quæ hic dicuntur sequuti sunt qui mores nostros introduxerunt quibus nobiles se excusare possunt si dentur tutores plebeiis quod scio receptum esse*, sequitur Borrel. *lib.* 3. *comment. Iur. cap.* 19. *littera M.* qui licèt de ingenuis & libertinis locutus fuerit de nobilibus etiam censuit, ut sentit Osvaldus Eligerus ibi:

Tertio videtur probare † *ex leg.* 21. *tit.* 75 14. *lib.* 6. *recopill.* hoc modo inducta, quod in ea agatur de revocatione exemptionis aliquibus concessæ tributorum, & tutelarum, ut patet: ibi: *Empadronadores, ni correjidores ni tutores*, videntur statim sequentia verba, *y queremos que no gozen de ello salvo aquellos que los derechos y leyes de nuestros Reynos excusen de los tales cargos y officios.* Præsuponit namque legislator (licèt aliud agens) nobiles non solum esse legum dispositione à muneribus, & tributis liberos, sed etiam ab officiis quo verbo tutela comprehendetur, *leg. athletæ*, §. 1. *ff. de excusat. tutor.* & in hanc sententiam videtur se inclinare Otalora *de nobilitate*, §. *part. principali cap. ult. num.* 1. dum sæpius repetit nobiles esse exemptos ab omnibus muneribus realibus, & personalibus.

Quarto; quia validum est argumentum de milite cælesti ad terrestrem, & sic Clericus † tanquam eques cælestis militiæ 76

&

gaudet privilegiis equitis armatæ militiæ, & quoad ea in multis exequantur, *cap. de gradato de pœnis lib.6.* glossa *in leg. milites Cod. de locato, & in leg. miles* ubi Bart. Angel. & DD. *ff. de re judicata*, Everardus latè *in topicis legalibus loco* 22. Sed sic est quod licèt Clericus sit si vult potest esse tutor, nec ei denegari debet tale officium, invitus tamen & renuens non potest, *in auth. præsul. toros, Cod. de Episc. & Clericis leg.* 45. *ad finem, tit.* 6. *part.* 2. *leg.* 14. *tit.* 16. *part.* 6. Baeza ubi *suprà num.* 38. *in fine*, ergo nec debet compelli nobilis.

77 Quinto quia tutela munus † personale est, ut *in leg.* 2. §. 1. *ff. de muner. & honor.* ibi: *illud tenendum est generaliter personale si quidem munus esse quod cum corporis labore, & sollicitudine animi, & vigilantia principaliter existit*; cum *ea lege final. ff. eodem, tit.* ibi: *munera personalia sunt quæ animi prævisione, & corporis intentione sine aliquo generis detrimento pertractantur, veluti tutelæ, & cura alendi, quem aliquæ curatio, & quæstura in aliqua civitate inter honores non habetur & sic valde onerosum*, & pluribus exornat, & comprobat Baeza *dict. cap.* 32. *per totum*, maximè *num.* 36. *vers. Laboret administrare, & num.* 182. ibi: *Ergo jure optimo decima tutori datur, tantum enim laborem æquum est præmio pensari.* Laborem appellat tot res, tot casus, tot pericula, non enim pensatur decima quilibet labor, sed labor tutoris, qui tantus est, ut citius navem adornaveris, quam eum ad vivum expresseris, Dominus Perez de Lara in compendio vitæ hominis, *cap.* 27. *num.* 3. & 4. & facit *lex* 2. *tit. de la guarda de los guerfanos lib.* 3. *fori*, ibi: *por razon de su travajo*, officia autem honoris, & non honoris nobilibus hercle non conveniunt, ut sæpius à nobis dictum manet.

Sexto conducit in proposito elegans Consilium Iacobi Galli 89. ubi ait nobi-
78 les † non posse compelli ad officia etsi vilia non sint dum tamen aliquo modo nobilitati, aut opinioni præjudicent. Negari autem non potest quod si nobilis tutor sit plebeij, in aliquo turbabitur ejus conditio cum exactores tributorum suam domum intrent, & exeant extracturi pignora, & collectas vel tributa vulgo, *Pechos* pro persona, & bonis pupilli, & fortassis quandoque qui viderint non satis perceperint intuitu cujus fiebat aditus in domum tutoris, & solutio Collectarum, suis filiis, & nepotibus de sua nobilitate post agentibus actus confessione in testes admissi & recepti quid pernicio sissimum poterunt dictis suis concludere quibus nobilitatis aqua nitida turbetur, & quasi ex caligine fœtida appareat.

Hæc vobis in hac ancipiti quæstione pro utraque parte aliis omissis fax sit; in qua si meum licèt interponere Judicium cum puncto juris veriorem primam partem utique reor esse grano salis tamen temperandã, quod eam non semper & praxis admittat; sed quoties in loco in quo pupilli plebeij tutor nobilis designatur, sed penuria tutorum; hoc enim in casu loquuntur Guillelmus Bened. *in cap.* Raynutius *verbo & uxorem Adelasiam num.* 405. qui mendose allegatur, *num.* 666. *de testamentis*, Bobadill. *lib.* 2. *part.* 1. *cap.* 15. *n.* 42. Nam Jacobus de Arenis, Nicolaus de Neapolis, & Bald. quos ipse refert, & quorum autoritate nititur sua opinio in hoc casu loquuntur, & non indistinctè, ut patet ex Bald. *dicto loco n.* 2. ibi: *Nota hîc quod propter penuriam personarum interdum nobilium ad ignobilium obsequia convertantur*, Baeza *dicto cap.* 2. *n.* 39. & Doctor semper est intelligendus † secundum jura quæ allegat; & 79
in lite mota, & in ista curia sic decisum fuit in favorem nobilis qui excusationem pupilli plebeij intendebat, & uti credo ea ratione moti fuerunt sapientissimi Auditores, cum pupillus, & bona in hac florentissima & vicinorum numerosa inclyta urbe essent, ubi non potuit considerari penuria tutorum, sed ex simulatione, & nota malitia, Nobili vero Ioachin. de Izcarei tutelam delatam fuisse.

Nec absque prædicta omni casu disparitate conditionis tutoris nominati, & pupilli excusationem præstare intelligas te quidquam moveat † textus *in dicta leg.* 1. 80
§. *libertinis*, & *in dicta leg. cum ex oratione* 47. *ff. de excusatione tutorum*, & *in dicta leg.* 3. *eodem, tit.* loquuntur enim in libertino qui respectu cujusllibet ingenui infimæ admodum conditionis est, & ex levi causa poterant inter virtutem redduci, *leg.* 2. *Cod. de libertinis & eorum liberis*, nec ad convivia invitabantur, Suetonius, *in Augusto Prætor. pract. disput. lib.* 1. *cap.* 16. Et sic induces reputatum, & existimatum fuit ingenuum libertini bona & personam administrare, & tamen data penuria, & inopia tutorum nulla erat excusatio, Anton. August. *emend. lib. singular. ad Modestinum in rationibus ad legem libertini, ff. de statu hominum fol.* 232.

Nec etiam textus † *in leg.* 21. *tit.* 14. 81
lib. 6. quasi attentè perpendatur in verbis suprà ponderatis non supponit nobiles esse exemptos à tutelis & officiis personalibus, sed loquitur indistinctè de eis qui excusa-

tiones habent à jure, nempè ob plures causas, & rationes de quibus in isto capite mentionem specialem facimus. Nec Otalora est intelligendus absolutè ut liberum faciat, & immunem nobilem ab omnibus muneribus realibus, & personalibus, sed ab eis tantum quæ nobilitati prorsus repugnent. In realibus veluti in tributis vulgo *Pechos*, & aliis super indictionibus ad quas tantum tenetur plebs in personalibus veluti in officiis prorsus vilibus, & abjectis, & pro talibus à jure, vel communi loci existimatione usurpatis, & susceptis: nec enim Otaloræ intentio potuit alia, & diversa esse, siquidem quoad specialiter agit de excusatione tutelæ in nobili, non dixit absolutè nobilitatem excusationem præstare, sed his verbis perstrictis usus fuit, imo propter nobilitatem solet quandoque à Principe tribui immunitas etiam à tutela, ut est textus quem omnes dicunt singularem, *in leg. non tantum §. 1. in princ.* ibi: *& propter inclytam nobilitatem, ff. de excusat. tutorum.*

Et ad alia fundamenta ex supra dictis à nobis animadversis facilis est tibi responsio, & sic ad alias excusationes officiorum
82 reddes. Minores † etiam viginti annis excusantur ab officiis, & muneribus publicis personalibus, *leg. 2. §. de minor. ff. de vacat. munerum, §. item si major, Instituta de excusatione*, Gratian. *disceptat. jur. cap. 805. num. 14.* D. Perez de Lara ubi *supra*, latè Mastrillus *lib. 2. de Magistratibus cap. 5.* & facit totus titulus, *Cod. qui ætate, & professione se excusant*, ubi de professoribus aliquarum artium. Item excusantur aliqui artifices, & qui sint videbis, *in tit. de excusat. artificis lib. 2.* Cavedo *dict. decis. 84. num. 40.*

Et si electus ad aliquod officium moritur † non transit onus subeundi munera
83 ad hæredem, ut *in tit. Cod. si post creationem quis decessit, eodem lib. 6.* Cavedo ubi *proximè num. 41.*

Excusantur denique Advocati † ab istis officiis oneros is & muneribus personali-
84 bus, ut *in leg. medicos Cod. de professoribus, & medicis, lib. 10.* Nata *cons. 65. num. 1.* Ripa *in tractatu de peste tit. de rem. præservatis num. 216.* Francus Marcus *decis. 636. n. 5.* & pluribus comprobat Iacob. Ren. *in tract. de privil. jurisconsultorum, part. 3. privil. 96. num. 2.* Cavedo ubi *supra num. 43* Fontanella *dict. clausula, 4. glossa 10. num. 127.* & nos jam *alibi* latius diximus.

Postquam autem de excusationibus verba diximus, nunc solum superest pro istius capitis complemento, quomodo, & quo tempore † allegari, & proponi de- 85
beant breviter subjicere, & praxim eis utendi exponere: & sanè licèt in tutore, & curatore, se excusante coram ipso judice ordinario qui eum nominavit, debeant causæ excusationis proponi & allegari intra quinquaginta dies à die sententiæ dationis, seu nominationis tutelæ numerandos, dummodo is sit in loco in quo datur tutor, vel curator, vel alibi, intra tamen centum milliaria; si vero absens fuerit intra centum milliaria assignatur pro singulis viginti milliaribus unus dies, & insuper triginta in quibus suam excusationem manifestet; & judex debet ferre sententiam approbando, vel reprobando excusationem, namque antea licèt appellare, non vero pro aliis vicibus, & officio illi, si postea alio tempore fuit nominatus in eo, vel in cæteris officiis quibus conveniet excusatio, *leg. voluntariæ Cod. de excusat. tutor.* ibi: *voluntariè munera privilegiis non denegant, leg. 2. Cod. de his qui sponte publica munera, lib. 10.* Bartol. *in leg. 2. ff. de constitutionibus Principum in fine*, Alexand. *cons. 33. num. 8. vol. 5.* notat Greg. Lopez *in leg. 42. tit. 18. part. 3. verbo fasta trienta años*, ubi ait quod si quis haberet vim immunitatis complementum respectu muneris, & tamen solvat nocet sibi in solutis non in solvendis, Andreas Gail. *practicarum observat. lib. 2. observat. 60. num. 12.* qui pulchre rem prosequitur per varios casus procedens, ut in eo qui licèt immunitatem habeat passus tamen fuit se describi in libro solutionum, de quo per Felin. *in cap. cum accessissem num. 29. de constitutionibus*, Iacob. Menoch. qui materiam rectè explicat *de præsumption. lib. 6. præsumpt. 41. num. 6.* Puteus *decis. 188. numero 3. lib. 2.*

Cui resolutioni plura utique resistunt † 86
jura ex diametro, ut *ex textu in leg. 16. de his qui sponte munera public. subeunt* ibi: *redire ad excusationem quam reliquerunt non possunt, & in leg. 3. §. fin. ff. de jure immunitatis* ibi: *si honorem decurionatus agnoverint compellendos publica munera accipere, & in leg. ultima in fin. ff. de privilegiis veter.* ibi: *Muneribus fungi coguntur, & in leg. Prætores, §. si post causam, ff. de vacat. munerum,* ibi: *semel enim agnoscendo judicium renuntiat excusationi, & in leg. Campanus, ff. de operis libertorum* ibi: *sed si cum posset ea recusare obligari se passus sit, non inhibendam operarum præstationem, quia donasse videtur, & in leg. si quis delegat. var. 12. ff. de donat.* ibi: *similis videtur ei qui donat; quoniam remittere exceptionem videtur.* Ex quo textu colligitur interpretes cum quis fert

excusa

excusationem sibi competere, & non opponit renuntiare videri & *in leg.2. Cod. de tabulariis lib.10.* ibi: *conditionem habeat quam ipse elegerit depositurus sui ordinis dignitatem*, & *in leg.2. §. fin. ff. de decurionibus* ibi: *majores annis quinquaginta ad decurionatus honorem invitati vocari constitutionibus prohibentur, sed si ei rei consenserint, & si majores annis 70. sint, munera quidem civilia subire non coguntur, honores autem gerere debent*, & *in leg.3. Cod. de decurionibus lib.10.* ibi: *cum decurionatus honorem sponte susceperis ex albo eximi, licèt annosum te esse dicis, non potes*, & *in leg.2. God. de jure dominij impet.* ibi: *si creditor pignus jure dominij à nostra serenitate possidere petiit, & per firmam rescripti alio anno usuras à vobis accepit, an beneficio impetrato rescripsisse videatur*, & *in cap. cum accessissent de constitutionibus*, ibi: *nisi postea dicti Canonici contravenerint aliqua videlicet in primicerium eligendo*, & *in cap. pro illorum de præbendis* ibi: *sponte sua Canonici ultra numerum Canonicorum receperunt.*

Prædicta tamen omnia jura singulari-
87 ter, & eruditissimè † expendit, & intelligit, & cum resolutione nostræ sententiæ conciliat Ioannes Garcia *glossa 6. num.29. vers. ut autem rem comprehendit.* Carolus Tapia *in leg. fin. de constitutionibus Principum, 2. part. cap.2. ex num.1. usque ad 12.* Gregorius Acatius *de privil. lib.3. cap.15. ex n.1. usque ad 12.* Camillus de Medicis *cons.63. ex num.2. usque ad 8.* Augusti. Barbosa *ad dicta cap. cum accessissent, num.6. cum seqq.* ubi latè agit de unico actu contraventionis Fontanella qui Ioannem Garciam nec vidit, nec retulit ubi *suprà num. 132. cum seqq.* qui *num.136.* disputat breviter, & resolvit dubium illud, quid è converso erit dicendum in eo, qui cum posset ad aliquod officium, seu munus publicum concurrere, & de facto in eum sors cecidisset pro eo gerendo renuntiavit eidem propter aliquod forsan impedimentum naturale quod haberet, vel alias censens se illud non posse exercere, an per hujusmodi renuntiationem censeatur renuntiasse muneri; addes ut quandocumque in eum postea contingat sors non debeat nec possit admitti, nec resolvens ita ait huic dubitationi facilem esse judicij responsionem ex eisdem, quæ in præcedenti latè deduximus, aut enim iste renuntians renuntiavit simpliciter sorti, quæ super eum cecidit, & tunc hæc contraventio non potest privare nisi pro illa vice tantum, aut vero renuntiavit solemniter sortibus etiam futuris & tunc clarus est casus quod sibi præjudicaverit. Idem casus fuit disputatus in Senatu de anno 1605. in causa in eo vertenti ad relationem egregij senatoris Iacobi Pineda inter Bernardum Pennam Pharmacopolam civem: & Consules ibi juratos dictæ civitatis; & tandem in favorem dicti Pennæ resolutum cum declaratione facta 5. septembris dicti anni 1605. *declarando* scilicèt non potuisse dictum Pennam inhabilitari pro officio consulis pro quo sorte extractus fuerat; & ex eo quod tam in Consilio generali dictæ civitatis quam publicè dixisset & declarasset se nolle esse consulem dictæ civitatis, nec præesse muneri nec officio consulis & Jurati quia erat surditate impeditus.

CAPUT XIII.

Officia Reipublicæ durante tempore pro quo nominatio seu electio facta est an revocari possint, & quid si ad beneplacitum vel nutum fuerint concessa.

SUMMARIUM.

1 *Revocari regulariter non possunt officiales ab officiis Reipublicæ durante tempore per quod nominati sunt, nisi adsit causa & admonitio præcedens facta fuerit;* & num.2.
3 *Revocationis officialis causa quanam justa dicatur.*
4 *Revocari an possint officiales creati ad beneplacitum à Rege vel à Domino seu Barone quibus est facultas creandi.*
5 *Beneplacitum nulli subjacet legi.*
6 *Usus communis loquendi multum operatur in creatione officialium.*
7 *Intellectus extraneus quisnam dicatur.*
8 *Revocare concessionem in officiis quibuscumque perpetuis ex causa & cum illius cognitione licitum est.*
9 *Beneplacitum morte concedentis expirat.*
10 *Precarius velut possessor est ille qui officium ad beneplacitum habet.*
11 *Capellanus ad nutum, non juvatur Regulis de annali & triennali possessore.*
12 *Patronus successor non tenetur stare nominationi seu concessioni à prædecessore facta.*
13 *Capellanus ad nutum poterit revocari per nominantem vel successorem aut hære-*

dem in patronatu, etiam malitia ceſſante.

14 *Tabellionatus officium ſerviendi per ſubſtitutum facultatem habens poteſt eum ſemel poſitum, revocare ad libitum aliumque nominare, etiamſi prius præſentatus fuerit in Conſilio Regio, ibique approbatus poſſeſſionem ceperit,* Ex Acevedo in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. num. 6. & 7.

15 *Mandatum cum pacto de non revocando revocari poteſt & precarium cum detrimento Adverſarij, etiamſi cauſa non adeſſet, dum tamen electus abſit, maximumque incommodum ex revocatione non proveniat.*

16 *Conceſſa à Principe officia ſine temporis præfinitione cenſentur perpetua.*

17 *Concedens officium quandiu ſuæ voluntati placeret, ex quo ſemel placuit amplius ſine cauſa ei diſplicere non poterit.*

18 *Conceſſum Beneficium a principe debet eſſe manſuræ.*

19 *Mutatio officialium frequenter vergit in detrimentum publicum.*

20 *Mutatio rara Officialium boni Principis ſpecimen præbet.*

21 *Conceſſa officia à Principe ſumma cum difficultate auferenda eſſe pluribus Regni legibus cavetur.*

22 *Tabellionis officium debet eſſe perpetuum.*

23 *Beneplacitum tacitè non revocatur.*

24 *Beneplacitum non expirat morte Principis concedentis juriſdictionem, quando verſatur publicus favor & utilitas.*

25 *Pœnitentiarij officium non expirat mortuo Papa.*

26 *Inquiſitorum minorum durant officia defuncto generali Inquiſitore.*

27 *Expenditur in propoſito textus* in leg. 2. tit. 1. part. 2.

28 *Tabellio ſemel ad aliquod officium electus non poteſt ſine cauſa removeri.*

29 *Notarius electus per Archiepiſcopum pro vita ipſius Notarij, non poteſt per ſucceſſorem in Archiepiſcopatu removeri.*

30 *Vicarius Epiſcopi non poteſt ſine cauſa removeri.*

31 *Beneplacitum ſeu voluntas, etſi omnem libertatem contineat, non eam tamen habere vel accipere debet quæ honeſtati publicæ & decentiæ opponitur, & quæ abſque alicujus injuria vel detrimento exerceri non poteſt.*

32 *Vox* liberè *quomodo ſit intelligenda & ita non amplietur ut aliquid fiat alterius detrimento*, & n. 33.

34 *Vox* placeat *qua ratione intelligi debeat.*

35 *Uſus communis loquendi debet ſemper reduci ad diſpoſitionem juris.*

36 *Voces illæ*, durante mera & libera voluntate ſeu beneplacito, *quid operentur in creatione officialium ad beneplacitum.*

31 *Revocationem voluntatis inter & ceſſationem ejuſdem ponitur diſcrimen.*

38 *Concedens juriſdictionem donec eam revocaverit, morte ejuſdem non cenſetur revocata.*

39 *Intelligitur textus* in leg. cum precario, §. fin. & in leg. quæſitum, §. quod à filio, ff. de precario.

40 *Conceſſiones & gratiæ factæ ad Beneplacitum ſedis Apoſtolicæ vel Romani Pontificis, an per mortem ipſius concedentis extinguantur & revocentur traditur*, remiſſivè.

41 *Capellaniarum ſeu Beneficiorum ad nutum, & officiorum ſæcularium ad beneplacitum differentia traditur* remiſſivè.

42 *Acevedi doctrina*, in leg. 4. titul. 25. lib. 4. Recopill. num. 6. & 7. *intelligitur.*

43 *Precarij mandati ex natura procedit, quod illud ad libitum revocari poſſit.*

REIPUBLICÆ Officiales durante † tempore per quod fuerunt nominati non poſſunt regulariter removeri ab officiis, ut *in authent. de defenſoribus civitatum*, §. *juſjurandum*, ubi gloſſa verbo *removendus*; docet Avendan. *in capite prætorum* 1. *parte cap.* 3. *verſ. undecimo deducitur*, Bobadill. *lib.* 1. *politic. cap.* 16. *num.* 195. & fecit textus *in leg. Magiſtratus de injuria*; Bartol. *in leg. ſi finita* §. *cum furioſè*, *ff. de tutelis*, Afflictis *in conſtitut. ſtatuimus num.* 45. *in princip. & num.* 48. Baiard. ad Clarum *quæſt.* 73. *num.* 48. & idem Clarus *quæſt.* 16. *num.* 5. Pariſius de Puteo *de Sindicatu verb. accuſatus, num.* 10. & pro quo tempore regulariter concedi ſolent officia jam *ſuo loco* diximus. 1

Quod tamen intellige niſi adſit † cauſa & præcedente monitione; Avend. *dicta part.* 1. *cap.* 5. *num.* 3. & *cap. verſ. negligentia autem*, Gramm. *voto* 28. *n.* 28. Pariſius de Puteo *tract. de Sindicatu tit. de exceſſibus Baronum*, Covar. *pract. cap.* 9. *n.* 4. Aceved. *in leg.* 45. *num.* 4. *tit.* 4. *lib.* 3. *Recopil.* Andreas Gail. *lib. pract. reſolut. obſervat* 17. *per totam*, ubi teſtatur *de practica Cameræ Imperialis*; Menoch. *lib. de arbitrar. q.* 55. Minſinger. *ſingul. obſervat. centuria* 5. *obſervat.* 8. Ludovic. Puguera *deciſ. crimin.* 2

veſt.

*veſt. Catalon. Conſilÿ cap.*36. Cancer. *var. reſolut.*2. *part. cap.*2. *n.*167. Maſtrillus *de Magiſtrat. cap.*23. *n.*59.

3 Juſta autem remotionis cauſa erit † veluti ſi officialis negligens in ſuo officio fuerit, ut *in leg. carcer. ff. de cuſtod. reorum leg. ult. ff. ubi pupillus educari debeat*, *leg. ſi quos Cod. de offic. præfecti prætorio*, Romanus *conſil.*467. *in fine*; vel ſi eſt inſufficiens in exercitio illius officij, *leg. ut gradatim*, §. *reprobari ff. de muneribus & honoribus*, latè Alciatus *de præſum. reg.*3. *præſum.*19. *n.*4. & 5. ubi plura refert exempla; nam tunc juſtiſſimè quis privatur officio in quo deliquit, ut *in cap.*2. *& in cap. cum ad monaſterium de ſtat. monach.* vel ſi officiales amoverentur ex cauſa publicæ utilitatis quæ privatis ſemper anteferri debet; Roman. *dict. conſil.*467. *ex leg. quod ſemel ff. de decretis ab ordine faciend.* Menoch. ubi *ſuprà num.*7. & 8. Maſtrill. ubi *ſuprà num.*60. & *deciſ.*188. *num.*14. *part.*2. Capicius *de Baronibus prag.*5. *num.*37. Fontan. *de pact. nupt. clauſ.*4. *gloſſa* 10. *n.*144. *p.*1.

Controverti tamen frequenter ſolet utrum quod ſuprà diximus procedat in
4 officialibus † creatis ſeu nominatis à Rege noſtro ſive Domino aut Barone (cui facultas eſt creandi) ad beneplacitum ſuum ſive pro tempore ſuæ voluntatis, aut ad nutum. Et ſanè quod talis nominatio ad beneplacitum facta vel pro tempore voluntatis poſſit cum cauſa & ſine ea revocari ſequentibus adſtruitur fundamentis.

5 Primò quia † beneplacitum nulli ſubjacet legi, ut *in leg. fideicommiſſa*, §. *ſi fideicommiſſam, verſ. quamquam*, juncta gloſſa *verb. volueris*, *ff. de legat.* Menoch. *lib.*1. *de arbitrar. quæſt.*7. *num.*2. & *conſ.*133. *num.*10. *lib.*2. ubi de verbo *placuerit*, & liberam quandam ſignificare voluntatem neceſſitatis; & *lib.*10. *de arbitr. quæſt.*8. *num.*7. & *conſ.*87. *n.*17. *lib.*1. & *conſ.*134. *num.*8. *lib.*2.

6 Secundò quia communis † uſus loquendi multum profecto operatur & attendendum eſt *leg. labeo ff. de ſupellectil. legat. leg. librorum*, §. *quod tamen*, *ff. de leg.*3.
7 nam omnis intellectus extraneus † dicitur qui auribus vulgi non convenit; Alexand. *conſ.*284. *num.*4. *lib.*6 Dec. *conſ.*285. *num.*2.6. & 7. Felin. *in cap. cum M. num.*7. *de conſtit.* Everard. *in locis legalibus loco ab opinione vulgi*, Mantic. *de conjectur. ultim. volunt. lib.*3. *tit.*8. & *de tacitis & ambiguis lib.*2. *tit.*8. Mieres *de Majorat.*1. *part. q.*65. *num.*10. in quo plura cumulat D. Ioannes de Caſtillo *lib.*5. *controver. jur.*2. *part. tom.*6. *cap.*153. *per totum*, ubi quod præfertur etiam proprietati verborum. Sed concedere aliquid alicui ad beneplacitum quis in communi uſu loquendi & opinione vulgi non fatebitur. & intelliget idem eſſe ac ſi conceſſiſſet tantum pro tempore quo voluerit, & ſic poſſe revocare profectò nullus. Quod ſi aliquis id opinetur indicet nobis per quæ verba conceſſio limitata & pro libito voluntatis & quando quis velit revocanda vel ſuſtinenda ſignificetur, quo argumento peracutiſſimè in propoſito utitur Fontanella *dicta gloſſa.*10. *num.*152.

Tertiò quia ſi in officiis quibuſcumque † perpetuis licitum eſt ex cauſa & cum 8
illius cognitione revocare conceſſionem, ut *ſuprà* diximus, nihil viderentur operari illa verba *durante beneplacito* vel *tempore voluntatis*, nec ullum producere effectum ac ſuperflue viderentur appoſita contra regulam textus *in leg.*1. §. *hæc verba*, *ff. quod quiſque juris & in cap. ſi Papa de privilegiis lib.*6. quod utique admittere non debemus præſertim cum verba illa non ita præſumendum quempiam dicere quod non prius mente cogitaverit, §. *idem tu vero ff. de ſupell. legat.* Menoch. *lib.*1. *præſumptione* 22.

Quartò quia beneplacitum † morte 9
concedentis expirat, *leg.*4. *ff. locati cap. ſi gratioſè de reſcrip. in* 6. *cap. ſi delegatus, de officio delegati eodem lib.* Bald. *in leg* 1 *Cod. de poſtulando* & *in leg. poſt. dotem num.*8. *ff. ſolvatur*, Philippus Cornius *conſ.*92. & *conſ.*235. *lib.*2. Goſadinus *conſ.*22. *n.*10. Socin. Iunior. *conſ.*63. *num.*10. *lib.*2. Ant. Gabriel. *lib. commun. concl. tit. de præbendis concluſ.*1. *num.*10. Iacob. Menoch. *de arbitr. lib.*1. *quæſt.*69. *num.*5. Capicius *deciſ.*136. ubi addit Proſper. Pet. Covar. *lib.*3. *var. cap.*15. *num.*1. & 3. Carolus Tapia qui qui latiſſimè & per varios caſus diſtinctè rem proſequitur, *in lege fin.*1. *part. cap.*3. *ff. de conſtit. princip. ex num.*6. Quod utique non ex alia ratione procedit, niſi quia per mortem præſumitur inducta tacita revocatio voluntatis cum per eam finiatur, ut *in dicta leg. locatio* & facit textus *in leg.* 45. *tit.*5. *part.*5. ibi: *Por que deſpues que lhome es muerto no le finca querer ni non querer:* ſi ergo per mortem cenſetur beneplacitum revocatum ex eo quod per eam inducitur licita & præſumpta concedentis revocatio, multo magis dici debet illud revocari poſſe per contrariam voluntatem concedentis.

Quintò quia iſte qui habet officium ad beneplacitum † eſt tanquam precarius 10
poſſeſſor, *leg.*2. §. *deciditur & leg. fin.* Felin.

ibi

11 ibi: *num.*4. & Capellanus ad nutum † non juvabitur regulis de annali & triennali poſſeſſore; Mohedan. *deciſ.*169. *alias* 340. Flamin. *de reſignatione beneficior. lib.* 11. *quæſt.*3. *num.*84. *cum ſequenti*, *& n.*96. Mieres *de majorat.*4. *part. quæſt.*10. *n.*30. Et patronus ſucceſſor non tenetur ſtare
12 † nominationi ſeu conceſſioni factæ à prædeceſſore juxta gloſſam, *in cap. ultim. nec prælati vices ſuas*, per quam ita tradit *dec. Rotæ Romanæ* 177. *num.*2. *part.*3. Et poterit revocari dum à fundatore non fuerit nominatus, niſi malè verſatus fuerit, Ve-
13 laſcus *conſult.*105 *num.*19. Et malitia † ceſſante poteſt talis Capellanus ad nutum removeri per nominantem vel ſucceſſorem aut hæredem in patronatu, ut cum Coſma Gumier. *in pragm. ſanction. tit. de Collat. verbo perpetuis num.*3. *ad finem*, & Navarro *conſ.*6. incipit: *de Capellania num.*1. *de præbendis ſine culpa Capellani*, *& cauſæ cognitione*, contendit D. Perez de Lara *de Capellaniis cap.*6. *num.*22. ubi mirabiliter tradit quod adſit præſumptio malitiæ in hoc caſu, & ex quibus inducatur vel non, & quod Capellanus ad nutum remotus non poteſt ex remotione facta à patrono vel ſucceſſore conqueri cum non videatur injuriam irrogare, qui utitur jure ſuo, ut *in cap. cum Eccleſia vulterana* 31. *de elect.* & *in gloſſa verb. injuriam*, & *in leg. injuriam* 13. §.1. *ff. de munere*, *leg. nullus*, *ff. de regul. jur.* Et hoc evenire poſſe proſpicere debuit Capellanus, *argumento legis*.... §. *huic ſubjungit*, *ff. locati*, Et judex debet ex officio ſuo providere ne vis fiat Patrono utenti jure ad tradita per Marcum Antonium Peregrinum, *conſ.*48. *num.*4. *vol.*3. *ad finem.*

Quibus adde Lambertinum, *de jure patronatus lib.*1. *quæſt.*1. *art.*2. *per totum novæ quæſtionis principalis*, quem ad hoc refert Gutierr. *lib.*3. *pract. quæſt.*11. *num.*4. qui ait Capellanum ad nutum abſque legitima cauſa pro libito voluntatis poſſe amoveri ubi plura.

Sextò firmatur hæc pars ex his quæ
14 tradit † Acevedo *in leg.*4. *tit.*25. *lib.*4. *Recopill. num.*6. *&* 7. quæ in propoſito adducit & ſequitur Gutierr. ubi *proximè num.* 22. ait enim Aceved. quod habens facultatem ſerviendi officium tabellionatus per ſubſtitutum poteſt eum ſemel poſitum revocare ad libitum, aliumque nominare, etiamſi prius fuerit præſentatus in Conſilio Regio ibique approbatus, & poſſeſſionem ceperit; nam mandatum conceſſum alicui quocunque tempore revocari poteſt ad voluntatem mandantis, *leg. ſi verò non remunerandi*, §. *ſi mandavero*; & ibi Bartol. *ff. mandati*, *leg.*24. *tit.*5. *part.*5. ubi ampliat quod etiam lite conteſtata revocari poſſit cum clauſula, *Salvo honore procuratoris revocati.*

Et mandatum cum pacto † de non re- 15
vocando revocari poteſt & precarium cum detrimento adverſarij etiamſi cauſa non adeſſet, dum tamen delatus abſit, maximumque incommodum ex revocatione non proveniat; *in leg.*4. *ff. de precario*, *cap. fin. de precario*; Gregor. *verbo fecho in leg.* 2. *tit.*2. *part.*5. Covar. *dict. lib.*3. *var. cap.* 15. Menoch. *de arbitrar. centur.*1. *caſu* 23. *ex num.*10. notat Bartol. *in leg. cum precario*, *ff. eodem*, Covar. 2. *tom. var. cap.*7. Decius *in leg.*2. *ff. ſi certum petatur* 2. *lectura*, *num.*13. Ripa & Sylveſter. *verbo precarium num.*5. Capitius *deciſ.*116. *num.*5. Richard. *in princip. inſtitut. de donationibus num.*9. & *in* §. *mortuo*, *num.*10. *Inſtit. de locat. & vendit.*

Contraria tamen ſententia nempè officia conceſſa ad bèneplacitum & ad nutum non poſſe auferri abſque juſta cauſa & ejus cognitione ſequentibus fulcitur fundamentis.

Primò quia omnia officia à principe † 16
conceſſa ſine temporis præfinitione cenſentur perpetua; *leg. juriſperitos*, *ff. de excuſat. tutor.* ibi: *& honor delatus finem certi temporis ac loci non haberet*; *leg. præſides*, *ff. ſi certum petatur* ibi: *Præſides Provinciæ officiales quia perpetui ſunt*, Bartol. *in leg. de pupillo*, §. *ſi quis ipſi prætori*, *ff. de novi oper. nupt. col.*1. *verſ.*3. *quæro*, Petrus de Bella Pertica *in leg. quiſquis*, & ibi etiam Cinus & Bald. *col.*1. *Cod. ſi certum petatur*, Alexand. qui plures refert *in leg. in principalibus propè finem*, *ff. eodem*, ubi communiter habetur validum eſſe argumentum de officiali perpetuo ad officialem ad beneplacitum creatum; Jaſo *in leg. cum quis*, *num.*20. *Cod. de jur. & fact. ignorantia*, Gregor. Lopez *in leg.*6. *tit.*4. *part.*3. *verbo acaveren en ſu tiempo*, *ad finem*; ubi ait quod in dubio officiales creati intelliguntur perpetui quando ſimpliciter conceditur eis officium ſine temporis præfinitione, ſive ad beneplacitum concedentis.

Secundò quia concedens † officium 17
quandiu voluntati ſuæ placeret ex quo ſemel ei placuit amplius ei ſine cauſa diſplicere non poterit, ut *in leg. Thais* §. *ſorore ff. de fideicommiſſ. libert. leg. ſufficit ff. de condit. indebit. gloſſa verb. electionem in Clement. & ſi principalis de reſcript. gloſſa*, *verb. perpetuos in leg. final. de reſcriptis in* 6. & licèt quis in re ſua liberum habeat arbitrium

bitrium eodem quidem ubi nequit ſi actus ab eo geſtus æquitati adverſetur, ut *in leg. ſi fideicommiſſa*, §. *quamquam*, *ff. de leg.* 3. quæ ad hoc citat Bald. *in leg. ſi quis major Cod. de tranſact. collat.* 1. *verbo nota*, & maxima injuria videtur fieri officiali qui ſine cauſa removetur.

18 Tertiò quia beneficium † conceſſum à Principe debet eſſe manſurum, ut *in leg. decet de regul. jur. in* 6. *cap. ſi cui nulla* 36. ibi: *hujuſmodi conceſſio quam cum ſpecialem gratiam contineat debet eſſe manſuram non expirat etiam re integra per obitum concedentis, de præbendis in* 6. & mutatio officio-

19 rum † frequenter vergit in publicum detrimentum, ſolent ergo officiales diſpergere bona, & res ſubditorum, ubi ſunt receſſuri ab officiis: præterea novi non ſunt adeo inſtructi, nec mores & tempus ſubditorum agnoſcunt ad textum *in cap. cum monaſteriis*, 15. *quæſt.* 3. & ut plurimum ſunt ſubditis oneroſi, unde Ariſtoteles, 2. *polit. cap.* 1. ait: *ſatius eſſe, ſi fieri poſſit, ut ſemper idem gererent magiſtratus*, & *cap.* 6. *ut in corpore victus ratio mutata parum prodeſt, ita quoque magiſtratuum in Republica mutatio nequaquam idem commodat.* unde gloſſa *in cap. hinc eſt* 16. *quæſt.* 1. *verbo detrimenti*, ſolent enim Abbates electi in Epiſcopos diſpergere res Eccleſiæ ſuæ cum ſe receſſuros ſperant, quia non parcet populis regimen brevi argumento & melius eſt ut omiſſum officium ſub umbra magiſtratus veteris gubernetur, quam ſi alteri novæ incognitæque perſonæ gubernandum in diſcrimine committatur, *leg. prætor.* §. *fin. ff. de vacat. & excuſ. muner. cap.* 1. ibi: *quam alteri novo de re nupt.* ita Lucas de Peña *in leg. neminem Cod. de ſuſcept. præp. & arcar. lib.* 1. *num.* 11. quo loco refert exemplum Tiber. Cæſar. cui diſplicebat officialium mutatio ad inſtar leproſi & ulceroſi qui minus odit muſcas jam plenas & ſubſiſtentes quam futuras & de novo accidentes, utpote magis famelicas: *additio ad Rebuff. in dicta leg. neminem in fin.* Simancas *de Republica lib.* 8. *cap.* 36. Gregor. Tholoſ. *lib.* 4. *cap.* 4. *ex Ioſepho lib.* 8. *antiquit. Romanor.* Niceforo *lib.* 1. Alex. ab Alex. *lib.* 4. *ſuosque procuratores Imperator idem vix aut numquam mutabat; in hoc enim ſe dicebat parcere plebi, nam Procuratores ſcientes admodum ſe habere poteſtatem quidquid poſſunt rapiunt*, & idem refert Suetonius *lib.* 2. *de* 12. *Cæſaribus*, & Iulius Capitolinus de Antonio Pio, *ſucceſſorem videnti bono judici nulli dedit niſi optato præfecto urbis & pe-*

20 *tenti*; Unde inter conditiones & mores † boni Principis eſſe ſuos officiales frequenter non mutare Guillelmus Benedict. *in cap.* Raynutius ubi duas habens filias *n.* 41. *de tit. & ſub num.* 43. ubi quod ita alliciuntur veteres officiales videntes ſe in ſuo ſtatu confirmatos ad melius ſerviendum & fidelitatem ſervandam Principi cujus beneficio potiuntur, & ipſum plus diligendum, & ad duriora pro ipſo patiendum, & odia fortè concepta deponendum, & commutandum in ardorem ferventis amoris, & dilectionis; & quod ex his rationibus per Ludovicum ſecundum Franciæ Regem fuit facta pragmatica ſanctio, quod officia omnia in Regno illo perpetua forent, de qua per Aufredum, *tit. de exceſſibus officialium cap.* 9. §. *præterea*, refert hæc, & plura alia ſcriptu digna Maſtrill. *de magiſtrat. dict. lib.* 1. *cap.* 23. *ex num.* 27. *cum ſeqq.* ubi per maxima contendit fundamenta officia perpetua eſſe debere, licèt annalia, & temporalia regulariter in Regno eſſe agnoſcat & nos diximus, *in cap.* ut & maximas rationes quare temporalia & annalia ſint, & debeant eſſe, & geſſimus, quæ licèt dictis in hoc fundamento opponantur, tamen facta officiorum diſtinctione poterit, controverſiam ad concordiam reducere. In aliquibus enim officiis pro ſua qualitate, & aliqua ſpeciali ratione expedit eſſe annalia veluti juriſdictionalia, ut ſi omnes benemeritos Reipublicæ tangant, & ſemper jubendo, & imperando officiales non ſuperbiant, & injuriosè procedant contra ſubditos, & in aliquibus veluti ſuperioribus ad quæ ſemper ſpectatiſſimi viri evehuntur experimento cognoſcitur utilius eſſe fore perpetua, nec ſine magna cauſa amoveri debere, uti hanc diſtinctionem agnoſcit Melchor. Iun. *Politic. quæſt. part.* 1. *quæſt.* 16. *in fin.* Simancas *dicto lib.* 8. *de Republ. cap.* 35. *& cap.* 36.

Quartò quia plures † ſunt leges Regni 21
quibus ſumma cum difficultate officia à Rege conceſſa auferenda eſſe cavetur, ut *in leg.* 7. *tit.* 13. *lib.* 4. *Recop.* ibi: *ſi acaviere* & *in leg.* 11. *cum duabus ſeqq. tit.* 2. *lib.* 7. *ordinam.* & *in leg.* 24. *eodem tit. & lib. & in leg.* 10. *in fine tit.* 3. *lib.* 7. *ordinam.* quibus probatur ante obitum officialium eorum officia eis non eſſe auferenda, nec literas expectativas officiorum alicui eſſe concedendas, *lib.* 13. *tit.* 10. *lib.* 5. *Recopil.* ibi: *es nueſtra merced*, uſque ad *officio Vaque.*

Procedit etiam ſi literæ expectativæ generaliter concedantur, nullo viventis expreſſo officio, *per leg.* 3. *tit.* 3. *lib.* 7. *recopil.* & in officio tabellionis † quod debeat eſſe 22
perpetuum eſt text. ſingular. *in leg.* 1. *tit.* 20.

lib.2. Recopil. ibi: *por que no se* usque ad *por toda su vida*, quas omnes leges in proposito refert & ponderat singulariter præter omnes Burgos de Paz *cons.21. in principio*, & de jure commun. est text. *in authent. de referendariis*, §.1.ibi: non ut quæ sunt auferamus eis concessa, nec enim hoc est Imperialis majestatis proprium; Boerius *decis.149. num.18.*

23 Quintò quia beneplacitum † nec tacitè revocatur, nec morte concedentis extinguitur; Bartol. *in leg. more majorum n.8. ff. de jur. omn. judic.* latè Menoch. *lib.1. de arbitrar. quæst.69. num.13.* Mascard. *de probat. conclus.188. num.9* Carrocius *decis. seu casu 18. num.6.* qui securè observavit quod quamvis voluntas morte finiatur, per eam tamen non inducitur revocatio, *leg. mandatum Cod. mandati* §. *item si adhuc Institut. eodem*: aliud est enim voluntatem cessare, & aliud voluntatem revocare, & rectè expendit Covarr. *lib.3. var. cap.15. num.5.* Mascard. *dicta conclus.188. num.10.* Alex. Raudens. *respons.54. num.72. lib.6. & de analog. cap.40. num.61.* quod utique colligunt, *ex cap. si delegatus de officio delegat. in 6.* quatenus habet quod si quis causam alicui delegaverit & non eam duxerit revocandam, non censetur revocata commissio per mortem delegantis, de quo textu, & ejus intellectu vero videndi sunt Menoch. & Covarr. ubi *suprà*.

24 Præterea quando versatur † publicus favor, & utilitas nunquam expirat beneplacitum morte Principis concedentis suam jurisdictionem; Bald. *in leg. meminisse propè finem de officio proconsulis & legat.* Franch. *in dict. cap. si delegatus*, Vantius *in tractatu de nobilitate, tit. de nullitate ex defectu jurisdictionis deleg. num.104.* Menoch. *dict. q.69. num.8.* Mascard. ubi *suprà num.5.* Barbos. *in leg. quia tale num.85. ff. solut. matrim.* Bruno. Asole *quæst. leg.28. per totam*, ubi disputat an bannum ad beneplacitum Banientis morte expiret, & censeatur revocatum, latè Carol. Tapia *in dicta leg. fin. cap. 3.* Capicius *decis.136. per totam*, Fontanel. ubi *suprà dicta glossa 10. à num.148.* Cavedo *decis.20. num.4. part.2.* Fabius de Annia *cons.14.* & facit text. *in leg.2. tit.3. lib.2. novæ Recopil.* quam ad hoc refert & allegat Gregor. *in leg.20. tit.13. part.2. verbo de los officios*, Gutierrez *dicta quæst.11. lib.3. pract. ex n.9.*

Unde officium Pœnitentiarij non expi-
25 rare † mortuo Papa, tradit glossa *in Clementina Roman.* §. *eo tamen de elect.* Augustin. Beroius *decis.1.* Avend. *dict.1. part. de exequend. part.3. n.3.* Franc. Marc. *dec.1278. n.4.*

Et quod Inquisitore generali mortuo † 26
duret officium Inquisitorum minorum tradit Simancas *de Catholic. instit. cap.34. num.15.* nec institutores deputati à Rege ad negotiationes suas, vel ad actus universales morte Regis cessant, ex Gregor. Lopez, ubi proximè qui allegat textum *in leg. si quis mancipiis* §. *si impubes secundum communem intellectum, ff. de instit. act.* & *in Proregibus Regnorum, & Provinciarum*, Cavedo, & Fontanel. *in locis jam citatis.* Utrum vero officia concessa à possessore majoratus morte ipsius expirent, & possint auferri à successore, disputat, & per conclusiones resolvit Molin. *lib.1. de Hispan. primog. cap.25. per totum.*

Sextò, & ultimo pro hac opinione † 27
est textus expressus, *in leg.2. tit.1. part.2.* ibi: *La primera poniendo a cada uno en su lugar qual le conviene por su linaje, o por su vondad, o por su servicio è otrosi mantenerle en el, no faciendo por que le debiesse perder*, ubi Gregor. in verbo *mantenerle* ait, & facit ista lex quod officiarij Regis licèt gratis, & ad beneplacitum creantur à Rege non debent destitui sine causa: unde tabellio † se- 28
mel electus ad aliquod officium non potest absque causa removeri, Bald. *in leg.2. Cod. quomodo, & quando judex*, Decius *in cap. quoniam contra, num.9. de probation.* Et notarius † electus per Archiepiscopum pro vita ip- 29
sius notarij non potest per successorem in Archiepiscopatu removeri; Mathæus de Afflictis *decisione*, 101. & Francisc. Marcus *decis.780. & 785. quæst.1.* Rebuff. *in tractat. de nominat. quæst. fin. num.23.* Nec Vicarius † Episcopi sine causa removeri 30
potest; Gutier. *de juram. Confirmatorio*, 1. *part. cap.59. num.19.* & plura in proposito tradit Mieres *de majorat.4. part. quæst.10. ex num.30. cum pluribus sequent.* Cancer. *lib.3 var. cap.1. de actionibus, & obligat. num.99. & seq. & cap.12. de officio judicis Tabellional. num.190. cum seqq.* Cevallos *pract. qu. commun. contra commun. q.425. tota*, diffusè & per varios numeros à nemine ex supra citatis allegatis; Hieron. Gonzalez *in regul.8. Chancel. glossa 1. per tot.* ubi plura de concessionibus ad beneplacitum Pontificis concedentis seu Sedis Apostolicæ congerit, quæ pro exacta nostræ quæstionis disquisitione sunt notanda: Molina *de justitia, & jure, tom.2. disp.289. & lib.6. disp.20.*

Qua sententia & opinione prout æquiori, & receptiori retenta non obstabunt adversaria fundamenta pro prima opinione adducta.

Non primum; quia etsi beneplacitum,

&

31 & voluntas † omnem libertatem contineant, non tamen eam habere, vel accipere debet quæ honeſtati publicæ & decentiæ opponitur, & quæ abſque alicujus injuria vel aliquali detrimento exerceri non poteſt, veluti dicimus de libero arbitrio alicui commiſſo, non enim ejus prætextu quod iniquum aut injurioſum poſſe facere eum cui conceditur, notiſſimi juris eſt, ſed debet ſe cum æquitate naturali conformare, nec ab ea recedere Bald. *in leg. ſi pater Cod de teſtam. militis* Decius *in cap. dilecti num.5. de judiciis* Menoch *de arbitrar. lib.1. quæſt.13. num.56.* & facit text. *in leg.30. tit.1. part.6.* ibi: *antes tenemos por vien que aian libre poder para facerlo e como quier que ellos mandaren e eſtablecieren facer de ſus coſas con razon y con derecho: leg. ſi libertus ita juraverit, ff. de oper. libert. leg. unde, ff. pro ſocio* ibi: *Vnde ſi Nervæ tributum ita pravum eſt, ut manifeſta ejus iniquitas appareat, corrigi poteſt per judicium bonæ fidei.* Cum ergo auferre officium etiam ad beneplacitum conceſſum ſine cauſa aliqua habenti, dedecori & ignominiæ quodammodo ſit, ut *in leg. Magiſtratus ff. de injuriis leg. litigatoribus*, cum ibi notatis, *ff. de receptis arbitris*, cum turpius cruciatur quam non admittatur hoſpes *cap. & ſi Chriſtus de jurejurando*, & diximus ſuprà *in 2. fundamento noſtræ* (quam amplectimur) *opinionis*, nihil mirum quod hæc beneplaciti voluntas non adeo libera ſit, quin ad certas rationes & æqualitatis metas reducatur.

Quemadmodum dicimus de verbo *liberè*
32 † quod quamvis ſit amplum, & abſolutum; Menoch. *lib.1. de arbitrar. quæſt.7. num.34.* & *de adipiſcend. poſſeſſ. num.53.* & quod tribus modis dicatur, quod liberum tradit, reſolvit poſt alios Zanebus, *in leg. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trevel. numero 55.*

Tamen hæc dictio *liberè* non eſt ita
33 amplianda † quod aliquid fiat cum alterius detrimento, & jure non ſervato, *cap. à nobis in principio de ſententia excommunicat.* Decius *in leg. unic. num.3. Cod. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt*, Socin. *conſil.62. viſis, conventione 164.* & ubi liberè non excludit exceptionem quæ venit ex natura actus, ut per Alex. *conſ.80. num.12. lib.1. & conſ.14. num.3. lib.2.* & reſtringi debet ſecundum ſubjectam materiam, ut notat idem Alex. *conſ.58. prima facie, n.22.*

34 Et de verbo *placeat* † quod debeat intelligi de arbitrio boni viri tradit Abb. *in cap. cæterum notabili 2. de foro competenti, & conſ.110. num.1. lib.2.* Pariſius *conſ.71. num.17. lib.3.* Ripa *in leg. ex facto §. ſi quis rogatus. ff. ad Trevell.* Mieres *de majorat. 1. part. quæſt.1. ex n.129. & quæſt.10. n.158.* & conducunt quæ tradit latè Anton. Peregrin. *de fideicommiſ. art.40. num.47.* quod operari ſoleant verba illa quod quis poſſit alienare ad ſuum beneplacitum bona fideicommiſſi, ubi plura huic reſponſioni ſatis convenientia invenies.

Nec obſtat ſecundum quod ex communi intelligentia & uſu loquendi formabamus; quia reſpondetur quod talis communis † uſus loquendi debet ſemper re- 35
duci ad diſpoſitionem juris communis; nec attenditur quando verba vulgi, etſi communis loquendi uſus, repugnant verbis *leg. quia §. utuntur homines*, in loco communi uſus loquendi, ut ſcripſit Mandolus de Alva *conſ.80. num.57.* D. Caſtillo *dicto lib.5. cap.153. tom.6. num.10.* Cum ergo ex diſpoſitione juris officia ad beneplacitum ſeu nutum conceſſa auferri non debeant ſine cauſa & ſub illa tacita qualitate & conditione legali videantur concedi, ut *ſuprà* diximus; conſequens eſt nihil in contrarium poſſe communem loquendi uſum operari, nec ſignificare.

Nec oberit tertium; quia licèt talia officia ad beneplacitum ſeu voluntatem ſine cauſa amoveri non poſſint, adhuc verba illa, durante mera & libera voluntate ſeu beneplacito, non extant † ſuperflua, quia ut 36
docent Guillielmus Benedict. ubi *ſuprà num.87.* Fontanel. *dicta gloſſa 10. num.148.* operantur quandam in nominato & proviſo perpetuam monitionem & ſtimulum ad benè & fideliter ſe habendum in exercitio officij. Et ut ego exiſtimo quod non erit neceſſaria ita gravis & fortis cauſa ad auferenda hæc officia conceſſa ad beneplacitum, ſicut in aliis, ut doctè ſentit D. Perez de Lara *dict. lib.2. cap.6. & n.22.*

Nec etiam reſiſtit quidquam fundamentum quartum, nempè beneplacitum morte extingui ex juribus, & DD. ibi adductis, probat elegans text. *in cap. unic. §. fin.* ibi: *ſublato Epiſcopo de medio cum conſilium nequeat tunc peti ab eo*, nec ſede vacante aliquid novetur *lib.6.* & ſic tacitè videri revocari.

Quia primam argumenti hujus partem libenter fatemur, ſecundam vero (in qua tota ejus vis conſiſtit) negamus, & aliud eſt voluntatem † ceſſare, aliud revocare 37
eam, ut diximus, *in 5. fundamento ſuprà num.* Ruin. *conſ.115. num.7. vol.1.* Caſtracanus *de ſocietate officiorum Curiæ, cap.55. num.14.* revocatio voluntatis ſeu beneplaciti eſt actus contrarius, ceſſatio vero vo-

luntatis non est actus contrarius, sed extinctio primi actus, & ille cujus voluntas cessat dicitur non velle: & nolle dicitur ille qui revocationem facit; Decius *in leg. 3. num. fin ff. de regul. jur.* Hieron. Gonzal. *ubi supr. num. 60. cum seqq.* ubi *num. 62.* affirmat quod si Iudex sua sententia ita jacuit; *pone te ad confinia donec te revocavero*; hoc casu per mortem non finitur delegatio cum per mortem non fiat revocatio, & sit necessaria revocatio: Alex. *in leg. centesimis, §. si ita stipulatus, num. 11.* Jaso. *n. 14.* Socinus Senior *cons. 78. super prædita col. 1. vers. 5. & ultim. num. 3.* Decius *in cap. ex literis in fine de constitut. & cons. 108. num. 4.* Felinus *in dict. cap. ex literis num. 10. vers. & majus dubium*; licet contrarium tenuerit hoc casu Bartol. *in dict. §. si ita stipulatus num. 10.* quem sequi videtur contra Bartol. firmat Covar. *d. cap. 15. sub n. 3. vers. hinc etiam constat.*

38 Et pari ratione qui concedit † jurisdictionem donec eam revocaverit, morte ejus non censetur revocata *d. cap. si delegatus de officio delegati in 6.* Bartol. *in dicta leg. more num. 7.* Alex. *num. 12.* Jason. *n. 15.* Decius *num. 19. ff. de jurisd. omnium judic.* Menoch. *dict. q. 69. n. 29.*

39 Et ex hoc infertur intellectus † ad textum *in leg. cum precario §. fin. & in leg. quæsitum, §. quod à filio, ff. de precario*, ideoque precarius morte non finitur; quia firmum, & validum fuit donec fuerit revocatum, & mutata voluntas, ut *in leg. 2. §. estque*, ibi: *ut revocare cum mutavero voluntatem, ff. eodem*, Covar. *ubi prox. num. 3. in fine*, Menoch. *q. 69. num. 21.* Mascard. *concl. 188. n. 22. & n. 31.*

Cum igitur beneplacitum necessario debeat revocari, & cum causa, ut diximus, & ista revocatio non inducatur per mortem nihil ad rem facit, quod per eam cesset voluntas, & sic argumentum non procedit, nam & hæc dissimilia sunt, ut alias ait textus.

40 Et quid in concessionibus & gratiis † factis ad beneplacitum Sedis Apostolicæ vel Romani Pontificis concedentis, & de discrimine utriusque casus, an beneplacitum extinguatur vel duret, & de revocatione plurium officiorum per mortem Pontificis, Archiepiscopi, Episcopi vel Prælati concedentis disputat per varios numeros Gonzalez *dict. gloss. 12. fere per totam*, quæ pro complemento materiæ videre poteris, tæderque ab eo tradita transcribere, cum ibi videri satis docte collocata poterunt.

Nec obstat quintum; quia in officiis ad beneplacitum concessis verius existimavit cum Bald. *in leg. ab ea parte, ff. de probationibus*, Nicolaus Boerius *decis. 150. num. 5.* Mieres *de majorat. sup. dict. 4. part. quæst. 10. num. 30.* non procedere argumentum, nam tales officiales usquequo revocentur, vere possident.

In beneficiis vero aut capellaniis † ad nutum diversa ratio in proposito consideratur, quam in officiis de quibus agimus, ut agnoscit Gutier. *dict. q. 11. num. 25. vers. obstant modo*, ibi: *in quibus officiis* usque ad *num. 26. ibi*: ut per Sylvanum *cons. 66. num. 21. in 2. part. ad pedem literæ*, & hanc diversitatem, & differentiam inter officia secularia ad beneplacitum concessa, & beneficia ad nutum amplectitur Boerius *dict. decis. 149. n. 11.* 4

Nec etiam obstat ultimum de doctrina † Aceved. *in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. num. 6. & 7.* nam loquitur in diverso casu 41
nempè substituti nominati ab eo cui facultas erat inserviendi officium per substitutum, in quo substitutus nomine proprietarij utique exercet, & possidet, ex sua vero persona nihil juris habet, ut *in leg. male agitur, Cod. de præscript. 30.* & sic ab eo argui non potest ad verum officialem (licet ad beneplacitum nominantis) constitutum.

Et quod in eo argumento aducitur demandato & precario, procedit † ex na- 43
tura ipsius mandati, & precarij quod ad libitum revocari potest præsertim in mandatore integro, ut *in §. recte cum ibi notatis Institut. mandati*, Beneplacitum vero in officiis non, nisi ex causa, ut satis *supra* firmatum manet.

CAPUT XIV.

De Præcedentiis officialium Reipublicæ.

SUMMARIUM.

1 *Ordinum ac graduum distinctio in omnibus servanda est.*

2 *Ordo in Cælorum & syderum compagine ac structura præter influxus & aspectus varios mirabilis enitet.*

3 *Sedes propria & naturalis cuique elementorum gradatim distributa est.*

4 *Excellentia & quædam superioritas in certis animalibus brutis terrestribus observatur.*

5 *Digni*

5 *Dignitas & excellentia Phœnici & Aquilæ inter aves tribuitur.*

6 *Homo tanquam omnium creaturarum nobiliſſima dicitur microcoſmus.*

7 *Caput in membrorum ordine & diſtinctione cæteris omnibus dominatur.*

8 *Ordinem & graduum ſeparationem inter homines haberi legibus & conſtitutionibus politicis cautum extat.*

9 *Præcedere & præire Magiſtratus & officiales Reipublicæ debent cæteros omnes in proceſſionibus & aliis cœtibus.*

10 *Sedes honorabiliores quænam cenſeantur.*

11 *Dignitatis majoris differentia à minori unde petatur.*

12 *Præcedere debent officiales ſtatus nobilium officialibus plebeiorum.*

13 *Nobiliores officiales adverſus locum ipſis debitum uſurpantes, vel in poſſeſſione turbantes actione injuriarum agere poſſunt.*

14 *Dexterum latus Altaris in quo Evangelium cantatur in Eccleſiis oppidorum Hiſpaniæ, ſolet occupari per officiales ſtatus nobilis, ſiniſtro relicto plebeiis.*

15 *Dextera manus nobilior ſemper & præſtantior ſedes reputatur quàm altera.*

16 *Sedes ad patris dexteram pro majori honore & æſtimatione Primogenito conſtituenda eſt.*

17 *Conſuetudini circa præcedentias & judicum dignitates præcipuè deferendum eſt.*

18 *Conſuetudinem ad inducendam in materia præcedentiarum ſufficit tempus decem annorum* ex doctrina Aretini.

19 *Conſuetudinis introductioni in præcedentiis quot actus ſint neceſſarij traditur,* remiſſivè.

20 *Præcedentiæ ad poſſeſſionem acquirendam ſufficit quidem unicus actus, non verò ad conſuetudinem formandam,* contra doctrinam Salgado.

21 *Præcedentiæ omnes vel in ſeſſionibus aut in aliis rebus non poterunt dici actus meræ facultatis.*

22 *Prætor quilibet & ejus locum tenens, vel Iudex ordinarius qui in oppido quantumvis parvo nomine Regis utramque juriſdictionem habet, citra conſuetudinem debet priorem locum occupare, & cuilibet Iudici delegato de commiſſione in actibus publicis anteferri.*

23 *Iudex majorem juriſdictionem habens præferendus eſt minorem & limitatam ſeu temporalem habenti,* ex doctrina Bobadillæ.

24 *Iudex quilibet ordinarius habet univerſalem cauſarum cognitionem, & delegatus, illius tantum cauſæ expeditionem quæ ſibi commiſſa fuit.*

25 *Præcedentia non ſemper ex majori juriſdictione cauſatur, ſed ex repræſentatione alicujus magni & ſupremi ſuperioris, veluti Pontificis, & Regis.*

26 *Iudices vulgo* de la Hermandad. *debent poſt Prætorem immediatum locum occupare & incedere deinde Decuriones, poſtea Procuratores Sindici univerſitatis & cæteri officiales prout conſuetudo in quolibet loco uſurpaverit.*

27 *Iudex appellationis vulgo* Alcade Mayor *nominatus à Dominis oppidorum debet præcedere cæteros Iudices ordinarios.*

28 *Præcedentiam major dignitas juriſdictionis tribuit*

29 *Præcedere quis duorum Iudicum debeat quorum alter in oppido cognitionem cauſarum criminalium privativè habet, alter vero civilium tantum.*

30 *Præcedentia oritur inter Iudices ex magnitudine cauſarum in occupatione & exercitio officij.*

31 *Præcedere debet ille ex duobus officialibus eiuſdem muneris & ſtatus, qui eſt antiquior in officio (cum ſcilicet duplicia inveniuntur officia.)*

32 *Epiſcopus vel Canonicus qui prius creatus fuit, is etiam prius inter Epiſcopos vel Canonicos ſedere debet.*

33 *Præferuntur cæteris Monachis, illi qui priùs inſtituti fuerint.*

34 *Præfertur juniori Doctor antiquior.*

35 *Præcedere cæteros ex pluribus officialibus qui ſimul ad dignitatem admittuntur, ille debet qui anteà Advocati officium exercebat.*

36 *Præcedere debet ſenior ex duobus officialibus uno tempore & unica electione creati in eodem munere, niſi interveniat aliqua ſpecialis cauſa prærogativæ & præcedentiæ.*

37 *Ætate major præſumitur maturitate ſenſus præſtantior.*

38 *Præcedentiam habere & poſſeſſionem prius capere debet ille ex auditoribus Regiis & majoribus Magiſtratibus à Rege ſimul nominatis, non qui ætate major eſt, ſed qui alias officium nominatione Regis exercuerit.*

39 *Pintianam Regiam Curiam vulgo,* Corte y Chancilleria, *exacte deſcribit Autor, recenſendo ſcilicet, ordinem, diſtributionem, præcedentias, honores, &c. officialium, miniſtrorum & omnium*

denique membrorum ex quibus totum hoc celeberrimum corpus conflatur.

40 *Pintianæ eiusdem Curiæ Hispano sermone affertur initium & origo.*

41 *Præcedentia inter officiales Reipublicæ in sessionibus & aliis in Ecclesiis & processionibus Ecclesiasticis quoties lites excitat, quis Iudex earum sit competens, an sæcularis vel Ecclesiasticus.*

42 *Spiritualis res ubi cum profana miscetur dignior & potior est Ecclesiastica.*

43 *Sedem vel honorem ratione loci nemo in Ecclesia potest sibi acquirere sine licentia Episcopi.*

44 *Sepulturæ de jure dum in Ecclesia contenditur inter Laïcos, cognitio ad Iudicem Ecclesiasticum spectat.*

45 *Ordo servandus in Ecclesia quoad audiendas res spirituales & assistentiam sacrorum, actus est spiritualis.*

46 *Dissidia ob præcedentias circa res spirituales orta, etiam inter sæculares componere ad Ecclesiasticos privativè pertinet.*

47 *Præcedentiarum in Ecclesiis lites quoad jus proprietatis sentit Autor ad Ecclesiasticum judicem privativè spectare, non autem cum de possessorio & facto agitur.*

48 *Præcedentiarum in processionibus controversiæ extrajudicialiter & absque strepitu per ordinarium Ecclesiasticum, appellatione remota, sedandæ sunt.*

49 *Præferri qui debeant inter Clericos & Religiosos ordines, & quomodo in processionibus & Rogativis incedant traditur* remissivè.

50 *Præcedentia eadem in alloquendo, & subscribendo prius, ac in sessionibus servatur.*

51 *Assurgere officialibus quilibet tenetur privatus & reverentiam & urbanitatem præstare.*

52 *Præferri quis poterit alteri & postponi ratione diversorum officiorum.*

53 *Prærogativas suas magnificare easque jure naturali tueri concessum est, absque tamen aliquo ambitionis seu superbiæ vitio, sed servandi ordinis causa.*

1 IN omnibus ordinum, ac graduum † distinctionem servari debere, & divinus opifex rerum Creator noster in operibus suis nobis notum fecit ad contemplandum reliquit, & post hominum sanctiones quasi divino imperante numine in qualibet re politica suadent, si enim Cælestium creaturarum, aut spirituum Hierarchias contemplemur, quis in eis mirum ordinem, locum, sedem, virtutes, & potestates decretas, qualitates distinctas non intuetur, ut ex Divo Dionisio *in sua Hierarchia*, & Divo Thoma, & aliis tradit Cassaneus *in Catalog. gloriæ mundi 3. part. consider. 6.* ibi: sexta consideratio Seraphin tanquam excellentes sint in primo loco, *y desde estas palabras traslada asta estas*, & sic Lucas de Peña *in leg. ordinem Cod. de consulibus, & non sparg. lib. 12.* & primus ordo Ecclesiæ triumphantis est Seraphin.

Sin autem Cælorum, & Planetarum † 2
compaginem, & visibilem attendimus structuram in eis præter constellationes, & varios influxus & aspectus, talis enitet ordo, ut musicæ, & sonantis harmoniæ accordatissimam vocem habere videantur; qua de re consule Ioannem Laziardum, *in epitome univers. cap. 4.* Aristot. *lib. de cælo & mundo*, Cælium *lib. 1. antiquarum lectionum cap. 13.* Cassaneum *in gloria mundi cap. 12. part. 5. & consider. 8.* ubi sigillatim de quolibet cælo, & ejus mensura & gradibus agit Ioannes de Sacrobosco, *in sua Sphæra*, & P. Ludovic. de Miranda suum expositorem, *cap. 5. & 6.* Linesium de Recamara, *in suis mathemat. cap. 10. & 11.*

Quod si elementorum distributionem † inspicias nobiliori & præstantiori gradum esse insitam sedem, & natalem collocationem invenies, ut docet Divus Damascenus, *lib. 2. cap. 6.* & ejus autoritate Cassaneus ubi *suprà part. 12. consider. 12. vers. Ioannes Damascenus:* In hæc verba, hîc cognoscitur, & cognosci potest, *y traslada asta* reliquaque natura dignitate excellens est. 3

Si ad animalia irrationabilia † terrestria 4
aspicias quam peculiaris excellentia, & superioritas in aliquibus respectu aliorum inveniatur omnes agnoscunt, ut tradit Plinius *lib. 28. naturalis historiæ cap. 11.* & variis in locis Bartol. *in leg. 1. Cod. de dignitat. lib. 12. col. 7.* ubi ait in eis generositatem & nobilitatem inveniri, Bonus de Cartuli *in tract. nobilit. 2. part.* Cassaneus ubi *suprà 7. part. consider. 3. & dict. 12. part. consider. 12.* ibi: *& reperiuntur animalia, quæ utuntur ordine, & inter terrestria Elephantes, inter aves Ciconiæ, Grues, & Apes, ut de singulis infra dicam*; quod plurimum servit ad propositum de ordine servando.

Et in avibus † dignitas, & excellentia 5
cernitur, ut in phœnice de quo Plinius, *lib. 10. naturalis historiæ cap. 2.* Ubicius, Additionator, Hieronymus de Guerta, Divus

Isidorus

Iſidorus *lib.2. Ethimologiarum*,& in Aquila quæ omnium avium Regina cæteras abſque dubio antecedit teſte eodem Plinio *dicto lib.10. cap.3.* ibi: *ex his avibus novimus aquilæ maximus honos, maxima & vis*, & hæc ſola ut aliqui ſentiunt fulmine non tangitur, & ideo Iovi fuit dicata qui prius eam nigro depictam colore excuſſo deauratam in ſignum majeſtatis, & victoriæ tulit, ut tradit Ferdinand. Mexia, *in ſuo nobiliario lib.3. cap.1. reſpect.2. & cap.10. & 11.* Alex.ab Alex. *lib.4. dierum genialium cap.2.* à quo Imperatores Romani poſt acceperunt,ut latè per Caſſaneum ubi *ſuprà part.1. conſ.38. in 17. concl. verſ. ſic erit dicendum*, & quia Imperium diviſum fuit in duas partes,& Orientis,& Occidentis,duplici aquila in armis, aut inſignibus, aut Clipeis utebantur, ſicut nunc utuntur Imperatores, notat Guardiola de nobilitate, *cap.13.* Bargas *de nobilitate diſcurſu 16. num.4.*

6 Et in homine qui cum ſit digniſſima † omnium creaturarum,ut *in leg. juſtiſſimè,ff. de ædilit. edicto gloſſa in §. partus Inſtitut. de rerum diviſ.* & Mundus inferior & Micocroſmos dicitur in quolibet ſubjecto & individuo pleniori, & perfectiori methodo.

Hunc membrorum ordinem ac admi-
7 rabilem † diſtinctionem experimur & miramur cum caput omnibus dominari membris, & cætera tanquam inferiora ei ſub miniſtrare & inſervire videamus: Paulus, *in leg. cum diverſis 44. ff. de Religioſ. & ſump. fun.* ubi quod ille locus dicitur religioſus ubi caput humatur, & ideo Lucas de Peña *in leg. nemini Cod. de conſulibus & non ſpargendis lib.12.* ait quod Princeps Reipublicæ quæ pro quodam corpore ponitur obtinet vicem & officium capitis; & indecens eſt membra perfectiora eſſe capite, *cap. miramur.60. diſtinct.* Felin. *in cap. cum non liceat de præſcrip. in princ.* Bald. *in cap.1. §. ad hoc in 4. collat. de pace jurament. firmand.* ubi qnod excellentia hominis tribuitur capiti in quo eſt fons rationis,& intellectus Ariſtotel.*lib.3. de anima* Lactanius Firmianus *de opificio Dei cap.12.* ubi ait caput eſſe principium corporis humani, & ideo dicitur, *in capite libri ſcriptum eſt de me*, ut eſt in principio libri, & Marius Varro,Robertus Stephanus *in Theſauro* caput dicitur quod inde initium capiant ſenſus; proſequuntur omnes politici tam antiqui, quam moderni,ut refert, & optimè expendit Andreas de ſancta Maria, *in ſua politica Chriſtiana cap.4.* qua de re ut tam mirabilis Creatorẽ laudare,ac ore & mente ejus infinitam ſapientiam prædicare, ac ſine intermiſſione benedicere non ceſſes perlegere poteris quæ perexactiſſimè tradit Zelius Rodigenus,*lib.1. antiquar. lectionum cap.12* ubi ſigillatim de omnibus quæ ſunt in homine tam in mente,intellectu,memoria,quam in corpore agit Caſſaneus 2 *part.* ubi *ſuprà conſid.2. & 12. part. conſider.46.* Venerabilis pater Ludovicus de Granada *in Catechiſmo ex cap.23.* uſque *ad 32.*

Quare legibus & politicis † conſtitutio- 8
nibus merito in omnibus caſibus hunc ordinem & graduum ſeparationem haberi providè cautum extat; & ſic in horum delatione in præcedentiis, & aliis prærogativis, & *in cap. illud 8. cap.5. quæſt.1. & in cap. percipimus 39. diſtinctione toto tit. Cod. ut dignitatum ordo ſervetur, lib.12.* plura tradit Gerardus, *ſingular.33.* Boërius *de Autoritate magni Conſilij*, & in miniſtratorum, Magiſtratuum ſeu officialium diſtinctione reſpectu aliorum quam inter ſe reſpectu dignitatum, & officiorum ex *num.33.* ibi: *& pro illius evidenti demonſtratione præmio, y deſde eſtas palabras*, uſque *Vultra ſpiritum*, Menoch. *conſ.126. lib.2. num.1.* ubi ita prorumpit. *Iam enim eos legiſſe exiſtimo*, uſque ad verbum *conantur.* Cevall. *de ordine per viam violent. 2. part. q.124. in princ.*

Ex quo ordine & graduum diſtinctione illud oritur quod cum Magiſtratuum, & aliorum † officialium Reipublicæ autori- 9
tas magna ſit & dignitas,& juriſdictionem à Rege & nomine ejus habeant & exerceant, ut *in leg.2. ff. de albo ſcribendo, cap. per tuas, & majorit. & obedent.* ubi gloſſa, debent in Eccleſiis & proceſſionibus & aliis cœtibus cæteros omnes præire, & præeedere, ut *in leg.1. & in dicta leg.2. ff. de albo ſcrip. & in §. aliam Inſtitut. de bonor. poſſeſſor.* ubi qui ampliorem majoremque dignitatem obtinet præfertur, *leg.1. Cod. de Conſulibus lib.12.* Menoch. *conſ.257. num.3. & num.9.* latè Caſſaneus ubi *ſup.3. part. conſider.24.* Grammaticus *deciſ.64. num.20.* Quintus Curtius *de Alexand.* ait & Caſſaneus 11. *part. conſider.6.* ad expectanda certamina priores in Theatro ſedes aſſignari, Coronatorque ſedere juſſit; & Ovidius de judicio ſuprà armis Achillis.

Conſedere duces & vulgi ſtante corona,

Et *lib.1.* ibi:

Marmoreo ſuperi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco.

Itaque priores ſedes occupare debent, & ſemper honorabiliores † ſunt quæ magis 10.
alteri conjunctæ, vel circa parietem, ubi fuerit caput ſeſſionis, aut cubiculi; Caſſaneus ubi *ſuprà part.1. conſid.14. & 15. &*

major

11 major dignitas conſideratur † vel ob prærogativam ordinis, ſeu eam concedentis, vel ratione temporis, vel quod unus jure proprio eam obtineat, alter jure alieno quod ad longum proſequitur, & ſigillatim explicat exemplis quæ illuſtrat Menoch. ubi *proximè ex num.* 10. uſque ad *num.* 19.

12 Et hinc provenit officiales ſtatus † nobilium præcedere debere officialibus plebeiorum in ſeſſionibus, in locis, in ſuſcipienda Pace in alloquendo, in ſcribendo, in ſuffragio præſtando, & aliis ut tradit Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 53. Caſſaneus *in dict. Catalog.* 3. *part. conſider.* 6. Pariſius *conſ.* 149. *num.* 1. *& 2. lib.* 4. Garcia *de nobilitate gloſſa* 18. *num* 44. *& gloſſa* 35. *num.* 59. Bargas *de nobilitat. diſcord.* 10. *n.* 6. docet gloſſa *in ſumma* 97. *diſtinct. & in dict. § aliam, & in leg. ex agentibus verbo conſenſibus, Cod. de Princip. agent. in rebus, lib.* 12. & gloſſa *verbo ſedendi, in leg. quoties, Cod. ubi ſenatores præclariſſimi*, & facit text. *in leg.* 23. *tit.* 21. *part.* 2. ibi: *anſi deben ſer honrrados en muchas maneras de gieſa, &c. y enlebar las varas del Palio del ſanctiſſimo Sacramento el Iueves ſancto, y el del Corpus Chriſti*, ut tradit Boerius de Franch. *deciſ.* 153. *num.* 4. *part.* 2. Cevallos *tom.* 4. *pract. q.* 897. *n.* 236.

Et poſſunt adverſus locum ſibi debitum † uſurpantes vel in poſſeſſione tur-
13 bantes actione injuriarum agere, quod adeò mirabiliter comprobat, & exornat Lara Cordubenſis *in leg. ſiquis à liberis, ex num.* 23. quod ejus dicta oculis tuis ſubjicere non pigebit, ita ergo ait hinc ſcripſit Faber id eſt *de eſte, num.* 23. *traſlada à la letra aſta el.* 33. ibi Boerius *in add. ad Gerardi ſingular.* 43. & videndi ſunt de hac re ultra *ſup. relatos*, Stephan. Gratian. *diſcept. cap.* 11. *ex num.* 22. D. Salgado *de Reg. protect.* 2. *part. cap.* 9 *num.* 48. *&* 49. ubi refert Tiberij Deciani *conſil.* 21. *tot. volum.* 1. D. Perez de Lara *de anniverſariis* 166. *cap.* 24. *n.* 18. & *infra in fine hujus capitis*, alios referam.

Regulariter vero in oppidis noſtre Hiſ-
14 paniæ in † Eccleſiis manus dextera reſpectu altaris Sacerdotis ad populum reſpicientis, & latus ubi Evangelica dicuntur, & cantantur occupari per officiales ſtatus nobilis, & poſſunt qui primam ſedem ſecundum officij dignitatem occupant cæteri nobiles qui non ſunt officiales, & in eodem latere ſedere debent. Siniſtra manu, aut latere altero relicto officialibus & cæteris plebeis, & plures ita (ſemota conſuetudine aut præſcriptione) in hoc Regio conventu dicitur.

Et ſemper manus dextera † nobilior, 15
& preſtantior ſedes eſt altera ex Bald. *in leg. decernimus in* 3. *notabili, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Gloſſa *in cap. quam periculoſi* 7. *q.* 1. & facit text. *in cap. ſolitæ de maiorit. & obedient. verſ. hæc ac ſi prudenter*, ibi: *non faceret, aut permitteret Patriarcham Neapolitanum magnum quidem & honorabile membrum Eccleſiæ iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere*, & facit illud Evangelij *unum à dexteris, & alterum à ſiniſtris*, & illud Pſalm. 109. quod reperitur *Matth.* 22. *Marci* 12. *ad Hebræos* 10. *& Matth.* 26. ibi, *amodo videbitis filium hominis ſedentem ad dextram virtutis Dei*, & *actorum*, ibi: *Ecce vide cœlos apertos & filium hominis à dextris virtutis Dei, & Geneſis* 48. *quemadmodum Ioſeph conatus manum dexteram Patris Iſraël quam ſuper caput Efrain Iunicoris poſuerat transferre ſuper caput Manaſſe*, & illud *Sapientis: Læva eius ſub capite meo, &c. dextra eius, &c.* Unde Bart. *in tract. de inſignis & armis in* 4. *col.* ait quod dextera pars eſt principimm motus; quod latius perſequitur Iacobus de Bonaidi *in Gloſis ſuis ad Ioannem de terra Rubea in leg. ſua de vinea Eccleſiæ, art.* 2. *primi tract. in* 4. *concluſ. verbo à dextris*, Caſſaneus *in Gloria mundi* 1. *parte, conſider.* 11. *& conſider.* 38. *concluſ.* 88. Conrad. *in templo judic. tom.* 2. *cap.* 5. *§.* 4. *in princ. num.* 11. Cacheranus *deciſ. Pedamontan.* 30. *n.* 1. *&* 16. Acevedo *in addit. ad Cur. piſan. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 7. Bobadill. *lib.* 2. *pol. cap.* 17. *num.* 12.

Unde pro majori onere & exiſtimatione † Primogenito cuilibet ſedes ad 16
dexteram Patris ſui eſt conſtituenda, ut ait Ioannes *in ſcholia primatus*, Abbas *in cap. luit de voto*, extollit Barb. *conſ.* 18. *n.* 6. *lib.* 2. Bald. *in leg. liberti quæſt. num.* 18. *de oper. libert.* Tiraq. *de primogen. in præfatione, num.* 13. qui plures ibi refert Seſſe *deciſ. Regni Aragon. n.* 1. *&* 2.

Sed circa præcedentias, & judicum dignitatem præcipuè deferendum eſt † 17
conſuetudini, quæ utique normam in his caſibus præſtat, & omnem tollit ambiguitatem, ut *in cap. ſtatuimus de maior. & obedient.* Innocent. *in cap.* 1. *verſ. item in his eodem tit. cap. cum olim de conſuetud.* ubi notat Bald. *& in cap. cauſam num.* 6 *de probat.* Menoch. *dict. conſ.* 126. *num.* 3. *lib.* 2. *& conſ.* 51. *num.* 49. *eis ſequentib.* Decius *in cap. cum acceſſiſſent, col.* 1. *ante fin. verſ. & hæc comprobat. de conſtit.* Rota *deciſ.* 4. *de dictione in nobis*, Seraphin. *deciſ.* 335. *&* 663. Alonſus Ruyus *in collect. p.* 4. *col.* 1069.

Franchis

Franchis *deciſ.*158. *num* 2 .*& deciſ.* 388. *num.*4. Tiraquel.*de nobilit.cap.*20. *num.*55. *verſ. ſed in hoc*, Garcia *de nobilit.* allegatus à Perez de Lara *dict. lib.*1. *de anniverſ. cap.*24.*num.*19. Gratian.*diſcept.*298. *à n.*8. Maſtrill.*lib.*4.*de magiſtrat.cap.*14 *numero* 1. Salgad.*ubi ſup dict.cap.*9. *num.*18. Valenz. Velazq.*conſ.*34.*num.*132. uſque ad 183.& latè ac copiosè D.Caſtillo , quæ poſt hæc ſcripta vidi *tom.*2. *de tertiis* , *cap.*41. *num.*64.

18 Ad hanc vero conſuetudinem † in materia præcedentiarum inducendum ſufficit tempus 10. annorum ex Aretino *conſ.* 22.*num.*11. Grammat. *deciſ.*64. *num.*34. Maſcar.*dict.conſ.*26.*num.*34.Fabio de Annania *conſ.*40.*vol.*1.*num.*5. Riccio. *in prax. in titulo præcedent. diſput.*578. *num.*3. & ſi reſiſtit jus ſufficiet tempus 40. annorum ex Felino *in cap. auditis* , *num.*22. *de præſcriptione*, & Andrea ſiculo *conſ.*5. *num.*2. Purpurato *in leg.*1.*num.*200. *ff. de officio ejus*, Marſil.*conſ.*26. *num.*14. Fabio de Annania *conſ.*10. *ex num.*3. Gratian. *diſcept.* 492. *ex numero* 9. Maſtrill. *deciſ.*130. *num.*17.

Quot vero actus neceſſarij ſunt pro
19 hujus † conſuetudinis introductioni diſputare contendens Salgado ubi *ſupr. ex num.*20. demum *num.*21. *cum ſeqq.* unico actu talem conſuetudinem perfici reſolvit his verbis , quod verum eſt *y deſde eſte*, *num.*21. *traſlada haſta el.*26. ibi, *loco citato.*

Sed Doctiſſimi viri ſalva pace , li-
20 cèt quoad acquirendam poſſeſſionem † præcedentiæ vel conſtituendam , unicum actum ſufficere fatear ex doctrina Bartol. *in leg.*1. §. *hoc interdicto* , *ff. de itinere actuque privato* , *cap. quærelam de electione* , *cap. conſultationibus de jure patronatus* , & ibi communiter notatur ex his quæ erudite & ſatis utiliter(prout moris eſt) tradit ipſe Salgado *n.*19. *&* 20. tamen conſuetudinem niſi ex bino actu formari nequaquam fatebor,cum id apertè comprobet Juſtinian. *in leg.*3 *verſic. his ergo*, *C. de Epiſc. cap. aud.* ibi, *ut remiſſiorem veniæ crimina niſi ſemel commiſſa non habeant* junctis verbis ſequentibus, ibi : *qui impunitatem veteris admiſit non emendationē potius quam conſuetudinem* , & facit textus *in cap. ex parte de conſuet. & in leg.*5. *tit.*2. *part.*1. ibi : *ſi en eſte tiempo fueren dados*,& ultra relatos ab eo Burſ. *conſ.*343. Fabius de Annania *conſ.*40.*num.*8.*lib.*1.Menoch. *conſ.*126. *num.*6. Gonzalez *in regul. Cancellar. gloſſa* 45. §.2. *ex num.*29. procedit inter perſonas inter quas fuit cauſatus actus poſſeſſionis *verſic. inter diverſas*, Franch. *deciſ.*17. *num.*12. *&* *deciſ.* 153. *num.*10. Maſtrill.*de magiſtrat. lib.*5. *&* 4. *num.*36.

Sed & ante dictis illud obiter , & non inutiliter annectas velim , quod præcedentiæ † omnes vel in ſeſſionibus , aut 21
aliis rebus (cum in eis poſſit introduci conſuetudo, & cauſari præſcriptio , & ex jure magiſtratibus , officialibus , aut nobilibus debito eis competant , & proveniant) non poterunt dici actus meræ facultatis , quia iſti ſemper conſiſtunt in facto illius contra quem præſcriptio intenditur , ut in exemplis , traditis per Bartol. *in leg.*1.*num.*40. *Cod. de conſtit.* & ex pluribus relatis à Gabriel. *titul. de præſcript. concluſ.*1. Covar. *lib.*1 *var.cap* 9. *ex num.*2. Fontanel. qui plures refert *tom.* 1. *de pact. nupt. clauſ.*4.*gloſſ.*19.

Unde ad hanc conſuetudinem, vel præſcriptionem cauſandam ceſſat quæſtio illa, an debeat eſſe prohibitio , aut negatio, ut in actibus meræ facultatis de qua latè per gloſſam & communiter DD.*in leg. qui luminibus* ,*ff. deſervit urban.* Balbum *de præſcript.* 4. *cap.* 5. *part. quæſt.*5. *&* 6. Aimon. *conſ.*111. *num.*22. Covar. *in regul. poſſeſſor*, 2.*part.*§.4.*num.*6. Roland. à Valle *conſ.*22. *volum.*2. *num.*32. Ioan. Garcia *de nobil. gloſſ.*35.*n.*57.

Citra conſuetudinem vero quilibet prætor , † & ſuum locum tenens , vel ju- 22
dex ordinarius qui in oppido quantumvis parvo nomine regis juriſdictionem utramque habet, priorem locum occupare debet , & cuilibet judici delegato de commiſſione debet in actibus publicis anteferri, notat Bobadil.*lib.*2.*polit. cor. c.*21.*n.*61. ubi tamen ſentit judicem ordinarium alicujus oppidi non debere præcedere judicem adlegatum Conſilij magni , & inde legationem ejus rem maximi eſſe momenti præſertim ſi judex ordinarius ſit alicujus parvi operis ex Carolo Ruino *conſ.*155. *num.*3. *lib.*4. Cefalo *conſ.*615. *numero* 17. *lib.*5.

Quibus ultra animadverſa à Bobadilla adde quod & ſic is qui majorem † juriſ- 23
dictionem habet ſit præferendus minorem limitatam, ſeu temporalem habenti, ut tradit Ioan. Andr. *in cap. penult. de offic. & poteſt. judic. deleg. lib.* 6. Boërius *in tractat. de ordine graduum utriuſque fori* , *numero* 21. Gandiſalvus *in tractat. de legato* , *part* 1. *quæſt.*9. & quilibet ordinarius Iudex † habet univerſalem cauſarum cognitionem , ut *in leg.* 1. *ff. de juriſd. omn. jud.* & delegatus illius tantum

cauſæ expeditionem, quæ ſibi commiſſa fuit.

Non tamen ſemper ex majori juriſdi-
25 ctione cauſatur † præcedentia, ſed ex repræſentatione alicujus magni, & ſupremi Superioris, velut Pontificis, & Regiis, ut latè in legato ipſorum, tradit Steph. Gratian. *tom.1. cap.111. num.70.* quod ita ſentit, & ſingulariter reſpondit Menoch. *dict. conſ. 152. num.59.* his verbis: *huic argumentationi reſpondit, in dicto conſ.55. lib.2.* & 1. dixit, *traſlada todo el num. 59. y todo el libro.*

Poſt prætorem judicem ordinarium, ſeu locum tenẽtem inſequuntur incedere, im-
26 mediatum locum occupare debent † judices *de la Hermandad*, quilibet reſpectivè in ſuo ſtatu, latere, aut manu; deinde Decuriones, poſt Procuratores Sindici univerſitatis, & cæteri officiales prout conſuetudo & mos in quolibet loco uſurpaverit, vel officiorum conceſſiones perpetuò, aut ad tempus cuilibet à principe cum certis præeminentiis, & prærogativis fuerint factæ; ipſe enim ut fons juriſdictionis, & mundi Dominus, poterit pro libito in hac ſicut in aliis ejuſdem generis rebus diſponere, in ſuo loco dicemus, & in pluribus officiis his temporibus venditis, vidimus & experti ſumus, & in illa Carrionenſi ubi ego natus fui Petro Cierro, & in Montanis unde ego originem duco, ortum habenti Alguaceli officium ipſius villæ, & ejus diſtrictus, & territorij fuit certo pretio venditum, ea prærogativa, & qualitate conceſſa ut poſt Prætores, & Signiferum vulgo, *Alferez mayor*, cæteros omnes in ſeſſionibus & in publicis univerſitatibus cœtibus vulgo, *ayuntamientos de villa* cæteros omnes procedere.

Ex quo illud certiſſimum eſt quod Iu-
27 dex † appellationis vulgo, *Alcade mayor*, qui nominatus eſt à Dominis oppidorum præcedere debet cæteros judices ordinarios, an major illius ſit & pleniorem cauſarum cognitionem ac dignitatem ſuperiorem obtineat ut in ſimili arguit, Menoch. *dict. conſ.126. n.15.*

28 Quia major dignitas † juriſdictionis tribuit præcedentiam; Abb. *conſ.21. lib.1.* Bald. *in leg. quilibet, Cod. de decur.* Menchac. *controv. illuſtr. in præfat. num.127.* Caſſaneus ubi *ſuprà dicta conſider.12. n.56.* Gratian. *dicto cap.111. n.76.* Boërius *deciſ. 286. n.8.* Ricc. *collect.1446.* Maſtrill. *deciſ 120.* Seraphin. *deciſ.964.*

29 Et inter duos judices † alterum habentem in oppido privativè cauſarum criminalium cognitionem, alterum civilium tantum quis præferri, & præcedere debeat diſputat Caſſaneus ubi *ſuprà 2. part. conſider.26. per totam*: & ſanè ex magnitudine † 30
cauſarum oritur præcedentia, & ex occupatione & exercicio officij, Felin. *in rubrica de mal. & obedient. n.4.* gloſſa *in cap. ſtatuimus verbo conſuetudinem eodem tit.* Decius *conſ. 161.* Rota *deciſ.4. de elect.* Fuſcus *tom. concluſ.430. n.6.*

Verum inter officiales † ejuſdem officij 31
& muneris, & ejuſdem ſtatus (ubi duplicia officia inveniunt) ſemper antiquior, ſi quis fuerit in officio, alterum præcedere debet ex Bald. *in cap. cum olim per textum*, ibi: *de conſuet.* Alexand. & Iaſo *in leg. cum quid, ff. ſi certum petatur*, & facit text. *in leg.1. Cod. de officio præfecti Prætorio, leg.1. Cod. de præfect. ſacri cubic.* & *in dicta leg.1. Cod. de conſulibus, lib.10.* quibus cavetur quod conſul vel Præfectus primus creatus præferatur ſecunda creato; & facit text. *in leg.2. Cod. de veter. enucleando*, & qui
prius † Epiſcopus vel canonicus fuit crea- 32
tus, is etiam prius inter Canonicos, aut Epiſcopos ſedeat, *cap.1. de majorit. obedient. cap. Epiſcopus, 17. diſtinctione*, Iaſo omnino videndus *in conſ.192. vol.2.* Rebuff. *in tractat. nonum, quæſt.21. in princ.* Acevedo *conſ.12.* Sicut inter Monachos † illi 33
præferuntur qui prius fuerint inſtituti, ut *in cap. quandam de electione in 6.* Ancharranus *conſ.210.* & Doctor Antiquior † 34
Iuniori præfertur; Caſſaneus, *in Catalogo gloriæ mundi, part.10. conſider.29.* Menoch. *dicto conſ.127. num.30.* & inter officiales plures qui ſimul ad dignitatem admittuntur præferre & præcedere debet qui antea
† advocati officium exercebat ex notatis 35
per Albericum, *in leg. laudabile Cod. de advocat. diverſ. Iudicior.* latè Caſſaneus ubi *ſuprà part.7. conſider.28. cum ſeqq.* & *part.4. conſider.43.* quos in propoſito refert Maſtrill. *de magiſtrat. lib. 4. cap.4. num.37.* ſunt enim aptiſſimi advocati Magiſtratibus exercendis ut jam, *alio loco* dixi.

Si vero non interveniat aliqua ſpecialis cauſa prærogativæ, & præcedentiæ ex officiis libus uno tempore, & unica electione creatis in eodem munere tunc officialis
† ſenior præcedere debet alterum, ut *in* 36
leg. ſemper, ff. de jure immunitat. ibi: *ſemper in urbe natura ſenectus ipſa venerabilis fuit namque majores noſtri pene eundem honorem ſenibus, & magiſtratibus, tribuebant*, & Philoſophus, *politicorum, 70. natura quidem humana generi dedit hos ſeniores, hos Iuniores, quorum quidem primas principari ſecundos*

cundos ſubjici decet, nec indignari debet junior ſubiectus futurus : honeſtum enim eſt Iuvenibus miniſtrare, & obedire ſenioribus, & Iuvenalis, *ſatir.12.*

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si Iuvenis vetulo non aſſurrexerat & ſi,
Barbato cuicunque puer, licèt ipſe videret.
Plura domi fraga, & majoris glãdis acervos,
Tã venerabile erat præcedere quatuor annis.

Quoniam qui eſt ætate major præſumi-
37 tur maturitate † ſenſus præſtantior textus, *in cap. niſi cum pridem, §. alia verſ. cauſa de renuntiatione*, & ſenes primam vocem in Conſilio habere debent ut habetur, *Eccleſiaſtici cap.32.* ibi: *Loquere major natu decet enim te*, & plura tradit Caſſaneus *in conſuet. Burg. in proœmio ſuprà illis verbis ordine*, & *in Catalog.11. part. conſider.17. tota*, & noviſſimè, & copiosè de Lara *in compend. vitæ homin. cap. de ſene toto.*

Quod tamen non procedit in auditori-
38 bus † Regiis, & aliis majoribus Magiſtratibus à Rege una electione, vel ſimul electis, & nominatis; quia eorum præcedere debet, & prius capere poſſeſſionem qui in aliis officium nominatione Regis inſervierit, ut latè per Vincent. de Franch. *deciſ.144.* ubi hujus quæſtionis vide ea quæ adducit D. Caſtill. *tom.7. de tertiis cap.41. num.49.*

Sed licèt ab inferioribus ad celſiora aſcendam, faciamus pro aliquali memoria, & commendatione, hujus magnæ Pintianæ
39 † Curiæ & Regalis Chancellariæ, in qua minor, & imperitior ex omnibus tot ſapientiſſimis advocatis decem & ſeptem ab hinc annis cauſas perago, filiali invehor affectu, & quaſi naturali rapior amore, ut ejus licèt brevi laconiſmo depingam majeſtatem, ordinem & officiorum ſive miniſtratorum diſtributionem, & inter ipſos præcedentias, & honores.

Regia ergo hæc Curia quæ vulgo *Corte y Chancilleria* dicitur, ut *in leg.4.* quæ incipit, *Chanceller tit. part.2. leg.22. tit.18. lib.9. Recopill.* Simancas *lib.7. de reſp. cap.9.* Renatus Copinas, *de donar. Franciæ lib.2. tit.15. num.5.*

Ex his quæ tradit Covarr. *in pract. cap.4. num. fin.* eſt membrum, & pars magni Conſilij Regis, ut teſtatur Matienzo, *in dialogo Relatorum*, 1. *part. cap.5. num.* & quæ temporibus Henrici, ſecundi (ut infrà dicam) inventa reperitur, ſexdecim Senatoribus & uno Præſide conſtat. Rurſus habet quatuor, criminalium cauſarum Iudices qui cognominantur *Alcaldes de Corte* & Virgam in manibus erectam in ſignum meri Imperij portant: quatuor, nobilitatis judices coram quibus tantum cauſæ ejus pertractantur, & ab eis ad Auditores Regios appellatur, apud quos per ſententiam duplicem & viſionis, & reviſionis finem accipiunt, & lites conquieſcunt, qui quatuor nobilitatis judices, *Alcaldes de hijos de algo*, appellantur, & ſimul de vectigalium cauſis privativè cognoſcunt. Deinde duos Regios Fiſcos, alterum cauſis criminalibus pro vindicta publica inſervientem, qui ex eo in Aula judicum criminalium cauſarum cum eis ſub ſolio ad manum dexteram poſterior tamen in ordine aſſidet. Alterum cauſas civiles præcipuè contra nobiles ſe eſſe intendentes vel vectigalibus cæteriſque tributis exemptionem intentantes, aut quoquo modo patrimonialia Regiæ Coronæ uſurpantes peragentem, qui tamen ſub Solio in qualibet Aula ubi lis vertitur ad ſiniſtrum tamen latus cum judicibus nobilitatis, vel cum Senatoribus etiam ſedet: Rurſus, & curia noſtra habet unicum, & privativum cauſarum omnium tam civilium quam criminalium Cantabrorum, ſeu *Bizcainorum*, Iudicem majorem, *de Bizcaya*, vulgo cognominatum. Hi omnes Magiſtratus togati, & eadem veſte talari induti præter eos qui in habitu ordinario Eccleſiaſtico, vel quia Clerici ſunt vel reditus Eccleſiaſticos percipiunt, ita incedere malunt quibus id tacitè permittitur.

Magiſtratus vero ante ſignati diſtinctas in curia, & Domo Chancellariæ habent & ſortiuntur aulas & receſſus ad audiendas lites, ſexdecim enim Senatores dividuntur in 4. aulas quas *hiſpano* ſermone vocamus *Salas*, 4. in unaquaque: Reverendiſſimus autem Curiæ præſes in qualibet earum pro libito aſſiſtere poteſt quod vel id facit quando in iſta aut illa examinandæ accipiendæ ſunt lites caſuum qui dicuntur curiæ, in quarum viſu, & examine neceſſario ex ordinatione ſpeciali hujus Cancellariæ in inſtantia remiſſionis intereſſe debet vel extra hos caſus quando gravitas litium id expoſcit, & à partibus importunis præcibus ab eo expoſcitur.

Et quis ſenatorum præferri debeat, an qui prius poſſeſſionem accepit, an vero qui prius literas nominationis impetravit, & de aliis in propoſito vide Cavedo, *deciſ.3. Luſit. part.1. per tot.*

Ordo autem ſeſſionum ita procedit: quando Illuſtriſſimus Præſes inter quatuor manet in medio binos ſenatores ad utrumque habens latus, & merito ex his quæ

tradit Caſſanus *in dicto Catha/og. gloriæ mundi*, 1. *part. conſider.* 13. quia locus melior honorabilior ſemper reputatur, ut notat Lucas de Peña *in leg. quiſquis*, *Cod. de Præfect. prætor. lib.* 12. non ut ait Caſſiodorus *lib.* 3. *epiſtolarum*, qui eſt in medio cunctorum ad ſe traheret aſpectum, & facit illud *Lucæ* 2. ibi: *qui ſedens in medio Doctorum*, & vide Boërium *deciſ.* 23. *num.* 6. Aceved. *in Cur. Piſan. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. & ad latus dextrum inſequuntur, & ſedent Senatores antiquiores, ad ſiniſtrum moderniores, ſervata inter eos antiquitatis, & temporis ratione, ut is præſidi proximior reſpectu alterius inveniatur, & ſedeat qui antiquior fuerit, ſin autem contingit, quod in aula inveniantur tres Senatores & Præſes, tunc antiquior Senator immediatum eſt præſidi, & Præſidem ad manum dexteram habet, quod ſi Illuſtriſſimus Præſes in aula non eſt, tunc inter tres Senatores antiquior præeſt, & in medio collocatur, ſin autem ſunt quatuor, etiam antiquior in medio ad manum dexteram ſedet.

Qui utique ordo in cæteris aulis obſervatur, nam judices cauſarum criminalium ſuam de per ſe aulam habent diſtinctam & ſeparatam, & judices nobilitatis. Judex vero Cantabriæ ſolus in ſua aula lites concludit.

In omnibus autem aulis ſint lignei gradus tres qui ſtratum, & locum eminentem, & altiorem ſolo reſiduo aulæ conſtitutum, per tres altitudinis pedes in iſto ſtrati loco conſtituta ſunt in utroque latere lignea ſedilia, in quibus Advocati per ordinẽ antiquitatis ſuæ reſpectu temporis in quo à Præſide, & Senatoribus in numerum, & collegium advocatorum fuerunt admiſſi, & recepti ſedent, & antiquior magis adhæret & propinquior eſt ſedi Senatorum qui in frontiſpicio, & vertice, ſeu capite aulæ in hoc Senatu Eminenti habent, & gradum unum altiorem, & ſub ſolio rubeo & gaſapino ſerico, quod vulgo vocamus *doſel* ubi Regia inſignia, & arma ſunt ſculpta audituri, & judicaturi lites ſuper pugilibus goſipio in Bullis ſedent: & Reverendiſſimus Præſes in ſignum majeſtatis ante ſe duo pugilles nigri coloris circa pedes ſuos habet.

Advocati autem dum factum litis refertur copertum caput habent cum tamen, & alloquuntur ſedentes nudõ capite Pileum in manu ſiniſtra habentes dextera actus, & animi voces, & verborum vim, vel altis, vel ſubmiſſis motibus ſignificant, & orationem comitantur, & adjuvant, & qui actor eſt, vel qui ſententiam contrariam in lite fuit ſortitus à qua vel appellatum, vel ſupplicatum ſtetit, prius loquitur ſervata etiam inter plures advocatos unius partis in hoc etiam (ſicut in ſeſſionibus) antiquitatis prærogativa.

Relatores ſecus ſtratum, & extra gradus ligneos in planitie ſoli ante ligneam menſam (ibi acta litium, per legem defenduntur) in ligneo ſedili etiam facta merita manifeſtantes ſedent coperto capite dum alloquuntur.

Procuratores vero partim ad utrumque latus in eadem planitie ſoli, & arce in ſedili ligneo adextant, aliquid tamen eloquuturi nudo capite aſſurgunt.

Sollicitatores vero litium penes procuratores omni tempore dum lis refertur, & controvertitur nudo capite extant, & dum ſe offert occaſio, & neceſſitas urget quæ ſunt in facto videnda pungunt, & perlegi per Relatorem expoſcunt.

Sed majeſtuoſa iſta Curia habet inſuper ultra magiſtratus, & advocatos proximè relatos, tam pro ornatu, & decore tanti Senatus, quam neceſſaria, & faciliori litium expeditione plures alios officiales: habet enim 17. relatores unum *alguacilem* majorem qui enſe accincto cum judicibus criminalium cauſarum ſub ſolio quando cauſæ perguntur ſedet, & iſte nunc eſt Comes *de Ozomo Dux de Galiſtro* qui per ſubſtitutum ſervit hoc officium, & emptum à Rege noſtro ſuo majoratui, & hæredibus, & ſucceſſoribus in eo, & pro ſua domo cum pluribus prærogativis habet cum facultate Regia nominandi carceris commentarienſem, & alios *Alguaciles* inferiores.

Habet etiam 19. Cameræ Referendarios quos vulgo vocamus *ſcrivanos de Camara* duodecim civilium cauſarũ qui inſerviunt terni Senatorum quatuor aulis: tres qui judicum criminalium cauſarum curiæ aſſiſtunt; duos aulæ judicum nobilitatis cauſarum, & alios duos judici majori Cantabriæ vel Bizcainorum inſervientes.

Habet autem 35. procuratores ſollicitatores 20. Tabelliones Regios qui ex eo quoad recipiendas probationes ad omnia inſtituti Cancellariæ mittuntur, receptores vocantur, tam primi quam ſecundi numeri qui ſunt 52.

Item & alios qui diligentiores in cauſis nobilitatis pro defenſione Patrimonij Regis inſerviunt, quærentes teſtes, & inſtrumenta

menta contra intendentes nobilitatem, & vulgo *delijencieros* appellantur.

Denique & oſtiarios, qui in Aula cum pallio, & enſe cincto coperto capite ad ſedandas litigantium rixas, & refrenanda intempeſtiva vaniloquia attente exiſtunt, & tacere jubent, & quando lis incipit recitari, procuratores ſeu ipſos litigantes publica & alta voce in oſtio Aulæ convocant, & vulgò, *Porteros de Camara* vocantur.

Sed poſtquam miniſtros tam ſuperiores quam inferiores caput nempè, & membra quibus formatur corpus Chancellariæ noſtræ retulimus non erit abs re nec cuiquam moleſtum, vel injucundum videtur ſi iſtius magni Senatus initium, & originem qua poſſumus brevitate exponamus quod ut jucundius, & apertius ſignificetur vernaculo, & Hiſpano ſermone referre libuit.

40 *Coſa ſavido es † que en la Eſpaña ulterior que era la mas aportada, de Roma paſſieron los Romanos en el tiempo que la poſſeyeron y predominaron quatro conventos Iuridicos o como nos otros decimos audienzias y Chancillerias donde ſe tratavan los pleitos y cauſas de las Ciudades, y toda la comarca: eſtos eſtaban en Sevilla, en Eſiga, en Cordoba, y en Cadiz, y zieron aſi miſmo ocho colonias y avia otros lugares que ſe llamavan municipios de Ciudadanos Romanos los quales fueron portados 22. y competian con las ocho Colonias a los quales ſe los concedia el derecho y ventaja entre los demas teniendo deſpues de Roma el primer Lugar vota en la election de Magiſtrados parte en los cargos officios y honras, por que eran como hijos de Roma uſando de ſu miſmo derecho, y leies y ſe goviernaban por la miſma forma que Roma ſiendo ymagines y retratos de la grandeza y majeſtad de aquella gran Ciudad. El Emperador Auguſto honro con mas ventajas eſtos municipios mandando que todos tubieſſen mejor aſſiento que las colonias en las audienzias o concejos Iuridicos y eſta ventaja ſe conoze, pues los Prenoſtinos deſiroſos de honrrar ſu tierra, pidieron al Emperador Tiberio que ſu Colonia la hiçieſſe municipio para que gozaje del privilegio y exemptiones de los otros 22. municipios, el Emperador ſe lo concedio agradeſido de que en aquella Ciudad ſe avia levantado ſano de una muy peligroſa enfermedad, y la cauſa por que era mas ventaja ſer municipio que colonia es por que el municipio ſe conſerva en ſus miſmas leyes y govierna ſin obligacion de guardar otros mandatos y aſi dijo Ulpiano;* & propriè, municipes appellantur muneris participes recepti in civitatem, ut nobiſcum munera faciant.

De la miſma manera nueſtros Reyes omitiendo el gobierno, y Iuzgados que tubieron los Godos luego que fueron conquiſtados eſtos Reinos y librando los del poderio de los Moros mantubieron en Iuſticia a ſus vaſallos, y es llano que tenia para ello audienzias, y tribunales y que ſon antiquiſſimos en Eſpaña como largamente refiere Greg. Lopez Madera; pero acer candonos a nueſtro propoſito es coſa certiſſima que el concejo Real tubo origen y ſu firmacion, por el ſeñor Rey D. Fernando el tercero que digniſſimamente llaman el ſanto, ſeñalando en eſte concejo Real de Caſtilla 12. oydores Letrados como conſta de ſu coronica para que le ayudaſſen a govern ar ſus Reinos y eſtos fueron tan grandes varones que de ſus manos tenemos las leyes de las partidas en las quales ay leyes que haçer mencion de los concejeros del Rey y ordenan que los tengan y deſpues los renovo el ſeñor Rey Don Alonſo el XI. en cuio tiempo ſe acavaron las leyes de las partidas y ſalieron a luz en ſu nombre.

Deſpues el ſeñor Rey Don Enrique el II. eſtableçio un nuebo Iuzgado llamandole Chancilleria non obſtante que las audienzias que los ſeñores Reyes ſus anteceſſores tenian ſe llamavam Chancillerias, y eran de dos Alcaldes y Iuzgaban pleitos civiles y criminales.

Eſta inſtituçion de la Chancilleria ſe heço por el ſeñor Rey Don Enrique el II. en unas cortes que tubo en la Ciudad de Tiro en, 6. de noviembre en lacra de 1409. que es año del ſeñor de 1371. y puſſo ſiete oydores y manda que la audiencia ſea en ſu pallacio, o en caſa de el Chanciller mayor (que era como aora el ſeñor Præſidente) y que tengan y hagan tres dias de la ſemana audiencia, que ſon lunes, martes, y viernes y de eſtos y deſtos ſiete oydores los tres fueron prælados Eccleſiaſticos quatro ſeglares, y ſeñala ſu ſalario, y nombra ocho Alcades, dos dos de Caſtilla, dos de Leon, uno del Reyno de Toledo, y dos de las Eſtramaduras, y uno de la Andalucia; y dos Alcaldes del raſtro, y un Alcalde de hijoſdalgo, y otro de las Alcadas ſeñalando aſi miſmo el ſalario que ardelleban, y deſpor que ninguno de los dichos Iueces no ſea abogado ni de parecer en pleito alguno ſopeña de la ſu merced y del officio.

El ſeñor Rey Don Iuan el ſegundo en unas cortes que tubo en la villa de Vribieſcaz el año de 1387. mando que la Chancilleria no eſtubieſſe en la corte ſi no que reſidieſſe, 6. meſes de los puertos azia vallad y nombra los lugares donde a deſtar y de los puertos alla otros 6. y en un ordenamento que heço en Segobia eſtando alli la Chancilleria nombro dos Al-

caldes de los hijos de algo, ya en este tiempo se alla aver Iuez mayor de Bizcaya que se llamava Alonso Garcia Chirino tambien se allava haver Præsidente con este nombre y titulo: por que en el año 28. del Reyno del señor Don Iuan el II. como se ve en el capit. 58. de su coronica mando que Don Gutierrez Goncez de Toledo Obispo de Palencia viniesse a la Chancilleria a ser Præsidente no por 6. meses como lo eran los Prelados antes del fino por un año, y que llevasse de salario 100. maravedis, y esto de no durar mas que por un año las placas se observa y guarda oydia y asi al principio de cada uno se envia nueba zedula al acuerdo en que se proroga el servicio de la plaza.

El señor Rey Don Enrique el IV. puso de assiento la Chancilleria en esta Ciudad de Valladolid, y acordo que de aque no se mudasse por un Privilegio que diò esta Ciudad en que dice estas Palabras: otro sime suplicasteis, y me pedistes por merced pues io avia aora nuebe años ordenado que la Chancilleria estubiesse perpetuamente en Valladolid d hos hicuese merced de confirmar el privilegio &c. asi lo hico y confirmo en 6. dias del mes de Agosto de 1462.

Aunque por una cedula que esta en el Cavisdo de esta Ciudad de Granada como consta de su istoria la señora Reyna Doña Iuana inbio a los V. y quatro de aquella Ciudad parece que los señores Reyes Catolicos Don Fernando y Doña Ysavel ordonaron estubiesse en Valladolid por estas palabras, vien saveis como el Rey mi padre y la Reyna misma Madre por algunas cosas cumplideras a su servicio, y especialmente por que en los pleitos hubiesse mejor y mas buen expedicion, hubieron ordenado hubiesse dos Audiencias, y quella una residiese en Valladolid, y la otra mandaron que por entonces residiesse en Ciudad Real, hasta en tanto que por ellos fuesse probehido otra cosa.

Pero no obstante esta Cedula tengo por mas cierto que el que pusso de assiento la Chancilleria en Valladolid fue el señor Rey Don Enrique el IV. como que da dicho y todos los señores Reyes desde Don Enrique el, II. que la instituyo la fueron ampliando de mas Iuezes hasta que la acavaron de poner en su perfection y forma como aora esta los señores Reyes Catolicos Don Fernando y Doña Ysavel en las cortes que tubieron en Toledo y en Medina del campo en el año de 1489.

El señor Rey Don Fernando fue tan zeloso de la authoridad y poderio de este gran senado que siendo Presidente Don Alonso de Valdivieso Obispo que fue de Leon el año de 1490. por undes cuido que tubieron de aver otorgado la appellacion para Roma sobre un negozio que se avia traido a la Real Chancilleria les privo a el y a los oydores de las Plazas siendo el Dotor Martin de Avila, el Licenciado de Chancilleria, el Dotor Cano, y el Dotor Olmedilla en cuyos lugares sucedieron por presidente el Dotor Iuan Arias de Villa Obispo de Obiedo que despues fue de Segobia y por oydores el Licenciado Villeña, el Dotor de Palacios, y el Licenciado Villa Mariel, el Licenciado Palacios Rubios, el Don de Villo Vela, el Licenciado Astudillo.

La casa donde esta la Chancilleria fue de Alonso Perez de Vivero Contador del señor Rey Don Iuan el segnndo vendiolas sunieto Don Alonso Perez de Vivero, como pareze por una cedula de la señora Reyna Doña Iuana en que por ella da licencia se venda, y que lo que dieren por ella se subrogue en el Maiorazgo que fueron dos quentos de maravedis esta la Cedula inserta en la venta

Sobre la puerta principal de esta cassa y Real Chancilleria estan tres piedras, en la que esta puesta en medio estan las armas Reales y en las de los lados dos letreros en latin el uno tiene estas palabras, Pontentissimi, ac Catholici Principes Ferdinandus, & Elisabeth, Hispaniarum & utriusque Siciliæ, Reges, Regina, hanc sacram Ædem ministerio Iustitiæ dedicarunt, *el otro letrero.*

Iura, fidẽ ac pœnã reddit sua munera cunctas,
Hoc legi templum paceque sacra domus.

Los mismos señores Reyes Catholicos yendo en Romania a Santiago de Galicia por el año de 1486. instituyeron la Audiencia de Galicia siendo suprimero asiento en la Ciudad de Santiago que despues se passo a la Coruña donde al presente esta, y tambien el año de 505. pussieron en la Ciuaad de Granada Chancilleria trasladando la que estava en Ciudad Real donde avia estado onçe años y el primer Presidente que fue de la dicha Chancilleria de Granada fue el señor Don Alonso Carillo obispo de Cartaria, que despues lo fue de Avilas.

Sed ut ad propositum) à quo intuitu præcedentiarum, & ordinis Magistratuum tam superiorum quam cæterorum officialium nostræ Pintianæ curiæ digressi fuimus) redditum faciamus, frequenter controverti solet, & dubitare vidi quoties in casibus † præcedentiam inter 41
officiales Reipublicæ in sessionibus & aliis in Ecclesiis, & processionibus Ecclesiasticis lis excitatur quis judex sit competens, an sæcularis, an Ecclesiasticus: & sanè hujus rei cognitionem ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere suadetur ex eo quod Iudex sæcularis non solum est incapax cognitionum rerum spiritualium, *cap. decernimus de judiciis cum similibus*, Verum

etiam

etiam, & an ex horum quæ cum rebus ſpiritualibus immixtionem, & individualitatem continent, ut *in cap. ſacr. s de ſepulturis*, ubi notat gloſſa cum Religioſis adhærent Religioſa ſunt *in leg. quæ religioſis*, cum ibi *notatis, ff. de rei vindic.* & quod aliqua res ex duabus mixtis componitur ſemper dignior mixta unione prævalet, & attenditur *cap. 3. de conſecrat. Eccleſ. vel altaris, cap. per tuas de arbitriis*, latè Lambertin. *de jure patron. quæſt. 1. art. 7. & 10.* Covar. *in practicis 36. num. 5.* Farinac. *de Inquiſitione q. 8. num. 151. & fragmentor. criminal. puncto 2. num. 260. fol. 261. & 262.* ubi per concluſiones, & regulas procedit, & latiſſimè exornat, & adducit text. *in leg. generaliter, ff. de fidejuſſor.* D. Caſtillo *lib. 8. controv. cap. 134. num. 18. cum ſeqq. tom. 6.*

42 Et ſemper ubi res ſpirituales † cum profanis miſcentur, dignior, & potior eſt Eccleſiaſtica, ut *in cap. quod in dubiis de conſecrat. Eccleſiaſt. vel altar.* & ex his quæ notat Anton. de Butrio, & Dominicus *in cap. ſi judex laicus de ſententia excommunic. in 6.* & DD. *ſupra* relati.

Deinde; quia ex his provenit quod in
43 Eccleſia † ratione loci nullus poteſt acquirere ſibi ſedem vel honorem ſine Epiſcopi licentia, aut Ordinarij tolerantia, ſeu permiſſione ex Abbat. poſt Hoſtienſ. & Joan. Andreas *in cap. penult. num. 5. de ſepulturis*, Lambertinus *de jure patron. lib. 1. part. 1. quæſt. 11. art. 15.* Molina *lib. 1. de Hiſpan. primog. cap. 14. num. 34.* Gratian. *diſcept. 100. num. 19.* & facit textus *in cap. illud, cap. cum ſæculum de jur. patronat.* & *in cap bene quidem 96. diſt.*

44 Et ſic dum de jure ſepulturæ † in Eccleſia contenditur inter laicos cognitio ad judicem Eccleſiaſticum privativè ſpectat, notat Cardinal. & Abbas *in cap. 4. de judiciis, num. penult.* Felinus *num. fin.* Decius *num. 6. quæſt. 9. art. 10.* Medicis *de ſepult. 1. part. quæſt. 16. num. 44.* & facit textus *in leg. 56. tit. 6. part. 1.* ibi, *es entierro de ſepulturas.*

45 Præterea quilibet ordo † ſervandus in Eccleſia quoad audiendas res ſpirituales, & adſiſtentiam ſacrorum, actus ſpiritualis eſt, ut teſtatur Navar. *conſ. 3. de foro compet.*
46 & componere diſſidia ob † præcedentias circa res ſpirituales orta etiã inter ſæculares ad Eccleſiaſticos privativè pertinet *ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. de regular. cap. 3.* ibi: *Controverſias omnes de præcedentia quæ perſæpè cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas, tam ſæculares, quam Regulares tum in proceſſionibus publicis, tum in his quæ fuerint in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis ſimilibus Epiſcopus remota appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque componat*; cujus textus deciſio inter ſæculares etiam perſonas de præcedentia concertantes præcedit ex Graci *deciſ. 232. num. 3.* Cevallos *de cognit. per viam violentiæ, quæſt. 124. num. 2. & 4.* Lara *lib. 1. de anniverſariis, cap. 24. num. 29.* Cancer. *tom. 3. var. cap. 10. num. 115.* qui refert ſic deciſum fuiſſe in Senatu Cataloniæ, Repol. *var. reſolut. §. 1. num. 158.* Salgad. *2. part. de protect. reg. cap. 9. num. 3.*

Quæ utique ſententia in hoc regio conventu obtinuit in cauſa Domini Petri de Velaſco cum conſilio ex vicinis de Vola in valle, ſeu diſtrictu *de Traſmiera* inter quos cum lis agitaretur ſuper ſeſſionibus, & aliis præcedentiis in Collegiis, poſt longam diſceptationem in foro ſæculari tandem fuit à ſenatoribus cauſa remiſſa ad Eccleſiaſticum.

Verum ſupradictam aſſertionem quotieſcumque † de jure proprietatis litiga- 47
tur amplectar, non utique cum de mero poſſeſſorio & facto harum præcedentiarum ac ſeſſionum in Eccleſiis, vel proceſſionibus agatur, tunc enim judicem ſæcularem competentem eſſe, & cauſam prævenire poſſe reor, cum judex ſæcularis rei ſpiritualis poſſeſſoriæ incapax non ſit *ex doctrina*, Bartol. *in leg. Titia, num. 6. ff. ſolut. matrim.* ubi Barboſ. *num. 29. Capitius, deciſ. 7. num. 2.* Cravet. *conſ. 253. numero 2. verſ. 157. num. 1.* Afflictis *deciſ. 219.* Roland. à Valle *conſ. 22. num. 24. vol. 2.* Covar. *in pract. cap. 35. num. 1.* Grammat. *deciſ. 78.* Mieres *de majorat. 3. part. quæſt. 11. num. 11. quæſt. 15. num. 19. & 20.* Garcia *de nobilit. gloſſ. 1. num. 27. & gloſſ. 9. num. 46.* Gutier. *in canonicis, quæſt. 34. num. 16.* Theſaur. *deciſ. 82. & 117. & 131.* Pallado *3. part. diſt. 9. §. 2. num. 2.* latè Cevall. ubi *ſupr. gloſſ. 6. numero 133. & quæſt. 4. & quæſt. 65. per tot.* & in terminis præcedentiarum, ita diſtinguit Don Perez de Lara *dicto lib. 1. de anniverſ. & capel. cap. 24. numero 29. in fin.* & ita plures in hac Regia Curia obtinui, & quoties inter ſtatus ſuper præcedentiis in Eccleſiis, & aliis locis contenditur, ſimul cum aliis juribus, nempè officiis, bonorum univerſitatis fruitione, & aliis nunquam vidi quoad præcedentiam in Eccleſia quocumque modo agatur, ſive petitorio, ſive poſſeſſorio judicio, cauſam judici Eccleſiaſtico remitti. Sed unuſquiſque eam quam, & juſtitiæ rei, & conſcientiæ propriæ ſecuriorem viderit ſententiam amplectatur. Verum controver-

ſiæ

48 ſiæ † præcedentiarum in proceſſionibus extrajudicialiter abſque ſtrepitu & foro per judicem, & ordinarium Eccleſiaſticum, appellatione remota, ſed andæ ſunt ex *dict. cap.* 13. *ſeſſion.* 25. *Concil. Trident. & ex Bulla* Gregor. Papæ XIII. *quæſt.* 82. & habetur in *bullario fol.* 1323. & inter clericos
49 & † ordines religioſos qui præferri debeant, & quomodo in proceſſionibus & rogativis incedant diſputa ut docet latiſſimè Salgado, & ita eruditè & in pluribus hanc rem tangentibus caltamum interponere merito abſtineam, eo tantum relato contentus ad quem quando caſus occurret & ad certos quos ibi refert præſertim *num.* 53. ſecurè recurrere poteris.

Veruntamen pro complemento adverte quod ea omnia quæ circa præcedentiam
50 in ſeſſionibus locum habent, procedent † ut in alloquendo & ſubſcribendo prius, *leg.* 2. *Cod. de profect. prat. lib.* 12. ibi: *Sed igitur prior ſedes ætate provectis locus conſpectior decernendi loquendique facultas antiquior cui eſt ſplendidior adepti magiſtratus vetuſtior, cap. concilia, §. huic in fin.* 17. *diſt.* ibi: *ante Ravenatenſem Epiſcopum Mediolanenſem ſubſcripſiſſe, cap. benè quidem,* 96. *diſtinct.* Gama *dict.* 1.
51 *Luſitana.* Et quilibet privatus † officialibus aſſurgere debet reverentiam, ac urbanitatem præſtare, *ex Caſſan. & Doctoribus, ſuprà relatis.*

Et quod unus ratione diverſorum of-
52 ficiorum † poterit quandoque alteri præferri, & poſtponi ex Menoch. *conſ.* 92. *n.* 2. *& num.* 26. *&* 46. uſque ad 76. *lib.* 10. Stephan. Gratian. *dict. cap.* 111. *num.* 13. *& cap.* 298. *num.* 102. Valenz. Velaz. *in diſcurſu præcedentiæ ex num.* 28. *& conſ.* 9. & facit text. *in leg. tutorem, ff. de his quibus ut indig.* ibi: *diſcreta ſunt jura quamvis plura in eandem perſonam concurrant aliud tutoris, aliud legatarij*, D. Solorz. *de Iur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 20. *ex num.* 7.

Et tandem quod ſuas magnificare præ-
53 rogativas eaſque † Iure naturali tueri omnibus conceſſum eſt ad textum, *in leg. obſervare, ff. de officio proconſul.* & ſuprà diximus. Id tamen abſque aliquo ambitionis ſeu ſuperbiæ vitio, ſed obſervandi ordinis cauſa, ut *in cap. fin.* 89. *diſtinctione,* Menoch. *conſ.* 126. *num.* 1. Tiraquel. *de primogen. in præfat. num.* 13. Bobadill. *lib.* 3. *politicorum, cap.* 2. *num.* 2. Maſtrillus *dicto lib.* 4. *de Magiſtris, cap.* 4. *in principio.*

CAPUT XV.

Officia Reipublicæ an procurari, & ambiri poſſint.

SUMMARIUM.

1 *Petere & ambire officia ſolebant Romani.*
2 *Peti poſſunt officia à Rege etiam intercedente pretio*, ex Doctrina Bald.
3 *Ambitio officiorum tandem Romæ perniciosa viſa fuit.*
4 *Ambitio quid ſit.*
5 *Ambitio officiorum mala & damnabilis quænam dicatur.*
6 *Ambitio bona & laudabilis quænam reputetur.*
7 *Electio omnis quæ ſordibus aut precibus improbis facta fuerit jure Regio Hiſpaniæ damnatur.*

Officia, & Magiſtratus Romæ † peti ſolebant, ut 1
in leg. Barbarius Philippus, ff. de officio Prætor, ibi: *Demum Præturam petunt*, & qui à ſummo Principe ea petebat, non lege Julia de ambitu reus fuit unquam exiſtimatus, ut *in leg. unica, ff. ad leg. Iul. de ambitu*, quinimò etiam pretio † intercedente, à Principe peti poſſe, Ma- 2
giſtratus & officia Iuriſdictionalia dixit Bald. *in dicta leg. Barbarius, num.* 6. *verſ. ventamus*, Cujus ſententiæ aquieſcit Benedict. *in reſp. cap. Rainunt. verbo duas habens filias, num.* 52. & latè Caſſaneus *in Catalog. glor.* 1. *part. conſ.* 60. Licèt id congruum videatur, ut pungit Salicetus, *in leg.* 1. *num.* 1. *Cod. ad leg. Iul. de ambit.* ne quodammodo dicatur juſtitiæ venditionem tolerare, ut innuit Iuſtinianus, ut *judices ſint à quoque*, §. 1. & eos autem docet Soto, *de juſtitia, & jure, lib.* 3. *quæſt.* 6. *art.* 4. *in reſponſione* 2. *argumenti*, Latiſſimè Navarr. *in manuali, cap.* 15. *num.* 7.

Verum officiorum ambitio † etiam Ro- 3
mæ pernitioſa poſtea viſa fuit, *leg. Calphurnia damnata*, ut tradit Dionyſ. *lib.* 37. Cicero *in oratione pro Murena*, Decian. 2. *tom. crim. lib.* 8. *cap.* 21. *num.* 8. refert Bobadill. 2. *politic. cap.* 3. *num.* 68. & merito, nam Alexand. Severus dicere ſolebat teſte Lampridio in ejus vita: *invitum non ambientem eſſe ad Rempublicam aſſumendum,*

&

& ut habetur *in leg. contra publicam, Cod. de re milit. lib.* 12. *juncta glossa, honoris augmentum non ambitionem*, sed labor ad unumquemque convenit devenire, glossa *verbo petere in leg. eos, ff. de decurion. & verbo precibus in leg.* sic quemquam ad gerendum Imperium idoneum non esse, nisi qui victus, & coactus hoc munus susceptit Doct. Ioan. Licerien. *de primogeniis, lib.* 2. *q.* 14. Ioan. Lupus *de Reg. gubern. lib.* 1. *c.* 11. §. 13. Guill. Benedict. ubi *supr. n.* 61. Decian. *dict. lib.* 8. *cap.* 21. *per totum*, Bonifac. *in peregrinat. verbo honores vers.* 3. *num.* 8. Gregor. Lopez *in leg.* 3. *verbo obispado tit.* 17. *p.* 1. & facit text. *in leg.* 13. *tit.* 2. *lib.* 7. *ordin.* ibi: *deben ser buscados y llamados para ello*, Bobadil. ubi *supr. n.* 67. latissimè Matien. *in dialogo Relat.* 2. *p. cap.* 9. Nam ex ambitione
4 plurima mala oriuntur, quæ † est immoderatus appetitus honoris, ut autor est D. Thom. 2. 2. *q.* 131. *art.* 1. facit textus *in cap. miramur in fin.* 61. *dist.* unde Luc. de Peñ. *in dict. leg. contra publicam in verb. ambitione*, ait quod ambitio est *subtile malum, virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisiæ uber parens vitiorum, &c.* Plat. *lib.* 31. *de Reipublicæ ambitione: nihil reipublicæ perniciosius quippè quæ seditiones pariat*, & Cicer. *in Orat. contra Rubrum n.* 89. Unde ambitiosus depingitur ab Innocent. *in lib. de miser. hum. condit.* quæ refert Peña *in leg. omnes omnino in fin. Cod. de decur. lib.* 10. in hunc modum, *honores* (inquit) *ambitiosus affectat estque semper providus semper attentus, ne quid dicat, vel faciat quæ hominibus valeat displicere, &c.* quæ prosequitur Budeus *in part. dict. tit. proposito, lib.* 3. *pag.* 292.

Quod quidem intelligas velim in his
5 qui honores Magistratus & officia † ambiunt, & immediatè, vel malis mediis appetunt, licet se esse dignos existiment, eleganter Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *cent.* 5. *cap.* 401. ibi: *ambitio, &c.* usque ad *vers. necem sibi.*

Quod si quis magistratus, vel officium
6 non hoc modo, sed decenter † appetat; quia se dignum reputat inspectis bonis naturæ, & gratiis sibi à Domino collatis scientiæ videlicet, prudentiæ, justitiæ, patientiæ, & similium quamvis eis indignum reputet, humiliter suos considerans defectus, sed divino semper nixus suffragio æqui, & juxta viri dispositionem administratorem proponat, ut sic ad virtutum profectionem pervenire possit, istius ambitionis species nequaquam improbatur, quinimo quodammodo virtutem esse affirmat D. Thomas 2. 2. *q.* 129. *art.* 1. & 2. Oldrad. *in dict. leg. Barbarius, ff. de officio prætor.* Salicet. *in leg. unica, Cod. ad leg. jul. de ambit.* Casaneus *in dict. Catal. consil.* 60. dum dicunt permissum esse magistratum appetere solum moribus, & virtutibus, & facit illud *Eccles. cap.* 7. ibi: *noli quærere fieri judex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates*, eleganter Matienzo ubi *supr. cap.* 13. qui in tali casu, & prædictis circumstantiis non appetere magistratus & honores, & officia pusillanimitati tribuit, & *num.* 6. ita inquit *non tanquam, &c.* usque ad *utrum contendit.* Docet Mastrill. *de magistrat. lib.* 1. *cap.* 30.

Unde jure nostro Regio † omnis electio, 7
quæ pretio accedente, sordibus, aut præcibus improbis facta fuerit, merito damnatur *in leg.* 22. *tit.* 2. *lib.* 7. *ordin.* ubi Didacus Perez adducit, *Reg. Cathol. q.* 65. *in ord.* ibi: *Como dichos*, usque ad verbum, *en reelegimiento, &c.* & *in leg.* 8. *eodem tit. & libro*, ibi: *por manera que no intervenga, ni respecto de precio, ni soborno, ni ruego de otras personas, &c.* ubi Acevedo omninò videndus, *per omnia scholia*, quæ in proposito maximè conducunt.

CAPUT XVI.

De Officialium Reipublicæ Salariis.

SUMMARIUM.

1 *Præmium ut correspondeat labori justum est, & rationi consonum.*
2 *Salaria officialibus Reipublicæ assignari debent quæ correspondeant labori.*
3 *Salaria quis primum publicis officialibus, & magistratibus expensis fisci persolvenda constituerit.*
4 *Salaria prætoribus & judicibus ordinariis persolvi debent ex bonis populorum.*
5 *Avendani opinio improbatur, qua dicit nobiles & exempti debere contribuere collectæ, quæ imponitur ad solutionem salariorum officialium.*
6 *Salaria competentia debent judicibus delegatis persolvi ab ipsis partibus ad quarum petitionem missi sunt.*
7 *Salaria competentia quænam dicantur.*
8 *Salarij ad quantitatem, si non fuerit certa consuetudo quid agendum sit.*
9 *Salaria debent assignari secundum personarum, temporis & officiorum qualitatem.*

10 *Salaria ſolvenda ſunt initio anni.*

11 *Et an hoc procedat in judicibus & officialibus quià Dominis & Baronibus nominati ſunt, traditur*, remiſſivè.

12 *Salaria conſtituere quando poſſit univerſitas.*

13 *Salaria debentur officialibus pro tempore quo ſerviunt, at non ultra.*

14 *Salarium an debeatur quando ob infirmitatem vel abſentiam ex juſta cauſa, licentia obtenta vel non obtenta, quis officio perſonaliter non inſervit*, remiſſivè.

15 *Salarium debetur mortuo officiali ante annum completum & ad hæredes ſuos tranſmittitur.*

16 *Salarium duplex poterit lucrari officialis qui habet duo officia compatibilia.*

17 *Salarium debetur officiali finito anno vel tempore officij quouſque veniat ſucceſſor.*

IUSTUM, & æquum eſt, & omni rationi conſonum, quod
1 labori correſpondeat † præmium, ut ait Gregor. *in cap. charitatem in fine* 12. *q.* 20. ibi: *Iuſtum nam eſt, ut ille conſequatur ſtipendium qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium*, & fac illud *ſapient.* 10. mercedem ſuam quiſque accipere ſecundum ſuum laborem; abhorret enim lex ſine præmio homines laborioſis officiis præfici, & teſte Catone cum labor eſt in damna mortalis exercet egeſtas, nec in officium ſuum ejuſque damnum, ſuum eſſe debet, *cap. cum non deceat de electione, lib.* 6. quapropter
2 ſalaria † officialibus Reipublicæ aſſignari debent, quæ correſpondeant labori, ut docet *gloſſa in leg. argentarium, ff. de edendo*, Felician. *in cap.* 1. *de ſymonia*, Avend. *de exeq. cap.* 2. *num.* 13. *verſ. & contra*, latè Ludovic. Gom. *in regul. Cancellar. in utriuſque ſignaturæ compendio, pag.* 318. Perez qui loquitur *in Doct. Cathedram regente in leg.* 1. *tit.* 1. *lib.* 1. *ordin. gloſſ. ult. verſ. eſt etiam ſubtilis quæſtio*, Matienço *in dialogo relat.* 3. *part. cap.* 32. *num.* 9. Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 1. *cap.* 21. *in princ.* præſertim cum judicibus eſculenta, & poculenta, aliaque id genus à litigatoribus, aut aliis accipere non poſſint ſub maximis, & variis pœnis, ut notat Penna *in leg. in ſacris col. fin. verſ. quarto quæro Cod. de prox. ſacr. cerin. lib.* 12. gloſſa *in §. leg. Iulia inſtit. de publ. judic.* Angel. *in authent. jusjurandum quod præſtatur ab his:* Matth. de Afflict. *cap.* 42. *quæſt. de officio capitanei*, Immola *in cap. cum ab omnibus de vita, & hon. de Alex. conſ.* 206. *vol.* 2. & de jure Reg. hoc ſine dubium procedit, ut *in cap.* 2. *prætor.* ibi: *Y no recivira la diva, ni acetara promeſſa, ni donacion. ellos, ni ſu muger, ni hijos de ninguna perſona por ſu ni otro directamente, ni indirectamente, durante el tiempo de ſu officio de cuya mano a ſu mano aya de venir a el, y a ſu provecho, ni ricivan mas de ſu ſalario, y derechos que Iuſtamiente devieren de haber ſegun la tabla de ſu auditorio*, ubi Avil. Avend. *ſuprà dict. cap.* 2. *n.* 30. & 40. latè Simanc. *de Inſtitutione, cap* 34. *n.* 21. & facit lex. 1. & 8. *tit.* 1. *lib.* 2. *ordin.* Matienço *ſuprà & cap.* 83. ubi non ſolum agit de pœnis judicum accipientium munera, verum & de his qui judices aut officiales pecunia & donis corrumpere tentant.

Sed qui primum ſalaria † officialibus 3
publicis & magiſtratibus conſtituit expenſis fiſci perſolvendis fuit Imperator Auguſtus Octavianus ex Mœcenatis conſilio, ut ex Dion. Caſiodor. *lib.* 52. & Petr. Greg. *ſyntagm.* 2. *part. lib.* 27. *cap.* 3. *num.* 7. tradit Bobad. *lib.* 5. *politic. cap.* 4. *num.* 9. *littera, F.*

Itaque prætoribus, & judicibus ordinariis † Salaria ſolent perſolvi ex bonis po- 4
pulorum, ita in hoc Regno obtinuit, ut *in leg.* 7. *tit.* 16. *lib.* 2. *ordin. & in leg.* 5. *tit.* 5. *lib.* 3. Recop. ibi: *Se paguen de los propios*, Avend. 2. *part. prætor. cap.* 1. *num.* 3. Covarr. *pract. cap.* 4. *num.* 5. *poſt medium*, Flores de Mener. 1. *var. quæſt.* 8. *num.* 13. Aceved. *in dict. leg.* 5. *num.* 1. Bobad. ubi *prox.* latè Maſtrill. ubi *ſuprà ex num.* 17. ubi aiunt quod ſi bona Concilij aut populi deficiant debet Collecta imponi inter vicinos pro quantitate juſta Salarij perſolvenda, quod etiam affirmavit Oroſc. *in leg.* 6. *in fin. ff. de officio Aſſeſſoris, num.* 9. & 10. Menoch. *conſ.* 147. *num.* 8. *vol.* 2.

Et licet Avend. in ea ſit opinione quod 5
in hac collecta etiam debent contribuere nobiles & exempti, tamen ejus opinio merito improbatur per Greg. Lopez *in leg.* 2. *tit.* 4. *part.* 3. *gloſſ.* 2. *in fin.* Aviles *in cap.* 34. *Prætorum gloſſa fin. num.* 2. & *in cap.* 3. *gloſſa Iuriſdictione*, 36. *verſ. quia juriſdictio*, Bobad. *ſuprà dict. n.* 9. Flores *num.* 14. Aceved. *in dicta leg.* 5. *num.* 1. pro quibus facit text. *in dicta leg.* 5. ibi: *que paguen eſto los que ſuelen pagar en todas las coſas que ſon para empleo del concejo.*

Sed in judicibus delegatis ad partium petitionem miſſis vel conſtitutis, contrarium procedit, nam partes quæ eos petierunt, tenentur eis competentia Salaria † 6
miniſtrare, ut cum Segur. Angel. Silvan.

Garcia

Garcia, Avend. & aliis tradit Flores ubi *ſuprà num.*12.

7 Salaria autem † hæc debent eſſe competentia, & dicuntur competentia, quæ à Principe, lege, vel ſtatuto, aut conſuetudine ſunt aſſignata juxta notata, *in leg.*1. *Cod. de præbend. ſalar. lib.*10. & *in authent. ut judex ſingul. quoque ſuffragia*, obſervat Bobad. *dict. cap.*21.*num.*9. *ubi num.*11. advertit, quod ſi officialis plus accipit mortaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur ex D. Thom. 2.2. *cap.*33. *art.*1. Navarr. *de reſtitutione, lib.* 3. *cap.*20. B. Molina *de juſtitia, & jur. diſput.* 3. Menoch. *de arbitrariis caſu*,714.*num.*80. Greg Lopez *in leg.*7. *tit.*9. *part.*2. *gloſſa* 4. *& leg. penult. tit.*19. *part.*3. *gloſſa* 1.

8 Et ad quantitatem ſalarij ſi conſuetudo † certa non fuerit debent conſiderari tres ultimæ, & continuæ præſtationes, aut ſolutiones ultimæ, & immediatæ quæ per multum tempus continuatæ ſteterint, ut probat Aviles *in cap.*1. *prætorum, verbo ſalario à num.*7. Flores ubi *ſuprà num.*16. circa quod conſule Maſtrill. ubi *ſuprà ex numero* 59.

9 Sed hæc Salaria debent aſſignari † ſecundum perſonarum, temporis, & officiorum qualitatem ex Menoch. ubi *ſuprà caſu* 223. *à num.*9. Pimio *caſu* 103. *vol.*2. ubi quod Salaria, aucto labore, augere non debent; Franc. Marc. *deciſ.*449. & ſolvi de-
10 bent † in principio anni; gloſſa & Bart. *in leg. Divus, ff. de var. & extraordin. cognit.* Caſtrenſ. & Alex. *in leg. diem functo, ff. de officio Aſſeſſoris*, ubi Cagnol. *num.*133. Carroc. *de locat. quæſt.*3. *quæſt.*13. *principalis, num.*10. Tuſcus *littera S, conſ.*10. *num.*1. Cum tamen omnes in hoc conſuetudine ſtandum affirment.

11 Et an hoc procedat † in judicibus, & officialibus à Dominis populorum, & Baronibus nominatis diſputat Flores omninò videndus, *num.*38. & Maſtrillus *numero* 30.

Et quando poſſit univerſitas conſtituere
12 † Salaria vide latiſſimè Ioan. Paul. Mont. *de adminiſtratione rerum univerſitatis, in pragmat.*1. *de ſalariis*, ubi multa notat Calic. *de fiſc. dubit.*8. *ſub num.*18. Mexia *in pract. tax. concl.*1. *n.*54.

Quæ quidem Salaria officialibus de-
13 bentur pro tempore † quo ſerviunt & non ultra juxta notata, *in dict. leg. diem*, ubi Bart. *& in leg. ſcio, ff. de annu. legat.* Add. ad Capic. *deciſ.*125. *verſ. ſed adverte*, quod limitat variis modis Maſtrill. ubi *ſuprà ex*
14 *num.*36. & quando ob infirmitatem † vel abſentiam ex juſtâ cauſa licentia obtenta, vel non obtenta, qui officio perſonaliter non inſervit vel ob aliquod impedimentum, an debeatur Salarium diſputat ibi, Maſtrill. *ex num.*42. Flores *num.*28. *verſ.*7. *concluſio.*

Sed & officiali mortuo † ante annum 15
completum debetur Salarium, & ad hæredes ſuos tranſmittitur, ut notat Bart. *in dict. leg. diem functo & in leg. ſupra Divus, ff. de officio Aſſeſſoris*, latè Iaſo *in dict. leg. diem*, ubi plenè examinat materiam, Capic. *dict. deciſione*, 125. *num.*2. Ceſal. *conſ.*7. *&* 71. Surd. *conſ.*42. *num.*3. Carr. ubi *ſuprà num.*194. ubi ampliat, & limitat Gregor. Lopez *in leg.*1. *tit.*8. *part.*5. Aviles *dicto cap.*1. *num.*18. Flores ubi *ſuprà num.*22. Morla *in empor. part.*2. *titul.*2. *quæſt.*28. *num.*229. Aceved. *in leg.*9. *tit.*16. *lib.*2. *Recop.*

Quod ſi officialis habuerit duo † officia 16
compatibilia duplex ſalarium utique poterit lucrari, ut tradit gloſſa, *in dict. leg. matriculam, Cod. de agentibus in rebus, lib.*12. Menoch. *de arbitr. dicto caſu*,223. Covar. *var. cap.*13. *num.*6. Seſſe *deciſ.*194. *num.*5. *cap.*2. ubi etiam notat an ſi officialis delinqueret pro tempore præterito ei debeatur Salarium, quod latè Maſtrill. *ſuprà à num.*72.

Et finito anno, vel tempore † officij 17
quouſque veniat ſucceſſor debetur officiali Salarium; nam ſemper officialis antiquus debet inſervire, ut *in leg. unic. ff. de officio Prefecti Auguſt. leg. meminiſſe, ff. de officio Proconſul* ibi: *oportebit uſque ad adventum ſucceſſoris omnia debere Proconſulem agere, cum ſit unicus Proconſulatus, & utilitas Provinciæ exigat eſſe aliquem per quem negotia ſua provincialia explicent*, Authentica adminiſtrat. §. fin. ibi: *Non tamen poſſibile, nec portabile eſt ſine judice relinquere Provinciam*, Lopez *in leg.*3. *tit.*18. *part.*2. *gloſſ.*3. Avend. *de exequend. part.*1. *cap.*3. *num.*3. Flores *ſuprà num.*37. Maſtrill. *ſuprà ex num.*84. Molin. *de primogen. lib.*1. *cap.*25. *ex num.*7. Bobad. *lib.*1. *pol. cap.*1. *ex n.*23. & Maſtrill. *ſuprà uſque ad fin.* Et alias reſolutiones huic argumento ſatis erudite adducit & *in cap.*22. latè agitur de ſportulis officialium, quæ quoties caſus occurrerit videbis.

CAPUT XVII.

Officia Reipublicæ quomodo extinguantur & amittantur.

SUMMARIUM.

1 *Consumptione vel renuntiatione omnia Reipublicæ officia amittuntur.*
2 *Consumptio officiorum Regno Hispaniæ utilissima semper visa fuit.*
3 *Consumptio officiorum sæpe solet exposci in Curiis à Procuratoribus Regni, & per Regem concedi.*
4 *Renuntiatio officiorum quid sit.*
5 *Renuntiatio officiorum non debet fieri nisi in manibus Regis vel superioris concedentis.*
6 *Defensori civitatis non licet illam deserere sine licentia, & sub certa forma.*
7 *Imperator non potest abdicare Imperium nisi in manibus ejus à quo habuit.*
8 *Renuntiatione officij nondum accepta in manibus Regis vel Superioris, potest officialis continuare administrationem officij tanquam non vacantis.*
9 *Renuntiationes officiorum quomodo debeant fieri traditur* remissivè.
10 *Renuntiatione facta officiorum sine jurisdictione quæ locari solent, an resolvatur locatio.*
11 *Renuntiatio officij non solum personaliter potest fieri, sed etiam per Procuratorem.*

OFFICIA omnia amittuntur vel consumptione † vel renuntiatione. Consumptio autem officiorum fit quotiescumque Principi videtur; nam cum Princeps Dominus sit officiorum, & qui habet potestatem & creandi, & jure Regaliæ id sibi competit, ut *in cap.* 1. quæ sint Regal. feud. in usibus feudorum in verbo *potestas:* ubi scribit Caved. *decis.* 44. *num.* 2. *part.* 2. Mastril. *de magistrat. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 9. ita poterit ea consumere, augere, vel minuere, ut notat *suprà* relat. & novissimè D. Castill. *de tert. cap.* 41. *n.* 15. & est textus expressus, *in leg.* 14. & 15. *tit.* 3. *lib.* 7. *novæ recop.* ubi agitur, *de consumptione officiorum Doct. erudit.* Valencuel. *cons.* 93. qui loquitur in consumptione ejusdem officij tabellionis Consilij vulgo *ayuntamiento* cujusdam magni civitatis, quod allegavi in quadam lite civitatis Toletanæ cujus fum Advocatus in hac Curia Regia, quæ vertebatur inter Consilium civitatis, & Tabelliones numerarios, & in ea sententiam obtinui licèt adhuc in gradu revisionis indecisa pendet. 1

Quæ quidem officiorum consumptio res prorsus † utilissima huic Regno semper potius visa fuit; quia officiorum pluralitas & officialium numerus excessivus maximè pernicioſum agnoscitur, & plurima damna secum affert; nam præter quam quod multitudo personarum circa idem munus exercitium confusionem parit, *ex glossa verbo in paucis in auth. de referendar.* pluribus excessibus hostium via aperitur, ut rectè agnovit Petr. Greg. *lib.* 4. *syntag.* 15. *num.* 36. ibi: *Pluralitas magistratuum, nihil boni affert Reipublicæ: sed potius detrimentum & sæpe turbatur ordo judicandi*, & iterum ibi: *qui rerum administrationis præsunt, sunt ex natura pecuniæ cupidi*, & *lib.* 22. *cap.* 5. ibi: *quid non quæso necessarij sunt tot aulici primarij officiarij, inutiles vel utiles titularij, cur tot secretarij, cum duo, aut quatuor sufficiunt negotiis expediendis quare tantus numerus administratorum, & alii subministri, & istorum famuli, & famulorum famuli, cur tot qui nutriuntur sanguine populi*; super quod exclamnabat Simanc. *de Republ. lib.* 2. *cap.* 12: refert Bobad. 2. *pol. cap.* 1. *num.* 11. Licèt suo tempore non aderat tantus officiorum numerus, & sic tam malæ Strages sicut his temporibus non irrepserant & tandem sic ait: *ubi, inquam, fuerunt tot tribunalia ubi minor justitia, ubi, inquam, tot Senatores & magistratus, ubi minor cura Reipublicæ, ubi plures fuerunt leges, ibi causæ deterius terminantur; ubi tot judices, tot advocati, & notarij, & minus accepta causa pauperis, pupilli & viduæ; quando tot lites damnosæ & immortales & plures Reipublicæ fures:* quod satis prudenter animadvertit Verdan. *in veriloqu. cap.* 16. Cevall. *in art. Reg. cap.* 26. & aliquid Acevedo *in dicta leg.* 15. *quam legit sub glossa leg.* 14. *tit.* 3. *lib.* 7. *recop.* Mastrill. *suprà lib.* 4. *cap.* 16. *à num.* 2. & est elegans textus *in dicta leg.* 15. ibi: *Los daños, e inconvenientes que se seguriar*, & ibi: *el daño y confusion que trae tal multitud de los officios.* 2

Quapropter sæpè sæpius hæc officiorum † consumptio solet exposci in curiis à Procuratoribus Regni, & concedi per Regem 3

Regem noſtrum, ut conceſſa fuit proximis præteritis annis, anno 1609. die 21. Auguſti, ut *in leg. 28. tit. 3. lib. 4. novæ Recop.* ibi: *en el ſervicio, &c.*

Sed & renuntiatione etiam officiales of-
4 ficia amittunt, cum renuntiatio † ſit propriè vel juris ſpontanea ceſſio, ſeu dimiſſio, ut *in cap.* ſuper hoc de renuntiatione, quæ ad hoc allegat Rebuff. *in leg.* 191. *ff. de uſ.* & *in cap. quam periculorum* 7. *quæſt.* 1. quem in hoc conſiderat Angel. de Clavaſio *in ſum. verbo renuntiatio*, ibidem Rebuff. *in præx. benefic. tit. de reſig. in princ. pag.* 314.

Officiorum autem renuntiatio non niſi
5 † in manibus Regis concedentis fieri debet, ut *in leg. penult.* & ibi *gloſſa*, *ff. de officio Præſidis*; notat Carrocius *in regula conceſſa ampliatione* 4. *de regul. jur. in* 6. Menoch. *de recuper poſſ. ſſione remed.* 1. *num.* 277. & ratio eſt quia intereſt Superiori ne dimittatur beneficium ſine ejus licentia, ad notata *in cap. ſignificaſti de foro compet. & in caſ. Clerico*, *& in cap. liceat* 3. *quæſt.* 6. & ut ſcribit Columel. *lib.* 9. *cap.* 10. adeo
6 munitam nec deſerere Rempublicam debet, ſicut non licet defenſori † civitatis illam deſerere ſine licentia ſub certa forma, *leg. ult. Cod. de defenſor. civitatum*, ibi: *nulli defenſori licere decernimus, ſi de publica ſollicitudine ſe liberare voluerit, niſi divino afflictus intimaverit ſuæ ſublimitatis judicio* Greg. Lopez *in leg.* 1. *tit.* 2. *part.* 7. *gloſſa* 18. Afflict. *in dict. part.* 1. *verbo poteſtas quæ ſint Regal.* Cancer. 3. *var. cap.* 14. *num.* 20. Caved. *deciſ.* 23. *part.* 3. Maſtrill. *ſuprà lib.* 1. *cap.* 24. *ex n.* 11. Ubi ait Romanum Pontificem poſſe in ſuis manibus renuntiare Pontificatum, ſed ex honeſtate ſaltem in conſiſtorio coram Cardinalibus illud faceret, ut tradit Flaminis Paris, *lib.* 2. *de reſig.*
7 *quæſt.* 5. *per totam.* Imperatorem † autem non poſſe à ſe abdicare Imperium, niſi in manibus ejus à quo habuit, ut obſervat Signorol. *conſ.* 26. Caſtal *de Imper. q.* 103. *num.* 11. *& quæſt.* 110. *caſu* 279. Sed pauci ſunt Imperatores qui tali animi generoſitate uſi fuerunt, licet aliquos refert Maſtrill. *ſuprà ex num.* 1. *cum ſeqq.* Sed reticere non poſſum, nec ſilentio præterire inſigni timore Dei, virtute animi, maxima pietate & clementia præditum, noſtræ fidei ſummum cultorum, hæreticorum & hoſtium noſtræ religionis unicum flagellum & exitium Potentiſſimum noſtrum Imperatorem Carolum V. invictiſſimi Philipi IV. noſtri Regis atavum, qui ſponte, & ſumma liberalitate Imperium renuntiavit, & Regna iſta prudentiſſimo filio ſuo Philipo II gubernanda, & præſidenda dimiſit, & in monaſterium ſancti Iuſti ordinis Divi Hieronymi feliciter Deo in ſolitudine vivere receſſit, ubi monialis vitæ in exercitio, non tamen ſumpto habitu, quouſque ab hac vita migravit exemplo ſanctiſſimo peregit.

Unde officialem nondum accepta † re- 8
nuntiatione in manibus Regis, vel Superioris poſſe continuare adminiſtrationem officij tanquam non vacantis tradit Rebuff. *in prax.* 3. *part. de ſimon. in reſignatione*, *num.* 29. *per textum in leg. meminiſſe*, *ff. de officio Præſidis*, Imol. *in clement. unic. de renuntiatione*, Franc. Caldeira *conſ.* 8. *à num.* 7. ubi addit quod etiam acquirit emolumenta officij, *ad textum*, §. *fin. auth. de adminiſtratione*, ibi: *deponit autem*, Cavedo *deciſ.* 23. *n.* 5. ubi etiam id conſtituit quando renuntiatio à Rege non fuerit admiſſa, proſequitur Maſtrill. *diſp.* 24. *num.* 23. ubi *num.* 28. ait quod data renuntiatione in manu Superioris, & per eum accepta, non poterit amplius officialis adminiſtrare, licèt in eo remaneant privilegia primæ dignitatis ad hoc ut honoretur, Platea, & Rebuff. *in leg.* 1. *Cod. de præpoſit.* Caved. *deciſ.* 212. *n.* 6. *part.* 1.

Sed & renuntiationes officiorum quo- 9
modo † debeant fieri extat integer titulus, 4. *lib. novæ Recopil.* cujus leges, quoties caſus occurrerit, ſunt inſpiciendæ, & ibi Aceved. *per textum in leg.* 4. ibi deciditur quod renuntians debet vivere 20. dies poſt renuntiationem, ubi *num.* 3. *&* 4. *cum ſeqq.* diſputat quomodo computatio horum dierum debeat fieri, & *in cur. Piſan lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. Gom. Leocent. *dec.* 27. *n.* 5. *&* 13. Quod renuntiatio iſta etiam ſi ſit facta alicui idoneo, poteſt reſpici per Principem, de quo latè Matienço *in dial.* 4. *part. cap.* 12. *per totum.*

An autem renuntiatione facta officio- 10
rum ſine juriſdictione † quæ locari ſolent, ut per Pont. *deciſ.* 28. & Cavalcan. *dec.* 25. *part.* 2. & locata erit, an reſolvatur locatio, ita ut admittatur renuntiatio, diſputat Caſtrenſ. *conſ.* 4. *num.* 4. *vol.* 1. Covar. 2. *var. cap.* 15. *in fine.* Vincent. de Anna *allegation.* 92. *vol.* 2.

Tandem renuntiatio iſta non ſolum
fieri poterit † perſonaliter, verum per pro- 11
curatorem ſpeciale mandatum ad hoc habentem, ut notat Didac. Perez *in leg.* 22. *n.* 2. *lib.* 7. *ordinament. pag.* 412. *verſ. utrum autem*, Aceved. *in dict. leg.* 4. *n.* 4.

CAPUT XVIII.

De obligationibus intereſſe, aut pœnis, quibus ſubjacent eligentes ſeu nominantes officiales Reipublicæ, & de officialium fidejuſſoribus.

SUMMARIUM.

1 *Electores ſeu nominatores officialium Reipublicæ pro culpa eorundem officialium tenentur ſicut ipſi de damni ſatisfactione ſeu condemnatione contra eos facta.*
2 *Subſtitutus officialis gerit periculo ſubſtituentis.*
3 *Eligens officialem, an eum exhibendo, finito officio liberetur ab obligatione damni reſarciendi.*
4 *Notarius vel Tabellio cui mittitur recipere fidejuſſorem tenetur ad intereſſe parti.*
5 *Notarius quibus in caſibus non teneatur ad intereſſe etiamſi fidejuſſio per illum recepta apparuerit & etiam extiterit minus idonea, traditur, &* num. ſeqq.
10 *Electores ſi plures fuerint alicujus officialis non omnes tenentur in ſolidum ad damnum per ipſum præſtitum.*
11 *Electorum aliqui ſi fuerint quos ex actis electionis conſtet non præſtitiſſe ſuffragia, ij non tenebuntur ad intereſſe.*
12 *Electores pro damnis ab officialibus per eos nominatis, præſtitis, via ordinaria non vero executiva ſunt conveniendi & condemnandi.*
13 *Fidejuſſores tenetur præſtare quilibet Magiſtratus pro adminiſtratione officij ſindicatus, ſive illud ſponte, ſive neceſſario ſuſceperit.*
14 *Quod procedit etiamſi idoneus ſit facultatibus, & bona ſua obliget.*
15 *Fidejuſſores tenentur ad intereſſe non ad pœnam quam Magiſtratus delinquendo incurrit.*
16 *Magiſtratus nominans famulum vel officialem non tenetur pro delictis privatis extra officium commiſſis.*
17 *Fidejuſſores non tenentur ad intereſſe ex mala nominatione facta per Magiſtratum de ſucceſſore ſuo.*
18 *Fidejuſſores ad damnum non tenentur pro geſtis ab officiali extra tempus ordinarium & conſuetum vacationi officij, etiamſi prorogatio termini per quem fuit electus officialis, ipſi conceſſa fuiſſet.*
19 *Expenditur in propoſito textus*, in leg. Labeonem fin. cum leg. ſeq. ff. de ambitu, & in leg. Lucius, §. Paulus, ff. de adminiſtr. tutor.
20 *Fideiuſſio quælibet per prorogationem regulariter evaneſcit.*
21 *Prorogatio tantum operatur inter contrahentes.*
22 *Fideiuſſio eſt ſtricti juris.*
23 *Prorogatio non fit in his quæ ſunt ſtricti juris, de tempore ad tempus.*
24 *Prorogatio cuiuſlibet termini cenſetur facta cum iiſdem pignoribus, cautionibus, pœnis, cautelis, renuntiationibus & clauſulis prout erat in primo termino.*
25 *Prorogatio novum contractum non facit, ſed tantum profert, nec per prorogationem unquam inducitur novatio.*
26 *Creditori licitum eſt ſine licentia fideiuſſoris, debitori terminum deſtinatum ſolutioni prorogare.*
27 *Prorogatus terminus idem eſt cum termino deſtinato*
28 *Conciliantur opiniones contrariæ ſuper obligatione vel liberatione fideiuſſoria ob Prorogationem, per diſtinctionem à* Mauro *de promptam.*
29 *Afferuntur Doctores affirmantes abſolutè fideiuſſores ad limitatum tempus obligatos, per prorogationem à creditore debitori factam à fideiuſſione obligatione nullatenus eximi.*
30 *Fideiuſſores officialium & ipſi officiales & nominatores eorum quomodo & quo ordine conveniri debeant ob male geſta,* & n. 31. & 32.

ELECTORES, ſeu nominatores officialium † Reipu- 1
blicæ, pro culpa, ſeu malè eorum geſtis, ſicut ipſi tenentur de ſatisfactione damni, ſeu condemnationi contra eos factæ obnoxij ſunt, *leg. 1. Cod. de pericul. nominatorum, lib. 11. leg. Imperator. 11. ff. ad municipal.* ibi: *quod ſi fortè is qui periculo ſe nominavit: leg. quod gloſſa 13. ff. eodem*, ibi: *mox peractis omnibus periculum agnoſcat, qui non idoneum nominavit*, leg. 2. Cod. de ſuſceptione, & arcar. lib. 10. ibi: *juxta inveteratas leges nominatores ſuſceptorum, & eorum qui ad præpoſituram horreorum, & pagorum creantur, obnoxij teneantur ſi minus idonei ſint*, leg. excutores, 8. Cod. eodem tit. & lib. ibi: *& animadvertant quemque nominaverint ad diſcrimen ſuum univerſa*

quæ

quæ illi gererent redundare, ubi notat Bart. & Plat. quod poteſtas civitatis que mittit officiales ſuos, & executores per comitatum; quod ſi committunt aliquid illicitum ut furtum Barateriam vel concuſſionem, tenetur poteſtas pro eis Doct. Penna *in leg. agentes, C. de agentibus in rebus*, *lib.* 11. *per totum* ibi: ubi aſſerit quod ille qui nominat aliquem ad munus publicum, ſuo periculo nominat; Innocentius *in cap. ex ratione de ætate, & qualitate*; qui tamen alium elegit videtur teſtimonium, & approbationem facere pro eo, ut *in cap. ſi ſervus*, 54. *diſtinctione*, Paris de Puteo *de ſindicat. verbo fidejuſſor. officialium*, *num.* 8. & 9. ubi quod pater nominans filium ad officium tenetur, Bobad. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 51. *cum ſeqq. & lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 78. Matienzo *in dialog.* 3. *part. cap.* 55. *num.* 3. Aceved. *in leg.* 1. *n.* 15. *& in leg.* 4. *num.* 8. *cum duobus ſeqq. tit.* 6. *lib.* 3. *recopill.*

2 Vnde officialis † ſubſtitutus gerit periculo ſubſtituentis, ut *in leg. nullus qui nexu* 6. *Cod. de decurion. lib.* 10. gloſſa *in leg. ſi quis ex corpore*, *Cod. de mur. leg. lib.* 11. ubi Platea *num.* 16. & hinc provenit quod Magiſtratus, vel Prætor, qui officiales, ſeu miniſtros, ſive Coadjutores nominavit tenetur pro delictis eorum in ſuis officiis patratis ad intereſſe parti perſolvendum, ut *in leg.* 1. §. *ſi ſervi, & in leg.* 21. §. *familiæ*, *ff. de public. & vectigal.*

3 Et licèt controverti ſoleat an eligens † officialem eum exhibendo finito officio liberetur, & aliqui teneant quod ſic, ut communiter notatur, *in dict.* §. *familiæ* Ludovic. Roman. *conſ.* 11. *in fin.* Puteus *de ſindic. verbo rectores terrarum num.* 16. tamen contrarium verius in aliquibus caſibus judico, quos acutè perpendit Aviles *cap.* 4. *gloſſa verbo entregar* circa quod vide Greg. Lopez *in leg.* 2. *tit.* 16. *part.* 6. *gloſſa* 5. Paz *in prax.* 1. *tom.* 8. *part. cap. unic. num* 18. Aceved. *in leg.* 1. *tit.* 6. *lib.* 3. *recop. num.* 15. *& in dicta leg.* 4. *gloſſa verbo ſatisfacere dicto tit. & lib.* Bobad. *dicto lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 79.

4 & hinc etiam provenit quod Notarius † vel Tabellio cui mittitur recipere fidejuſſorem tenetur ad intereſſe parti, *leg.* 1. *ff. de Magiſtrat. conveniend.* quod proſequitur ut per Vicenc. de Franch. *deciſ.* 48. *num.* 3. *part.* 3. Seraphin. *deciſ.* 576. *num.* 6. Farinac. *tit. de delictis*, *& pœnis quæſt.* 24. *num.* 83. *& tit. de Carcer. quæſt.* 23. *num.* 83. Ioſeph. Ludovic. *deciſ.* 33. *tota* Pirro Maur. *de fidejuſſoribus ſcit.* 3. *cap.* 4. Gratian. *deciſ.* 69. *num.* 5.

5 Aliquibus tamen caſibus etiam ſi † fidejuſſio apparuerit, & extiterit minus idonea Tabellio, & Notarius non tenebitur: primo ſi recipit Laudatorem, & approbatorem fidejuſſoris; Amadeus, *de ſindicatu num.* 21. *verſ. & ideo cautela eſt*, Ioſeph. Ludovic. *deciſ. Lucenſ.* 33. *à n.* 8.

Secundo quando Notarius, vel Tabellio † de mandato judicis id facit, nam tali caſu 6
mandatum judicis excuſat Notarium, vel Tabellionem ut non teneatur; Ioſeph. Ludovic. *dicto deciſ.* 33. *num.* 17. Farinac. *in prax. dicto tit. de carcer. q.* 33. *n.* 9.

Tertio quando principalis debitor eſt † 7
ſolvendo, & multum dives, & ſufficit in propoſito quod ejus patrimonium tantum valeat quantum eſt quantitas promiſſa; Ioſeph. Ludovic. *dicta deciſ.* 33. *num.* 14. *&* 15. Farin. *dicta q.* 33. *n.* 91.

Quarto quando Notarius, vel Tabellio recepiſſet fidejuſſorem minus idoneum † 8
in præſentia partis non reclamantis; Ioſeph. Ludovic. *dict. deciſ.* 33. *num.* 16. Farinac. *dicta quæſt.* 33. *num.* 92. qui aſſerit ſatis eſſe non tantum expreſſum, verum etiam tacitum conſenſum partium.

Quinto quando erat ſolvendo † fide- 9
juſſor tempore fidejuſſionis præſtitæ, licet ex poſt facto fuerit effectus non ſolvendo, Farin. *dicta quæſt.* 33. *num.* 93. & idem in nominantibus officialem tunc idoneum, ſi poſtea non idoneus efficiatur obſervat Aceved. *in pragmat. de los Poſitos, cap.* 3. *num.* 7. *& in leg.* 13. *num.* 14. *lib.* 3. *recop.* & adverte ad prædicta quia ſunt contingibilia.

Illud autem advertimus, ut ad curiam à qua occaſione Notarij aliquantulum divertimus, redeamus, quod ſi plures † fue- 10
rint electores alicujus officialis non omnes in ſolidum tenentur, ut *in leg. fin.* ubi communiter DD. *ff. de conſt. pecun. & in leg. ſi plures*, ubi Bart. & Alberic. niſi aliquis non ſit ſolvendo Pirrus Maurus, *dict. cap.* 4. *num.* 23.

At ſi conſtiterit ex actis † electionis ali- 11
quos ex electoribus non præſtitiſſe ſuffragia pro tali officiali profecto non tenebuntur, argument. text. *in leg. cum plures*, §. *ſervum, ff. locat.* docet Puteus relatus ab Aviles *dicto cap.* 4. *Prætor. n.* 22.

Electores autem pro intereſſe, aut damnis ab officialibus per eos nominatis, præſtitis via † ordinaria, non autem executiva 12
ſunt conveniendi, & condemnandi, cum nullum contra eos adſit obligationis, ſeu fidejuſſionis inſtrumentum, cum tamen ex electione ſeu nominatione reſultet contra eos quædam ad inſtar approbatorum

obligatio,

obligatio,quod quidem ſingulare eſt, & omni animadverſione dignum, & ita in teſtibus approbantibus tenet expreſsè Ioan. Gutier. *lib.1.quæſt.2131.pract.n.10.*ibi:*viaque ordinaria opus erit ad eos conveniendos,* Aceved. dum ſpecialiter, & ſingulari jure in approbantibus bona eorum,qui pro redditibus Regiis ſe obligant contrarium obſervat, *in leg.6. tit.1. lib.9. Recopil. àn.1.* & in Notario, qui accepit fidejuſſionem, quæ poſtea apparuit inutilis, & inſufficiens; Farinac. *deciſ.*

Cum tamen pro adminiſtratione ſui officij quilibet Magiſtratus ſive voluntariè
13 illud ſuſceperit, ſive neceſſario,teneatur † fidejuſſores pro Syndicatu præſtare, ut *in leg.2. in fine ff. ad Municip.* ibi: *Imperator Severus & Antoninus reſcripſerunt non minus eos qui compulſi magiſtratu fungantur cavere debere, quam qui ſponte officium agnoverunt*,notat Penna *in leg.ſi quis decurio Cod. de decurion. lib.10.* & facit textus *in leg.2. tit.16. lib.2. ordinam.* quod procedit etiam
14 ſi idoneus † ſit facultatibus, & bona ſua obliget; quia adhuc non relevatur à præſtanda cautione, ut *in leg.1. ff.ut legat.ſuæ fidei nominatione*, Cavedo *obſervat.* Alex. *in leg.1. numero 12. & 13. ff.qui ſatiſdat. cogant.* idem jus (quod in electoribus, & nominatoribus ſuprà animadverſum remanet) in fidejuſſoribus procedit, & obſervandum erit, ut *in toto tit. de magiſtrat.Conven.*obſervat Pirrus Maurus *tract. de fidejuſſor. cap.36.*aliàs *in præludiis Fecheonis, 3.fol.1139.*

15 Tenentur tamen † ad intereſſe, non ad pœnam, quam Magiſtratus ſeu officialis delinquendo incurrit, *ex text. formali in leg.1. Cod. de peric. eorum qui pro magiſtrat. intr. lib.11.* ubi Bart. & Plat. ubi quod iſti fidejuſſores non tenentur ad id quod Magiſtratus ſeu officialis extra officium contraxit, vel deliquit; Bald. *in leg.2.ff.de magiſtrat. conven. & in authent. hoc licet porrectum col.fin. Cod.de ſacroſ. Eccleſ.* Hypolitus de Marſil. *in repetit. rubricæ de fide juſſor. n.181.* Nata *conſ.202.n.5.* Mantic. *de tacitis & ambig.lib.16.tit.4.n.22.*Raudenſ. *deciſ.Piſ.4.n.20.*Hering.*de fidejuſſor.part.1. n.35.& 189.* Aviles *in cap.4. gloſſa verbo obligado, & judicio Syndicatus, cap.3.n.19.* Giurba *deciſ.88. num.8.* Sicut nec tenetur
16 magiſtratus † nominans famulum, vel officialem pro delictis privatis extra officium commiſſis, ex pluribus quos refert Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.6. cap.10. num.40. tom.2.*

17 Non tamen fidejuſſores iſti tenentur † ex mala nominatione facta per Magiſtratum vel officialem de ſucceſſore ſuo, quæ utique nominatio frequentiſſime ab eis ſpeciali oppidi conſuetudine, vel ordinatione, quæ ſolet fieri, immediatè officiales antiqui ſolent novos creare,ita Doct. Platea, *in dicta leg. unic. Cod. de his qui pro Magiſtrat. fidejuſ.* Aviles ubi *ſuprà numero 19.*

Nec etiam tenebuntur ad intereſſe † vel 18
quid præſtare pro geſtis ab officiale extra tempus ordinarium, & conſuetum vacationi officij, etiam ſi prorogatio officiali ex nova conceſſione vel aliquo accidenti, termini per quem fuit electus,conceſſa fuerit, ut docet Bart. vel alias ejus nomine Nicolaus de Neapolis autor illius lecturæ, *in leg. titius, ff. de execution, tutorum.*

Pro cujus opinione Primò facit † tex- 19
tus *in leg. Labionem fin. cum leg. ſeqq. ff. de ambitu. & in leg. Lucius*, §. *Paulus, ff. de adminiſtrat. tutor.* ubi fidejuſſor. tutoris non tenetur pro eis quæ tutor extra pubertatem ſponte gerit.

Secundo quod regulariter quælibet † 20
fidejuſſio per prorogationem evaneſcit, & reſolvitur, ut *in leg. item quæritur*, §. *qui impleto, ff. eodem* gloſſa, *in leg.2. Cod. de procurat.* Iaſo *in leg. lecta. numero 9. verſic. circa iſtud notabile, ff. ſi certum petatur*, qui ampliat hoc verum eſſe etiam ſi fidejuſſor ſit abſens, & ignorans, ut *in leg. ſi unus*, §.1. *numero 1. verſ. nota ex iſto textu, ff. de pact. & in leg.1.* §. *& poſt operis, ff. de operat. nov. nuntiat.* ubi in terminis prorogationis loquitur Decius, *in cap. de cauſis numero 4. & 5.* & ibi Beroius *numero 34. de officio delegat.* Gratus *reſpon.126. numero 7. vol.1.* Gabriel. *in titulo de fideiuſſor. concluſione, 3. numero 70. verſ. quarto limita*, Theſaurus *deciſ. Pedem.125. tota*, Maſcard. *concluſ.124. numero 15.* Rota Roman. *deciſ.5.6. & 7. numero 1.* Mantic. *de tacit. & ambig. part.2. lib.16. num.21.*

Tertiò quod prorogatio tantum † ope- 21
ratur inter contrahentes, cæteris vero non intervenientibus præjudicium nullo tempore, ſeu caſu irrogavit ut Doctor. Immol. *conſ.12. verſ. quodam in fine* Barbacia *conſ.31. vol.1. & conſ.15. vol.7.* Alexand. *in leg.3. in fin. ff. de damno infecto.*

Quarto quia fidejuſſio † eſt ſtricti ju- 22
ris, ut *in leg. ſi pignore*, & *in leg. ſi fidejuſſor. ff. de fideiuſſ.* Decius *conſ 107. numero 2.* Burſat. *conſ.193. num.6.* Sfortia

conſ.41.

conſ.41. numero 45. Menoch. *conſ.119. numero 6. & conſ.213. numero* 13. Mantic. ubi *ſuprà dicto lib.16. tit.14. num.1. &* 2. & prorogatio non fit in his quæ ſunt ſtri-
23 cti juris † de tempore ad tempus, ad notata, *in cap.* Petrus & Gregor. *de officio delegati.*

Contraria tamen ſententia ſequenibus fulcitur fundamentis; & primo, quia proro-
24 gatio † cujuſlibet cenſetur facta cum ejuſdem pignoribus, cautionibus, pœnis, cautelis, renuntiationibus, & clauſulis, prout erat in primo termino, docet Neguſantus, *de pignor.3. part. membr.6. part.princ. num.3. verſ. adverte tamen*, Anton. Gabriel. *titul. de delation. concluſ.2. num.4.* & vulgo jactatur quod prorogatio novum
25 † contractum non facit, ſed tantum profert: Ruinus *conſ.101. num.3.* & per prorogationem nunquam inducitur novatio, ut *in §. præterea Inſtitut. quibus mod. ſolvit. obligatio.*

Secundò facit quod licitum eſt credi-
26 tori † abſque licentia vel permiſſione fidejuſſoris debitori terminum deſtinatum ſolutioni prorogare, nec ex hoc fidejuſſio liberatur, uti confirmant Hoſtienſ. & Anchar. Imol. & Abb. *in cap. conſtitutus de fidejuſſ.* Bart. *in leg. Lucius, §. Paulus, ff. de adminiſtratione, Tutorum*, Alex. *in leg. lecta* ubi Iaſon. 2. *ff. ſi cert. petat.* Vivius *lib.2. commun. opin. opinione* 110. Ceſal. *conſ.331. num.26. vol.3.* Bertrand. *conſ.188. vol.1. in princ.* Anton. Gabriel. *de fidejuſſ. concluſione* 3. *numero* 1. Marſil. *dicta rubrica de fidejuſſor. num.9.* Strach. *de decoctoribus, part.5. n.1.*

27 Tertiò quia terminus prorogatus † dicitur, & eſt idem cum termino deſtinato; Felinus, & Cagnol. *in cap. de cauſis de officio delegati*, & in terminis quod per ſimplicem prorogationem termini factam principali non liberentur fidejuſſores; *ex leg. item quæritur, §. qui impleta, ff. de locat.* Dinus *conſ.* 11. quæ talis eſt, Jaſ. *in leg.1. num.28. alias*, 25. *Cod. de judic.* Alex. *conſ.72. habita opportuna lib.6.* Socinus *conſ.21. lib.1.* Rota *deciſ.1. de poſit. in antiquis.*

Pro quarum opinionum oppoſitarum
28 diſcordia † ſedanda videndus eſt Pariſius de Puteo, *verbo fideiuſſor. officialium, cap.1. numero* 11. Antonius Heringius *de fideiuſſor. cap.2. §.12. à numero* 4. ubi latiſſimè procedit Pirrus Maurus *eodem tractat. cap.* 33. *ſectione*, 1. *num.16.* Cujus verba (quia verè ſcopum attingit) ad litteram pro vera reſolutione referre decrevi ibi: *pro concordia ſic diſtinguas ut etiam ſuprà tetigimus; quod prima opinio quod facta prorogatione, liberentur fideiuſſores procedat quando fideiuſſores ſunt obligati ad certum præfinitum tempus & limitatum; & dictum tempus eſſet elapſum, nam tunc facta prorogatione, & termini dilatione fideiuſſores non tenentur amplius; & ſic quando ex prorogatione termini augetur obligatio fideiuſſoris, puta, quia eſſet obligatus per duos annos, & prorogaretur ad duos alios annos; nam tali caſu fideiuſſores efficiuntur liberati, Abb.* in dicto cap.6. conſtitutus, 10. *Iaſ.* in dicta leg.1. Cod. de judicat. *Decius & Felinus*, in dicto cap. de cauſis, & in cap. præterea de appell. *Alexand.* conſ. 72. libro 6. & conſ.66. numero 6. lib.7. *Gratian.* reſponſ.126. numero 12. vol.1. *& diximus* ſuprà in hac eadem 2. part. ſect.3. cap.2. illat.2.3. & 4. & per totam. *Secunda opinio quod per prorogationem & dilationem termini fideiuſſores non liberentur, procedit quando fideiuſſores ſunt ſimpliciter obligati, & ſic quando per prorogationem non augetur obligatio; quia tunc facta prorogatione fidejuſſores non liberantur; quia per talem prorogationem in aliquo non gravantur, & ratio eſt, quia tunc prorogatio eſt facta ad differendam ſolutionem non autem ad finiendam, & tollendam obligationem quo caſu per prorogationem nunquam fideiuſſores liberantur*, & iſta diſtinctio eſt communis quam paſſim firmant DD. Specul. *de fideiuſſor. §.1. numero* 19. Alexand. *dicto conſ.72. numero 6. & conſ.66. libro 7.* Socinus *conſ.* 21. *viſis colum. 4. in fin. lib.1.* Capil. Tholoſ. *deciſ.181.* ubi addit. Decius *conſ.95. in fin. & conſ.400.* Marſil. *rubr. Cod. numero* 89. Franc. *in cap.1. de jurejurando in 6.* Guid. Papa, *ſingular.977. numero* 1. Abbas *in dicto capite, conſtitutus, numero* 11. *eodem*, Gratian. *dicto reſponſ.* 126. *numero* 12. *lib.1.* Tiraquellus *de retract. §.1. gloſſa 7. numero 26. vol.3.* Felinus *in capite, de cauſis numero 3. verſiculo contrarium tamen*, ibi: *ſecus ſi ſimpliciter fidejuſſerit*, ubi Decius *numero 7.* Bart. *de clauſul.41. gloſſa.7.* ad notata, quibus etiam adde Stracha, *de decoctoribus, part.5. numero* 1. Franc. Marc. *deciſ.539.* Bertrand. *conſ.188. vol.2.* Carrocius *de locatione & condemnatione, part.3. tit. de fideiuſſor. numero* 2. Maſcard. *concl.4. num.12.* qui hanc diſtinctionem communem vocat, ut etiam eam communem appellat Ant. Hering. *de fidejuſſor. cap.20. §. 12. num.3.* Et quando prorogatio dicatur augere obligationem ponit Dec. *in dicto*

cap. de cauſis num.7. ut etiam quando prorogatio obligationis fit, tertij prærogativæ præjudicat; advertit Galloſius, *de obligat. cameralı, n.19. 22.23. & 24.*

Non tamen me fugit aliquos tamen maximæ autoritatis viros auſos fuiſſe hanc communem diſtinctionem impugnare,ab-
29 ſolutè affirmantes fidejuſſores † ad certum, vel limitatum tempus obligatos per prorogationem per creditorem debitori factam à fidejuſſoria obligatione nullatenus eximi & liberari; inter quos fuerunt Iaſ. *in leg.lecta num.9.* Panor.*in dict. cap.de cauſis* ubi Beroius *n.37. de officio delegati*, quod ipſe hanc opinionem communem eſſe teſtatur Gabriel. *de fidejuſſor. col.3.* Emmanuel.Suarez *in Theſaur.commun.opin. littera F. num.160.* Theſaurus *deciſ.125.* & hanc æquiorem, veriorem, communionem, & in via diſputativa ſuſtentabiliorem eſſe inquit, Ant. Hering. *in dicto tract. de fidejuſſor. cap.70. §.12. num.4. uſque ad fin.* qui ad ipſa reſpondens contrariis opinionibus, & validis fundamentis, comprobare nititur.

Quid quod tamen non recedas à diſtinctione ſuprà firmata quæ & numero & pondere DD. eam præcedit,& præponderat;quo tamen ordine † debeant conveniri 30
officium eorum nominatores, & fidejuſſores,docet Papinianus, licèt difficili verborum ſenſu, *in leg. Imperator.11. cum duabus ſeqq. ff. ad municip. & de incol.* quarum verba ſic ſe habent, *Imperator Titius Antoninus*, & *leg.12.* ita ait: *& ei qui &c.*

Ex quarum legum contextura id in ſummo deducitur:primo loco convenien-
dos eſſe † Magiſtratus,vel officiales quando 31
malè geſſerunt;ſecundo loco his excuſſis, eorum fidejuſſores; tertio & ultimo nominatores ſeu electores, qua de re utiliter ſatis Ioann. Gutierrez *de juramento, confirmando, 1. part. cap.23. num.23.* ibi: *ex ea limitat. &c.*

Quando vero Magiſtratus † ſeu officia- 32
lis cui jus dandi tutorem pupillo competebat, vel non dedit, vel non idoneum; tunc primo loco convenitur tutor ſeu curator; ſecundo ejus fidejuſſor;tertio ſubſidiaria actione Magiſtratus & ejus hæres, ut poſteriori gradu nominator,ſeu elector, *ut §. ſciendum inſtitut. de ſatiſdat.tutor.* ubi notabiliter D. Richard. videndus.

TRACTATUS

TRACTATUS DE OFFICIALIBUS IN PARTICVLARI

PARS SECUNDA.

CAPUT PRIMVM.

De Prætoribus civitatum eorumque locum Tenentibus, & Judicibus Ordinariis cujuslibet loci, tam Regiæ Coronæ, quam privatorum Dominorum, seu Baronum.

SUMMARIUM.

1 *Prætorum muneris variæ quas sortitur, afferuntur nomenclaturæ.*

2 *Prætoris Ethimologia traditur*, remissivè.

3 *Correctoris, Prætoris aut Præsidis provinciæ nomen in Regno Castellæ frequentiùs adaptatur eis qui in civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur & constituuntur à Rege.*

4 *Correctoris nomen satis novum in Hispania.*

5 *Correctoris nomen à quo tempore & à quo Rege regnante usitatum fuerit.*

6 *Correctorum nominatio absque dubio ad Regem spectat.*

7 *Creatio Magistratuum vel Iudicum inter Regalia constituitur.*

8 *Rex Hispaniæ nullum cognoscit Superiorem temporalem, nec Imperatori subjacet, & major reputatur in regno suo quam Imperator in Imperio* & n. 9.

10 *Expenditur in proposito textus*, in leg. 1. tit. 4. part. 3. & leg. 2. tit. 18. eadem part. 3. & leg. 1. tit. 9. lib. 3. recopil. & in leg. 1. & 7. tit. 1.

11 *Rex potest omnes Magistratus seu judices vel officiales in civitatibus vel villis suæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra oppidorum voluntatem & civibus eorum resistentibus.*

12 *Correctorem seu Prætorem Concilium civitatis poterit nominare in aliquibus casibus.*

13 *Prætores in urbibus magnis solent esse equites, qui quia legum notitiam vel scientiam non professi sunt, suos Assessores habere debent, seu potius locum Tenentes.*

14 *Assessores seu locum Tenentes Prætorum qui solebant nominari ab ipsis Prætoribus, jam à Regiæ Coronæ Consiliariis nominantur.*

15 *Assessores Prætorum non dicuntur judices delegati, sed ordinarij.*

16 *Assessores Prætorum quomodo uti debeant officio suo, & quæ in eis qualitates concurrere debeant ut ad tale munus eligantur, traditur*, remissivè.

17 *Iudices tantum ordinarij qui vocantur* Alcaldes *in parvis villis Regiæ Coronæ nominantur ab ipsarum Conciliis.*

18 Alcaldes *verbum arabicum censetur.*

19 *Iudices ordinarij & cæteri officiales in oppidis Dominorum, an ab ipsis Dominis, an vero à Conciliis nominari debeant.*

20 *Iudicum creatio ex radice seu fonte jurisdictionis provenit.*

21 *Vendita seu concessa villa, attento jure communi, videtur concessa jurisdictio ipsius.*

22 *Vendita seu concessa villa, attentis legibus Regni Hispaniæ, non censetur*

conceſſa juriſdictio, niſi expreſsè caveatur.

23 *Conceſſa juriſdictione ſimpliciter, an videatur commiſſum merum & miſtum imperium, vel ſimplex tantum juriſdictio.*

24 *Conceſſa juriſdictione territorij, an videatur conceſſa in mari adjacenti territorio,* remiſſivè.

25 *Conceſſa per Regem juriſdictio, videtur tantum conceſſa quoad primam inſtantiam.*

26 *Conceſſio juriſdictionis, quantumvis ſit ampla & exuberans, ſimul cum territorio & Dominio totius oppidi aut villæ, Suprema juriſdictio nunquam cenſetur tributa.*

27 *Iuriſdictio Suprema à Rege non poteſt ſeparari & impoſſibile eſt quod à Rege abdicetur.*

28 *Rex dum concedit alicui Dominium ſeu juriſdictionem omnimodam in aliquo oppido, ſeu jus quod communiter in Hiſpania vocatur* Vaſſalaje *adhuc, vicini illius oppidi, etſi Dominio ſubiaceant omnimodè, tamen Regis vaſſalli dicuntur.*

29 *Vaſſalli Baronum ſemper dicuntur ſubditi Dominio Regis, & tenentur eum defendere contra Barones.*

30 *Poteſtatis Supremæ excepto effectu, in aliis omnibus vicini oppidi condonati alicui quoad Dominium & juriſdictionem, dicuntur vaſſalli dicti Domini.*

31 *Venditionis aut conceſſionis verba inſpicienda ſunt, ut dignoſci poſſit quid conceſſum aut venditum fuerit.*

32 *Iuriſdictio an in perpetuum vel ad vitam conceſſa videatur, ad dignoſcendum traditur* remiſſivè.

33 *Iuriſdictio an perſonæ vel territorio conceſſa fuerit,* remiſſivè.

34 *Iuriſdictionem præſcribi poſſe tam de jure communi, quam Regio certum eſt.*

35 *Iuriſdictio contra Regem immemoriali præſcriptibilis eſt.*

36 *Iuriſdictionis præſcriptionem vel immorialem ad perficiendam, an requiratur ſcientia Regis vel eius officialium.*

37 *Poteſtas ſeu juriſdictio Suprema Regis omnino impræſcriptibilis eſt.*

38 *Præſcriptio juriſdictionis contra Regem fit immemoriali, vel tempore, 40. annorum cum titulo: at contra Dominos particulares tempore ordinario 10. vel 20. annorum cum ſcientia illius contra quem præſcribitur.*

39 *Signum juriſdictionis eſt creatio officialium.*

40 *Erectio furcæ vel patibuli per mandatum Domini vel eius officialium, ſignum eſt juriſdictionis conceſſæ vel obtentæ.*

41 *Quod procedit etiamſi per centum annos non fuerit aliquis ſuſpenſus in illa furca.*

42 *Iuriſdictio in ſecunda inſtantia, probatur ex eo quod ad aliquem deferantur appellationes.*

43 *Iuriſdictionis uſus & exercitium probatur per impoſitionem & exactionem Collectarum ſeu Gabellarum, ſolutionem cenſus factam Domino vel oppido, receptionem decimæ, & Cuſtodiam Civitatis.*

44 *Iuriſdictio nunquam probatur ex actibus qui Dominio conveniunt, cum unum ab altero prorſus ſeparatum ſit.*

45 *Iuriſdictionis licèt ſint plures actus & per unum probatum, videatur probata tota juriſdictio in univerſum; hoc intelligi tamen debet ſi ille actus ſit univerſalis.*

46 *Iuriſdictionis conceſſio quando non eſt aperta & non adeſt titulus, cum agitur de ea interpretanda, extendenda eſt vel coarctanda per uſum & exercitium poſſidentis.*

47 *Baro vel Dominus oppidi in qua ſibi conceſſa fuerit juriſdictio, poterit ſuum judicem qui vulgo,* Alcalde mayor *nominatur, conſtituere cuius juriſdictio conceſſa tantum cenſetur in prima inſtantia, non autem in ſecunda, nec in gradu appellationis.*

48 *Iuriſdictio in ſecunda inſtantia ſi expreſsè conceſſa fuerit judicibus à Baronibus creatis, quamvis ad eos appellari poſſit, tamen ab ſententia ab eis lata in gradu appellationis, appellatur ad Regiam Curiam.*

49 *Iudex, vulgo* Alcalde mayor *appellatus in nihilo maior reputatur cæteris judicibus ordinariis, etſi hoc nomine contrarium ſignificare videatur.*

50 *Iudices per Dominos ſeu Barones creati in ſuis villis, non poſſunt nominari Correctores, ſicut judices Regis in eius oppidis.*

51 *Iudices à Baronibus nominati non poſſunt multam indicere extraiudicialem in contumaces ſeu rebelles ſuis juſſionibus niſi ob defenſionem ſuæ juriſdictionis & in quantitate trium Solidorum auri.*

52 *Iudicibus per Barones conſtitutis non debent perſolvi ſalaria ex burſa communi, ſed ex bonis ipſius Domini.*

53 *Iudices vulgo,* Alcaldes mayores *nominati à Dominis oppidi non poſſunt ob infirmita-*

infirmitatem constituere suos substitutos, qui in Hispaniæ vocantur, Tenientes.

54 *Barones seu Domini in oppidis in quibus juris dictionem habent, reputantur ad summum ut Prætores seu Correctores Regis.*

55 *Baronibus seu Dominis oppidorum dum jus ex privilegio ita competit, poterunt judices ab ipsis nominati nominare sibi substitutos.*

56 *Prætorum seu judicum officia vulgo*, Alcaldes ordinarios, *quia sunt necessaria, nullus potest ab eis nisi ob infirmitatem vel aliam rationabilem causam excusationem habere.*

57 *Prætorum seu judicum ordinariorum ad officia acceptanda quomodo compellendi sunt ad ea electi.*

PRÆTORUM munus diversum in Iure nomenclaturam † sortitur, nam & 1
Præses, vel Præfectus, Prætor, seu Corrector, vel Reipublicæ Administrator, ut *in author. de Iudicibus in princip.* ubi gloss. *verbo administratoribus qui tali muneri*, designantur, & solent nuncupari; & hæc nomina ad significandum prædictum munus, synonyma sunt, ut colligitur, *ex l.4. & eod. tit. Cod. de officio, Rectoris, leg. Iul. Cod. ut omnes Iudices tam civiles quam crimin. leg. de aliment. Cod. de transact.* ibi: *de futuris autem sine prætore, aut præsidente l.2. Cod. quibus non objicitur longum tempus præscriptio*, ibi: *præfectus noster, leg. de omnibus, & leg. legatus Cæsaris 20. ff. dict. penultima, ff. de offic. Præsidis auth. ut Iudices sine quo suffragio.* Hæc autem omnia gloss. & ibi Platea *in l.2. Cod. de decurion.* Bart. Angel. & Alex. *in l.1. ff. de officio Præsidis*, Montalt. *in repertorio legum. Regni verbo Correctores*, & *in l.1. tit.4. part.3.* Avendaño *in cap.1. Prætorum*, docet Conradus *in templo Iudicum lib.1. cap.7. & in Curiali brevi, lib.1. cap.9.* Cassan. *in catalog. gloria mundi, 7. part. considerat.18.* Petr. Gregor. *3. part. syntagmatum juris, lib.4. cap.32. num.3. & sequenti*, Fenest. *de Magistratibus, cap.19. & cum barone*, Didacus Perez *in Rubric. tit.16. lib.2. ordinament. verbo de los Corregidores*, Ethimologiam † cujuscumque nominis, & in quibus officium Prætoris seu correctoris cum aliis Magistratibus, docet & latè prosequitur Bobad. *lib.1. politicor. cap.2. & n.3. cum seqq.* 2

Nomen autem Correctoris † Prætoris; aut Præsidis Provinciæ, in Regno Castellæ frequentius adaptatur eis qui in civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur, & constituuntur à Rege nostro, ut *in lib.1. & 3. & 5. art.5. lib.3. Recopil.* docet Conradus *in pract. cap.4.* Bobadill. ubi *suprà num.9. & 11.* & in Hispania novum & satis modernum † est, si quidem tempore Regis Alphonsi IX. cognomento sapientis legum patrij juris conditoris, qui hodie communiter vocantur, *Corregidores* Judices, & vulgo *Alcaldes* cognominabantur, ut *in l.1. Otro si Iudices, tit.4. & l.1. tit.16. part.3. & l.4. tit.24. eadem part.* ibi: *Pro judicio de Alcalde de alguna Ciudad, o villa & in l.6. & 7. tit.18. part.3.* ubi Gregor. Lopez *gloss. fin.* & multo post, ita fuit observatum, ut *in l.1. & 2. tit.22. l.8. novæ recopil.* & à tempore † tantum Alfonsi XI. hoc nomen Correctoris usitatum invenio in curiis Legionens. civitatis, *Era* 1387. *petit.8.* & in curiis cælebratis ab Henrico II. Burgis, *Era* 1411. *petit.* 4. & à Ioanne Rege I. hujus nominis Viruice, *Era* 1487. *petit.* 24. & à Domino Ioanne II. in civitate Camorens. 1.4.32. ex quibus proditæ fuerunt, *l.1. ordinament.1. & 2. tit.16. lib.2. hodie l.1. & 3. tit.9. lib.3. recopil. lib.5. tit.9. eodem lib.* Et plures de officio & cura Prætorum egerunt, ut videre licèt per Castill. de Bobadill. ipse autem & accuratius & latius omnibus, ita ut Hispaniæ tanto viro, & hujus rei autore gloriari possimus. 3 4 5

Nominatio autem istorum † Correctorum absque dubio ad Regem nostrum spectat; licèt enim antiquitùs in populo Romano resideret, ut constat ex Cicerone in Rufum ibi: *Omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo Romano proficisci convenit*, tamen ad sedandas ambitiones, quæ in gubernatione mundi, & dignitatibus distribuendis, (vel ut aptius dicam) usurpandi jam vigebant, populus in Augustum Cæsarem Imperatorem secundum, omne imperium, & potestatem transtulit, *leg. regia*, quæ ita nuncupatur, vel quod à Romulo expressa leg. talis potestas fuit concessa vel, quod ex tali translatione, seu lege lata Regis majestas fuerit concessa, ut patet ex *l.1. ff. de constit. Princip.* exornat latissimè Tapia *in dict. l.1.* qui integrum super ejus interpretatione confecit librum præsertim, *cap.1. novissimè, ff. de origine juris, lib.1. de offic. præfecti prætorio, leg.1. sed hoc statu Cod. de veteri jure; sed & quod Principis instantia, de jure naturali gent. & civil.* ibi: *Cum lege Regia, quæ de eius Imperio lata est populis eis, & cum in omni imperium suum, & potestatem transtulerit* 6

ſtulerit, *l.*1. ubi Gregor. Lopez verb. *las gentes*, *&* 2. *&* 7. *tit.*1. *part.* obſervat. Corraſius *lib.*7. *miſcellarum*, *cap.*8. Philip. Corneus *conſ.*1. *vol.*3. *&* *conſ.*177. *vol.*1. Añar. Ribaldus *in hiſtoria iuris civil. lib.*4. *circa principium*, Conrad. *in templ. Iudic. l.*1. *cap.* 1. *tit. de Imperator. num.*1. *& ſequent.* Menchac. *lib.*2. *controv.* Euſar. Illuſtr. *cap.*82. *num.*2. Corr. *in practicis cap* 1. *num.*3. Caſſaneus *in catalog. gloria mundi*, 5. *part. conſiderat.*24. *verſ.*15, Petrus Gregor. *ſyntagm. iuris*, 3. *part. lib.*47. *cap.*20. *num.*5. Parlador *lib.*2. *verſ. quotid. cap.*1. *num.*5. Mier. *de maiorat.*4. *part. quæſt.*1. *num.*46. *&* *in nova impreſſion. num.*.. Caſtill. de Bobadill. *lib.*1. *politicorum*, *cap.*2. *num.*15. *&* *lib.*3. *cap.*8. *num.*103. *&* *num.*152. Maſtrill. *de magiſtratibus*, quæ utique tranſlatio Imperij videtur divino teſtimonio approbata ut habetur Matthæi, *cap.*22. ibi: *Redite quæ ſunt Cæſaris*, notat. Oldrad. *conſ.*

7 Itaque inter regalia conſtituitur † Magiſtratuum vel Iudicium Creatio, *l.*2. *ff. ad l. Iuliam de ambitu*, ibi: *Quid ad curiam Principis Magiſtratuum creatio pertinet*, *non ad populi favorem*, & *in cap.*1. quæ ſint regalia veluti in uſibus feudorum ibi poteſtas conſtituendorum Maſtratuum, ad Iuſtitiam explendam, & in ea fundatam habet in victiſſimus Rex noſter ſuam intentionem, & docet Afflictis, *in cap.*1. *quæ ſunt regalia in uſibus feudorum verſic. poteſtas*, *ex num.*1. Bald. *in cap.*1. *in princip. ex num.*2. *de allodiis*, Alex. *in l.*1. *n.*35. *verſic.* Unde dicit Bald. *ff. de iur. omn. Iudic.* Albertus Brunus *conſ.*120. *collat.*2. *verſic. & ſi Iuriſdictio*, & Rex noſter non cognoſcit Su-
8 periorem † temporalem nec ſubjacet Imperatori de quo vide quos refert Azeved. *l.*1. *tit.*1. *l.*4. *num.*6. Et quod major reputetur Rex noſter in Regno quam Imperator in Imperio eſt textus expreſſus, *in l.*8. *tit.*1. *part.*2.

Et hîc inſerere poteris omnia ea quæ adducunt Chroniſtæ Hiſpaniæ in hoc ar-
9 ticulo, quod Rex invictiſſimus † noſter non recognoſcit Superiorem, nec Imperatori ſubjacet.

Et de jure Regni expreſsè ita Cavetur
10 † *in l.*2. *tit.*4. *part.*3. *&* *l.*2. *tit.*18. *eadem part.*3. & *l.*1. *tit.*9. *lib.*3. *recopil.* & *in l.*1. *&* 7. *tit.*1. *l.*4. docet Martinez *in l.*1. *tit.*10. *gloſſ.*2. *n.*1. *lib.*5. Bobadill. ubi *ſuprà n.*19. *&* *lib.*2. *cap.*16. *num.*73. *&* *num.*74. Ramirez *de leg. Regia* 23. *num.*60. Valaſc. *de iur. emphyt. quæſt.*8. *num.*21. Corr. *in Regia poſſeſſion.*2. *part. q.*9. *uſque ad finem*, Ioannes Garcia *de expenſis*, *cap.*968. Burg. de Paz *in pragm. legum Taur. n.*32. Maſtrill. ubi *ſuprà.*

Vnde Rex ad libitum poteſt omnes † 11
Magiſtratus ſeu Iudices, vel officiales in civitatibus vel villis ſuæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra voluntatem oppidorum, & eorum vicinis reſiſtentibus; quia omnis Iuriſdictio in regno iſto ab eo provenit & dimanat tanquam à fonte Iuſtitiæ, & *in auth. conſtitutivo*, *quæ de dignitatibus in* 1. Bald. *in cap.*1. *quis dicatur* Dux, Marchio, ſeu Comes, *in verb. à Principe*, in uſibus feudorum, & facit text. *in cap. Domnus*, 19. *diſtinctè cap. fundament. in* 1. *de elect. in* 6. Andeiſen *in tit. quæ ſint regalia*, *verb. poteſtas conſtituendorum*, Lucas de Peña *in leg. contra verſ.*77. *de re milit. lib.*12. Caſſaneus *in conſuetud. Burg. rubric.*8. *in* 3. *verſic. Nunquid in addit. num.*24. & *in Catalog. glorin mundi*, 5. *part. conſiderat.*24. *verſic.*15. *&* 71. *&* *conſiderat.*30. Petrus Gregor. *dict.*3. *part. ſyntagm. lib.*47. *cap.*2. *num.*60. *verſic. Proinde & num.*9. Montalbus *in l.*50. *tit.*6. *part.*1. *verb. franquecas verſic. pro contraria parte*, Avendanus *in cap.*1. *Prætorum*, Covarruv. *in pract. cap. num.*9. Matienz. *leg* 1. *gloſſ.*21. *num.*3. *tit.*10. ibi: *recopil.* Girond. *de gabellis*, 1. *part. num.*33. *verb. lare alleg.*80. *tom.*2. *à num.*3. *&* 4.

Sed in aliquibus caſibus poterit Concilium † civitatis ſeu villæ nominare Cor- 12
rectorem, ſeu Prætorem veluti ſi deceſſerit antequam nominaretur cujus locum Tenens, ſeu Subſtitus, vel ſi eſſet in loco tam diſtanti ſeu remoto, quod in longo tempore non poſſet facilè adiri aut rogari, aut propter ſuas ingentes & magnas curas & occupationes negligens eſſet in nominando Correctore, ut videre licèt per Caſtill. de Bobad. *dict. l.*1. *politicor. cap. ex rationibus & juribus per eum perpenſis ex num.*24. *cum ſeqq.* Iſtorum autem Prætorum ſeu Correctorum, conditiones & qualitates tanti muneris, ſeu dignitatis capaces ſint exiſtimentur, ac merito eligantur & nominentur tradit copioſè & ſatis eruditè Bobadill. *dict. lib.*1. *cap.*3. & quomodo ſic nominati uti debent tali munere tradit, *per totum ſuum tractat.* & omnes alij relati qui de prætura ſcripſere.

Hi autem Prætores quandoque (utpote in urbibus magnis) ſolent eſſe equites, qui nec legum ſcientiam nec notitiam profeſſi ſunt vel fuerunt, nec habent; & ideo frequenter debent habere ſuos † Aſ- 13
ſeſſores, vel ut aptius dicam eorum locum in Iuſtitiæ adminiſtratione, & litium expeditione tenentes quos hic pono ſermone vulgari, eodem appellamus nomine nempè

Tenientes

Tenientes quod jure communi etiam præviſum exiſtit, ut *in authent. de mandatis Principum feſtinatis*, ibi: *etiam Conſiliarium, & quicumque fuerit circa te aſſumere virum optimum & purum undique & contentum his quæ à fiſco dantur, & ſi quis Prætor ſpem auxerit, & non inveneris eum cuſtodientem tibi fidem juſtam illum quidem expelles* & *in auth. conſtit.* 82. ibi: *In noſtris Magiſtratibus omninò ad manus ſint, & aſſeſſores, qui legum placita explicent; & illi illorum ſuppleant occupationes*, & de jure noſtro regio, eſt textus *in l.* 22. *tit.* 9. *part.* 2. ibi: *E para facer bien, eſto bien aſi como conviene debe aver conſigo omes Savidores, de fuero, e de derecho, que ſe ayuden a librar los pleytos, e con quien aya conſejo ſobre las coſas dudoſas* & *in l.* 10. *tit.* 5. *lib.* 3. *recopil.* ibi: *y mandamos que quando ſe les fuere prohibidos de los tales officios ſe les mandare, y encargue de nueſtra parte que tomen y tengan conſigo tenientes letrados de ſciencia y experiencia*, & *in l.* 11. & 22. *eod. tit.* 5. & *lib.* 3. ibi: *Que ſirvan los officios por ſi miſmos y por ſus officiales ſiendo ellos preſentes*, & *in l.* 4. *tit.* 6. *lib.* 3. *tit.* 6. docet Avendaño *de execut. cap.* 3. *num.* 1.

Horum autem Aſſeſſorum ſeu locum Tenentium Correctorum nominatio † ſolebat 14
eſſe curæ, & poteſtati eorum, ut *in lib.* 4. ibi: *excoja tit.* 6. *lib.* 3. *recopil.* Aviles *in cap.* 4. *Prætor. in princip. Bobad. lib.* 1. *politicor. cap.* 12. *num.* 3. Jam vero à Conſiliariis Regiæ Coronæ creatur, ſicut ipſi qui Prætorum aſſeſſores, ſeu locum tenentes Juriſdictionem Ordinariam merum & mixtum Imperium habent, & utique de omnibus cauſis cognoſcere valeant; quia eorum authoritas à lege pendet, ex Caſſaneo *in Catalog. gloria mundi*, 7. *part. conſiderat. poſt principium*, Aviles *in cap.* 4. *Prætorum gloſſ. juxta n.* 2.

Nec Judices nec legati dici poſſunt †, ſed 15
Ordinarij dicuntur ut obſervat ex veriori reſolutione Hypolitus Rimin. *& in Rubr. ff. de offic. ejus cui mandata eſt Juriſdictio*, Maranta *de ordine Judiciorum*, 4. *part. diſtinct.* 5. *num.* 18. Covarr. *lib.* 3. *Variar. cap.* 5. *tit. num.* 4. Aviles *in cap. cum Prætorum, cap.* 4. *&* in gloſſa verb. *Juſtitia, num.* 5. Avend. *eodem tractat.* 1. *part. cap.* 3. *num.* 2. Acevedo *in l.* 10. *tit.* 5. *num.* 1. & 2. *in l.* 1. *tit.* 9. *lib.* 3. *recopil.* Cæſar Coſta *lib.* 2. *variar. ambiguitatum, cap.* 7. & latius, atque elegantius Petrus Auguſtus Morla, *in Imperio Jur. tit. de Juriſdict. omn. Judic. in præludiis num.* 85. qui refert & reſpicit contrariæ opinionis ſequaces.

Et quomodo uti debeant officio ſuo, & quæ † qualitates in eis concurrere de- 16
beant ut ad tale munus eligantur, & de plurimis ad eos ſpectantibus videndus eſt Caſtillo de Bobad. *dicto lib.* 1. *cap.* 12. *per tot.*

Sed in oppidis & villis parvis Regiæ Coronæ, nominantur vulgo Iudices † Or- 17
dinarij ab ipſis Conciliis, qui vocantur, *Alcaldes* ut *in l.* 1. *verſic. Otro & lib. tit.* 4. & *l.* 1. *tit.* 16. *part.* 3. & *lib.* 4. *tit.* 24. *eadem part.* ibi: *Por Iuicio cap.* 4. *num.* 5. *in fin.* Bobad. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 11. & *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 71. & in eis crimin. ineſt quædam permiſſio & tolerantia Regis ut nomine ſuo Iudices eligant & conſtituant D. Lar. *alleg.* 80. *n.* 1. videndus.

Et verbum hoc *Alcaldes* arabicum † 18
arbitror de quo vide Oroſium, Covarr. *in theſaur. linguæ Latinæ in dict. verb. Alcaldes.*

In oppidis verò † Dominorum major 19
difficultas eſt & frequenter ſolet controverti, an ab eis, an vero à Conciliis nominari debeant Iudices hi & cæteri Iuſtitiæ officiales.

Et ſanè clarioris intelligentiæ gratia, in hac re, in qua tot lites quotidie oriuntur aliqua prædeterminanda duxi.

Et prima, quod Judicum † creatio uti- 20
que provenit ex radice ſeu fonte Juriſdictionis, ut notat Albert. Brunus *conſ. feudal.* 171. *verſic. & qui ponere officiales*, Boërius *deciſ.* 152. Avend. *de exequend. mandat. cap.* 1. *num.* 13. *verſic. Ex quo ſolet* Nat. *de Juriſdiction. part.* 1. *cap.* 41. *num.* 4. qui ait Barones in ſuis terris habere poteſtatem creandi Magiſtratus ſi habent Juriſdictionem à Rege; Maſtrill. *lib.* 4. *de Magiſtratib. cap.* 17. *num.* 1. ubi *num.* 2. probat, quod creare officiales fructus eſſe Juriſdictionis, & *num.* 4. quod immo officialium creatio eſt ipſa Juriſdictio, quia conſiſtit in eis creandis ex Bald. *in tit. de pace Iuramento firmanda*, uſque ad *num.* 4. Gregor. Lopez *in l.* 2. *tit.* 4. *part.* 3. *gloſſ. Eſtos a tales*, Molin. *de Hiſpan. primogen. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 1. Matienz. *in lib.* 1. *tit.* 10. *lib.* 5. *novæ recopil.* gloſſ. 21. *num.* 1. Bobadill. *lib.* 1. *politicor. cap.* 2. & *num.* 19. *littera O.* Caſſaneus *conſ.* 43. *num.* 5. Molde Medrane *in allegatione de vic. Regis Aragonis*, 1. *part. num.* 9. Petrus Ludovicus Martinez *in allegat contra. ria num.* 124.

Secundo præmitto, quod vendita, ſeu 21
conceſſa † villa, ſeu oppido, in dubio, attento Jure communi, videbatur conceſſa Juriſdictio ex Barthol. *in l.* 1. *cum urbem per text.* ibi: *ff. de offic. præfecti urbi &, ff. in l. inter, ff. de acquirendo rer. Dominio* Angel. *in l.* 1. §. *qui mandatam, ff. de offic. eius cui mandata eſt Juriſdictio*, Bald. *in l. ff. de rer. diviſione;*

*diviſione num.*43. *& in cap.*1. *de capitan. qui cui vend. in uſibus feud. & l.*5. *ff. de Iudic.* Iaſ. ibi: *& conſ.*42. *col. in volum.*1. Boërius *deciſ.*227. *num.*8. *&* 9. Avend. *in cap.*5. *Prætor. num.*10. Duar. *allegat.*6. *num.*6. *& num.*15. Gregor. Lopez *in num.*68. *verb. Tal Villa, tit.*18. *part.*3. Covarr. *in practic. cap.*1. *num.*10. Martinez *in l.*1. *tit.*10. *l.*5. *recopil. gloſſ.*21. *num.*24. Conrad. *in tempt. judicum lib.*1. *cap.*14. *verb. juriſdictionis concedit, num.*5. Mieres *de majorat.*4. *p. q.*20. *num.*19.

22 Verum ex legibus Regni conceſſa † villa ſeu oppido, non videtur conceſſa Iuriſdictio, niſi expreſsè caveatur, quod deduxi, *ex l.*9. *tit.*4. *part.*5. *& l.*5. *tit.*15. *part.*2. *& l.*12. *part. eadem, tit.*1. & expreſſius *in l.*1. *tit.*10. *lib.*5. *recop.* ibi: *Pero ſi en los privilegios y mercedes que aſi ſe hubieren echo à nueſtros ſubditos y naturales de villas y lugares no ſe dixere expreſamente, que ſe leſda en ellos la Iuſticia ſino que les dona, da, y enagena la Villa y Lugar con que reſerva para ſi, en ella el Rey la Iuſticia, ſi el ſeñor en la Tal Villa, o Lugar la menguare, o dixere que la da, o dona, con que no entre en ella, o Lugar, Merino, ni Alcalde ni ſayon, ni official por que de las tales palabras, y de cada una de ellas pareze que reſulta la intencion del Rey aver ſido de donar, dar, o enagenar la Iuſticia, tenemos por bien que aquel aquien fueſſe dada, o donada la Tal Villa, o Lugar con las dichas palabras o cada una dellas aya la dicha Iuſticia ſi uſo della. Y ſi por el dicho privilexio, o merced no ſe dixeren las dichas palabras, o alguna dellas, pero dixere otras, conviene a ſaver que le da, dona, o enagena la Villa o Lugar enteramente no retiniendo para ſi alguna coſa, o que lo da en todo poderio de Señorio real; como al Señorio real perteneze; queremos y mandamos que aya por ella Iuſticia, ſi deſpues de tal privilexio, o merced uſo de ella continuadamente por tiempo de quarenta años no ſiendo en el dicho tiempo echa interrupçion civil o natural por nos o por otro en nueſtros nombre, y ſi en los tales privilegios, Cartas, o mercedes no fueren pueſtas las dichas palabras, ſino otras, que le da, y dona la Tal Villa, o Lugar con todos ſus derechos, que en el, y en ſus terminos el Rey ha, y debe aver en qualquier manera entienda ſe que no leda la Iuſticia por las dichas palabras ſalvo ſolamente las rentas y derechos de la heredad, y calumnias, y las heredades que el Rey tubiere en la Villa, o Lugar*, Quod ita obſervavit Matienz. *in dict. l.*1. *gloſſ.*21. *num.*26. *cum ſeqq.* Villalob. *in antinom. lib.*1. *num.*161. Oland. *in concord. antinom. lib.*1. *num.*86. Gregor. Lopez *in l.*12. *verb. ſingulos privilegios tit.*1. *part.*2. Gutierrez *lib.*2. *pract. quæſt.*131. Aceved. *in dict. l.*1. *tit.*10. *lib.* 5. *recopil. num.*34. *in verb. Salvo ſolamente*, & quibus verbis videatur conceſſa Iuriſdictio, vide, *dicta in leg. Imperium, ff. de juriſdict. omnium Iudic.* & Azeved. *in dict. l.*1. *recopil. per text.* ibi: *Concedi de la Iuriſdicion civil y criminal, num.*28. *&* ibi: *Aya la dicha Iuſticia*, Matienz. ibi: *in dict. l. gloſſ.*7. & an conceſſa † Iuriſdictione ſimpliciter 23
videatur commiſſum merum, & miſtum Imperium, vel ſimplex tantum Iuriſdictio conſule Felinum, *in cap. quoad ſedem, n.*4. *de offic. Ordin.* Matth. de afflictis, *in prælud. conſtitut. Siciliæ, quæſt.*6. *num.*4. *& lib.*1. *rubric.*47. *num.*13. Didacum Perez *in l.*1. *tit.*1. *lib.*3. *ordinament. col.*4. *fol.*756. Et quidem ſi concedatur Iuriſdictio † territo- 24
rij utrum videatur conceſſa in mari adjacenti territorio diſputat Ruin. *conſ.*28. *num. fin. vol.*1. Marian. Fecia, *in tranſlat. de ſubfeudis baron. tit. quis dicatur Marchio, n.*3. *& ſequenti*, Caſtill. de Bobadill. *lib.*2. *cap.*6. *num.*217.

Et in dubio conceſſa per Regem † Iuriſ- 25
dictio alibi videtur conceſſa tantum quoad primam inſtantiam, ut ſimul cum Iudicibus ordinariis à populo nominatis, poſſit conſtituere ſuum Iudicem, qui cum eis poſſit, ut vulgo dicimus, cognoſcere de cauſis, *a prevncion*, non vero in gradu appellationis, quod latiùs proſequendum eſt; ut per Bobadill. *dict. lib.*2. *cap.*16. *ex num.*77.

Illud tamen advertere, non omittam quod quantumvis Iuriſdictionis conceſſio † ſit ampla & exuberans ſimul cum territorio, & dominio totius oppidi aut villæ 26
ſuprema Iuriſdictio nunquam cenſetur tributa, eſt textus expreſſus *in dict. l.*1. *tit.*4. *recopil.* ibi: *Que ninguno ſea oſado de eſtorvar ni impedir en los lugares de Señioro la Iuriſdiction ſuprema que tenemos*, tradit Covarr. *in pract. cap.*4. *in princip. & in repetit. cap.*1. *quamvis paſtum, 2. part. ex num.*4. *de pactis in* 6o. Non enim poteſt hæc Iuriſ- 27
dictio † à Rege ſeparari, ut radius ſolis ab ipſo ſole, ita enim magnitudini, & auctoritati ejus inhæret, ut *in l.*9. *tit.*13. *part. tit.*2. docet Gregor. *& in l.*8. *verbo aquien tit.*13. *part.*2. & impoſſibile eſt quod à Rege abdicetur, ut affirmat Bald. relatus per Afflictum *dict. rubric.*47. *num.*9. Roland. à Valle *conſ.*1. *n.*134. *vol.*24. Grammatic. *conſ.*28. *&* Avendan. *in cap.*5. *Prætor. num.*2. *lib.*1. Covarr. ubi *ſuprà num.*1. Alvarus Valaſc. *in tract. de jure emphyt. quæſt.*8. *num.*31. Aviles *in cap.*1. *Prætor gloſſ.*1.

gloſſ.1. num.3. Unde ſuperflua & fruſtranea ſunt aliquarum conceſſionum verba in quibus ſuprema Iuriſdictio reſervatur; nec enim hac obſervatione opus erat, ut *in l.5. adfinem, tit.5. part.1.* ubi Gregor. verb. *dixeſſe* Avend. *in cap.5. Rector. n.2. lib.1.* Ex quo & illud provenit, quod quan-
28 do Rex noſter concedit † alicui Dominium, & juriſdictionem omnimodam, in aliquo oppido, ſeu villa, ſeu jus quod communiter in Hiſpania vocamos *Vaſallaje* adhuc vicini illius oppidi etſi Dominio omnimodè ſubjaceant, tamen dicuntur Regis vaſſalli, ut notat Ludovic. Molin. *lib.11. de Hiſpaniar. primogen. cap.13. num.47. &* 48. Parlad. *different.19. num.4. tit.3.* Covarr. *in pract. cap.4. num.2.* Caved. *deciſ.106. num.1. 2. part.* præter ſuperioritatem, quæ ſemper reſidet, & manet in Rege, ex Bald. *conſ.333. lib.1. & in rubric. cap. de rer. diviſion. num.1. & in l.2. num.39. Cod. de ſervitut.* Afflict. *deciſ.165. num.10.* Caved. *deciſ.40. num.2. part.2.* Menoch. *de recuperand. poſſeſſion. remed.1.*
29 *num.3.* adeoque vaſſalli Baronum † ſemper dicuntur ſubditi Dominio Regis, & tenentur eum defendere contra ipſum Baronem.

Sed præter effectus ſupremæ poteſtatis
30 † in omnibus aliis, vicini Oppidi condonati alicui quoad Dominium & Iuriſdictionem vaſſalli dicuntur prædicti Domini, & in quibus conſiſtat hoc munus vaſſallagij, decidit text. *in l.2. & in lib.4. & 5. tit.25. part.4. & de origene ejus*, videndus eſt Andreas de Sern. *in præludiis feudalib. collat. 9. quæſt.4.* Caccialup. *in cap.1. de feudor. cognition.* Marin. Frecia *in tract. de ſubfeud. Baronum, lib.1. in princip. num.1. & ſequent. part.3.* Vldaric. Zatius *cap.51. tom. feudal. in princip. & in l.2. verſic. Curias*, Pirrus *in conſuetudinibus, Aureliæ, tit. feudis in princip.* Claudius *in tract. de re militar. lib.9. cap.20.* Uvalfan. *lib.1. comentarior. hiſtoriæ Romanæ*, Franciſcus Conanus *lib.1. commentar. tit. de bon. libertor. fol.* 172. Caſtil. de Bobad. *lib.1. cap.166. ex num.14.*

Tertiò præmitto quod principaliter &
31 primo loco privilegij † ſeu venditionis aut conceſſionis verba, ut dignoſci poſſit quid fuerit conceſſum aut venditum, inſpicienda ſunt, ut *in cap. porrò & in cap. recipimus & in cap. ex tenore, de privilegiis*, Baldus *in præludiis feudalibus, num.47. & in l. quoties, Cod. de ſuis & legitimis hæredibus.*

32 Et in dubio an videatur conceſſa † Iuriſdictio in perpetuum vel ad vitam diſſerit Bonifacius *in peregrina legum practicar. verb. Iuriſdictio, quæſt.1.* ubi rejicit opinionem Bartholi, *in l. pater, ff. deſerit*: Et an videatur conceſſa territorio, ſeu perſonæ diſputat Boërius *deciſ.227. num.17.* Si autem obſcura fuerit vel dubia ex uſu & obſervantia utique extendi vel coarctari debet privilegium, venditio ſeu conceſſio, ut in propoſito decidit mirabilis, & ſingularis text. *in dict. l.1. tit.10. lib.5. novæ recopill.* ibi: *Pero ſi en los privilexios y mercedes, que aſi ſe hubieren echo, o hicieren a nueſtros ſubditos de Villas, y Lugares naticiales no ſe les dixere expreſſamente que ſe les da en ella la Iuſticia, ſi no que les da, dona, y enagena la villa y Lugar en que reſerva, para ſi en ella el Rey la Iuſticia, ſi el ſeñor en la tal villa o lugar, lo menguare, o dixere que la da con que no entren en el Lugar Merino, ni Alcalde, ni ſayon, ni official por que de las tales palabras y de cada una de ellas reſulta y la intencion del Rey averſido de dar, donar o enagenar la Iuſticia; tenemos por bien, que aquel aquien fue dada, o demandada la tal villa o lugar con las dichas palabras a cada uno dellos, y a la dicha Iuſticia, ſi uſo della:* ibi Matienz. *in verb. uſo della*, diſſerit quod tempus ſufficiat, † & ſanè ex alia & 33
diverſa ratione, quam ipſe denotat, exiſtimo indiſtinctè ſufficere dicendum, quandoquidem hic de interpretatione privilegij agatur, ut *in cap. cum dilectus de conſuetudine*, ubi Antonius de Butrio & Abb. *num.7.* ſingulariter Paulus de Caſtro *conſ.47. num.44. lib.1. text. in l.4.* quæ incipit *expaladinar. tit.33. part.7.* & plures refert Molin. *lib 2. de Hiſpaniar. primogen. cap.6. num.57.* & conducunt quæ in jure noſtro paſſim de obſervantia ſub ſecreta inveniuntur, ſecundum DD. quos retuli & congeſſi, *in tractatu de paſcuis & jure paſcendi, cap.1. num.28.* & vide Gratian. *diſput.655. num.62. 675. n.32. & 716. num.20. & 756. num 25.* ubi quod talis obſervantia non indiget, præſcriptione.

Nam Iuriſdictionem præſcribi † poſſe 34
tam de jure communi quam Regio nullus ambigere poteſt, ut docet Bart. *in lib.1. Denique, ff. de aqua quotidiana & æſtiva*, ubi Immola & Romanus, Oldradus, *conſ.* 254. Bart. Alberic. & Iaſ. *in l. Imperium, ff. de Iuriſdict. omnium Iudic.* Bald. *de præſcript. 5. verſ. partis principalis quæſt. 3.* Covarr. *reg. poſſeſſ. 2. part. in principio*, Matienz. *in dict. l.10. gloſſ.19. à num.2.* Et poſſunt in propoſitum expendi textus *in l. veros Cod. de diverſis officiis lib.1. & in cap. irrefragabili verſ. exceſſus de offic. ordinarij*

& *in auth. de defensorib. civitatum in jus-jurand.* & est text. formalis, *in l.1. tit.15. lib.4. novæ recopill* ibi: *Por que algunos en nuestros Reynos tienen y poseen algunas Ciudades, y villas, y lugares, y Iurisdictiones civiles y criminales sin tener para ello titulo nuestro ni de los Reyes nuestros Antecessores, y sea duda si lo dicho se puede adquirir contra nos y contra nuestra Corona, por algun tiempo; ordenamos y mandamos que la possession immemorial probando se segun y como, y con las calidades que la ley de toro requiere, que es la ley primera,* tit.7. lib.5. de este lib. *basta para adquirir contra nos y nuestros successores qualesquier Ciudades, Villas y lugares, y Iurisdictiones civiles, y criminales y qualesquier cosa y parte de ella con las cosas a el Señorio y Iurisdicion anexas y pertenecientes, &c.*

35 Itaque Iurisdictio † contra Regem nostrum immemoriali præscriptibilis est absque titulo, cum in ea supponitur ut latè dixi, *in tract. de pascuis, cap.17. num.7.* & ita intelligit Covarr. *in regula possessor. 2. p. vers. 3. num.5. de rer. Iurisdiction. in 6.* Didacus Perez *in lib.6. tit.13. lib.3. ordinament. gloss.1.* Avend. *in cap.1. Prætor. num.19. in princip. 1. part.* & idem procedit si cum titulo adesset quadragenaria possessio, ut advertit Palac. Rub. *in repetit. cap.1. per veras cap.3. vers sed est pulchra dubitatio, n.43.* Covarr. ubi *proximè*, *num.3.* & conducunt, quæ tradit Ludovic. Molin. *dict. lib.2. de Hispan. primogen. cap.6.* ubi ait quadragenariam possessionem cum titulo immemorabili præscriptionem æqualem esse, & eandem vim obtinere; & allegat textum *in cap. cum persona, vers quod si tales de privileg. lib.6.* ubi ait probandam exemptionem ab ordinario, in qua jus commune resistit præscribenti; & per consequens requirebatur tempus immemorabile, sufficit quadraginta annorum possessio cum titulo, per quem textus ita observant Archidiaconus Ioannes Andreas D. Dominicus Franciscus, & consequenter scribentes: & arridere videtur text. *in cap.1.* juncta glossa verb. *legitimè de præscription. in 6.* ubi communiter notatur, *& in l. fin. Cod. de fund. patrimonia lib. lib.10.* & in terminis expressis Ioannes Guttierrez *lib.1. pract. q.85. & 86.* ubi agit an ad hanc præ-
36 scriptionem vel immemorabilem † perficiendam requiratur scientia Regis vel ejus officialium, & quomodo præscriptio hæc interrumpatur? vide quæ dixi, *in tractatu de pascuis ad cap.17. & cap.20. & cap.21.*

Hoc autem debet intelligi de Iurisdictione ordinaria † tam civili quam crimi- 37
nali mero & mixto imperio, non vero de Suprema potestate, quæ prorsus contra invictissimum Regem nostrum impræscriptibilis est, ut expressè cavetur, *in l.1. tit.15. lib.4. recopil. pero la Iurisdicion civil o criminal suprema que los Reyes an por mayoria o poderio real, que es de la facer y cumplir, donde los otros señores y Iueces la amenguaren; declaramos que esta no se pueda ganar ni præscribir por el dicho tiempo, ni por otro alguno:* ubi Azeved. *num.36. &* 37. & docet latius Ioannes Guttierrez *lib.1. practicar. quæst.88. per tot.* Bobad. *lib.2. politicor. cap.10. n.43.* ubi respondet & satisfacit.

Illud tamen quod suprà firmavimus nempè Iurisdictionem † ordinariam im- 38
memorabili tempore vel 40. annis cum titulo præscribi, intellige id procedere contra Regem; contra Dominos vero particulares, tempore ordinario, 10. vel 20. annorum cum scientia illius contra quem præscribitur, procedit, ut observat Avendan. *in cap.1. Prætor. lib.1. num.21. vers.6. deducitur*, Antonius de Padill. *in l.1. n.53. Cod. de servitutib. & aqua*, Salced. *in reg.397.* Covarr. *in dict. regul. possessor. 1. part. vers.3. num.5.* Matienz. *in dict. l. tit.10. gloss.19. num.5. in fin.* Palacios Rub. ubi *suprà n.48.* Azeved. *in dict. l.1. tit.15. lib.4. num.4.* Guttierrez *dict. lib.1. quæst.87.* ubi adducit in propositum decisionem Nicolai Boëriæ 246. ubi concludit, illud omne quod contra regem non præscribitur minori tempore quam 40. annis, contra inferiores minore tempore, hoc est ordinario acquiri, Bobad. *dict. lib.2. cap.16 n.204. & lib.5. cap.10. n.15.*

Quarto præmitto quod plures sunt Iurisdictionis signa ex quibus cognosci possunt vel donatam, vel præscriptam esse, ut vel titulus dubius interpretetur, vel quid præscriptum fuerit percipiatur.

Et primum Iurisdictionis signum erit Iudicum † creatio & nominatio, & offi- 39
cialium constitutio ut *suprà* diximus *numero*, ex Iuribus, & rationibus ibi perpensis.

Sed hic jam illud in proposito dignum disputatione se offert & in praxi crebro occurrit, utrum Domini oppidorum, ex eo quod constet per instrumenta vel testium depositiones confirmasse nominationes seu electiones officialium ab oppido factas, videantur Iurisdictionem in populo habere eam sibi donatam, vel quoquo modo ab eis acquisitam, cujus quæstionis resolutionem, & utriusque partis fundamenta videbis *in capite. 6 vers. Vel:*

Rursus

40 Rurſus Juriſdictionis conceſſæ, † condonatæ vel obtentæ ſignum erit quod mandato Domini ſeu ſuorum officialium furca vel aliud patibulum fuerit erectum, *l. capitalium*, §. *famoſos*, *ff. de pœnis*, ut ait Bald. *in l. de arboribus*, §. *de illo*, ubi gloſſ. & Florian. *ff. de uſufruct. idem*, Bald. *in cap.* 1. *collat.* 5. *quid ſit inveſtitura in uſibus feudorum*, Decius *conſ.* 249. *in princip.* Oldrad. *conſ.* 161. *incipit thema tale eſt*, Albert. Brun. *conſ.* 34. *num.* 16. *inter conceſſa feudalia* Caſſaneus *in conſuetud. Burgenſ. tit. de Juſtitiis*, & *Proceſſ.* §. 8. *verſic. ſegnes*, *num.* 2. Covarr. *lib.* 4. *variar. cap.* 5. *num. fin.* Bobad. *dict. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 205. quod
41 procedit etiam ſi per † centum annos non fuerit aliquis ſuſpenſus in illa furca vel patibulo cum caſus non ſe obtulerit, ut obſervant Bald. & Florian. *in dict.* §. *de illo* Maſcard. *concl.* 946. *de probat. vol.* 2. & facit in propoſitum doctrina Bartholi, *in illis*, *Cod. de decurionibus*, *lib.* nempè quod habens eligendi jus illud non amittat ſi ſteterit per centum annos quod non elegerit, quia non expediebat. Et quod officiales alicujus oppidi attulerunt in territorio vel termino ſuper quo contendunt virgam Juſtitiæ erectam licèt de aliquo caſu, quia non contigit, non cognoverint, ſignum etiam erit Juriſdictionis, cujus rei originem tradit Caſſaneus *in catalog. gloria mundi*, 1. *part. conſiderat.* 38. *concl.* 6. Guillelmus Rub. *de Juſt. cap.* 3. *in princip.* Petr. Greg. 3. *part. ſyntagmat. Juriſ. lib.* 47. *cap.* 25. *num.* 5. Bobad. *lib.* 3. *politic. cap.* 2. *n.* 11. & 12. cum tamen introire cum virga erecta per territorium alienum ſit prohibitum, ut *in l. ſi cohortales*, & *in l. nullus* & *in l. fin. Cod. de cohortal. lib.* 12. *l.* 1. *Cod. de apparatib. Præfecti Annonæ eodem lib.* 1. *Cod. de diverſ. offic.* Bobad. *lib.* 1. *politicor. cap.* 13. *num. fin.*

42 Præterea Juriſdictio in † ſecunda inſtantia ſeu ſuperioritas, probatur ex eo quod ad aliquem deferantur appellationes, ut *in cap. ſi duobus*, §. *denique de appellat.* Alvanus *conſ.* 62. *num.* 8. & *conſ.* 64. *num.* 8. Cravet. *conſ.* 209. *num.* 9. *cum ſeqq.* & facit text. *in l. à proconſulibus* & *in l. percipimus*, *Cod. de appellat. in* 6.

Deinde & per impoſitionem & exa-
43 ctionem † collectarum ſive gabellarum, & ſolutionem cenſus factam Domno vel oppido contentis de Juriſdictione & autoritate text. *in authentico quibus modis naturales efficiantur*, ſicut tradit Bald. *in l.* 3. *in text.* ibi: *cenſeatur*, *Cod. de naturalibus liberis* & *in l. data opera col.* 19. *circa medium verſic. item bona ratio eſt quia videt*, *Cod. qui accuſare non poſſunt*, Marſilius *in Rubr. Cod. de probat. num.* 276. Socin. Senior *conſ.* 187. *vol.* 4. *num.* 15. *vol.* 2. Ruin. *conſ.* 2. *num.* 4. *vol.* 4. & idem per receptionem decimæ & Iaſon. *conſ.* 166. *n.* 2. *vol.* 4. Alvanus *conſ.* 62. *cum duobus ſequentibus*. Albericus Brunus *conſ.* 34. *num.* 16. inter conceſſa feudalia & per cuſtodiam civitatis probatur Juriſdictionis uſus, & exercitium ex Natta *conſ.* 672. *num.* 1. *cum ſeqq. vol.* 4. & per alia ſigna de quibus per Maſcard. *dict. conſ.* 446. Bobad. ubi *ſuprà Tuſchum F.*

Illud tamen adverte quod ex actibus † 44
qui Dominio conveniunt nunquam Juriſdictio probatur, cum unum ab altero prorſus ſeparatum ſit, ut dixi, & pluribus comprobavi, *in tractat. de paſcuis*, *cap.* 9. *num.* 15.

Quinto præmitto quod, licèt plures ſint
actus † Juriſdictionis, & per unum proba- 45
tum videatur probata tota Juriſdictio in univerſum, ut tradit Panormitan. *conſ.* 71. *num.* 3. *lib.* 2. Felin. *in cap. auditis num.* 19. *de præſcript.* Alvan. *conſ.* 34. *num.* 2. & *conſ.* 64. *n.* 19. & 79. Capell. Toloſanus *quæſt.* 322. Item fuit quæſitum an præſcribens, Vantius, *de militat. titulo qualiter ſententia & proceſſus*, tamen hoc intelligi debet ſi ille actus ſit univerſalis, & denotat animum poſſidentis fuiſſe univerſaliter poſſidere; ut advertit Abbas & Albanus ubi *ſuprà*.

Nam alias regulariter cum non adeſt
titulus, & conceſſio † aperta, & agatur 46
de ea interpretanda, extendenda vel coarctanda in dubio per uſum & exercitium poſſidentis, & præſumptio, ac Iuris diſpoſitio aſſiſtit pro Rege, quod Dominus Baro aut villa oſtenderit ſe poſſediſſe, illud tantum utique habebit non amplius, quia tantum præſcriptum quantum poſſeſſum, ut *in l.* 1. §. *fin. ff. dict. item actuque privato*. Unde in aliquibus Domini ſeu Barones habent tantum Juriſdictionem criminalem in aliis civilem, in aliis per vicos, in aliis Ius tantum conſtituendi unum officialem, prout vel illis fuit condonatum à Rege vel ab eis præſcriptum.

Ex quibus præludiis ſeu obſervationibus facilè conijcere potes quando Iudicum ordinariorum aut aliorum officialium creatio, in oppidis ſeu villis Dominorum & Baronum ad eos ſpectet vel ad concilia ipſorum oppidorum, nec ullo caſu poterunt cognoſcere de ſententiis latis, à Iudicibus ordinariis in caſibus menſæ, vel reſtitutionem hæreditatum ruptarum, quæ paſtui pecorum debeant ſervire, ut contendit Bobad. *dict. cap.* 16. *num.* 94. *lit. A*, & *lit. P.*

Dominus oppidi & Baro in oppido in quo ſibi fuerit conceſſa Iuriſdictio quæ
47 ſemper ſibi videtur conceſſa in prima † inſtantia, poterit ſuum Iudicem, quem vulgo, *Alcalde mayor* vocamus, conſtituere & nominare, cujus Iuriſdictio cenſetur accumulativè & ad prævention em, ei cum cæteris Iudicibus à populo nominatis conceſſa, non autem in gradu appellationis, nec in ſecunda inſtantia ex Angelo, *lib.1. §. qui mandatam, ff. de offic. ejus cui mand. eſt Iuriſdictio* Alberic. Brun. *conſ.202.* Roland. *conſ.4. & 6. & 41.* & melius & accuratius *conſ.75. num.15. vol.3.* Oldrad. *conſ.161.* incipit *thema tale eſt*, Martin. Tretiâ *in tractatu de ſubfeudis*, *Baron. l.2. verſic. Decima tertia, num.5. & 6.* Capit. *deciſ.27.* Bobadill. *dict. l.2. cap.16. n.76.* Niſi expreſsè eis fuerit indulta & per privilegium, acquiſita, ut *ſuprà* diximus.

Quinimo ſi eis expreſsè fuerit conceſſa
48 † Iuriſdictio in ſecunda inſtantiâ quamvis ad eos poſſit appellari, tamen ab ſententia ab eis lata in gradu appellationis utique appellatur ad Regiam Curiam, in qua etiam ſi ſit juſta revocatur ex defectu Iuriſdictionis, & percipitur illud quod in ea fuerat deciſum, & concipitur in hæc verba *ſallamus.*

49 Unde talis Iudex vulgo † *Alcalde mayor* etſi hoc nomine, contrarium ſignificari videatur in nihilo major reputatur cæteris Iudicibus ordinariis ex Franc. Marc. *deciſ.72. num.3. cum ſeqq. volum.1.* Camillo Plavio *in l.1. verb. delegatam n.20. ff. de offic. ejus cui mandata eſt Iuriſdictio*, Corraſio *lib.3. miſcellan. cap.19.* Roland. *conſ.12. leg. etenim num.10. vel 2.* nec poterit procedere contra aliquem Iudicem ordinarium ex nominatis à populo vel eum capere ex lege nam & magiſtratus, *ff. de arbitris n.157.*

50 Nec poſſunt nominari Correctores † ſicut Iudices Regis ſuarum Villarum & civitatum ex Bald. *in l.2. Cod. de ducat. in fin. lib.10. etenim l. non dubium num.10. verſic. Sed Petrus*, & Petrus *Cod. de legib. & in l. & hoc Tiberius Cæſar. de hæredib. inſtit.* Ægid. *Papæ diviſ.43.* Caſſaneus *in Catalog. gloria mundi, 7. part. conſiderat.9. & 5. part. conſiderat.24. caſu 17.* Avil. *in cap.2. Prætor.* gloſſ. verb. *hæredit. num.9.* Unde privilegio ſpeciali Comes de Lemus ſuum Iudicem, qui reſidet in villa de Monforte poteſt nominare Correctorem, ut ita intellexiſſe, & ab aliquibus præcepiſſe teſtatur Caſtill. de Bobadill. *dict. cap. 16. num.48.*

51 Nec poſſunt indicere † multam extra Iudicialem in contumaces, aut rebelles ſuis præceptis & Iuriſdictionibus aut juſſionibus, niſi ob deffenſionem ſuæ Iuriſdictionis, & in quantitate trium Solidorum Auri, *l. eos Cod. de mod. multarum l.2. Cod. de ſportulis* notat Angel. *in l.1. ff. ſi quis ſit in Ius vocatus non terret*, Abb. *in cap. de cauſ. num.12.* qui dicit communem de officio legati, DD. *in l.1. ff. ſi quis jus dicendi non obtemperat.* & iſti tres Solidi auri idem important, quod tres Caſtellani ex Covarr. *lib.1. variar. cap.11. num.3. in princip. & de veteris nummi poteſtate, cap.3. in princip. num.3. in fin.* Et Salaria † eis debita non 52
debent perſolvi ex burſa communi, & ex bonis populi, ſed ex bonis ipſius Domini ſeu Baronis, ut notat Avend. *in cap. 10. Prætorum, conſ.5.* quod diverſum eſt in ſalariis Iudicum Regis quæ ex bonis propriis ipſius oppidi aut villæ perſolvitur, quæ ſi deſint fit collecta inter vicinos ſtatus Plebeiorum Bobad. *dict. cap.16. num.150. & tit.4. lib.6. n.9.*

Iſti autem Iudices † vulgo, *Alcaldes ma-* 53
yores nominati à Domino oppidi ſeu Barone non poſſunt conſtituere ſuos Subſtitutos (quos in Hiſpania vocamus *Tenentes*) ob infirmitatem, *l. ob ſententiam, ut in lib.6. tit.5. lib.3. ad l.4. tit.9. lib.3. recopill.* Cevallos *quæſt.42. commem. contra comm.* ibi: *y que no ſe puedan ſervir ſin ſubſtitutos ſin nueſtra licencia*, docet Gregor. Lopez *in l. 2. tit.4. part.3.* Aviles *in cap.4. Prætor. gloſſ. Juſtitia, num.7.* Avend. *in cap.1. Prætor. num.24. verſic. & in quarta cauſa, & in cap.3. num.5.*

Nam Domini ſeu † Barones in oppidis 54
in quibus Iuriſdictionem habent reputantur ad ſummum ut Prætores ſeu Correctores Regis, ut *in l.3. tit.10. part.3. & in l.12. tit.1. part.3.* gloſſ. *in authent. de quæſtor. habendam in cap.7. prætor. num.1. & n.10. part.2.* Innocent. *in cap. penult. de fide juſſ. inſtrumentor.* Montalv. *in l.1. verſ. E no. tit.8. lib.1. fori*, Azeved. *in rubric. tit.7. lib.3. recopill. num.6.* & *in rubric. tit.25. num.4. & 5.* Soares *allegat.6.* Gregor. Lopez *in l.4. tit.7. part.5. gloſſ.8.* Avendan. *in cap. prætor. num.5. verſic. item quæſt.2.* Bobadill. *dict. cap.16. num.19.* Prætores autem niſi ex Regia permiſſione, utique de jure poſſunt nominare ſuos ſubſtitutos ſeu locum tenentes, non poſſunt nominare alios ex *l.22. tit.9. part.2. & l.2. tit.21. part.3. l.4. tit.6. lib.3. novæ recopill.* Avendan. *in cap.3. prætor. num.5.* Bobadill. *lib.1. cap.12. num.36. & dict. cap.16. lib.2. numero 202.*

Quod tamen limitatur † niſi Dominis ſeu 55
Baronibus

Baronibus hoc Ius competat, ex privilegio; tunc enim poterunt tales Substitutos nominare ex text. unic. secundum Angel. *in l. cum Prætor. ff. de Iudiciis*, & facit textus *in l. 1. & 4. tit. 9. lib. 3. & l. 1. tit. 15. lib. 4. recopill. & l. 6. tit. 5. lib. 3. eod. lib.* notat Palac. Rub. *in repetition. capitul. per vestras*, §. 1. *post nota* 62. incipit, *Sed est pulchra dubitatio*, *num.* 28. Azeved. *in l. 4. tit. 6. gloss. 1. lib. 3. recopil.* Bobad. *dict. cap.* 16. *dict. num.* 202. *in fin.* Sed & illud non
56 omittam quod officia hæc † Prætorum & Iudicum quod vulgo vocamus *Alcaldes ordinarios*, necessaria sunt, & ideo nullus ab eis nisi ob infirmitatem vel aliam rationabilem causam possunt nec debent excusationem habere, nec nobilitas eam præbet *l. si cui numeris publici vel si quis Magistratus & l. existimationem*, *ff. de muneribus & honoribus*, *l.* 1. & ibi gloss. *Cod. qui pro sua Iurisdictione*, *Cod. si pro debilitate*, *& cap. pastoralis in princip.* & ibi gloss. *verb. Renitentem de offic. delegat. l. Prætor inquit autem* ibi: *etiam invitus Iudicare cogitur*, *ff. de excusat. mun. Authentic. ut in Iudicibus non expet. sacra Iurisdict. in princip. gloss. 1. excusabitur junct. tit. in leg. spadonem*, §. *qui accepit & l. non tantum*, §. *non omnia*, *ff. de excusat. Iur. lib. 6. tit. 17. part. 3. & l. 11. tit. 13. part. 2.* & ibi Gregor. Lopez *& in l. 16. gloss 5. tit. 1. part. 2. gloss. in l. vacuatis*, *Cod. de decurion. lib. 10. gloss. nolentes in l. fin. Cod. si licentiariis lib. 12.* & ibi: Platea *num.* 3. Puteus *de syndicatu verb. officiales cap. 9. num. 6. fol. 105. & verb. officium, num. 6. & 8. fol. 254.* Lucas de Peña *in l. neminem col. 1. in fin. Cod. de subscriptione & Arcar. lib. 11.* Platea *in l. si ad Magistratum*, *Cod. de decurion. lib. 10. & in l. cum Procuratores*, *num. 1. Cod. de Metallariis lib. 11. & in l. 2. fin. Cod. de administr. Reipublicæ eodem lib. 1.* Avend. *in cap. 19. Cod. de sacro-Sanct. Ecclesiis* Oroscus *in l. Barbarius, n. 10. collat. 3. 93. ff. de offic. Prætor.* Didacus Perez *l. 4. tit. 1. lib. 4. ordinament. pag. 6. collat. 2. verse. istud enim*, ibi: Quod istud munus Iudicandi est publicum autoritate, & utilitate, in quo sive utilitas publica sit secundario, sive principaliter, nullus etiam exemptum à muneribus excusatur; ubi etiam de Iudice delegato hoc probat, tradit Petrus Gregor. *de syntagmat. Iurisd. 2. p. lib. 18. cap. 13. n. 6.* Bobadill. *lib. 1. politicor. cap. 1. num. 38.*

57 Quibus autem remediis † cogantur electi & nominati subire & acceptare præfata officia tradunt, DD. *in l. si ad Magistratum per tit.* ibi: *cum quæ vero aguntur*, *Cod. de decurionib.* Novel. *de defensoribus civitatum Roman. notabil. 288.* & nos diximus latè *suprà cap.* ubi etiam proposuimus causas ex quibus nominati poterant excusari ab istis officiis publicis.

CAPUT II.

De Alguacelis seu Birorariis.

SUMMARIUM.

1 *Alguacelorum varia afferuntur nomina.*
2 *Alguaceli inferiores servile ministerium exercere à paucis temporibus censebantur.*
3 *Alguacelorum creatio ad quem pertineat deciditur*, leg. 23. tit. 5. & leg. 4 tit. 6. lib. 3. recopil. & leg. 5. tit. eodem lib. & leg. 7. tit. 4. part. 3.
4 *Alguacelorum ministerium circa quæ versetur.*
5 *Alguaceli non possunt captos apud se, seu in domibus suis retinere.*
6 *Alguaceli tenentur nocte calles perlustrare & visitare hospitia vulgo*, Las Mesones *& lupanaria*, *& perquirere delinquentes.*
7 *Alguaceli mandata judicum exequi, pignora pro executionibus sequestrare & debitores ex domo detrahere tenentur, in quo debent servare formam.*
8 *Mandata Regia, vulgo probisiones de remisso, solent expediri in Regia Curia, Pintiana contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti faciendæ.*
9 *Capturam nec executionem facere possunt Alguaceli absque mandato judicis in scriptis redacto.*

DIVERSA utique hujus officij nomina † passim invenio & 1
de jure communi, qui munus hoc peragunt, *Birorarij*, quo nomine regulariter utuntur interpretes, ut per Bart. *in l. 4. in fin. Cod. de Principibus*, *agent. in rebus lib. 12.* Et plures quos allegat. Barthol. *verb. Birorariis* Farinac. *de testib. quæst. 56.* frequenter nuncupantur Apparitores, *l. 1. minacio*, *ff. de operis novi nunciatione*, *cap. cum parati de appellat.*, *Bajuli mararij*; ut *in auth. defensoribus civitatum*, §. *deindeeo Satellites*, *Ruatores*, *executores Iustitiæ*, ut prosequitur Cassaneus *in consuetud. Burg. rubric. 1. §. 6. gloss.* Petrus Gregor. 3. *part. syntagmat. 16. 57. cap. 40.* Avend. *de exequend. mandat. cap. 17.*

*Prætor. num.*3. In Regno vero noſtro Caſtellæ vulgo dicuntur Alguaciles cujus explicationem, ſeu ſignificationem apperit, text. *in l.*20. *num.*9. *part.*8. ibi: *Alguacil llaman en arabigo aquel que de prender, e juſticiar los homes en la Corte del Rey por ſu mandado, e de los Iueces, que tengan los pleytos, l. tit.*142. *ordinament. quæſt.*7. *tit.*23. *lib.*4. *recopil.* ibi: *Mandamos que ninguno de los Alguaciles de la nueſtra Caſa y Corte chancillerias en de las otras Iuſticias prenda, &c.* Et hoc nomine utuntur paſſim leges Regiæ quas refert Azeved. *in compend. ſeu recopill. legum quaterni de Alcabalas, in verb. Alguacil.* & ſanè Alguacelus Regis lege Curiæ ſemper maximo in honore fuit habitus, ut *in l.*8. *tit.*26. *part.*3. ibi: *E quando fecieren Alguacil de ſu caſa, que de treinta años la muger por que hangan travajo e ſu renta es poca &c.*

Alguaciles vero inferiores paucis à tem-
2 poribus non honorificè † ſed ſervile miniſterium exercere cenſebantur, Greg.3. *part. ſyntagmat. lib.*47. *cap.*40. *num.*16. quinimo ipſi ſolebant in noſtro Regno reos torquere, ſecundum, Bobadill. *lib.*2. *politicor. cap.*13. *num.*38. Bald. *in l. fin. q.*8. *Cod. de edicto Divi Adriani poſt num.*47. Auguſt. Berog. *quæſt.*84. Farinac. ubi *ſuprà num.*370. *part.*2. ibi: *Otro ſi el a de prender aquellos que fueren de recabdar, e meter a tormento a los que ficieren por que*, & *l.*3. *titul.*30. *part.*7. ſed Iudicio meo decipitur, Bobad. cum nuſquam in Hiſpanicis chronicis legamus, etſi id accuratè perquiſivi, quod talis executio ab Alguacelo facta fuerit, ſed ab officiali ſpecialiter ad id deputato, vel in ejus defectu viliſſima perſona vel aliquo ſervo pœnæ, ut diximus *in cap.* neque leges ab eo adductæ, quibus nititur, ſuam opinionem ſuadent; nam illa verb. *dict. l.*20. ibi: *E meter a tormento a los que ficieren por que*, non inducunt executionem perſonalem in Alguacelo, ſed aſſiſtentiam & præſentiam, in ipſo ut executio à manu tortoris, qui vulgo dicitur, *verdugo* fiat, & ipſe ibi nomine Juſtitiæ adſit, & quaſi autoriſetur executioni, & videat quomodo executio implementum habet, quemadmodum intelligenda veniunt verba illa, *dict. l.*20. *in princip. aquel que ha de prender a de juſticiar los homes en la Corte del Rey.*

Quæ utique nequaquam ſignificant verbera eorum, ſeu decapitationem ab Alguacelis perſonaliter faciendam, ſed debere aſſiſtere executioni verberum ſeu decapitationis, uti videmus nunc poſt flagellatos, aut decapitandos; ſeu ad verecundiam proſcriptos per Calles publicos & uſque ad locum ſupplicij virgis erectis, in ſuis equis incedere tanquam autorizantes, & Iuſtitiam repræſentantes.

Sed *hæc lex* 3 *dict.*30. *part.*7. nihil probat, nec ullum verbum in ea invenitur ex quo quid tale extrahi poſſit. Unde tale contra Alguacelos deinceps concipiatur, & pareat notitia.

Quis vero Alguacelos † creare poſſit 3
decidit, *lex* 23. *tit.*5. *& lex.*4. *tit.*6. *lib.*3. *recopill. & lex.*5. *tit.*6. *eodem lib. & lex.*7. *tit.*4. *part.*3. Avendan. *in cap.*1. *Prætor. n.*11. *col.*2. Bobad. *lib.*1. *cap.*13. *n.*6. & quid debeant jurare, & facere antequam admittantur ad officium decidit etiam, *lex.*2. *tit.*13. (*que es de los Alguaciles*) *lib.*4. *novæ recopillationis.*

Horum miniſterium † verſatur in ca- 4
piendis delinquentibus ſumma fidelitate & cura, ut *in l.*20. *tit.*9. *part.*2. ubi Gregor. *in verb. Prender* & *in l. fin. per tit.* ibi: *tit.*13. *lib.*4. *novæ recopil.* Qui quidem Alguaceli non poſſunt captos apud ſe retinere † nec in ſuis domibus, ut *in tot.* 5
*tit. Cod. de privatis carceribus, l. fin. tit.*29. *part.*7. *lib.*12. *tit.*4. *lib.*4. *fori.* Et quis ſit carcer privatus colligitur ex dictis Iuribus, & ex tribus quæ notat Azeved. *in l.*5. *tit.*13. *lib.*4. *novæ recopill.* poſtquam autem reos habuerint incarceratos tenentur Alguaceli, id notum facere Iudicibus, ut *in l.*7. *dict. tit.*23. *lib.*4. *novæ recopill.* ibi: *Y mandamos ſola dicha pena, que los que aſſi fueren por los nueſtros Alguaciles allando los dilinquendo, antes que los metan en la carcel, los Traygan ante los dichos Alcaldes y Iuſticias, y leſdigan la razon de la preſſion para que hagan Iuſticia, y ſi los prendieren de noche los pongan en la carcel, y luego por la mañana lo hagan ſaver a los dichos Alcaldes y Iuſticias*, notat Pariſius de Puteo *de ſindicatu verbo captura cap.*8. incipit *officiales deſtinati fol.*192.

Tenentur Alguaceli noctu † Calles per- 6
luſtrare & viſitare hoſpitia, vulgo *los meſones*, & Lupanaria, & perquirere delinquentes, ut *in l.*4. *&* 20. *dict. tit.*23. *lib.*4. *novæ recopill.* ubi Aceved. eleganter Platea *in l. omnes num.*2. *Cod. de aquæ ductu*, ibi: Ad officium Iudicis & officialis pertinet, circuire & inquirere domos, tabernas & balnea privatorum ut videant, ſi qua fraus, deceptio vel delictum committatur, vel aliquid aliud contra publicam utilitatem Bobad. *lib.*1. *cap.*13. *n.*20. *& lib.*2. *cap.*15. *num.*3. *cum ſeqq.*

Tenentur inſuper exequi mandata † 7
Iudicum,

Iudicum, pignora pro executionibus, ex domo debitores detrahere, vel sequestrare; in quo debent servare formam, *l.25. tit.23. lib.4. recopill.* quod si negligentes fuerint in captura, executione vel solutione facienda, obnoxij manent ad æstimationem litis parti persolvendam, ut *in l.4. tit. fin. lib.3. recopill. lib.2. tit.3. lib.2. fori*, Suarez *in tit. de los implicamentos*, §.7. *num.52.* Aviles *in cap.10. Prætor.* gloss. *in verb. derechos num.2.* Aceved. *in l.10. dict. tit.23. n.24. lib.4. recopil.*

8 Quinimo in hac Regia curia solent † mandata, Regia expediri, quæ vulgo dicimus probibitiones de remisso, contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti facienda, quod si in negligentia perseverant, & mandata Regia non implent, vel justam, & legitimam non implendi excusationem non referant, eorum expensis mittitur, Iudex, qui solutionem faciat: & quomodo in executione facienda Alguaceli procedere debeant, dicit, *lex.19. tit.21. lib.4. novæ recopill.* & quod si debitor, contra quem executionem habet, non dederit fidejussionem *de saneamiento*: & qui reditus aut salaria, eis competant, *lex.5. tit.21 lib.4. novæ recopill.* Parlador. *lib.2. rer. quotidian. cap. fin.6. part. §. unic.* Guttierrez *lib.1. practic. quæstion. quæst.128.129. in cap.10. Prætor. in verb. Derechos*, & glossa *verb. por contento*, & *in gloss. verb. sentenc. & in cap.4. Prætorum verbo Donde se hiciere, num.3. & in gloss. nolleve Salario* & *in gloss. No consientan*, Azeved. *in dict. l.27. titul.21.*

9 Capturam, nec executionem † absque mandato Iudicis in scriptis redacto facere non possunt, ut *in l. neminem, 6. de exhibendis reis*; *l.20. tit.9. part.2. & l.1. tit.29. part.7. tit.23. lib.4. recopill.* & plures referens ita observat Bobadill. *lib.1. cap.13. num.26.* nisi in certis casibus, ab eo ibi relatis ubi ad longum plura, quæ observare debent Alguaceli, refert & prosequitur, quæ quia satis erudite, per totum illud caput sunt discussa, libenter ea hîc omittimus; eo tantum contenti, quod orginem, & qualitatem officij, seu ministerij Alguacelorum breviter retulerimus, cum tamen aliqua etiam Alguacelos tangentia, in cap. de Comentarienſi & Custode carceris trademus.

CAPUT III.

De officio Custodis carceris.

SUMMARIUM.

1 *Carceris Custos communiter in jure Commentariensis appellatur.*

2 *Commentariensis unde sic dictus.*

3 *Carceris custos hispano idiomate* Alcayde *seu* Carcelero *nuncupatur.*

4 *Commentariensis nominatio & delatio pertinet ad Regem & ejus Ministros.*

5 *Fidejussiones ac securitates expetuntur à commentariensi pro exercitio officij.*

6 *Commentariensis Salaria Regis expensis & fisco persolvi solent.*

7 *Commentariensis captos benigne & sine injuria verbo aut facto tractare debet*

8 *Carcer dicitur locus custodiæ designatus, sive publicus sit sive privatus, aut tota ipsa civitas.*

9 *Ludos vetitos in carcere, nec non juramenta & blasphemias debet prohibere Custos carceris.*

10 *Immistio carnalis cum incarcerata muliere sub pœna capitali vetita est commentariensi; quam etim pœnam incurrunt ipsi incarcerati si talem copulam habeant, etiamsi cum muliere quæ cognita erat meretrix,* & n 11. & 12.

13 *Commentariensis cavere debet sub privatione officij, aut aliqua arbitraria pœna, ne detenti seu capti in secretis carceribus, arma aut alia instrumenta habeant, quibus carceris fractio aut mors causari possit,*

14 *Commentariensis excusabitur à fractione carceris vel morte incarcerati, si solitam fecerit suis horis captorum visitationem, nec arma aut instrumenta inter eos invenit.*

15 *Incarceratos ob graviora delicta laxioribus vinculis retinere non debet Custos Carceris.*

16 *Incarceratum torquendum, ne quis alloquatur, aut nuncium ad illum mittat, curam debet adhibere Commentariensis.*

17 *Commentariensis tenetur esse admodum diligens & invigilare custodiæ Carceris.*

18 *Commentariensis culpa præsumitur si incarcerati fugerint.*

19 *Commen*

19 *Commentarienſis quibus pœnis ſubjaceat ob fugam captorum, tum pro culpa criminali tum civili.*

20 *Affertur in propoſito*, lex 12. tit. 23. lib. 4. recopill.

21 *Subſtitutum apponere ſolet Commentarienſis in magnis carceribus, qui ſubſtitutus eum comitatur & adjuvat in miniſterio carceris.*

1 CUSTOS Carceris † communiter in Iure noſtro vocatur Commentarienſis, ut *l. Iudices Cod. de Epiſcop. audientia, l. ad Commentarienſ. l. fin. Cod. de cuſtod. reorum*, ſic dictus ex eo qui commentatur carcerem, & captos ac detentos in eo, ut notat gloſſ. *in dict. l. ad Commentarienſ.* D. Ambroſius *in ſuo dictionario verb. Commentarienſis*, vel ut Budeus opinatur, *in l. fin. Cod. de cuſtodia,* 2 *reor.* quia Commentaria † eorum qui in cuſtodia detinentur conficit: Menoch. *lib. 2. de arbitr. Cod.* 302. *num.* 11. quæ denominatio ſatis adhæret & conſonat, ejus miniſterio, ſiquidem tenentur ſingulis triginta diebus, memoriam ſcriptis conficere omnium carceratorum, facta etiam animadverſione nominum, ætatis & cauſæ ſuæ capturæ, atque diverſitatis, & qualitatis delictorum, quorum intuitu in vinculis detinentur, ut *in dict. l. fin. & in l.* 8. *tit.* 29. *part.* 7. & *infra* dicemus.

Sed in noſtro hiſpano idiomate com- 3 muniter vocatur, *Alcayde o † carcelero*, ut *in dict. l.* 8. *part. & in l.* 9. *tit.* 23. *lib.* 4. *novæ recopill.* quem etiam aliqui Depoſitarium nominant & appellant, ut Palaus de Caſtro *conſ.* 42. *vol.* 1. Pariſius de Puteo *de ſindicat. in parte:* & pluries in ſacra pagina vocatur Princeps carceris, ut habetur, *Geneſis cap.* 39. ibi: *fuitque Dominus cum Ioſeph & miſertus illius, dedit ei gratiam in conſpectu Principis carceris*, gloſſ. *in dict. l. ad Commentarienſes*, & ibi Baldus 4 *num.* 2. Cujus denominatio † & delatio pertinet ad Regem, & ejus miniſtros, ut notat Avendan. *in cap.* 20. *Prætorum, num.* 4. & 5. licèt ad Alguacelum majorem ſolebat pertinere, ut *in l.* 2. *tit.* 9. *part.* 2. & ibi Gregor. Lopez, gloſſ. *& in l.* 11. *tit.* 23. *lib.* 4. *recopil.* Avend. *in cap.* 1. *prætor. num.* 11. *verſic. ſi vero creantur*, & in Curia noſtra Commentarienſis appoſitionem in Regio carcere ad commitendos, *Oſſorno*, utpote ad Alguacelum majorem, titulo ſpeciali ſpectare fuit inſtitutum.

A quo ſolent expeti fidejuſſiones, & 5 ſecuritates, pro exercitio officij, quia alias fugæ incarceratorum periculo eligentis, & nominantis Commentarienſem erunt; ut *in l.* 1. *ferè per totam, Cod. de periculo nominatorum*, Bald. *in l. obſervare, §. Proficiſci, ff. de offic. Proconſulis, num.* 1. Montal. *in l.* 2. *tit.* 2. *lib.* 2. *foro gloſſ. Por que no lo entiende*, Aviles *in cap.* 18. *Prætor. gloſſ. verb. carcer, num.* 8. Et antequam admittatur ad officia carceris Cuſtos debet ſolèmnia facere de quibus: *lex undecima, tit.* 23. *lib.* 4. *recopil.* quæ ſic ſe habet: *Por que los preſſos mas diligentemente ſean guardados, mandamos, que antes que los Carceleros, o guardas dela carcel uſen de ſu officio, ſean preſentados ante los nueſtros Alcaldes, y Iuſticias ante los quales Iuren ſobre la Cruz, y ſobre los Sanctos Evangelios en devida forma, que bien y diligentemente guardaran los preſſos, y guardaran las leyes, que con ellos hablan, ſo las penas en ellas contenidas, por que los officios de los carceleros deben ſer degran diligencia, y convine que lo tengan hombres fiables; mandamos que cada y quando que los Alguaciles hubieren de poner carcelero aſi en la nueſtra Caſa y Corte como en la nueſtra Chancilleria, o en otras partes que lo pongan, lo traygan a preſentar y preſenten ante los nueſtros Alcaldes, o ante las Iuſticias que a la ſa con reſidieren, y ſe hallare, que es avil y perſona fiable para tener el cargo de la carceleria, que lo aprueben y den licencia para que eſte carcelero, y dende adelante uſe del officio; de otra manera los Alguaciles no puedan poner Carcelero alguno ni los nueſtros Alcaldes y Iuſticias no lo conſientan, y ſi los Alguaciles tentaren de poner Carcelero, ſin que preceda conſentimiento y aprobacion de los dichos Alcaldes y Iuſticias como dicho es, que en tal caſo pierdan el derecho de nombrar y poner Carcelero, y ſe debuelto a los nueſtros Alcaldes y Iuſticias por un año, por que los dichos Alcaldes y Iuſticias nombren y pongan Carcelero, y no lo pongan ni tengan los dichos Alguaciles.*

Cujus Salarium expenſis † Regis & 6 fiſco ſolet perſolvi ex Bart. *in l. lex Cornelia, ff. ad Silanianum*, ubi cuſtodia reorum, ex fiſci patrimonio, eſt perſolvenda notat Bald. *in cap. nonnulli de reſcript.* Capella Toloſana, quæ eſt Avend. *de exequend. mandat. cap.* 20. *num.* 7. *verſic.* Cum igitur, Thomas Zerdan. *in tract. de viſitat. Carceris, cap.* 6. *n.* 15.

Qui Carceris Cuſtos benigne, & ſine † 7 moleſtia, & injuria, verbo aut facto tractare captos debet, ut *dict. l. Judices cap. de Epiſcopali audientia, l.* 11. *tit.* 29. *part.* 7. quæ pœnam capitalem Commentarienſibus, injuriosè in captos ſævientibus impoſuit,

poſuit, notant Bald. *in l. fin. ff. de juſtitia, & jur.* Puteus *de ſyndicat. verb. crudelitas, n.* 6. Bonifac. *in peregrin. verb captio fol.* 63. *col.* 1. *verſic. Nec ob aliquam*, & facit textus *in l.* 9. *tit.* 24. *lib.* 4. *recopil.* ibi: *Ni apremien los tales en las priſiones, mas de lo que deben, ni les de malas priſiones, ni tormento ni otro daño por malquerencia, y los deſpachar:* & captio eſt quia afflictis, non eſt danda afflictio, ut *in l.* 1. *ff. de pœnis cap. penultim. de cleric. ægrotante dict. l.* 11. *tit.* 29. *part.* 7. gloſſ. *in l. penult. ff. de dote prælegata*, Iaſon. *in l. qui Romæ, §. calumnias num.* 2. *propè finem, ff. de verbor. obligat.* & qui incarcerati ſub protectione curiæ ſunt, & legis ſecuritate juvantur; ita ut eos offendentes crimen læſæ Majeſtatis patrare dicantur, notat Bart. *in l. ejuſdem, §. transfugas, ff. ad legem Corneliam de ſicariis*, Puteus *de ſindicat. verb. Adulterium, cap.* 1. Tiberius Decian. 2. *tom. crimin. l.* 6. *cap.* 11.

8 Et Carcer dicitur locus cuſtodiæ † deſignatus, ſive ſit publicus & communis ſive privatus, aut tota civitas: Angel. *in l. qui carcerem, ff. de eo quod metus cauſa*, Palacios Rub. *in repetition. Rubricæ de donat. inter virum & uxorem, §.* 9. *num.* 13. *cum ſequenti*, Bobadill. *lib.* 2. *Politicor. cap.* 4. *numero* 13.

Inſuper tenetur iſte Cuſtos carceris pro-
9 hibere ludos † vetitos in carcere, ut *in l.* 6. *tit.* 24. *l.* 64. *novæ recopill.* notat Paz *in praxi* 1. *tom. cap. unico, articul.* 25. *fol.* 136. Cerdan. ubi *ſuprà cap.* 7. *num.* 3. Nec poteſt ipſe vinum vel victualia vendere captis, ut notant, *ſuprà* citati, quinimo perjuria, blaſphemias, & alia vitia, ac ſcandala, quæ capti aliqui ſolent ibi committere debet cuſtos carceris evitare, ut ad longum proſequitur Bobad. *dict. cap.* 15. *num.* 127. *cum ſequentib. & lib.* 5. *cap.* 1. *in verb. Alcaldes de la carcel. num.* 1. uſque *ad n.* 5.

Sed & illud, ſummoperè advertam
10 ne cum alia muliere capta † carnaliter ſe immiſceat; tale enim facinus capitali pœna plectitur ex doctrina Fabr. *§. item l. Iulia in* 1. *num.* 6. *inſtitut. de publicis Iudiciis*, Hypolit. *in ſingular.* 115. Pariſius de Puteo *in tract. de ſindicat. in verb. Adulterium, cap.* 1. incipit, *officialis quidem Magnus, num.* 12. Guido Papæ *ſingular.* 689. incipit: *Commentarienſis, & deciſ.* 448. Petrus Plaza *de delictis, cap.* 10. *ad finem*, ubi hoc oſtendit & ampliat; etiamſi mulier incarcerata ſit meretrix.

Cujus rei ratio eſt juxta Iodocum quem allegat Plaza, quod licèt alias poſſet meretrix impunè cognoſci, etſi uxor, & Bart. *ad l. Iuliam de adulteriis*, Non tamen hoc procedit ſi meretrix eſt carcerata, quia tunc conſideratur & attenditur injuria caſtitatis carceratorum ratione loci, ut notat Felerius *in praxi verb. vel carcerentur, num.* 25. Carrerius *in praxi* 3. *tractatu de homicidio, §.* 10. *excuſat laſcivia, num.* 2. Circa quod varia fuerunt inveniunturque Doctorum Iudicia inter ſe circa pœnam iſtam magnopere pugnantia, ut conſtat ex his, quæ latè Farinac. *in tract. de carcerib. & carceratis, quæſt.* 31. *ex num.* 112. qui *num.* 123. veram reſolutionem, & adverſantium D. D. diſſidium mirè ſedavit his verbis, *Quid dicendum veritas eſt quod ſi Cuſtos vel carceratus habet rem cum carcerata non honeſte, tunc punitur ea pœna, qua puniendus eſſet ſi ea cum extra carceres rem habuiſſet:* Et eſt gravius arbitrio Iudicis propter carceris violationem, juxta ea quæ ſcripſit Menoch. *dict. caſu* 2. *quæſt.* 2. *n.* 3. *& num.* 6. Cum iſta parte libenter aſſentio, & idem juris eſſe crediderim † in car- 11
cerato cognoſcente uxorem vel ancillam Cuſtodis: igitur ſi cognita eſſet virgo vel vidua, cognoſcens, ſive Cuſtos, ſive carceratus ſit, tenebitur de ſtupro, ſi uxorata tenebitur de adulterio, non aliter, ut dixi, ac extra carcerem eam cognoviſſet, & utroque caſu ſemper pœna erit agravanda aliquid amplius, propter qualitatem violationis carcerum; & multo magis agravanda ſi intervenerit vis, prout conſiderat Boërius, *dict. deciſ.* 327. *n.* 9. *verſic. quid dicendum in iſto puncto.*

Si vero cognita erat † meretrix, & tunc 12
licèt ceſſet pœna ſtupro, & adulterio, non tamen ceſſabit pœna arbitraria, propter carceris violationem juxta ſententiam, Menoch. *in loc. citat.* & juxta tradita per Parid. Marſil. Folerium & Larrerium, *ſuprà* allegatos *num.* 113. & in hoc diſſentio à Boërio qui nullam pœnam in iſto caſu Cuſtodi, ſeu carcerato infligi poſſe affirmavit. Caveat etiam Cuſtos & deligenter provideat, ut carcerati in ſecretis carceribus arma, † cultelos, funiculos & alia in- 13
ſtrumenta, ex quibus, vel fractio carceris, & ligaminum poſſit cauſari, vel aliquod exitium, aut mors inter carceratos patretur, ut notat Farinac. *dict. quæſt.* 31. *n.* 48. Pariſius de Puteo *ſuprà verb. carcer. & carceratus, cap.* 3. *num.* 10. *verſic. licet ſolet provideri*, Cyrillus *in ſumma crimin. part.* 1. *rubricæ* 12. *de cuſtod. rer. §.* 3. *n.* 6. Nam alias tenebitur de tali exitio, ut privetur ſaltim officio, vel aliqua pœna arbitraria, multetur, ut *in l. carceri præpoſitus*, ibi: *vel ferrum venenumve in carcerem inferre paſſus*

eſt ſofficio Iudicis puniendus eſt, ſi neſcit ob negligentiam removendus eſt ab officio, ff. de reor. cuſtod. Angelus, Ar. *conſ.* 73. *num.* 2. *lib.* 1. *inter conſilia criminum diverſ.* Boërius *deciſ.* 226. *num.* 3. *ad finem*, Alciat. *de præſumpt. regul.* 3. *præſumpt.* 15. *ſub num.* 5. *verſic. Nec præſumitur*, Bertaz. *conſ. crimin.* 69. *num.* 3. *lib.* 1. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *concl.* 267. *n.* 11. *&* 15. *& concl.* 469. *n.* 8.

Excuſabitur etiam à tali exercitio, vel
14 crimine † patrato, ſi Cuſtos carceris fecit ſolitam & aſſuetam viſitationem Captorum ſuis horis, & non invenit inter eos arma ſeu talia inſtrumenta, ex Bertaz. *dict. conſ.* 69. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 1. Vnde notanter ait Farinac. ubi *ſuprà num.* 101. quod cum hodie apud nos ſoleant Cuſtodes hanc perquiſitionem facere, quando carcerati ſunt in ſecretis carceribus, non autem quando ſtant in publicis; idcirco ſi in publicis carceribus reperiantur immiſſum ferrum, venenum, funes, aut quid ſimile non dicerem id eſſe adſcribendum culpæ Cuſtodis, qui, ut notum eſt, non ſolet nec tenetur perquirere amicos, qui veniunt ad viſitandos carceratos, in publicis carceribus, & poſſunt tunc talia afferre, & ibi etiam aliam excuſationem conſtituit, *n.* 96. *cum duobus ſeqq.*

15 Nec incarceratos pro gravioribus † delictis laxioribus vinculis retinere debet, *l.* 1. *de Cuſtod. reor.* ibi: *Si criminis qualitas etiam catenarum acerbitatem poſtulaverit, is qui eſt in caſu criminis, & condemnationis debet diligentius cuſtodiri, l. ſi quis filio, §. ejus in verb. diligentioris Cuſtodiæ. ff. de injuſto rupto*, quinimo ejus manicas, ſeu *cepos*, & ligamina ferrea, & compedes ponere tenentur, in quo etiam ultra delictorum gravitatem, ætas, robuſtitas, ſanitas vel infirmitas carceratorum attendatur: Pariſius de Puteo ubi *ſuprà dict. cap.* 3. *num.* 5. Grammatic. *vot.* 29. *poſt n.* 5. *&* 7. Boërius *deciſ.* 116. *poſt num.* 3. Iodocus *in praxi*, *cap.* 17. *de carceribus*, *& Commentarienſibus, num.* 6. Federic. *in praxi verb. carcerentur*, *num.* 4. Farinac. ubi *ſuprà num.* 36. *& quæſt.* 1. *in dict. tract. de carceribus*, *num.* 99. *cum ſequentibus.* Vnde cum qui eſt torquendus
16 † vel in receſſu per Iudices collocari juſſum eſt, non poteſt permittere aliquem alloqui, nec quod litteræ aut Epiſtolæ alicujus ei tradantur, in quo magna debet eſſe perquiſitio Cuſtodis, ut habetur, *in Bulla*, Pij V. quæ eſt 65. *in ordine*, & habetur, *in bullario* 2. *part. fol.* 1022. qua inter alia cavetur, quod executores & carcerum Cuſtodes cæterique quibus, tam vigore ſui officij, quam alias quomodocumque data eſt facultas alloquendi reos, dum in ſecretis carceribus detinentur, nomine aliquarum perſonarum extra carceres exiſtentium, vel etiam eorumdem reorum ac teſtium, nuntium, Epiſtolam, literas vel ut vulgo dicitur, *ambaſciatas*, abſque Iudicis, & Procuratoris Fiſcalis licentia afferre auſi fuerint, ultra alias pœnas à jure vel ſtatuto inflictas pœnam relegationis in perpetuum vel ad tempus ad triremes, & ſi qualitas facti id exigeret, & Iudici videbitur ultimi ſupplicij incurrant.

Et tandem tenetur eſſe admodum † di- 17
ligens & continuo invigilare ſuper Cuſtodia incarceratorum, ut *in l.* 1. *§. fin.* juncta gloſſ. & doctrina Bald. *ff. ad Silianum*, Cerdan. ubi *ſuprà num.* 2. & ideo ob ſolam negligentiam, licèt carcerati non aufugerint, poterit privari officio; Grammatic. *vot. dict.* 29. *n.* 3. *&* 16. *à fin.* Farinac. ubi *ſuprà n.* 60.

Quod ſi carcerati fugerint in dubio
præſumitur culpa † Commentarienſis, *l.* 18
negligentia aufugiſſe, ut in dict. l. fin. verſic. ſed ſi cuſtodia, & *verſic. Ergo ſi caſu*, *ff. de cuſtodia reorum* Angel. *de malefic. verb. Quod fama publica præcedente, poſt num.* 91. *in addition. littera B.* Boërius *deciſ.* 116. *num.* 1. *&* 2. Aretin. *conſ.* 88. incipit *conſultiſſimè*, Iaſon. *conſ.* 27. *lib.* 3. Alciat. *de præſumpt. regul.* 3. *præſumpt.* 15. *num.* 5. Anton. Gomez *variar. reſolut. tom.* 3. *cap.* 10. *de captura reor. num.* 11. *poſt medium*, Franc. Becius *conſ.* 44. *num.* 13. *& num.* 23. *& conſ.* 46. *num.* 1. *lib.* 1. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *dict. concl.* 267. *num.* 10. *& concl.* 469. *num.* 7. Farinac. qui hoc limitat & ſublimitat ubi *ſuprà num.* 2. *cum ſeqq.*

Et breviter, quia omnes caſus ſpecialiter recenſere eſſet minus prolixum, per DD. infra relatos inſpici poterunt. In ſumma adverte, quod ut ſcias quando ex fuga carceratorum † teneantur Commenta- 19
rienſes, & ad quid, diſtinguendum eſt. Nam aut carceratus, qui aufugit captus fuit ob delictum, & cauſam criminalem ob quam erat impoſita, vel imponenda pœna Capitalis, & tunc eadem erit infligenda Commentarienſi, ut habetur, *Regum l.* 3. *cap.* 20. ibi: *cuſtodi virum iſtum; ſi qui lapſus fuerit, erit anima tua, pro anima ejus, aut talentũ argenti appendes*, & ibi *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua, pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. Et cap. definiunt*, 17. *quæſt.* 4. *lib.* 12. *tit.* 23. *lib* 4. *l.* 7. *tit.* 26. *lib.* 8. *Recopil.* Boërius *deciſ.* 215. *num.* 25. *& deciſ.* 217. *num.* 16. Menoch. *de arbitr. dict. caſu* 302. quod intellige quando dolus, colluſio, fraus aut magna negligentia

gligentia quæ æquiparetur latæ culpæ, detegitur in Commentariensi, alias enim vel privatione officij, vel pœna arbitraria punitur, quomodo intelliguntur lura & conciliantur, *in dicta leg. carceri præpositus*, ibi: *Si pretio corruptus sine vinculis agere custodiam, vel ferrum venenumve inferri passus est, officio Iudicis puniendus est. Si nescit ob negligentiam removendus est officio*, & *in l. milites ff. eodem* ibi: *ita demum afficiendos supplicio milites, quorum custodia evaserint, si culpa eorum omnia deprehendantur, alioquin pro modo culpæ in eos statuendum est*, & paulo inferius, ibi: *Si tamen per vitium, aut desidiam Custodis idem evaserit castigandum eum, & in deteriorem militiam dari*, & *in l. fin. ff. eodem* ibi. *Qui si negligentiam commiserint, pro modo culpæ, vel castigantur, vel militiam mutant*, & ibi: *fraudelenter autem si fuerit versatus in dimittenda custodia, vel capite puniatur, vel in extraneum gradum militiæ detur.* Quod latè prosequitur Farinac. omnino videndus, & ampliat. 21. modis limitans, & sublimitans ampliationes & postea limitat regulam, 11. modis; & tradit meo Iudicio, ac discutit omnes quæstiones quę in proposito occurrere possunt. Si vero incarceratus, qui aufugit captus fuerit pro debito civili, etiam tenetur, parti ad damna & interesse; & sic ad solutionem debiti, ut *in l. fin. in fin. ff. de Iustitia, reor.* ibi: *Quoniam si fugitivum Domino reddendum peraiderit, si facultates habeat Domino, pretium reddere jubere* Saturin. probat; ubi Angel. *num.* 7. Parisius de Puteo, ubi *suprà verb. carcer & carceratus, cap.* 55. incipit *licèt datur, num.* 2. *in fin. versic. Ideo si aufugiat.* Alciat. *reg.* 7. *præsumpt.* 15. *n.* 5. *versic.* & *Propterea illis casibus*, Bald. *cons.* 167. *n.* 1. *lib.* 3. Menoch. *lib.* 2. *de casu* 302. *n.* 2. Farinac. ubi *suprà ex n.* 74. quod etiam ibi ampliat & limitat.

20 Et utroque distinctionis casu ita † decidit, *lex.* 12. *tit.* 23. *lib.* 4. *recopill.* ibi: *Si los monteros, y los hombres de los Alguaciles de la nuestra Corte, y Carceleros, y de las otras Iusticias que guardaren los presos, los soltaren, o no guardaren como deben, si el preso merecia muerte, que aquel que los solto, y no los guardo como debia bien muera por ello; y si el preso no merecia muerte, y merecia otra pena corporal, si el que lo guardare, se fuere, o lo soltare, que aya aquella misma pena, que el mismo preso devia aver; y si por mengua de guarda se fuere, que este un año en la Cadena; y si el preso no merecia pena corporal, y era tenido de pagar pena, o deuda de dineros y si fuere con el, o lo soltare a saviendas sea tenido el que lo guardare, a pagar lo, que el preso era tenido, y este medio año en la Cadena, y si por mengua de guarda se fuere, sea tenido a pagar lo que el preso debia, y este tres meses en la Cadena.* Ubi notat Abb. sed & illud omittere non libuit, quod Commentariensis frequenter in magnis carceribus apponere solet, & nominare quendam † substitutum, & adjutorem, qui eum comitetur, & adjuvet in ministerio carceris; ut notant Cerdan. Bobad. Menoch. & Farinac. ubi *suprà qui num.* 49. *& sequenti*, probat in hoc casu Commentariensem teneri de culpa substituti; quia ab eo fuit electus, & nominatus, quia mala electio est in culpa, ut *in l. qui tam non idoneum, ff. commodati, l.* 1. *si quis igitur, ff. nautæ caup.* §. *pœna instituta de obligat. quæ ex quasi delicto* Boërius 217. *post numerum* 8. Menoch. ubi *suprà num.* 5. *& in seqq. numeris*, ampliat & limitat, quem quoties casus occurrerit potetis videre, ea enim quæ tam lato, & miro ordine ibi congesta sunt hîc repetere injucundum censebitur, & sufficit pro instituto nostro ea tangere & referre. 21

CAPUT IV.

De officio Iudicis in Hispania vulgo vocati. *Alcalde de la Hermandad.* Et aliorum ministrorum vulgo, *Quadrilleros.*

SUMMARIUM.

1 *Iudicum Fraternitatis vulgo*, Alcaldes de la Hermandad, *origo, tempus, & causa eorum institutionis traditur*, ex Antonio Nebrigensi.

2 *Fraternitatis Iudicum nominatio & electio ad quem pertineat?*

3 *Iurisdictio ad universitatum causas concessa dicitur ordinaria.*

4 *Præventioni locus est inter ipsos Iudices fraternitatis.*

5 *Fraternitatis judices uniuscujusque status tum Nobilium, tum plebeiorum creari debent ex honorabilioribus & negotio aptioribus.*

6 *Dignitates & officia justitiæ vilibus & infamibus personis non debent condonari.*

7 *Fraternitatis judices officium personaliter debent exercere, nec substitutum apponere possunt.*

8 *Fraternitatis judices transacto anno, absque eo quod transeat intervallum duo-*

rum aut trium annorum vulgo, hueco, *poterunt iterum eligi antequam ſcindicentur, quod alias in cæteris juſtitiæ officiis non procedit.*

9 *Major congregandorum & vicinorum pars ſufficit ad relectionem Iudicum fraternitatis, ſicut ſufficiebat ad primam electionem.*

10 *Caſus de quibus judices Fraternitatis cognoſcere poſſunt colliguntur*, ex leg. 2. tit. 23. lib. 28. novæ recopil. *qui ibi afferuntur.*

11 *Dictio* Solamente, *in lege expreſſa taxativa eſt.*

12 *Iuriſdictio Iudicibus fraternitatis conceſſa extra caſus ad quos reducta eſt, non poteſt prorogari, etiam de conſenſu partium.*

13 *Limitatâ causâ, limitatus procedere debet effectus.*

14 *Iuriſdictionis prorogatio ad hoc ut valeat, neceſſe eſt ut ille cujus juriſdictio prorogatur, illam habeat.*

15 *Limitata juriſdictio nunquam eſt prorogabilis.*

16 *Teſtes in cauſa coram judicibus fraternitatis agitata, ſi de perjurio convicti fuerint, hi judices non poterunt, etiam ratione incidentiæ, contra eos procedere.*

17 *Ignatij* del Villar *ſenſus cum Autore ſimili in caſu, conſulto, convenit.*

18 *Jura ſtabilitæ opinioni adverſantia afferuntur, quibus probatur judicem prohibitum de cauſa vel negotio principaliter cognoſcere, de ea incidenter cognoſcere poſſe.*

19 *Nobilium præfectis licèt reſervata ſit cauſa nobilitatis, de ea tamen judices inferiores incidenter poſſunt cognoſcere.*

20 *Ordinarius Judex, an de Nobilis cauſa criminali poſſit cognoſcere, dum ſubeſt quæſtio an nobilis torquendus ſit.*

21 *Solvitur diſtinctione difficultas objecta; & intelliguntur & concordamur omnia jura primæ opinioni adverſantia*, & num. ſequentibus.

25 *Qualitas requiſita à lege ſi non verificetur, non poteſt militare eius diſputatio.*

26 *Juriſdictionis exercitium ut tribuatur, ſufficit quod in libello aut querelæ partis vel cauſæ proceſſus, deducatur qualitas juriſdictionem tribuens.*

27 *Qualitas tribuens juriſdictionem, ſi ex adverſo negetur ad impediendam juriſdictionem, plenè probari & de ea conſtare debet.*

28 *Judex quilibet ſive delegatus ſive ordinarius cognoſcere poteſt, an ſibi competat juriſdictio?*

29 *Expenditur in propoſito deciſio*, in leg. 6. tit. 23. lib. 8. recopill. *quæ ibi aſſertur.*

30 *Judex ordinarius, & judex* de la Hermandad, *dum concurrunt in aliquo negotio & ſuper actum uterque perficit proceſſum, quid tum facto opus eſt.*

31 *Iudicum* de la Hermandad, *ſententia, licèt non obſtante appellatione, poterat exequi, quinimo ab ea non poterat appellari, id poſtea ſublatum fuit.*

32 *Miniſtri quidam inferiores vulgo* Quadrilleros *vocati, præter judices* de la Hermendad, *creati ſunt, qui quidem miniſtri tribunali dictorum judicum inſervientes, juriſdictionem coadjuvant, & in honore & cura officij participes ſunt.*

33 *Miniſtri vulgo* Quadrilleros *in omnibus officium ſuum tangentibus, judicibus* de la Hermandad, *tanquam Superioribus tenentur obſecundare.*

ORIGINEM Magiſtratus hujus, vel iſtius muneris † aut officij Reipublicæ de quo iſto in cap. noſtro erit ſermo & cauſam ſuæ inventionis tradunt omnes rerum, & factorum noſtræ Hiſpaniæ hiſtorographi: ſed ut plenius & radicitus percipiatur in propoſito, elegantiſſimè (prout ſemper ei moris fuit) tradit Antonius Nebrigenſis omnium litterarum apprimè ornatiſſimus, vix oculis veſtris ſubjicere libuit, nec enim ſcriptorum ſuorum omnibus præ manibus facilis habetur copia. Eſt enim *in corona Regum Catholicorum Ferdinandi & Eliſabeth, decada 1. lib. 6. cap. 1.* ita ait: *Cum hæc Madriti geruntur, curia nomen eſt, Rex & Regina ſenatuſque Regni Matricali citra montes, conventionibus oppido celebri, erat: ibique pan hiſpaneon, id eſt, omnium civitatum municipiorumque Hiſpaniæ conventus agebatur, curia innumera multitudine inſignis appellatur, cum aliæ res complures dictæ ſunt, tum vel maximè, quod Eliſabeth junior, uno omnium conſenſu declarata eſt Hiſpaniarum Princeps atque hæres, Regnorumque Tutrix, quod & jurejurando ſanxerunt Civitatum municipiorumque Procuratores, ſi modo proles virilis Regi & Reginæ non contigiſſet.* 1

Cœptum eſt etiam agere de fraternitatibus. Ita Hiſpani vocant populorum inter ſe Societates, ad hoc potiſſimum inſtitutas, ut latrocinia

latrocinia cædesque in viis publicis, & agris perpetratæ vindicarentur, quot mala in orbe quæ & municipia, vicosque tirannis subjectos adeo obsepiebant ut domi, foriſque nihil eſſet tutum; ſed ubique terror à Sceleratus omnibus: nemo jam eſſet vir bonus, & piè juſteque vivendi cupidus, qui prorecuperanda libertate, libentiſſimè dimidium fortunarum ſuarum non paſciſceretur, idque cum omnes volent omnes recuperent, deque nulla re alia frequentius, alter ad alterum loqueretur, quam definiendis tantis malis aliquo remedio, nemo tamen erat qui negotium aſſumeret, at cum tam deſperatæ ægritudini & morbo tam pernicioſo, medicamentum aliquod non inveniretur; primus omnium quaſi ſignum aliquod ad benè de Hiſpaniæ Republicæ ſperandum ſuſtulit Alphonſus Quintanillæ equeſtris ordinis, vir nobilis, ingenioſus, acer & vehemens idemque fiſci rationumque regiarum quæſtor maximus; hic ortus in Aſturibus montanis facilè oſtendit ſummos viros in obſcura quoque patria illuſtres: & quo major tantæ rei peragendæ accederet autoritas, aſſumit ſibi ſocium Ioannem Ortegam, ambo Regem Reginamque conveniunt; quo ſtatures Hiſpana ſit commemorant, quod in tanta rerum omnium perturbation debeat & poſſit fieri demonſtrant; expoſcere nihil aliud de ſe quam Regiam facultatem, ut benè juvante Deo negotium perageretur. Placuit illuſtriſſimis Principibus oportunus ſermo, ad rem exequendam autoritatem ſuam omnibus in rebus decernendis pollicentur. At illi oppidorum procuratores adeunt, mala quæ ſuſtineant, in præſentiarum, quæque in futurum expectent, ante illorum oculos ponunt, ex negligentia quot pericula impendeant, atque e diverſo ex providentia quot bona ſequantur, identidem repetunt. Sed quia de tanta re erant conſulendi hi quorum procuratorio nomine res agebant, placuit conſtitui diem & locum in quibus hæc diſputanda eſſent; locum in quem, undique confluerent placuit eſſe Donias quò poſtea quam ad conſtitutum tempus convenerunt, cæptumque eſſet de re cujus cauſa venerant diſceptaturi, alij aliud ſentiebant, altercationibuſque tempus conſumebant fruſtra, & contentio illa eo tandem eſt ducta ut omnes in eo jam eſſent articulo, ut quiſque ad ſuos re infecta rediret, quorum diſſenſionem cum Alphonſus Quintanilla ſenſiſſet, videns omnes ſuos conatus ceſſiſſe fruſtra, ne quid inexpertum relinqueret, hac vel haud multum diſſimili ratione, illos in concionem vocatos, aggreſſus eſt, quam utique perorationem, *in cap.* 2. ſubdit, Et nos ne prolixius videamur procedere, eam omittimus, ut *in cap.* 3. *ſequenti*, hujus Societatis, vel fraternitatis inventum, Antonius Nebrigenſis in his verbis proſequitur. *Poſteaquam Quintanilla finem dicendi fecit viſi ſunt omnes propè modum illius orationi, atque ſententiæ acquieſcere, poſtulatumque eſt una omnium voce conderentur leges quibus ſacra Societas illa ſanciretur, atque ſtipis conferendæ ſtatueretur modus, & numerus militum, qui decreta exequantur. ſed ne in jus Regium contributio illa cederet, cautum æternum eſt ut eſſet temporaria, duraretque in æternum, ſumma Concilij ad Princeps devoluta, ut & ab illis ad ſecurius illud auguſtumque Sanctum quo res hiſpaniæ gubernantur principio, quod ad condendas leges pertinebat, data eſt facultas optimis quibuſdam viris ex ordine equeſtri atque utriuſque juris agendarumque rerum peritis: Numerus militum decretus, bis mille equites: per claſſes vero ſtipibus diſtribuendis Præfecti ſunt viri boni, ſuarum rerum frugales, alienarum abſtinentiſſimi: conſtitutum eſt præterea collegium, ex bonis prudentibuſque viris, quos hiſpani conſuevere deputatos appellare; His præſidere voluerunt Lupum Riparum Carthaginenſem Epiſcopum; Nemo unquam à principio putavit Societatem illam tandiu perniciosam ſive quod in primo illo triennio à viarum latrociniis, graſſationibuſque poſſe Hiſpaniam purgare, ſive quod populi gravati forent tam crebras fieri exactiones, ſive quod antiquarum Societatum exemplo, aliqua ex levi cauſa hæc quoque poſſet diſſolvi. Conſtitutæ itaque ſunt tumultuariæ quædam leges, quippe quas putabant non longo tempore duraturas, ſed qualeſcumque illæ fuerint, nihilominus confirmatæ ſunt additumque robur & Regia autoritas cum eſſet curia Matricali anno ſalutis ſexto & ſeptuageſimo ſupra milleſimum quadringenteſimum. Cumque poſtea ex triennio in triennium, & deinceps Societas illa propagaretur, Et ex negotiorum novitate, quotidie novi quidam caſus emergerent, opus quoque fuit novo remedio.*

Itaque cum ex prædictis, & tempore jam dicto Fraternitas hæc inventa fuerit, in quo cum Nebrigenſi conveniunt Hilleſcas, *in ſua hiſtoria Pontificali*, ſub Ferdinando V. & Eliſabeth *fol.* 99. Zamadoa, Garibay, *in ſuo compendio hiſtoriali, tom.* 2. *lib.* 18. *cap.* 8. *fol.* 595. *col.* 2. *num.* 50. Duo Iudices ex illo tempore in unoquoque oppido fuerunt creati, qui de caſibus Fraternitatis cognoſcerent, & adinſtar ordinariorum Iudicum eo deciderent, & contra delinquentes Iuſtitiam exercerent, ut expreſsè cautum extat, *in l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 8. *nouæ recopill.* quorum † electio & 2
nominatio, utique ad Concilium cujuſque

Villæ vel populi pertinet, ut patet, *in dict. l.* 1. ibi: *Que en cada, Villa, Ciudad, o Lugar que fuere de treinta vecinos dende arriva reeligan, y nombren dos Alcaldes de la Hermandad, el uno del Estado de los Cavalleros y escuderos, y el otro de los Ciudadanos, y pecheros.* Ubi igitur, statuum distinctio fuerit duplex horum officialium munus erit, & eorum officium à nemine in suo statu recusari potest, ut *in dict. l.* 1. & licèt aliud agens & comprobans, ita observat Bobad. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 21. citatio
3 debet fieri, quorum jurisdictio † ordinaria utique dicitur cum à lege & ad universitatum causas fuerit concessa, ut docet Bart. *in l. mone ff. de jure omnium Iudicum*, & ibi: Alex. *& in l. solet num.* 7. *&* 8. *eodem tit.* Cassaneus *in consuetud. Burgens. tit. de Iustitiis num.* 1. *num.* 102. & probatur *in l.* 1. *tit.* 9. *part.* 3. observat in proposito Avendan. *in dict. l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 8. *recopill. n.* 2. & locus prærentionis in casibus fraternitatis inter hos officiales vulgo *Alcaldes de la Hermandad*, & Iudices ordinarios, ut *in l.* 1. *dict. tit.* 13. ibi: *Otro si mandamos que cada y quando los Alcaldes y Juezes ordinarios que previnieren, y començaren a conocer de qualesquier crimines y delictos que fueren casos de Hermandad, y a peticion de la parte, danificada, o de su officio, y prendieren el malechor, que cometio el delicto, o le prosiguieren, asta le cercar, o encarcerar, en algun lugar, que los Alcaldes de la hermandad no conozcan, ni puedan mas conocer de tal caso, Pero si los dichos Alcaldes ordinarios a pedimiento de parte no prendieren al malechor y le cercaren, que en tonzes los Alcaldes de la dicha Hermandad, a pedimiento de parte, o de su officio, puedan proceder contra el tal malechor, y en tal caso los Alcaldes, que primero le prendieren sean Iuezes del delicto, asta la sentencia difinitiva, y execucion della, y los otros no lo puedan pedir ni demandar y embargar, diciendo que primeramente procedieren de su officio, o por acusacion que y a ni esto pueda allegar, ni oponer la parte.*

Quinimo inter eosdem Iudices Frater-
4 nitatis erit locus † prærentioni, & unusquisque in solidum, postquam prævenerit, poterit cognoscere, & pœnam condemnationis illi applicabit, ut docet Covarr. *in pract. tit.* 4. Aceved. *in dict. l.* 1.
5 *n.* 5. *&* 6. Hi autem Iudices † Fraternitatis uniuscujusque status tam nobilium, quam plebeiorum debent creari ex honorabilibus & negotio aptioribus, ut patet, *ex dict. l.* 1. *dict. tit.* 13. ibi: *Tales que sean pertenecientes para usar de los dichos officios, que no sean hombres vajos, inabiles, mas de los mejores y mas honrrados, que hubiere y se allaren en los pueblos del Estado que an de ser nombrados*, & merito quia dignitates, & officia Iustitiæ, & confidentiæ vilibus & infamibus † personis non debent condo- 6
nari, ut *in l. honores, ff. de Canonibus, & indefensoribus civitatum in principio*, juncta gloss. *verb. obscuri, & in l. ne quis ex ultimis negotiatoribus, & dignitatibus, lib.* 12. *l.* 15. *tit.* 6. *part.* 1. docet Guttierr. 31. *ex num.* 3. quia non sunt digni esse in Societate personarum honestarum illi, quos infamia aut morum pravitas ab honestarum cœtu segregat, ut *in l.* 1. *cap. de dignitatib. lib.* 12. & de jure nostro Regio singulariter comprobat text. 9. *in l.* 4. *tit.* 4. *part.* 3. ibi: *Otro si el que fuere de mala fama, o hubiesse echo cosa por que valiesse menos segun fuero de Espana, por que no seria derecho, que el que fuesse a tal Iuzgasse a los otros*, l. 7. tit. 6. part. 3. ibi: *Y de mas decimos que ninguno de los infamados no pueda ser Iuzgador ni consejero del Rey ni de commun de algun consejo, & in l.* 2. *tit.* 51. *lib.* 2. *ordinament. Reg.* Dignitates enim & honores bene meritorum præmia & fructus sunt, ut *in l. ut virtutum merita, Cod. de statutis & in magn.* & alibi forsan latius dicemus.

Qui utique Iudices personaliter † de- 7
bent exercere officium ut patet ex *dict. l.* 1. ibi: *usen por si mismos los dichos officios*, nec enim substitutum ponere possunt ut expressè affirmat Avend. *in cap.* 3. *Prætorum, num.* 5. *cons. multi tamen.* Et conducit text. *in cap.* 1. *de offic. ordinarij, lib.* 6. Capitius *decis.* 27. *num.* 34. & ratio est quia cum talium personarum industria, & morum seu sanguinis probitas fuerit, & debeat esse electa, ut patet ibi: *Tales que sean pertenecientes para usar de los dichos officios*, & ibi: *Mas de los mejores, y mas honrrados, que hubiere y se hallaren*, non potest in hoc casu fieri substitutio, seu delegatio ad notata *in l. inter artifices*, 31. *ff. de solutionibus, & in cap. si pro debilitate, esset tam gravis de officio, & potestate Iud. deleg.* maximè cum causæ Fraternitatis, de quibus Iudex creatus cognoscere debet ita graves sunt, ut *inferius* dicemus & quælibet causa criminalis gravis dicitur.
Et transacto anno poterunt Iudices † hi, 8
absque eo quod transeat intervallum duorum aut trium annorum, vulgo *hueco*, iterum eligi & antequam sindicentur, quod alias in cæteris Iustitiæ officiis contra procedit, ut *in l.* 12. *tit.* 5. *lib.* 3. *recopill.* & si necessarium fuit quod expressè per legem caveretur ibi: *Puedan otra vez ser nombrados*

dos por otro tanto tiempo como tubieron servido, quæ utique, electio ea solemnitate, qua facta est vel fieri debuit electio, erit facienda: itaque quemadmodum ut jure subsistat, sufficit in electione prima, major Congregatorum, & vicinorum pars; ut suo loco latissimè dictum manet, ita ad
9 hanc reelectionem † sufficiet major pars, quia lex Regia, quæ hanc reelectionem concessit, jus & formam eligendi non mutavit, sed solum impedimentum & obstaculum quod ex continuatione muneris, in eisdem personis imminebat & considerari poterat, ut *in l.1. & ferè per totam, Cod. de muneribus & honoribus non continuandis, & in l.4. tit.5. lib.3.* sustulit, & prohibitionem insuper, nempe quod ante Sindicationem illius anni, iterum ad idem eligerentur ministerium; alias enim potestas hæc reeligendi videretur populo damnosa, & præjudicios a aliis, & quodammodo litium nutritiva, neque passim omnes convenirent, neque reelectio ista fieret & videretur elusoria, supervacanea, & inutilis reeligendi facultas; quidquid contrarium affirmavit Azeved. *in dict.l.1. num.8.* Nec pro ejus opinione quidquam facit, quod quotiescumque de re firma seu de reelectione alicujus officialis agitur, tunc non procedit, *regula legis quod major, ff. ad municipal.* sed necessarium est quod omnes interessentes, reelectioni suis assentiant suffragiis, ut *in auth. de defensoribus civitatum, §. final.* quæ in proposito singularem tradit Consuetus, *singulari 386. verb. universitas*, Romanus *singulari*, incipit *electio* & *in alio singulari*, incipit *Iudex fuit interrogatus*, & *cons.342. col.2.* Bart. *in l. omnes populi, n.16. in fin. ff. de Iustitia, & Iure*, & ibi Osorius, qui communem testatur, Iaf. *in l. & summa, §. hodie, n.8. ff. de pactis*, Felin. *in cap. cum omnes de constitutione, n.18. versic.4. fallit & in cap. fin. n.5. de Iudiciis.*

Nam hoc non procedit quando translatio anno, vel ordinario tempore fit ex legis permissione, in una persona hæc reelectio, quæ utique nova est electio, & potius jure ordinario, quam ex gratia: unde *in regul. dict. leg.* quod majorem locum habet.

10 Casus autem de quibus hi Iudices † cognoscere possunt & qui nuncupantur, *de la Hermandad*, expressè manet, *in l.1 dict. tit.13. lib.18. novæ recopill.* quæ ita se habet. *Otro ordenamos que aora, y de aqui adelante la Iunta general a los del nuestro Consejo de las casas de la Hermandad, y los Iuezes comisarios en nuestros nombres por ellos dados, y otro si los nuestros Alcaldes de la Hermandad, de todas las Ciudades, Villas y Lugares, valles, y Yermos, y miridades destos nuestros Reynos y Señorios ayan de conocer y conozcan, por caso, y como en casos de Hermandad solamente en estos crimines y delitos que aqui seran declarados, y no en otros algunos conviene a saver en los Robos, hurtos, y fuercas de bienes muebles, y semovientes, o en Robos, o en fuercas de qualesquier Mugeres, que no sean mundanas publicas haciendose lo suso dicho en yermos, o en despoblados, o en qualesquier Lugares poblados, si los malhechores, salieren al Campo con los bienes tales, que hubieren rovado, o hurtado, o con las tales mugeres, que asi hubieren sacado por fuerça. Otrosi sean casos de Hermandad; Saltamiento de caminos, muertes, heridas de hombres en yermo o despoblado siendo la tal muerte o herida echa por aleve, o traycion o sobre ase chancas o seguramente, o haciendose por causa de Robar o forçar, aunque el Robo ni fuerça no hubiere effecto. Otrosi sea Caso de Hermandad, privada opression, de qualquier hombre, o muger, que fuere buena por su propia auctoridad, en yermo o en qualquier poblado, si con el presso saliere al campo, o se prendiere, al arrendador, o recaudador, por coger e recandar, e pedir nuestras rentas en yermo, o en poblado, gusto, que no lo saque fuera y atiendase ser carcel privada, salvo si el arrendador prendiere a su deudor que se vaya huyendo, y hubiere poder y facultad que su deudor le aya dado por escriptura, para que le pueda prender, no le pagando su deuda entregando le toda via en estos dos casos a la persona, que asi prendiere dentro de veinte y quatro horas, o los Alcaldes ordinarios del Lugar mas cercano, que no sean sujectos a dicho acreedor. Otrosi sea caso de Hermandad, que ademas de casas, y veñas, y mieses, y colmenares haciendose a saviendas en Yermo, o despoblado, y entiendase ser Yermo, o despoblado para en los casos de Hermandad, el Lugar des cercado de treinta, vecinos avajo, entiendase ser Robo o hurto, aunque el dueño de los tales bienes no este presente y aunque aya resistencia o no la aya. Otrosi sea caso de Hermandad, qual quiera que matare, o hiriere, o prendiere a los nuestros Iuezes ejecutores de las Provincias, y Alcaldes quadrilleros de la Hermandad, y a nuestros consejeros y a otros quales quier officiales de la Hermandad, mientras sirvieren los dichos officios, y despues que lo dejaren, si rescivieren el daño por aver temido, y servido dichos officios: O qual quier que matare, o hiriere, o prendiere, o a otro en monte conjuriare aqual quier procurador mensajero, o negociador que biniere a la Iuntas generales o Provinciales que de aqui adelante se hicie-*

ren

ren por nueſtro mandado. Otroſi ſean caſos de Hermandad, qualeſquier Robo y hurtos, y otros qualeſquier crimines, y delitos que ſe contubieren dentro de las Villas donde la Iunta general ſe hiciere y celebrare en los quinze dias que aquella durare entre las perſonas de la dicha Iunta contra ellos, y ſus familiares continuas, y Iunta general y a los Iuezes por ella nombrados: entiendaſe aver cometido y cometa caſo de Hermandad, anſi el que hiciere los caſos ſuſo dichos o qualquier dellos como el que los mandare hacer y cometer y lo hubiere por rato o firme, y lo probare deſpues de ſer cometido y como quiera, que no es ni a ſido caſo de Hermandad, lo que ſe hace por prendas o penas de terminos, y paſtos, y heredamientos ſobre que era alguna contienda, o debate entre partes; pero deſpues el que aſi fuere penado, o prendado, ſe entregare por ſu propia authoridad, o heriere, o matare o, hiciere otra, ſi prenda a ſu adverſario, o coſas ſuias en Lugar donde no tiene reyerta ni debate alguno, que es lo que ſea caſo de Hermandad, y ſe proceda en ello como en caſo de Hermandad, ſiendo echo en yermo o deſpoblado, o ſaliendo con ellos al campo guardando las diſpoſitiones de nueſtras leyes.

Extra prædictos caſus, quos ſigillatim expendit & explicat Aceved. per plura Scholia, *in dict. l.2.* in aliis cæteris nulla eſt horum Iudicum cognitio, ut patet ex illis verbis: *Solamente en eſtos crimines y de-*
11 *lictos que aqui ſeran declarados*: Nam illa dictio *Solamente* taxativa, eſt & aliorum caſuum manifeſtam excluſionem † importat, ut *in l. his ſolis, ff. de condition. indeb. ex l.1. his ſolis, Cod. de revocand. donat. l. adverſus, Cod. ſi adverſus rem Iudicatam.* Per quæ Iura ita obſervat Decian. *reſponſ.55. num.18. vol.3.* Andreas Siculus *conſ.1. col. fin. dict. lib.4.* Angelus *in l.1. Cod.* ubi & apud quem Felin. *in cap. Paſtoralis, in principio, col.3. verſicul. limita 3. de offic. ordinarij*, Afflict. *lib.3. conſt. rubric.5. num.64.* Crotus *in l. ſi conſtante, 1. lectura num.66. ff. ſoluto matrimon.* Ripa *in tract. de peſte, tit. de remediis præſervatis, num.62.* Hippolitus, Riminald. *in l.1. num.159. ff. de offic. eius cui mand. eſt juriſdictio*, Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt.18. num.13.* Pro ſequitur Barboſ. *in l.1. art.4. ff. de judiciis & num.98.* & illa verba, *Que aqui* etiam de notant reſtrictionem, ut *in l. ſticum qui meus erit, ff. de legat.1. & in l. Cunctos populos, Cod. de ſumma Trinitate & fide Catholica.*

Nec obſtabit, ſi dicas diſtinctionem taxati, non adeo ſtrictam & [illegible]idam eſſe naturam quod ſaltim ſimiles [illegible] non excludant, ut *in l.1. §.1. Iuncta gloſſ. in l. obeſt, & ibi gloſſ.1.* ubi notat Bart. *Cod. de prædiis minorum, l. argentarius in princ. ff. de addendo eum qui, §. ſi petenti, cum gloſſ. in verb. duntaxat, ff. de public. in rem, ut & leg. ſervi nomine cum gloſſ. in verb. poſſidere*, & ubi Bart. *ff. de uſucapion. cap. Epiſcopus cum gloſſ. 24. diſtinct. juncto cap. ultimo 15. quæſt.7. & Clement. exivi verſic. cum autem, & de verborum ſignificatione*, & gloſſ. *in l. cum Prætor. ff. de Iudic. & in l. illud & in verbo, aliam cauſam, Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis & in l. ultim. de revocatione donat.* quæ loquitur in pœnalibus; & ibi eam Salicetus dicit ſing. & *in l. contractus in princ. ff. de reg.* Bart. *in l. ſi conſtante in expl.1. partis princip. ff. ſolut. Matrimon.* Bald. *in l. nullus, Cod. ad l. Iuliam majeſtatis*, Paul. de Caſtr. Imola *in l. Gallus, §. inſtituens, col.1. ff. de liberis, & poſthum.* Franc. latè *in l. ſi mora, ff. ſolut. matrimon.* Romus *conſ.456. in propoſito, col.2. verſic.3. deducitur*, & Panormitan. *in cap. cum dilecta extrav. de conformat. utili, vel inutili*, quorum jurium ac Doctorum autoritate nixus ita obſervat, juraque *de retract. conventional. §. gloſſ.6. num.6.*

Reſpondetur enim hoc non procedere quando dictiones taxativæ diſpoſitioni affirmativæ addicuntur; tunc enim hab nt implicitam negativam excluſionem omnimodam aliorum caſuum, ut *in cap. cum Eccleſia, ſu[illegible]trina de cauſa poſſ[illegible]et propr.* & ubi poſt Gothofred. *in verb. tantum* obſervat Ioannes Andreas Aretin. *in l.1. §. ex pluribus, ff. de acquirend. poſſeſſion.* Decius *conſ.479. num.2.* nec in propoſitio quid dubij poteſt remanere, attentis verbis ejuſdem legis ubi: *Y no en otros algunos*, dictio enim illa, *y no*, poſita juxta verbum, *en otros*, quod eſt repetitivum ſimilium, ut *in leg. fugitur, Cod. de ſervis fugitivis*, ubi notat gloſſ. & communiter DD. *& in cap. At ſi clerici, §. de adulteriis de Iudiciis*, negat apertè ſimiles caſus; alias enim de nihilo ſerviret, ut *in cap. ſi Papa de privilegiis,* 12 *libro 6.*

Unde cum juriſdictio his Iudicibus † conceſſa, quamvis ordinario limitata ſit, & ad certos caſus ſpecialiter reducta, prorogari non poterit, etiam de conſenſu partium, qui approbatorum conſenſus non tribuit Juriſdictionem non habenti, ut *in* 13 *l. probatorum, Cod. de Iuriſdictione omnium Iudicum.* Et limitata cauſa † limitatos debet procedere effectus, ut *in l. in agris, ff. de acquir. rer. domin. l. cum pater, §. cum dulciſſimis, ff. de leg.2. l.2. ff. de ſervitut. & poſt l. cum ſervus, 67. ff. de contrahend. emptione,*

notat

notat gloſſ. & ibi latiſſimè Felin. *in cap. cum ordinam. cum duobus ſequentib. reſcriptis.* Iaſ. *in l. age cum geminiano, Cod. de tranſact.* Hieronymus Gonzalez *per reg. Cancellariæ gloſſ. 24. num. 8.*

Non enim poteſt quis etſi velit ſuprà Juriſdictionem ſuam exercere, ut *in l. fin. ff. de juriſdict. omnium Iudic. l. prima per tot. Cod. ſi à non competent. Iudic. l. 2. cum duabus ſequentib. de modo mul. l. 12. de pœnis, l. 2. Cod. ſi adverſus fiſcum.*

Et facit elegans, & ſummè notanda doctrina, Bald. *in l. ita forma num. & quando provocare non eſt neceſſarium*, ubi iſta vox, *penes ſtatum*, dicit quod Iudices villarum non habent Juriſdictionem niſi uſque ad 20. ſolidos & ab inde ſuprà 6. cognitio poteſtatis, quia talis Iutiſdictiò prorogari non poteſt, & eſt ratio denegati & conceſſi, quod enim uni, aſſignatur alteri denegatur, *ff. de legat. 1. ut in l. quod in rem, §. quis*, ex quo enim lex ad plura procedit ſtatuendo, & diſtinguendo potentias & per conſequens actum. Et quidquid ultra ſit, fieri videtur lege prohibente, *argumento legis, qui aliena, §. ſi libertos, ff. de negotiis geſtis*, & hoc ex natura & virtute limitationis, *& ff. de uſufructu, l. Dominus, §. 1. & l. 1. ex facto, §. itemque 3 ff. de vulg. & pup.* & Bald. (eo non relato) ſequitur Paul. de Caſtr. *conſ. 194. num. 2. vol. 2. verſ. tum quia ſtatutum.* Gregor. Lopez *in l. 47. tit. 18. part. 3. verb. duos homines.*

Deinde illud expendi poteſt quod ut
14 valeat † prorogatio Juriſdictionis, neceſſe eſt quod ille cujus prorogatur Juriſdictio illam habeat, alias impoſſibilis eſt prorogatio, cum id quod nullum eſt extenſionem non recipiat, *l. ſed ſi manente, ff. de precario, l. 4. in princip. ff. de damno inflicto*, Menchac. *quæſt. uſu frequent. cap. 4. num. 1. & 2.* & facit text. *in l. 1. Cod. de Juriſdiction. omnium Iudic. & in cap. ſignificaſti de for. competent.* ubi notat Panormitan. ubi Marian. Socin. notat ibi *num. 11.* quod Juriſdictionis competentis ſub conditione, vel qualitate, nulla admittitur prorogatio pendente conditione, vel die, ex *gloſſ. fin. ad medium in cap. aut plures de offic. delegati in 6.* Bann. *locis de nullitate ex defectu Juriſdictionis delegatæ, n. 92.* & Morla *in cap. Pet. de offic. delegati*, & ibi Andreas Siculus *num. 112.* Ruin. *conſ. 165. num. 112. lib. 5.* Anton. Matthæus Rom. *tract. de prorogat. Juriſdiction. dict. num.* Socin. *conſ. 99. lib. 3. num. 1.*

15 Præterea quia Juriſdictio limitata † nunquam eſt prorogabilis, ut notat Felin. *in cap. Pet.* Greg. *de offic. & poteſtat. Iudic. delegat. num. 2. & 22.* Cujus verba maximè conducunt, ibi: *Quia in dictum Ioannem nullam Juriſdictionem habebas*, & ibi: *Cum hujuſmodi delegatæ Juriſdictio, ad alias perſonas nequeat præſtari, dico prorogari*, Bart. *num. 6.* Curtius Iunior 30. Carolus *n. 24. in l. 1. ff. de Iudiciis*, & ibi: *noviſſimè*, Barboſ. Socin. *in cap. ſignificat. n. 66. de for. competent.* quod latiſſimè proſequitur per omnia Iura ad propoſitum conducentia, accuratiſſimè intelligens Auguſt. Morla, *in Imp. juris tit. 2. de Juriſdictione, omnium Iudic. part. 1. q. 21. per tot.*

Et hanc opinionem veriſſimam in propoſito tradit Aceved. *in dict. l. 2. tit. 7. & in additionibus ad Curiam Piſanam lib. 4. cap. 56. num. 21. & 22.* Alvarus Balaſius, *conſultatione 57. num. 5.* & non diſſimili caſu Ignatius, del Villar *in ſua ſilva reſponſorum, lib. 1. reſponſion. 11. quæſt. 8. n. 2. cum ſequentibus, & quæſt. 9. num. 2. & 11.* qui alios referunt. Quod utique ampliabis, adeo, extra prædictos caſus *de la Hermandad*, his Iudicibus notionem ſeu Juriſdictionem prohibitam; quod etſi in cauſa coram eis agitata aliqui teſtes convicti eſſent
† de perjurio adhuc ratione incidentiæ 16
contra eos procedere non poterunt, ex doctrina Decij, *in cap. præterea de officio, delegati*, & facit text. *in l. fin. tit. 16. part. 3.* ibi: *Mas ſi por ventura ante otro Iuzgador, que no ha poder de hacer Iuſticia, ſi hubiere allado alguna, que teſtiguaſe falſo teſtimonio, eſte tal devolo embiar al mayoral, que ha Iuſticia, del qual entendiere que merece.* Illud enim quod non licet principaliter nec etiam licet incidenter; ut *in regula cum quid, una via de regul. juris in 6. l. ad th. l. ætas, §. 1. ff. de his, qui notantur infamia*, ibi: *ſive autem principaliter hoc negotium gerat ſive alterius negotiationis acceſſione utatur*, & ita in conſimili lege aut ſtatuto ex Divo Lino concludit Paulus Caſtrenſ. *in l. quoties, n. 9. Cod. de Iudiciis.*

Et in caſu eodem ita conſultus reſpon-
det † Ignatius del Villar, ubi ſuprà *dict.* 17
quæſt. 9. num. 5. his verbis ex quibus ego in facti contingentia reſpondi, & ita fuit Iudicatum quod ſi Petrus fecit contra Titium ad decem aureos actione merè civili & pecuniaria, & fortè in delatione Iuramenti calumniæ circa articulum & poſitionem, declarationem Titius dejuravit, propter quod, ultra quantitatem in libello cauſæ principalis deductam cum una & eadem ſententia, idem Titius fuerit condemnatus in pœna ſexcentorum terunciorum Camaræ fiſcali, ratione perjurij, juxta *l. 2. tit. 107. lib. 4. recop. juncta l. 2. tit. 7.*

lib.4. eiuſdem recop. & ab hujuſmodi ſententia, præfatus Titius appellavit, talis appellatio reſpectu condemnationis talis perjurij & ſic cauſæ inſidentis criminalis non ad Conſilium, ſed ad ſuprema Regia tribunalia, referenda eſt, adeo quod ſi de facto Iudex deputatus ſuper perjurio ſententiam proferat & dubio procul nulla erit, & defectu Iuriſdictionis, quia factum à Iudice quantumvis ordinario, ſi ad ejus officium non pertinet ratum non erit, ut *in l. factum à Iudice, ff. de Regulis juris, l.1. Cod. ſi ad Iud. non competent. l.2. cum duab. ſequentibus, Cod. de mod. mut. l.2. & ſi adverſus fiſcum, l.2. Cod. de pœnis*, quibus Iuribus poteſtas Procuratoris Cæſaris ratione cauſarum limitata depræhenditur, & tandem quid ultra limites ſuæ poteſtatis gerebat nullius erat momenti.

Cui reſolutioni maximè adverſatur plura
18 jura quæ probant Judicem prohibitum † de cauſa vel negotio, principaliter cognoſcere, de ea incidenter cognoſcere poſſe, & legis miniſterio, propter cauſæ connexitatem & dependentiam ejus Iuriſdictionem prorogari, ut eſt text. *in cap. de prudentia 3. de donat. inter vir.* ubi Judex Eccleſiaſticus qui de dote tanquam de re merè temporali & inter laïcos cognoſcere non poteſt principaliter, ſi in cauſa matrimonij ante eum pendenti, incidat quæſtio de ea cognoſcit & *in l. nullum juncta gloſſ. Cod. de tribus*, quæ probat Clericum coram laïco, in lite apud eum mota teſtificantem ab eodem puniri poſſe, & Cinus & Salicetus ita affirmant ut communem ſecundum Guillelm. Benedict. *in cap. rei nuntius verbo & uxorem, num.* 434. Caſſaneus *in conſuetudine Burgund. rubric.* 2. §. 57. *n.*7. & *in l. quoties, Cod. de Iudiciis* ibi: *Quoties quæſt. de ſtatu bonorum diſceptationi concurrit, nihil prohibet quominus apud eum quoque qui alioquin ſuper cauſa ſtatus cognoſcere non poteſt, diſceptatio terminetur*, ut *in l. nullus Cod. eodem tit. l.1. Cod. de ordine Iudiciorum, l.2. in fin. Cod. de pedanis Iudicibus, l. non diſtingimus, §. de liberali, ff. de recept. arbitris l. fin. Cod. ubi & apud quem l. cum proponas, Cod. de reb. præ. l.2. Cod. ad exhibendum*; ex quo provenit, quod licèt per leges Regias
19 cauſa † nobilitatis, ſit reſervata præfectis nobilium, ut *per tot. tit.11. lib.2. recopill.* docet Otalor. *de nobilit. 3. part. part. principal. cap.2. à num.1.* Ioann. Garcia *de nobilit. gloſſ.1. num.6.* tamen inferiores Iudices incidenter poſſe cognoſcere de cauſis nobilitatis, ut docet idem Otalor. *3. part. cap.3. num.8.* & Ioann. Garcia ubi *ſuprà num.8.* maximè quia tunc magis agitur de quæſtione facti quam de quæſtione juris ex his quæ ſuprà reſoluta ſunt in præcedenti præmiſſo; docet idem Ioan. Garc. ubi *ſuprà n.33. & 34.* quo fit ut ſi Iudex ordinarius cognoſcat de delicto alicujus nobilis, & incidat illa quæſtio an debeat † torqueri, quia nobiles torqueri non poſſunt &c. ut *in l. milites, 6. Cod. de quæſtionib. l.2. tit.3. part.7.* & ibi Gregor. Lopez & *l.4. tit.6. recopil.* Anton. Gomez *3. tom. cap.13. num.3.* poſſit de ea cognoſcere idem Ordinarius incidenter; & ſimiliter ſi pro debito civili velit Iudex nobilem in carcerem mittere; quod facere non debet, ut *in dict. leg. ordinament. & recopil.* facta in anno 1585. vel ſi petitur contra nobilem executio compellatur præſtare fidejuſſorem ſatiſpræſtationis vulgo *de ſancamiento*, quem non tenetur nobilis dare ex *l. fin. tit.21. lib.4. recopill.* 20

Sed hæc difficultas & Iurium adverſantium † oppoſitio facili diſtinctione ſedari, intelligi, & concordari poterit, aut enim incidens cauſa talis eſt & adeo principali negotio connexa & conjuncta, ut abſque incidenti non poſſit deffiniri, aut ejus eſt conditionis incidens cauſa, quod ſine ejus definitione negotium principale terminari poſſit; primo enim caſu Iudex alias incompetens, ratione incidentiæ competens efficietur; In ſecundo vero caſu minimè cognoſcere poterit. 21

Qua diſtinctione lucem † accepit difficultas oppoſita text. *in cap.3. de donat. inter*, Ideo enim ibi Iudex Eccleſiaſticus de dote incidenter occurrente cognoſcit propter magnam cum matrimonio connexionem, propter quam ad Judicem pertinet Eccleſiæ, ut *in cap. per veras de donat. inter*: & ſentit gloſſ. magna, *in dict. cap.3.* & gloſſ. magna, *in cap. licèt ex ſuſcepto de for. competent.* & gloſſ. *juvo. in cap. fin. de Iudiciis in 6.* quibus locis docent DD. & *in l.1. ff. de ſolut. matrimon.* ubi Ripa *à num.4.* & DD. *in cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de conſtitut.* ubi Felinus *à num.58.* reſolvit eleganter Lan Franc. *de arbitriis, 2. part. num.28.* Steph. Aufiel. *de poteſt. Eccleſiaſtic. num.22.* Ioan. Campeg. *de dote, quæſt.80.* Bald. *nobil. de dot.2. part. privil.16.* Paul. Rup. *in repetition. cap. per veras, 2. notabil. per tot.* nec obſtavit gloſſ. & communis DD. de qua *in dict. l. nullum, Cod. de teſtib.* quia magis communiter damnatur, & verius eſt & praxi receptum, Clerici falſum deponentes coram Iudice ſæculari punitionem ad Eccleſiaſticum Judicem eſſe remittendam, ut reſolvit Covarr. *in praxi & quæſt. cap.18. num.8.* Socin. *regul.520.* Gregor. Lopez *in l. fin.* 22

tit.16.

tit.16.part.3. A vend. *de exequend. mandat. cap.21. num.5.* & relati à Julio Claſſo, *lib.5. repetit. ſententiæ, quæſt.3. n.14.* Aoti *in praxi tit. de falſis, tit.110.*

23 Nec etiam oberit † text. *in dict. leg. quoties, Cod. de Iudiciis*, quia illius intellectus ſub membrò noſtræ diſtinctionis clauditur, procedit enim in incidenti neceſſario, puta quando cauſa incidens eſt adeò principali connexa & conjuncta, ut abſque incidenti decidi non poſſet, ut apertiſſimè colligitur; *ex dict. l. quoties*: ubi Titius agebat contra te, ad hæreditatis reſtitutionem coram Iudice civilium cauſarum, tu autem ex adverſo excipiebas de ſtatu Titij contendens illum eſſe ſervilis conditionis; certè cauſa hæc ſtatus incidens adeò neceſſaria ad deciſionem cauſæ civilis, principalis, & pecuniariæ ac diverſæ ſpeciei juriſdictionis eſt; ut abſque examine cauſæ incidentis cauſa principalis decidi nequeat: & ita illum textum declarat Magiſtraliter Paul. Coſt. *in dict. l. quoties, n.9. verb. etiam* Iaſ. *num.10.* Bart. *in l.1. n.1. ff. de authorit. tutel.* & ut receptiſſimum ita concludit, Marant. *in dict.4. part.6. diſtinctione, num.55. in noviſſimè* & iſtum intellectum ad *dict.1. l. quoties*, tanquam germanum agnovit Menoch. *de arbitr. Iudic. q. lib.1. q.91. num.9.*

24 Et eodem modo intelligenda ſunt Iura † ſimilia ſuperiùs adducta, ut proſequitur latiſſimè omninò videndus Auguſtin. Morla *in perjuris dict. tit. de Iuriſdict. omn. Iudic. ex num.145. cum pluribus ſequentibus*, & in caſu ferè ſimili de quo eſt noſtra diſputatio, Ignatius Diaz del Villar *dict. quæſt.8. & 9.* & quod quando procedunt in aliquo negotio, & cauſa hi Iudices *de la Hermandad*, cum eorum Iuriſdictio non ſit abſoluta, ſed in certis caſibus eſt qualificata in primis debet conſtare, & verificari quod ſit caſus ex contentis; *in l. prout*: in juriſdictionalibus, qualitas tribuens juriſdictionem prius eſt verificanda, ut *in l.2. §. ſed ſi dubitatur, ff. de Iudiciis, l. ſi quis aliena eodem tit. §. ait Prætor. ff. nequit. in flumin. public. l. Prætor. §. docere, ff. de vi bonor. raptorum*, Bald. *in l. multum, ff. de condit. & demonſtrat.* & *in l. ſi finit. §. Iulian. ff. de damn. infecto.* Pariſ. *de ſindicat. §. judices puras, col.3. verſ. Iudices tempor. num.13.* cum aliis relatis ab Andr. Gaill. *in tract. de pact. public. cap.13. num.12. & ſequentibus lib.1.* plurima notanda in propoſito congerit Proſper Farinac. *in tract. crimin. tit. de inquiſit. q.8. num.89. & ſeqq. & q.1. n.87. & num.10. à num.26.*

25 Quia ſi qualitas requiſita à lege † non verificatur non poteſt militare ejus diſputatio ex doctrin. Bart. *in l.1. §. ait Prætor. ff. nequit in flumin. public.* Angel. *in l.2. §. diema verſic. & notandum diligenter, col. fin. §. quemadmod. teſtam. apertantur*, & Alex. *conſ.81. col.1. vol.1.* Carden Tuſcus *practic. concl. tom.6. littera E, concluſ.18. à num.11.* obſervat Salgad. *de Regia protect.1. part. cap.2. §.5. num.58.* & licèt ad tribuendum † Iuriſdictionis exercitium ſufficiat, 26
quod in libello aut quærela partis, vel in cauſæ proceſſu, quod fit ex officio, deducatur qualitas Iuriſdictionem tribuens, licèt de ejus veritate dubitare poſſit, ut *in l. cum quædam querela, ff. de Iuriſdiction. omnium Iudic.* ſunt ibi notata, docet Innocent. *in cap. cum ſit generale, de foro compet.* Butrius *in cap.* Federic. *laïco de foro competent. num.3.* Et ibi Abb. *num.12. verſic. redeo ad dicta*, Milius *in repertor. verb. Iudex qui vult. procedere.* Lapus *allegat.59. in Dei nomine, verſic. quæritur, & allegat.65.* Angel. conſilium eſt, incipit, *dictum ſtatutum in 2.* Roman. *conſ.208. hæc interpretatio, in fin.* Farinac. *dict. quæſt.8. ſub n.86.* Tuſcus *dict. quæſt. concl.18. num.10.* tamen ſi à principio ex adverſo; ipſa qualitas † 27
negetur ad impediendum Iuriſdictionem ſaltem ſummariè, plenè tamen probare, & de ea conſtare debet ſecundum communem Doctorum opinionem, de qua teſtantur communiter Alex. *conſ.1. num.8. lib.5.* Felin. *in cap. ſi Clericus laïcum, col.2. verſic.1. concl. de foro, competent.* Aymon. *conſ.196. ſi abunde*, Afflictis *deciſ.197.* incipit *plures* Anton. de Butrio, Farinac. & Cardinalis Tuſcus cum proximè citatis, ſed cognitio hujus articuli, utrum ſit, vel non ſit caſu de quo contenditur, *de la Hermandad*, pertinet ad illum Iudicem qui in cauſa procedit, quia Prætoris eſt exiſtimare, an ſua ſit Iuriſdictio, vel aliena, ut *in l. ſi quis ex alien. ff. de Iudiciis*, & generale eſt quemlibet Iudicem † ſive delegatum ſive ordi- 28
narium cognoſcere poſſe an ſibi competat Iuriſdictio? *l.2 ff. ſi quis vocatus in Ius non iverit, cap. ſuper litteris de reſcriptis*, & ibi gloſſ. Andreas Gail. *practic. obſervationum, lib.1. obſervat.34. à num.1.* Decian. *tract. criminal. lib.4. tit.18. num.9. limitando*, ut per Corſetum, *in ſingulari verb. Iuriſdictio, ut delegata*, probat text. *in l. præſcriptione, Cod. ſi contra jus veluti ſiſtat. publ. in dict. cap. ſuper literis*, etiamſi opponatur nullam habere Iuriſdictionem, *cap. ex part. dicam. de reſcriptis*, ubi Panormitan. *num.5.* & Imola *num.2.* Felin. *in dict. cap. ſuper literis*; etiam ſi opponatur nullam habere Iuriſdictionem; & facit text. *in Clement.1. de re-*

ſcriptis, proſequitur Barb. *in dict. l. ſi quis ex alien. num.* 111. ut pluribus adjectis comprobat Marta, *in tract. de Iuriſd. 2. p. cap* 4. *à principio, & num.* 7. Salgad. *de Regia protect. 4. part. cap. 6. num.* 27. Quamvis contrarium obſervaverit Azeved. *in dict. l. 2. num.* 3. Mutus *ex gloſſa verb. manifeſtè & cap. caſus*, §. *ſane de hæreticis in* 6. quæ profecto non obſtat, quia non negat pronuntiationem pertinere ad judicem, cujus Juriſdictio declinatur, ſed non debere procedere in negotio ubi Iudex affirmat quod caſus ſit manifeſtus & Iuriſdictionis ſibi commiſſæ, & quando contrarium ſupponit adverſus expreſſa Iura & Doctorum communem opinionem loqueretur, & ſic explodanda.

Præterea quod ſingularem eſſe & ſum-
29 mè attendendam deciſionem † *l. 6. dicto tit.* 13. *lib.* 8. *recopill.* ibi: *Con qualquier informaçion que ayan tomado prendan*, verbis ſequentibus ibi: *Y deſpues procedan en el negocio aſta dar ſentencia difinitiva aviendo primeramente ſu informaçion cumplido del delicto*, ex quibus colligitur quod ſi querela coram Iudice fraternitatis, producta, concludit cauſam alioquin *de Hermandad*, licèt per ſummariam informationem non appareat tunc concludens probatio ejus ut in eo procedere poſſit, nihilominus non tenetur cauſam remittere Iudici ordinario, ut per *l.* 13. *intra eodem*, diſponitur, ſed in cauſa procedere debeat, & habita ſufficienter informatione condemnare, ſi minus debet eum abſolvere, ad hoc ſunt ſufficientia indicia, & ſic inquit, *dict. l.* 13. *infra eodem*, quod per informationem & probationem factam debet conſtare, ei caſum *de Hermendad*, ut remitti debeat Iudici ordinario, ita ut non ſufficiat conſtare per informationem ſummariam, ſed per pleniariam, hoc enim denotant verba illa, *Por la informacion avida por la probança:* Nam copulativa *Et* ſemper penitus eſt inter diverſa, & ſic diverſificat ſummariam informationem à plenaria, & utriuſque requirit concurſum, ut remiſſio fiat loco ordinario, licèt Iudices ordinarij hæc non advertentes, plerumque uſque ad plenariam, non expectent.

Sed in propoſito, pro uno negotio, ſo-
30 lent † procedere tam Judex ordinarius, quam Iudex *de la Hermandad*, & quilibet intendit privativè cognoſcere, & ſuper actum perficit proceſſum, & alter alterum impedire conatur; vel quia ab ordinario, negatur caſus, *de la Hermandad*, quia ſe prævenisſe fatagit, ab uno ex his ſolet appellari ad Regiam Curiam, & uterque proceſſus tam iſtius, quam illius Iudicis originaliter adducitur, in qua viſo negotio, & attenta ejus quantitate declaratur ad quem Iudicem ſpectet cognitio & ei privativè remittitur. Quod ſi Iudex *de la Hermandad*, in caſu non comprehenſo, *in dict. l.* 2. ſe Iudicem competentem declaraverit, acta coram ipſo, & ſententia expreſſum nullitatis vitium patientur, etiam ſi ab eis non appelletur ex defectu Iuriſdictione, ut notat Felinus *in cap. ſuper literis n.* 5. *in fin. de reſcriptis*, Angel. *in l.* 1. *ſi à non competenti Iudice*, & poſt ſententiam opponi poterit, & in quacumque parte Iudicis ex additione, Bart. *in l. expreſſum num.* 12. *ff. de appellat. littera G*, Covarr. *in practic. cap.* 33. *num.* 2. *& in cap. quamvis pactum initio rem partis, num.* 9. Didac. Perez & cum eo Azeved. *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 4. *novæ recopill. num.* 21. Sigiſmund. Eſcacia, *de appell. quæſt.* 19. *remed.* 1. *concl.* 7. *ſub n.* 3. Vantius *de nullitat. ſententiæ tit. quoties & inter quod tempus* ſub *n.* 8. Salgad. ubi *ſuprà dicta* 4. *part. cap.* 3. *n.* 123.

Illud tamen adverte quod licèt ſenten-
tia horum Iudicum † *de la Hermandad*, ap- 31
pellatione non obſtante, poterat exequi, quinimo ab ea appellari non poterat ex *l.* 9. *dict. tit.* 13. *lib.* 8. *novæ recopill.* id jam poſtea ſublatum fuit, ut *in l.* 48. *&* 49. *ejuſd. tit. & lib.* unde ceſſant quæ advertit Avend. *cap.* 6. *Pextor. n.* 4. *verſic. Item in caſibus primo.*

Sed præter hos Iudices, *de la Hermandad*, ſunt etiam creati quidam inferiores Miniſtri, qui eorum poteſtati & tribunali intervenientes Iuriſdictionem hanc coadjuvant, & in onere, & cura officiis participes ſunt, qui vulgo *Quadrilleros* vocantur, & cum in aliquibus eorum oppidorum debeat eſſe unum officium, & ſui miniſterij debitum proponere neceſſarium, quod tanquam in noſtro Regno Caſtellæ noviter inventum, *ex l.* 4. *dict. tit.* 13. *lib.* 68. *novæ recopill.* percipere potes, quæ ſic ſe habet. *Otroſi Ordenamos y mandamos que para ſeguir los malechores y delinquentes, que hubieron cometido qualquier caſo de Hermandad, ſean nombrados, y eſten pueſtos Quadrilleros ſegun la grandeza de la Ciudad, villa, o lugar, a veſta de nueſtro Iuez executor de aquella Provincia y de los Alcaldes de la Hermandad, de tal lugar y los Quadrilleros luego que el tal delicto, les fuere demandado, o lo ſupreren en qualquier manera de ſu officio, ſean tenidos de ſeguir y mandar que ſigan los malechores aſta cinco leguas donde haciendo toda bradar apellido y repicando las Campanas en todo lugar donde*

llegaren

llegaren por que anſi miſmo vayan y ſalgan de los tales Lugares en proſecuçion de los malechores y que cada y quando los unos llegaren en cavo de las cinco leguas, donde ſaliaren deren el raſtro a los otros toda via ſe multipliquen los quadrilleros y otros perſonas que fueren apellidando contra los dichos malechores repartiendoſe los unos por una parte, y los otros por otras, aſta los prender, o cercar aſta que hayan ſalido huyendo fuera del Reyno; y mandamos que los malechores que aſi o en otra qualquier manera fueren preſos ſean traydos al lugar o termino donde hicieren el delito, y ſi alli hubiere Iuriſdicion, alli ſea executada la Iuſticia, y ſino la hubiere ſea les luego notificado a los Alcaldes de la Hermandad del lugar cuia juriſdicion fueren ſujetos, para que aquellos el uno con el Alcalde, y Alcaldes de la Hermandad del lugar donde el delito fue cometido, lo jueguen y executen la Iuſticia, pero entre tanto los Iuezes, o Alcaldes dichos de lugar donde ſe cometio.

Qui quidem miniſtri tenentur in omnibus officium ſuum tangentibus, Iudicibus, vulgo *Alcaldes de la Hermandad*, tanquam Superioribus obſecundare, ut *in l. 5. illo, tit. & lib.* ibi: *Sean tenidos de cumplir y obedecer los mandamientos del Alcalde, o Alcaldes de la Hermandad, de lo que toca a ſus officios, a los negocios de la dicha Hermandad, ſolas penas que fueren pueſtas por ellas, las quales ellos miſmos puedan executar en las perſonas y bienes de los deſobedientes*, Quod quidem officium etiam eſt neceſſarium, nec recuſari poteſt à vicinis dum tamen unicuique in ſuo ſtatu aſſignetur ubi ſtatum dictum fuerit, ut *ſuo loco* diximus.

CAPUT V.

De Tabellione ſeu Notario.

SUMMARIUM.

1 *Tabellionis officij varia nomina quibus in jure ſolet ſignificari, afferuntur*, & num. 2. & 3.

4 *Tabellionis ſeu Notarij munus, utrum attento jure communi, honorabile habeatur & habitum fuerit?*

5 *Perſonis abjectis & vilibus nunquam committi ſolent res magni momenti & autoritas Reipublicæ.*

6 *Notarij munus eſt publicum, atque Regia & publica autoritate conſtitutum.*

7 *Infamibus non patet ad ſcribendum aditus, vel ad aliquod munus publicum exercendum, præſertim in Regiis prætoriis & tribunalibus.*

8 *Græci magni habebant Tabellionis munus ſicut & ſcribæ, nec ad eius exercitium quemquam niſi honeſtis natalibus fideque & induſtria clarum admittebant.*

9 *Notarij officium continere dignitatem jure probatur.*

10 *Tabellionibus iſto tempore merces, non tam ob operam quam ob induſtriam & publicum authoramentum, conſtituta eſt.*

11 *Textus* in leg. 7. ff. rem pupilli ſalvam fore in leg. 7. Cod. de adoptionibus, *qua ratione non officiat tabellionis dignitati.*

12 *Expenditur & intelligitur circa Notarij dignitatem textus*, in leg. univerſos Cod. de decurionibus lib. 10.

13 *Tabellionis ab officio cur Decuriones abſtinere debeant.*

14 *Notarij Regis ſeu magni Conſilij vel Regalium Curiarum, vulgo* Secretarios & Eſcrivanos de Camera, *cur in primis magni habeantur & eorum exercitium laudabile æſtimetur?*

15 *Scribæ inferiores numerati ſive non numerati, attento jure Regio, vile officium non cenſentur exercere, dummodo alicui Civitati, villæ vel Curiæ vel Tribunali deputatus ſint.*

16 *Tabellionum creatio ſeu nominatio ad Regem pertinet.*

17 *Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Epiſcopi & ſimiles Domini oppidorum in ſuis territoriis creare poſſunt Tabelliones ad hoc ſolum ut teſtificentur de his quæ fiunt in judicio.*

18 *Tabellionum creatio, conſuetudine introduci poteſt, ut ſpectet ad Dominos oppidorum.*

19 *Tabellio, ut in omni caſu ſive judicialiter ſive extrajudicialiter publicam fidem faciat, debet prius examinari & inſigniri à Rege.*

20 *Tabellionum proviſio & denominatio quæ conſuetudine fuit introducta, & facta à Ducibus, Marchionibus, &c. utrum morte concedentis expiret, non ſolum quoties officia vacent per mortem, ſed etiam per renuntiationem vel privationem.*

21 *Qualitates variæ & conditiones in Tabellionibus requiſitæ recenſentur*, & num. 23. & 24.

22 *Tabellionum in examine & probatione*

tione quisnam servandus, remissivè.

25 *Tabellionum officia debent exerceri per nominatum, non autem per Substitutum.*

27 *Tabelliones quomodo debeant uti suis officiis, & quanta sit eorum fides & autoritas, & in quibus casibus magis credatur eorum instrumentis quam testibus traditur* remissivè.

28 *Damna quam plurima, & notabilia mala quæ à Notariis possunt & solent patrari* remissivè.

29 *Sindicatio Tabellionum ad cum spectat qui eos creavit.*

30 *Sindicationem vel punitionem Tabellionum dum negligunt qui eos crearunt, solet & potest committi & expediri judex qui talem sindicationem faciat.*

31 *Tabelliones à Dominis oppidorum & aliis inferioribus nominati non possunt per eos sine justa & rationabili causa ab officio removeri.*

32 *Tabelliones Consiliorum duos libros facere tenentur juxta formam*, legis 75. & 79. lib.5. titul.25. *quæ* ibi: *affertur.*

TABELLIONIS officium 1 pluribus † nominibus in jure solet significari, qui enim scriptores sunt Scribæ nuncupantur, ut apud Suetonium, *in Claudio Cæsar. in cap.*48. & *in Domitian. cap.*9. & hac voce utitur Cicero, *lib.*5. *epist.*2. *ad Rufin. epist.*20. incipit. *Quoque & in* 7. *action. in Verrem.* notat Tiraquel. *de nobilate, cap.* 34. *num.*38. qui Scribæ apud Hebræos inter præcipuos Regis comites, & hi apud eosdem de rebus ambiguis solebant consuli, & ex oraculis sacrarum Literarum respondebant, ut habetur Matt. *cap.*7. *& cap.* 13. 73. Marc. *cap.*12. & Paul.1.ad *Corint. cap.*1.

Quandoque Tabularij, quia rationes 2 † conficiebant, & data & acceptata in tabulas referebant ut Logographi, ut *in l.*1. *& tot. tit.*6. *de Tabulariis, & scribis & Logographis, lib* 10. aliquando vero Notarij, à notis quibus solent voluntates privatorum excipere, ut postea ad formam debitam reducant; & sic vulgo vocantur in Gallia; in Hispania vero Notarij nomine utimur ad significandum Tabellionem, qui à Iudice Ecclesiastico nominatur, & titulum habet, & apud eum acta fuit vita, observat Petrus Gregor.3. *part. syntagmat. lib.*47. *cap.*42. *n.*4.

Præterea, & Amanuenses † nuncu- 3 pantur, ita ait Cicero, *in lib. de oratione* & Grafarij; ac pungit Tiraquel. *in cap.*34. *num.*38. *librarij, ut in l. si librarius, ff. de regul. juris & scrinali, ut in l. scrinarios, Cod. de testam. militis*, prosequitur Paz *in praxi in ult. annotatione per tot.* & quanta sit officij Tabellionis antiquitas, & Notarij tradunt Alciat. *ff.*8. *parergom. cap.*19. *& heros ejus in leg. non aliter, n.*2. *ff. de adoptionibus.*

Sed controversum attento jure com- 4 muni invenio utrum officium hoc Notarij † honorabile fuerit habitum, & negativa opinio ea tantum insidet ratione, quod Tabellio sive Notarius, servus publicus à lege notatur, quo nomine utitur Ulpian. *in l.*2. *ff. rem pupil. salvam fore*, ibi: *Profecto adoptionibus*, ibi: *Servo publico cantatur.* Verbum enim servus omni ingenuitati opponitur, ut *in §. fin. institut. de jure personarum, & in dict. §.*1. *institut. de his, qui sunt sui vel alieni juris*, quare officium hoc vile & abjectum reputant gloss. *in leg. universos, Cod. de Decurionib. lib.*10. ubi Bald. & Platea *gloss. similis in leg. generali verb. servituti, C. de Tabulariis lib.*10. Silvester *in summ. verb. Tabellio, quæst.*3. Montalv. *in l.*7. *tit.*8. *lib.*1. *fori, regalis, gloss. in verb. Por que los prados*, Palac. Rub. *in repetition. Capit. per vestras notabilis*, 7. §.10. *num.*7. Gregor. Lopez *in unica, tit.*19. *part.* 3. *verb. escrivanos*, Paz *in praxi* ubi *suprà num.*4. Castill. de Bobad. *in suo eleganti politicorum nec satis laudato tractatu lib.*3. *cap.*14. *num.*43. qui etiam & illud pro hac opinione perpendunt, Scribam seu Tabellionem non posse esse, Decurionem, ut advertit gloss. *in dict. l. general.* quinimo nec ejus filios aut nepotes, posse investiri & condecorari Cruce, seu habitu trium militarium Ordinum Sancti Iacobi decisum stat, *tit. in constitutionem cap.*6. his verbis: *Nuestras Ordenes tan honrradas y principales, que no es Iusto que se dè el habito, y insignia de ellas al que no hubiere, vivido, y tratadose, el y sus padres como hombres hijosdalgo, Por tanto establecemos, y mandamos que de aqui adelante, no se pueda dar el dicho habito a ninguno que aya sido mercader, o Cambiador, o aya tenido officio vil, mecanico, o sea hijo de los que an tenido el uno o el otro, aunque pruebe ser hijosdalgo, y declaramos, que mercader se entiende, para este effecto aquel que aya tenido tienda de qualquier genero de mercancia, que sea residiendo en ella, por su persona, o personas, y ministros, y Cambiadores, los que tienen banco publico, y tienen por tracto*

dar

dar dineros a Cambio por ſi o por ſus factores, y officios viles o mecanicos ſe entienden, Platero, pintor, que lo tenga por officio, Bordador, Meſoneros, Taberneros Eſcrivanos, que no ſean Secretarios del Rey o de qualquier perſona Real; Procuradores publicos y qualeſquiera otros officios ſemejantes a eſtos, inferiores de ellos, como ſon ſaſtres, y otros ſemejantes que viven por el travajo de ſus manos.

Contraria tamen opinio nempè quod etiam jure communi attento, Tabellionatus ſeu Notarij officium infimæ conditionis non fuerit habitum pluribus poteſt ac talibus fundamentis declarari. Primo quod
5 res magni † momenti & maxima Reipublicæ autoritas nunquam perſonis abjectis & vilibus confidi ſolent, ut *in l.* 1. *Cod. de conditis in publicis horreis, lib.* 10. ibi: *Nobilis, prudens, fidelis, optimè ſive conſcius pro integritate mentis apponatur Cuſtos, ac menſor:* Cum igitur tanta ſit Tabellionum publica autoritas, ac rerum & cauſarum fidentia, Cinus *per text. mihi, l. ſi quis decurio, Cod. de falſis*, & facit textus, ubi communiter notatur *in cap. ad Audientiam de præſcriptionib.* Bald. *in l.* 1. *Cod. de teſtam. num.* 15. Covarr. *in pract. cap.* 19. Caſtill. de Bobadill. ubi *ſuprà dict. cap.* 14. *num.* 45. *cum ſequentib.* & tale officium perſonæ ignobili non convenire.

Secundò ipſa ratione infamis, ſeu vilis, Tabellio ſeu notarius non poteſt nota-
6 ri, quia Tabellionatus † officium publicum munus eſt autoritate publica, & Regia conſtitutum, ut notat Bart. *in l. eadem, §. hac leg. ff. ad leg. Iuliam, repetundar.* quem ſequitur Abbas *in cap. Cum dilectus num.* 7. *de fide inſtrumentor.* Felin. *in cap. fraternitas de teſtib. collat.* 1. & facit gloſſ. *in l.* 7. *§. miles, ff. de his qui notantur infamia*, cujus in propoſito meminit, Alexand. *conſ.* 80. *lib.* 7. *numero* 2.

7 Sed infamibus non licet aditus † ad ſcribendum, vel aliquod munus publicum exercendum præſertim in Prætoriis Regiis & Tribunalibus, ex Bald. *in rubric. de offic. Iudicis ante finem, & in l. reum criminis in fin. Cod. de procuratoribus, & in l. ſed & milites* (ubi textus optimus) *§. ſed ignominia, ff. de excuſat.* notat in terminis Ioannes Lupus *in cap. per veſtras de donationib. inter virum & uxorem, §.* 9. *num.* 8. Covarr. *dict. cap.* 19. *n.* 5.

Tertiò, quia ſi antiquitatis monumenta repetamus, olim apud Græcos, teſte Æmillio Probo, in vita Eumenis, honorificum
8 & magni fuit † habitum Tabellionis, ſicut Scribæ officium, nec ad ejus uſum nullum niſi honeſtis natalibus fideque & induſtria clarum admittebant: & apud Xenofontem, *lib.* 9. *de reb. Græcor.* Philides, Thetunus Archietebani militiæ principis Scriba fuit, idque munus honori ſibi tribuit, apud 1. *Socratem Ægenetic.* & conducunt verba Horatij, *lib.* 1. *ſatir.* 5. *& lib.* 7. *& ſatira* 4. *&* 5.

Quarto quia Notarij officium dignitatem † continere jure probatur, ut *in l.* 16. 9
de mandat. Principis ibi: *ſive Notarij ſive Comitis præferat dignitatem*, & *in l. laudabile*, 4. *Cod. de advocatis diverſorum Iudiciorum*, ibi: *Eos clariſſimorum Notariorum inſeri conſortio*, verbum enim clarus dignitatis, & Nobilitatis eſt ſignificativum, ut *in l. curator* 6. *ff. de curatore furioſo, & prodigo, vel aliis extra numerando* ibi: *Cum clara perſona veluti Senatoris vel uxoris ejus &c. l.* 1. *Cod. de dignitat. lib.* 2. *extravag. execrabilis, §. nos itaque de præbend.* proſequitur latè, & plura ex bonis litteris congerit Tiraquel. *de nobilit. cap.* 7. *ex n.* 8. *cum ſeqq.* noviſſimè Barg. *eodem tract. diſcurſi* 13. ubi Cicero 3. *in Verrem* Tabellionis officium honeſtum dicit quod eorum hominum fidei tabulæ publicæ periculaque Magiſtratuum committantur.

Quinto qui Tabellionibus iſto tempore merces non tam † pro opera quam induſtria, & publico authoramento conſtituta eſt; unde pro ignobilibus haberi non debent, ut colligitur ex his quæ tradit Cicer. *lib.* 1. *de offic.* Alciat. *in l. merces appellation. ff. de verbor. ſignification.* 10

Qua opinione, ut veriori retenta, in nihilo oberit † text. *in l.* 7. *ff. rem pupilli ſalvam fore in l.* 7. *Cod. de adoptionibus*, in quibus Tabellio ſervus publicus nuncupatur, illud enim non ex ſe provenit quod tale officium ſervitutis alicujus, ſeu infamiæ vitio laboret: nec enim ſervus unquam in Tabellionem ſeu Notarium admitti poteſt, ut *in dict. l. generali. Cod. de Tabulariis lib.* 10. gloſſ. *in l.* 7. *ff. de adoption. ut in l.* 7. *Cod. eodem*: Didacus Perez *in l.* 7. *tit.* 5. *lib.* 7. *ordinament.* Baëz *de inope debitore, cap.* 13. *num.* 14. & Tiraquel. *de jur. conſtitut. . p. limit.* 30. *num.* 34. Sed quia Reipublicæ in omnibus caſibus eam ſpectantibus, tenetur ſervire, nec pro ſcriptis aliquam ferre mercedem, ut *in lib.* 30. *tit.* 6. *lib.* 3. *recopill.* ubi expreſſe notat, Aceved. Aviles, *cap.* 1. *Prætorum* gloſſ. *ni llevaran num.* 5. 11

Nec ita oberit text. † *in dict. l. univerſos Cod. de decurionibus, lib.* 10. quia debet legi, ut *in Cod. Theodoſiano lib.* 17. *tit.* 1. *l.* 3. invenitur ſcripta in hunc modum. *Univerſos* 12

verſos decuriones volumus ad Tabellionem, officij tempore, nemo autem ad Decurionatum vocatus excuſare ſe poterit eo quod fuerit Tabellio, cum hujuſmodi homines ſint idonei vocari ad Decurionatum oporteat: Lex enim quæ Decuriones à Tabellionum officiis voluit ſubmovere ad decurionatum Tabelliones vocare non prohibet. Quia verborum conceptione ac ſcriptura nequaquam conjici poterit Tabelliones viles eſſe vel reputari, alioquin non permitteret lex hujuſmodi homines in Decuriones eligi & aſſumi: eligitur ergo Tabellio in Decurionem, nec poterit utroque munere uti, nec Decurionis officio fungens Tabellionis munus ſimul exercere, quæ eſt vera hujus legis intentio.

13 Quinimo ſi expreſsè cautum † eſt Decuriones à Tabellionis officio abſtinere, ex ea cauſa quod Tabellionis officium viris Decurionibus non ſit dignum nec conveniat, non ex ea neceſſariò infertur Tabellionis officium ſimpliciter vile & infimum eſſe; ſed reſpectu & comparatione facta ad dignitatem Decurionatus, quamvis ex *dict. l. univerſos*, contrarium deduxerint, Bald. *in cap. poſt ceſſionem col.7. de probationibus*, Oldrad. *conſ.*75. Angel. *conſ.*784. Tiraquel. *dict. cap.*30. *num.*6. & ita ſentit, & accuratiſſimè, perpendit Covarr. *in dict. cap.*19. *n.*5. *verſic. his tandem.*

14 Verum in Notariis Principum † & potentiſſimi noſtri Regis, ſeu magni Conſilij vel Regalium Curiarum (quos vulgo *Secretarios & Eſcrivanos de Camara*, vocamus) nullo jure & tempore dubitabile fuit & magni eos habendos, eorumque exercitium laudabile & non vile eſſe, ut advertunt DD. *ſuprà* relati, quod procedit etiam quando Tabellionatus, *l. Notarius* tranſit in ſpeciale nomen majoris officij, ut *in l.*1. *&* 2. *Cod. de offic. primario & ſecundario*, *lib.*17. Cujus qualitas eſt propter maximam eorum confidentiam, & quia peculiaria Principis, & conſiliorum ſecreta ſciunt, & obſervant, & de eo vocantur in jure proximi ſcriniorum, *l. proximos, Cod. de proximis ſacrorum Scriniorum, lib.*17. *& l. fin. Cod. de decurionibus lib.*10. ibi: *Et viri ſpectabiles l.*4. *tit.*18. *part.*4. *& l.*7. *tit.*9. *part.*7. *l.*9. *&* 14. *tit.*18. *part.*4. *notat.* Lucas de Peña *in rubric. de ſilentiariis, lib.*10. Boërius *in tract. de ordine grad. part.* 1. *numero* 5. Caſſaneus *in Catalog. gloria mundi* 7. *part. conſiderat.*16. *in princip.* Bobad. *dict. lib.*2. *cap.*14. *num.*43. & ideo in juribus ſuprà adjectis dicuntur hujuſmodi Secretarij, habere dignitatem.

Quinimo, & cæteri inferiores Scribæ † numerati ſive non numerati, attento 15
jure Regio, dummodo alicui civitati, villæ; aut oppido vel Curiæ vel tribunali deputati ſint, vile officium, non dicuntur, exercere, ut *in l.*14. *tit.*19. *part.*3. ubi Montalvus & Gregor. Lopez *in princip. tit.*19. *part.*3. & facit text. *in l.*3. *tit.*8. *lib.*1. *fori*, Covarr. ubi *ſuprà dict. num.*5. Petrus Roque *in ſua praxi cauſarum civilium, cap.*5. *num.*70. Bobad. *lib.*3. *cap.*14. *num.*43.

Creatio vero ſive nominatio † Tabel- 16
lionum cum ſpectet ad Dominium Juriſdictionis, ut notat Abb. *in cap. cum p. Tabellio de fide inſtrumentorum, authen. de defenſoribus civitatum*, §. *ex Provinciali*, *& in l.*3. *tit.*19. *part.*3. notat Valaſc. *de jur. emphit. quæſt.*8. *num.*38. conſequens eſt quod pertineat ad Regem noſtrum, ut *in dict. leg.*3. *part.* ibi: *Poner Eſcribanos es coſa que pertenece al Emperador, o al Rey*; tradit Montalvus *in l.*1. *tit.*8. *lib.*1. *for.* verbo *y a otro no*, Oldrad. *conſ.*75. Alex. *in l. nec ei* 61. *ff. de adoptionibus.* Avend. *de exequend. mandatis lib.*1. *cap.*1. *de jur. emphit. quæſt.*8. *num.*38. Paz *in praxi ultim. annotation. n.*13. qui ſemper in Juriſdictionem & Domin. habet fundatam intentionem, ut *in l. prohibere*, §. *aut planè*, *ff. quod vi aut clam, cap.*2. *de præſcript. in* 6. *l.*7. *&* 3. *tit.*1. *lib.*4. *recop.* Palaz Rubios *in repetit. capituli per veſtras poſt notab.*7. §. *id eſt pulchra dubitatio* 43. Covar. *in pract. cap.*4. Bobadill. *lib.*7. *politic. cap.*19. *fallentia* 5.

Rurſus Duces, Comites, Marchiones, Vicecomites, Epiſcopi & ſimiles Domini oppidorum in ſuis territoriis creare poſſunt † Tabelliones ad hoc ſolum, ut teſtificentur 17
de his quæ fiunt in Iudicio, ut ſentit Montalv. *in dict. l.*1. *tit.*8. *lib.*1. *fori.* verb. *y no por otro* Gregor. *in dict. l.*3. *part. verb Iuzgadores*, quod etiam generaliter & abſolutè quoad omnes judiciales, & extrajudiciales actus exiſtimo æquè procedere, attenta, *dict. l. part.*2. dummodo à Regibus noſtris Juriſdictio plena & Dominium loci eis fuerit conceſſum, ut *in l.*12. *tit.*1. *part.*2. cujus autoritate, ita obſervant *ſuprà* relati.

In quo illud ſummè notandum eſt conſuetudine † introduci poſſe Tabellionum 18
creationem ad Dominos oppidorum ſpectare, ut *in l. actuarios, Cod. de mercatis & actuariis lib.*17. ubi Ioannes de Platea, & hæc conſuetudo ſeu præſcriptio, tam in proprietate, quam in poſſeſſione, certos habet in legibus Regni annos deſignatos, ut *in l.*4. *tit.*7. *lib.*2. *recopill.* ibi: *Tenemos por bien que las Ciudades, Villas y lugares de nueſtros Reynos, y ſeñorios, que han privilegio, uſo,*

uſo, o coſtumbre de elegir, y nombrar Notarios, Eſcribanos publicos ſeguiendo el uſo de 40. años, que les ſea guardado & *in l. 5. ſequenti* ibi: *Mandamos que las nueſtras Ciudades, Villas y lugares de la nueſtra Corona Real, que tienen por previlejo de dar, y proveer los officios de concejo de cada una Ciudad, Villa, o Lugar; aſi como Regimientos, Eſcribanias, y majordomias, y fieldades, y otros officios, que ſon de los dichos concejos, que los puedan libre y deſembargadamente dar y probeer, y perſona alguna no ſe meta en ello, y ſi algunas cartas contra ello queſieremos dar aunque tengan qualeſquier clauſulas derogatorias que no valgan, y declaramos que la ley del Rey dõ Alonſo, que diſpone que baſtan 40. años, y en las Ciudades, Villas y lugares, donde no eſtubiere el dicho uſo y privilegio y coſtumbre, y la manera ſuſo dicha, que de en nos libertad para poder probeer de los tales officios que vacaran por muerte, o renunciacion, o por otra manera a quien nueſtra merced fuere tanto que las perſonas a quien procuremos ſean vecinos de las Ciudades, Villas y lugares donde fueren probehidos de los tales officios, y naturales dellas, o que ayan ſido vecinos dellas diez, anteſque aya ſido provehido del tal officio.* Et civitates Villæ ſeu oppida ſolent habere privilegia nominandi ſuos Tabelliones, qui in locis magnis dicuntur, *Eſcribanos de Ayuntamiento*, in parvis vero *del concejo* & hæc privilegia ſunt eis obſervanda, ut *in l. 7. tit. 7. novæ recopill.*

Illud tamen noſſe oportet, quod in omni
19 caſu, ut Tabellio ſive † judicialiter ſive extrajudicialiter publicam fidem faciat debet à Rege noſtro prius examinari & inſigniri Tabellio, ut *l. 2. tit. 25. lib. 4. recopill.* ibi: *Ordenamos y mandamos, que en eſtos Reynos ningun Eſcribano pueda dar fee de ningun contrato y teſtamento, ni de otro auto alguno judicial, ni extrajudicial, ſi no fuere Eſcrivano Real en la forma que ſe contiene en la ley precedente; o ſi fuere examinado y aprovado en el nueſtro conſejo para ſer Eſcrivano del numero, o para el officio en que fuere nombrado ſo pena de ſer avido por falſario, y que el contrato y eſcritura no haga feé, lo qual ſe guarde en los lugares realengos, como en los de ordenes, y ſeñorio, y de Abadengo, ſin embargo de qualquier poſſeſſion, o coſtumbre, aunque ſea immemorial, que aya en contrario.*

Utrum vero proviſio, & denominatio
20 Tabellionum, quæ conſuetudine † inrroducta eſt, ut ſuprà diximus, non ſolum, quoties officia vacant, per mortem verum etiam per renunciationem vel privationem expiret, diſſerit Avend. *lib. 1. Prætorum, cap. 10. num. 3. & 7.* Gregor. *in dict. l. 3. gloſſ. 7. tit. 19. part. 3.* Azeved. *in Curia piſana cap. 3. num. 7. Recopil. num. 3.* Sed hæc Tabellionum nominatio facta à Ducibus, Marchionibus, Comitibus vel aliis oppidorum Dominis, morte concedentis expiret (ut de aliis officiis generaliter ſuo loco diximus) & individuo in Tabellionibus ſeu Notariis ab Epiſcopo electis, tradit Matthæus de Afflictis *deciſ. Napol. 101.* Gratian. *diſcept. fori cap.* Cum tamen Tabellionatus qualitatem notam licet breviter fecerimus, nunc ſuo ordine ſuccedit prænotare, quæ in nominato concurrere debent ut ſit capax hujus officij.

Itaque in primis debent eſſe optimæ ac integræ exiſtimationis, & quod infamiæ † 21
vitio non laborent, ut magiſtraliter defendit Covarr. *dict. cap. 19. practic.* qui per varias in propoſito concluſiones divagatur, & contra Barth. & Aymon. Cravet. Plateam. Palac. Rub. & alios hoc tuetur, & ad ipſum amplectitur Greg. Lopez *in dict. l. 7. dict. tit. 19. part. verb. buena fama*, & facit text. expreſſus *in lib. 1. tit. 25. lib. 4. recopil. novæ*, & quis ordo ſervetur † in 22
eorum examine conſtituit lex 47. *tit. 4. lib. 4. recopill.* quia examinatio & approbatio Tabellionum eſt de regalibus, ut notat Lucas de la Peña *in l. contra publicam col. 8. Cod. de reb. militarib. lib. 12.* Bobad. *dict. cap. 16. n. 96.*

Præterea debent eſſe † Orthodoxi & 23
fidei cultores, & ab his parentibus & poſteris originem ducere, quos vulgo *Chriſtianos viejos* vocamus, ut Iudaiſmi, ſeu agarenæ gentis notam, aut maculam nequaquam habeant, & debent eſſe liberi non ſervi; ita ut jure Regni prorſus ſit inutilis diſputatio, in principio capitis propoſita, an Scribæ, ſeu Tabelliones ſervi & viles dici poſſint, & alias qualitates refert & proponit text. *in dict. l. 7. part.* ibi: *Leales y buenos entendidos deben ſer los Eſcribanos de la Corte del Rey, y que ſepan bien eſcrivir; de manera que las cauſas que ellos hicieren, que bien ſemeje que de la Corte del Rey ſaben, y que las hacen hombres de entendimiento, y deben tener en ſi todas las otras bondades que diximos en la ſegunda partida, en las leyes que hablan de los Eſcribanos, en el titulo de los oficiales de la Corte caſa del Rey nueſtro Señor, decimos que los Eſcribanos publicos que ſon pueſtos en las Ciudades, o en las Villas, o en otros lugares, que deben ſer hombres libres y Chriſtianos de buena fama, otroſi deben ſer Savidores de eſcrivir bien, y entendidos del arte de la Eſcrivania; de manera que ſepan bien tomar las razones, o las poſturas*

ſturas que los hombres puſſieren paraſi ante ellas, y deben ſer hombres de puridad, de guiſa que los teſtamentos, y las otras coſas que les fueren mandadas eſcriber en puridad que ellos non deſcubran en ninguna manera ſueras ende ſi fuere a daño del Rey, o del Reyno y demas vezinos que deven ſer vecinos de aquellos lugares.

Et alia requiſita videlicet, quod de-
24 beant eſſe †laïci, & non in ſacris ordinibus conſtituti, nec Monachi referuntur, *in l.1. & 7. tit.10. tit. in lib.1. recopil.* & quod debeant habere, (ut ad uſum officij admittantur) 25. annos completos firmavit text. *in l.30. tit.25. lib.4. novæ recopil.* & vicinos ac ſimul habitatores loci illius in quo officium habent, ut *in l.5. tit.7. recopill. & in l.1. tit. in eod. tit.* ubi notat Aceved. quod tale officium poteſt exerceri per receptum vicinum, licet non fuerit naturalis, & quod qualitas vicinitatis debet adeſſe tempore admiſſionis ad officium, & ibi allegat Barth. *in l. impuberem, ff. ad l. Corneliam de falſis*, Suarez *allegat. 17. in antiquis*, nec ſufficere hanc qualitatem ſupervenire durante officio, ex Bart. *in l. excuſantur in princip. ff. de excuſation. tutoris*, Guttierrez *conſ.10.*

Officia autem iſta Tabellionum debent
25 exerceri per nominatum † non autem per ſubſtitutum, ut *in l.13. tit.6. lib.3. recopill.* nec Domini oppidorum, ea in locatione concedere, ut *in l.13. tit.6. lib.3. Recopil.* ibi: *Otro ſi mandamos, que el Aſſiſtente, o el Governador no arriende ni conſienta arrendar los officios de Alguacelazgo, ni de las Entregas, ni la Carcel, ni Almotazenargos, ni los Plazos, ni Alcaldias, ni mayor Domias, ni Eſcrivanias, ni otros officios que tubieren por reſpecto de ſu Corregimiento, ni directè, ni indirectè, ſo pena que paguen los que llevaren aſi con para la nueſtra Camara y que lo miſmo ſe guarde en todos los lugares de ſeñorio:* Cujus legis deciſionem extendi debere ad Dominos, oppidorum de-
26 fendit Bobad. † *dict. l.7. cap.16. num.47.* non tamen procedere & intelligi debere in concilio habenti hæc officia, ad hoc enim ut eis utilia quomodocumque ſint licitum eſt ea locare, non autem vendere, ut tradit Menchac. *lib.1. controverſ. illius trium cap.43. num.10. & 11.* Sot. *de Iuſt. & Iur. lib.3. quæſt.6. art.4.* Aceved. *in addit. ad curiam Piſan. lib.4. cap.7. in princip.* Bobad. ubi *proximè n.109.*

Quomodo autem iſti Tabelliones ſeu
27 Notarij debeant † uti ſuis officiis, & quanta ſit eorum fides & autoritas, & in quibus caſibus, magis credatur eorum inſtrumentis, quam teſtibus diſputant DD. primo relati, & quæ in eorum confeſſione, debeant obſervari, obſervant ultra eos Ioannes Guttierrez & inſpiciendæ ſunt omnes leges, *tit.18. part.3.* præcipuè *ex l. 45. lib.4. novæ recopill.* & ſatis prolixum ac longum eſſet recenſere, cum tamen ea ſola quæ in noſtro argumento neceſſaria conveniunt, ſatis judicemus vel tangere vel referre.

Illud tamen omittere nefas duxi plura
28 notabilia † damna, ac pernicioſa mala à Tabellionibus patrari, omni reformatione, & à Iudicibus, & Magiſtratibus animadverſione, & ſumma attentione notanda, quæ recenſet & curare commendat Lucas de la Peña *in l.1. Cod. de litorum, & itinerum cuſtodia*, Iaſon. *in l.1. col. penul. Cod. de edend.* Philip. Comius *conſ.199. circa primum lib.1.* Nevican. *in ſilva nuptiali, lib.5 num.99. ampliat.8.* & ſpecialiter Anton. Theſara, *in lib. de erroribus Notarior. & plurib.* quos refert Bobad. *lib.3. cap.14. n.44. litteta K.*

Sindicatio vero Tabellionum † utique 29
ſpectabit ad eum qui eos Creavit, ut habetur Lucæ *cap.18.* ibi: *redde rationem villicationis tuæ*, facit text. *in l.17. tit.1. part.7. l.9. tit.5. lib.7. recopil.* Avend. *in cap.13. Prætorum, & 7. part. cap.10. num.33.* Burg. de Paz *in 3. taur. num.4.51.* Guid. Papa *deciſ.684.* Petrus Antibol. *de munerib. & honorib.3. part. propè fin.* Bobad. *lib.5. cap.4. num.7. in gloſſ. littera B*, quinimo ſi negligentes † fuerint in ſindicatione, vel in 30
Tabellionum punitione Iudex creari ſolet, & poteſt expediri, qui talem faciat ſindicationem, ut advertit Bobad. *dict. lib.7. cap.16. n.50. & 51.*

Non tamen poſſe Domini, Barones,
& alij inferiores qui Tabelliones ſemel elegerunt, & nominaverunt, eum abſque juſta & rationabili cauſa † removere, & 31
eruditè contendit Pinel. relatus à Bobad. *lib.1. politicor. cap.16. num.78. & lib.7. cap.16.* Cavedo *deciſ.7. part.7.* Caldas Pereira *conſ.8.* Fontanel. de Ponte, Carolus de Tapia, Franciſcus Marcus, Ioannes Guttierrez, & alij plures quos refert & ſequitur Maſtrillus *lib.1. de Magiſt. cap.27. & num.16.* Burg. de Paz *concl.11.* Navarr. *conſil.7. num.15. de regul.* Menoch. *conſ. 1033. ex num.71.* D. Lara *lib.7. de Capellaniis, cap.7.* Nicolaus Garcia *de beneficiis 1. part. cap.7. ex num.85.* Stephan. Gratian. *tom.1. diſcept. forenſ. cap.167. & tom.3. cap.190.* Cevallos *commun. contra commun. quæſtione 476. & 71. & quæſtione 767. & num.71.* qui id ampliant,

etiam

etiam si ad nutum, seu beneplacitum fuerit facta nominatio.

Sed & Tabelliones Consiliorum duos
32 † libros conficere tenentur juxta formam, *l.75.& 79.lib.5.tit.25.* quia vis legum & decisio magnopere & summa cura est observanda, & ideo earum litteram vobis inferere libuit, & lex 75. sic habet: *Mandamos a los Escribanos de Concejo de todas las Ciudades y Villas de nuestros Reynos, o a sus lugares Tenientes, que cada uno dellos en su lugar haga un libro de papel de marca mayor en que se escriban todas las cartas, y ordenanzas, que despues que reynamos aca hubieremos embiado a cada una de las dichas nuestras Ciudades, y Villas sobre qualquiera causa y razon que sea, y adelante hagan escrivir en el todas y qualesquier nuestras alcabalas y cedulas, que en los dichos Cabildos fueren presentadas, y en el comienzo del dicho libro este una tabla en que se haga mencion de las cartas, que alli estan, o sobre que es cada una, por manera, que se pueda haber razon, y sciencias de las dichas cartas, y ordenanças cada vez que fuere mandado. Y ansi mismo que hagan hacer otro libro de pergamino en quadernado en que se escriban todos los previlegios que las dichas Ciudades, Villas y sus tierras tienen, y todas las sentencias, que en su favor sean dadas, assi sobre razon de los terminos como de otras qualquier cosas tocantes al bien propio y commun de las dichas Ciudades, y Villas, en el qual assi mismo se escrivan todos los previlegios que de aqui adelante les fueren dados y otorgados, y las sentencias que en su favor fueren dadas y otorgadas, y mandamos a los concejos de las dichas Ciudades, y Villas, que den o libren a los dichos Escrivanos los maravedis que fueren menester para hacer los dichos libros, de manera que aya efecto de lo suso contenido, lo qual cumplan los dichos Escrivanos so pena de cinco mil maravedis para la nuestra camara cada vez que dexaren de cumplir lo suso dicho. Y mandamos a los dichos Corregidores y Iuezes de Residencia de las dichas Ciudades y Villas que allando no se aver cumplido lo suso dicho, que executen en cada uno de los Escrivanos la dicha pena la vez que incurrieren en ella,* & lex 76. in hunc modum. *Otrosi mandamos, que los Escrivanos de los concejos de las nuestras Ciudades, Villas y lugares cada uno con su Iurisdicion asienten en el libro del concejos los padrones de lo cierto de las moradas, que vos mandaremos repartir, por que por alli se puedan sacar los pecheros, que en las Ciudades, y Villas, y sus tierras ay por que desto puedan dar copia a los nuestros Recaudadores, y que no ayan poder de recivir los dichos patrones otros Escrivanos sino del concejo, y otros que denos tengan provision y poder especial para ello, y mandamos a nuestros Escrivanos publicos, y a otros qualesquier Notarios Apostolicos y Episcopales que no sean osados de tomar los dichos so pena de perder los officios y de incurrir en otras penas.*

CAPUT VI.

De officio Decurionis.

SUMMARIUM.

Decurionis ad officium quidquid spectat traditur remissivè.

LATISSIMUM profecto ratiocinandi campum materia hujus Capitis nobis exhibebat: sed vela navigationis merito contrahimus, cum omnes ferè quæstiones tam in Theorica occurrentes, quam in Praxi utiles & scitu dignæ merificè, & suo ordine ab infra referendis fuerint discussæ; adeo ut nihil penitùs jam, etsi medio crediter in jure versatus ignorare possit; unde tantum eos, qui de hac re, non multifariam tantum locuti sunt, sed integrum & absolutum tractatum facere recensebimus. Itaque ultra Doctores & ordinarios interpretes, *in tit.11.ff. de Decurionibus, & instit.10. de Senatoribus*, videndus est Titus Livius *lib.1. ab urbe condita*, Pomponius Lætus *lib. de Magistr. in principio*, Sabellicus *Ænead. lib.6.* Patricius *de Repub. lib.6. tit.1.* Dionisius Halicarnasseus *lib.7. antiquitatum Romanarum*, Petrus Greg. *lib.3. sintagmatum juris, cap.18. tom.1. & tom.7. lib.8. cap.13.* Valentinus Forterius *in for. juris civilis Romani 1. per tot.* Cagnolus *in l. in princ. ff. de origin. jur.* Lancellot. Conrrad. *in templo omnium Iudicum lib.7. cap.7.* Ioannes de Platea *in rubric. Cod. de Decurion.* Romanus *cons.436.* Didac. Perez *in l.1. tit.3. lib.7. ordinament. curia Pisana*, & ibi: Aceved. per integrum tractatum satis luculenter, & in lib. 4. dispositum: Sed ultra omnes Castill. de Bobadill. qui adeo copiosè, politicè, & distinctè materiam hanc pertractavit, ut merito veritus sim quidquam de ea agere, nisi eum tantum reverenter referre: *lib.3. cap.8.* agit de qualitate, potestate & Iurisdictione, prorogatione & honore Decurionum: & de qualitate, *ex num.1. usque*

*ad num.*17. & iterum de qualitate prorogationis, *ex num.*18. *uſque ad num.*37. de poteſtate circa electionem officiorum, *ex num.*38. *uſque ad num.*68. & de poteſtate quam habet circa adminiſtrationem bonorum concilij civitatis, quæ vulgo dicuntur *Propios de las Ciudades o lugares*, *ex num.*69. *uſque ad num.*91. Et quando concilium Decurionum videatur delinquere, *ex num.*92. *uſque ad num* 95. quandoque Decuriones teſtificati ſunt, *ex num.*96. *uſque ad n.*103. & de Iuriſdictione quam habent Decuriones, *ex num.*107. *uſque ad n.*116. & de ea quæ eis obvenit ob recuſationem Iudicis ordinarij, *ex num.*117. *uſque ad num.*139. & de Iuriſdictione quæ eis competit mortuo Prætore, aut Iudice ordinario, *ex num.*140. *uſque ad num.*151. & de Iuriſdictione & poteſtate circa ſtabiliendas ordinationes, & condenda municipalia ſtatuta, *ex num.*157. *uſque ad num.* 167. & de Iuriſdictione Decurionum, quando faciunt majorem partem, *ex num.* 168. *uſque ad num.*187. & de Iuriſdictione in cauſis appellationis nempè, *quando ſea pela de la Iuntamiento & num.*188. *uſque ad num.*204. & de venditione officij Decurionatus, *ex num.*285. *uſque ad num.*795. quibus in locis & numeris quidquid in propoſito excogitare poteris facilè invenies, *cap.*5. *de Tabellione ſeu Notario*, & *cap.*6. *de offic. Decurion.*

CAPUT VII.

De officio Diſquiſitorum, ſeu Cenſorum Victualium, qui vulgo dicuntur, *Fieles Executores de Baſtimentos.*

SUMMARIUM.

1 *Victus & utenſilia ut moderatis & juſtis pretiis vendantur ad curam Prætoris cujuſlibet Civitatis, regulariter ſpectat.*

2 *Diſquiſitoris victualium vulgo* Fiel Executor *de novo præter Prætorem à Rege Philippo inſtitutum fuit officium.*

3 *Diſquiſitoris victualium qualitas & exercitium declaratur per tenorem tituli qui in conceſſione talis officij ſolet expediri; qui quidem titulus vulgari idiomate* ibi *affertur.*

4 *Cenſorum ſeu Diſquiſitorum victualium juriſdictionem accumulativam eſſe cum Prætore apertè indicant verba tituli.*

5 *Iuriſdictio omnis regulariter accumulativa eſſe præſumitur.*

6 *Merces cujuſcumque generis & victualia corrupta vendentes extraordinariè & arbitrariè puniuntur; & judex poterit merces corruptas projicere & perdere.*

7 *Cauſæ & denuntiationes quæ fiunt ſuper utenſilibus & fraudibus commiſſis à venditoribus debent breviter & ſummariè expediri.*

ET ſi regulariter ad Prætorem, vel Iudicem ſeu Præfectum † cujuſlibet civita- 1
tis, Villæ ſeu oppidi ſpectet ſumma cura providere, ut victus & utenſilia, moderatis & juſtis pretiis vendantur & in menſuris, ſeu ponderibus ne quid ſit fraudis, ut *in l.*1. §. *de cura carnis*, ibi: *Cura carnis ut juſto pretio præbeatur ad curam præfecturæ pertinet*, *ff. de officio præfecti urbis cap.*1. §. *poſt natalem*, ibi: *Comes provideat quanto pretio ſit annona vendenda; leg. de pace tenenda, & ejus violatoribus, in verb. fraud. lib.*14. *tit.*16. *lib.*3. *recopil.* ibi: *Y aſi miſmo las que conciernen al bien commun anſi en que los meneſtrales, y otros officiales uſen de ſus officios bien, y fielmente ſin fraude alguna, o en que la tierra ſea bien abaſtecida de carnes, y peſcados, y otros mantenemientos a raçonables precios*; obſervant ultra ordinarios in dictis locis Guido Papa *deciſ.*304. & 406. Roland. à Valle *conſ.*80. *num.*1. *& ſequenti vol.*1. Covarr. *lib.*2. *var. cap.*33. *num.*5. *& lib.*3. *cap.*14. *num.*3. Aviles *in cap.*17. *Prætor. gloſſ. a raçonables precios*, *num.*22. Megia *in pragmatica panis concl.*4. *num.*11. Matienz. *in l.*1. *gloſſ.*2. *n.*§.25. *lib.*3. *recopil.* Bobad. *lib.*3. *politicorum cap.*4. *n.*69. tamen talis proviſio ſeu cura ita fuit Reipubl. utilis quod officium † de novo fuerit crea- 2
tum à ſapientiſſimo Rege noſtro Philippo in eundem finem & ſcopum inventum, quod dicitur *de Fiel Executor*, circa quod eſt noſtri capitis thema.

Cujus qualitas & exercitatio cum juribus ad eam ſpectantibus, non alias percipi poterit nec in praxi cognoſci & judicari, niſi ex tenore † tituli, qui in conceſſione 3
talis officij ſolet expediri; & qui ad manus meas pervenit, utique eſt qui fuit conceſſus, & expeditus in favorem cujuſdam Didaci de Hermoſa, cujus tenor ſic ſe habet.

D. Phelipe por la gracia de dios &c.

Concejo,

Concejo, Justicia, Regidores, Cavalleros y Escuderos, officiales y hombres de la Villa de Valladolid, salud y gracia, sepades, que entendiendonos que assi se conviene al govierno y policia, y bien, y beneficio publico de sa Villa, que en lo que toca a los mantenemientos, y provision, vondad y precios de los pesos, y medidas, y en la visitacion de las tiendas, mercancias, officiales, menestrales, y en lo del ornato y limpieza, y para la guarda, y cumplimiento de las leyes y pragmaticas, y de las ordenanças de esa dicha Villa, aya personas de calidad, y con el poder y autoridad, que se requiere y tenga desto cuidado particular, y que los nuestros Corregidores a cuyo cargo esta lo suso dicho, que por estar muy ocupados en la administracion de la Iusticia, y otras cosas, no pueden a ello assistir ni atender, sean por las dichas personas ayudados, y relevados, no satisfaciendo a esto, ni siendo sufficiente remedio el de los Fieles, que asta aqui a avido, y ay en esa dicha Villa, avemos acordado de eligir y nombrar dos officios de Fieles Executores, y nombrar para ello, dos personas, que por nuestra merced y titulo usen, y exercan, el dicho officio los quales dichos Fieles Executores tengan cargo, y cuidado de ver y visitar los mantenemientos que se trujeren, y vendieren en esa dicha Villa de Valladolid; para que sean de vondad y calidad que conbiene; que no se permita vender, ni vendan los malos ni corrumpidos, o danados, y que assi mismo los dichos mantenemientos se vendan a justos y moderados precios, haciendo ellos las posturas de las fructas verdes, y secas, pescados, y cara, y de las otras cosas en que la ha de haver, y que la dicha postura se guarde, y que no se exceda della; y que otrosi tengan cargo y cuidado que las medidas y pesos sean puestos y regulados y conforme al padron que dellas se han de hazer; y que en el peso y medida no se haga fraude ni engaño; y que otrosi los dichos Fieles Executores vean y vesiten las carnicerias y plazas, y las tiendas de los especieros y confiteros, y los que venden cera, pez, y sevo y otras cosas para que en ellos no aya ni se vendan mercancias que sean falsas o mezcladas, y que otrosi tengan cargo y cuidado, de que los taberneros, bodegoneros, mesoneros, vinateros guarden las leyes y ordenes de las aranzeles, y orden que les esta dada. Y otro si visiten los officiales, y menestrales, por que las obras que hicieren sean buenas, y no aya en ellas falsedad, fraude ni engaño: Y que otrosi tengan cargo y cuidado de que las plazas, y Calles publicas, puertas, entradas, y salidas desta dicha Villa esten limpias y reparadas, y los edificios y obras, que los particulares hicieren sean conforme a las ordenanzas, y pragmaticas: y otrosi assistan y intervengan en las derramas, y repartimientos justamente, con las otras personas que para esto son diputadas, para que aquellas se hagan justamente y sin agravio: Y que otrosi quando la Iusticia de sa dicha Villa de Valladolid, saliere a visitar los lugares de su tierra y Iurisdicion, uno de los dichos Fieles vaya con ella, y se halle, e interbenga en todo lo tocante a las dichas cosas, cerca de lo qual que de suso dicho es, que a de ser a su cargo y de cada cosa, y parte dello puedan proveer y ordenar lo que les pareciere convenir, no entendiendo, como no entendemos, pueslo que nuestro Corregidor o sus Tenientes, que como Iusticia an de ser superiores a ellos y a todos no puedan probeer, y probean assi a pedimiento de parte como de officio lo que entendieren que conbiene; y no entendiendo ansi mismo como no entendemos, que el officio de Fieles, que asta agora a avido, y ay en esa dicha Villa, no aya de cessar ni cesse antes se puedan usar y usen, y ayan de llevar y lleven el salario, que por razon, de sus officios les compete y la metad de los derechos, que asta aqui an llevado guardando la orden, que por los dichos Fieles y Executores, por nos nombrados les fuere dada, y guardando y cumpliendo lo que por ellos les fuere ordenado: Lo otrosi los dichos Fieles Executores puedan conozer, punir, y castigar a los que excedieren, contrabinieren, o fueren culpados, en las dichas cosas que como esta dicho han de ser, o son a su cargo prendiendo en los casos, que conbiene, y se requiere, y condenando en las penas assi pecuniarias como corporales, en que conforme a las leyes y pragmaticas, y ordenanzas de sa dicha Villa hubieren incurrido; juntandose como se han de juntar, para el conocimiento, y determinacion de las tales causas con uno de los Tenientes, o Alcalde del dicho Corregidor, y uno de los Regidores della, segun que por su turno y orden por la Iusticia y Regimiento sera nombrado, el qual dicho Teniente, o Alcalde juntamente con el dicho Regidor, y los dichos los Fieles Executores sentencien y determinen todas las denunciaciones, y cosas que sobre lo suso dicho hubiere, y ocurriere, con que si alguno de los dichos Fieles Executores, y Regidor no pudieren hallarse presentes a ellos por ausencia, o enfermedad, o otro justo impedimento ayan de sentenciar, y sentencien las dichas causas, el dicho Teniente, o Alcalde del Corregidor con los que se hallaren presentes. En lo que toca a las penas corporales, tan solamente puedan extender y poner pena de azotes, y dende abajo, y siendo la culpa, o delito de mayor pena se ande remitir a las Iusticias. Y con que ansi mismo en lo que toca a las apelaciones ante quien ande

yr, y los casos y cosas, en que sin embargo dellas podran executar y a los dias y horas, en que han de hazer la Audiencia, y las personas que en ellas an de intervenir, y de la forma y manera que dichos Fieles han de exercer, y hazer su officio junto a cada uno, guarden la orden, que de esto les mandaremos dar y conforme a ella usen, y exercan sus officios, y procedan en ellos. Lo otrosi los dichos, Fieles Executores puedan entrar y entren, assistir y assistan en los Regimientos juntamente con la justicia Regidores, para que puedan hacer y hagan relacion de lo que a sus officios toca, y que asi en esto como en todo lo demas, que en el dicho regimiento se tratare tenga voz, y voto activo, y passivo, y assiento, y lugar bien asi como los demas Regidores, por que nuestra voluntad es que en lo que suso dicho es, y en todo lo demas sean avidos por tales, en todo y por todo, y que se les aya de dar; y de otro tanto salario, como a cada uno de los Regidores, y que a demas de aquel por razon de sus officios se les ayan de dar y den seis mil maravedis en cada un año librados en las penas de Camara de la dicha Villa de Valladolid. Y que otrosi la tercera parte que conforme a las leyes y ordenanzas se aplica al juez la ayan de aver y ayan los dichos Fieles Executores juntamente con el Teniente, o Alcalde por iguales partes. Y que otrosi demas de lo suso dicho ayan y lleven la metad de las derechos que llevan los dichos Fieles, que al presente serven y adelante sirvieren, de las posturas, medidas y otras cosas, guardando las ordenanzas, que cerca desto estan dadas, y confirmadas por nos. Porende acatando la suficiencia y avilidad de vos Diego Hermosa, y los servicios, que nos aveys echo y esperamos que nos areys, es nuestra merced, y voluntad, y agora, y de aqui adelante, que en toda vuestra vida, seays uno de los dichos Fieles que hagora nuebamente avemos mandado criar en la dicha Villa de Valladolid, y por esta nuestra carta mandamos al Concejo, justicia, y Regidores, Cavalleros, Escudores, y hombres buenos de la dicha Villa de Valladolid, que luego que con ella fueredes requeridos estando, junto en publico Cabildo y ayuntamiento, segun que lo an uso, y costumbre, tomen y recivan de vos el dicho Diego de Hermosa el juramento, y solemnidad, que en tal caso se acostumbra y debey hazer, el qual asi fecho os ayan, y recivan, y tengan por tal nuestro Fiel, y usen con vos el dicho officio en todos los casos y cosas a el anejas, y concernientes, y os guarden y bagan guardar todas las honrras, gracias, mercedes, franquecas, y libertades, y excepciones, y prebeminencias, prerogativas, y immunidades, y todas las otras cosas, y cada una dellas, que por raçon del dicho officio debays hacer, y gozar, y os deben ser guardadas, y os recudan, y hagan recudir, con todos los derechos y salarios a el dicho officio anexos y pertenecientes todo bien y cumplidamente, en guisa que no vos mengue en cosa alguna ni que en ello enporte embargo alguno, ni vos pongan ni consientan poner, que nos por la presente os recivimos, y avemos por recivido al dicho officio, y al uso y exercicio del caso, que por los suso dichos, o por alguno dellos a el no ayais recivido, y os damos licencia, y facultad para lo poder renunciar segun y por la forma que se renuncian los dichos officios de Regidores de sa dicha Villa, en tanto que no tengan otro officio, ni curadoria, so pena, que si lo tubieredes agora o en algun tiempo ayais por perdidos, y perdais el dicho officio, y que de baco, para quien hagamos merced del, aquien nuestra voluntad fuere, lo qual todo queremos, y mandamos que asi se haga y cumpla embargante que el dicho officio sea nuevamente criado, y quales previlegios y cartas, de los Reyes nuestros precessores, y nuestras leyes y pragmaticas destos, nuestros Reynos que ayan en con &c. en todo lo qual nos en quanto a esto toca dispensamos, que dando en su fuerza, y vigor para en adelante, y mandamos que tome la raçon desta nuestra Carta, Antonio de Arriola nuestro criado, dada en Madrid a 20. dias del mes de Diziembre de 1570. años. Quod officium postea fuit incorporatum in Consilio, velut, en el Ayuntamiento desta Ciudad, & speciali Regia Schedula & provisione, sancitum & concessum, quod per duos ex omnibus Decurionibus singulis duobus mensibus, per turnum inserviretur, & ita civitas in præsenti utitur, quæ provisio regia sic se habet.

El Rey Nuestro Corregidior de la Villa, de Valladolid, o vuestro lugar Teniente en el dicho officio, o otras qualesquier justicias a quien lo de y uso toca que hagora soys o fueredes de aqui adelante, y a saveis como nos entendiendo que asi conviene al bien y beneficio publico destos nuestros Reynos, que en lo que toca a los bastimento, provision, y vondad, y precios, de pesos y medidas, y en lo del ornato, limpieza, y guarda de nuestras leyes, y pragmaticas hubiesse personas de la calidad con el poder, y calidad, y authoridad, que tubiessen desto particular cuidado, acordamos de criar dos Fieles Executores, en cada una de las ciudades, y Villas principales destos Reynos nuestros y entre otros publicos a suplicacion de sa Villa, avemos mandado dar titulo de los dichos officios de Fieles en cavezados personas nombradas por el ayuntamiento de sa

dicha

dicha Villa, Y por que no embargante que los dichos officios se ponen en cabeza de dos personas, y que conforme a los titulos que dellos les mandamos dar, ellos solos y no otra persona alguna, los ayan de servir, nuestra voluntad assido y es, y assi sea tratado de concertar con la dicha Villa, que los dichos officios Executores, y Fieles se ayan de servir, y an de su turno, y elecion entre las personas del Cabildo de ese Ayuntamiento de sa dicha Villa, por meses, por la forma orden y manera, que al presente se haze, y a hora por parte de sa dicha Villa se nos a suplicado, que para que lo suso dicho aya efecto, que no se les ponga en ningun tiempo empedimento, ni dificultad, en ello mandamos dar nuestra cedula de declaracion de lo suso dicho, loqual dicho visto en el nuestro Consejo de hazienda, y atento que se trato, y concerto, asi lo avemos tenido, y tenemos por bien. Porende os mando que dejais y consintais libremente usar y exercer por su turno, y elecion, por meses a las personas del Ayuntamiento, de sa dicha Villa, los officios de Fieles Executores, segun, y en la forma, y manera, y en aquellas cosas, y casos que por los dichos titulos se manda que lo hagan, usen, y exercan las dichas personas en cuya cabeza se ponen, por nombramiento de esa dicha Villa, y que se acuda a la persona que por turno, y elecion por meses los tubieren con todos los derechos, y otras cosas a los dichos officios anexos, y pertenecientes, bien asi y de la manera, como si los dichos officios estubiessen puestos en cabeza de las dichas personas que por el dicho turno de elecion por meses los tubieren, con que se aya de entender y entienda, que los dichos officios de Fieles Executores ayan de vacar y vaguen, y se consuman aviendo las personas en cuya cabeza se ponen y se pussieren adelante por renunciacion los 20. dias que las leyes destos nuestros Reynos disponen, y en el dicho caso que vaquen y se consuman para nos los dichos officios, no la an de exercer ni servir mas de alli adelante, las personas de se dicho ayuntamiento, por su turno o elecion, por que aquello a de celar y nos proveamos los dichos officios, por las personas en cuya cabeza a hora ponen las dichas renunciaciones segun y como son obligados a hazerlo los Regidores y Escribanos publicos de la dicha Villa, y aunque las personas que sirven los dichos officios de Fieles Executores, por su turno, o elecion a quien agora sean dado, y adelante tubieren titulos nuestros para ello; por su renunciacion no an de tener voz ni voto en el Ayuntamiento de sa dicho Villa, por razon de los dichos officios de Fieles Executores, si no fuere proveyendolo nos por razon que en este caso an de tener el voto como Regidores, y usar el dicho officio de Fieles Executores, las personas a quien hicieremos la merced de ellos en todos los casos a ellos anexos y pertenecientes conforme a los titulos que se les dieren, y aunque para este efecto se ayan de presentar, y presenten con los dichos titulos, que anssi abemos dado, y dieremos en cabeça de las personas nombradas por el dicho Ayuntamiento, en quien por su renunciaçion se pusiere adelante en cada un año ante vos con fee de vida, y las personas en cuya cabeza se dieren, y no lo haciendo, no a de nombrar la dicha Villa persona para servir los dichos officios de Fieles Executores, asta tanto que presenten los titulos nuestros segun dicho es, para cuyo efecto mandamos que se assiente assi el traslado desta nuestra cedula en los libros de Cabildo de sa dicha Villa: y mandamos que el original se ponga en el archivo della, para que se cumpla y guarde fecha en el Pardo a 23. de henero de 1574. años.

Præterea civitas hæc ab antiquo, *acostumbra nombrar dichos Fieles los quales se nombran en el primer dia del año nuebo, los quatro por la casa y linage, que se llaman de Royos, que esta en el monasterio de san Pablo, donde se juntan en sus Congregaciones las personas della, y esta casa, y linage se dividen en cinco universidades, y Congregaciones que todos se llaman del mismo apellido, y los otros quatro, por la cosa y linage de Tovar, que tanbien es congregacion, y esta fundada en la Yglesia mayor, y tiene otras cinco divisiones y casas con el mismo nombre.*

Estos Fieles assi nombrados se llaman Fieles ordinarios, sirven todo el año sus officios los quatro seis meses, y los quatro otros seis meses y con el nombramiento que tienen de las casas se presenten en el Ayuntamiento desta, Ciudad donde se les recive el Iuramento de que hazan bien y fielmente su officio, y dan informacion de que son mayores de 25. años, que tienen cien mil maravedis de hacienda, con lo qual son amittidos a los officios, y se les da licencia que puedan servirles.

Y el exercicio, y ocupacion que tienen es visitar las carnicerias, tabernas, panederias, y todo genero de bastimentos, pesos, y medida de lo qual tienen sus ordenanzas esta Ciudad, confirmadas por el señor Emperador Carlos Quinto, por donde se goviernan y reconociendo fraude, o engaño, el pesos y medida de los mantenemientos, o contraviniendose en algo a la ordenanza hacen la pena, y la llevan a la audiencia que hace el Corregidor, y los dichos dos Fieles Executores, los mates de cada semana en presencia de los Reos, a quien denuncian, y estos Fieles son creidos cada uno, por su juramento, y las condenaciones, que se

hazen

hazen ſe executan ſin embargo de apelacion como conſta del titulo de los Fieles Executores, arriva referido.

Cujus littera attenta jam ceſſat controverſia, quam refert & reſoluit Bobadill, nempè utrum Iuriſdictio horum officialium eſſet privata, an vero accumulativa
4 cum ipſo Prætore, nam accumulativam † eſſe apertè indicant, verba illa poſita in prædicto textu, ibi: *Que los nueſtros Corregidores a cuyo cargo es lo ſuſo dicho, y que por eſtar muy ocupados en lo de la adminiſtracion de la Iuſticia, y otras coſas no pueden a ello aſſiſtir ni atender, ſean por las dichas perſonas ayudados y relevados* ibi: *Y otroſi quando la Iuſticia deſta dicha Villa de Valladolid ſaliere a viſitar los lugares de ſu tierra y Iuriſdicion, uno de los dichos Fieles, vaya con ella, e intervenga, y ſe alle en todo, lo tocante a las dichas caſas*, & ibi: *No entendiendo como no entendemos, por eſto que nueſtro Corregidor, o ſus Tenientes, que como juſticia an de ſer ſuperiores a ellos y a todos, no puedan proveer ni provean anſi a pedimiento de parte, como de officio, lo que entendieren que conviene*, & ibi: *Iuntandoſe como ſe an de juntar, para el conocimiento de las tales cauſas con uno de los Tenientes Alcaldes del dicho Corregidor, y no uno de los Regidores della*, & regulariter in dubio omnis † Iuriſ-
5 dictio præſumitur accumulativa, ut *in l. 1. Cod. de offic. Præfecti urbis*, docet Azeved. *in l. 14. & Curia Piſan. cap. 18. n. 8.* Avendan. *in cap. 19. Prætorum, num. 37.* Roland. à Valle *conſ. 80. num. 1. & ſequentibus*, quia nunquam cenſetur, delegata Iuriſdictio ordinaria, Bald. *in l. ſæpè, ff. de offic. Præſidis*, in aliis vero oppidis circa uſum & miniſterium hujus officij diverſæ ſunt conſuetudines, & diverſa ſtatuta, quia quælibet proviſio in ſuo ſenſu abundat.

Sed & illud generale eſt, quod vendens
6 merces corruptas † punitur pœna extraordinaria arbitraria, *l. 3. §. ſi quis merces, ff. de crimine ſtellionatus, l. 8. & fin. tit. 16. part. 7.* quinimo Iudex poterit merces corruptas projicere & perdere, *l. cætera §. mala, ff. familiæ hæreſc. l. item quæritur, §. ſi quis menſuras, ff. locati, l. lectos, ff. de periculo & commodo rei venditæ*, Pariſius de Puteo *de ſindicatu, verbo, Iudicis ſuprema poteſtas, num. 20. & ſequenti.* Avendan. *de exequend. mand. part. 1. cap. 19. num. 18. verſic. Primum infero*, & merces Apothecariorum, quas invenerit corruptas, poterit concremare, & carnes verminoſas projicere, earumque venditores punire, *l. 151. ff. eliciend. edict.* Avil. *in cap. 17. Prætorum, num. 77.* & pondera ac menſuras falſas frangere eoſque qui eis utuntur graviter punire, *dict. l. item quæritur, §. ſi quis menſuras, lib. 1. §. vet. ff. de extraordinariis criminibus*, Avend. *dict. cap. 19. num. 18.* vel ſi vinum fuerit acre, vel muſto mixtum, *l. 1. tit. 10. lib. 2. fori legum*; vel alias concinnatum, *dict. l. 8. tit. 16 p. 7.* Avend. ubi *ſuprà num. 18. verſic. 5. infertur*, ubi ait quod ad obviandum ne fiat vinum acerbum, poſſe fieri ſtatutum ſeu ordinationem ne colligatur vindemia niſi certo tempore, quod ita ſolet fieri in pluribus locis & oppidis Hiſpaniæ, & in hac urbe quotannis contingit quod certus dies aſſignatur ad vindemiam, & antea nullus eam poteſt facere, & probat Cæpola de *ſervitutibus ruſticor. prædior. in cap. de meſſe & vindemia*, vel ſi vinum cujuſdam loci minoris æſtimationis vendant pro vino alterius loci majoris opinionis & pretij, vel ſi piſtores cum aceto lavant manus, ut panis exaltetur & major appareat, & laniones qui inflant arietes mortuos, ut graſſiores videantur, ut fieri teſtatur Valentiæ Avend. *dict. cap. 19. num. 18. verſ. 10. infertur*; quorum pœna debet eſſe verberum, vel ſi propolæ & mercatores in ſaccis portant de ſuper legumina, ſeu grana bona, & inferiùs vilioris pretij, ut *in l. ſæculari, ubi coſta notatur, ff. de extraordinariis criminibus, l. 3. §. ſed & ſi quis merces, ff. de crimin. ſtellionatus*, & ad vitandas fraudes poterit Iudex vel iſti qui dicuntur *Fieles Executores*, ſtatuere & ordinare, quod in certo loco merces & utenſilia vendantur, ſub pœna amiſſionis eorum, ut probat Lucas de Peña, *in l. 1. Cod. ne ruſticanum unum opus, lib. 11.* quod ut in ſingulari tradit Avendan. *dict. cap. 19. num. 19.* & de pluribus fraudibus, quæ ſolent committi à Cauponibus & utenſilium venditoribus, videndus eſt Dominicus de Sot. *lib. 6. de juſt. jur. quæſt. 2. tit. 2.* & vel ſi venditores pretium ultra taxationem, quam dicimus *Poſtura* auxerint, Gregor. Lopez *in l. penult. tit. 26. part. 2.* Anton. Gomez *de delictis cap. 1.* Benvenut. *tract. de de coctoribus ult. part. n. 20.*

Sed & cauſæ & denunciationes † quæ 7
fiunt ſuper his utenſilibus & fraudibus commiſſis à venditoribus breviter & ſummariè debent expediri & diebus feriatis, ut *in l. 1.* ubi Ioannes de Platea *Cod. de prætor. lib. 11.* Avend. *dict. cap. 19. num. 19. prima parte*, de hac re vide Bobad. qui latiſſimè eam explicat & proſequitur per varios numeros, *lib. 3. politicorum cap. 4. per tot.*

CAPVT

CAPUT VIII.

De officio Sindici seu Procuratoris, generalis cujuscumque oppidi, & Iuratis.

SUMMARIUM.

1 *Sindici seu Procuratoris cujuslibet oppidi officium, maximam cum Magistratu Defensorum Civitatis in multis habet paritatem, & unitatem sortitur.*

2 *Sindici seu Procuratoris generalis civitatis creatio pertinet ad universitatem, Concilium seu ad ejusdem urbis Decuriones, aut etiam ad personas specialiter ab universitate deputatas.*

3 *Sindicum seu Procuratorem certa pars universitatis facere potest, qui quidem Sindicus erit tantum Procurator ejus partis quæ ipsum nominaverit.*

4 *Sindici creatio ut sit validæ, quænam requirantur.*

5 *Sindici electio à solo Decurionum decreto robur accipit, nec ad hoc indiget Superioris decreto.*

6 *Pauli Doctrina* in leg. item eorum 6. §. 1. juncto 3. quid si actor, *arridet in proposito.*

7 *Sindici constitutio non recipit jurisdictionem, sed tantum administrationem rerum civitatis.*

8 *Sindici constitutio ut sit legitima, requiritur ut ejus instrumentum fiat publicum & authenticum, & in eo scribantur omnia nomina Decurionum vel vicinorum qui nominationi adfuerunt.*

9 *Descriptio personarum cum nominibus eorum qui electioni sindici interfuerunt, tantum facienda est in parvis urbibus, non vero magnis & valde numerosis.*

10 *Absentia majoris partis vicinorum qui interfuisse electioni Sindici supponuntur, quomodo possit probari.*

11 *Sindici nominatio debet fieri præcedente convocatione per sonum tubæ vel campanæ, vel alio modo, prout in quolibet loco mos fuerit.*

12 *Sindicus nominatus non potest officium tanquam onerosum recusare.*

13 *Sindicus non legitimè & cum solemnitatibus requisitis constitutus, quando ab eo gesta videantur ratificata nomine universitatis,* remissivè.

44. *Procurator seu Sindicus legitimè nominatus est persona idonea ad movendas lites & actiones universitati competentes.*

15 *Tutor & Curator potest facere ea omnia quæ speciale mandatum exigunt.*

16 *Procurator seu Sindicus poterit deferre cum Adversario cum quo agit, juramentum litis decisivum.*

17 *Procurator sive Sindicus poterit respondere oppositionibus Adversarij, & absolvere juramentum calumniæ, nec ad hoc indiget speciali mandato.*

18 *Sindici confessio in judicio facta, utrum præjudicet universitati,* remissivè ?

19 *Sindicus, finito officio, potest causam cœptam de tempore officij prosequi.*

20 *Sindicus cujus ætatis esse debeat cum promovetur ad tale officium,* remissivè ?

21 *Sindicus universitatis, utrum possit tacitè vel expressè uti remedio appellationis interposita vel interponenda à sententia lata contra universitatem ?*

22 *Restitutio in integrum, an competat universitati adversus renunciationem à Sindico factam,* remissivè ?

23 *Ex citatione facta Sindico vel Procuratori universitatis, ipsa universitas non constituitur in contumacia.*

24 *Libellus cujuscumque actionis contra universitatem in Curia intentatæ, debet intimari Concilio vel ejus Decurionibus.*

25 *Sindicum constituere universitas officio judicis potest compelli, ad petitionem partis contra ipsam agentis.*

26 *Sindicus universitatis non solum potest nominari à Concilio ad lites pertractandas, verum etiam ad obligandum ipsam universitatem & singulares personas & res & bona singularium vicinorum.*

27 *Sindicus universitatis transigere potest in causa dubia.*

28 *Sindici creatio regulariter per annum durationem habet.*

29 *Athenis fuit sancitum ne cui liceret iterum fieri crearive à populo Sindicum.*

30 *Sindico debet assignari salarium de propriis bonis civitatis.*

31 *Juratí nomine adinstar Procuratoris generalis universitatis, plerisque in locis, officiales Reipublicæ creantur.*

32 *Tribunorum Romanorum potestas qua in re consisteret ?*

33 *Iuratorum munus cum antiquorum Tribunorum Romanorum plebis officio, quomodo conveniat,* & n. 34.

35 *Expenditur & observatur in proposito decisio textus,* in leg. 10. titulo 1. libro 7.

libro 7. novæ recopillat. *quæ ibi adducitur.*

36 *Iurati duodecim qui publicam cauſam tuebantur ab antiquo, in Regno Aragonis fuerunt conſtituti, qui poſteà jurati ad numerum quinarium, temporibus Regis Ferdinandi reducti fuerunt.*

37 *Iurati in Regno Aragonis quanto honore habiti fuerint*, remiſſivè.

1 SINDICI, actores † ſeu Procuratoris, cujuſlibèt oppidi officium maximam cum Magiſtratu Defenſorum civitatis in multis paritatem habet & unitatem ſortitur, ut colligi poteſt ex his quæ circa civitatis Defenſores deciſum ſtat, *in tit. Cod. de defenſor. civitatum*, & *in authen. ejuſdem tit.* quorum inventum, curam & Iuriſdictionem diligenter examinant Caſſaneus, *in catalogo gloriæ mundi, part.* 11 *conſiderat.* 5 *per totam*, Petrus Gregor. 2. *part. ſintagmat. juris lib.* 18. *cap.* 18. *&* 3. *part. lib.* 31. *cap.* 10. *num.* 1. Unde nomina hæc tam apud juriſconſultos, quam cæteros interpretes promiſcuè confuſa invenies, tradit Simanc. *de repub. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 34. Bart. Philippus *in tractat. de conciliis diſcurſ.* 7. *privileg.* 21. *num.* 4. Caſtill. de Bobadill. *in ſuo elegantiſſimo & omnium literarum locupletiſſimo politic. tract.* his verbis: *Sindicus ſeu procurator generalis concilij, ille dicitur qui ut ejus nomine lites & cauſas ad univerſitates ſpectantes, agat*, & incipit 1. *de Sindico & perquirat, proponitur & eligitur*, ut *in l.* 1. §. *quibus gloſſ. verb. Sindicum, ff. quod cujuſque univerſitatis nomine*, & incipit 1. *de ſindico* docet Nicolaus Loſæus *in tract. de jure univerſitatis*, 1. *part. cap.* 1. *num.* 4. Ubi ait quod Sindici nomen græcum eſt, quaſi qui ſingulorum cauſas dicat & quod in aliquibus, attenta recti ſermonis voce & proprietate differunt (in multis tamen Synonyma Procurator, Actor, Sindicus, Economus) quod ſemper eſt attendenda qualitas conſtituentis & nominantis, & ſubjecta materia, & qualitas rei mandatæ cujus intuitu & reſpectu creatur & eligitur ex Bald. *in dict.* §. *quibus num.* 2. *&* 3. *ff. quod cujuſque univerſitatis nomine*, & ibi Paul. Caſtrenſ. *num. fin. & uterque in l. Inſulam* 6. *num.* 5. *ff. de conſcriptis verb.* Innocent. *in cap.* 3. *& in cap. cum cauſam* 6. *de juramento calumniæ*, Nicolaus Loſæus ubi *ſuprà n.* 42.

2 Creatio autem iſtius † Sindici ſeu Procuratoris generalis ad univerſitatem, Concilium; ſeu ejus Decuriones aut perſonas ſpecialiter ab univerſitate deputatas, quæ Concilium repræſentant, utique ſpectat, ut *in l. nulli*, ubi gloſſ. Bart. & communiter DD. Bald. *in l. item Magiſtri, ff. de pactis*, Angel. & cæteri, *in l. ita tamen, ff. ad Trevell.* Franciſcus Marcus *deciſ. delph.* 782. Alexand. *conſ.* 17. *num.* 3. *vol.* 6. Aceved. *in addition. ad Curiam Piſanam lib.* 3. *cap.* 18. *in gloſſ. verb. Sindicum num.* 35. Nicolaus Loſæus ubi *ſuprà* 7. *part. cap.* 1. *n.* 12. quinimo & certa † pars univerſitatis, po- 3
teſt facere Sindicum, & notat. Iaſo *in repetit. text. in l. omnes populi*, 9. *ff. de juſtitia & jure num.* 41. & *in l. ſi quis*, 32. §. *ſi parti num.* 2. *&* 7. *ff. de legat.* 1. ubi Caſtrenſ. *n.* 3. qui tamen non erit Sindicus ſeu Procurator generalis Concilij, ſed ejus tantum Congregationis, ſeu partis univerſitatis quæ eum nominavit.

Hæc autem Sindici creatio multa requirit ad ejus † validitatem: & primò 4
quod univerſitas, ſeu concilium convocetur mandato Superioris, ut *in l. obſervare, Cod. de decurionibus, lib.* 10. & ubi non fuerit Superior, Decurioni antiquiori in officio competit hoc jus convocandi concilium gloſſ. *in l.* 3. & ibi DD. *ff. quod cujuſcumque univerſitatis nomine*, Boërius *in tract. de ſeditioſis cap. ultim. num.* 8. Secundo requiritur ut ipſum concilium congregetur in loco publico, ſolito & conſueto, vel per campanam, vel per tubam, vel per præconis vocem juxta conſuetudinem cujuſque loci, *dict. l. obſervare* & ibi etiam gloſſa *in l. aliud*, §. *fertur*, *ff. de leg. jur.* Boërius *loco allegat. n.* 8. Tertio quod ſint præſentes & interſint ipſi Concilio ſaltem duæ partes ex tribus ipſorum Decurionum, *l.* 3. *&* 4. *ff. cujuſque univerſitatis nomine*, gloſſ. *in l.* 17. *ff. ad ſenatuſconſultum Trevell.* Roland. *conſ.* 53. *num.* 31. *vol.* 4. Quarto quod major pars omnium congregatorum ſimul conſentiat, ſi ſimul omnes de concilio interfuerint, ſive duntaxat duæ partes *dict. l.* 3. *&* 4. & ibi gloſſ. *ff. quod cujuſque univerſitatis nomine* gloſſ. *in dict. cap. refertur, l. quod major, ff. ad municip.* gloſſ. *in l.* 3. *in verſic. Reipublicæ, Cod. de decurionibus lib.* 10. & hæc requiſita ſunt generalia ad omnes alios actus, quæ fiunt ab univerſitatibus. Quintò ſpecialiter ad hoc ut Sindicatio teneat, requiritur quod interveniat decretum ſive autoritas Judicis, poteſtatis, ſive alterius majeſtatis, ex gloſſ. *in lib.* 3. *ff. quod cujuſcumque univerſitatis nomin.* ubi Barth. *n.* 7. *& in l. Cod. de ſervis Reipubl. manu tenend.* & ibi: Bald. *n.* 6. Iaſo *in leg. ſi quis mihi bona* 25. §. *viſum, num.* 39. *&* 40. *ff. de acquir. hæredit.* ibi ait quod

quod ad universitatem spectat creatio Sindici, qui tamen per Superiorem confirmandus erit.

Contrariam tamen sententiam nempè quod solo Decurionum † decreto, hæc 5 Sindici electio, seu nominatio robur accipiat, Superiorisque decreto non indigeat, verior, & receptior est cui maximè adstipulatur, text. *in dict. l. 3. ff. quod cujusque universitatis nomine*, ubi expressè firmatur, quod is potest nomine universitatis expediri, cui lex permittit aut leg. cessante ordo Decurionum dedit.

6 Præterea ei arridere videtur † Paulus *in l. item eorum, 6. §. 1. juncto, §. quid si actor*, ubi cum loquatur de Sindici constitutione, de decreto Decurionum tantum mentionem facit, non vero de Superioris, seu Magistratus approbatione sive confirmatione meminit.

Deinde & illud, concinnè perpendi 7 poterit quod Sindici † constitutio, non recipit jurisdictionem; sed tantum administrationem rerum civitatis, ad quam sive ejus Decurionis, sive interventu Magistratus utique spectat bonorum dispositio sive gubernatio: & sicuti in constitutione Procuratoris facta à Domino, necesse non est, quod interveniat decretum Iudicis, seu Superioris autoritas, quia rei suæ quilibet est moderator & arbiter, ut *in leg. in re mandata, Cod. mandati*, ita pari modo dicendum videtur sufficere in constitutione Sindici, & Procuratoris Generalis facta, per Concilium sive universitatem, decretum Decurionum eam repræsentantium, quam sententiam receptissimam tradunt Bald. *in l. 3. ff. quod cujusque universitatis nomine*, Philip. Corneus *cons.* 243. *in princip. vol.* 1. Rip. *in l. 1. §. si autem Collegium, num. 6. ff. ad senatusconsult. Trevell.* Franciscus Marcus *decis.* 787. *per tot. vol.* 1. Roland. à Valle *cons.* 90. *num.* 5. *vol.* 1. Nicolaus Losæus ubi *suprà num.* 21. qui hanc opinionem cum contraria & opposita conciliat, & eo distinctionis fœdere ad concordiam redeat (idque authoritate Pauli Castrens. *in dict. l. 3. num. 6. & in l. 6. §. sed si ita, num. fin.*) scilicet quod in Sindico, seu Procuratore Generali constituto ab aliqua universitate, seu concilio non recognoscente Superiorem, decretum & autoritas Superioris, excusari possit. In constitutione vero Sindici facta ab universitate Superiorem recognoscente, necessarium sit tale decretum: sed parum aut nihil, ut à superiore resolutione discedam, hæc distinctio me movet, cum nec jure nec ratione tantum, si quidem potissimè & solide creandi hunc Sindicum, facultas ex administratione bonorum & dispositione Decurionibus commissa, penitus oriatur & pendeat.

Sexto ad veram formalem & legitimam † constitutionem Sindici & Procu- 8
ratoris Generalis requiritur ut instrumentum ejus fiat publicum & Authenticum, ut docet Petrus de Vela Perez, Fulgosius, & Paul. Castrens. *in l. 1. Cod. de procuratoribus*, Ioannes Andreas, *in additionibus ad Speculatorem, §. 3. versic. videtur autem*, & tradunt plures relati per Mascard. *de approbationib. concl.* 1008. *& conclus.* 1002. & in eo scribi debent omnia nomina Decurionum vel vicinorum, qui congregati fuerunt, & nominationi Sindici interfuerunt, ut docet Bart. *in l. 1. ff. de alb. scribendo*, & quod discatur per Notarium in instrumento, omnes de concilio, seu duas ex tribus partibus interfuisse, quæ faciunt majorem partem populi vel universitatis, ut notat Bald. *in dict. l. 3. num. 3. ff. quod cujusque universitatis nomine*, Bart. *in l. ult. num. fin. Cod. de vivend. reb. civitatis*, & *in dict. §. actor. num. ultim.* Franciscus Marcus *decis.* 780. *num.* 9. *vol.* 1. quæ quidem annotatio, & descriptio † personarum cum 9
nominibus facienda est in rebus ponderosis & maximi momenti, & in parvis universitatibus, non vero in magnis & multo numerosis, & docet Iaso *in l. placet, num.* 15. *de sacrosanct. Eccles.* Imola *in cap. de Sindico*, Abbas *in cap. fin. de procuratoribus*, Alex. *cons.* 1. *num.* 3. *lib.* 4. Cardinal. *in dict. cap.* 1. *de Sindico, quæst.* 11. ubi ait quod de jure non probatur hæc discriptio nominum Nata *in additione Alexand. dict. cons.* 1. *addition.* 3. Cassaneus *cons.* 75. Rebuff. *in compend. alienat. rerum Eccles. num.* 16. Franciscus Marcus *dict. decis.* 782. *num.* 9. Roderic. Suarez *allegat.* 14. *versic. secundo quia* Avend. *in cap.* 19. *Prætor. num.* 12. *versic. secundo debet in specie part.* 1. Roland. à Valle *cons.* 9. *numero* 16. *quæst.* 55. Mensiger. *controversiar. observat.* 18. Mascard. *de probationibus concl.* 1308. *num.* 7. Nicolaus Losæus ubi *suprà num.* 23. Azeved. *in curia Pisan. dict. cap.* 18. *num.* 35. *in gloss. verb. Sindicum.*

Qualiter vero probari poterit absentia † majoris partis, vel vicinorum qui abfue- 10
runt & in instrumento interfuisse supponitur, vel affirmatur; nam in dubio præsumptio stat interfuisse, ut tradit Cravet. *cons.* 88. *num.* 18. *vol.* 1. *consul.* Bald. *cons.* 33. *part.* 3. incipit *licèt ille*, qui ita inquit: *Licet ille qui scribit vel scribere facit aliquos fuisse præsentes qui erant absentes falsum*

committat, ut *Cod. de falsis*, *l. quid veluti* & *Cod. de committere & committi stipulationibus, l. optimam in fin. & extra de testib. cap. tam litteris*, tamen debet hanc absentiam probare per testes non singulares, *extra de his quæ fiunt à Prælat. cap.* 5. & notatur per gloss. ordinar. *in dict. cap. tam litteris*, & *cap. expresse de electione bonæ memoriæ.*

Quæ quidem nominatio Sindici debet
11 fieri præcedenti convocatione † sono tubæ vel Campanæ, vel alio nuntio, prout in quolibet loco mos fuerit, ut probat gloss. *in l. si ex dolo*, §. 1. *ff. de dolo*, Bart. *in l.* 2. *in verb. solemniter*, & ibi: Ioannes de Platea *Cod. de Decurionibus*, *lib.* 1. Paul. de Castro *in l. nullus*, *ff. quod cujusque universitatis nomine*, Socinus *cons.* 95. *col.* 3. *in princip. vol.* 3. Brun. *in tract. de forma in rubric. ex quibus consistit forma collectan.* 2. *num.* 26. Roland. à Valle *dict. cons. numero* 3.

Sindicus autem vel Procurator nomi-
12 natus officium recusare † non poterit, tum quia tale officium honorosum non vero onerosum, semper & ubique reputatur, ut *in principio hujus cap.* diximus tum etiam quia Reipublicæ admodum necessarium est, & conducit text. *in l.* 7. *tit.* 17. *versic. Otrosi decimos part.* 3. ubi *gloss. verb. Escogidos de los consejos*, Bobad. *dict. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 42. Itaque in quolibet oppido duplex est istius ministri seu officialis distinctio statuum, alter ex nobilibus, alter vero ex plebeiorum numero.

13 Si vero Sindicus non sit legitimè † constitutus & cum solemnitatibus suprà relatis, quando ab eo gesta videantur ratificata nomine universitatis, disputat Decius omnino videndus, *cons.* 297. *num.* 3. *& in cons.* 486. *num. penult. & cons.* 262. *num.* 6. *& cons.* 287. *num.* 3. *& cons.* 449. *num.* 35. Alexand. *cons.* 127. *n.* 2.

Sindicus verò legitimè nominatus est
14 persona legitima ad † movendas actiones universitati sive Concilio competentes, ut *in l. Procuratores*, 90. ubi Bald. *Cod. de Decurionibus, lib.* 10. Bald. de Castro *in l. fin. ff. quod cujusque universitatis nomine*, habet enim mandatum generale cum libera administratione, ut docet gloss. *in l. mandato generali, ff. de Procuratoribus*, Alexand. *in l. tresses* 12. *num.* 3. *cum sequenti, Cod. de transaction.* & ego, aliis relatis, prænotavi *in tractatu de pascuis & jure pascendi cap.* 29.
15 *num.* 15. & sicut tutor & curator † potest facere ea omnia quæ speciale mandatum exigunt, ut tradit, Alexand. *cons.* 22. *n.* 9. *vol.* 1. *& in l.* 1. §. *quibus*, *ff. quod cujusque universitatis nomine*, & *in l. Procuratione*, *in* 1. *ff. de procuratoribus*, Innocent. *ep. cis citata in integrum de restitutione*, Bald. *in l.* 1. *Cod. etiam per procuratorem in integrum restitutio potest*, Antonius Capicius, *decis.* 5. *num.* 10. ut docet Nicolaus Losius ubi *suprà n.* 28.

Et ideo poterit deferre † adversario 16
cum quo agit juramentum litis decisivum, ut *in l. jusjurandum*, §. *defensor. municipij*, *ff. de jurejurand.* ubi Bart. *num.* 2. & talis Sindici seu Procuratoris confessio in Iudicio facta nocebit universitati seu Concilio, ut *in l. non solum in princip.* & ibi: gloss. *ff. de Procuratoribus*, Alexand. *cons.* 68. *n.* 10. *lib.* 2. quem refert & sequitur Decius *cons.* 121. *num.* 2. *& in cons.* 147. *num.* 2. Abbas & Antonius de Butrio *in cap. fin. per text.* ibi: *de confessis*, Felin. *in cap.* 1. 14. *&* 26. ut lite non contestata, Mantua. *cons.* 192. *num.* 3. Osascus *decis. pedemontana* 39. *n.* 36. ubi agit *num.* 6. an idem procedat in confessione quæ resultat ex instrumentorum productione juxta text. *in l. Cod. de liberali causa.*

Et respondere poterit oppositionibus † 17
adversariis, & absolvere juramentum calumniæ, ut *in cap. præsentium de testibus*, *in* 6. gloss. *in l.* 2. §. *hoc etiam* ubi Franciscus Curtius, *num. fin. Cod. de jurejurand. propter calumniam dando*, Bald. *in dict. l.* 2. §. *quod observare versic. Nunc. veniamus ad quæstiones*, Marcus *decis.* 477. *per totum vol.* 2. quos retuli *in dict. tract. de pascuis*, *dict. cap.* 29. *num.* 16. Nec ad hoc indigent speciali mandato ad tale juramentum præstandum, ut docet Menesius, *in* 1. *num.* 4. *Cod. de transaction.* & Aceved. *in l.* 2. *titul.* 7. *lib.* 4. *recopillat. n.* 20. *& n.* 40.

Utrum autem confessio † in Iudicio fa- 18
cta ab isto Sindico universitati præjudicet disputat, Alexand. *cons.* 22. *num.* 2. *& dict. cons.* 227. *num.* 7. post Batt. Abbat. & Bratium allegatos per eum, idque per text. *in cap. fin. de confessis*, *& in cap. præsentium de testibus*, *in* 6. Felin. *dict. cap.* 1. *num.* 14. *&* 16. ut lite non contestata, ubi hoc esse regulare scribit Nata, *cons.* 142. *num.* 21. Osascus *decis. pedemontana* 39. *num.* 36. & ego dixi, *in dict. tractatu de pascuis, cap.* 32. *num.* 16.

Et Sindicus universitatis etiam post fi-
nitum officium † potest causam cœptam de 19
eo tempore prosequi, ut notant DD. *in l. in victos Cod. de Procuratoribus*, *& in l. si actor. Cod. de appellation. & in cap.* 1. *de Sindico*, Alexand. *cons.* 135. incipit *ponderatis*, *num.* 2. *vol.* 2.

Et cujus ætatis debeat † esse Sindicus iste, 20
quando

quando ad tale officium promovetur advertit Socinus *conſ.*135. *num.*8. *vol.*1. Et an juri ſingulorum confeſſio Sindici univerſitatis in alicujus lite facta, poſſit præjudicare diſputat Alex. omninò videndus, *conſ.*44. *in cap. viſto tomate lib.*1. *n.*5.

Sed frequenter ſolet inquiri & dubitari, utrum Sindicus univerſitatis poſſit † tacitè vel expreſsè uti remedio appellationis interpoſitæ vel interponendæ à ſententia lata contra univerſitatem, qua in re mirabiliter loquitur, Alexand. *conſ.*105. *num.*165. qui ita ait: *Nam ex narratis in Themate ſentio dictam Eccleſiam & conventum audiendum, ſuper perſecutione appellationis interpoſitæ à ſententia reſtitutionis in integrum lata in favorem dicti Peraleonis, & conſequenter revocanda eſt attenta contra iſtam Eccleſiam pendente appellatione per Eccleſiam interpoſita, juxta ea quæ habentur*, in cap. non ſolum de appellationibus & in l.1. ff. ne l. ne appel. pend. cum ſinam; *ex narratis in themate colligitur quod fundamentum partis adverſæ, & in hoc videlicet, quod ſit renunciatum appellationi dicti Sindici per confeſſionem Eccleſiæ: ſed hoc non videtur de jure verum, quia Sindicus, & procurator non poteſt, nam ut inquit Bald.* in l. fin. §. fin. Cod. de tempore appellationis, in conſ. ſed nunquid Procurator, *non poteſt Procurator cauſæ appellationis renuntiare*, l. ſi quis delegaverit, *& ibi notat.* ff. de donation. *& notatur* in l. ſi quis obligatio, ff. de regul. juris, *& donare non poteſt Procurator niſi hoc ſpecialiter habeat in mandatis*, l. filiusfamilias, ff. de donat. l. contra juris, §. fin. ff. de pactis, *& idem dicit Bald.* in l. fin. §. fin. Cod. de tempore appell. *eſſe prælato Eccleſiæ idem; etiam tenuit Angelus, & Ioannes de Imola* in l. ab executore, §. fin. ff. de appellation. *niſi ſecundum eos permittendo ibi tempus datum ad perſequendum appellationem, per id quod notat & Ioannes Andreas*, in cap. cum olim *Abbas* de officio delegati, *per hoc quod notatur*, in regula delictum lib.6. *& per DD.* in l. jubemus nullum, Cod. de ſacroſanctis Eccleſiæ, *ubi habetur, quod culpa prælati commiſſa in negligendo, nocet Eccleſiæ, ſed non in faciendo benè facit ad prædicta, ad quod notat Angel.* in l. bonorum, ff. rem rat. habere, *ubi concludit quod Procurator non poteſt renuntiare inſtantiæ cauſæ propter utile jus, quod eſt acquiſitum Domino juxta legem*, in cauſa, §. fin. cum ſeqq. ff. de Procuratoribus. *Ad hoc etiam quod notat.* Bart, in l fin. in princip. ff. quæ in fraudem creditorum, *ubi voluit quod Procurator non poſſit renuntiare, exceptioni peremptoriæ vel dilatoriæ temporis & notat etiam Innocent.* in cap.1. de depoſit. *& Ioannes Andreas, & alij poſt eum*, in cap.2. de donation. *ubi concludunt idem etiam eſſe in prælato.*

21

Ubi etiam diſputat an adverſus renuntiationem † iſtius à Sindico factam competat univerſitati in integrum reſtitutio, & reſolvit abſque dubio competere, & adducit pro hac ſententia text. quem dicit expreſſum, *in cap.2. de in integrum reſtitutione in 6.* & doctrinam Angel. *in l. certum, §. in populo, ff. de confeſſis.* Illud tamen advertas velim quod ex citatione facta Sindico vel Procuratori univerſitatis, ipſa univerſitas non conſtituitur † in contumacia, debet enim congregari Concilium, prout moris eſt, & ita firmat Bald. *deciſ.*60. Villalobos *in ſuis omnibus opinionibus, verb. univerſitatis num.*44. & in noſtro regali Conventu, ita praxi receptum invenimus ſi quidem libellus † cujuſcumque actionis contra univerſitatem & oppidum in curia intentatæ, debet intimari concilio vel ejus Decurionibus, alias non procedit & occurrit lis & ſuſtantari præcipitur, & ſi intimatione facta, Sindicus conſtitutus non fuerit, quilibet ex Decurionibus poterit nomine univerſitatis agere, & expediri ex Bart. *in l. Procuratores, Cod. de Decurionibus lib.*10. Si autem nullus pro univerſitate vel Populo reſponderit, in contumacia univerſitatis lis ſequitur & continuabitur uſque ad ſententiam diffinitivam, quæ etiam ipſi concilio legitimè congregato erit intimanda, alias vero poterit lis in ſecunda inſtantia agitari.

22

23

24

Quinimo officio Iudicis compelli poſſe univerſitatem † Sindicum conſtituere, Franciſcus Curt. *in l.2. §. hoc etiam num. ult. Cod. de jur. jurando*, & ibi etiam Bald. *num.*2. *& in l. cum conſtitut.*15. *Cod. de teſtamenti man. & in l. civitates*, 8. *ff. quod cujuſque univerſitatis nomine*, & ratio ea aſſignare valet, quod Reſpublica, & univerſitas æquiparantur pupillo, *l.*3. *Cod. de jur. Reipubl. lib.*11. *lib.*10. *tit.*19. *part.*16. & quemadmodum, quando agitur contra pupillum actor poteſt petere, & debet, quod conſtituatur eidem pupillo tutor ſeu curator, ſive defenſor, *l.*3. §. *fin. ff. qui petunt tutores*, ita quando agitur contra univerſitatem poteſt, & debet petere actor ut conſtituatur Sindicus, & imputabitur actori ſi non petierit, *l.*1. ubi Bart. *Cod. de jur. Reip. lib.*10. Nicolaus Loſius ubi *ſuprà 2. p. cap.*1. *n.*5. Sindicum vero lege conſtitutum poterit revocare univerſitas; ut notat Angel. § *fin. in conſtituta de Procuratorib.* Franciſc. Marc.602. *in fin.*

25

Sindicus vero univerſitatis non ſolum
26 poteſt nominari † à concilio ad lites movendas & pertractandas, verum ad obligandum univerſitatem, & ſingulares perſonas & Reip. bona ſingularium vicinorum, ut latiſſimè tradit Iaſo *in l. civitas, num. 9. cum ſeqq. ff. ſi certum petatur* Rip. *in l. ſi is qui bona, num. 6. ff. de pignorib.* additio ad Abbatem *in cap. cum omnes num. 6. lit. G. de conſtitution.* Bald. *conſ. 117. alias, 165. vol. 2.* Bart. *in l. donationes, num. fin. Cod. de donat. inter vir. & uxorem*, Iaſ. *in l. ſi ſe non obtulit, num. 23. cum ſeqq. ff. de jur. jurand.* Angel. *in §. fin. inſtitut. de curatoribus.*

27 Et Sindicus univerſitatis tranſigere † poteſt in cauſa dubia, obſervat Decius *conſ. 297. col. fin. in 1. dub.* Socin. *in conſ. 95. col. 2. poſt medium, lib. 3.* qui loquitur in compromiſſo, quos refert & ſequitur Cravet. *conſ. 238. num. 9. vol. 1.* & eſt textus, elegans in propoſito, *in l. 24. num. 4. part. 3.* & ibi gloſſ. *verb. in perſonero* & ita ego obſervavi, *in dict. tract. de paſcuis cap. 11. n. 35.* ubi per argumenta & rationes apertè demonſtravi, in quibus cauſis talis tranſactio in lite ſuper rebus univerſitatis facta, & in alienatione bonorum cujuſcumque oppidi abſque Regia facultate ſubſiſtere poſſit & quando ea indigeat.

Cum tamen Sindicus tam in tractandis juribus populi habeat manum & frequenter in congregationibus conciliaribus vulgo *Ayuntamiento* adeſſe debeat, & aditum ſibi præbere Decuriones non poſſunt, ejus enim præſentia ibi deſideratur, ut ambitioſis ac Decurionum petulantibus decretis bonoque publico adverſis veriliter reſiſtat, contradictionem faciat, & ſi oportuerit ad ſuperiorem appellationem emittat; quia ob hoc defenſoribus Reipublicæ æquiparatur, ut *in l. penult. Cod. de defenſoribus civitatum*, notat Bobad. *lib. 3. politicor. cap. 4. num. 41. lit. B.* utique non poterit locator eſſe, ſed ut aptius loquar conductor proviſionis carnium Reipublicæ, ut cavetur *in l. 3. tit. 5. lib. 7. novæ recopill.* nam licèt ejus deciſio expreſſam in perſona Sindici, vel Procuratoris Generalis prohibitionem non faciat, tamen ob identitatem rationis, & quia eadem damna circa perſonam Sindici, quæ circa Decuriones & alios officiales expreſsè prohibitos perpendi, & conſiderari poſſunt, eadem debet prohibitio intelligi, præſertim in Republica ubi tota fraus eſt excludenda, & alias mirabiliter prænotavit Martianus *in l. ſi quis adulterium, 33. ff. ad l. Iuliam de adulteriis*, ibi: *verbis non tenetur*, ſed tamen dicendum eſt ut teneatur ne fraus fiat, *l. hoc modo, ff. de conditionib. & demonſtrationib.* ibi: *Legem enim utilem Reipubl. adjuvandam eſſe interpretatione legis begninius ff. de legibus*, ibi: *begninius leges interpretandæ ſunt quo voluntas conſervetur*, Bart. *in l. quemadmodum, num. 4. Cod. de agricolis at cenſuit, lib. 11.* Decius *conſ. 64. num 1. & conſ. 372. num. 9.* Iaſ. *in l. ſi filiusfamilias, num. 7. ff. ſi certum petatur*, Alciat. *in l. 4. §. cati num. 145. ff de verb. obligation.* Didacus Perez *in additione ad ſeguram. in l. Imperator. num. 140. verſic. & legem, fol. 126. ff. ad Trevell.* Sarmient. *in l. 1. ſelectarum cap. 22. num. 6. in fin.* Menoch. *lib. 2. in fin. uſu frequent. cap. 39. n. 13. & 14. fol. 132.* quam reſolutionem & extenſionem dictæ legis amplectitur Caſtill. de Bobadill. ubi *proximè, num. 45.* licèt Azeved. *in dict. l. 3. num. 2.* contrarium defendere conatus fuerit, & *in fin. cogitandum* reliquerit.

Sindici autem creatio † regulariter per 28
unum tantum annum durationem habet, ut *in authentico de defenſoribus civitatum in fin.* ibi: *Sed uſque ad hoc totum extet tempus*, quæ verba licet in illo textu loquantur, in Regno de biennio Hiſpaniæ (ubi annalia ſunt officia electionis) de uno poterunt expendi & intelligi anno, & reelectio hujus officialis non poterit fieri, etiamſi major aſſiſtat ſuffragiorum pars, niſi omnes conveniant, ut *in dict. authentico de defenſoribus civitatum in fin.* ibi: *ſed uſque ad hoc ſolum ſtet tempus, niſi cuncta civitas, reluctante nullo elegerit eum* qui textus ad huc ſingularis eſt ſecundum Bart. *in l. omnes populi num. 16. in fin. ff. de juſtit. & jur.* Roman. *ſingul. 662.* incipit *ad eligendum, & ſingul. 96. haberi fuit conſultus & conſ.* 352. & Athenis † ſanctum ſtetit, ne cui 29
iterum Sindicum fieri liceret crearive à populo, ne Sindici munera ad publicam utilitatem inventa verterentur in quæſtum compendiumque privatorum, ut tradit Petrus Gregor. *in ſingtamat. jur. 3. part. lib. 49. cap. 5. num. 3.* & in reelectione aliorum officialium ita & obſervavit gloſſ. *in l. neminem, Cod. de ſuſceptor. & arcariis, lib. 10.* Felin. *in l. cum omnes de conſtitut. num. 18.* Iaſ. *in l. & ſuum hæredem, à n. 8. cum ſequenti*, & *in l. iuris gentium, §. fin. limitat. 5.* ubi Angel. *in fin. ff. de pactis*, Tiraquel. *in l. ſi unquam in princip. num. 14. Cod. de revocat. donat.* Conrad. *in curial. brevia, lib. 1. cap. 10. in tract. de Decurionibus, num. 50.* Rip. *de peſte tit. de remediis ad conſervandam ubert. num. 21.* Socin. *in regular. 143. ff. ad legem ſecundam*, Boërius *deciſ. 149.*

*deciſ.*149. *an res, num.*5. Ioan. Andreas *in cap. cum olim*, & ibi : Bart. & ſpecialiter in reelectione Sindici univerſitatis, Vicenc. de Franq. *deciſ.*210. *& deciſ.*264. *part.*2. Paſchalius *de viribus patriæ poteſtatis*, 4. *part. cap.*10. *num.*8. Maſtril. *deciſ. Siciliæ* 188. *num.*6. Riccius *collect.*316. & à nobis jam latius dictum manet.

Et huic Sindico ſeu Procuratori Gene-
30 rali Concilij debet aſſignari † Salarium de propriis bonis civitatum & oppidorum, ut *in cap. unico de Sindico*, docet Ioan. Garcia *de expenſ. cap.*20. *num.*13. Bobad. *lib.*5. *politic. cap.*4. *n.*62.

Sed ad inſtar Sindici univerſitatis ſeu
31 Procuratoris Generalis, Concilij pleriſque in locis inveniuntur & creantur alij officiales Reipublicæ, qui Iurati dicuntur, & in multis, Tribunis populi Romani aſſimilantur, & in aliis differunt. Et Tribunorum munus prius erexit Romulus, (tanta enim eſt vanitas) ut docet Valentinus Foraſterius, *in hiſtor. jur. civilis Romani cap. de Romul. lib.*1. *cap.*11. *verb. Roman. de verb. juris in diſcrepatione Magiſtratus Romanor. pag.*445. *cum ſeqq.* de quorum officio, & munere plurima tradit Diodorus Siculus *lib.*6. Livius *in* 2. *dec.* D. Auguſt. *l.*2. *de civitate Dei cap.*18. & videndus eſt text. *in l.*2. §. *eiſdem temporibus de orig. jur.* Petrus Gregor omninò videndus 3. *part. ſintagmat. lib.*47. *cap.*34. *per totum.*

32 Et præcipua tribunorum † vis & poteſtas in contradictione decretorum quando Reipublicæ actum habet, conſiſtebat, ut tradit Gellius *lib.*13. *cap.*12. ibi: *non dicendo, nec cauſiſque relinquendis de abſentibus noſcendis, ſed interceſſionibus faciendis quibus præſentes fuiſſent, ut injuria quæ coram fieret arceretur, ac propterea jus ad ſe vocandi adeptum, quoniam aut vim fieret, vetarent aſſiduitate eorum, & præſentia oculis opus erat. Unde* l. duodecim tabularum *cavebatur plebs quod contra ſe auxilij ergo decem crearet tribunos ejus ſumptu, quodque his prohiberent quodque plebem rogaſſent, ratum eſto*; & Plutarcus *problemate*, 79. ibi: *Nam poteſtatem Magiſtratus, & nimiam licentiam comprimere tribunitiæ poteſtati ac licentiæ fas erat: an hæc & ſimilia ab his diſcantur qui rebus inveniendis ſtudeant Tribunatus: Cum autem ex populo originem ducat, populare in primis videatur, reliquis civibus parem ſe gerere, & omni cultu & victu infimis civium comparare; magnitudo enim ac moles conſulem dicit, & Imperatorem; Tribunum vero, quemadmodum Curtius dicere ſolebat, abiectum eſſe, nec aſpectu gravem, nec auditum difficilem, ſed facilem ac multitudini commodum, & tractabilem: Unde nec Dominis Tribunitiæ januam claudi mos erat, ſed ſemper tanquam portus quidam & perfugium quibus opitulandum eſſet; verum quo humiliori corporis habitu deprimeretur, eo magis vi ac poteſtate augeretur communem tribuni uſum ac nomine ſecundum unum poſtulant, honorem autem ſacroſanctum*, eleganter Petrus Gregor. ubi *ſuprà num.*22. ibi: *plebis autem Tribuni erant illi quibus plebs commiſſa nominatim erat, eiuſque defenſio contra Patrum conſilium Patricorum, & aliorum Magiſtratuum, injurias & oppreſſiones.*

Unde Juratorum munus cum anti-
quis † Tribunis plebis convenit, quia illi 33
pro defenſione plebis, ut nuper oſtendimus, conſtituebantur, & ne gravarentur à Patribus ſeu Conſulibus, eodem modo Iurati iſti & quilibet eorum in parrochia ſua habet curam plebis & ſollicitus debet eſſe ut non fiat alicui plebeio gravamen.

Deinde quemadmodum ſi Senatuſcon-
ſulta non placebant † tribuni plebis inter- 34
dicebant, ut reformarentur, ita ſimiliter Iurati noſtri temporis ſi decreta Concilij ſui Decurionum nociva perſpexerint, poſſunt & debent inſtare ut revocentur, quod ſi adeo eorum contradictio ad hanc revocationem ſeu reformationem faciendam non ſufficeret, protinus debent ad Superiorem appellare, & ibi cauſam ſequi: & ita fit quotidie in hac Pinciana urbe à Procuratoribus Generalibus qui vocantur *del commun*; loco Iuratorum habentur, & quia à talibus decretis appellationem ad Curiam Regiam interponunt, ubi quoties expedit, revocantur, ſin autem juſta ſint, approbantur, & ad executionem perduci jubentur, unde quemadmodum Tribunus nec unum diem ab urbe, abeſſe licebat, & domus eorum die ac nocte apertis foribus patebat ut auxilio plebeio ſemper locus foret, ita nec Iurati abeſſe debent, ut hæc & alia proſequitur Aceved. *in additionibus ad curiam Piſanam, lib.*2. *cap.*26. *& n.*4. & aliqua de officio Iuratorum expendit & congerit Didacus Perez *lib.*7. *ordinamenti regalis, pag.*412. *colon.*1. *in fin. cum ſeqq.*

Et pro horum officialium Reipub. mune-
re eſt attendenda & obſervanda † deciſio 35
text. *in l.*10. *tit.*1. *lib.*7. *novæ recopillationis*, quæ ità ait: *Por que los jurados que ſon de las parroquias en algunas Ciudades, Villas y lugares de nueſtros Reynos puedan mejor adminiſtrar ſus officios y dar buena cuenta dellos, ſean tenidos de morar y moren en las parrochias*

y cola

y colacione do ſon Iurados, o a lo menos bien cerca de las dichas Parrochias, y ſino lo ficieren ſiendo requeridos por ſus parrochianos puedan elegir los tales parroquianos otros Iurados en lugar de los que anſi lo hicieren & idem, cavetur *in l.14. tit.2. lib.8. novæ recopill. cap.8. verb. anſi miſmo.* Et in aliquibus Civitatibus noſtri Regni eriguntur & creantur iſti Iurati, & ad inſtar Decurionatus eorum officium quandoque perpetuum, eſt ceſſibile & renunciabile, & in civitate Imperiali (cujus lites in hac Regali Cancellaria uſus advocatus perago) eſt Concilium Iuratorum diſtinctum à concilio Decurionum, ut prænotavit Doctor Francus de Piſa *lib. Hiſtoriarum Toleti, cap.35.* ibi: *de mas deſta congregacion de Regidores ay otra que llaman Cavildo de Iurados en que a de aber por lo menos cinco Iurados, ſin que aſſiſta la Iuſticia, ni Regidor alguno, y ſe junta por lo menos el ſavado de cada ſemana por ordenacion de la Reyna Catolica Doña Yſavel, para tratar las coſas que conbienen al bien commun, como Procuradores Generales que ſon de la Republica: y el poſtrero ſavado del mes de febrero, cada año eligeren entre ſi por votos dos mayor domos que tienen aquel año primer voto, y pueden llamar, y acer ajuntar el Cavildo cada bez que conbiene, preſidiendo el mas antiguo dellos en los nombrados, un Regidor y un Iurado; ſon 54. Iurados del numero que ſolean ſer quarenta y dos por las Parrochias latinas y mucarades, acomodando a cada una un Iurado, dos o mas en eſta forma, &c.* & ibi: *que ſon por todos 54. los quales veran en provecho y vien de la Parrochia de que ſe toma el nombre del Iurado, y de ayudar al remedio de los pecados publicos, y al bien de los pobres, eſtos Iurados ſe preſentan ante el Corregidor en ayuntamiento donde azen el juramento acoſtumbrado puedeſe eſte officio renunciar ſin demandar lizencia al Rey, viviendo los veinte dias del derecho &c.* & ibi: *los officios de Iurado ſe ſolean antes de agora proveer por votos de los Parrochianos en la Parrochia a donde vacavan con authoridad del dicho Cavildo que nombra para ello 12. Iurados y los mayor domos que ſe hallaran preſentes, en la tal eleccion, y tenia voto en ella juntamente con los Parrochianos.*

36 Et in Regno Aragonis ab antiquo † duodecim fuerunt Iurati, qui cauſam publicam tuebantur, quouſque ad ſedandas crebras plebis altercationes temporibus Regis Ferdinandi ad numerum quinarium fuerunt reducti, ut teſtatur Zurita, *lib.12. Anal. Arag. cap.40. part.3.* & de pluribus rebus maximè momenti ab eis in Regno celebratis, & pro communi bono viriliter patratis perlegi poterit, *tom.2. lib.7. fol.102. & 4. tom. lib.1. cap.10. fol.14.* Et quanto honore † in illo Regno Iurati 37
iſti ſemper habiti fuerint, pluribus in locis repetit Zurita, ex magnificientiſſimo ingreſſu & aditu quem temporibus Ferdinandi V. Regis Catholici, ut nomine Regni Aragonis deoſcularetur manum & genua flecteret, fecit quidam Iuratus in hac Pinciana urbe, aperte colligi poteſt, uti refert idem Zurita, *6. tom. lib.7. cap.1. fol.54.* ibi: *Y notaron por cauſa mui nueba aver entrado en Valladollid Iurado primero de Saragoza con gran acompañamiento de los Cavalleros Corteſanos y Aragoneſes que iba con un ropa de raſos carmeſi, y con ſus maças delante, y con los otros officiales que ſuelen acompañar aquel magiſtrado en ſu Ciudad, y fueron el y Pedro Iorilles y Iuan Thomas Sanchez en nombre de eſta Ciudad con la ceremonia que ſe acoſtumbra a beſar la mano a la Reyna ſu hermana.*

CAPUT IX.

De Procuratoribus Curiarum, quos dicimus *Procuradores de Cortes.*

SUMMARIUM.

1 *Rex Hiſpaniæ vel eius Prorex & locum Tenens, quoties ita expedire putaverit, poteſt Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curias & conventus convocare.*

2 *Princeps in arduis rebus, ut feliciter peragantur, Conſilium rogare debet.*

3 *Convocantur per Procuratores omnes Regni civitates in locum à Rege deſignatum, quotieſcumque ratione alicuius magnæ rei, aliquid eſt decernendum & ſubſidij aliquid à Regno impendendum.*

4 *Curiæ antiquiores quo tempore, & quo in loco habitæ fuerint?*

5 *Curiæ, uti uſu & more receptum fuit, convocantur ad quamlibet Regis Coronationem ut præſtetur juramentum fidelitatis & vaſſallagij.*

6 *Curiæ non ſemper in uno eodemque loco, ſed ubi Rex convocationem facit, ſolent celebrari, & ſemper Curia Regni caput vocatur.*

7 *Procuratores ſuos Civitates & Villæ Regni ſolent mittere ad Curias celebrandas.*

8 *Civitates quæ Procuratores ad Curias mittere*

mittere ſolent, recenſentur, ordoque ſedium & vocum adducitur.

9 *Litigium & competentia in ſede & voce in Curiis inter cives Burgenſes & Toletanos,* ibi *inſeruntur hiſpano ſermone.*

10 *Procuratores ad Curias mittendi, nominandi ſunt per Civitates & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio conſuetudine vel immemoriali aut aliquo ſpeciali privilegio ſpectaverit.*

11 *Procuratores Curiarum, nominandi quibus animi dotibus exornati eſſe debeant?*

12 *Equites ſancti Ioannis de Maltha, an poſſint eſſe Procuratores Curiarum,* remiſſivè.

13 *Procuratores Curiarum non ſunt nominandi qui aliquo Reipublicæ debito adſtricti ſunt.*

14 *Procuratores Curiarum non debent eſſe pauperes, ſed potius divites.*

15 *Procuratorem Curiarum nullum ex plebeiis eligendum eſſe, nec quemquam ad tale officium conſequendum, literas Regias impetrare poſſe, ſumma cura ſtabilitum fuit.*

16 *Procuratoris procurari officium prohibitum eſt.*

17 *Litteris motu proprio à Rege vel principe miſſis, ut civitas eligat quem nominaverint, parendum eſt.*

18 *Rex poteſt tollere Civitatibus facultatem eligendi Procuratorem Curiarum, & ipſe motu proprio eligere quem maluerit.*

19 *Adminiſtratio bonorum Reipublicæ regulariter ad Decuriones in ſua quaque Civitate pertinet; ſed verus gubernator eorum & Dominus Rex eſt.*

20 *Litteras Regias ad perſonam officio Procuratoris aptiſſimam, Regem miſſurum credendum eſt.*

21 *Procurationes Curiarum ne emantur, meritò ſancitum fuit.*

22 *Fidelitatem officij proſternunt Procuratores qui Procurationes ſuas emunt.*

23 *Procuratoris in electione facta, ſi aliqua inita fuerit diſcordia quid agendum ſit proviſum extat,* in leg. 6. tit. 7. lib. 6. novæ recopill.

24 *Procuratores Curiarum mitti debent cum ſufficienti mandato & inſtructione Civitatis, nec in quovis caſu fas illis erit Cancellos egredi.*

25 *Procuratores Curiarum nihil præter mandatum facere poſſunt, etiam in rebus notoriè utilibus Civitati ſive Regno.*

26 *Tributorum in conceſſione, an Procuratores Curiarum neceſſariò debeant intervenire & conſentire, an autèm illorum præſentia & communicatio in vim conſilij & deferentiæ tantum exquirenda ſit.*

27 *Expenditur pro aſſenſu neceſſario Procuratorum, textus,* in leg. 1. tit. 7. lib. 6. novæ recopill. *qui* ibi *adducitur.*

28 *Rex quoties neceſſitas publica poſtulaverit, ex ſua autoritate & iuris diſpoſitione, ſine alio interventu, non ſolum de perſonis, ſed de bonis Vaſſallorum jure hæreditario adjutorium & ſubſidium expoſcere poterit.*

29 *Regia Majeſtas in corporalibus nullum recognoſcit Superiorem.*

30 *Donatio non eſt quod à Vaſſallis tempore neceſſitatis publicæ tribuitur, ſed ſolutio debiti Regalis à Procuratoribus facta,* & num. 31.

32 *Militare expenſis Regni communibus Princeps poterit, ſi reditus Regni & exactiones conſuetæ non ſufficiant.*

33 *Imperij deſtructio ſequitur ſi minuantur fructus quibus Reſpublica ſuſtentatur.*

34 *Intelligitur deciſio textus* in leg. 1. tit. 7. lib. 6. recopill. *qua in re procedat.*

35 *Petri Fernandez Navarret. diſcurſui politicorum reſpondetur & ſatisfit.*

36 *Major vir publicus in bona juriſprudentia prævalet & præponderat minori.*

37 *Hoſpitia condigna præſtanda ſunt Procuratoribus dum in Curiis aſſiſtunt.*

38 *Procuratores dum aſſiſtunt Curiis, non poſſunt per illud tempus capi nec detineri pro debitis.*

CUM autem de Sindico ſeu Procuratore univerſitatis, & Iuratis cujuſque oppidi in ſuperiore cap. à nobis actum ſit, quorum officium & miniſterium inſtitutum eſt, bono ſemper Reipublicæ providere, lites utiliter agere, commoda perficere, decretis Superiorum iniquis ſeu præjudicioſis libenter obſiſtere (ut dictum manet) ex ante dictis conſentaneum, & affine eſt, ut conſequenter in hoc cap. circa Procuratores Regni & civitatum, qui cum mandato, ad Curias Regis ſolent vocari & noſtro hiſpano ſermone *Procuradores de Cortes,* nuncupantur, verba faciamus. Pro cujus rei delucidatione, illud noſſe oportet quod invictiſſimus † Rex noſter quotieſcumque id 1
expedire putaverit, vel ejus Prorex & locum Tenens ſpeciali poteſtate, poteſt Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curias & Conventus convocare ex Angel. *in l. apertiſſimè, in 1. notabil. Cod.*

de Iudiciis, Calvus *de fiſco dubit.*8. *num.*28. *& in extravag. curia*, *cap.*4. & Olivan. *de jure fiſci cap.*6. *num.*18. Caved. *deciſ.*3. *p.*2. Fontanel. *de pactis nuptialibus*, *clauſ.*3. *gloſſ.* 3. *n.*36. & ibi Boërius.

Cum itaque in arduis Princeps debeat, 2 ut feliciter omnia peragantur, † conſilium ſemper rogare & expoſcere, ut per exempla tradita; Eſther. *cap.*1. ibi: *interrogavit ſapientes qui ex more Regio ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio; ſcientium leges ac jura majorum*, & ita Theodoric. *apud Caſſiodorum*, *lib.*6. *apiſt.*6. ibi: *Declarationis noſtræ conſilium virorum prudentium, requirit obſequium, ut utilitatis publicæ ratio ſapientiæ miniſterio repleatur*, & habetur *Proverbior. cap.*15. ibi: *diſſipantur cogitationes, ubi non eſt conſilium: ubi vero plures ſunt conſiliarij confirmantur:* unde Alfonſus II. Rex Hiſpaniæ in Curiis Matriti celebratis, ita ait: *Coſa digna es a la Real magnificencia, ſegun ſu loable coſtumbre tener tales Barones de Conſejo cerca de ſi; y hacer y ordenar todas las coſas por Conſejo de los tales*, & plura in propoſito tradit Ferdinand. Loaces, *in allegatione pro Marchione de los Vellez*, 1. *dubit p.*7.

Quotieſcumque ratione vel imminen- 3 tis periculi aut † incendij vel alterius magnæ rei, eſt quid decernendum pro certo, aut cum eſt aliquid muneris, ſervitij, aut ſubſidij impendendum à Regno, & Vaſſallis, convocantur omnes Civitates, ut per Procuratores ejus in loco à Rege deſignato in unum conveniant, ut ibi in præſentia Regis conferatur, & agatur, quod in contigenti cauſa faciendum & exequendum ſit: & congregationes iſtæ ſeu conventus in noſtra Hiſpania Curiæ, vulgo dicuntur *Cortes* & à tempore Romanorum originem habent, ut *in cap. de prohibit. feudi alienatione*, per Federicum tradit Delug. ubi Sa *Rubric. in princip.* & ibi Borellus *addit. nihil de Banitat. part.*1. *ſecundi temporis*, *quæſt.*56. *circa med.* Cagnol. *in l.*2. *num.*306. *ff de origine juris* Afflict. *in conſtitutione ſtatuimus*, Calcan. *in extravagant. Curiarum*, *cap.*2. *verſic. tertium probatur*, Caved. *de ſeſſ. in part.*2. Guttierrez *de tutelis*, *part.*1. *cap.*18. Surg. de Neapol. *capit.*11. *numero* 24. & Romani conventus hos comitia appellabant; Galli vero, & Germani Diætam communiter appellant, Maſtrill. *lib.*1. *de Magiſtratibus*, *cap.*5. *num.*2. *cum ſeqq.* Et quid ſit Dieta, & quæ perſonæ in ea congregentur in Germania, refert Pater Prudentius de Sandobal Epiſcop. Salpitonenſ. *in Chronica Caroli V. Imperatoris*, *lib.*26. §.7.

Et antiquiores Curiæ poſt Roderic. ultim. Gothorum Regem in Regno Legionenſi factæ † fuere, tempore Sancij cogno- 4 mento, *el Gordo*, ad quas ejus juſſu & convocatione in urbem Legionenſ. inter alios præſtantiſſimos Hæroes & Primates, venit fortiſſimus, & non ſatis unquam laudatus Religione & pietate præſtantiſſimus vir, Chriſtiani nominis defenſor ſtrenuus, Saracenorum flagellum & fatale exitium Comes Fernandus Gonzalez qui tunc temporis Regno Legionenſi, cum comitatu Caſtellæ ſubditus erat, ut tradunt pater Marian. Zamalloa Garibay, & aliis Chronicæ noſtræ Hiſpaniæ, & noviſſimè Carrill. *in ſuis annalibus*, *lib.*63. *fol.*226.

Poſt vero & alias Curias celebratas Toleti ab Alphonſo VI. qui civitatem hanc è manu & faucibus Maurorum liberavit, confectas invenio anno Domini 1095. in quibus vulgo traditur ſatisfactum fuiſſe Roderico de Vivar, pro injuria & contumelia filiabus ſuis, per Comites ſeu Infantes Carrionenſes facta, quorum meminit, Doct. Piſa *lib.*3. *hiſt. Tolet. cap.*35. Hiſtoriam, in generali Hiſpan. referens.

Ob quod in eis agitatum, & concluſum, an à veritate prorſus alienum ſit, non ego dicam qui Carrione natus teſtis ſuſpectus aliquibus videri potero, ut pro amore patriæ naturaliter omnibus inſito oſtendit Rex Rodericus *apud Caſſiodorum*, *lib.*1. *epiſt.*21. ibi: *unicuique patria ſua carior eſt, dum ſuprà omnia ſalvum fore quæritur, ubi ab ipſis cunabulis commoratur; aves per aëra vagantes proprios nidos amant; & erratiles ad cubilia dumoſa feſtinant; voluptuoſi piſces per campos liquidos tranſeuntes tabernas ſuas indagatione perquirunt*, & *dict. lib.*1. *epiſt.*4. ibi: *Quando dicuntur augmenta patriæ reddunt qui aulica poteſtate creverunt*, & *lib.*3. *epiſt.*10. *quia nobiliſſimi civis eſt patriæ ſuæ augmenta cogitare, & pugnare pro patria optimum eſt*, ut ait Ariſtotel. *in* 6. *ibi Rhetor.* Plura Caſſaneus, *in Catalog. gloria mundi* 1. *part. conſiderat.*6. Fonſeca *in lib. de amore*, *cap. fin.* & verius antiquorum teſtimoniis, & illuſtribus hiſtoriarum & monumentorum inſtrumentis, evidenti & omninò concludenti diſcurſu pro nobilitate ac fidelitate Comitum, ac Infantium Carrionis, & falſo ac mentito mendacium expellendo reſpondeant & per eleganter viri graviſſimi Pater Antonius de Yepes *in Chronica ſancti Benedicti*, *tom.*6. *cap.*3. *per tot.* Abbas ſancti Ioannis de la Peña *lib.*4. *cap.* 13. Carrillo *ſuper annalibus libro* 4. *ſub anno* 1099. *fol.*261. Didacus *in comitibus Barcenoniæ*, *lib.*2. *cap.*85. & per ipſum

ſentire

ſentire & aſſentire videntur, D. Piſa ubi *ſuprà* & Mariana *in Chronica Hiſpaniæ* ſub Alphonſo VI. *lib. cap.* quod *in libris de antiquitate Carrionis* Patriæ meæ, quam Deo annuente Hiſpano ſermone additurus ſum, apertè demonſtrabo.

Sed & plures aliæ Curiæ (ut arbitror temporibus Pelagij) Alphonſi Catholici & Alphonſi Ramiri primi & ſecundi, abſque dubio fuerunt, quis enim hæſitare poterit; quæ ad tot bella, incendia & aparatus firmandos, omnes nobiles Regni & cæteri civitatum, & oppidorum Procuratores, Regis juſſu prius veniebant & congregabantur; itaque ſemper uſu receptum fuit & more uſurpatum quod ad quamlibet Regis Coronationem & juramentum fidelitatis & Vaſſallagij præſtan-
5 dum convocantur † hæ curiæ, ut ſucceſſione Regni Alphonſi VI. Imperatoris Toleti, traditium reliquere omnes Chronici, & Hiſtoriographi ſuprà relati, & ab illo tempore uſque ad præſens, ita per dictum tempus & annum 1632. ad juramentum præſtandum curiæ fuerunt Matriti convocatæ, ubi Dominus Balthaſar Carolus hujus nominis primus, magni Philipi quarti, invictiſſimi Monarchæ, & Catholicæ meæ Auguſtæ D. Eliſabeth de Borbon, Chriſtianæ Religionis & Catholicæ fidei protectorum; Regum Hiſpaniarum, & novi orbis Primogenitus fuit Princeps ſolemniter juratus.

Et ad negotia pleraque Regni præſtanda hoc anno 1632. fuerunt ibi Curiæ factæ, in quibus quod noviter fuerit ſtatutum ſive ſancitum, ex eis quæ ipſi mandata ſunt perſpici poterit. Hæ autem Cu-
6 riæ † non ſemper in uno loco, ſed ubi Rex convocationem facit, ſolent celebrari; & ſemper Curia caput Regni vocatur, ut *l.1. in princip. tit.4. part.3.* & locus quilibet ubi Rex aſſiſtit, ut *in l.27. tit.9. part.2. & tit.7. lib.6. novæ Recopill.* & ad Curias celebrandas civitates, & villas hujus Re-
7 gni mittere † ſolent ſuos Procuratores, ut *in l.1. tit.7. lib.6. novæ Recopill.* & quamvis ille textus loquatur de omnibus oppidis, ut patet ibi: *Procuradores de todas las Ciudades, Villas y lugares deſtos Reynos*, tamen civitates quæ habent ſuffragium & vocem ac ſedem in Curiis Regalibus ſunt ſexdecim & duæ Villæ, & earum nomine conveniunt 36. Procuradores, ut refert Didacus Perez, *in l.1. tit.11. lib.2. ordinament. Reg.*

Civitates autem quæ mittunt hos Pro-
8 curatores † ſunt hæ: Civitas Burgenſis, quæ habet primam vocem, & ſedem in Curiis habere intendit & tentat; & lis adhuc indeciſa manet inter ipſam Civitatem Burgenſem & Toletanam, obſervato tamen quodam medio, per Alphonſum Regem II. invento, & uſque ad hæc tempore pro fœdere harum urbium perducto, & cuſtodito, ut infra latius dicemus: Et civitas hæc ſolet mittere duos Procuratores, qui nominantur ſorte & eliguntur ex Decurionibus hi qui aptiores reputantur, & ferè ſemper rectiſſimè procedunt. Item Civitas Legionenſis quæ ſecundam vocem, & ſedem habet, & mittit & nominat in Procuratores duos Decuriones ſorte electos.

Item civitas Granatenſis, quæ tertiam vocem, & ſedem habet in Curiis, & mittit in Procuratores duos Decuriones ſorte electos, qui vulgo dicuntur *Veinte y quatro*. Item civitas Hiſpalenſis, quæ quartam ſedem, & vocem habet, quæ mittit Decurionem unum vulgo *Veinte y quatro*, & unum juratum & utrumque ſorte electum.

Item civitas Cordubenſis, quæ quintam ſedem & vocem ſortitur, & mittit duos Decuriones vulgo *Veinte y quatro*. Item Civitas Murciæ quæ ſexta voce & ſede potitur, & mittit duos Decuriones ſorte electos.

Item Civitas Iaen quæ ſeptimam ſedem & vocem habet, quæ mittit duos Decuriones vulgo *Veinte y quatro*, ſorte electos. Deinde ſubſequitur civitas, & Villa..., quæ mittit duos Decuriones ſecutos per turnum, provenit electio & tangit Procuratio: Villa Matriti quæ nominat ſorte unum Decurionem, & alterum nobilem Equitem, ex una ex Parrochiis, cui pro illa vice per turnum competit: Civitas Zamorenſis quæ mittit unum Decurionem ſorte electum, & unum Equitem ex nominatione & creatione communi Civitatis. Civitas Segovienſis, quæ mittit duos Decuriones ſorte electos, qui etiam oppidorum extremorum loquuntur, & vocem habent: Civitas Salmantica, duos ſortes electos: Civitas Soriæ, quæ mittit duos Equites, & duodecim domus quæ vocantur *de los linaje*. Civitas Valliſoletana, quæ mittit duos Procuratores, qui nominari debent ex domibus quæ vocantur *de los linajes de Tovar, y de Royo*, prout eis per turnum, attenta antiquitate ingreſſus, & receptionibus in illis domibus, obtingit. Civitas de Guadalajara, quæ mittit unum Decurionem ſorte electum, & alterum Equitem etiam ſorte electum inter duodecim, qui ad hoc nominantur, Civitas de Quenca, quæ mittit Decurionem unum & alterum Equitem,

utrumque ſorte electum: Et Civitas Taurina, quæ mittit duos Decuriones, unum ſorte electum, & alterum nobilem ſorteque electum.

Et ut ſciatis litigium, & competentiam
9 † in ſede, & voce in his Curiis, cujus ſuprà meminimus, inter cives Burgenſes & Toletanam Civitatem, hic inſerere volui ad litteram, quæ in propoſito noſtro, hiſpano ſermone tradit D. Piſa *dict. lib. 2. hiſtor. Toletan. cap. 30.* quæ ita ait: *Algunas perſonas curioſas han platicado en la razon que pudo aver, de donde naveſſen eſtas diferencias entre eſtas dos inſignes Ciudades, que parezen ſer propoſito, y preſupueſto, que mi entencion no es quitar a ninguno ſu preeminencia, y dignidad, ſolo direlo que hallo eſcrito en las hiſtorias cerca deſto.*

Primeramiente ſi la antiguedad añade nobleza, Toledo es uno de los mas antiguos lugares de Eſpaña, ſegun avemos probado, y ſe ſaca de hiſtorias antiguas, es otroſi muy fuerte, y muy noble en tiempo de los Gogdos enſalçada con nombre, y dignidad de Cabeza de las Eſpañas, de Ciudad Real, ſilla y aſſiento de los Reyes, y ſu Prelado fue entonzes, y es agora el mayor del mundo deſpues del Romano, y ſummo Pontifice, y tiene la preeminencia de las Eſpañas, y Francia Gottica, y aun el tiempo que eſtubo en poder de Moros, fue por ellos enſalçada con titulo real, y de Cabeza del Reyno, y el Rey della ſe tenia por el ſegundo Rey de Eſpaña, contando el de Cordoua por primero a donde por aver venido en perſona ſu Propheta Mahoma, hicieron los Reyes Moros deſde principio ſu aſſiento, y tubieron ſu ſilla Real. Y deſpues que eſta Ciudad volviò a poder de Chriſtianos Reyes, querienDole reſtituir ſu titulo antiguo le dieron titulo Imperial como queda probado por armas, un Emperador ſentado en tribunal. Pues ſi queremos contar por nobleza las grandes mercedes, gracias, exempciones, que los Reyes, Chriſtianos le an dado por mas la honrrar, y ennoblezer, y en quanto tubierenla en ſu poder, y quanto aſſeguro, y acrecento ſus Reales Eſtados ſeria nunca acavar contarlo en particular, y pues eſtas, y otras cauſas, que a eſte propoſito ſe podrian dezir, ſon notorias y magnifieſtas, y no es de creer, que el Rey Don Alonſo el Onzeno las ignoraſſe, ni los otros que puſieron eſto en competencia, y opinion; veamos que cauſas y raçones pudo aver de donde eſtas diferencias naciеſſen entre eſtas dos Ciudades, fue pues el caſo que el excelente y magnifico Rey Don Alonſo el Onzeno deſte nombre hizò cortes entre otras en la Villa de Alcala, en las quales hubo grandes devates, y diferencias entre los Procuradores deſta Ciudad de Toledo, y los de Burgos, ſobre quales avian de hablar primero en ellas, y el Rey deſſeando poner en ello remedio, y ſatisfacer ambas partes, y eſcuſar los daños que ſobre eſtas alteraciones podian recrecer, a avido ſobre ello diligente conſejo, dio ſaviamente la ſentencia, que haſta oy en eſtas dos Ciudades ſe guarda, conviene a ſaver que el Rey, y los otros Reyes ſucceſſores hablaſſen primero, por que Toledo como ſus patrones, y defenſores diciendo eſtas palabras: Los de Toledo haran todo lo que yo les mandare, y aſi lo digo, yo por ellos, hable Burgos. Con la qual ſentencia todos fueren contentos, y como quiera que eſta determinacion del Rey, verdaderamente fue en aumento y authoridad deſta Ciudad, por querer el miſmo tener ſu voz como ſu ſeñor, toda via queriendo embeſtigar la cauſa que le mouio a dar eſta ſentencia con eſtos limites: Y tan vien, que cauſa pudo aver de donde naciеſſen eſtas diferencias entre las dos Ciudades, ſe offrecen dos principales. La uno es que al tiempo que el Rey Don Alonſo el VI. gano eſta Ciudad de Toledo, los Moros conforme a los conciertos con que la entregaron, ſe quedaron con el Regimiento, y governacion de ella, y los Chriſtianos con una pequeña parte; como avemos dicho donde tenian de por ſi ſu govierno, y Regimiento particular con nombre de Alcaldes Alguaciles, hombres buenos de Toledo, ſin tener nombre de Concejo ni Regimiento, y las cartas que embiavan al Rey, ſe llavanlas con el ſello de ſus officiales, y no tenian pendon ni armas publicas de la Ciudad, ſino que cada Rico Home ſaca el pendon de ſus armas, ni lo tubieron aſta, que el Rey Don Pedro les dio el ſuyo, como en ſu hiſtoria ſe eſcrive.

La ſegunda cauſa dije que fue lo que pareze por las hiſtorias de los Reyes de Eſpaña, conviene a ſaver que todas o los mas Cortes que hacian deſpues, que eſta Ciudad ſe gano, y no antes las celebravan en Caſtilla la viexa, y en las otras Ciudades, de allende los puertos anſi por la coſtumbre, que dello tenian como por eſtar en medio de la otras Ciudades, y lugares que entonzes poſſeian, y por otra cauſa mas principal, por que caſi todas las cortes, que en aquel tiempo ſe juntavan, eran para moſtrar los Reyes a los Procuradores de las Ciudades las neceſſidades que tenian, y la falta de dineros, para proſeguir las guerras, que hacian a los Moros, o a los otros Reyes comarcanos, y para pedirles, que repartieſſen entre los pechos, y ſervicios, para la proſecucion de ellas, y como los moradores deſta Ciudad de Toledo fueſſen libres de ſemejante pecho, y ſervicio, no los llamavan ni ellos embiavan a ellas ſus Procuradores, de manera que

no ſe

no se juntavan en cortes, sino los que tenian consejo, y contribución en los pechos, y servicio Real, y como durante esta costumbre la Ciudad de Burgos fuesse mucho mas ensalçada y magnificada por el señor Rey Don Alonso el IX. y le fuessen por el dados titulos de Ciudad Real, y Camara de Castilla, parece que por esta causa despues de su engrandecimiento tubo el primer voto en las cortes donde no se ajuntavan sino las Ciudades de Castilla la vieja, y tierra de Campos la qual pareze, que duro sin contradicion de ninguno hasta esta Cortes de Alcala, que hizo ajuntar este Rey Don Alonso el Onzeno; en las quales; por que se ajuntaron allende los puertos, y se tratava de negocio general de todo el Reyno, fue necessario que se ajuntassen todos los Procuradores de las Ciudades de el como a cosa tan importante, y por esto fueron a ella los Procuradores de Toledo, por que la Ciudad de Burgo quiso gozar de su possession, y hablar primero, como lo hacian antes; los Procuradores desta Ciudad lo contradijeron, alegando su antiguedad, dignidad, y preeminencia. Y como la Corte sobre esto se partiesse en dos vandos y pareceres, el Rey desseando no pasasse adelante, y por satisfazer a ambas partes dio como se vio, la sentencia que avemos dicho; por la qual cada uno penso que le davan la mayor honrra, y ventaja; Burgos creyendo que hablava primero, y Toledo que ella era la primera, pues el mismo Rey hablava por ella: Mas a la verdad esto no se puede atribuir a otra causa, salvo a la grandeza, nobleza, y favor que los Reyes an querido hazer, y dar a Toledo; como consta claramente por las palabras del previlejio de el Rey Don Pedro, en el capitulo passado que el Rey que succedio immediatamente despues de Don Alonso el Onzeno, y de estas alteraciones, y no por las raçones, y ocasiones, que curiosos imaginan, sino por ser Toledo y aver sido Cabeza, del Imperio de Hespaña, lo mismo que en estas Cortes se hizo en lo que toca al voto, y voz succedio bien de los assientos, y por que Burgos por las mismas causas, y raçones dichas tenia el assiento de la mano derecha del Rey; y se le demandaron los Procuradores de Toledo, el Rey ordeno, no quitando a los de Burgos su lugar, que a los de Toledo se les hiciesse un nuebo assiento en frente del mismo Rey, donde se assentassen los dos Procuradores desta Ciudad apartados de todos los otros, como oy se haze. Quod eodem modo scribit & testatur Zamalloa Garibay *in compend. histor. Hispan. lib.* 14. *cap.* 23. Procuratores vero Curia-
10 rum debent † numerari per civitates, & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio consuetudine, immemoriali vel aliquo speciali privilegio spectaverit, ut *supra* diximus: & tales nominati debent esse † viri cordatissimi, & 11
summa integritate conspicui, qui attenti bono publico provideant, ut sint undequaque honorifici, & suæ patriæ istiusque Regni acerrimi & circumspecti defensores, & pauperum patres, constantes animi, & timoratæ conscientiæ; qui animosè injustis Consiliis aut Decretis resistant, & opponantur, ut *in l.* 4. *lib.* 6. *novæ Recopill.* ubi: *Los Procuradores que nos embiaremos a llamar para las nuestras Cortes, ordenamos que sean embiados tales quales las Ciudades y Villas, que libremente los puedan eligir en sus concejos, tanto que sean personas honrradas, y no sean labradores, ni sesmeros, y sean dos Procuradores, y no mas de cada Ciudad y Villa.* Et an Equites Divi Ioannis † de Malta possint esse Procuratores 12
Curiarum vide Vellugan, *in speculo Principum Rubric.* 4. *liter. D.* Bobadill. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 232. *& lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 13.

Nec nominari debent qui aliquo Reipub. debito † adstricti sunt, & ære ejus 13
pergravati manent, ut in facto respondisse tradit Oroscius *in l.* 1. *n.* 26. *col.* 487. *ff. de offic. Procuratoris Cæsaris.*

Quinimò Procuratores, hoc addiderint, pauperes † esse non debere sed divi- 14
tes, ne intuitu alicujus lucri seu præmij consequendi, moveri possint & à veritatis, & justitiæ via declinent & publicis dispendiis privata compendia comparent, nam, ut habetur. *Ecclesiastic. cap.* 7. *propter inopiam multi deliquerunt*, & *in l.* 2. *tit.* 9. *part.* 2. ibi: *Por que por verdad trae a los hombres a gran codicia que es raez de todo mal:* Et paulo inferius ibi: *Y siendo ricos, no lo hazan carrera de hazer mal por razon de codicia,* & *altera l. part.* 1. ibi: *Y sobre todo deve el rescatar que los que pusiere en tal officio, como este, sean homes que ayan algo, por que por mengua no ayan de fazer cosa que les este mal:* tradit Aristot. *lib.* 3. *politicor. cap.* 9. Dionysius Halicarnasseus florebat illo tempore, ubi Patricios appellabant ex illis tribus familiis, & pollentes opibus, penes quos fuit civitatis regimen, & *Ecclesiast. cap.* 40. ibi: *Nam vita pauperis non est in cogitatione victus*, & facit text. *in l.* 3. *in princip ff de testibus* ibi: *An locuples, an genus sit, ut lucri causa quod facile admittat,* & illud Horatij *lib.* 3. *oda.* 24.

Magnum Pauperies opprobrium jubet,
Quidvis facere & pati,
Virtutisquæ viam deserit arduæ.

Vnde ab officiis publicis pauperes rejiciendos testatur Plutarc. *ex sententia Solonis*

in ejus vita pag. 225. & Theodoricus Rex *apud Caſſiodorum, lib.* 1. *variar.* ibi: *Indigentiam juſte fugimus quæ ſuadet exceſſus dum pernicioſa res eſt imperante tenuitas*, quapropter ad officia quatuor Decuriarum, vel Decurionum apud Romanos nequaquam eligi poterant, niſi qui bonorum certam quantitatem vel præſcritam habebant, ut tradit Plinius, *lib.* 33. *cap.* 2. *& Plin. ſecund. lib.* 1. *epiſtolarum*, & Gellius *lib.* 16. *cap.* 10. Petrus Gregor. *Sintagmat. jur.* 2. *p. lib.* 18. *cap.* 13. *num.* 8. *&* 3. *part. lib.* 47. *cap.* 10. *n.* 15. & in jure quoad Magiſtratus exoſi pauperes habiti ſunt, ut *in l. cura*, §. *inopes*, *& l. honor. verſ facultates quoque vel reſcriptio, ff. de muneribus & honoribus*, ibi: *Cæterum ſi ita tenues exhauſti ſunt, ut non modo publicis honoribus pares non ſint, ſed & vix de ſuo victu ſuſtinere poſſint*, *l. ad ſubeunda*, *Cod. de Decurionibus*, *lib.* 10. *Authentic. de defenſoribus civitatum*, (quæ magis propoſito noſtro arridere videntur) §. *interim*, *&* §. *jusjurandum*, *&* §. *final.* & tamen à nobis ſuprà in capite primi libri hoc exornatum manet, vide Navarret. *in diſcurſu politico*, 28. *fol.* 192. *cum ſeqq.* Et merito *in dict. l.* 4. ſtatuitur quod Procuratores iſti Curiarum debeant eſſe honorifici non plebeij, ibi: *Y ſean no labradores, ni ſeſmeros*, quaſi aperte dicat, debere eſſe nobiles, quadam neceſſitate conſtringuntur ne ab antiquorum probitate degenerent, & Theodoric. Rex *apud Caſſidor. lib.* 2. *epiſt.* 15. dum origo nequit deficere quæ conſuevit radicitùs pullulare. Vnde ex parte Dei & pro cœlo hujus Regni abjuro & proteſtor Decuriones, & cæteros electores horum Procuratorum quod in re tam magna, & tanti præjudicij videant, & diligentiſſimè, ac tota mente pervideant, & autumentur, eorum merita & animi dotes, & virtutes, ut electio juſta ac laudabilis ſit; & cum Caſſiodor. *lib.* 5. *epiſt.* 22. audaciter dicere valeant: & judicium noſtrum non per caſuale votum, ſed per electionem ſtudium doceamus eſſe cœptum.

Vnde cum tanta integritas, & perſonarum induſtria ac virtus in his Procuratoribus deſideratur, ſumma curatione ſta-
15 bilitum fuit quod nullus † precibus ad tale officium eligatur, nec ad id conſequendum literas Regias ſeu principales impetrare tentet, ut *in lib.* 5. *tit. dict.* 7. *libro* 6. ibi: *Mandamos que ninguno ſea oſado a ganar carta de ruego ni mandamiento ni del Principe nueſtro charo, y amado hijo ni de otro ſeñor, ni perſona alguna; pare que perſonas ſenaladas vengan por Procuradores a las nueſtras Cortes, y ſi algunos llevaren las tales cartas por el miſmo effecto pierdan los officios que tubieren en las dichas Ciudades, Villas y que ſean privados para ſiempre de ſer Procurador; por que las dichas Ciudades libremente elijan, y en bien los Procuradores dichos ſegun ſe contiene en la ley antes deſta, y que las tales cartas ſean obedecidas, y no cumplidas, y eſto ſe entienda ſalbo quando nos con peticion de perſona alguna, mas de nueſtro propio motu, entendiendo ſer aſi cumplidero a nueſtro ſervicio, o otra coſa nos pluguiere diſponer e mandar.*

Itaque Procuratori † procurari offi- 16
cium prohibeatur, ut alias dixit Iuſtinian. *in l. ſi quemquam, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* ibi: *Tantum ab ambitu debet eſſe depoſitus, ut quæratur cogendus, rogatus decedat, invitatus effugiat*, ut D. Bernard. *lib.* 4. *de conſideratione*, ibi: *ſane huic negotio non ſe ingerat rogans, conſilio non prece agendum eſt*, & iterum Iuſtinian. *in dict. l. ſi quemquam*, ibi: *non pretio ſed precibus ordinetur Antiſtes*, Plinius *in panegyrico: horam memoriæ litteriſque mandandam: præfectum prætoris non ex ingerentibus ſe, ſed ex ſubtrahentibus legere*, & facit text. *in l. contra publicam Cod. de re militari*, ibi: *Honoris augmentum non ambitione, ſed labore ad unumquemque convenit evenire*, & *in l. fin. Cod. de præmicerio*, ibi: *Ne per ambitionem & gratiam aut cujuſlibet occaſionis obtentu publicorum liceat graduum ſeriem cuiquam conturbare.* Vnde exclamat Sot. *de juſt. & jur. lib.* 1. *q.* 1. *art.* 1. *Porrò ergo depudendum eſt quod tamen licentia tanquam perfricata fronte præfecturæ hujuſmodi petantur, procurentur & ambiantur:* plura tradit Aceved. *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 6. *Recopill.* & per nos, *alibi* jam dictum manet.

Regi vel Principi utique obedire de- 17
bent, literæ autem † motu proprio à Rege vel Principe miſſæ, ut civitas eligat Procuratorem, quem nominaverint, ut patet *in dict. l.* 5. ibi: *Salvo quando nos no a peticion de perſona alguna, mas de nueſtro propio motu entendiendo ſer aſi cumplidero a nueſtre ſervicio, otra coſa nos plugiere mandar, y diſponer:* & merito, nam qui imperio dignus eſt, hic velit aut nollit imperio perfruatur oportet, ut tradit Ariſtot. *lib.* 2. *politicor. cap.* 7. quædam enim tametſi honeſtè deſpiciantur inhoneſtè tamen petuntur, ut *in l.* 1. *ff. de variis extraordinariis cognitionibus.*

Et in hoc caſu limitatur deciſio text. *in l.* 4. *dict. tit.* 7. *lib.* 6. quæ liberam eligendi talem Procuratorem facultatem concedit civitatibus & villis.

Rex

18 Rex enim poterit hanc electionem † tollere civitatibus,& motu proprio eligere quem maluerit; & credendum est eligere velle Procuratorem aptum & ministerio habilem:Et maxima ac vehemens pro electione à Principe facta assistit & urget præsumptio in dõnatariis, ut *in Authentico, ut judicis sine quo suffragio, §. eos authent. ut, versic. Quis enim*, ibi: *quis enim non diligat eum, & honestate compleri magna putet, qui nostro decreto Judicioque tui culminis ad singulum veniat,testimoniumque habens quod sit optimus*, & Theodoric.*apud Cassiod. lib.1. epist.3. Judicij nostri culmen excelsum est cumque à nobis probatur præcipuus & plenus meritis æstimatur:nam si æquabilis credendus est quem justus elegerit, sit temperantia præditus, quem moderatus ascivit,omnium profecto capax merito debet esse.* cum enim invictissimus Rex noster suprà jus positivum sit, ut *in cap. proposuit decisione præbendæ*, & *in l. principes, ff. de legibus*, & nedum jus ambiguum potest interpretari, ut *in cap. inter alia de sententia excommunicationis*, ubi gloss. *verb. interpretatio, l. fin. Cod. de legib. cap. Clericum, §. ex his omnibus*, 11.*quæst.*1 14.*tit.*1.*part.*1. & ibid. *gloss. in l.*3. *tit.*1. *lib.*2.*novæ recopil.* Didac. Perez *in* 2.2. *proœmialium ad leges ordinamenti*, & latissimè Burg. de Paz *in proœmio legum Taur. num.*37. Sermo etiam sit quando ob causam publicam possit motu proprio, & plenitudine potestatis ex certa scientia tollere tertio jus quæsitum, præsertim si parvum sit: Alex. *cons.*126. *num.*24. *lib.*2. Decius *cons.*309. *num.*52.& *cons.*271. *num.*8. Alphat. *de præsumpt. reg. præsumpt.*11. *num.*12. Fretin. *in cap. nulli in princip. versic. fallit.*4. *sub num de rescriptis*, Parisius *cons.*3. *num.*77. *lib.*4. & alias refert Ludovic. Molin. *de Hispan. primogen. lib.*2.*cap.*7. *num.*16. *& num.*24. Azeved. *in l.*2. *&* 3.*tit.*14. *lib.*4. *novæ Recopil.* quemadmodum per Regem sancitum extitit,quod nominatio horum Procuratorum regulariter pertineat ad civitates, & oppida hujus Regni, ita & eodem modo potuit concedere quod id non procederet quando proprio motu vel specialiter Procuratorem nominavit, præsertim quia *l.*3.

19 regulariter administratio † bonorum Reipub. ad Decuriones pertineat respectivè in sua quaque civitate; sed verus gubernator eorum & Dominus Rex est, ut *in l.*9. *tit.*19.*part.*3. ubi Gregor. Lopez *gloss. fin.* Bobad. *lib.*5. *politicor. cap.*4. *num.*2. quapropter præstantiori titulo quam ipsæ civitates poterunt Procuratorem Curiarum nominare.

Et utique credendum est Regem nostrum ad personam † officio aptissimam 20
missurum Regias super hoc literas expeditas justissimas ei, ex traditis à Cassaneo *in Catalog. gloria mundi*, 5.*part. considerat.* 24. *vers.* 2177. *pro Principe*, ut nuper diximus, & ex ratione superius tradita merito etiam fuit sancitum † ne Procu- 21
rationes istæ emantur, ut *in l.*7. *dict.tit.*7. *lib.*6. *recopil.* ibi: *Por que nos a sido fecha relacion que alguno compran de otros las Procuraciones de Corte, y lo qual es cosa de mal exemplo:mandamos, y ordenamos que ninguno sea osado de comprar por si, ni por otro la tal Procuracion,y el que la comprarè por el mismo effecto, la pierda, y otra no aya aqual año ni dende adelante, y sea inhavil para la aver, y el que la vendiere por el mismo effecto pierda el que tubiere.*

Si enim Procuratores isti Procurationes emunt utique ex fructu & lucro † earum 22
& pro redimendo pretio præstito, & pro suis commodis facillimè officij fidelitatem prosternunt, ut considerat Arist. *lib.* 2. *politicor. cap.*9. ubi namque qui magistratus emit,his quæstibus assuescere probabile est, facit text. *in authentic.judicis sine quo suffragio*; ubi in officiis vendibilibus, timorem magnum venditæ Iustitiæ affirmat Iustinian. ibi: *Quod non aliter fiet nisi & ipsi singula sine mercede accipiant, aut aurum dant ut accipiant in administrationem*, & *in constitut.*25. ibi: *Propter factas Provinciarum venditiones:* quare D. Thomas *in epithome ad Ducissam Brabantiæ*, consulit quod nullo casu assentiret officia Iurisdictionalia vendi: Et idem inconveniens judicatur in cæteris officiis præsertim tanti ponderis, sicut sunt Procurationes istæ de quibus loquimur, ut dicunt singularia verba text. *in dict. authent. ut Iudicis sine quo suffragio*, ibi: *Computavit autem & emendum impensas largiores, & quædam sibi mittere poncre quæstum in tempore præsenti in quo forsan non administravit*, quod & in *vita Senecæ lib.* 1. *de benefic. cap.* 9. ibi: *nam provincias expoliari & nummorum tribunalibus audita utrumque limitatione & alteri judici nimirum quandoque teneris vendere gentium jus &c.* prosequitur latè Mastrillus *de magistratib. lib.*1. *cap.*20. & à nobis suo in loco dictum manet.

Si autem in electione Procuratoris facta, aliqua fuerit † initia contrarietas, & 23
discordia quod in hoc casu faciendum provisum extat *in l.*6. *dict. tit.*7. *lib.*6. *novæ recopil.* ibi: *Mandamos que quando.*

Procuratores vero Curiarum mitti debent cum sufficienti † mandato,& instru- 24
ctione

ctione civitatis in quovis casu, suos cancellos egredi nefas eis erit, ut *in l. diligenter, ff. de mandatis, lib.3. §. in bello, ff. de re militari, cap. cum olim de offic. delegati, cap. cui denom. de Prebend.* Decius *cons.77.* attenditur enim sola mandati qualitas; Rota *decis.79. in novissim.* Decius *in l. transactiones, num.1. Cod. de transaction.* & forma mandati non servata corruit actus: Alex. *cons.22. num.4. vol.6.* Socin. *cons.75. vol.3.* sive præter, sive contra formam actum sit; Socin. junior. *cons.22. num.12. vol.3.* Gabriel *cons.155. num.30. vol.1*, latissimè Bursat. qui ad plures quæstiones infert, *cons. præter mandatum 395. num.13.* nisi mandans sciverit factum præter mandatum, & tacuerit. Surd. *decis.209. num.8.* Barbat. *in cap. prudentia collat.6. Cod. de delatore, 69. num.1. lib.10.* Aviles *in cap.54. Prætorum, gloss. ha de hazer, n.1. & in cap.1. gloss. verb. mandando.*

Quod adeo procedit, quod etiam in rebus notoriè utilibus civitati, sive Regno
25 præter † mandatum quidquam facere non possunt, ex Barbatia, Platea, & Aviles ubi *proximè*, licet in hoc casu contrarium observaverit Bald. *in l.3. immo.* Alexand. *in l. si quis mihi bona, §. sed si mandavit per text. ibi*, & *in §. si coram, ff. de acquir. hæred. & in l. sicut, §. sed si permiserit, vers. in contrarium, ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solvitur.* Idem Alexand. *in l. si quis puberem collat.2. versic. sed ad illud Cod. de jur. dict. lib.* ubi ait per illum textus satis esse mandatum in pinguiore forma adimpleatur, Tiraquel. *de utroque retract. §.36. gloss. 4. num.59. text. in dict. l. diligen. §. fin.* ibi: *melior suum sibi mandassent, ut stetium cum emeris, tu eum minoris vendideris, vel tantidem, ut tamen aliud quidquam servo accederet, utroque enim casu aut non ultra pretium aut intra pretium feciſti*, nec inepte potest in simili expendi decis. text. *in cap.3. de jurjurand.* ibi: *non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat*, & simul arridere videtur Regul. text. *in l. non eo minus cum ibi notatis, Cod. de Procuratoribus*, & in istis Procuratoribus Curiarum ita advertit Bobadill. *dict. lib.3. cap.8. n.95.*

Postquam autem in Curiis Procuratores isti, cum aliis convenerint, & nota (sicut debent) sua mandata Regi & cæteris Procuratoribus fecerunt, ut *in l.6. dict. tit.7. lib.6. Recopill.* tenentur Regno & ejus civitatibus, prout expedierit conferre, & inter se communicare, ut suas in conspectu Regis in Curiis preces emittant, & remedio ac provisione digna proponant; sed illud disputatione dignum circa ea, quæ in Curiis solent tractari quoad Procuratorum potestatem spectat, sese mihi offert, † utrum Procuratores isti necessariò 26
in tributorum concessione intervenire & assentire debeant, an vero eorum præsentia, aut communicatio in vi consilij & deferentiæ tantum exquirenda sit.

Et pro his Curiarum Procuratoribus, ut nedum eorum consilium, sed assensus sit necessarius, & nova concessio tributorum seu impositio, in Regno fiat, & civitates ei obnoxiæ, & adstrictæ maneant, pro loco expendi possunt verba † text. *in* 27
l.1. tit.7. lib.6. novæ recopill. quæ ita ait: *Los Reyes nuestros Progenitores establecieron por leyes y ordenanzas fechas en Cortes, que no se echassen ningunos pechos servicios pedidos, ni otros ningunos tributos nuebos especial, y generalmente en todos nuestros Reynos, sin que primeramente sean llamados a Cortes los Procuradores de todas las Ciudades, y Villas de nuestros Reynos, y sean otorgados por los dichos Procuradores que a las Cortes binieren*; ponderatis illis verbis: *Sin que primeramente sean llamados &c.* & ibi: *Sean otorgados por los dichos nuestros Procuradores.* Nam illa dictio copulativa est, & tam casum vocationis & assistentiæ, quam consensus requirit, & ita horum verborum autoritate firmat Aceved. *in dict. l.1. num.6.* ibi: *Nam cum præjudicare possint civitatibus, villis & populis pro quibus mittuntur, necessario requiritur approbatio, vel improbatio talium Procuratorum; etenim hoc licet in aliis arduis Rex Consilium Procuratorum horum requirere vel saltim sequi non teneretur; in his tamen tributis & collectis noviter in Regno imponendis, assensus etiam dictorum Procuratorum requiritur ex textu nostro pro forma, & substantia actus & ideo Procuratores hi plurimum debent in præstando assensu esse censati, & maturo consilio sese de liberare, & non aliter sese prærumpere, nam ubi majus periculum vertitur, ibi cautius est agendum.*

Verum contraria sententia, & opinio, nempe quod invictissimus Rex noster absque assensu horum Procuratorum possit nova imponere tributa, necessitate publica suadente, sequentibus adstruitur, & suadetur fundamentis.

Primò quia Rex noster quoties necessitas † publica postulaverit, ex sua autori- 28
tate, & juris dispositione absque alio interventu, non solum de personis, sed de rebus & bonis Vassallorum jure hæreditario poterit adjutorium, & subsidium exposcere, ut *l.8. tit.1. part.2.* ibi: *Mas el Rey puede demandar, y tomar del Reyno, lo*

que

que uſaron los otros Reyes, que fueron antes que el. Y aun mas a las raçones que lo hubiere mas meneſter, para pro comunal de la tierra, que no lo pueda eſcuſar, bien aſi como los otros hombres que ſe accorren al tiempo de la quita de lo que es ſuyo por heredamiento: & conducunt notata *in cap. omnis anima de cenſib.* & *in cap.* 10. *quæ ſunt regalia feudi in uſibus feudorum*; latè Caſſan. *in Catalog. gloria mundi, part.* 1. *conſiderat.* 24. quia hanc publicam neceſſitatem indicare, & manifeſtam facere Regno aut Procuratoribus præſertim belli incendij, haud oportunum eſt, & nec ratio ſtatus id admittere poteſt, ne inimici, (hoc conſtito) contrarient horum tributorum impoſitioni, ex ore imperantis & jubentis Regis noſtri abſque aliorum deliberatione proſilire debet.

Tertiò quia alias quodammodo Regia majeſtas coanguſtaretur, & ex Vaſſallorum penderet arbitrio, cum tamen in temporalibus † nullum recognoſcat Superiorem, nec ei poſcit quiſquam, cur ita facis, ut habetur, *in cap. in memoriam, 29. diſtinction.* eſt enim ei pro ratione voluntas, *l.* 1. *ff. de conſtitutionibus Princip.* Lucas de Peña *in l. contra, Cod. de re militar. lib.* 10. & temerarium eſt majeſtatem Regiam velle terminis limitare, & cor Regium inſcrutabile eſt, ut ex *Proverbior. cap.* 25. Hæc & alia plura tradit Caſſaneus, *in Catal. gloria mundi*, 5. *part. conſiderat.* 24. *verſic. ſexageſimo ſecundo, Nemo, & verſ.* 18. *necne.* 29

Quartò, quia in tempore neceſſitatis publicæ non eſt † donatio quod fit à Vaſſallis ſeu eorum nomine; ſed debiti à Procuratoribus Regalis ſolutio, ut tradit Diodor. Sicul. *lib.* 1. *de liberalit. Eccleſiaſtica, cap.* 9. *conſiderat.* 7. Barg. *controv.* 11. *deciſ.* 156. Marquez *de gubernator. Chriſtiano, lib.* 1. *cap.* 16. Camill. Borrell. *de regal. catalog. Prat. cap.* 42. Nam bona Regis & populorum, ſemper ſunt neceſſitati publicæ expoſita, ut *in l.* 11. *tit.* 28. *part.* 3. ibi: *Los haveres del Rei ſe mantengan honradamente, y con que pueda amparar ſus tierras y Reynos, y guerrear contra los enemigos de la fee.* Et ideo tempore Romanorum tot erant tributa impoſita, ut fuit Canon, oblatio, & indictio de quibus per Budeum, *lib.* 4. *de aſſe*, Petrus Gregor. *lib.* 3. *ſintagm. cap.* 4. *num.* 7. *& in fin. num.* 20. *&* 23. noſtris ferè temporibus, vel propiis quæ in his vel aliis Regnis fuerint pronunciatione publica impoſita tributa recenſet Peguer. *deciſ.* 57. Boër. *deciſ.* 136. Petrus Gregor. *dict. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 37. *&* 38. *&* 42. Carolus de Tapia *in Rubric. de inſtitution. Principum*, *n.* 78. Suret. 1. *part. Chronicæ de Aragon. lib. cap.* 52. 30

Quintò huic ſententiæ arridere videtur illud. *Deuter. nom. cap.* 23. ibi: *Non erit vectigal. dependens ex filiis Iſraël*, quæ verba ſupponere videntur tributorum † conceſſionem non in Vaſſallis & eorum conſenſu conſiſtere, quinimò expreſsè in propoſito firmat hoc Petr. Gregor. *de Republ. lib.* 24. his verbis: *Tertia pars convocationis Regni eſt neceſſitas imponendi tributa & ſubſidia nova populo; convocatis enim ſtatibus Princeps vel alius ejus nomine delegatus à populo qui ejus vices ſuſtineat, aperit urgentia Regis & Regni negotia, quæ auxilium & opem ab ſubditis neceſſario, & juſte exigunt, & hortatur & rogat, ut ſponte in tantis negotiis Regi vel Regno deeſſe nolit, ſed ſubveniat modis & expeditionibus, quibus conſultaverit minus populum gravari poſſe; quæ proponuntur à Rege, non ut ideo populus arbitretur ejus nutu Monarchiam, Regiamque poteſtatem pendere, nã & ſine conſenſu populi poteſt jure ſuo Princeps tributa exigere, itaque vocatio Procuratorum neceſſaria eſt, non pro aſſenſu, ſed ut quomodo tributa perſolvi debeant, eligatur & excogitetur*; quod ita obſervavit Gregor. Lopez *in l.* 8. *tit.* 1. *part.* 2. *in gloſſ. verb. venga*, ibi: *vel dic quando differentia ſtat, non in imponendo quando neceſſitas exigit, ſed in modo imponendi, nam Imperator debet hoc facere de voluntate ſubditorum, Rex vero communi terræ utilitati, etiam non vocatis ſubditis poſſet*, lucidè etiam de jure videatur, quod Imperator tali caſu poſſit cogere ſubditos quando ipſi nolunt, ut *in dict. l. unica*, & ibi DD. ubi Lucas de la Peña dicit, quod honeſtum & neceſſarium eſſet, eos quos hoc negotium tangit ad rei examinationem evocari, ut ex conſenſu omnium fiat; & ſic videmus etiam in Regibus, de conſuetudine fieri &c. Avendaño, *in cap. Prætor.* 14. ibi: *Si enim Princeps egerit tributis, vel Collectis, pro ſubveniendæ neceſſitate, ipſemet poterit ea percipere ſua propria autoritate*, & tempore Henric. III. facta eſt ad bellum contra Mauros Granatenſes contributio, in Regno per Procuratores in Curiis Toleti celebratis, decies centum millia ducatorum, ea conditione quod ſi illa quantitas pro bello faciendo non ſufficeret, alia adderetur etiam non vocatis nec conſentientibus Curiarum Procuratoribus ut tradit Mariana, *lib.* 19. *hiſtor. Hiſpan. cap.* 14. 31

Sextò cum Princeps militet pro noſtri Regni utilitate, pro honeſto ſtatu Regali conſervando, ſi reditus Regij non ſufficiant †, nec exactiones conſuetæ, poterit 32

expensis communibus Regni militare, ut in primo Pauli, *ad Corinth. cap.9.* quod habetur, *in cap. cum ex officiis de præsumption.* eleganter Archidiac. *in cap. quia,*10. *quæst.3. vers.* Et inde ibi: *Princeps qui militat pro utilitate communi, debet etiam de communibus vivere, & communitatis negotia procurare, vel per reditus deputatos, vel si hujusmodi desint, aut si sufficientes non fuerunt, per ea quæ à singulis colliguntur, & si illis ratio esse videtur, si aliquis casus de novo emergat, in quo oportet multa expendere pro utilitate communi,vel pro honesto statu Principis conservando, ad quem non sufficiunt reditus proprij vel exactiones consuetæ, puta si hostes terram invadunt, vel aliquis similis casus emergat, tunc etiam præter solitas exactiones,possit licitè terram Princeps à suis subditis aliquam exigere cum utilitate communi*, ut concludit hoc cum quadam morali ratione Cassiodor. *lib.1. variar. Epist.19.* periculosa enim res est in imperio tenuitas, cujus meminit Afflict. *in rubric. quæ sint Regalia collat. penult. in fin. vers.4.* Roland. à Valle *cons.1. num.64.* & sequitur,
33 *lib.2.* nam destructio † Imperij sequitur si fructus quibus Respublica sustinetur minuantur, ut ex Tacito. *lib.13. Annal.* tradit Iustus Lipsius *lib.4. cap.11.*

Septimò hanc partem ultra suprà relatos,defendunt D. Thomas *lib.3. de regimine Princip. cap.11.* Egid. Thom. *in tract. de collectis, versic. nescienter, num.8.* Petrus Antibol. *de munerib. quæst.54. num.2.* gloss. *in l. neminem verb. Perangaric. Cod. de sacrosanct. Eccles.* Oldrad. *cons.48.* Ioan. Gerson. *de remed. contra adulatores, part.4. considerat.6. & 10.* Ioann. Drudon. *lib.2. de libert. cap.5. Christiana*, eleganter Lucas de Peña, *in l. originarius in fin. num.3. Cod. de agricol. & constitutis, lib.11.* ibi: *Bona Provincialium Principis sunt ad necessitatem, & usum Principis, omnia quæ Provincialium sunt, de jure exponuntur, Provincia tota quasi arca Principis*, & ibi: *Nam Provinciales quasi quiddam superfiscale sunt; & quoties necessitas exigit, rerum suarum non tam Domini sunt quam custodes.* Molin. Theol. *tom.3. de just. & jur. disp.667. num.1.* Cevall. *commun. contra commun. quæst.708. & quæst.96. num.72.* Marquez per plura fundamenta, *ibi suprà de cap.56.* quem omninò perlegas obsecro, & *in arte Regis document.20. & 21.* Lessius *de Iustit. & jur. lib.20. cap.13. dubit.6. num.48.* Ubi ostendit etiamsi Rex culpa sua Ærarium exhausit, vel in Ludis, conviviis,profundis largitionibus,bellis inconsultis;adhuc etiam urgente necessitate, nova tributa imponere poterit si alia ratione non poterit publicum damnum avertere, Simanc. *lib.7. de Republic. cap.24. num.3. & 15.* & plures alios refert, & solidissima pro hac opinione fundamenta adducens Ioann. Baptist. Valenzuel. Velazqu. *cons.99. & num.1.* usque ad *num.28.* qui loquitur latè de hac re & Iustificatione donativi & subsidiarij servitij, quod quandoque necessitate publica exigente, fit à Regno: & conducunt tradita per Afflict. *decis.165. num.5.* Surd. *cons.464. num.17.* Marc. Giurb. *decis. Siciliæ 118. num.5.* & non minus Ioann. del Castill. *tom.7. practic. cap.9. & cap.41. & num.74.* usque ad *num.75. & cap.41. & num.44.* usque ad *num.82.* quem per multum temporis post scripta vidi.

Quibus non obstabit † text. *in dict. l.1.* 34
dict. tit.7. lib.6. Recopill. quia illius textus decisio juris positivi est, & de honestate hac regulariter procedit,non tamen libe- ram potestatem Regi ex jure Regali competentem imponendi tributa potest limitare & coarctare.

Nec etiam obstat, quod etiam Reipub. interest, & maxima utilitas intervenit in eo quod tributa nova non imponantur,& nobis vigilantibus non graventur Regna, ut diligentissimè perpendit Licenciat. Petrus Fernandez Navarret.vir apprimè omnium litterarum ornatissimus, & totius Hispaniæ politicæ, & rationis status Magister, *in suo peculiari tract. de conservatione Monarchiar. discurs. politic.28. & 29.* quia præter habeo adnotata, quæ huic † 35
difficultati modum & facilem exitum præstant, etiam eleganter ei satisfactum reliquit Ioann.Baptist.Valenzuel. *dict. cons.29. & 24.* ibi: *Et hujusmodi considerationes, & fundamenta non cessant, etsi dicatur etiam publicam utilitatem intervenire in eo quod pro Republic. part.1. cap.12.* Simanc. *dict. lib.9. cap.24. Thesaur. politic. discurs. dict. cap.10.* quia solum debet attendi major utilitas Reipublicæ quæ in eò concurrit, quæ satisfaciat necessitati Regis,& sui patrimonij, & in bona jurisprudentia major vir † pu- 36
blicus prævalet & præponderat minori, *lege cætera, §. sed si quis* ubi Paul. de Castr. *ff. de leg.2.* Sforc. *tract. de in integrum restitut.18. art.8. num.52.* cum ex eo resultare debeat bonum,securitas, & unicum remedium evidentis periculi quod imminet populis istius Regni, considerato statu in quo reperitur sua majestas, exhausto, & quasi consumpto ejus Regio patrimonio, pro defensione & conservatione illius in pace & tranquillitate qua fruitur,cum privatorum,& Reipublic. beneficio.

Tandem

Tandem & ad Procuratores Curiarum redeamus, & finem capitulo huic ponamus, *l.3. dict. tit.7.lib.6. Recopill.* sancitum exiſtit, quod dum in Curiis ſunt con-
37 digne † hoſpitentur ibi: *ſean bien tratados y aposentados*, ſuper quibus verbis Acevedo ibi rationem reddens ita ait, *ut hi enim quibus cura Regni incumbit, & pro Regno curam adducunt, benigne tractandi ſunt & hoſpitia eis præſtanda, nam qui in uno oneratur in alio debet rehonorari, licet olim Procuratores Curiarum non onerari in aliquo, ſed honorari & præmiari aſſeritur, & communiter ſic ab omnibus concipitur qui quidem honorentur, revera in maximo honore conſtituantur permaximum onus ſuſcipiunt, ſi attente conſideraſſent, cum ex eorum votis plerumque univerſa Regni ſalus, & quies pendet, & ærario maxima inquietudo, & maximum incommodum à ſuis malis conſiliis, ſi quæ mala præbuerint, oriantur: ideo attente ac ſenſatim & mature ſeſe in illis gerendum eſt, nec inde naſcantur injuriæ, unde, ut tritum eſt Brocardicum*, jura naſci debent.

Et pro illo tempore quo in Curiis aſſi-
38 ſtunt, non poſſunt capi, † nec detineri, pro debitis, ut *in l.10. & 11. dict. tit.7. lib.6.* quas leges ad concordiam reddunt, cum modo quo unaquæque earum intelligi debet, ut ibi exponit Aceved. *num.4.* & melius Greg. Lopez *in l.4.tit.3.p.3.in gloſſ. verbo Sobre pleyto*, & regulare eſt, ut miſſus cauſa legationis, vel ex publica, & neceſſaria cauſa, prout in convocatione ad Curias conſideratur, quis habeat jus revocandi domum; *in l.2. §.legatis*, ubi Doctores & noviſſimè Barboſ. Abbat. *in cap. fin. de foro competenti*, Iaſ. *in l. qui Roma in princip. n.12. ff. de verbor. obligat.* Azeved. *in Curia Piſan. cap.11.n.7.*

CAPUT X.

De Officio Oeconomi Civitatis, Villæ ſeu cujuſcumque Concilij, qui vulgo dicitur *Mayor Domo de propios.*

SUMMARIUM.

1 *Bonorum cujuſlibet oppidi in duplicem ſpeciem diviſio*, & n.2.
3 *Bona in corpore Civili & Myſtico cujuſlibet oppidi cur neceſſaria?*
4 *Oeconomus vulgo* Mayor Domo de propios *inter vicinos oppidi ſolet nominari ab univerſitate ſeu Concilio, qui quidem œconomus bona univerſatis fideliter adminiſtret.*
5 *Oeconomi officium à nullo vicinorum urbis poteſt recuſari, & ad illud acceptandum quilibet poteſt compelli, niſi adſit juſta excuſatio.*
6 *Oeconomi officium, utrum honorabile, an vero humile reputetur?*
7 *Provinciarum diviſio quo tempore fuerit facta, & bona cuilibet oppido applicata?*
8 *Bonorum deſtinatio ad Regem pertinet.*
9 *Bona oppidorum ex deſtinatione facta à Rege vel immemoriali tempore, à Dominio Regis ſeparata fuerunt.*
10 *Intelligitur in propoſitio nullatenus contrarius textus* in leg. de precario, ff. ad leg. Rodiam de jacturis.
11 *Bonorum oppidi adminiſtratio ejus concilio & univerſitati incumbit.*
12 *Bonorum oppidi adminiſtratores veri ſunt Decuriones cujuſlibet urbis, qui totum concilium repræſentant.*
13 *Oeconomus bonorum oppidi non ſolum tenetur exigere reditus bonorum Reipublicæ tempore adminiſtrationis creatos, verum etiam eos quibus anteceſſor ſuus in officio, rationibus ſuis redditis, debitor extitit.*
14 *Oeconomus ſi exactam diligentiam in exigendis Reipublicæ debitis ſe feciſſe Concilio actu oſtenderit, liber & ſecurus manebit.*
15 *Oeconomus qui Chirographa ſeu Schedulas, aut alia inſtrumenta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officij facere tenebatur, Concilio vel Decurionibus reddiderit, dum rationes ſuas retulit, ſummis & quantitatibus in eis contentis non erit onerandus.*
16 *Adminiſtratoris ſeu œconomi diligentia in officij exercitio, qua ratione probetur.*
17 *Requiſitio urbana ab adminiſtratore facta debitori, an in ipſo Adminiſtratore negligentiæ ſuſpicionem excludat, & non ſit imputandum ipſi damnum decoctionis poſteà à debitore factæ.*
18 *Culpa vacare videtur qui de jure procedit in ſua adminiſtratione.*
19 *Affertur in propoſito textus* in lege ſi benè de uſuris.
20 *Requiſitio urbana ad debitum etiam fiſcale exigendum, pluribus commendatur juribus.*
21 *Quæſtio propoſita ſolvitur diſtinctione ab Eſcobar deſumpta.*
22 *Oeconomi ſeu Adminiſtratoris oppidi officium in quo conſiſtat.*
23 *Oeconomus oppidi nihil poterit ſolvere, niſi de mandato judicis & Decurionum*

vel aliorum qui populum repræsentant.

24 Lex Regia 22. tit. 6. lib. 3. novæ recopil. *quæ ad ſolutionem per œconomum faciendam, interventum judicis requirit, jus novum inducit.*

25 *Schedula vulgo* Carta de pago *de qua* lex 22. tit. 6. lib. 3. novæ recopill. *loquitur, etſi ſimplex ſufficiat ad ſolutionem faciendum, hoc tamen debet intelligi reſpectu Prætoris vel Decurionum, quorum juſſu & decreto ſolutio fuit ordinata & commiſſa.*

26 *Oeconomus ſolvere poterit in exiguis & parvis quantitatibus, & ſufficiet ad ipſius exonerationem, quod ſibi verbo tenus præcipiatur, & ſtabitur ipſius aſſertioni & libri ſui ſcripturæ.*

27 *Quantitas parva in ſolutione per œconomum facta, quando dicatur, judicantis arbitrio reliquendum eſt.*

28 *Oeconomus pro ſolutione facienda ſibi commiſſa, aliquod munus accipiens, pravi adminiſtratoris notam incurrit & pluribus pœnis & noxis ſit reus.*

29 *Domus, cenſus conſtitutus aut quælibet alia res ſi empta fuerit ab œconomo civitatis, ipſius quidem œconomi pecunia, non vero civitatis, emptor in dubio cenſebitur œconomus*, & n. 30.

31 *Reſpublica ſeu civitas contendens rem aliquam ab œconomo ſuo emptam fuiſſe ſua pecunia, id probare tenetur tanquam fundamentum ſuæ intentionis.*

32 *Reipublicæ pecunia aliquam rem ab œconomo comparatam fuiſſe, ſi probetur, cui res cum lucro applicanda ſit, diſtinctione deciditur*, & n. 33.

34 *Adminiſtrationis ratio ab œconomo civitatis in unoquoque anno per ſucceſſorem in officio, exquirenda eſt.*

35 *Adminiſtrationis ratio exigi poterit ab œconomo etiam ante annum & finitum officium, ſi de fuga aut decoctione ſuſpectus fuerit.*

36 *Adminiſtrationis rationem reddere nullo modo poterit recuſare œconomus.*

37 *Expenditur in propoſito textus deciſionis*, in authent. de ſanctiſſim. Epiſcopis, §. œconomus coll. 9.

38 *Adminiſtrationis rationem reddendi præceptum omni juri conſonum eſt, & adminiſtrator qui talem fugit rationem, juri reſiſtit.*

39 *Adminiſtrator quilibet, ſive voluntarius ſive neceſſarius, ab homine ſive judice aut lege conſtitutus, etiamſi ſine mandato adminiſtravit, rationem referre tenetur.*

40 *Adminiſtrationis in reddenda ratione, utrum œconomi libris tam pro ſe quàm contra ſe ſtandum ſit.*

41 *Adminiſtrationis ratio poſtquam ab Adminiſtratore fuerit reddita, an reliquatum quod vulgo* Alcanze final *vocatur, poſſit, non obſtante appellatione interpoſita, exequi abſque metu & periculo attentati.*

BONORUM cujuſlibet oppidi duplicem † ſpeciem omnia jura agnoſcunt: nam alia ſunt publica, & communia omnibus vicinis & incolis, quia in uſu publico, & communi utilitate ſunt conſtituta, ut *in l. 9. tit. 28. part. 3.* ibi: *E los montes de las dehesas, e todos los otros lugares semejantes destos, que son establecidos, e otorgardos para pro comunal de cada Ciudad, o Villa, o Castillo o otro lugar. l. 7. tit. 19. ead. part. fol. 13. tit. 9. part. 6. & in l. 15. tit. 9. part. 5.* ibi: *O lugar publico asi como la plaza, e las carreras de los exidos, e los rios, e las fuentes que son del Rey o del commun de algun Concejo, l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. 7. novæ recopill.* & de jure communi expendi ſolent jura, *in l. ſed celſus, ff. de contrahend. emption. l. inter publica, ff. de verb. ſignific.* ubi Rebuff. 1

Alia vero ſunt bona † propria ipſius oppidi quæ uſui publico non ſunt deſtinata, nec vicinorum aut incolarum commodo particulari inſerviunt, ſed in peculio, reditu, vel pecunia ipſius oppidi, vel ut patrimonium vel ut bona ſeu peculia ſervorum civitatum, procul dubio, publica habentur, *l. 10. tit. 28. part. 3.* ibi: *Mas los fructos, y las rentas que salieron dellas deben ser metidas en comunal de toda la Ciudad y Villa cuios fueron:* Quamvis partitam bonorum cujuſlibet oppidi ſectionem conſtituunt, & proſequuntur Gregor. Lopez *in l. 26. tit. 37. part. 3. gloſ. 4. & in dict. l. 15. gloſſ. 2.* Avend. *de exeq. mand. 2. part. cap. 10.* Bartholom. Cepola *in tract. de ſervit. tit. de ſervitut. ruſticor. cap. 3. de ſervit. num. 22.* Humad. *in l. 5. tit. 26. part. 2. gloſſ. 6. num. 16.* Aceved. *in l. 1. tit. 5. lib. 7. novæ Recopill. num. 1.* Bobadill. *lib. 5. politic. cap. 4. num. 3. & num. 5. verſ. Preſupongo*, & *in gloſſ. littera D.* Felician. *quæſt. 9. de cenſibus, lib. 2. cap. 3.* Gaſpar. Roderic. *lib. 1. de annuis reditibus, quæſt. 14. à num. 67.* Velazquez de Avendaño *tract. de cenſib. cap. 68. ferè per tot.* Anguian. *in tract. de legibus, lib. 3. controverſ. 3.* Nicolaus Loſæus *in tract. de jure univerſitatis, part. 3. cap. 1.* & ipſum obſervabimus, *in noſtro tract. & lib. de Paſcuis & jure paſcendi, cap. 2. per tot.* 2

de

de quibus bonis intelligendus eſt tot. titulus, *ff. de adminiſtration. rerum ad civitatem pertinent. & Cod. de adminiſtration. Reipublic. lib.*11. *§. quibus autem, & §. ult. ff. quod cujuſcumque univerſ. nomine, l. bona civitas, ff. de verb. ſignificat. l.*1. *&* 2. *Cod. de diverſ. prædiis urbanis, lib.*11. *& text. in dict. l.*10. *tit.*28. *part.*3. & totus titulus §. qui inſcribitur, *de los propios y rentas de los Concejos, lib.*7. *novæ recopil.*

Quæ utique bona in corpore civili, & myſtico † cujuſlibet oppidi, ſeu univerſi- 3
tatis, ſunt neceſſaria & præſtantiſſima ligamina, & vincula in quibus vires ejus conſiſtunt, & ſplendor enitet, & duratio ſecura redditur, ut tradit Ariſtot. *lib.*1. *Politic. cap.*7. *& lib.*7. *cap.*8. eleganter Cicer. *in oratione pro lege Manilia:* omnia enim obediunt pecuniæ, ut habetur, *Eccleſiaſt. cap.*10. unde Petronius Arbiter, *in ſatira.*

Quidvis, nummis præſentibus, opta,
Et venient: clauſum poſſidet arca Iovem.

Et Horat. *lib.*2. *ſermonum ſatira* 3.

Omnis enim res.
Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulchris
Divitiis parent: quas quis conſtruxerit ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, etiam
& rex.

Unde Exodus, *lib.*2. de operibus, pecuniam animam mortalium appellavit, & facit illud, *Eccleſiaſt. cap.*29. *gratiam fidejuſſoris non obliviſcaris; dedit enim pro te animam ſuam*, & Tertullian. *in cap.*14. *Zachariæ*, aurum & argentum vocat omnem valentiam, in illis verbis: *& congregavit omnem valentiam populorum, per circuitum, aurum, & argentum*; ex tranſlatione 70. Interpretum, ubi Vulgata habet, *omnes divitias*, ipſi legunt, *omne robur*. Tertullian. autem, *omnem valentiam*, maximè in bellis, ex Cornel. Tacit. *lib.*18. *annalium.* Unde Philip. Rex Macedoniæ cum arcem munitiſſimam capere, & in ſui poteſtatem redigere intenderet; id impoſſibile fore ſibi nuntiantibus ita reſpondit. *Num uſque adeo difficilis eſt aditus ad illam, ut nec aſinus auro onuſtus poſſit accedere*, ut refert Plutarc. *in ejus vita*, quod & Alchumeni & Theopomp. Spartæ Regibus etiam fuit reſponſum, tunc demum vincendos Lacedemonios, cum aurum, & argentum in pretium cœpiſſent habere: & facit Danaes fabula, cujus meminit Marc. Tullius *lib.*2. *officior.* & Plutarc. *in Lachonic.* Moia, *lib.*4. *Philoſoph. Secret. cap.*37. quæ in id fuit inventa, ut ſuaderet nulla cuſtodia, auri & argenti inſultum arceri poſſe: & Marc. Tulius, *in Verrem, nihil eſt tam altum, quod non expugnari pecunia poſſit*, conducit textus *in l. quæ tutoris, Cod. de adminiſtratione, tit.* ibi: *Ipſius pecuniæ in qua robur omne patrimoniorum conſiſtit*, & plura in confirmationem adducunt ultra Hoſt. & Ioann. Andreas, *in cap. ſignificantibus poſt, princ. de offic. delegat.* Salicet. *in l. receptitia, col.*3. *verſ. item nota, Cod. de conſtit. pecun.* Tiraquel. *in tract. de nobilit. cap. ex num.*5. Caſſaneus *in Catal. gloria mundi*, 8. *part. conſiderat.*21. *& cap.*71. *conſiderat.*27. & copiosè, 12. *part. conſiderat.*54. Caſtill. de Bobadill. *lib.*5. *politicor. cap.*4. Gregor. Lopez Madera *in ſuo eleganti, lib. de excellentiis & magnitud. Regni Hiſpan. cap.*70. Auguſtin. Morl. *in imper. turris, tit. de jur. omn. Iudic. quæſt.*10. *ex n.*3. Pater Ioann. de Salazar. *in ſua politic. Hiſpan. propoſition.*14. §.1. *fin.*250. facunde & utiliter Hieronym. Cevall. *in art. Regia document.*3. qui per ſolidiſſima, argumenta non ſolum ſuadet; ſed & convincit, nedum Regnum ſed quamlibet Rempublic. ærario indigere.

Cum ergo tota cujuſlibet oppidi magnitudo, & duratio in his bonis & pecunia redituali, & patrimonio conſiſtat, ut ait Ulpian. *in l. bonor.*1. *ff. de verbor. ſignific.* bona enim ex eo ſic refert dici quod beant omnes & beatos faciant, eorum maxima cura eſt habenda: Et ideo ſolet à Concilio vel univerſitate † nominari ali- 4
quis ex vicinis qui bona hæc fideliter adminiſtret, reditus vel pecuniam publicam expoſcat & recipiat, & eam juſſu Superiorum deſtribuat, vel in ſumptos publicos convertat, qui vulgo dicitur, *Mayor Domo de propios, o del Concejo*, de quo *iſto in cap.* verba faciemus.

Quod utique officium † neceſſarium eſt, 5
& ad ejus exercitium & uſum, quilibet compelli poterit ex doctrin. Alberic. *per tot. ibi in l. munerum in princip. ff. de muner. & honorib.* Bart. *in l.*1. *num.*18. *Cod. de multeribus & in quo loc. lib.*10. & ita praxim receptum tradit Avendan. 1. *part. per tot. cap.*19. *num.*24. *verſ. quod maximè procedit*, Bobadill. *lib.*1. *politicor. cap.*15. *n.*46. quod tamen intelligas velim, niſi adſit juſta excuſatio, ut eo loco dicemus: & an hujuſmodi officium nobile † vel onero- 6
ſum & humile reputetur, alibi etiam à nobis diſſerendum veniet; interim tamen vide quod notat Bargas, *de nobilit. cap.*10. *num.*3. *in fin.* ubi ait quod in Villa de Montejo, nobiles liberati fuerunt ab iſto officio, quia vile & oneroſum reputabatur, ſed in

hoc ſemper eſt attendenda communis opinio, ut à me dictum eſt.

Verum ut diſtinctè percipias circa quod officium iſtius œconomici, ſeu publici adminiſtratoris rerum ac bonorum cujuſlibet oppidi verſetur, & quid ejus curæ ſit & commendetur, prius noſſe oportet, & præmittendum duxi quod temporibus,
7 Auguſt. Imperatoris diviſæ † fuerunt Provinciæ, ut colligitur ex Strabon. *lib. fin. Geographiæ, in fin.* Zonara *in Auguſt.* quod refert Petrus Gregor. 1. *§. ſintagmat. lib. 3. cap. 2. num. 9.* Bobadill. *lib. 5. politic. cap. 4. n. 3.* & bona fuerunt ab eis cuilibet oppido
8 applicata, nam ad Regem ſpectat hæc † deſtinatio bonorum, ut *in lib. 2. tit. 1. part. 28. Y ſolo otroſi es poderoſo de partir los terminos de las Provincias, y de las Villas,* tradit Mexia *ad l. Toleti, 2. part. fundament. 9. num. 53.*

9 Et ex prædicta deſtinatione vel facta † à Rege vel immemoriali tempore & uſu qui vicem ceſſionis, vel principalis privilegij aut deſtinationis obtinet, ut *in l. 2. §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotidian. & æſtiva & cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignificat.* bona oppidorum, à Dominio Regis fuerunt diſtincta & ſeparata.

Cui utique animadverſioni non obſta-
10 bit deciſio textus † *in l. de precario, ff. ad l. Rodiam de jact. Ego quidem mundi Dominus, & in l. benè à Zenone, Cod. de quadriennis, præſumption.* ibi: *Cum omnia Principis eſſe intelligantur.*

Prædicta enim jura non negant præfatam Dominij ſeparationem, licet ea ſuppoſita omnium rerum Dominium univerſale, quoad protectionem ſub Regis manu inſidere; ut autoritate vulgari docet, *gloſſ. verb. omnia in dict. l. bene à Zenone,* ſimilis gloſſ. verb. *ſanctionem in proœm. ff.* & ita eſt intelligenda gloſſ. *in cap. cum venio, 23. quæſt. 8. & in cap. cum per venerabilem qui filij ſint legitimi,* & gloſſ. *per nulli, in l. Barbar. Philip. ff. de offic. prætoris,* & firmat Bart. *in l. 1. col. fin. ff. de jur. omnium, judic. & in l. 2. §. per hanc actionem, ff. de rei vindicat.* & ibi Curtius *num. fin.* Covarr. *lib. 3. variar. cap. 9. numero 8. & in regul. peccatum, 2. part. §. 9. num. 7. verſ. his tandem, cum ſeqq.* ubi latè & Avendan. *in cap. diligenter, 20. notabil. de præſcript.* Ioann. Andreas *in cap. fin. de offic. Archid.* Caſſaneus *in conſuetud. Burg. dict. rubric. 3. §. 4. gloſſ. apres verſic. numquid,* latè Camill. Borreell. *addit. ad Bellug.* Petrus Antibol. *in tract. de munerib. 3. part. §. 4. numero 195. vol. 1.* Alciat. *lib. 2. diſput. cap. 5. reſtaur.* Caſtall. *de Imperator. quæſt. 2.* Bacona *lib. declarationum, declarat. 16.* latè Bernard. Alfan. *in collectanea juris 4. Imperator.* Oroſcius *in l. quidam, col. 328. num. 9. ff. de rer. diviſion.* contrarium tamen conatur fundare, Humada, *in dictis Scholiis, ad l. 5. tit. 26. gloſſ. 6. n. 18.* & talia bona à Regibus oppidis eſſe aſſignata affirmat Avendan. *dict. cap. 10. Prætorum, num. 4.* & vicinis oppidorum; Gregor. Lopez *in dict. l. 9. tit. 28. part. 3. in gloſſ. verb. conſtituidos,* de qua bonorum, & termini deſtinatione, & quomodo eorum Dominium ad concilia cujuſque oppidi ſeu univerſitatis pertineat avertunt Avendan. *in 1. part. Prætor. cap. 12. num. 3. & cap. 4. num. 4. verſ. conſtito & num. 5.* Aceved. *in l. 3. num. 10. lib. 7. Recopil.* Bobad. *lib. 2. Politic. cap. 16. num. 52. & lib. 5. cap. 4. num. 3.* & latiſſimè egi, ac plura ad propoſitum, ſatis conducibilia retuli, *in lib. & tract. de paſc. & jure paſcendi, cap. 9. per tot.* ubi videre poteris.

Unde cum à Regis Dominio mediante illa ſeparatione diſceſſerint, & oppidorum propria effecta fuerint, eorum adminiſtratio † ipſi populo & Concilio in- 11
cumbit, cujus nomine Decuriones, & deputati miniſtri de his bonis, & reditibus diſponunt, & quid faciendum decernunt, unumque vicinum, in œconomum & ſpecialem Adminiſtratorem creant & erigunt, ut ſuprà dixi, quem non ita generale mandatum, & amplam facultatem in oppidis noſtræ Hiſpaniæ intelligas habere, ut de rebus & bonis iſtis, pro libito diſponere valeat; & de actore & de adminiſtratore publico ſentit Alexand. *lib. 11. §. Plerumque, num. 22. ff. de pactis,* & *in l. civitas 27. num. 17. ff. ſi certum petatur,* Paul. de Caſtro *in dict. §. plerumque, num. fin.* & *in l. Procurat. 58. ff. de Procuratoribus,* Bald. *in l. unic. num. fin. Cod. etiam per Procuratores cauſa reſtit. in integr.* & de Sindico univerſitatis, tradit Decius *conſ. 297. num. 1. & 2.* & de utroque latè Nicolaus Loſæus, *de jur. univerſitatis, part. 1. cap. fin. ex num. 108.* Iſti enim habent mandatum ſpeciale cum libera, ut notant Bart. Iaſo, & Curt. *in l. præſes, 12. Cod. de tranſaction.* Franciſcus Marcus *deciſ. 780. n. 8. vol. 1. & deciſ. 701. per tot. vol. 2.* & veri adminiſtratores, ut de his rebus & bonis diſponant, & circa earum adminiſtrationem, ut quidquid velint (ſervata tamen juris forma, & præſcriptis cancellis) agant, ſunt Decu-
riones † cujuſlibet oppidi, qui totum con- 12
cilium repræſentant, ut *in ſpeciali officialium iſtorum cap.* diximus: Adminiſtrator vero noſter, de quo loquimur qui vulgo dicitur,

dicitur, *Mayor Domo de propios*, expoſcendi & recipiendi reditus bonorum Reipublicæ, curam habet, burſam retinet, & quaſi Theſaurarius & Suſceptor publicus eſt, qui juſſu Decurionum, vel totius Concilij perſolvere ex his debet, quidquid ſibi ordinatum fuerit, & ad hoc miniſterium hujus officij fuit facta creatio, ut *ſuprà* dixi.

Itaque Economus iſte non ſolum tenetur † exigere reditus bonorum Reipublicæ 13
tempore ſuæ adminiſtrationis cauſatos verum eos quibus anteceſſor ſuus in officio, & rationibus ſuis excuſſus debitor extitit, ut *in l. periculum, ff. ſi certum petatur & in l. ſi tutor. conſtitutus*, & ibi Bart. *ff. de adminiſtrat. tutor.* docet Plac. *per text. ibi in l. ſuſceptorem, Cod. de ſuſceptoribus, lib.* 10. Caſtill. *in l.* 27. *Taur. §. nona particula eſt, verſ. ita tenentur ſi non exigunt debita*, Montalvus *in l.* 3. *tit.* 17. *gloſſ. Por arrendar, in fin. lib.* 3. *fori*, Aviles *in cap.* 45. *Prætor. gloſſ. Poner. num.* 3. Bobadill. *dict. lib.* 5. *politic. cap.* 4. *num.* 79. & dicemus *in cap.* de officio Theſaurarij.

Si tamen œconomus vel Adminiſtrator 14
exactam † diligentiam, in recuperandis ſeu exigendis Reipublicæ, debitis fecerit & actu oſtenderit, Concilioque nuntiaverit, liber & ſecurus remanebit, ut *in dict. l. ſi tutor. conſtitutus & in dict. l.* 2. *Cod. arbitrium tutelæ*, obſervat Socin. *conſ.* 2. *col.* 2. *lib.* 7. Damaceder. *in tract. de tutore, cap.* 7. *num.* 38. & licet jura ſuperiùs adducta loquantur in tutoribus, tamen id ipſum intelligendum eſt in quolibet alio adminiſtratore, ex textu ſingulari, *in l.* 1. *ff. de contr. & utili actione tutelæ*, Bernard. Diaz *in reg.* 219. *verb. Eccleſia*, ubi ait quod ſi Prælatus Eccleſiæ debita paſſus fuit præſcribi, ipſi & ejus hæredes tenebuntur ad reſartionem damni, quem ſequitur Cavalcan. ubi *ſuprà num.* 118. Gregor. Lopez *in l.* 15. *tit.* 8. *part.* 5. *verb. Pechar.* Ayora *de partition. cap.* 4. *num.* 37. *part.* 1. Et immerito qui negligens fuit in recuperandis creditis uxoris, eſt text. celebris, *in l.* 15. *tit.* 71. *part.* 4. & generaliter in quolibet Adminiſtratore, ita tradit Cuman. *conſ.* 24. *col.* 2. Plat. *in l. ſi quando, num.* 277. *Cod. unde vi*, Baëza *de decima tutotis part. cap.* 2. *num.* 720. *cum ſeqq.* Ioann. Garcia *de expenſis, cap.* 20. *num.* 16. Et in iſto officio alias (de quo loquitur) expreſsè id ipſum firmat Eſcobar, *de ratiociniis, cap.* 19. *numero* 21.

Circa quod illud animadverſione di- 15
gnum eſt, quod œconomus qui † Chirographa ſeu Schedulas, aut alia inſtrumenta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officij tenebatur facere, Concilio, vel Decurionibus tempore depoſitæ rationis, reddiderit, & præſentaverit, de ſummis & quantitatibus in eis contentis non erit onerandus, & habet de jure pro ſe præſumptionem & fundatam intentionem, quod in eorum exactione diligentiam quam potuit, adhibuit, ut docet Bart. *in l. tutor qui reportorium, §. ſi poſt depoſitionem & in l. complures, §. fin. ff. de adminiſtratione tutor.* Baëz. ubi *ſuprà n.* 148. Ayora *de loco deciſ. Genuenſ.* 76. *num.* 8. *&* 9. Muñoz de Eſcobar. *dict. cap.* 19. *num.* 13. Maſcard. *de probat. concl.* 192. qui expreſsè notant quod alleganti negligentiam incumbit onus probandi, negligentia autem iſta informatur quod ſenſu corporis percipi poſſit, ut ex doctrin. Bartol. *conſ.* 102. *chariſſime omine*, tradit Menoch. *de recuperand. poſſeſſion. remed.* 7. *num.* 19. *quæſt.* 5. per teſtes directè probari non poteſt; ut notat Angel. *in l. teſtium, Cod. de teſtibus & in auth. Cod. de hæredib. & falſidia, §. ſi vero obſint*: imo teſtes aſſerentes ſimpliciter, & directè aliquem negligenter ſe geſſiſſe, viderentur potius judicare per intellectum, quam deponere, ſeu teſtificari de facto ad quod ſunt adhibiti, & ideo eorum dictum vitiaretur ſecundum Innoc. *in cap. cum cauſam de teſtibus*, Bart. *in l. qui in teſtament. §. fin. ff. de teſtamentis & dict. conſ.* 102.

Probabitur autem negligentia † admi- 16
niſtratoris, ſi hæc duo concurrerent ſimul, nempe quod exactionem ſeu debitorum recuperationem potuerit facere, cum id ratione & intuitu officij eſſet obſtrictus; & non fecit; ex Bart. ubi *proximè & in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. ff. ſoluto matrimon. & in l. idemque perſonæ, & in l. tutor qui reportorium, §. penult. ff. de adminiſtrat. tutor.* Ioann. Andreas *in cap. ſtatutum de reſcript. in* 6. Bald. *in l.* 3. *§. ſi ad diem, ff. de re militar. & in l. qui committatis, ff. eod. & in l. juſſ. ignoran. Cod. qui admittit*, Felin. *in cap. ſi autem, num.* 3. *de reſcriptis*, Aymon. Cravet. *conſ.* 132. *num.* 4. & facit text. *in l. chirographis, 58. ff. de adminiſtr. tutor.* cujus verba ante ſignatam reſolutionem mirificè comprobant ibi: *Chirographis debitorum incendio etſi teſtes cum ex inventario tutores convenire eos poſſent ad ſolvendam pecuniam aut ad novationem faciendam cogere, cum idem circa proprios debitores propter eundem caſum feciſſent, & id omiſſent circa debitores pupillorum, an ſi quis propter hanc eorum ceſſationẽ pulli damni contraxerunt judicio tutelæ conſequantur. Reſpondi ſi probatum*

fuerit

fuerit eos tutores per dolum vel culpam prætermiſſiſſe, præſtari ab eis hoc debere: & ibi advertit Bartol. tunc, Adminiſtratorem in dolo vel culpa fuiſſe, quando cum poſſit debitores convenire, illud facere neglexerit Damacer. *de tutore, cap.*7. *n.*38. Baëz ubi *ſuprà n.*111. Muñoz de Eſcobar. *n.*27.

Sed cum frequenter contingat, quod tranſacto aliquo tempore in quo Adminiſtrator † judicialiter exactionem intentare omiſit; urbana contentione, ſeu requiſitione contentus, debitores efficiuntur non ſolvendo vel decoquunt, difficilè in hoc caſu ſolet reputari, an iſta urbana requiſitio ab Adminiſtratore facta excludat in eo negligentiæ ſuſpicionem, vel an ob moram in exigendo debita in Iudicio, damnum decoctionis Adminiſtratori ſit imputandum & adſcribendum. 17

Et ſanè movet difficultatem, quod non videtur † in culpa eſſe qui de jure procedit, ſed ex juris diſpoſitione, prius quam quis judicialiter conveniatur, debet urbanè requiri extrajudicialiter & blandis verbis ſuaderi, ut ſolvat, ut *in l. quidam Iberius* 17. *ff. de ſervitut. urbanor. prædior.* ibi: *Qua de re volo cum Ibero loquaris*, & *in l. debitores*, 1. *Cod. de pignoribus*, ibi: *Debitores præſentes, prius denuntiationibus conveniendi ſunt*, probat text. *in cap. ſi quis erga*, 2. *quæſt.*7. ibi: *Non prius Primates adeat Iudices quam ipſos à quibus ſe læſum exiſtimat familiariter conveniat, non ſemel, ſed ſæpiſſimè; ut ab eis aut ſua judicia accipiant aut excuſationem*, & *in l. debitoribus*, 18. *Cod. de adminiſtr. tutelæ*, ibi: *Parare ſolutionem denuntiant.* exornat Didac. Perez *tom. ordinament. col.*728. Rebuff. *ad l. gallicas tract. de ſponſis art.*1. *n.*27. Paz *in praxi tom.*1. *part. princip.*2. *temp. ex n.*1. Pichard. *in §. appellamus Inſtit. de actionibus, n.*5. 18

Præterea eſt † text. *in l. ſi bene de uſuris*, ibi: *Dum modo non acerbum ſe exactorem, nec contumelioſum præbeat, ſed moderatum & cum efficacia benignum, & cum inſtantia humanum*, Si ergo quilibet in acerba, & nimis rigoroſa exactione exoſus in jure reputetur, quid eſt quod culpæ Adminiſtratori ſeu œconomo urbana expectatione uti tribuatur? 19

Deinde & talem † modum exigendi & debitum recuperandi etiam fiſcale plura jura commendant, ut *in l.*2. *Cod. de comerciis, & mercatoribus*, ibi: *ut honeſtas poſtulat.* & iterum ibi: *tolerabilis fiat agnoſcendæ devotionis effectus*, quem text. ſummat ibi Bart. *Benigne & ſalva congrua honeſtate ſunt compellendi homines ad ſolutiones fiſcalium*, & Bald. in hunc modum, *Negotiatores Principis & etiam mercatores debent benigne moneri, ut vectigalia & debitas penſiones ſolvant*, & *in l.*1. *Cod. de navicu-rariis: vel nec conceſſiones perpeti nec aliquid genus incommodi*, & *in lib.*8. *tit.*7. *part.*2. ibi: *E porende mandamos que los que hubieren demandar, e recaudar eſte derecho por nos que lo demande de buena manera*, conducit text. *in l. doli, ff. de novationibus*, ibi: *Nam etiam ſi ſciat, diſſimulare debet ne curioſus videatur, l. Div. ff. de bonis damnat.* ibi: *Quod per quam nimiæ diligentiæ eſt*, Eraſm. *proverb.*385. *& in* 2. *proverb.* 130. Bobadill. licet aliud agens *lib.*2. *politic. cap.*3. *n.*19. 20

Ad cujus hæſitationis, & dubij modum ſolvendum, veriſſima ſemper mihi, & in praxi amplectenda viſa fuit celebris & bipartita caſuum ſectio ſeu † diſtinctio, quam in propoſita tradit Eſcobar, *dict. tract. de ratiociniis, cap.*19. *num.*29. *propè finem*, qui ita ait: *Ego tamen in propoſita ſpecie diſtinguendum eſſe arbitror inter adminiſtratorem, qui Chirographa quarentigia vel Schedulam privatam habebat, & eum qui tantum actione perſonali ordinaria teſtibus probandi agere intendebat; primus enim duobus caſibus ad executionem & recognitionem ſecundum Domini mandatum celeriter præcurrere debuit, ut quanto tutius poſſet, debita ſolutio à ſe curaretur*, & Damaud. loco ſuprà citato, *cum enim mandatum ad recuperandum ſit ſtricti juris, ut* in l. ſi Procurator. Cod. de Procuratoribus, *finis mandati minime excedere debet*, l. diligenter, ff. mandati, *tenetur namque adminiſtrator prævenire quod accidere poſſet*, argument. text. in l. ſi illicitas, §. cæcutio, ff. de offic. Præſidis, l.2. verſ. eſſe Patricio, & nobili viro cauſas exorantibus, in quo verſatur ignorare, & *in propoſito Valerius Maxim.* lib.7. cap.2. exemplo 2. *dixit; turpe eſt in re militari dicere non putaram, quæ omnia loquendo in adminiſtrationibus refert Bobadill.* in lib.3. politic. cap.3. num.42. in fin. *quod maximè procedit ubi præſumi poſſet quod erat periculum in mora, hoc enim quilibet diligens pater familias feciſſet ne debitor fugeret. Secundo vero caſu licitum eſt adminiſtratori urbane remgere, ut* in dict. l. quidem Iberus, & in dict. l. debitores, *Nec intelligas eſſe præciſe neceſſarium, ubi adeſt inſtrumentum guarentigium, ut prius cum debitore creditor vel adminiſtrator creditoris loquatur, prout aliqui dicere voluerunt ex verbis*, dict. leg. quidam Iberus *ibi:* Qua de re volo cum Ibero loquaris: *quia hoc non fuit de mente juriſconſulti Proculi, ſed magis de conſilio fuit loquutus, ut voluit Acurſius*, in dict. l. Debitoribus & in §. appellamus verbo de 21

nuntiare

enuntiare Inſtitut. de actionibus, *Alberic.* in l. creditor de diſtractio. pig. *Lara de* alimentis, § ſi quis ex his num. 16. *vel poteſt reſponderi ad textum*, in dict. l. quidam Iberus, *quod ibi non Proculus juriſconſultus, ſed qui Proculum per Epiſtolam conſuluit, prædicta verba protulit, ut eleganter animadvertit*, Duaren. lib. 2. diſp. cap. 8. *dicens per quam rediculum eſſe dicere quod prædicta verba fuerint à juriſconſulto reſponſa. Unde cum Procurator ad recuperandum, debitum diligenter, & ſine cunctatione debeat procedere, ut* in dict. l. diligenter, ff. mandati, *nec tacitè vel expreſsè poſſit ſolutionem prorogare in Domini præjudicium, ut* in l. à Divo Pio, §. ſed ſi emptor, ff. de re judicata, & in l. ſi Procurator, §. 1. ff. de de jure fiſci, deciſ. Genuenſ. 202. num. 3. *Dici non poterit quin adminiſtrator in culpa non fuerit, non conveniendo debitorem ſtatim ac potuit, maximè ubi aliqua ſuſpicio fugæ vel fracturæ timeretur; alias autem etſi expectaſſet per ſpatium decem dierum, non diceretur malè adminiſtraſſe, ſi interim de his eſſet, quia non debuit venire debitor cum ſacco paratus*, ex gloſſ. in verb. confeſtim in §. omnis Inſtituta de verbor.

Sed & officium iſtius œconomi & Adminiſtratoris † publici, conſiſtit in eo quod 22
ex pecuniis & reditibus publicis à ſe perceptis & exactis ſolvat debita oppidi, quæ utique perſolvere tenetur, ſervata forma ſibi præſcripta, *in l. 22. tit. 6. lib. 3. novæ Recopill.* ibi: *Catomen, y acaben de tomar no paſſando en quenta, ſalbo de lo que ſe moſtrare libramiento librado de la juſticia y Regidores con carta de pago.* Itaque nihil po- 23
terit † ſolvere niſi de mandato judicis & Decurionum, vel aliorum qui populum repræſentant, alias tenetur reſarcire de novo, ut notatur *in l. 1. Cod. de contr. judic.* Bald. *in rubric. Cod. de conſtituta pecunia, num. 11. verſ. unum enim*, & *in l. etiam n. 2. Cod. de fidei commiſſ.* Caſtill. *in l. 27. Taur. in tract. de rationibus*, 8. *part. verſ. ideo benè faciunt* Aviles *in cap. 30. per tot. gloſſ. verb. Libramiento* Avendaño *in cap. 10. per tot. 1. part. cap. 9. num. 3. & 2. part. cap. 10. numero 29.* Bobadill. *dict. lib. 5. politic. cap. 4. numero 65.*

24 Et quatenus prædicta lex Regia † requirit Iudicis interventum, utique jus novum inducit; ſi quidem jure communi attento, Decurionibus tantum horum bonorum adminiſtratio, & diſtributio commiſſa erat, ut advertit Lucas de la Peña, *in l. 3. Cod. de quibus muneribus, lib. 10. q. 8.* Avendan. *in dict. cap. 10. in fin.* ut ſuo loco dicemus.

Schedula autem † iſta vulgo *Carta de pago*, de qua loquitur dicta lex regia, etſi ſimplex ſufficiat, ut Colligere poteris ex Iaſon. *nihil admonendi, num. 133. ff. de jurejurand.* Avendan. ubi *proximè num. 32.* & Bobadill. *dict. loco* qui, *num. 6.* utiliter advertit quod licet prædicta lex Regia non aliter approbet ſolutionem factam ab œconomo niſi commiſſio, ſeu delegatio ſolutionis vulgo *Libramiento* juri ſit conſona; ut patet ibi: *Siendo la tal libranza juſta*, quæ verba inducunt formale impedimentum; hoc tamen debet intelligi reſpectu Prætoris, vel Decurionum, quorum juſſu & decreto ſolutio fuit ordinata, & co.nmiſſa. 25

Sed in parvulis, † exiguis & parvi mo- 26
menti, & quantitatibus minutis, veluti uſque ad ſex drachmas, non eſt ad unguem, ut aiunt, obſervanda diligens & rigida dictæ legis Regiæ regula, ſufficiet namque ad exonerationem œconomi, quod verbo tenus ſibi præcipiatur, ut expendat vel ſolvat, & ejus ſtabitur aſſertioni & ſui libri ſcripturæ, & notis, ut tradit Caſtill. *in dict. l. 27. Taur. verſ. Aut data vel ſumptus, num. 19.* Puteus *de ſindicatu verſ. reductio, cap. 2. num. 4.* Aviles *in dict. cap. 30. per tot. gloſſ. libramiento.* Avendaño *dict. cap. 10. n. 33.* & plura tradit Maſcard. *de probat. concl. 119. num. 2. cum ſeqq. & concl. 776. num. 58.* Petrus Vega *de ſpecul. Princip. rubr. 17. verſ. videamus, n. 14.* & ibi Camill. Borreell. Ioann. Garcia *de expenſ. cap. 20. num. 23.* Menoch. *lib. 2. de arbitrar. centur. 6. caſu 503. num. 7.* Bobadill. ubi *ſuprà num. 73.* & id ipſum innuit, *dict. l. 22.* ibi: *Y lo que ſe gaſtare por menudo informenſe ſi ſe gaſto verdaderamente, y ſi fue bien gaſtado, y ſi huvo algun fraude.* Unde in propoſito ad exonerationem œconomi multum proficiet quod hi ſumptus minutatim perſoluti, ſecundum conſuetudinem oppidi vel communitatis veriſimiliter ſunt facti & perſoluti, & ex reditibus publicis perſolvi communiter ſolebant, ut advertunt *ſuprà* relati.

Quando autem parva † quantitas in 27
propoſito, & ſimilibus caſibus dicatur judicantis arbitrio neceſſe eſt ut relinquatur, ut tradit Philip. Corneus, *in l. fin. §. in computatione, num. 5. Cod. de jur. deliber.* Bald. *in l. id quod pauperibus, in fin. Cod. de Epiſcop. & cleric.* Menoch. ubi *ſuprà & lib. 2. de arbitr. centur. 1. caſu 52. num. 11.* Caſtill. ubi *ſuprà num. 19. &* Avendan. *numero 3.*

Si autem œconomus iſte pro ſolutione † 28
facienda ſibi commiſſa, aliquod munus vel

in pecunia ſeu re æquivalenti perceperit, perperam utique ſe gerit, & pravi Adminiſtratoris nomen, & notam incurret, & pluribus pœnis & noxis reus fiet ex Bart. *in l. omnes populi, num.* 40. *in fin. ff. de juſt. & jur. & in l. miſſi opinatores*, & ibi Platea *num.* 7. *verſic. Quinto nota, Cod. de exactoribus tributor. lib.* 10. Iaſo *in §. trip. inſt. de actionibus*, pro quo videndus text. *in l.* 25. *tit.* 9. *part.* 2. *& l.* 14. *part.* 7. *& in l.* 15. *&* 17. *&* 19. *&* 20. *tit.* 16. *lib.* 9. *Recopill.*

Sed & nunc diſputandum ſe offerebat, utrum œconomo iſti cum pecunia, Reipublicæ negotiare fas eſſet, & lucrum vel damnum ex tali negotiatione proveniens ei eſſet adſcribendum, niſi quæſtionem hanc cum pluribus in propoſito occurrentibus ad longum diſſertam haberem in cap. de Theſaurario & Depoſitario publico.

Illud tamen animadverſione dignum
29 cenſeo, quod in dubio Domus, cenſus † conſtitutus aut alia quælibet res empta ab œconomo civitatis, ipſius quidem œconomi pecunia, non vero civitatis aut oppidi, emptor cenſebitur, arguit textus *in l. ſi ventre, §. fin. ff. de privil. creditor.* ibi: *in dubio ſemper quis præſumitur emere propria pecunia*, ut docet Roman. *in conſ.* 224. *& in conſ.* 3. *in fin. verſic. Item quia & in conſ.* 346. *num.* 16. Alexand. *conſ.* 134. *in fin. vol.* 5. Corn. *in conſ.* 122. *col.* 3. *verſic. Nec ergo volunt. in conſ.* 98. *col.* 4. *verſ. cenſetur vol.* 14. Ioann. de Aym. *conſ.* 124. *n.* 7. Decius *conſ.* 21. *num.* 10. *in conſ.* 628. *num.* 2. Curt. Iun. *dict. l.* 1. *n.* 10. Cravet. *conſ.* 129. *n.* 2. *& in conſ.* 131. *n.* 12.

30 Et idem deducitur † *ex l.* 2. ubi Bart. Bald. Angel. Fulgoſius & Paulus de Caſtro advertunt, quod ſi ſocius rem emit, præſumitur emere de propria pecunia, non de communi Bart. *in l. ſi patruis, Cod. communiter*, vide Bald. & Salicet. *in l. penult. Cod. ſi quis alteri vel ſibi:* Roman. *in conſ.* 3. *& in conſ.* 134. Abbas *in conſ.* 46. *in* 3. *dub. vol.* 1. Card. *in conſ.* 149. *col. fin.* Alexand. *in conſ.* 78. *in fin. vol.* 2. Barb. *in conſ.* 22. *col.* 1. *vol.* 1. Decius *conſ.* 21. *col. penult. in fin. & in conſ.* 99. *num.* 2. Curt. Iunior. *in l.* 1. *Cod. de furtis*, Rip. *conſ.* 112. *num.* 9. Proſequitur Petrus Surd. *deciſ.* 15. *ex num.* 1. Maſcard. qui plura in propoſito congerit, *concl.* 611. *tom.* 2. *de probationibus.*

31 Itaque ſi Reſpublica vel civitas ex † ſua pecunia rem comparatam eſſe contendit, id probare tenetur tanquam fundamentum ſuæ intentionis, ut *in l. ei qui dicit, ff. de probation.* Petrus Surd. ubi *proximè, numero* 3.

Si autem pecunia Reipublicæ res empta probetur, † adminiſtratori vel Reipublicæ 32
cum diſtinctione ſequenti, res iſta applicabitur, ut cum lucro ex ea proveniente acquirat: aut enim talis pecunia alicui uſui & utilitati Reipublicæ erat deſtinata, aut non.

In primo caſu Reſpublica rem ſua pecunia emptam cum fructibus, petere poterit; ſecundo vero caſu minimè, ſed tantum ſuam pecuniam cum intereſſe, legitimè exigere poterit, ut *in l. ſi curator, Cod. arbitrium tutelæ*, ibi: *Si curator poſt decretum Præſidis pecunia quæ ad operationem poſſeſſionis fuerat depoſita ſibi prædium comparavit, eligendis malis in emptione negotium ſibi eum geſſiſſe, an quia in uſus ſuos pecuniæ converſæ ſunt, legitimas uſuras ab eo accipere.* Ex quibus verbis apertè oſtenditur, quod ad hoc, ut electio minori detur, opus eſt ut ipſius pecunia in uſum curatoriæ converſa, ad emptionem fundorum vel annuorum reddituum fundata fuerit ſeu deſtinata per Iudicem, alias enim quantumcumque quis fundum ex pecunia nomine tamen proprio emerit, procul dubio res efficitur ejus qui emit, & Imperator ſolum ad pecuniam tradendam cum intereſſe compellitur, ex text. *in l. ſi ea pecunia, Cod. de rei vindic. & in l.* 1. *Cod. ſi quis alteri vel ſibi & in l. ſi Patriciis, Cod. communia utriuſque judicis.*

Quinimo & talis electio non ſolum † 33
Reipublicæ & minoribus, verum & majoribus quandoque in caſu propoſito conceditur, ut probat elegans & ſingularis deciſio text. *in l.* 49. *tit.* 5. *part.* 5. ibi: *E decimos que debe de ſer de aquel que fizo la compra en ſu nombre, fueras ende, ſi tales dineros fueſſen de Cavallero que eſtubieſſe en la Corte del Rey, o en otro lugar, o en ſu ſervicio, o ſi fueſſe maior de veinte y cinco años, el que ficiere la compra, le tubieſſe en guarda, o ſi fueſſen los dineros de alguna Yglesia, e el Prælado, e el que fueſſe guardador a la ſaçon ficieſſen la compra, o ſi dieſſen los dineros de la dote de alguna muger, e ſu marido con voluntad della hicieſſe la compra, ca en tales coſas magruer el comprador compre la coſa, en ſu nome gana el ſeñorio della, aquel cuyos eran los dineros que fueren pagados por el precio della, pero en ſu eſcogencia es de cada uno dellos tomar la coſa comprada, o los dineros, qual mas quiſiere;* Ubi notat Gregor. Lopez *in gloſſ. verb. en guarda*, proſequitur Eſcobar. *de ratiociniis, cap.* 54. *num.* 31. *verſic. ſed opportune cum pluribus ſeqq.* ubi talia ſcitu digna, & in praxi frequenter occurrentia in propoſito merificè annectit.

Ab

Ab hoc autem œconomo in unoquo-
34 que † anno, per Succeſſorem in ſuo officio, ratio Adminiſtrationis exquirenda eſt, ut *Authentic. de collat. & §. ſed nec, verſic. ſingulis*, & *in Clement. quia contingit, §. illud etiam de Religioſis*, Caſtill. *in dict. l. 27. Taur. n. 18. verſic. quoad quintum*, Aviles *in cap. per totam, cap. 3. in gloſſ. verbo y acaven, in princ.*

35 Verum ante annum, & finitum † officium talis ratio ab eo poterit exigi, ſi ſuſpectus fuerit de fuga vel decoctione, ex *gloſſ. 1. in fin. in l. neminem, Cod. de ſuſceptoribus, lib. 10. & in dict. Authentica de Collatoribus, §. jubemus*, docet Caſtillo ubi *ſuprà verſic. tema de miniſtratores*, Bobadill. omninò videndus qui de praxi & communi ſtylo teſtatur, *dict. lib. 5. cap. 4. n. 4.*

Iſtam autem rationem Adminiſtrationis recuſare nullo modo poterit œconomus, ſeu Adminiſtrator oppidi ex dictis juribus, nec à præcepto de reddenda ratione, appellatio interpoſita habebit ſuſpenſivum, ut *in authentica de Sanctiſſimis Epiſcopi, §. œconomus Collat. 9.* Cujus textus deciſio,
36 licet loquatur in Adminiſtratore † loci pij, ut tradit Marant. *de ordin. judic. 6. part. tit. de appellat. num. 187.* Petrus Dueñas *reg. 42. limit. 21.* Lancellot. *in tract. de attentatis, 2. part. cap. 12. limit. 19.* Scova *de appellat. quæſt. 17. limit. 19. num. 1.* Ruginclus *eod. tract. §. 2. cap. 3. ſub num. 56.* Barb. *in remiſſionibus, ad Concilium Trident. ſeſſione, 22. de reformatione, cap. 8. num. 12.* tamen ad cæteros Adminiſtratores etiam rerum profanarum extendenda eſt, & ſic in œconomo rerum civitatis (de quo loquimur) intelligenda & practicanda eſt.

Pro qua extenſione illud primo facit
37 quod licet textus † *in dict. §. œconomus*, principaliter diſponat cauſam rationis ſuſcipiendæ, ad Epiſcopum & ordinarium Eccleſiaſticum pertinere, & coram eo omninò debere tractari, ultra tamen procedit ad realem, & effectivam exactionem œconomum adſtringentem, ut patet ibi: *Apud proprium Epiſcopum cui ſubjacent conveniri, & rationem ſuæ gubernationis facere, & exigi quod ex ipſis debentes oſtenduntur &c.* & ibi: *ita ut ad Metropolitanum ſuperiorem cauſa non trahatur ante exactionem, & rationis redditionem*, ibi: *Si vero putaverint ſe gravari, poſt repetitionem, Metropolitanus cauſam examinet*, & clariùs etiam apparet ex *verſic. non enim*, ibi: *Non enim ante examinationem debiti proprios Epiſcopos declinare, & ad alia venire judicia*, Sicque inter cætera hoc ſimul diſponit. Et licèt textus mentionem tantùm faciat de Adminiſtratoribus loci pij, tamen ejus ratio fundamentalis realis eſt, & aliorum Adminiſtratorum comprehenſiva, quæ in otio Adminiſtratorum, debito tempore rationem non reddentium, nititur, ut probat Eſcovar. *dict. tract. de ratiociniis cap. 4. num. 5.* Unde cum ratio deciſionis realis ſit, debet ad cæteros caſus Adminiſtrationis extendi, ut voluerunt Petrus & Sinnus, ut *in l. jura non in ſingulas, ff. de legibus, & in l. quod vera contra rationem, ff. eod.* Bald. *in l. de quibus, eod. tit. & in Authent. poſt fractus, l. 2. Cod. de legibus hæred. & in cap. quia vero ante finem, de judiciis*, quod quidem contingit non per extenſionem, ſed per tacitam diſpoſitionem ejuſdem; ut ipſe Bald. dicit *verbo, notari in l. his ſolis, Cod. de revocat. donat.* Petrus Anchar. *conſ. 46. ſuprà dicta col. 1.* Paul. Caſtrenſ. *caſu. 83. præſens caſus, col. 2.* Hieronym. Alaudent. *in acceptione legis ſi emancipati, quæſt. 5. num. 54. Cod. de collat.* Surd. *conſ. 302. num. 22. vol. 3.* adeo ut etiamſi ſit conſtitutio odioſa, non dicatur extendi quando ex rationis identitate & mente ejus extenditur, ut notat Bald. in re omninò huic ſimili, *in dict. l. de quibus col. 11. verſic. item nota quod non dicitur.* Ioann. Andreas *in cap. ſi poſtquam de electione, lib. 6.* Ipſumque dictum Baldi non ſolum procedit in diſpoſitione odioſa, ſed etiam pœnali, ut per Alex. *in l. uxorem, col. ult. Cod. de his quibus, ut indignis.*

Deinde, quia præceptum de † redden- 38
da ratione, omni juri conſonum eſt; ſed Adminiſtrator, qui talem rationem fugit, & vitare intendit, juri reſiſtit, & adverſatur juxta illud, *Lucæ cap. 6.* ibi: *redde rationem villicationis tuæ*, quæ verba ſcripta habentur, *in cap. qualiter & quando de accuſationibus*; & facit textus *in cap. 1. de obligatis ad ratiocinia, & in l. 23. tit. 6. part. 1.* ubi Gregor. Baëza *de decima tutor. cap. n. 154.* Roland. à Valle *conſ. 49. n. 1.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. centur. 2. n. 1.* ad quam obligationem tenetur omninò quibet Adminiſtrator, ſive voluntarius ſive neceſſarius ab homine vel judice, vel lege conſtitutus, etiamſi ſine mandato adminiſtravit, Damacer. *in tract. de tutore, & curatore n. 17.* Eſcobar. *de ratiociniis, cap. 3. num. fin.* quod adeo verum eſt, quod etiamſi Summus Pontifex fuerit Adminiſtrator eodem jure tenetur, ut obſervat Boërius *quæſt. familiari 15.* Ioſephus Ludovicus *deciſ. 4. n. 4.* Roman. *conſ. 414. in princip.* Dec. *conſ. 90. verſic. cura ſecundum*, appellatio autem non datur, nec licita eſt ab obſervantia, & diſpoſitione juris, *in cap. conſului, & 3. de appellat. ab obſervatione decreti debeas obtinere*, ex quo textu ſingularem quandam

concluſionem deduxere, DD. præcipuè Maranta, *de ordine judiciorum*, 6. *part.tit. de appellat. num.*345. quam referens ſequitur Guttierrez *verſ.*10. *num.*11. videlicet ab actu geſto ſecundum legis ſeu juris diſpoſitionem,& Canonicas ſanctiones à judiceque exequente, non eſſe licitam appellationem,nec enim appellandum eſt, ne fiat quod de jure fiſci debet fieri aut poſt *l. ex conſenſu*, §. *fin. ff. de appellat.* cum nobis olim de electione, *cap.* 10. *ex ore in fine, in his quæ fiunt à majori parte, Capituli Archid. in cap. decernimus in verſ. Offerantur, ibi quæſt.*7. proſequuntur erudite, & per hæc & per alia fundamenta Salgado, *de Regia protectione, part.*2. *cap.* 11. *per tot. ex num.*6. *uſque ad num.*33. qui *in num.*341. limitat, ut hæc reſolutio non procedat quando negatur,vel non conſtat conventum vel requiſitum ad ratiocinia Adminiſtratorem fuiſſe, quia text. *in dict.* §. *œconomus*, procedit ſuper certo, & cognito Adminiſtratore recuſante rationem. Eſcobar *dict. num.*5. & quando, refundatur ſuper tali qualitate, non procedit ejus diſpoſitiones prius de qualitate appareant ex gloſſ. *in l. mancipia verb.advocandum, Cod. de ſervis fugitivis*, docet Ioann. Garcia *de conjugal. quæſt. n.*133. *&* *n.*120. Guttierrez *conſ.*1 *num.*16. Roland. à Valle *conſ.*10. *num.*14. *lib.*4. Et ſecundo limitat quando quis ad ratiocinia de jure excuſatus eſt, vel ſi ante tempus compellitur, & exemplificat Eſcobar. *dict. tract. de ratiociniis, cap.*5. *&* 6. Nam ſi quis excuſationem non reddendæ rationis propoſuerit, & appellaverit, appellatio hæc legitima erit quoad utrumque effectum, ut *in l.*1. §. *ſi quis tutor. ff. quando appellandum ſit*, ibi: *Sed inter tempora præſtituta excuſationem allegandam habet, & ſi fuerit repulſatum, demum appellare debebit, cæterum ante fruſtra appellatur.*

40 In hac autem ratione, utrum † parilis libri ipſius œconomi, tam pro ſe, quam contra ſe ſit ſtandum, unde text.*in l. quædam*, §. *numerarios, juncta gloſſ. ff. de edendo, & indem. unica, verbo rationum de uſur.* Caſtillo ubi *ſuprà* & quos refert & allegat Boërius *deciſ.*105. *num.*2. Maſcard. *de approbat. concl.*976. *per tot.*2. *tom.* Petrum Veluda *in ſpeculo Principis rubric.*17. *verſ. videamus n.*14. & ibi Camil. Borreell. Bobadill. *dict. lib.*5. *cap.*4. *num.*72. qui ibi advertit hanc rationem non eſſe nimis ſcrupulosè inquirendam ex juribus & Doctoribus ab eo adductis.

41 Poſtquam autem hæc ratio ab † Adminiſtratore fuerit exacta, an reliquatum quod vulgo vocamus, *Alcanze final* poſſit, non obſtante appellatione interpoſita, exequi abſque metu & periculo attentati, diſputant Aviles *in capitibus Prætorum, cap.*30. *in gloſſ. verb. faga pagar.* Parlad. *lib.*2. *rerum quot. cap. fin.*1. *p.* §.6. *num.*1. Girond.*de gabellis*, 2. *part.* §.1. *num.*10. Guttierrez *in pract. lib.*1. *cap.*37. *num.*2. Azeved.*in dict. l.*22. *tit. lib.*3. *Recopill.* Bobadill. *cap.*4. *num.*84. Salgad. *ubi proximè ex num.*37. qui plura in propoſito ſe offerentia & admodum conducibilia adducit, & mirabiliter diſponit. Tandem illud meminiſſe juvabit, quod exactio & requiſitio hujus rationis non ſolum poterit fieri ſingulis annis per ſucceſſorem in officio œconomi,& in Sindicatu; verum etiam quandocumque libuerit Principi,& miſerit,neceſſitate cogente,vel ut malitiis provideat,judicem rationum qui videat & revideat quomodo civitatis, vel oppidi bona fuerint conſumpta, diſtincta & ſeparata à patrimonio Principis, ut *ſuprà* diximus, tamen exactio hujus rationis ad eum ſpectat, ut *in l.*9. *tit.*19. *part.*3. ibi: *Por que ſi el Rey quiſiere de mandar cuenta de como fueron diſpendidas, que lo pueda hazer por alli.* Avendan.1. *part. per tot. cap.*1. Gregor. *in dict. l.*9. *gloſſ. fin.* Azeved. *in dict.l.*22. Et idem eſt in Baronibus & Dominis oppidorum, qui in jure, negotio, mediante conceſſione Regia, quoad hoc ſucceſſerunt, *l.*12. *tit.*1. *part.*2. *lib.*9. *tit.*5. *lib.*7. *Recopill.* Bobadill. *dict. cap.*4. *lit.B.*

CAPUT XI.

De Officio Theſaurarij publici, Regalis, & cujuſlibet Depoſitarij publici ſeu privati per Iudicem conſtituti.

SUMMARIUM.

1 *Theſaurarij publici varia nomina antiqua.*

2 *Quæſtoris officium à quo tempore fuerit inſtitutum.*

3 *Penſitationum ſeu ſolutionum tria genera tempore Romanorum fuerunt, quæ in Ærario publico conſtituebantur.*

4 *Quæſtores hodie quo nomine appellentur.*

5 *Quæſtorum officium maximo ſemper honore fuit habitum, licet antiquitùs etiam ex plebeiis & ignobilibus eligerentur.*

6 *Thesaurarij tantum à Rege nominati in unaquaque Provincia,& judices rationum patrimonij Regij, nobile officium gerere reputantur;non vero Susceptores seu Exactores vectigalium in unoquaque oppido à Concilio nominati.*

8 *Receptor quidam seu Depositarius Camaralium pœnarum à Prætore seu judice loci creatur in quolibet oppido ubi jurisdictio exercetur.*

9 *Depositarius pœnarum Camaralium in magnis & populosis urbibus, provinciæ Capitibus & Curiis magnis, debet & solet nominari à Rege*, & n.10.

11 *Depositarius fiscalium pœnarum quibus rationem reddere debeat*, & n.12.

13 *Condemnationes Camaræ vel sumptuum justitiæ integræ & intactæ servandæ sunt.*

14 *Condemnationes Camaræ,utrum deficientibus justitiæ sumptibus pro ministerio ejus possent expendi?*

15 *Thesaurario Regio Gabellarum,vulgo* Alcavalas Reales, *in Pintiana civitate constituto, quid curæ incumbat.*

16 *Thesaurarius Regius Gabellarum qua ratione compellendus à creditoribus Regis, ut solvat ipsis census vulgo* juras *super Gabellis constitutos.*

17 *Thesaurarij Gabellarum officium à Regia concessione solet procedere,& perpetuum venditionis titulo conceditur alicui & ejus hæredibus.*

18 *Thesaurarij Gabellarum officium nobile censetur.*

19 *Thesaurarij & Decurionis officia quare sint incompatibilia.*

20 *Thesaurarius creatus non solum debet exigere quæ debentur ratione præsentis anni,sed etiam quæ ab aliis in præteritis annis insoluta extant, & antiqui Susceptores non receperunt.*

21 *Administrator quando possit ab alio exigere debita quæ percipere vel recuperare omisit*, remissivè.

22 *Thesaurarius confessus recepisse debitum Regium, debitorem liberat, etiam si realiter non receperit,modo tamen Thesaurarius sit solvendo.*

23 *Receptorum seu Thesaurariorum bona ex juris dispositione, obligata & obnoxia manent solutioni pœnalium condemnationum sicut aliorum debitorum bona.*

24 *Thesaurariorum in bonis, an præferatur fiscus cæteris creditoribus, vel mulieri pro dote expressam hypothecam habentibus*,remissivè ?

25 *Hypothecæ privilegium,utrum pro tributis æque competat Dominis sive Baronibus ac Regi, quando tributa vel condemnationes fiscales ad eos Regia concessione pertinent?*

26 *Receptores seu Thesaurarij Regis, utrum pecunia à fisci debitoribus exacta, & à se jam recepta,possit uti & cum ea negotiare,& an tale lucrum ex tali pecunia resultans debeat esse Thesaurarij an vero Regis ?*

27 *Adducuntur in proposito multa jura quæ contra Thesaurarium pro patrimonio Regali faciunt.*

28 *Thesaurarij officium nihil aliud est quam Arca & Domus deputata ad custodiam & conservationem pecuniæ Principis.*

29 *Depositarius non potest uti re deposita; & ita faciendo dicitur esse in dolo,& furti tenetur.*

30 *Expenditur* lex desiderium & lex fin. Cod. depositi.

31 *Thesaurarius vel Exactor pecuniæ non potest aurum receptum convertere in massam, vel monetam in aliam speciem.*

32 *Thesaurarius non dicitur simplex Depositarius.*

33 *Thesaurarius videtur effici Dominus pecuniæ sibi numeratæ*, ex doctrina Burfati.

34 *Pecunia quæ datur numerata & non in facculo transfertur in Dominium Thesaurarij qui de ea potest disponere*, ex Doctrina Alciat.

35 *Alciati & Burfati rationibus respondetur quod sola numeratio pecuniæ non efficit ut transeat in Dominium Receptoris, nec ut tantundem reddatur, sed ut sciatur quantum fuerit solutum & receptum.*

36 *Thesaurario qui solvit,non ea agit intentione ut Dominium transeat, sed ut Principi solvat, & obligationis nexu liberetur.*

37 *Tutor efficitur Dominus pecuniæ quam pro pupillo recipit.*

38 *Tutoris administrationem inter & Thesaurarij quænam differentia?*

39 *Tutor si sit obligatus in genere, tamen pecunia non desinit esse pupilli, nec dicitur esse Tutoris.*

40 *Thesaurarij officium moderni hujus temporis,diversum est ab officio antiquorum Susceptorum, Exactorum seu Arcariorum.*

41 *Thesaurarius per gratiam & concessionem à Principe in titulo officij acceptam, potest cum pecunia fisci recepta negotiare.*

42 *Monetæ diminuto valore ex nova prag-*

matica ſive lege principis, an periculum diminutionis debeat ſubire Theſaurarius in moneta & pecunia, quam ut principi perſolveret, jam receperat & cuſtodiebat, & n.43.

44 *Depoſitarij in diminutione pretij monetæ, quale periculum ſubeant diſtinctione deciditur* & n.45.

46 *Depoſitarius pro judiciali depoſito periculum diminutionis monetæ non ſubit, ſed ipſe Dominus pecuniæ.*

47 *Monetæ diminutæ periculum ſubibit ille qui oblatam à parte pecuniam pro redemptione cenſus, renuit accipere & inde à judice deponi juſſa fuit.*

48 *Affertur in propoſito ab Autore cauſa & ſucceſſus litis motæ per villam de Rus contra Comitem de Villamor, ſuper depoſito ſortis principalis, & recenſentur omnes rationes & jura ab utraque parte allata* & num. ſeqq.

52 *Lis quando movetur contra abſentem à Regno, defenſor ei creari debet cum quo acta fiant.*

53 *Adverſarium abſentem cum quo legitij concertatio ineunda eſt, nullus in jure arctatur quærere maximis ſumptibus & expenſis.*

59 *Theſaurarius utrum pro pecunia Regis vel depoſita, vel ſibi à latronibus furto ſubtracta teneatur, an verò allegans & probans caſum furtivum immunis remaneat?*

60 *Theſaurarius quomodo ſcribere in ſuo libro debeat, & qua forma & ſtylo pecunias quas intuitu & ratione ſui officij recepit.*

61 *Pecunia judicis juſſu apud Depoſitarium conſtituta, ſi iterum ad petitionem alterius creditoris ſequeſtrare videatur, & Depoſitario ſeu Theſaurario, mandato judicis intimetur quod eam retineat, tunc in iſto caſu, ſi quilibet ex creditoribus ſententiam conſequatur ut ſibi ſolutio fiat, Theſaurarius prædictâ ſententiâ requiſitus non tenetur ſtatim ſolvere, niſi compulſus à judice, & appellatione ab ejus mandato interpoſita, aliàs non rectè ſolvit.*

62 *Depoſitum quodlibet judiciale abſque juſſu judicis regulariter revocari non poteſt, nec bona deponenti, nec alij ſunt reſtituenda.*

63 *Bartoli Doctrina circa depoſiti reſtitutionem, explodenda.*

64 *Theſaurarij Generalis ſalarium ſpeciali Schedula ſeu proviſione Regia, ſolet ex bonis & reditibus oppidi ſeu univerſitatis perſolvi.*

65 *Depoſitarius, ſi nobilis ſit vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeat ut pro debito civili incarcerari non poſſit, utrum pro reſtitutione vel ſolutione depoſiti tale privilegium amittat?*

66 *Privilegium amittere videtur, qui eo abutitur.*

67 *Maritus ob dolum privatur Privilegio reverentiali quod habet & ei competit adverſus uxorem.*

68 *Depoſitarius nobilis vel agricola, qui depoſitum non reſtituit, furtum committit & bonam fidem non agnoſcit.*

69 *Referuntur Doctores aſſerentes quemlibet Depoſitarium depoſitum non reſtituentem excidere privilegio quo gaudebat ut non incarceraretur.*

THESAURARII hujus temporis antiquo † ævo 1
Quæſtores nominati ſunt, poſt Suſceptores, & Arcarij dicti fuerunt, quorum munus à populo Romano in principio naſcentis Civitatis ortum, & originem habuit, ut tradit Pomponius *in l.2. §. deinde cum ærarium, ff. de orig. jur.* Ulpian. *in l. unic. ff. de officio, quæſtoris*, qui & antiquitatem ac hujus muneris dignitatem his verbis oſtendit, *Origo quæſtoris creandi antiquiſſima eſt, & pene ante omnes Magiſtratus*, Gratian. *lib.7. de poteſtatibus*, etiam ipſum Romulum & Numam Pompilium binos Quæſtores habuiſſe, quos ipſe non ſua voce ſed populi ſuffragio crearent refert: ſed ſicuti dubium eſt an Romulo, & Numa Pompilio regnantibus Quæſtor fuerit, ita Tul. Hoſtilio Rege, Quæſtores † fuiſſe certum 2
eſt, & ſanè crebrior apud veteres opinio eſt Tullum Hoſtilium primum in Rempublicam induxiſſe Quæſtores, & à genere quærendi Quæſtores dictos initio, & Iunius & Trebatius, & Feneſtella ſcribunt.

Quod ut radicitùs percipias advertendum cenſeo cum Budeo *in dict. leg. unic.* Romanorum tempore tria fuiſſe † penſi- 3
tationum ſeu ſolutionum genera, quæ in Ærario publico conſtituebantur. Primum quod communiter dicebant Canon, qui conſiſtebat in portoriis, vectigalibus & tributis hujus generis; ſecundum illud tributum, quod dicebatur oblatio (& auxilia nunc dicimus) *ut octava vini heminatim decidenti & viceſima ejus quod cupatim, calcatimque venit. Reliquarumque mercium quæ quin à ſolidariis negotiatoribus vēduntur,*

quos

quos groſſarios appellant, quæque à mutuariis & venditoribus qui & propolæ dicuntur, hoc eſt non ſua vendentes, ſed à negotiatoribus emptitata, pluris poſtea venditantes. Tertium Indictio quam talem vocamus, antiqui Collectionem vocant, Cicero etiam collectam dicit: de quibus tributorum ſpeciebus, ex quibus patrimonium Regum formabatur, accuratiſſimè plura gerit Petrus Gregor. 1. *part. ſintagmat. cap.* 4. *cum tribus ſequentibus,* hodie Coactores,† Canonarios, 4
Oblationales Indictionales, & Fiſcarios & Ærarios, aliiſque nominibus appellare licet latine loquendo officiales; iſtos, qui exactione penſitationum illarum, & Ærarij cuſtodiæ, adminiſtrationi ſive diſtributioni incumbebant, qui profecto plures erant, & pro negotij, confidentiæ aut impenſæ curæ qualitate, variis nominibus diverſiſque titulis, ſeu dignitatibus notabantur, ut patet *ex tit. Cod. de palatinis ſacrarum largitionum, & in l. unica, Cod. de officio comitis rerum privatarum, & in l. unica, Cod. de officio comitis ſacrarum largitionum ex tit. Cod. de numerariis & actuariis, & Cod. de exactoribus tributorum, & Cod. de ſuſceptoribus, & arcariis,* quod latiſſimè proſequuntur Caſſaneus, *in Catalog. gloria mundi, 6. part. conſiderat.* 17. *cum tribus ſeqq.* Guillelm. Benedictus *in repetitione Capituli Reinuncius in verbo & uxorem nomine Adelaſiam, ex numero* 114. *uſque ad num.* 119. Petr. Gregor. *lib.* 3. *ſintagm. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 12. *cum duobus ſeqq.* Guid. Pancirol. *de notitia utraque dignitatis tam orientis quam occidentis ex cap.* 73. *uſque ad cap.* 89. ubi in propoſito priſtina monumenta omnia ad ſaturitatem perſpicere poteris.

Itaque ſecundùm ſuprà dictos, Quæſto-
ris officium † maximo honore fuit habi- 5
tum, licèt antiquitùs ex plebeiis, & ignobilibus eligerentur, ut tradit Boër. *in tract.* Ioannes Montaigne, *de autoritate magni conſilij*, relatus à Caſſaneo *dicta conſider.* 17. idque per textum *in dict. l.* 2. §. *deinde cum ærarium, ff. de origine juris, & in l. unica, ff. de officio quæſtoris*, ubi gloſſ. *in verb. plebeios*, Cum tamen Quæſtores regulariter ſpectabiles, clariſſimi & illuſtres paſſim nominentur in jure, ut *in l.* 2. *Cod. de officio Quæſtoris.*

Quod utique intelligendum puto de
Quæſtoribus, & Theſaurariis, † à Rege no- 6
minatis in unaquaque Provincia, & de Iudicibus computorum & rationum patrimonij Regis, ut *in dict. l.* 1. *ff. de officio Quæſtoris*, ibi: *Ex Quæſtoribus quidam ſolebant Provincias ſortiri ex Senatuſconſulto, quod factum eſt Decio, Druſo, & Porcenna Conſulibus, ſanè non omnes Provincias ſortiebantur, verum excepti erant candidati Principis; hi enim ſolis libris principalibus in ſenatu legendis vacabant, hodie obtinuit indifferenter Quæſtores creari tam patritios, quam plebeios:* tradit Caſſan. *dict. loc. & 7. part. conſtit. de ration.* 15. Nam alij † Suſceptores 7
ſive vectigalium Exactores ab eis vel à Iudicio, ſeu Concilio in unoquoque oppido nominati, utique nobile officium gerere non reputantur, ſed quod plebeiorum ſtatui convenit, quinimo ſi aliquis nobilis ad tale officium à populo eligatur, illud invitus ſuſcipere non compellitur, ut tradit Ioan. Guttierrez *lib.* 3. *practicar. quæſt.* 13. *num.* 106. Laſart. *de decima venditionis, part. cap.* 18. *num.* 65. Azeved. *in l.* 14. *&* 15. *tit.* 7. *lib.* 9. *Recopil. num.* 10. *&* 11. & facit *lex* 10. *tit.* 14. *lib.* 9. *Recopil.* ibi: *Seyendo pechero.*

Sed in unoquoque oppido ubi juriſdictio exercetur, ſolet eſſe quidam † Rece- 8
ptor, ſeu Camaralium pœnarum Depoſitarius qui ex Regio titulo, & principali conceſſione non fuerit creatus, ſpecialiter debet eſſe Tabellio Concilij, ut *in l.* 11. *tit.* 14. *lib.* 2. vel à Prætore ſeu Iudice loci vel illius territorij creari poteſt, ut obſervat Bald. *in l. præcipit, Cod. de canon. largition. lib.* 10. & ibi Ioann. de Platea *n.* 6. Et in Regno noſtro expreſsè ita, *cap.* 45. *Prætorum* cavetur ibi: *Ante ni Eſcribano publico del numero que para ello fagais eſcoger y poner*, ubi Aviles *in gloſſ. verbo Poner* Bobadill. *lib.* 5. *politic. cap.* 6. *n.* 17.

Frequenter tamen in locis, & Curiis † 9
magnis, urbibus populoſis, Provinciæ Capitibus, ſive plurium vicinorum, & oppidorum matricibus, talis Depoſitarius, ſeu Theſaurarius Regius à Rege noſtro ſolet, & debet creari, ut *in l. exactores, Cod. de jure fiſci*, & ſuo periculo ſolet fieri, Regia curia confirmante, hoc eſt principali authoriſante, aſſenſu & placito.

Et in hoc Regio Conventu, & Pintiano (inter cæteras) merito ſublimi, & laudabili Hiſpaniæ antiquiſſima Chancellaria, tot ſemper Senatoribus literatiſſimis, & omni virtutum genere apprimè ornatiſſimis juſtitiæ veris patribus, & cultoribus, & inſignibus Advocatis, & legum Magiſtris condecorata, eſt quidam † Fiſcalium 10
pœnarum Receptor, & Depoſitarius, & aliorum ſumptuum quos vernaculo ſermone appellamus *Gaſtos de juſticia*, de quibus videndus eſt, totus titulus 14. *lib.* 2. *novæ Recopill.* præſertim *lex* 13. quæ per varia capita horum officialium munus, & in

quibus

quibus converti, & erogari vel diſtribui prædictæ pœnæ debeant, & quibus ab
11 iſtis Receptoribus, & Depoſitariis † debeant reddi rationes, aperte decernunt, & in Receptoribus curiæ Regni Gallæciæ videndæ ſunt leges 2. 21. & 32. & 62. *lib.3.Recop.* & in Curia judicum, quos diximus *de los Adelantamientos, lex 66. tit.4. eod. lib.6.*

In aliis vero inferioribus Tribunalibus
12 † Prætor ſeu judex ordinarius rationem expoſcit & exigit ab iſtis Receptoribus, ut *in l.42. tit.4.lib.2. & l.35. tit.6. & l.19. tit.7. lib.3. & lib.13. tit.14.num.18. verſic. Otroſi mandamos que los Iuezes ordinarios*, Azeved. *in dict. l.35.*

13 Et tales condemnationes Camaræ † vel ſumptuum juſtitiæ intactæ, & integræ debent ſervari, ut *in l.35. tit.6. lib.6. Recopil.* Avendan. *in cap.10. per tot.2. part. num.16. verſic. Caveat tamen judex*, Bonifac. *in peregrin. verb. adminiſtratio verſ. Quæro utrum poteſtas*, quæ ſecundum Bobadill. ubi *ſuprà num.19.* poterant notari illis verbis quæ Iul. Cæſaris cervà inſcripta in fronte portabat nempe: *nullus me tangat quia Cæſaris ſum.*

14 Et utrum condemnationes † Camaræ poſſint deficientibus ſumptibus Iuſtitiæ pro miniſterio ejus expendi? diſputat Bobadill. ubi *ſuprà num.20.* & quandoque per viam mutuativam ſolet fieri, nullo verò alio modo niſi ad ſolvenda Salaria Tabellionis, niſi à ſupremi Senatus Iudicibus cum judice Sindicatore, ut *in l.43. tit.41. lib.2. Recopill.* ſub variis & accerrimis pœnis, à Iudicibus uſurpari prohibentur, nec in aliam cauſam quam ſpecialiter deſignatam & publicam converti, ut *in l. ſciant judices, Cod. de his quæ ex public. collatione illata ſunt, lib.10.* ubi Ioann. de Platea, & *in l. fin. l.2. Cod. de frumento, urb. Conſtantinop. & in authentic. de collation. §. jubemus nullam, collation. 9. gloſſ.* & ibi Angel. *in §. ſunt præterea, Inſtitut. de public. Iudicibus*, ubi ait quod ſi quis habet Adminiſtrationem publicam, & ex ea aliquod uſurpat, vel commodo proprio applicat, incidit in pœnam tertiæ partis docet, Bart. *in l. miſſi opinatores, Cod. de exactoribus tributorum, lib.10.* ubi ait quod ille textus urget contra officiales, & Collectores publicarum functionum, quod ſi aliquid retinent de eo quod exercuerint, vel aliquid muneris aut ſervitij receperunt ab his qui debent aliquid à communi recipere, ut eis fiat ſolutio, puniuntur, Oſaſcus *deciſ.74. num.9.* proſequitur Aviles *dict. cap.45. Prætorum gloſſ. ni tomar. num.2. & num.3.* & facit *l.4. tit.14. part.7.* Avend. *in cap.10. Prætor. num.34. lib.2.* latè Rip. *de peſte, tit. de remed. ad conſervation. ubertatis in princip.* Tiraquel. *in tract. de reb. exiguis verſic. Quinquageſimo ſecundo*, Erau. Medicis *de Regul. jur. reg.5. limitat.24. num.103.* de jure noſtro Regio, uſurpatio ſeu occultatio hæc ſeptenalem pœnam habet, ut *in dict. l.35. tit.6. lib.6 Recopill.* licèt in aliquibus cauſis ſpecialiter quadruplici pœna eſt inſita, ut *in l.11. tit.6. & in l. fin. tit.9. dict. lib.3. Recopill.* Bobadill. ubi *ſuprà n.28.*

Eſt etiam in noſtra Chancellaria, & alius Depoſitarius marapetinorum omnium qui ex agitatione & controverſia litium in ea concurrentium, prout cauſæ ſtatus ſeu qualitas expoſcit à judicibus ſequeſtrari præcipiuntur, qui à Reverendiſſimo Præſide, & Senatoribus creatur, etſi à Rege noſtro (ut ab aliquibus percepi) creari ſolebat, qui etiam & reditus tam Præſidi quam Senatoribus, & criminalium cauſarum ſummis Prætoribus, Iudici Biſcaynorum & Cantabriæ, Provinciæ majori Præſuli, nobilitatiſque cauſarum Prætoribus à Rege noſtro in aliquali præmio aſſignatos ſui miniſterij, ſolet perſolvere: quod utique Depoſitarij officium & prædictorum redituum ſumma cura, & fideliter nunc exercet Ludovicus Victoria, & in civitate iſta eſt ejus ſpecialis Depoſitarius ad idem miniſterium conſtitutus; nam, *ex l. Regia 13. tit.9. lib.3. Recopill.* ita ſpecialiter cavetur ibi: *Otroſi mandamos que nueſtras Iuſticias, deputen en cada lugar perſona llana y abonada, en quien ſe hagan los depoſitos, que por ſu mandado ſe huvieren de hazer, y que la tal perſona no ſea eſcrivano de la cauſa ſobre que ſe hiciere el depoſito.* Itaque Iudex ex debito officij tenetur Depoſitarium in unoquoque loco conſtituere tutum, & idoneum, & ſuo periculo, ex Bart. *in l. ſi ſoluturus, num.1. ff. de ſolutionibus*, & Bald. *in l. acceptam. q.10. Cod. de uſuris*, ut latè probat Azeved. omninò videndus *in dict. l.33. n.5.* qui contendit ex ea non poſſe Iudicem ſe ipſum Depoſitarium nominare, quidquid contrarium affirmaverint plures ab eo relati. Et an huic Depoſitario aſſignari debeat ſalarium de propriis bonis populi, tradit Avendan. *cap.10. Prætorum n.17. & cap.2. n.8. part.1.* Didacus Perez *in l.1. tit.10. q.8. lib.3. ordinam.*

Et in hac civitate eſt quidã Theſaurarius
15 Regius † cujus curæ eſt nominare Collectores Gabellarum quas communiter dicimus *Alcavalas Reales*, & mittere per omnia territoria oppida, per diſtrictum Exactores

ctores qui eas, una cum aliis Regiis tributis expoſcant, & ad ſuam domum & arcam conferant, ut ipſi Regi noſtro, vel ejus Theſaurario generali, vel rationum majoribus judicibus fideliter exſolvat, & veram præſtet rationem, cum tamen ei ſoleat committi ut ex tali pecunia aliqua debita Regia, & cenſus ſuper his vectigalibus, & gabellis conſtitutos, quos communi nomine vocamus *Iuros*, ſatisfaciat.

16 Quod ſi hos Regios cenſus vulgo *Iuros* ibi conſignatos renuerint perſolvere, duplici remedio creditores Regij adverſus eos poterunt uti: primo quod ſi contra eos fuerint datæ litteræ, vulgo *Libramiento de los Contadores maiores*, earum virtute poterit contra eos via executiva agi, & licèt fidejuſſorem evictionis, quod in caſu vocamus *de ſaneamiento*, poterunt in carcere detineri quouſque realiter creditoribus Regiis ſatisfaciant, ut *in l.* 14. *tit.* 7. *lib.* 9. *Recopil. & in l.* 10. *tit.* 16. *eod. lib.* & utrobique Azeved. Laſarte *de ultima venditionis parte cap.* 18. *num.* 17. Altero quod ſi Theſaurarij à creditoribus requiſiti intra triduum debitum non perſolverint, creditores ipſi Regios judices computationum poterunt adire à quibus litteras impetrabunt ut ſalarij ſeu expenſarum nomine quatuor centum marapetirum ſibi in unoquoque die perſolvantur, quouſque debiti integri ſatisfactio fiat, ut *in l.* 23. *tit.* 16. *lib.* 9. *Recopill.* ibi: &c. quod ſpecialius fuit proviſum ex Schedula Regia lata anno 1621. ibi: *Y ſi aviendo ſe requerido.*

17 Et tale officium à Regia conceſſione † procedere ſolet, & perpetuum venditionis titulo quandoque conceditur alicui, & ejus hæredibus, tametſi, *ex l.* 6. *tit.* 3. *lib.* 9. *Recopil.* id prohibetur cum gravamine, quod qui ejus exercitium iniverit ſufficientes præſtet, & innovet fidejuſſiones, ut pecunia Regia in tuto ſit, quia regulare eſt in talibus miniſteriis, & caſibus fidejuſſiones idoneas præſtare, ut *in l.* 1. *tit.* 14. *lib.* 9. *Recopill.* tradit Laſſart. *de decim. vendition. part. cap.* 18. *& num.* 16. & cum pluribus præeminetiis, qualitatibus & prærogativis in titulo ſeu conceſſione contentis, prout invictiſſimo Regi noſtro placitum ineſt.

18 Iſtius vero Theſaurarij officium † nobile utique eſt ex his quæ ſuprà diximus. Unde infert Lucas de Peña *in l. præcipimus, col.* 1. *Cod. de canon. larg. tit. lib.* 10. quod Theſaurarij civitatis immunes ſunt à collectis durantibus eorum officiis, quia regulariter honorem ſuſtinenti munus imponi non poteſt, ut *in l. honor. ubi gloſſ. ff. de muner. & honor.* & ita obſervat Aviles ubi *ſuprà in gloſſ. verb. poner, verſic. ad de num.* 3. Theſaurarij autem † officium 19
non poteſt ſuſcipere qui eſt Decurio, hæc enim duo officia, ut evitentur fraudes, juſtis de cauſis Regni jure noſtro incompatibilia fuerunt habita, *in l.* 23. *tit.* 16. *lib.* 9. *Recopill.* ibi: *Y anſi miſmo mandamos que los dichos Theſoreros no puedan ſer, ni ſean Regidores, ni Iurados, ni Alcaldes, ni Eſcribanos en los lugares donde fueren Theſoreros, ſo pena de cinquenta mil maravedis a cada uno para nueſtra Camara, y fiſco, y perdimiento de ſus officios para que los podemos proveer en quien fueremos ſervidos:* Et cætera officia quorum intuitu & prætextu in civitatum ſeu villarum aut oppidorum Conciliis, & congregationibus ſuffragium quis eſt habiturus, ut *in l.* 28. *tit.* 10. *dict. lib.* 9. *Recopill.* nec Decurio poteſt eſſe fidejuſſor pro Theſaurario, ut *in l.* 3. *tit.* 5. *lib.* 7. *ejuſdem Recopill.* & plura in propoſito tradit Ioann. Gutierrez omninò videndus, *lib.* 4. *pract. q.* 55. *& q.* 56. *per tot.*

Et Theſaurarius creatus, † non ſolum 20
debet exigere quæ debentur ratione præſentis anni, ſed etiam quæ ab aliis in præteritis annis inſoluta ſtant, & Suſceptores ſeu antiqui Theſaurarij non perceperunt, ut *in l. ſuſceptorem, Cod. de ſuſceptis præpoſ.* Anchar. *lib.* 10. ubi expreſsè notat Ioann. de Platea, Montalv. *in l.* 3. *tit.* 17. *lib.* 3. *fori Regni in gloſſa verb. por arrendar, in fin.* Aviles *dict. cap.* 45. *Prætorum in gloſſa verb. poner, n.* 3.

Quando vero unus Adminiſtrator, poſſit ab alio exigere, † debitaque percipere 21
vel recuperare omiſit, diſputat Bald. dico Bart. *in l. qui proprio, §. fin. cum l. ſequent. ff. de procurator.* & *in l. cum plures, ff. de adminiſtration. tutel.* & *in l.* 2. *Cod. eod. tit.*

Quod ſi Theſaurarius confeſſus † fue- 22
rit recepiſſe debitum Regium debitorem liberat; tametſi verè & realiter non receperit, quod tamen intellige ſi Theſaurarius ſolvendo ſit, ſin autem non, recurſus erit Regi noſtro & ejus Procuratori, ſeu fiſco contra debitorem, ut advertit Lucas de Peña *in l. ſecuritates, Cod. de ſuſceptoribus*, & Anchar. *dict. l.* 10. quam ſequitur Aviles ubi *proximè n.* 5.

Illud tamen in propoſito animadvertas velim horum Receptorum ſeu Theſauratiorum † bona ex juris diſpoſitione ta- 23
cite obligata & obnoxia manere ſolutioni, & ſatisfactioni pœnalium ſeu fiſcalium cõdemnationum, ſicut aliorum debitorum

bona, ut *in l. aufertur, §. fiscus & l. deferre §. Papinianus, ff. de jure fisci, l. 1. & 2. Cod. in quibus caus. pignus vel hypothec. l. si quis posthac, juncta gloss. verb. habuit, Cod. de bonis præscriptorum*, & ibi Salicet. *l. 1. Cod. si propter publicas pensitationes*, docent Negusant. *de pignor. 4. membr. 2. part. princip. num. 125.* Rebuff. *ad ll. Gallicas 2. tom. tit. 1. de constit. redit. ut 1. gloss. 14. num. 26.* Gregor. Lopez *in dict. l. 25. gloss. verbo tributo*, Flores de Men. *lib. 1. variar. quæst. 61. art. 3. num. 18.* accuratissimè Felician. *2. tom. de censibus, lib. 6. cap. 5. num. 11.* quem sequitur, & ejus verba transcribit Amator Rodriguez *de concurs. creditorum, art. 5. part. 1. ex num. 14.* post Lassartem. *de decima vendition. part. cap. 14. num. 55.* & Aceved. *in l. 8. tit. 18. lib. 9. Recopill. n. 8.* & Girond. *de Gabel. 4. part. num. 3.* qui alias huic argumento quæstiones à principio necessarias annectunt, & disputant; & illam præcipuè, an in his bonis præferatur † Fiscus cæteris administratoribus vel mulieri pro dote expressam habentibus hypothecam; & an Receptor pœnarum Cameralium possit petere decimam multarum, & condemnationum, vide Escobar. de ratiociniis, *cap. 28. num. 51. l. 25. tit. 13. part. 5.* Boër. *in praxi tit. de fisco, num. 32.* Avend. *1. part. Prætorum, cap. 7. num. 14. & 2. part. cap. 11. num. 18.* Aviles *in cap. 2. Prætor. verbo Camera, n. 5. in fin.* & possunt recuperari, & exigi à quibuscumque ex possessoribus, etiamsi pro indiviso vel in communi possideat, ut *in l. cum possessor.* & ibi gloss. 1. *in fin. ff. de censibus*, Bald. *in l. 1. numero 7. versicul. Item si sunt duo, Cod. de hæreditat. vendenda.*

24 Creditoribus

25 Privilegium autem istud † hypothecæ non æque competit pro istis tributis, Dominis & Baronibus, sicut Regi, quando ejus tributa seu hæ condemnationes fiscales ex Regia concessione ad eos pertinent, ut in pluribus locis contingit; quod expressè advertunt Aviles *in dict. gloss. Camara, num. 5. in fin.* Avendan. *in cap. 7. per tot. num. 14.* Bobadill. *dict. lib. 5. cap. 6. n. 3.* nisi à Rege cum eisdem privilegiis, & qualitatibus concedantur, tradit Roland. *cons. 62. ex num. 5. vol. 4.* Lucas de Peña *in l. 77. publicam vers. Item quia, Cod. de militibus, lib. 10.* Sed circa officium The-

26 saurarij Regis † Receptoris, seu Depositarij, illud utique maximè controversum est in jure, utrùm pecunia à fisci debitoribus exacta & à se jam recepta, possit uti & cum ea negotiare; & an tale lucrum ex prædicta pecunia resultans debeat esse Thesaurarij, an vero Regis seu ejus fisci.

Et sanè negativa pars quæ contra Thesaurarium, & pro patrimonio Regali urget, pluribus † suadetur fundamentis: Primò 27 *ex l. 1. & l. 3. Cod. de his quæ ex parte Collat. lib. 10.* quas leges perpendit Bart. *ibi*, contra Susceptores qui pecuniam Principis aliquibus mutuant, vel ad Salaria Doctorum persolvenda destinatam, in alios usus convertunt, & ex *l. 1. & 2.* ubi etiam Bart. *Cod. de his quæ ex public. rationibus lib. 10.* docet ibi Ioann. Angel. *cons. 90. num. 4.* ubi quod officiales vel Administratores non possunt in usus proprios vertere pecuniam publicam, nec alij mutuare: Decius *cons. 473. num. 9.* ubi quod tales officiales tenentur pecuniam reddere in eadem specie qua sunt obligati ad custodiam, & dominium pecuniæ non est eorum, sed Principis, vel Reipublicæ; Ruin. *cons. 143. num. 5. & 7. vol. 5.* Franciscus Marc. *decis. 202.* Ripa *in tractat. de remediis ad conservandam, ubert. num. 17. in fin.* ubi ait quod Thesaurarij qui tenentur pecuniam publicam semper habere promptam, & paratam, non possunt ea uti pro se vel aliis concedere, & prædicta procedunt, etiam si agatur de modica quantitate ex Ioann. de Platea *in l. sciant dict. tit. Cod. de his qui exp. rationibus, lib. 10.* Franc. Marc. *dict. decis. 202. num. 3.* & conducunt quæ suprà diximus circa id quod Thesaurarius non possit quid de pecunia publica sibi applicare, vel in privatum commodum convertere.

Secundò ex eo quod Thesaurarij † 28 officium nihil aliud est, nisi Arca & Domus deputata ad custodiam, & conservationem pecuniæ Principis, donec sive ab eodem Principe jubeatur, quomodo persolvere, aut erogare talem pecuniam debeat, vel ut jam sibi præscriptum & visum solvendi ordinem, suo tempore adimpleat, itaque Thesaurarius Depositario similis est, ut *in lib. 1. ff. depositi*, ubi acti depositi tenetur qui rem custodiendam recipit; eleganter cum Baconio, Conano & aliis, Pichard. *in §. præterea, institutæ quibus modis re contr. oblig. ex n. 9.* usque ad *num. 14.* & relatis omnibus qui de hac re in proposito scripsere usque ad sua tempora diligentissimè D. Ioann. del Castillo *lib. 3. practicar. cap. 16. num. 1. & 2.* Sed Depositarius † non potest uti re depo- 28
sita, & ita faciendo dicitur in dolo, & furti tenetur, ut *in l. qui furtum, ff. de condition.*

dition. furtiva, & in l. ſi ſæculum, ubi gloſſ. & communiter. DD. *ff. depoſiti lib.* . ubi Bald. *Cod. eod. §. furtum, inſtitut. de obligat. qui ex delicto*, quod procedit etiam in pecunia, *l. ſponſaliorum, §. 1. l. lucius* ubi Paul. de Caſtro, & alij, *ff. depoſiti.* Et urgent
30 pro hac opinione expreſſa jura † *in l. deſiderium, & in l. fin. Cod. depoſiti*, ubi probatur quod depoſitarium, non poteſt depoſitam pecuniam aliis mutuo dare, & quod ſi fecerit, tenebitur de furto probat, Caſtrenſ. *conſ.* 141. *num.* 4. *vol.* 1. ubi præcisè de eo qui fuit deputatus ad cuſtodiam Baſ. *in tit. decretalium Mediolanenſ. num.* 3.

Tertiò quia ex eadem ratione Theſau-
31 rarius † vel Exactor pecuniæ publicæ non poteſt, ſi aurum recipit, convertere illud in maſſam, vel ſi recipit monetam, non poteſt in aliam ſpeciem mutare, *l.* 1. *Cod. de auri publici percept. lib.* 10. ubi notanter, ſubdit Bartol. quod omne lucrum percipiendum ex tali converſione, debet eſſe publicum, nec poteſt Exactor illud retinere cum conſcientia. Sequitur ibi Ioann. de Platea, qui infert contra eos qui aureos nummos recipiunt, & poſtea fuſili arte id coquunt, & in aliam convertunt pecuniam & formam, ex ea regula probat quod omne lucrum quod alius facit ex re mea, reſtituendum eſt mihi, ut *in l. apud labeonem, ff. de præſcript. verb. l.* 1. *&* 2. *Cod. de his qui ex publicis rationibus, lib.* 10. Rip. *de remed. ad ſervand. ubertat. num.* 17. Franciſcus Marcus *deciſ.* 201. *num.* 3. ubi dicit quod non debent ſuſceptam pecuniam redigere in maſſam, nec bibionare, cambiare, & *in dict. deciſ.* 202. *num.* 3. ubi quod tale lucrum eſt reddendum fiſco, quod etiam voluit, Rip. *loc. præcitat.* & idem dicunt Bartol. & Ioann. de Platea *in l. diu alios l. m. Cod. de ſuſceptoribus præpoſ.* & Anchar. *lib.* 10. ubi dicunt quod cum pecunia communi non debent Exactores mercaturam exercere, & pro hac parte, quod lucrum omne ſpectet ad Principem, facit doctrina Bald. *in l.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 12. *Cod. pro ſocio*, ubi ait quod Depoſitarius qui licitè uſus eſt pecunia depoſita, tenetur reſtituere omne lucrum quod inde provenit, factus eſt enim locupletior ex re aliena, *argum. legis qui ſine, ff. de negot. geſtis*, & eam deciſionem tenet Alexand. in alia tamen *part. in l. ſi non ſortem in fin. princip. ff. de condit. indebit.* Ioann. de Anon. *in cap. fin. num.* 9. *de uſur.* Decius *in l. cert. conditio, §. depoſuit, num.* 3. *ff. ſi certum petatur.* Et in prædictis locis ponunt, an ubi Depoſitarius ſolvit lucrum, quod tamen non tenebatur illud reſtituere, poſſit illud repetere; & non mirum, quia ſi Depoſitarius utendo pecunia depoſita tenetur ad uſuras, etiamſi non ſit in mora, multo magis tenebitur ad lucrum quod fuit ex pecunia depoſita: conſtat itaque ex prædictis, quod Theſaurarius non poſſit aurum exactum conflare, nec in maſſam, aut aliam monetæ ſpeciem redigere, ſed ſi quod lucrum facit ex ejuſmodi commutatione teneatur omne fiſco reddere. Idem voluit Fabian. de monte, *in tract. de emption. & venditione. quæſt.* 5. *princip. col.* 3. *verſic. Solutio, hæc ultima pars*, ubi quod in foro conſcientiæ obligantur officiales, & in Iudicio cogi poſſunt reſtituere; Feſtas, *in tractat. de collat. part.* 8. *quæſt.* 4. *num.* 30. *& ſeqq.* ubi latè agit de hac re, ſicuti utique lucrum aliunde factum ex publica pecunia reſtituere tenetur Theſaurarius; itaque quod exigit retinere non poteſt.

Quartò & ultimò; quia Theſaurarius
non dicitur ſimplex † Depoſitarius, cum 32
enim mercedem, & Salarium habeat de publico adſtrictu, oris vinculo & pœna tenetur, ſicut dicimus de Depoſitario, qui mercedem accepit, nam tenetur in plus; Depoſitarius enim ſimplex ſolum tenetur de dolo, & lata culpa, ut *in l. quod Nerva, ff. depoſiti*, Depoſitarius vero qui mercedem accepit tenetur de levi culpa, ut *in l. ſicut certo, §. nunc videndum, ff. commodati, in verſic. niſi forte, l.* 1. *§. ſi veſtimenta, ff. depoſiti, l. qui mercede*, ubi gloſſ. *locat. Cod.* 2. *depoſito*, ibi: *Vel ſi aliquid pro cuſtodia recepiſſet:* & in terminis loquens de Theſaurario, & officiale quod rationem mercedis teneatur in plus, ita obſervat Decius *conſ.* 473. *n.* 2. Gratus *conſ.* 94. *vol.* 2. Unde cum in Theſaurario publico ratione officij & mercedis intuitu hujus ſibi aſſignatæ pecuniæ perſolvatur, & depoſitum fiat gratia deponentis, id eſt, admodum ſolius Principis, qui deputavit Theſaurarium, non debet ille pecuniam exercere nomine proprio, nec ex ea, ejus negotiatione lucrum aliquod captare, & ſibi appropriare, quod effecerit, tenetur reſtituere Principi & Regi qui dominus eſt, quibus & aliis fundamentis, ita in Theſaurario publico reſolvunt Ruin. *conſ.* 543. *num.* 2. *volum.* 5. Petrus Surd. *conſ.* 391. *volum.* 3.

Cui itaque aſſertioni, quæ ut veriſſima & juri conſona, in rigore diſputationis eſt attendenda & obſervanda, non oberunt aliqua juris fulcimenta, quæ ut contrariam adſtrueret opinionem ingeniosè adduxit

Burſat. *conſ.*325. & in primis quod videba-
33 tur dicendum talem Theſaurarium † effi-
ci dominum pecuniæ ſibi numeratæ, ac
per conſequens ea uti poſſe; nam numera-
tio operatur dominij tranſlationem, ut
in l. in nave ſauphela, ff. locati, Bald. *in l.*
incendium circa finem, Cod. ſi certum petatur,
gloſſ. *in l. ejus qui in Provincia*, ubi Bart.
*num.*22. dicit eam notabilem, & ſignan-
dam, *ff. ſi certum petatur*, DD. *in dict. l.*
ejus, ubi Iaſ. *in verſic. Quas vero num.*6.
& 7. dicit ſuſtineri poſſe per hanc ratio-
nem conſilium Imolæ *in l. ſi tibi dederint,*
ff. de donation. & in l. caſus, ff. de ſolut. ubi
dicebat, non commiſſiſſe furtum quen-
dam qui in proprios uſus converterat pe-
cuniam ſibi à mercatore numeratam, ut
alij traderet Caſtrenſ. *in conſ.*141. *in* 4.
*dub. vol.*1. ubi infert quod recipiens ab ali-
quo pecuniam in aliquid convertendam,
non committit furtum ſi non convertit,
quia dominium eſt in eum tranſlatum,
Decius *in conſil.*6. *col.*2. *verſic. ſecundo iſta*
concluſio, ubi dicit quod recipiens non di-
citur obligatus in ſpecie, ſed in genere, ad
reſtitutionem, & infert quod ideo Exactor
Principis Piumbini non tenetur reſtituere
domino lucrum, quod facit cum illa pe-
cunia, quia potuit eam tanquam propriam
contrectare, & infertur quod ſi pecunia
ſic per eum exacta periret, Exactor non
eſſet liberatus, quia genus perire non po-
teſt, *l. ſi te bonis, Cod. de jur. deliberat.*
dict. l. incendium, Cod. ſi certum petatur., l.
in ratione, §. *in certis, ff. ad l. Falcid.* idem
voluit Bald. *in l.*1. *quæſt.*10. *cap. propoſitio.*
Capel. Toloſan. *in deciſ.*168. dicens quod
furtum non committit commutando, &
vertendo in proprios uſus, is cui nomine
depoſiti vel commodati tradita fuit pecu-
nia numerata, licèt aliud ſit quando data
eſt per modum ſpeciei, allegat gloſſ. *in l.*3.
in verſic. obnoxiam cap. depoſiti. Rota *deciſ.*
860. incipit *penes Titium Campſorem, in an-*
tiquis alias eſt prima ſubſtitutio de depoſito.
Cravet. *conſ.*366. *num.*6. *& conſ.*705. *nu-*
mero 22.

Et id ipſum in terminis obſervat Alciat.
*conſ.*100. *num.*5. ubi propriè loquitur in
Theſaurario, & dicit quod ſi pecunia de-
tur numerata, & non in ſacculo, transfer-
34 tur † in dominium Theſaurarij, qui ideo
poteſt de ea diſponere pro libito, adeo
quod ſi ex ea aliquid lucratur, ſuum eſt, nec
ſpectat ad Principem, & ibi propriè lo-
quitur de allagiis monetarum de quibus
nos quoque verba facimus, ut noviſſimè
hoc idem concludit Burſat. *in allagiis in*
*conſ.*35. *num.*13. *uſque ad* 18. ubi ſuſtinet
dominium ad alia lucra facta per Theſau-
rarium cum moneta exacta, & in lucro
facto extra allagia, extat Cuman. *deciſ. in*
*conſ.*178. *in* 2. *dub.* ſequitur Decius *dict.*
*conſ.*6. *col.*2. & Alciat. *in dict. conſ.*100.
*num.*18.

Sed reſpondetur, quod ſola numeratio
non efficit † quod tranſeat dominium, nec 35
ſemper numeratur pecunia, ut tantun-
dem reddatur, ſed fit ſæpe numeratio, ut
ſciatur quantum fuit ſolutum, & quantum
receptum, ut probatur *in l. Lucius, ff. de-*
poſit. quam ponderant ad hoc Maſcard.
Galli *in tractat. de uſuris, num.*629. ſic di-
cimus quod æſtimatio non ſemper emptio-
nem facit, ſed donat ſolum valorem, Bald.
in l. ex convention. in 3. *oppoſit. Cod. de*
pactis, Socin. *in conſ.*262. *num.*3. *vol.*3.
Navican. *in Sylv. nuptiar. lib.*2. *num.*72.
& ex conjecturis cognoſcimus quando
æſtimatio fit ad effectum perferendi do-
minium, vel ad ſciendum naturam contra-
ctus, *l. proculus de uſufruct. l. in aula, ff. de-*
*pr. Reip. verb. Everus, l.*46. Cravet. *reſp.*
*pregonero, num.*318. Menoch. *de arbitrar.*
*Iudic. caſu.*199. *num.*2. Natta *in conſ.*93.
*num.*1. Oſaſ. *deciſ. pedemontan.*95. Eodem
modo dicimus quod æſtimatio non facit
emptionem, quando natura contractus eſt
quod non transferatur dominium Bart. *in*
l. ſicut cætero, §. *non videndum, in fin. ff.*
commod. Bald. *in l.*1. *quæſt.*3. *Cod. commod.*
Anchar. *conſ.*72. *in fin.* Tiraq. *de retract.*
conſanguin. §.1. *gloſſ* 14. *num.*21. *in fin.* Ne-
vican. *dict. lib.*2. *num.*72. *in* 5. *limitation.*
Theſaurarius enim nullam habet Iuriſdi-
ctionem, nec poteſt exigere ab invitis, ſed
recipit ab ei ſolventibus & ferentibus
Franciſc. de March. *deciſ.*204.

Præterea, quia hi qui ſolvunt Theſau- 36
rario, non hoc agunt & citra eorum inten-
tionem eſt, ut merum transferant domi-
nium; ſed ut Principi ſolvant & ab ejus
debito, & obligationi nexu ſe liberent,
veluti & è contrario Theſaurarij reci-
pientis animus non eſt facere ſuam pecu-
niam, ſed pro natura negotij, & ex injun-
cto onere officij, Principi ſuo acquirere, ut
in propoſito arguit Ruin. ut *in conſ.*143.
*num.*2. *vol.*5. ubi ait quod dominium pe-
cuniæ non tranſit in recipientem, quando
ſolvens non hoc agit, nec recipiens; Burſat.
*dict. conſ.*325. *num.*15. adſtipulatur Doctri-
na Bartol. *in l. Titium*, §. *altero*, *n.*1. *&* 2.
ff. de adminiſtrat. tutelæ, ubi ait quod pe-
cunia reputabitur tutoris, quando pro-
prio nomine vendit rem pupilli, ſecus vero
quando

quando illam vendit pupilli nomine, quia tunc dicitur pecunia pupillaris; quo fundamento utitur Decius *conſ.* 473. *num.* 9. ubi dicit Theſaurarium eſſe debitorem ſpeciei, non generis, quia recipit pecuniam nomine Reipublicæ, & ideo liberatur per empta ſpeciei, & facit quod conſuluit, Iaſ. *conſ.* 229. *n.* 34. *vol.* 2. ubi defendit Theſaurarium Ducis Mantuæ, teneri eo quod ſolum ſuperextantes pecunias, & quæ ſuperfuere, erogavit in alia negotia: & in eodem caſu de quo loquimur pecunia ſemper eſt Principis, non Theſaurarij, & ita percipit Feſtaſius *de collectis*, 3. *part. principali*, *cap.* 1. *num.* 30. *cum ſequenti.*

Hic etiam obſtant conſ. Cuman. 178, Alciat. 100. Decij 6. quibus ſpecialiter reſpondit Petrus Surd. *dict. conſ.* 390. *numero* 27. *&* 28.

Deinde huic reſolutioni non oberit ſi
37 afferas exemplum tutoris qui efficitur † dominus pecuniæ quam exigit pro pupillo, & in tantum obligatur ei in genere quod ſi perierit, non erit liberatus ex Doctrin. Bart. *in l. Titium, & Mœbium, §. altero, num.* 1. *ff. de adminiſtration. tutor.* Bald. *in l. ſi Petrus, Cod. communia utriuſque judicij*, Decius *dict. conſ.* 6. Alciat. *dict. conſ.* 100. *num.* 6. ubi ait valere argumentum de Theſaurario ad tutorem.

Quia objectio hæc diluitur ſi advertas
38 terminos eſſe longè diverſos † in propoſito, & diſcrimen conſideres in Theſaurario & tutore, tutor enim generalem habet adminiſtrationem, ut *toto tit. ff. de adminiſtration. tutel.* & ideo poteſt, imo aliquando debet pecuniam convertere in ſpecies, aliquando ſpecies in pecuniam: at Theſaurarij adminiſtratio tota conſiſtit in recipiendis, cuſtodiendis & ſolvendis pecuniis, nihil autem ex ſe facere poteſt, quinimo & an ſponte ſolventibus non recipit niſi cum bulſitino ſeu teſſera Magiſtratus, ſicuti eam alij non ſolvit ſine ejuſdem mandato; propterea non mirum ſi tutor obligatur in genere, ſecundum Din. & Bart. *in dict. §. altero Theſaurarius autem in ſpecie.*

Rurſus ſatisfit, quod ſi tutor obligatus
39 ſit in genere † tamen pecunia non deſinet eſſe pupilli, nec dicitur eſſe tutoris, ut ipſemet Bart. dicit, *loco præallegato*, ubi infertur quod ſi negotiatur tutor cum pecunia communi, tunc dicitur compendium commune, etiam ſi nomine proprio geſſerit negotium; quod non eſt quando nomine proprio & de propria pecunia negotiatur, quia tunc lucrum eſt proprium tutoris, etiamſi pecuniam congeſſerit ex venditione rerum minoris, facta tamen ſuo proprio nomine, ut *ibi*, *num.* 2. *verſic. Si vero de propria*, *&* *num.* 1. ubi dicit quod pecunia redacta ex re pupilli, quam tutor pro proprio nomine vendit, non efficitur pupilli, *l. qui vas*, *§. fin. ff. de fructu*, & paulo poſt dicit, quod ſi res proprio nomine empta de pecunia pupilli, tranſeat in pupilli dominium, tamen ſi poſtea tutorem illam vendat nomine proprio, pecunia erit tutoris, & ſi ex ea emat aliam rem, illa non erit pupilli: ecce ergo quod pecunia exacta non deſinit eſſe pupilli, argumentum ergo non ſubſiſtit, tutor tenetur in genere erga pupillum, ergo pupillus non eſt dominus pecuniæ ſuo nomine per tutorem exactæ à debitoribus, quinimo ego credo quod pupillo ſeu adulto, finita tutela, detur rei vendicatio contra pecuniam tutori ſolutam à debitoribus pupilli: nam per debitorem ejuſque miniſterium acquiritur pupillo dominium & poſſeſſio, *l. ſi Procurator in fin. ff. de acquirend. rer. Domin. l.* 1. *§. per Procurator. ff. de acquirend. poſſeſſ. & utroque loco*, gloſſa & DD. Et non valet diſcrimen quod Alciat. recitat *dict. conſ.* 100. *num.* 6. *verſic. ad idem*, facit inter pecuniam & alias res, quandoquidem vanum eſt, nec aliqua ſubeſt ratio diverſitatis, nam etiam pecuniam tranſit in dominium mandantis, quando ſolvit, id in animo gerit, ut mandanti quæratur; & recipiens id agit ut pro mandante gerat negotium, quemadmodum in propoſito explicat Ruin. *dict. conſ.* 143. *num.* 2. *& ſequenti vol.* 5. ubi ideo infert quod pecunia efficitur domini non autem Theſaurarij.

Nec nos etiam immorari debet quod Theſaurarij noſtri temporis officium non conveniat † Suſceptoribus antiquis, Exa- 40
ctoribus & Arcariis, de quibus *in tit. Cod. de ſuſceptor. dict. lib.* 10. ſed potius Argentariis & Nummulariis, ut probat Alciat. *dict. conſ.* 6. *& conſ.* 100. *n.* 1. Curtius Iun. *conſ.* 19. *num.* 9. Caſſan. *in catalog. gloria mundi* 6. *part. conſiderat.* 17. *cum tribus ſeqq.* Burſat. *dict. conſ.* 325. *n.* 26. quia non inſiſtere debemus in nomine, vel ſonitu officij, ſed in qualitate oneris inventi, aut obligationis ſuſceptæ, quæ ut ſuprà probavimus, ejus eſt conditionis & naturæ ut tanquam Depoſitarius fideliter recipiat & cuſtodiat pecuniam Principis, & quibus placuerit perſolvat, ut doctiſſimè reſpondit Petrus Surd. *dict. conſ.* 391. *n.* 30. ubi & alia argumenta quæ in propoſito poterant perpendi faciliori negotio.

Quæ reſolutio de jure abſque dubio

procedit,& firmiter eſt amplectenda, præ-
41 terquam ſi Princeps in conceſſione † tituli Theſaurarij ei conceſſerit,& gratiam faciat, quod ſuâ pecuniâ indiſtinctè negotiare poſſit, eo ſolo contentus quod pretium emptionis officij ſibi perſolverit, & Regios reditus ſuo tempore promptos habeat, ut ſatisfaciat; ſicuti plures cum prædicta facultate & negotiandi licentia, Theſaurarij titulos expeditos perlegi.

Unde ſuperiori ſuccedanea eſt quæſtio
42 illa, utrum diminuto monetæ † valore & pretio ex nova pragmatica ſeu lege Principis,periculum iſtius diminutionis debeat ſubire Theſaurarius in moneta, & pecunia quam,ut Principi perſolveret,jam receperat & cuſtodiebat; qua in re plures exortæ fuerunt lites in noſtro Regno Caſtellæ ex anno in quo Auguſti menſe ſanctio Regia fuit edita & promulgata, qua valor pecuniæ ære nempe *de Vellon* ex dimidia parte fuit minutus. Et in noſtro Regio conventu in dirimendis harum litium & quæſtionis propoſitæ controverſiis, commune obtinuit placitum, & uniuſcujuſque aulæ Iudicum concors votum, quod pecuniæ extantis periculum ad Regem pertineret, utpote ejus dominum; Nam periculum ſemper tangit dominum rei, ut *in l. incendium, Cod. de rebus credit. & l. ſi certum petatur, l.1. ff. & Cod. de pericul.rei venditæ.*

43 Unde ſimul cum ipſa pragmatica † ſanctione diminuti valoris monetæ,erit quoddam Regis decretum, & editum quod Theſaurarij omnes, & qui publicam pecuniam penes ſe depoſitam habebant,etiam intra certos dies, notam & manifeſtam facerent coram Prætore, & exiberent ac numerarent in certa forma ad evitandum fraudes,ne cum fortaſis eam conſumptam vel mutuatam aut diſtributam haberent, poſteaque ſupponerent ab aliis privatis ſuſceptam, aut ſuam propriam pro Regia, & damnum diminutionis & reductionis hoc modo vitantes,lucrum in ſua pecunia conſequerentur. Itaque Theſaurarius qui præſcripta forma in Regio præcepto contenta, pecuniam Regiam ſeu publicam manifeſtabit, ſolvens in moneta nova, aut minuta,dimidiam partem ad quam fuit reducta, liber ſemper evaſit & ab Iudicibus fuit abſolutus, qui vero non manifeſtavit periculum diminutionis ſuſtulit. Et idem in omnibus adminiſtratoribus & œconomis Baronum ſeu Dominorum,quia ad bona ſua concurſum debitorum,vulgo *Pleyto de acreedores*, fecerant, in Curia nominatim fuit obſervatum.

Circa alios vero Depoſitarios † diverſi- 44
modè in Senatu noſtro obtentum extitit; & omiſſis pluribus quæ pro clientibus in his litibus multifariam expendi, & ab aliis præſtantiſſimis Advocatis animadverſa vidi & audivi, & brevitatis cauſa omitto, diſtinctione rem hanc abſolvam. Aut enim controverſia ſuper depoſito voluntario pecuniæ fuit orta, & tunc ſi in ſacculo ſignato cum in tali caſu dominium ejus apud deponentes ſemper permanſerit, ut *in l. die ſponſalium, 25. §.1. ff. depoſiti*, ibi: *Qui pecuniam apud ſe non obſignatam, ut tantumdem redderet, depoſitum in uſus proprios convertit poſt moram,in uſuras quoque judicio depoſiti condemnandus eſt*, ponderata illa quæſtione, *non obſignatam*, per argumentum à contrario ſenſu, *l.1. §. eleganter verſic. Si pecunia, ff. depoſiti*, periculum ad dominum pertinuiſſe pluribus ſententiis fuit decretum & ſtabilitum, maxime ſi probatum fuit pecuniam ſemper extitiſſe, nam Depoſitarius regulariter periculo rei depoſitæ obnoxius non eſt,niſi dolo ſuo proveniat, *l.1. §. ſi veſtimenta, ff. depoſiti, l.ſicut certo, §. nunc videndum, ff. commodati, §. præterea,Inſtitut.quibus modis contrahit obligat.* non vero ſi ex caſu fortuitu ex dictis juribus;Decius *in l. in contractibus,ff. de regul. jur.* & factum Principis minuentis pecuniam, caſus eſt ſolitus, ut per *legem,item ſi verberatum, §. item ſi forte, ff. de rei vindication. & l. apud Iulian. §. conſtat, ff. de legat.1.* ita advertit in propoſito. Gratian. *tom.1. diſput. forenſ. cap.521. num.25.* Si vero pecunia non in ſacculo ſignato, ſed ſimplici numeratione voluntariè fuit depoſita,& Depoſitarius tantumdem reddere ſe obſtrinxerit, tunc cum in hoc caſu non depoſitum proprium & regulare, ſed irregulare contrahatur, ut *in l. lucius 24. ff. depoſiti*, ibi: *Quod ita verum eſt ſi id actum eſſet, ut corpora nummorum eadem redderentur, nam ſic ut tantumdem ſolveretur, convenit, egreditur ea res depoſiti notiſſimos terminos dict. l. dies ſponſaliorum, §. qui pecuniam, l. Quintus*, ibi: *Viginti quinque nummos, quod apud me eſſe voluiſti*, & ibi: *Quibus & primum proſpiciant ne vacui tibi ſint, id eſt, ut uſuras eorum accipias, l.1. §. ſæpe, ff. depoſiti* ibi: *Sæpe evenit, ut res depoſitæ vel nummi periculo ſint ejus apud quem deponuntur, ut puta ſi hoc nominatim convenit, l.2. tit.3. part.5.* ibi: *Fueras ende ſi fueſſe de aquellas coſas que ſe pueden contar, o peſar, o medir, ſi quando la reciviſſe la fueſſe dada por*

cuenta,

cuenta, o por peso, o por medida. Caen tonzes pasaria a el señorio. ubi Gregorius Lopez *in Scholio super verbo, fueras ende,* docet copiosissimè, & summa cum eruditione omnes qui ad sua tempora accuratè de ea re scripsere, Dominus Ioannes del Castill. *lib.3. practicar. cap.6. ferè per tot.* & specialius, *num.31.* utique in hoc casu pecuniæ depositæ periculum, & reductionem ad Depositarium, utpote dominum, pertinere pluries in Senatu declaratum vidi, nec mirum cum talis Depositarius debitor generis sit, & cum genus perire non possit, tenebitur de periculo & casu fortuito, ut eleganter per plures convincit rationes Ioann. Vincentius Honded. *cons.43. per tot. vol.2.* Mandel. de Alva *cons.3. num.3.* Anton. Gomez 2. *tom. variar. cap.7. n.3. in princip.* D. Ioann. del Castill. *lib.3. cap.16. num.34.*

45 Aut depositum pecuniæ fuit † necessarium, quia in jussu Iudicis sequestrata est, ut crebro accidit, *in l. si fidejussor. §. penult. ff. qui satisdar. cog. in l. si soluturus, ff. de solution.* & *in l. si creditici, & in l. acceptam, Cod. de usuris*, docet Angel. Perusinus *in tract. de sequestris, num.4.* Pichardus *in §. præterea, Institut. quibus modis re contrah. oblig. num.10.* & tunc absque dubio periculum ad dominium etiam pertinet ex rationibus, & juribus supra adductis, cum semper dominium in eo remanserit, non in sequestro, ut pluribus adductis tradit. D. Ioan. del Castill. ubi *proximè num.23.* quinimò & possessio, ut *in l. interesse puto, ff. de acquirend. possession.* Menoch. *de retinend. possession. remed.3. ex num.88. usque ad numero* 100. Corrasius *Miscel. Iuris lib.3. cap.2. num.12. cum tribus seqq.* cui resolutioni non adversabitur text. *in dict. l. licet, §. rei depositæ, ff. depositi, & in cap.1. de sequestration. possess. & fructuum:* in quorum conciliatione immorari fas non erit, cum de ea latè egerint Charond. *verosimilium, lib.3. cap.6.* Cujac. *lib.9. observation. cap.33.* Duaren. *de sacris Ecclesiæ ministris, lib.3. cap.10.* Robert. *lib.4. sententiar. cap.6.* Petrus Gregor. *lib.23. syntagmat. juris cap.3. num.10.* Pichar. *in §. præterea, num.22. Instit. quibus modis re contrah. obligat.* D. Ioann. del Castillo ubi *suprà ex n.15.*

46 Et in depositio Judiciali diminutionem monetæ non periculo Depositarij, sed domini ad quem pecunia pertinebat, addere in pluribus litibus obtinui, nisi in eis in quibus probatum sterit pecuniam in negotiatione ambulasse, nec stantem permãsisse.

Et idem in pecunia quæ pro redemptione † alicujus census fuit parti oblata, & ipsa acceptionem renuente, per Judicem deponi apud aliquem fuit jussa, quia tunc depositio rectè facto, periculum ad eum qui recipere pecuniam debuit, spectabit, ut resolvit Felician. 2. *tom. de censibus lib.4. cap. unic. num.6.* ibi: *Sed si deposita sors periret cujus periculum dicendum esse perire, & distinctione difficultas absolvenda est, ut si creditor juste recusaverit depositum recipere, debitori pereat, si minus creditori,* & *l. qui decem in princip. & l. creditor. oblatam in principio,* & utrobique Bart. & DD. communiter, *ff. de solution. l.1. Cod. de susceptor. & Arcariis, lib.10.* plurimos in eam sententiam recensel Tiraquel. *de tract. conventionali, §.4. gloss.6. num.34.* illam sequutus consensit Petrus Folerius, *dict. vers. instrumentum gratiæ, n.50.* & ita obtinui in causa & lite Villæ de Rus, † contra Com- 48
mitem de Villamor super depositio sortis principalis cujusdam census, decem septem millia ducatorum, quod ego totis viribus legitimè esse factum contendebam ante editionem pragmaticæ diminutionis & reductionis prædictæ monetæ, ac per consequens, periculum ejus ad Comitem spectare debere, ex suprà relatis legibus & doctrinis.

Et licèt aliquantulum divagari videtur, inter alia obstacula quæ illi depositio opponebantur, illud potissimum & disputatione dignum fuit valdè controversum & ventilatum, quod depositum † prædictæ 49
quantitatis non fuit Comiti personaliter intimatum, nec potuit, quia Comes tunc temporis, ex delegatione Regia Ducis Generalis officio inserviebat in Fortalitio de *Larache*, quod licet hujus Regiæ Coronæ dominio subsit, longe tamen ab Hispaniæ Regno distat, & in territorio Africæ situm manet; cum tamen conditione expressa obligationis census cautum erat, quod solutio monetæ, cum de redemptione census ageretur, Matriti esset facienda, ac Comiti vel illius successori in majoratu intimanda, & apud Thesaurarium villæ pecunia esset deponenda. Unde in facto contingit, quod cum Comes absens, & exter à Regno esset, præstata absentiæ informatione, bonis ejus fuit defensor creatus, cui tale depositum loco Comitis fuit intimatum, & cum hac intimatione, pecunia jussu Judicis apud Thesaurarium fuit depositia, & post undecim dies pragmatica diminutionis monetæ fuit promulgata.

Vt autem periculum diminutionis Comes

mes vitaret, ex parte ejus objiciebatur, quod
50 talis † intimatio, ut depositum fieret, necessario ei in persona fieri debebat, quando quidem certo certius constabat in prædicto Fortalitio esse, ubi copia ejus haberi poterat, & in suum dictamen licenciatus Perez del Pulgar, & Dominus Didacus Nuñez del Castrillo, doctissimi, & peraccutissimi Advocati, qui partes Comitis agebant, inter alia, *decisionem* 15. Gamæ Lusitani expendebant, junctis pluribus adductis per suum additionatorem Flores de Mena virum doctrina, & erudictione laudabilem, Carrione natum (unde & ego ortus sum) in qua decisum manet absentem ab his Regnis, in loco quantumvis remoto, & distanti, etiam apud Indos, dummodo sedes, vicinitas aut habitatio ejus nota, & certa sit, necessario personaliter citandum esse, ex juribus & rationibus ibi perpensis, & à me ex animo brevitatis causa omissis.

Ego tamen defensorem ei creari in hoc casu posse, & prædicto defensori intima-
51 tionem † pecuniæ oblatæ factam sufficere, ut depositum post eam factum firmiter exequentibus administrabam: & primo ex eo quod quando lis movetur contra
52 absentem à Regno, defensor ei † creari debet cum quo acta fiant, & intimationes, quæ alias in persona fieri debebant, *ex gloss.* communiter approbata per text. ibi: *in l. ab hostibus, ff. ex quibus caus. majores*, & de jure nostro Regio est textus formalis, *in l.* 12. *tit.* 2. *part.* 3. ibi: *Vegadas ay que captivan, o no son en la tierra aquellos contra quien el demandador quiere fazer su demanda, o mueren sin herederos, por quien ande fincar sus bienes desamparados, o porende el que quisiere facer tal demanda, como esta de pedir al Iuez del lugar que de quien guarde en aquel pleyto, los bienes de aquel a quien quiere demandar, e el deberlo fazer, e esto es por que su señor non seria, y para responder non otro por el, e quando tal guardador fuere dado, puede entrar en Iudicio con el, e todo quanto razonare, o ficiere por el derechamente, e sin engaño sera valedero tambien como si estuviesse delante aquel cuyos fuessen los bienes*, ubi Gregor. Lopez *in verbo, que captivan*, tradit Bald. *in l. cum proponas, Cod. de bon. Autorit. Iudic. possidend.* Menoch. *de arbitr. Iudic. lib.* 2. *centur.* 2. *casu* 150. Suarez de Paz *in sua praxi tom.* 1. *part.* 3. *num.* 5. Ioann. Guttierrez *de jurament. confirmatorio*, 1. *part. cap.* 23. *n.* 5. & 6. qui firmiter tenent ad creandum hunc curatorem, seu defensorem non esse necessarium præcisè absentiam extra Regnum, sed satis esse extra Provinciam vel territorium, ubi fieri debet Iudicium, idem Ioann. Guttierrez *lib.* 1. *practic. quæst.* 133. *super intellectu legis*, 19. *tit.* 20. *lib.* 4. *novæ Recopil.* in illis verbis, *Y dados los dichos pregones, sea citado el dicho deudor, para el dicho remate en su persona, si pudiero ser avido.* Ubi resolvit non esse debitorem perquirendum, vel citandum personaliter si extra Provinciam abfuerit; Parlador. *lib.* 2. *rerum quotidian. cap. fin.* 5. *part.* §. 9. *n.* 14. Secundo & non leviter, quia nullus in jure arctatur, ut cum maximis sumptibus & expensis † quærat adversarium absentem, 53
ut cum eo litigij concertationem (quam intendit) ineat, ut colligitur ex textu eleganti, *in l. Sed & hæpersonæ*, 35. §. *non solum, ff. de Procuratoribus*, ibi: *Cæterum cogi eum etiam in Provinciam de Roma abire, vel è contrario, vel à Provincia in aliam Provinciam, & defendere durum est.* Conducit text. *in l. idemque*, 16. *versic. sed hoc, ff. pro socio*, gloss. *in l. feminas, ff. de Procuratoribus*, docet Rodericus Suarez *in l.* 2. *tit. de los emplaçamientos, lib.* 2. *fori legalis*, §. *ulterius quæritur, num.* 4. ubi ex ipsamet ratione contendit debitorem principalem, extra territorium vel Provinciam absentem exequendum non esse; Gregor. Lopez *in l.* 9. *tit.* 12. *part.* 9. *gloss.* 1. *& in l.* 11. *tit.* 7. *part.* 3. *in verb. de ymbiar superonero*, Ioan. Guttierrez *dict. cap.* 28. *de jurament. confirmat.* 1. *part. num.* 4. cum tamen certissimum sit quam ingentes sumptus necessario causarentur, si esset mittendus nuntius ad citandum absentem extra Regnum, & quam difficilis esset aditus circa personam Comitis in tali Fortalitio existentis & tam magno inservientis officio, ut ei quidquam intimaretur, & quod tempus in hujusmodi intimatione facienda deliberetur.

Tertiò in casu litis de qua contendebatur, fortius urgebat consideratio, quia concilium Villæ de Rus depositum pecuniæ, super cujus intimatione controversia fuit exorta, ad redemptionem census, † 54
cujus obligatione premebatur, fecit; quæ utique redemptio tam ex natura actus quam ex expressa partium conditione in censu posita, remorari, ex temporis intervallo non poterat, ut est plusquam notum, ut docet Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 9. *n.* 8. *versic. postremo*, & prosequitur latè Gaspar. Roderic. *de annuis reditibus, lib.* 1. *quæst.* 6. *num.* 44. *& lib.* 2. *quæst.* 10. *n.* 3. unde conditio intimationis faciendæ Comiti vel possessori

seſſori majoratus æquitate, & forma impoſita cenſetur, quæ conveniret naturæ actus, ut *in l. ita ſtipulatus*, 115. §. *item ſi quis*, ibi: *Et ipſius rei naturam, ff. de verbor. l. proculus, ff. de uſufruct. l. inſulam, ff. de præſcriptis verbis*; quia quod naturaliter ineſt pro expreſſa haberi debet quaſi ipſa natura loquente: Bald. *conſ.* 330. *col.* 1. *vol.* 3. docet Cravet. *reſponſ. pregonero, num.* 318. *& de antiquis temporibus*, 4. *part. num.* 222. Tiberius Decian. *reſponſ.* 57. *num.* 61. *vol.* 1. Menoch. *de arbitrar.* 1. *caſu* 199. *num.* 2. Oſaſc. *deciſ. pedemontan.* 95. D. Ioann. del Caſtill. *tom.* 5. *cap.* 86. *&* 87. *& cap.* 13. *tom.* 6. *num.* 20. quod ſi creditor cenſus abſens extra Regnum, perſonaliter eſſet citandus, libertas redimendi differebatur, & quodammodo difficilis admodum, & pene impoſſibilis reddebatur contra naturam actus, ut rectè animadvertit & ſummè commendat Feliucius 2. *tom. de cenſib. lib.* 4. *cap. unico, num.* 5. ibi: *Illud judicio meo eximium pondus & momentum habet, quod antea expenderam, ſcilicet redimendi facultatem in eadem libera debitoris voluntate nullo modo poſſe amitti, auferri, reſtringi aut coarctari.*

Quartò in caſu propoſito, id eſt de mente † Roderici, *lib.* 2. *de annuis reditibus, quæſt.* 15. *num.* 55. *&* 56. Quibus utique fundamentis non obſtare deciſionem Gamæ cum ibi adductis, & per Flores Diaz de Mena *in addictione ad eam*, firmiter intendebam; nam jura, & DD. ab ipſis adducti procedunt in diverſo caſu, nempe, quando quis de novo litem movere intendit contra abſentem de cujus domicilio & habitatione non dubitatur; tunc enim nihil mirum quod perſonaliter citari debeat, ut jam ſubjeci, an verò contendere velit, ut in l..... & ex rationibus *ibi* adductis. 55

Nec iterum pro parte † Comitis illud, in quo etiam innixi Advocati ſui pedem firmabant, Comitem utpote juſſu Principis, & Reipublicæ cauſa abſentem à Regno, ut præſentem judicari debere, vel ſaltem reſtitui poſſe adverſus æſtimationem factam cum defenſore nominato vel curſum temporis eum conſtituentem in mora, ut *in l.* 1. ubi notant, Bald. *Cod. ex quibus cauſ. majores & in l.* 2. §. *legatis*, & *in l. ſi quis in legatione*, ubi notat Barb. *ff. de judic. & in l. penult. verſic. ultim. ff. de legationib.* proſequitur latè Bonifacius Rugerius, *conſ.* 2. *per tot.* 56

Sed reſpondebam multipliciter & primò quod reſtitutio † non fuit petita, ſecundò quod etſi petita eſſet abſentia Reipublicæ cauſa vel juſſu Principis, qui ejuſdem regitur metis, & clauditur cancellis, ut per Cevall. *conſ.* 4. *n.* 4. non præſtat excuſationem in caſibus, in quibus potuit, quis Procuratorem vel latorem relinquere, ut *in l. fin. Cod. de juriſdict.* Rogerius *dict. conſ. ex num.* 5. Tiberius Decian. *reſponſ.* 121. *n.* 24. *vol.* 3. ubi ait quod quando quis poteſt removere impedimentum abſentiæ & non removet mittendo vel relinquendo Procuratorem, & non facit, ſibi eſt imputandum ex Doctrin. Barthol. *per illum text. in l. ſed & ſi per Prætorem*, §. 1. *verſic. ſed nec ad eos, ff. ex quibus cauſ. majores*, ubi probat, quod non dicitur impeditus, qui de facili impedimentum removere poteſt, & id ipſum tradit *in l. quibus diebus*, & plura in propoſito congerit Ignatius Diaz del Villar, *in ſua Sylva reſponſ.* 2. *lib.* 1. *n.* 47. 57

Tertiò quod reſtrictio ob abſentiam † cauſa Reipublicę cenſebatur, quando foret læſus, vel actus ſic fieret, dicto quod non adfuiſſet, ut *in l. his qui Reipub. cauſa antepenult. ff. ex quibus cauſ. majores*, docet Socin. *conſ.* 116. *in præſenti conſultation. à n.* 3. *vol.* 4. Tiberius Decianus *reſponſ.* 69. *vol.* 2. *num.* 9. 58

Sed, ut intra limites noſtræ materiæ includamur, & ad propoſitum à quo digreſſi fuimus, reverſum faciamus, hic diſputanda ſe offerebat quæſtio illa, utrum Theſaurarius pro pecunia Regis, vel depoſita, ſibi à latronibus † furto ſubtracta teneatur, an vero allegans & probans caſum furtivum, immunis ſit. Qua de re latiſſimè agit & per argumenta & rationes ſubtiliter procedit Burſat. omninò videndus, *dict. conſ.* 325. *tom.* 3. nec enim in hac & aliis ſimilibus quæſtionibus latiſſimè per eum *ibi* agitatis immorari fas eſt, cum *ibi*, & dubia, & reſolutionem accipere vales. 59

Unde cum Comes etiam ſi Matriti adeſſet neceſſariò teneretur recipere, nec recuſare ullo modo poterat, conſequenter dicebam nullam ineſſe, nec potuiſſe conſiderari ob abſentiam læſionem, ut talis reſtitutio concederetur, & ita obtinui, & quia articulus iſte in Curia anceps fuit reputatus, & ad ſecundam Aulam remiſſus, obiter circa quæſtionem periculi diminutionis monetæ quoad pecuniam depoſitam, hanc litem & Regales Senatus deciſiones memorare non erubui.

Verùm pro Coronide hujus Capitis ſcias quomodo Theſaurarius, † ſcribere in ſuo libro debeat, & qua forma & ſtylo 60

pecunias, quas intuitu ſui officij recipit, attente advertas velim quæ in propoſito ſummaque cura, & ingenti ſtudio retulit, & cumulavit Petrus Surdus *dict. conſ.* 391. his verbis, *Convenire porrò non poſſunt cum Alciato, qui* in conſ. 100. num. 12. & ſequenti, *voluit Theſaurarium non teneri ſuper libro ſuo ſcribere ſpecies monetarum receptas, ſed ſat eſſe ſi ponat earum valorem juxta tempus quo illas recipit, id quod Poſt firmat etiam Burſat.* dict. conſ. 395. num. 1. uſque ad 12. *movetur autem eorum uterque, quia nec in legibus, nec apud DD. reperitur cautum quod eo modo libri componantur; quandoquidem rationum liber componi ita debet, ut intelligantur omnia ſingulariter, non in ſumma aut in confuſo, adeo quod ex eo cognoſci poſſit veritas, & falſitas deſcriptorum*, l. antepenultim. ff. de condit. *& demonſtrat.* Bart. in conſ. 150. *Cum prædicta examinarent*, in fin. vol. 1. *Socin.* verſic. 113. num. 3. & 4. volum. *eo quod ſigillatim deſcribi debent omnia, & dicit Angelus*, in conſ. 277. num. 6. *quem ſequitur Socin.* in locis citatis, *ita debere eſſe clarum librum ut deprehendi poſſit an probæ vel improbæ rationes ſint in eo relatæ, Plot.* in tract. de inſtitut. Iur. §. 9. num. 31. *& dicit Bart.* in l. comperimus, Cod. de navicula, lib. 11. *quod liber officialis continere debet ſingulariter omnia ita quod contineantur allegat.* l. neminem, Cod. de ſuſceptoribus, *Socin. Iunior.* in conſ. 148. num. 6. & ſeqq. volum. 1. *ubi dicit deſcribi debere omnia apertè & diſtinctè, ut ſingula valeant decerni, & quod diſcriptio fieri debet ſingulariter. Roland. latè alios allegans*, in conſ. 48. num. 20. volum. 1. *& præter eos Decius* in conſ. 110. num. 8. & ſeqq. *Decian.* in conſ. 85. num. 25. volum. 2. & latius in conſ. 49. num. 18. vol. 3. *ubi addit Roman. Gail. Paris & Cratian. Menoch.* de arbitr. Iudic. caſu 209. num. 14. *Sed non poteſt dici ſingularis, diſtincta, & aperta deſcriptio pecuniarum, quando ejus forma vel ſpecies non deſignatur, itaque cum plurimum differat auream & argenteam recipit monetam, cujus idem valor extrinſecus in Regione paſſim ſolo etiam temporis curſu mutari ſolet, an vero deteriori liga vel ære contaminatam exigeret, dignoſci poſſit, an eam recipit cujus valor augetur vel aliam de cujus argumento nihil eſt ſperandum, præterea liber rationis continere debet omnes res, ut dicunt prædicti, DD. ut videmus idem eſſe in inventario; quia in eo debent omnia deſcribi, & ſi quid omittatur pro eo in litem juratur*, l. fin. Cod. de arbitrar. tutor. l. tutor. qui reportorium, *ubi Bart.* col. penultim. ff. de adminiſtr. tut. *Corn.* in locis præcitatis, *Ruin.* in conſ. 29. num. 11. verſic. & ex alio etiam, vol. 5. *Caſtro* in conſ. 124. colum. final. vol. 1. *Plot.* in dict. §. 5. num. 28. *Phanuc.* in tract. de inventar. part. 3. n. 30. *& paria ſunt admittere bona vel adſcribere, ſed non perfecto, nam in tali caſu juratur in litem perinde ac ſi non fuiſſet aliqua facta diſcriptio, Bart.* dict. conſ. 150. *Socinus & alij apud Plat.* in dict. §. num. 29. in fin. *& in inventario poni debet clare & diſtinctè pondus, numerus, menſura, qualitas & quantitas*, l. ſi quis intra, Cod. de bon. præſcript. *ubi Bald. notat, & dicit Bart.* in dict. l. tutor. qui reportorium col. 2. *quod rerum ſigna deſcribi debent, repetit. Papa* in forma libelli quo agit ad red. ratio. colum. 3. verſic. adhuc quæritur, *& talis fieri debet diſcriptio quod creditor relevetur ab onere probandi, & poſſit ex ea ſola convenire Adminiſtratorem, ut inquit Caſtro* dict. conſ. 124. in fin. vol. in 1. *ubi allegat.* gloſſ. 3. *& Bart. Plot. qui alios citat.* dict. §. 5. num. 29. verſic. & ſi ex ipſis inventariis, *Roland.* in conſ. 3 num. 43. vol. 2. & in tractatu de inventariis in tercero, verſic. omittendum quoque, num. 2. fol. mihi 79. *latè etiam Phanuc.* in dict. tract. part. 3. num. 30. *& in prædictis locis inferunt ad æſtimationem, & alias qualitates: at ſi Theſaurarius in lib. non deſcribat qualitatem & ſpeciem monetæ, non poterit Princeps in exigenda ratione cognoſcere, an fideliter res geſta fuerit, ſed cogitur probare quas, & quantas ille receperit monetas, ex quibus potuerit lucrum fieri circa allagia vel extrinſecum valorem, & cum jura dicant quod qualitates omnes ſunt annotandæ, inferri poteſt quod etiam ſpecies monetæ poni debet, eſt enim qualitas, intelligo tamen de monetis ex puro auro, & argento, & his tantum quorum extrinſecus valor hac Regione creſcere ſolet curſu temporis tantum, nulla accedente alia ratione, & ſic de illis, quas ſic deſcribi poteſt intereſſe Principis, ſic enim ſervandum eſſet in rebus quorum valor in tempore augetur, vel minuitur, puta in bovibus equis, & aliis animalibus: certè ſi in illis deſcriptio fieret ſine qualitate, non eſſet recta, & quamvis dicta jura loquantur de inventariis, eadem eſt ratio in libro rationum, qui quod ejuſmodi officiales vices tenent in inventariis, quinimo etiam in his, qui ultra librum faciunt inventarium liber ipſe eſt loco inventarij & ſi quid in inventario omiſſum eſt, habetur pro deſcripto ſi in libro ponatur, ut per Ioann. de Prato* conſ. 93. *inter conſilia Calcan. & Iacob. de Grachis* conſ. 95. eod. in loco *Cravet.* in conſ. 275. num. 12. verſic.

&

Et in terminis, & in conſ.931. num.1. *Vbi addit ornium & non poteſt diverſitatis ratio aſſignari, quare officialis vel Adminiſtrator quivision teneatur in libro deſcribere qualitates rrum, quæ ad ejus manus pervenerunt, ita ut & toto libro convinci poſſit, deſignant igitur Alciat. & Burſat. dicere, quod non reperiur in jure deciſum quod teneatur Theſauranus deſcribere ſpeciem monetæ, quoniam ſatis reperitur, cum dicant jure teneri eum omne qualitates deſcribere, & librum taliter onficere, quod ex eo ſolo fundetur domini intentio & non dicatur in lege omiſſum id quoo ſequitur ab expreſſo: Socin.* in l. hæreds mei, §. cum ita, num.11. ff. ad Trevel. Paris in conſ.66. num.62. volum.3. *Cravet.* conſ.149.num.11. *Roland.*conſ.27. num.34. volum.4. *Rem.* conſ.37. num.17. *Menoch.* in conſ.24. num.15. *Sicut nec in illud in quo militat eadem ratio, Oldrad.*dict. conſ.214.col.7.poſt med.*Bald.* in conſ.95. col.4.*Tiraq.*de retract.conſang. §.2.gloſſ.1. num.19. *Socin. Iunior.* conſ.128. num.190. vol.1. *Paris* conſ.16. num.24. vol 3. *Craver.* conſ.130. num.7 *Menoch.* de arbitr. Judic. caſu 63. num. 10.*in facto autem cum lex dixit omnes qualitates eſſe diſcribendas, neceſſario deberi inferri quod deſcribatur monetæ ſpecies, quæ eſt qualitas, & ſatis eſt dixiſſe in genere de omnibus qualitatibus, tantum enim operatur generalis diſpoſitio circa contenta in genere, quantum ſpecialis circa particularia*, l. ſi dico in fin. ff. de adminiſtration. tut.*gloſſ. magna*, in l. ſi his qui, ff. de jur. fiſci text. in l. filiusfam. §. Divi num.96. de legat.1. *Roland.* conſ.62. n.38. vol.2. *Sic cum eadem militet ratio in ſpecie pecuniæ, quæ in cæteris aliarum rerum qualitatibus, ut ſuprà dixi, non dicatur omiſſum ſed comprehenſem in lege.*

Et tandem ut colophonem capiti huic imponamus, illud meminiſſe etiam juvabit, quod ſi pecunia Judicis juſſu, apud
61 Theſaurarium vel Depoſitarium † conſtituta & depoſita, iterum ad petitionem alterius creditoris ſequeſtrari videatur, & Depoſitario, ſeu Theſaurario Judicis mandato intimetur, quod eam retineat, nec abſque ejus ordine alij tradat, tunc in iſto caſu ſi quilibet ex creditoribus ſententiam conſequatur, ut ſibi ſolutio fiat, Theſaurarius aut Depoſitarius prædictâ ſententiâ requiſitus non tenetur, ſtatim ſolvere niſi compulſus à judice, & proteſtatione vel appellatione ab ejus mandato interpoſita, alias non rectè ſolvit, ſed potius periculum ſuberit, ut *in l. ait prætor.7. §. permittitur verſic. Quod tamen, ff. de minoribus*, ibi: *Quid tamen ſi Prætor decernat ſolvendum eſſe ſecurum dubitari poteſt, puto autem ſi allegans minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum,* docet Parlador. *lib.2. rer. quotid. cap. fin.5. part. §.17. n.7.* Ioan. Guttierrez *lib.1. practic. quæſt.113.* Avendan. *in dictionar. verb. fuerza*, quæ eſt veriſſima opinio, & amplectenda, quidquid Afflict. *deciſ. Napolit.150. num.20.* arguere tentaverit, & inde quæ in propoſito adducit Didac. Perez *in l.1. tit.10. lib.3. ordinament. quæſt.15. col.1144.* Aceved. *in l.13. tit.9. lib.3. novæ Recopill.* Et regulariter quodlibet † depoſitum Iudiciale abſ- 62
que juſſu Iudicis revocari non poteſt, nec pecunia ſeu bona deponenti vel alij ſunt reſtituenda, *l. ſi oleum in princip.* ubi gloſſ. Bart. Bald. & alij, *ff. de dolo*, docet in terminis Paul. de Caſtro *in l. receptam, n.3. Cod. de uſur.* ubi quod ſi Depoſitarius rem reſtituat ſine judicis autoritate non liberatur, Romanus *conſ.287.* Tiraquel. *de retract. conventional. §.4. gloſſ.9. num.2.*poſt Bald. *in l. fin. num.7. in fin. verſic. Item nota quod ſufficit depoſitario, Cod. de reb. Auth. Jud. poſſit.* Paris ad Bart. *in l. acceptam*, & ibi Salicet. *n.2.*

Cui reſolutioni nihil oberit text. *in dict. l. acceptam*, huic enim in propoſito non ſingulariter ſatisfacit Petrus Surd.omninò videndus, *conſ.383. vol.3. num.30. ibi:* quia textus non dicit quod liceat Depoſitario reſtituere depoſitum, ſed quod debitor non poteſt facto depoſito conveniri à creditore, niſi in caſu quo depoſitum recipit, quod eſſe poteſt de facto non de jure, ita Bald. *ibi num.4. verſic. ſi autem eam*, & idem dicit Salicet. *ibi num.2.* intelligendo de recuperatione facti non juris.

Secundò reſpondetur quod ſi Bartol. ſenſit † contrarium, ejus opinio eſt falſa & 63
contra eum ſtant Caſtr. Rom. Salicet. Bald. rectè reſolvitur, niſi eadem interveniente autoritate, ut per Caſtr. *dict. l. acceptam num.3.* quod dum textus loquitur de reſtitutione depoſiti, intelligit ſi facta ſit juſſu Judicis, quæ intelligentia admitti etiam debet, ut concilientur contrariæ Doctorum ſententiæ, cum non textus loquatur de reſtitutione intelligi debet, de ea quæ facta ſit legitimè ſecundum regulam, quod omnia ſupponuntur habilia cum de uno diſputamus, §. *in extraneis Inſtitut. de hæred. qualit.* & *differt, l. qui in teſtament. in princip. ff. de teſtam. cap.2. de ſtat. & qualit. in 6.* & hoc modo etiam reſpondetur ad illud objectum quo dicebatur DD. dicentes depoſitum repeti poſſe non aliter

intelligi poſſe, quam de judiciali ex quo non valet depoſitum, niſi factum ſit juſſu Judicis Sal. *l.1. in princ. Cod. qui poſt in pign. habeantur*, *fol.*108. ut per Alberic. *dict. l. acceptam*, *num.*8. Bald. *dict. num.*2. Alex. *conſ.*75. *num.6. vol.*7. Roland. *in conſ.*63. *num.*3. *&* 32. *vol.*1. Menoch. *de arbitrar. Iudic. caſu* 118. Nam etiam illi loquentes de repetitione intelligi debent, accedente Iudicis authoritate, ſed fruſtratoria eſt hujuſmodi diſceptatio, quia in judiciis ſequi debemus Doctorum ſententias & deciſiones, quæ in terminis definiunt controverſias, & ideo cum clara ſit Caſtr. & aliorum deciſiones non eſt per argumenta ab ea diſcedendum.

64 Salarium † Depoſitario Generali, etſi ſuapte natura gratuitum officium ſit, ut *in l.*1. *verſic. gratuitum*, *ff. mandat. l.*1. §. *ſi veſtimenta*, *ff. depoſiti & l.*2. §. *penult. ff. vi bonor. raptorum*, Didacuz Perez *in l.*1. *tit.*10. *lib.*3. *ord. gloſſ. verſic. Quæro octavo*, tamen ſpeciali Schedula ſeu proviſione Regia ſolet ex bonis & reditibus Concilij oppidi ſeu univerſitatis perſolvi, ex Doctrin. Angeli, *in l. intereſſe puto*, *ff. de acquir. poſſeſſ. Authent. text. in l. fin. Cod. de bon. authent. Iudic. poſſit*, & ita teſtatur Avendaño 2. *part. per tot. cap.* 10. *n.*17. *verſic. decimo tertio*, *lib.*5. *politic. cap.*4. *num.*32.

65 Sed dubitare ſæpius vidi, utrum † Depoſitarius pro reſtitutione & ſolutione depoſiti, ſi noblis eſt, vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeat, ut pro debito civili incarcerari non poſſit, tale privilegium in hoc caſu amittat, & eo potiri non poſſit. Et ſanè privilegio potiri non debere ex eo probatur, quod nobilis vel agricola, licèt ob debitum civile regulariter incarcerari non poſſit, ut probatur *in l. miles*, ubi communiter notatur, *ff. de re judic. l. medicos*, 6. *Cod. de profeſſorib. & medic. lib.*10. & argument. *text. in l.*3. §. *tutores qui reportorium*, *verſic. Sed ſciendum eſt*, *ff. de ſuſpectis tutoribus*, & *in l.*3. *cum tribus ſeqq. & in l.*14. *tit.*2. *lib.*6. *Recopill.* ibi: *Que ningun hidalgo pueda ſer preſo, ni encarzelado por deuda que deba*, *l.*79. *Taur.* ibi: *Omnes ſcribentes*, Covarr. *lib.*1. *variar. cap.*1. *num.*14. & *in cap. quamvis pactum in initio*, *part.*2. *num.*5. Dueñas *regul.*275. *limit.*3. Baëça *de inope debitore cap.*16. *num.*7. Otalora *de nobilit.* 5. *part. cap. ultim. num.*2. Ioann. Garc. *de nobilit. gloſſ.*1. *num.*8. Guttierrez *de juram. confirmator. part.*1. *cap.*16. *num.*1. Narbona *in dict. l.*14. *tit.*2. *lib.*6. Collantes *in pragmatica agricolarum*, *lib.*2. *cap.*16. Ignáius del Villar. *in loco Statij referendo*, *ſuprà citati:* tamen communiter agnoſcunt rectè poſſe agricolam, vel nobilem prodebito ex delicto, vel quaſi delicto deſcendente, incarcerari, & expreſsè ita deciſum extat, *in dict. l.*79. *Tauri*, ibi: *Que no aya lugar ni ſe platiquen, ſi la tal deuda deſcendere de delicto, quaſi delicto, antes mas que por las dichas deudas eſten preſſos*, ne occaſione talis exemptionis invitarentur, & proniores ſint ad delinquendum, & ut pœnæ incarcerationis metu, dolos fugiant, & delicta perhorreſcant, ut conſideravit Matienz. *in l.*6. *tit.*8. *lib.*5. *Recopill. gloſſ.*1. *num.*4. Unde nobilis, vel agricola, qui bonis ceſſit, ſecretè bona occultavit, privilegium exemptionis carceris amittit, ut *in l.*4. *tit.*15. *part.*5. ubi gloſſ. verb. *mal meterſe*, & idem erit ſi ante capturam ſtudiosè & in fraud. creditor. notat Anton. Gomez *in dict. l.*79. *Taur. num.*2. *& tom. variar. cap.*11. *num.*52. Guttierrez ubi *ſuprà num.*24.

Privilegium enim videtur † amittere, 67
qui eo abutitur, *in cap. privilegium*, 1. *quæſt.*3. §. *fin. ſin vero*, *Cod. de jur deliber.* ibi: *Nec enim beneficio Principis debet perfrui, qui mandatum ejus contemnit*, Tiber. Decian. *l.*8. *cap.*3. *tom.*2. *tract. crimin. num.*62. Unde maritus ob dolum † privatur privilegio reverentiali quod habet regulariter & ei competit adverſus uxorem, ut ſentit Aretin. *in l. alia*, §. *eleganter*, *col.*2. *in princip. ff. ſolut. matrimon.* & facit textus *in l. penult. ff. de jur. dot.* ibi: *Quid enim ſi ſocer ſpecie futuræ dotis induxerit generum, & cum ſciret ſe præſtare dotem non poſſe, id egerit, ut genero inſidiaretur*; juncta gloſſ. *fin.* quæ ita ait: *merito enim in ſolidum tenetur*, idem & de marito, & de ſocio dicitur, ubi dolum commiſerint, ut in ſolidum condemnentur, *l. etiam & l. ſi conſtante*, *&c.* Et maritus diſſipans doloſè bona ſua, amittit privilegium ne exequatur ultra quam facere poſſit; ut *in l. etiam* §. *licèt*, *ff ſolut. matrimon.* obſervat expreſsè Bald. Molet. *de dote*, *part. privileg.*14. Barboſ. *in l. maritum*, 13. *num.*101. *verſic. Quinto limita*, *ff. ſolut. matrimon.* & idem in nobil. vel agricol. neganti in contractu eſſe nobilem, & agricolam, ut argument. *text. in l.*1. *Cod. ad Macedon.* & *in l.*1. *Cod. ſi minor ſe majorem dixerit:* obſervant ſuprà relati, qui plura alia exempla tradunt, præcipuè Guttier. & Collantes *dict. loc.* Aceved. *in l. fin. tit.*21. *lib.*4. *novæ Recopill. n.*17. *&* 58. *& n.*70. *&* 88.

Nobilis

Nobilis vero ſeu agricola qui depoſitum
68 † non reſtituit, furtum committit, & bonam fidem non agnoſcit, ut *in cap.1. de depoſito, l. qui depoſitum, Cod. depoſiti, lib.1.§. qui furti, ff. de his qui notantur infam. l. ſi is cui de fart. l. ſi ſacculum, ff. depoſit. §. placuit, Inſtit. de oblig. quæ ex delict.* & in duplum in hac actione furti damnatur, §. *qua duplici, verſic. ſed ad furti Inſtit. de action. l.8. tit.3. part.5.* ubi Gregor. Lopez *gloſſ.2.* Ergo conſequens eſt, quod pro depoſito reſtituendo poſſit incarcerari.

Quam utique ſententiam & obſerva-
69 tionem † amplectuntur DD. ſuprà relati, præcipuè Narbona, & Collantes ubi *ſuprà num.32.* Montalv. *in l.7. gloſſ. magna, tit. 15. lib.3. fori,* Didacus Perez *in l.1. & individuo*, Ignatius del Villar *in Silv. reſponſ. lib.2. reſponſ.16. cap.2. ex num.38.* ubi limitat, ut non procedat in eo qui verè rem depoſitam non acceperit, nec conſtiterit, in uſus ſuos convertiſſe, etiamſi depoſitum inſtrumento publico confeſſus fuerit, ut ad legem Depoſitarij, prout cum nitore ſolet fieri, ſe obligaverit; nam is qui depoſitum non accepit ſed confeſſus fuit accepiſſe, verus Depoſitarius non eſt, & depoſitum factum & confeſſum non gaudet privilegiis veri depoſiti, ut tradunt Bald. Angel. Aretin. & Iaſ. *in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de verb. obligation.* Bald. *conſ.* qui plures refert, *in l.9. gloſſ.4. tit.11. num.4. lib.5. Recopill.* Carroc. *tract. de depoſit.1. part. cap.2.* Faquin. *controverſ. Iuris lib.2. cap.92.* qui tamen contrariæ opinionis plures ſequaces refert, D. Ioannes del Caſtill. *lib.3. practicar. cap.16. numero 9.*

CAPUT XII.

De Officio publici Horrei Depoſitarij, qui vulgo dicitur *Mayor domo del Poſito.*

SUMMARIUM.

1 *Fames magna, victuſque defectus quænam mala in populo creare ſoleant.*
2 *Horreum unde panis ſuppeditetur, potiſſimus modus eſt ad hominis ſuſtentationem.*
3 *Horrea publica reſque frumentariæ ordinabantur apud antiquos.*
4 *Horreorum publicorum uſus apud Romanos & à quo inventus fuerit.*
5 *Horrea publica plura habebant Romani, præter frumentaria.*
6 *Horrea publica vulgo* poſitos *ſeu* alhondigas *in Hiſpania non multum antiquitatis habent.*
7 *Depoſitarius publici Horrei à quo regulariter nominari debeat.*
8 *Depoſitarij publici Horrei officium nemo recuſare poterit.*
9 *Depoſitarius Horrei publici quibus dotibus exornatus eſſe debeat.*
10 *Fidejuſſores idoneos præſtare debet publici Horrei Depoſitarius, antequam ad officium admittatur.*
11 *Cautio juratoria non ſufficit publici Horrei Depoſitario ad hoc ut ad officium admittatur.*
12 *Depoſitarius Horrei publici tenetur librum ſuum habere.*
13 *Adminiſtrator quilibet qui rationem reddere tenetur, debet habere librum cum partitis dati & recepti, & ubi etiam deſcribantur ſinguli actus ſuæ adminiſtrationis.*
14 *Adminiſtrator ſi quid in libro ſcribere omiſerit in dubium Reipublicæ tenebitur.*
16 *Annonæ deſcriptio debet gratis fieri à Depoſitario, nec à vicinis pro ea facienda, aliquid extorqueri poteſt.*
16 *Depoſitarius Horrei tenetur cuilibet annonam & pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de ſumma vel quantitate recepta.*
17 *Apochæ factæ ab Adminiſtratore præſtatur plena fides contra ipſum Adminiſtratorem.*
18 *Adminiſtrator horrei publici ſecum debet habere unam ex tribus clavibus quibus arca præcludenda eſt, in qua Pecunia horrei reconditur.*
19 *Frumentum privatorum non poteſt ſuſcipi in Horreo publico ab ipſius Adminiſtratore.*
20 *Frumentum in Horreo publico poſitum, quidquid damni ex negligentia Adminiſtratoris patiatur, tenebitur ipſe perſolvere.*
21 *Depoſitarius ſi aliquid frumenti Horrei publici, vel pecuniam in arca depoſitam in proprios uſus converterit, vel autoritate ſua alicui mutuo dederit, quali pœna plectatur.*
22 *Pecunia publica nemo ad alium uſum quam deſtinatum, uti poteſt.*
23 *Depoſitarius qui frumentum Horrei publici, vel pecuniam ad ſuos proprios uſus convertit, præter alias pœnas tenebitur in quadruplum.*

24 *Depoſitarij Horrei publici officium debet tantum eſſe annale, niſi ſpeciali conſuetudine vel decreto Decurionum ex juſta cauſa facti, in biennium protrahatur.*

25 *Depoſitarius Horrei debet ſingulis annis rationem reddere.*

26 *Depoſitario Horrei publici debet aſſignari ſalarium moderatum.*

27 *Horrei publici Depoſitarius non debet lucrari incrementa tritici quæ vulgo dicuntur* Creces.

1 CUM inobedientia † populi, ſæpè ſæpius ex magna fame, & victus defectu oriri ſoleat, unde etiam tumultus, legum transgreſſiones & ſeditioſi conatus; ita Lucan. *in Pharſalia.*

Neſcit plebs jejuna timere.

Senec. *lib.*3. *Epiſtolar. adduci tum difficile quidem eſt, Quirites, ad carentem auribus ventrem verba facere, venter præcepta non habuit, poſcit, appellat.* & Caſſiodor. *diſciplinam ſervare non poteſt jejunus exercitus, dum quod deeſt ſemper præſumit armatus.* Vnde Ariſtotel. *lib.*1. *politicor. cap.*8. *& lib.*7. etiam *cap.* 8. affirmat præcipuum & eſſentiale cujuſque Reipublicæ & gubernationis ejus in abundantia victualium conſiſtere.

2 Horreum autem † quod panem ſuppeditet, princeps & potiſſimus modus eſt ad hominis ſuſtentationem, ut habetur in *Pſalmo* 103. ibi: *Et panis cor hominis confirmat:* docet Valles *in lib. de ſacra Philoſophia, cap.*27. quem refert Laſſart. *de gabell. cap.*7. *num.*20. ubi ait: ob excellentiam ratione victus, panem coctum exemptionem Gabellæ potiri, & ſufficiat pro ejus magna rei commendatione, quod *in oratione Dominica* JESUS-CHRISTUS, Magiſter noſter docuerit nos humiliter à patre cæleſti panem noſtrum quotidianum expoſcere, tanquam temporalium neceſſarium maximum, licet in altiori ſenſu de ſpirituali pane, talis petitio poſſit & debeat intelligi.

3 Quapropter ſemper res † frumentariæ, & ut publica Horrea ordinarentur apud priſcos fuit maxima cura, quorum antiquiſſimus uſus eſt inventus, ut habetur, Geneſ. *cap.*41. ibi: *provideat Rex virum ſapientem, & induſtrium, & præficiat eum terræ Egipti, qui conſtituat præpoſitos per cunctas Regiones, & quintam partem fructuum, congreget in horrea.* Quod utique conſilium ex ore Joſeph filij Jacob. prodit, de quo Philon. *lib.*3. *de Joſeph. propè fin.* Abulenſ. *quæſt.*2. *cap.*41. *ſuper Geneſ.* Pinera *in Monarchia Eccleſiaſtic. lib.*2. *cap.*12. §.3. Magiſter Villegas *lib.*2. *de Patriarch. & Prophet. in vita Joſeph. cap.*2. & poſtea Romani Horreis † publicis ſemper uſi fuerunt; & 4
primus eorum inſtitutor fuit Alex. Severus ſi credimus Lamprid. *in Alex.* Oroſ. *in l. ſi quis ex argentariis, num.*5. *ff. de edendo,* & ut hæc horrea creſcerent & non deficerent, cogebant Vicinos, ut certam partem tritici viliori pretio ipſis venderent; & ita intelliges textum illum, *in l. ſi pendentes, §. ſi quid in fin. verſic. Nam ſolent, ff. de uſufruct.* ibi: *Nam ſolent poſſeſſores certam partem fructuum municipio viliori pretio addicere.*

Sed Romani plura Horrea † publica 5
præter frumentaria habebant, in quibus aurum, gemmas, & argentum aliaque pretioſiſſima reponebant, præſertim quæ apud ſe tutam non eſſe timebant, ut *in l.*3. §. *effractura, ff de offic. præfect.* Vigil. *l. pignus,* 8. *Cod. de pignoratitia action. l. fin.* ubi Budeus *ff. de muneribus & honor.* Caſtillo de Bobad. *lib.*3. *politic. cap.*3. copioſè Aceved. *in l.*9. *tit.*5. *lib.*7. *Recopill.* (quæ habetur in legibus additis ad eam) ubi agit de Horreis frumentariis & de annona militari, provinciali, municipali, civili, quas ait eſſe Sinonyma, & quod omnes dicuntur *annona panifica*, & de origine panis fiſcalis & de teſſera, & de ſtella teſſera & ſtellatura, & de Præfecto annonæ & Ædilibus arealibus qui dicebantur Iudices panis proviſionis, & de Horreis Gallianis, & quare ſic dicta, & de pane gradili & dominatione, ejus *in principio ex num.*1. *uſque ad num.*10. incluſivè, quæ hic non repeto cum ſatis erudite ibi ſcripta ſint.

In Hiſpania autem † non multum anti- 6
quitatis habent Horrea iſta publica quæ vulgo dicuntur *poſitos* ſeu *alhondigas*, & à prudentiſſimo Philippo ſecundo Rege noſtro decimo quinto die Maij, anno 1584. Matriti fuit ſancita lex, quæ communiter dicitur *La pragmatica de los poſitos*, in qua certa forma pro eorum conſervatione, & augmento fuit, ſumma cum providentia, præſcripta, & inter alia plura, quæ in ea traduntur, ſpecialiter ſancitur quod Horreis, inter alia plura, publicis frumentariis conſtituatur, & aſſignetur quidam Depoſitarius ſeu Cuſtos, vel œconomus qui communiter dicitur, *Mayor domo del poſito*, de quo erit tantum noſter ſermo, & hujus capitis thema.

Et

7 Et iſte Depoſitarius † regulariter debet nominari à Decurionibus, ut per text. *in l.2. & in l.nominationum, Cod. de Decurionibus lib.*10. tradit Azeved. *ibi, num.*2. quod intellige, niſi conſuetudo ſit quod certæ perſonæ eligant officiales,ut ſuo loco diximus quod ſi Decuriones, vel lectores noluerint Cuſtodem vel Depoſitarium frumenti publicè nominare, dominus loci Prætor,vel Judex ordinarius poterunt per pœnas & multas, captis pignoribus, compellere,eos admonendo, ut *cap pervenit de immunitate Eccleſiar. verbo compellantur*, & *in l. fin. in princip. & in* §.1.*ff. de muneribus & honoribus*, vel aſſignato eis tempore ad nominandum elapſo, poterit Iudex facere nominationem, ut *in l. ſi eo tempore, ff. de remiſſionibus pign. & in cap.*1. *& per tot. de ſupplenda negligentia Prælatorum*, tradit Ripa *de peſte tit. de remediis ad conſervandam ubertatem, n.*102.

8 Nec quiſquam poterit excuſari † ab adminiſtratione hujus officij,ut tradit Bobad. *dict. lib.*3. *cap.*3. *num.*34. quod tamen intellige, ut diximus incap.ubi *de excuſationibus officiorum* ubi latè egimus.

Et talis Cuſtos vel Depoſitarius nomi-
9 natus debet † eſſe nobilis, prudens, fidelis, bonæ conſcientiæ, & magnæ integritatis, ut tradit Ripa ubi *ſuprà ex num.*1. *cum ſeqq.* & facit *lex* 1. *Cod.de condit. in public. Horreis*, ibi: *Nobilis, prudens, fidelis, optimè ſive conſcius pro integritate mentis apponatur cuſtos ac menſor*, tradit Bobadilla ubi *ſuprà num.*44. ubi notat & advertit fraudes aliquas, quæ ſolent ab aliquibus Arcariis, & Depoſitariis, in adminiſtratione annonæ patrari,quæ maxima cura vitari debent. Et debet iſte Depoſitarius,priuſquam admit-
10 tatur ad officium, præſtare † fidejuſſores idoneos, ut *in dict. pragmatica cap.*3. ibi: *El qual dicho Depoſitario de fianzas abonadas, que adminiſtrara, y tendra a ſu cargo el trigo que ſe le entregare, y dara buena Cuenta con pago todas las vezes, que le fuere pedida, y ſi las fianzas no fueren tales, o no las dieren,eſten obligados por el, los que le*
11 *nombraren*; nec ſufficiet cautio † juratoria in tali caſu, ut per Craver. *conſ.*31. *n.*4. *vol.*1. nam ubi fidejuſſio eſt de ſubſtantia actus vel de forma, non admittitur cautio juratoria; ita Ludovic. Roman. *in l.*2. *col.*3.*ff. ſolut. matrimon. & in conſ.*439. *in ult.dub.* ubi inquit, quod licèt ſit neceſſaria fidejuſſio in debitore petente à Principe dilationem, miſerationis gratia ad ſolvendum debitori ſuo, tamen ſi ea non reperitur non admittitur juratoria cautio, quod inquit probari ex notat. per gloſſ. *in l.*4. *Cod. de uſufruct.* ubi uſufructuarius qui tenetur fidejubere, verſus proprietatem de utendo,& fruendo arbitrio boni viri,*l.*1. *Cod. eodem tit.*non admittitur ad ipſam juratoriam cautionem,quia non reperit fidejuſſionem, cum de ſubſtantia uſusfructus ſit, quod præſtetur fidejuſſio, & Roman. ſequitur Iaſ. *in dict. l.*1. *in* 10. *limitatione, ff. qui ſatiſdare cogantur*,& additio ad Abbas *in cap. ex part. illation.*1 *in* 3. *limitatione de verb. ſign.* poterat etiam allegari gloſſ. *in cap. fin. de pignor.* ubi refert ita etiam tenuiſſe Azor. quam etiam opinionem defendunt, Iaſo Rip. Tiraquel. Riminald. Ruin. Bellon. Silvan.quos congerit Simon de Pratis, *de interpretatione ultimar. volunt. lib.*4. *dubit.*10. *num.*81. Ioann. Guttierrez *in l. nemo poteſt, num.*299. *ff de leg.*1. Andreas Gail.*lib.*1.*obſerv.*47.*num.*6 Mynſiger. *centur.*6.*obſerv.*48.Molin. *de Hiſpan. primogen. lib.*2. *cap.*16. *num.*44. D. Ioann. del Caſtillo *in tractat. de uſufruct. cap.*18. *num.*19.Azeved.*ſuprà dictam pragmaticam, in verbo de fianzas, num.*6. quod generale utique cenſeo, quotieſcumque pro officiis & eorum adminiſtratione lege cavetur, quod fidejuſſiones præſtentur.

Tenetur inſuper Depoſitarius iſte habere † ſuum librum, ut *in dict. pragmatica* 12
ibi: *Que aya dos libros,el uno tenga el dicho Depoſitario, y el otro el Regidor diputado, en los quales cada uno aſſiente el pan, que cada dia ſe ſaca, o por que mandado, aquien ſe da, y a que precios, y entrambos firmen las partidas, en entrambos libros; y que el Depoſitario ni el diputado no puedan dar pan ninguno, ni poner precio en el ſin orden ni mandado, del ayuntamiento.*

Et merito quia omnis Adminiſtrator, quæ reddere rationem tenetur,neceſſario debet † habere librum cum partitis dati, 13
& recepti; ubi etiam deſcribantur ſinguli actus Adminiſtrationis, ut *in l.*1. §. *officio, ff. de tutelis, & rationibus diſtrahend.* Socin. *conſ.*34.*num.*38. *vol.*1. Baëz. *de decima tutor. cap.*2. *num.*172. *deciſio Genuenſ.*187. *num.*2. in iſto autem libro verè omnia ſicut accidunt ſcribenda, & ſine ulla fraude aut dolo, & *in l. excellentia, Cod. de erogat. milit. annon. lib.*12. & ſi aliquid omiſerit † ſcribere in dubium Reipublicæ tenebi- 14
tur ex *dict.l.excellentia*, quam in propoſito ſingularem dicit Roman. *ſingul.*355. & hæc annonæ diſcriptio † gratis fieri debet, 15
nec à vicinis pro ea ſcribenda aliquid extorqueri poteſt, ut *in authentico de mandatis Principum deinde competens*, ibi: *Pro*

ubertate

ubertate neceſſariorum, juncto §. illud tamen, ibi: *Sed propter quandam occaſionem.*

16 Rurſus tenetur Depoſitarius iſte † cuilibet annonam, vel pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de ſumma, vel quantitate recepta, ut *in l. frumenta, Cod. de ſuſceptoribus & arcariis,*

17 *lib.* 10. Cui apochæ præſtatur plena † fides contra ipſum Depoſitarium ſeu Adminiſtratorem, ab eo quod contra ipſam apocham non poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, *l. in contractibus, §. quonam, Cod. de numerata pecunia, l.* 1. *Cod. de apochis publicis, lib.* 10. & notat Aceved. ubi *ſuprà in verbo, que aya dos libros, num.* 1.

18 Et ex tribus clavibus † quibus arca, in qua pecunia poſiti & Horrei publici reconditur, præcludi debet, unam debet Depoſitarius iſte vel Adminiſtrator ſecum habere, *ex pragmat. in principio*, ibi: *Y la otra un Depoſitario*, qui numquam poteſt in Horreo publico frumentum privatorum

19 † ſuſcipere, *l. frumenta; cap. de ſuſcept. præp. & arcarij, lib.* 10. ſub pœna quod frumentum ipſum in commiſſum incidat, *ex dict. pragmat.* ibi: *El dueño, o dueños de ello lo ayan perdido*, quod proſequitur, ut per Aceved. *in dictis verbis.*

20 Quidquid autem † damni frumentum in publico Horreo poſitum ex negligentia Suſceptoris patiatur, aut contraxerit tenebitur Depoſitarius perſolvere, ut *in l.* 2. *Cod. de conditis in publicis Horreis, lib.* 10. Ripa *de peſte ubi ſuprà num.* 11. *cum ſeqq.* Mexia *in pragmatic. taræ panis concl.* 1. *n.* 72. veluti ſi ob aliquam pluviam, madefactum fuerit, putrefiat, aut vermium burraginem, aut ſqualorem admiſerit, quod procedit etiam ſi Depoſitarius ſubſtitutum habeat, & incendium domus Horrei publici paſſum fuerit; ut tradit Menoch. *de arbitr. caſu* 39. *n.* 6.

Quod ſi Depoſitarius iſte vel Camera-

21 rius aliquid † frumenti Horrei publici, vel pecuniam in arcam depoſitam, & conſignatam in proprios uſus converterit, vel ſua autoritate alicui mutuaverit ju re, communi bonorum publicationis pœna plectitur, ut *in l. fin. Cod. de conditis in publicis Horreis, lib.* 10. Non enim pecunia

22 † publica ad alium uſum quàm deſtinatum quis uti poteſt, ut *in l. Parphipum*, ubi Platea *cap. de curtis publicis, lib.* 12. Palaz Rub. *in repetitione Capituli per veſtras notabil.* 6. §. 3. *in fin.* Ripa ubi ſuprà *num.* 18. ubi loquitur contra officiales qui de pecunia communitatis, & de frumento mercancias, & negotiationes faciunt, qui maximè ſunt puniendi, ut *in l.* 2. *cap. de his qui ex public. Collation. illa non uſurpant lib.* 10.

Et tenebitur etiam ultra prædictas † 23 pœnas Depoſitarius iſte in quadruplum, ut *in l.* 2. §. *quod frumentaria, ff. de adminiſtr. rerum ad Civit. pertinentium, l. fin. Cod. de con. frum. urb. Roman. lib.* 11. *& in l.* 1. *&* 2. ubi Bart. *Cod. de his qui ex pub. rat. pec. mut. accip. lib.* 10. quod apertè diſponit ex *Pragmatic. num.* 10. ibi: *Que no ſe pueda preſtar dinero, trigo ni Cebada del poſito fuera de lo que va dicho, ſo pena que ſi el dicho mayordomo, o otra perſona publica, qual quiera, que ſea, lo preſtare, incurra en pena de privacion del officio, que tuviere, y ſea obligado a volver, y vuelva lo que anſi preſtare con el quatro tanto, y en la miſma pena cayga el que lo reciviere preſtado, ſi fuere perſona, que tenga officio alguno, o voto en el ayuntamiento de la qual pena no ſe pueda eſcuſar el dicho Depoſitario ſo color de decir, que preſtò de ſu hazienda o de otra alguna.*

Et officium Depoſitarij iſtius debet eſſe † annale, & non ultra, niſi conſuetudine 24 ſpeciali, vel ex decreto Decurionum, ex juſta vel rationabili cauſa facto in biennium protrahatur, ut *in l. neminem, Cod. de ſuſceptoribus, & arcariis, lib.* 10. & tunc omnes debent conſentire, ut ſuo loco diximus, & probat Aceved. *in l.* 4. *tit.* 5. *lib.* 3. *Recopil.* & ſic ſingulis annis debet Depoſitarius iſte reddere † rationem, ut 25 *in dict. pragmatic. num.* 13. ibi: *Que cada año ſe tome cuenta del dicho poſito*; Quod proſequitur Aceved. ſuper illis verbis, quæ ratio ſemper revideri poterit, *ex pragmatica dict. ubi proximè*, ibi: *Con que los lugares donde huviere Alcaldes Ordinarios, que el Corregidor, o Alcalde mayor del partido ſi fueren de ſeñorio, puedan recivir ſiempre que quieren eſtas cuentas de ſu officio a inſtancia de alguna perſona y deſagraviar al poſito, en lo que eſtuviere agraviado.* Quod ſpecialiter procedit in hac adminiſtratione, cum aliis rebus rationes ſemel depoſitæ reiterari non debeant, ut *in l. ſemel cap. de locis publicis, lib.* 10. ubi notat Barthol. Ioan. Monachus, Archidiacon. & Ioann. Andreas *in cap. unic. de clerico ægrotante*, Socin. *conſ.* 92. *num.* 1. *vol.* 4. Pariſius *conſ.* 89. *n.* 1. *vol.* 1. deciſ. Genuen. 14. *num.* 1. & facit *lex* 51. *tit.* 5. *lib.* 2. *Recop.* ibi: *Y mandamos que de aqui adelante en ningun pleyto aya mas de unas cuentas, que ſe ayan de hazer por contadores*, Avendaños *de exequend. mandat.* 1. *part.*

part. cap.9. num.2. Escobar. *de ratiociniis, cap.44.*

Depositario verò isti debet assignari sa-
26 larium † moderatum, quia nemo suis sti-pendiis & expensis militare debet, ut per Rip. ubi *suprà num.209.* & ita sancitur *in dict. pragmatic. num.3.* ibi: *Al qual el ayuntamiento le señale un salario moderado,*
27 Non tamen debet † lucrari incrementa tritici quæ vulgo dicimus *creces*, ut docet Castillo de Bobad. ubi *suprà num.46.* qui materiam publici Horrei latè prosequitur, & ibi plura privilegia talis frumenti & panis publici congerit, *num.50. & 57.* sentit ad alia privata Horrea, & à vicinis privatis relicta, posse extendi; non tamen dispositionem & pœnas dictæ pragmaticæ, quæ tamen intelligi debet in Horreis publicis Regis. Et plures alias quæstiones, quæ circa Depositarium istum tanquam Administratorem publicum, in praxi occurrere possunt à nobis disputatas & resolutas invenies, *in cap. de œconomo civitatis & in cap. de officio depositarij & in cap. de officio Thesaurarij.*

CAPUT XIII.

De officio Custodis murorum, portarum Civitatis, Pontium, Itinerum seu Montium, Frugum vel Vinearum.

SUMMARIUM.

1 *Custodis officium circa varia versatur.*
2 *Custodes Regiæ personæ qui dicantur.*
3 *Custodes pupillorum & Carceratorum.*
4 *Custodis murorum vel portarum civitatis, villæ, fortalitij seu castelli munus antiquissimum est.*
5 *Custodia murorum & portarum civitatis quando præcipuè sit necessaria & ab ea nullus possit excusari.*
6 *Lis magna edisseritur in Pintiana Curia circa cujusdam pontis vel ostij villæ de Vilbao agitata inter Advocatos in ea habitantes, & Communitatem seu vicinos ejusdem urbis.*
7 *Afferuntur & perpenduntur rationes & jura pro Communitate facientia*, & num. seqq.
11 *Custodia ostij seu pontis cujuslibet civitatis munus personale est.*
12 *Advocati ab muneribus personalibus sunt immunes.*
13 *Advocati non tenentur suis expensis mittere substitutum, nec contribuere in collectis & distributionibus quæ fiunt ratione belli.*
14 *Quod intelligendum est de Advocatis, munere Advocati actu fungentibus; non vero de Doctoribus solum actu legentibus.*
15 *Milites armatæ militiæ ex dispositione juris immunes sunt ab munere personali, & ab omni ministerio quod possit illos avertere quoquo modo à sua militia.*
16 *Advocati debent gaudere exemptionibus quibus fruuntur Milites armatæ militiæ.*
17 *Advocationis ex labore quod lucrantur Advocati, quasi Castrense peculium vocatur, nec ususfructus spectat ad patrem.*
18 *Custodis ostij, pontis seu murorum urbis, officium extra tempus obsidionis impetus, aut invasionis hostium, inter sordidæ munera reputatur.*
19 *Fundamentis & juribus pro communitate Villæ de Vilbao allatis respondetur*, & num. seqq.
20 *Privilegiatæ personæ quod non comprehendantur in statu generali, regulare est.*
21 *Privilegiis in corpore juris clausis non censetur derogatum per clausulam*, non obstante quocumque privilegio.
27 *Custodum pontis sive ostij constitutio seu assignatio in partibus & finibus Regni sive per mare sive per terram, pertinet ad Prætorem illius districti, & specialius ac certius ad Decuriones.*
28 *Annei Ruberti Doctrina circa Custodiam civitatis.*
29 *Custodes civitatis cur possint itinerantes & transeuntes perquirere, & visitare eorum bagalia, & animalium onera perscrutari.*
30 *Custodes civitatis non debent esse perscrutatores molesti.*
31 *Mercatores benigne, & salva honestate compellendi sunt ad solutionem fiscalium.*
32 *Itinerantium facta manifestatione seu præsentatione, à Custodibus portarum & pontium, omnis securitas & liber transitus impetratur, & jure conceditur.*
33 *Custodes omnes, sive pontium, sive civitatum, sive montium &c. possunt quocunque modo armati incedere, nec possunt armis spoliari.*

34 *Cuſtodia Caſtri ſeu fortalitij Baronum, ad quem pertineat*, remiſſivè.

35 *Excubiæ quomodo faciendæ tempore belli ſive pacis, & quando à ſubditis jura excubiarum peti poſſint, quando Eccleſiaſticæ perſonæ ad Excubias teneantur & circa quod verſetur excubiarum miniſterium*, remiſſivè.

36 *Cuſtodia Caſtrorum vel cujuſlibet fortalitij debet tantum committi nobilibus perſonis, & ex puro ſanguine & nota ſtirpe progenitis.*

37 *Cuſtodes Caſtrorum nominati qui vulgo dicuntur* Alcaydes de la fortaleza *homagium fidelitatis præſtant.*

38 *Homagium præſtitum Iuramenti vim habet.*

CUSTODIS officium circa
1 multa † verſatur, ut variis exemplis comprobat Lucas de la Peña *in rubric. cap. de delictorum, & itinerum Cuſtod.* Ex cujus dictis in ſumma, Cuſtodis miniſterium circa perſonas & circa res conſiderare poſſum.

Circa perſonas, ut in Cuſtodibus Re-
2 giæ † perſonæ, qui attento jure communi, dicuntur protectores, & de eis loquitur, & eſt intelligendus, *titulus, Cod. de prætoribus, lib.* 12. ubi Ioann. de Platea, & de jure noſtro Regio eſt textus celebris & ſingularis, *in l.* 9. *tit.* 9 *part.* 2. *verbo E como quiera, que todos los de ſu Reyno ſon tenudos a guardarle con todo eſſo algunos, y a dellos que ſeñaladamente lo han de hazer tambien de dia como de noche, e eſtos ſon Amenaſdores, e por eſo los llaman aſi ſegun lenguaje antiguo de Eſpaña, por que ellos no ſe deben partir del faſta que le ameſnon ſalvamente eſta guarda, que ellos le han de fazer, es que non reciva daño en el ſu cuerpo de fuera aſi como de heridas, o de muerte, o de otra coſa que ſe tornaſe en el mal, o en deshonrra, e eſa miſma guarda le deben fazer deſde que fuere aſſoſegado, que ellos le han de velar e de guardar quando durmiere, e por que ellos ſiempre deben eſtar aparejados de poner los cuerpos a vida, o a muerte por el Rey por eſo los llamaron antiguamente compañeros de ſu Palazio &c.* Caſſaneus *in catalog. gloria mundi, dict. part.* 6. *conſider.* 11. & tempore quo Iulius Cæſar militum Cuſtodia fuit uſus, habuit in Cuſtodes ſuæ perſonæ noſtros Hiſpanos ob eorum innatam fidelitatem, ut refert Sueton. *in Cæſare, cap.* 86. *de reddenda majeſtate Principis, verb. non ſolum armis, anno* 15.

Et pupillorum † *in l. lex quæ tutores,* 3
Cod. de adminiſtr. tutor. ibi: *Tunc enim remota ſervorum cuſtodia, etiam vita minorum ſæpius prodebatur, & dominus à ſuis famulis & ſervis, ut in l.* 1. *ff. ad Silanianum*, ibi: *Cum aliter nulla domus tuta eſſe poſſit, niſi periculo capitis ſui domini cuſtodiam tam à domeſticis quam ab extraneis præſtare ſervi cogantur:* Et carceratorum, ut *in l.* 1. *& ferè per tot. ff. & Cod. de cuſtod. reor. l.* 1. *l.* 7. *& l.* 9. *tit.* 29. *part.* 7. de quo ſpecialiter *ſuo loco* à nobis dictum manet; ſed de his Cuſtodibus perſonarum non eſt noſter ſermo.

Circa res diverſimodè, ut in Cuſtodi-
bus murorum, vel portarum civitatis, aut alicujus villæ, fortalitij ſeu caſtelli: nam ut ait Ariſtotel. *lib.* 6. *politicor. Oportet in pace, & in bello portarum, & murorum vacare cuſtodiæ.* Et antiquiſſima † eſt portarum ci- 4
vitatis Cuſtodia, ut habetur *Neemiæ cap. fin.* & per vices ſolebat agi, ut *legitur Hieremiæ cap.* 37. ibi: *Cumque perveniſſet ad portam Benjamin, erat ibi Cuſtos portæ per vices nomine Ierias.*

Et variis ex cauſis hæc Cuſtodia ſolet
commendari, & præcipua eſt † quando ab 5
hoſtibus obſeſſa civitas eſt, vel eſt ad frontem inimicorum, & invaſio poteſt timeri, & ab iſta Cuſtodia nullus excuſatur, ut *in l.* 52. *tit.* 6. *part.* 1. ibi: *Guerras aviendo en algunas tierras, por que los moradores de los lugares huvieſſen de vellar los Caſtellos, e los muros*, & ibi: *Ca derecho es que todos guarden e defiendan la verdadera fee, e amparen ſu tierra, e ſus lugares de los enemigos*, etiam Clericus, & quælibet Eccleſiaſtica perſona, ut *in dict. l.* 52. ibi: *no ſe de ben los Clerigos eſcuſar*; quod ita de jure noſtro ſancitum erat, ut *in cap.* 2. *de immunitate Eccleſiar.* ubi Hoſtienſ. & Abb. *in not. in cap. non minus eodem tit.* quod indiſtinctè procedit, ſi invaſio fiat ab inimicis, vel timeatur, ſive ſint fideles, ſive infideles, rejecta opinione Ioannis Andreæ *in dict. cap.* 2. ut rectè & ſumma cum ratione pungit Gregor. Lopez *in dict. l.* 52. *in gloſſ. verbo, Enemigos de la fee*, & facit textus *in l.* 15. *&* 17. *tit.* 18. *& l.* 4. *tit.* 9. *part.* 2. *& in l.* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopill.* ubi quod ad has excubias faciendas contribuere tenetur Clericus, & de hac re videndi, & conſulendi ſunt Lucas de la Peña *in l.* 2. *col.* 3. *in fin. cap. de quibus muneribus, lib.* 10. & *in l.* 3. *col.* 2. *verſic. quarto ex his, Cod. de fundis limitroph. lib.* 11. Caſſaneus *in conſuetudin. Burg. rub.* 1. §. 4. *gloſſ.* 1. *num.* 17. Gaſpar. Stephan. *in tractat. de defenſion. Eccleſiaſt. immunitatis, & liber. pag.* 44. *&* 63. *verſic.*

ad

ad primum, Ripa *de peste tit. de remediis ad conser. ubert. num.* 131. *& seqq.* Aviles *in cap. limitatione, num.* 4. *versic. quinimo.* Duenas *in regul.* 100. *limitat.* 12. Aceved. *in l* 11. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopil. n.* 7. *versic. Verumtamen* Petrus Gregor. *de sintagmat. juris* 1. *part. lib.* 3. *cap.* 81. *n* 4. Ioann. Guttierrez *lib.* 1. *practic. quæst.* 3. *num.* 4. Ioann. Garcia *de nobilit. gloss.* 9. *num.* 53. facit textus *in l. nullus penitus, Cod. de curru public. lib.* 12. *& dict. cap.* 2. *de immunitate Ecclesiar.* & gloss. *in l. munerum*, ibi: *Nec Pontifex excusetur ff. de muneribus, & honor.* Castill. de Bobadill. *lib.* 2. *politicor. cap.* 18. *n.* 300.

6 Sed in proposito lis magna † in hoc Regio conventu fuit agitata circa Custodiam cujusdam pontis vel Ostij Villæ de Vilbao, quæ est ad litus maris, & portus Castellæ, inter Advocatos in ea habitantes, & vicinos ex una parte, & communitatem ipsius Villæ ex altera, super eo quod communitas Villæ intendebat prædictos Advocatos custodiæ ipsius pontis seu ostij obnoxios esse, & personaliter sicut cæteros vicinos & incolas inservire debere. At è contra Advocati ipsius Villæ excusationem & immunitatem ab hac Custodia intendebant, & pro parte Villæ & com-
7 munitatis primo loco perpendebatur † quod in ea erat ordinatio, & statutum municipale autoritate Regia confirmatum, ut omnes vicini prædictæ Villæ tenerentur ad Custodiam prædictam, & sic nullus excusari poterat, cum illud verbum *omnis* nullum excludat, ut *in l. Iulianus, ff. de leg.* 3. *cap. Soliti de majoritate, & obedientia*, ibi: *Nullum excludit qui dixit quodcumque, l.* 1. ubi communiter notatur *Cod. de sacrosanct. Eccles.*

8 Secundò, quia prædicta ordinatio † generaliter ab omnibus erat observata, & in facto probatum stetit, quod aliqui ex Advocatis qui in prædicta Villa habitaverant, Custodiam ipsius pontis & ostij ac excubias facere, unde jure exemptionis & immunitatis, si fortè eis competebat, ipsi actu renuntiasse visi fuerunt, ut *in l. munerum de vacat.* ibi: *Semel agnoscendo Iudicium renuntiat excusationi, l.* 2. *Cod. de his qui sponte munera subeunt lib.* 10. ibi: *Reddere excusationem quam reliquerunt non possunt, l.* 3. *in fin. ff. de jur. immunitatis, l. penult. §. fin. ff. de privileg.* 6. *extraneorum.*

9 Tertio quia ex prædicta † Custodia pontis seu Ostij publica oriebatur utilitas, & in universale, & commune Villæ & vicinorum ejus commodum vertebatur, & commercia conservantur, sicut ex diversis considerationibus in facto per communitatem Villæ ostensum fuit: unde publica ita suadente, immunitas cessare debeat; *arg. text. in l. munerum, versic. Patri munerum, ff. de munerib. & honoribus*, & participes in lucris, debent participare de adversis, *dict. nota per DD. in l. si constante, §. si maritus, ff. solut. matrimonio.*

Quarto, quia Custodia † illius pontis & 10
Ostij per Equites, & nobiles illius Villæ exerceri solebat, uti etiam probatum stetit: quapropter licèt Advocati visu ministerij nobiles reputentur, ut *in l. providendum, Cod. de postulando, l. quisquis, Cod. eod. tit.* ibi: *& honori suo nobilitate præfulgent, l. laudabile, Cod. de advocatis diverf. Iudiciorum*, Tiraquel. *de nobilit. cap.* 29. Aceved. *lib.* 1. *tit. de los Avogados lib.* 2. *Recopil.* Ioann. Garcia *de nobilitate, gloss.* 35. *ex num.* 11. non debent gaudere prædicta immunitate.

Sed ex adverso Advocati suam exemptionem, & immunitatem sequentibus suadebant fundamentis. Primo quia Custodia
† Ostij seu pontis cujuslibet civitatis, mu- 11
nus personale est, quia solo corpore, & valore, sine detrimento patrimonij adimpletur, ut *in l. munerum, §. & inter personalia, ff. de muneribus & honoribus*, ubi communiter notatur. Ex muneribus autem personalibus nullum dubium stetit, quin Advocati † immunes sint, ut *in l. san-* 12
cimus, Cod. de Advocatis diverf. Iudiciorum, l. medicos, Cod. de professoribus & medicis, lib. 10. Nata *consil.* 65. *num.* 1. Ripa *de peste, tit. de remediis præservat. contra pestem, n.* 116. Francisc. Marc. *decis.* 366. *num.* 5. Fontanel. *de pactis nuptialibus, col.* 4. *gloss.* 10. *num.* 127. & *alibi* dicemus, ne distrahantur à suis officiis, ut *ibi* notat Bald. quem sequitur Afflictis, *ad constitut. Neapolitan. lib.* 1. *num.* 53. Cassaneus *in consuetudin. Burgund. rubric.* 1. §. 6. *num.* 88. & facit textus *in l.* 8. *tit.* 31. *part.* 2. *in fin. & in l.* 7. *tit.* 4. *lib.* 6. *Recopill.* quibus juribus immunitas conceditur Advocatis omnium munerum personalium vehendi ad commeatus bellicos, & eis est indulta libertas recusandi quodlibet munus, seu officium contra eorum voluntatem, Guid. Papa *quæst.* 88. ubi ejus *additio littera, F. in verbo omnibus muneribus & decis.* 388. Riccius *in collectan. decis.* 6. *part. collect.* 2206. Ioann. Guttierrez *lib.* 1. *practic. quæst.* 23. *& lib.* 4. *q.* 17. *num.* 10. Iacob. Ben. *in tract. de privileg. jurisconsultorum, cap.* 96. Camil. Borrel. *de Magistratu lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 10. † Nec te- 13
nentur advocati suis expensis mittere sub-

ſtitutum nec contribuere in collectis & diſtributionibus, quæ fiunt ratione belli, ut contendit Aceved. *in dict. l.7. tit.4.* Avendan. *in cap.14. prætorum, num.12.* quod
14 quidem non in Doctoribus ſolum, actu † legentibus, ut aliqui opinabantur, ſed Advocatis, qui advocationis muneri tantum inſerviunt, intelligi & practicari debet, ut *in dict. l.7.* ibi: *Mayordomos Procuradores, Abogados*, Advocati enim ſunt viri Magiſtri, & qui continuo docent, ut reſolvunt Bacia *de inope debitore, quæſt.16. num.152.* Menoch. *de arbitrar. lib.2. centur.4. caſ.339. num.3.* qui plures referunt, nec de Advocatis tantum receptis in Curia, ſed de illis Provincialibus, ut reſolvunt Ioann. Garcia *de nobilit. dict. gloſſ.35. num.18.* Humada *in l.3. tit.10. gloſſ.8. n.7. p.2.*

15 Secundò quia milites † armatæ militiæ, ex diſpoſitione juris, immunes ſunt ab munere perſonali, & ab omni miniſterio, quod poſſit eos divertere quoquo modo à ſua militia, & ut melius inſervire Reipublicæ poſſint; quia propter hoc non poſſunt eſſe conductores, ut *in leg. milites poſſint, Cod. de locato:* nec tutores contra eorum voluntatem, ut *in §. item qui Reipubl. Inſtit. de excuſationibus tutorum*, quod idem procedit in militibus cæleſtis militiæ, Clericis nempè, vel Religioſis, non enim poſſunt commercia agere ſeu exercere, ut *in cap. fin. de vita & honeſtat. Clericorum*, nec ſe aliis negotiis ſæcularibus immiſcere, ne diſtrahantur ab officiis divinis, ex *tot. tit. ne Clerici vel monachi*, & ideo nec poſſunt eſſe Judices compromiſſarij, ut *in l. non diſtinguimus*, §. *Sacerdotio*, *ff. de receptis arbitrio*, ibi: *Cujus ſacris vacare ſacerdotes oportet*, ubi Alberic. plura notabilia in propoſito refert.

16 Unde idem in Advocatis † obſervari debet, ut *in l. juris peritus*, & *in §. item qui Romæ*, *ff. de inſtit. & excuſationibus tut.* quia Advocati veri milites ſunt, ut *in l. advocati, Cod. de advocatis diverſor. Iudicior.* ibi: *Nec enim ſolos noſtro imperio militare credimus illos, qui gloſſ. de his clypeis, & toracibus nituntur, ſed etiam Advocatos, militant namque cauſarum patroni, qui gloriosè vocis confiſi munimine, laborantium ſpem, vitam & poſteros defendunt*, agnoſcunt Bobadill. *lib.3. cap.14. num.61.* & plura tradit Roland. à Valle *conſ.33. lib.2.* Unde
17 quod ex † advocatione, & patrociniis præſtitis lucrantur Advocati, quaſi Caſtrenſe peculium vocatur, nec uſusfructus ſpectat ad patrem, *ex notatis in l. cum oportet, Cod. de bonis quæ liberis*, & eadem militat ratio in Advocatis circa exemptionem muneris perſonalis, ne ſcilicet diſtrahantur ab officiis ſuis in perniciem Reipublicæ, quæ in militibus cæleſtis vel armatæ militiæ, ſuprà perpenſa manet.

Tertiò quia Advocati, qui litigabant probarunt ex tempore immemoriali prædictam pontis ſeu Oſtij Cuſtodiam eis nunquam eſſe commiſſam, & quod miniſtri & officiales ad quos pertinebat cura, & impartitio prædicti muneris, ſemper eos ſalvos & liberos reliquiſſe ad modum, & ad eum ordinem quo, *ex l. Cordubenſ.* exemptio tributorum ſolet comprobari, ut *in cap.1. de præſcriptionibus, lib.6. l.3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & in cap. ſuper quibuſdam de V.S. eodem, lib.6.* docet Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.19. à num.2.* Covar. *in reg. poſſeſſor. 2. part. §.2. num.7. vel 8. verſ. Secunda rerum ſpecies.*

Quartò officium † Cuſtodis extra tem- 18
pus obſidionis impetus, aut invaſionis inimicorum, inter ſordida munera computatur, *per text. juncta gloſſa*, ubi Ioann. de Platea *in l. humilioribus, Cod. de ſuſceptoribus, & Arcariis, lib.10.* Avendaño *in cap.19. Prætorum, num.24. verſic. primus*, ibi: Primus caſus eſt ſi nobilis eligeretur ad officium villæ puta ad Cuſtodiam portarum vel ſimile. Unde Rip. *in tract. de peſte, tit. de remediis, in §. unic. nunc, num.216.* quem ſequitur Franciſc. Marc. *deciſ.637. per tot.* teſtatur Advocatos ad officia Cuſtodiæ portarum civitatis tempore peſtis eſſe immunes & exemptos, dum tamen ſint alij vicini, qui huic muneri, & Cuſtodiæ inſervire poſſint. Quibus utique fundamentis ſententia lata fuit in hoc Regio Senatu in favorem Advocatorum, qua determinatum eſt immunes, & liberos prorſus à tali Cuſtodia, & munere perſonali.

Et fundamenta quæ pro communitate Villæ adducta fuere, ſpreta & contempta manſerunt, & eis Advocati reſpondebant, † ad primum quod ordinatio, & ſtatutum 19
municipale cuſtodiendi prædictum pontem & Oſtium omnes vicinos comprehenderet, tempore tamen quo fuit factum per Villam, Advocati habebant jam perfectam præſcriptionem exemptionis illius muneris & Cuſtodiæ, Statutum autem licèt univerſaliter loquatur, non tamen comprehendit perſonas exemptas, niſi ſpecialiter talis exemptionis derogatio fiat, ut in terminis probat Paulus de Caſtro, *in l. ſi mihi & tibi*, §. *in legatis*, *ff. de legatis 1.* & in reſcriptis & conceſſionibus Regiis prius reſcriptum non derogatur per ſecundum,

cundum, niſi ſpecialis mentio fiat prioris, ut *in cap.* 10. *cum gloſſ. de reſcriptis*, Philipus Decius *n.* 271. *n.* 6. & regulare eſt quod
20 perſonæ † privilegiatæ non comprehendantur in ſtatu generali, ut notat gloſſ. *in l. Decurionibus, Cod. de ſilentiar. lib.* 12. quam ſequuntur Ripa *in l.* 1. *n.* 13. *ff. ſolut. matrimon.* Bart. *in l. omnes populi, num.* 13. *ff. de juſt. & jur.* Iacob. Cancerius 3. *part. variar. reſolution. tit. de privilegiis, n.* 118.

Nec per clauſulam generalem, *non obſtante quocumque privilegio*, cenſetur † de-
21 rogatum privilegiis in corpore juris clauſis, *ad gloſſam in l.* 2. §. *legati non compelluntur, & in l. hæres abſens in principio in verbo excuſantur, ff. de judiciis*, Bart. *in extravagant ad reprimendum, verbo non obſtantibus ſub num.* 12. Matheſilan. *ſingular.* 59. Farinac. *tit. de carceribus, q.* 27. *n.* 82.

22 Ad ſecundum fundamentum, † quod teſtes qui depoſuerant duos Advocatos nempè Doctorem Zuvialdiam, & Licenciatum Vellelam ſponte ſuſcepiſſe certo tempore, & per vices Cuſtodiam prædicti pontis & portæ, erant vicini ipſius Villæ, & ſic tanquam re propria & in qua commodum habebant, non eſſe idoneos teſtes, ſaltim eſſe ſuſpectos, ut reſolvit Afflictis *deciſ.* 600. *per tot.* Covarr. *in practicis, cap.* 18. *n.* 4. latè Farinac. *in tract. de teſtibus, q.* 60. *n.* 489.

23 Prætereà quod illo tempore † quo ab eis Cuſtodia pontis fuit accepta, jam præſcriptio exemptionis erat legitimè cauſata; unde per duos, & tres actus contrarios tale jus exemptionis præſcriptum, non poterat amitti; licèt enim jus momentaneum, & quod conſumitur una vice per actum contrarium, ſoleat amitti, ut *in l.* 2. *Cod. de jur. dominij impetrando, cap. cum N. ferenſis & cap. cum acceſſiſſent*, ubi communiter notant DD. præſertim Abb. *col. fin. de conſt.* Si tamen habeat tractum ſucceſſivum, non amittitur per plures actus contrarios, niſi continuentur per ſpatium temporis conſtitutum, & à lege deſignatum ad cauſandam præſcriptionem contrariam, ut *in l. voluntariè, Cod. de excuſationibus, l. fin. Cod. de his qui ſponte munera ſuſcipiunt*, 42. *n.* 18. *part.* 3. docet & proſequitur eleganter, Ioann. Garcia *de nobilitate gloſſ.* 6. *à n.* 48. ubi ait quod in iſtis Juribus, præſertim negativis, veluti non faciendi, aut non exercendi aliquod officium tot actus requiruntur ad acquirendam exemptionem quot ſunt neceſſarij ad eorum amiſſionem.

24 Deinde reſpondebant quod † exemptio, & immunitas à munere perſonali Cuſtodiæ pontis vel portæ alicujus Villæ vel civitatis à jure, toti Collegio Advocatorum eſt conceſſa: quapropter per actus contrarios ſingulorum non poterat amitti in præjudicium aliorum, ex his quæ ſpecificè in propoſito cumulat Farinac. ubi *ſuprà, dict. quæſt.* 37. *num.* 84. poſt Jacob. Æmilium *verſic.* 17. *num.* 20. & alios quos ibi refert: & conducunt quæ circa privilegium mulieribus conceſſum ne incarcerentur pro debito civili, & circa nobiles advertit Eſcobar *de ratiociniis, cap.* 35. *à num.* 5.

Ad tertium, quod † licèt ex Cuſtodia 25
illius pontis, & portæ, bonum commune, & utilitas publica reſultaret, eadem & major reſultat, ex eo quod Advocati non impediantur exercere ſuum officium, & patrociniis ac conſiliis vacare.

Ad quartum, quod † licèt nobiles re- 26
gulariter non excuſarentur, in dicta Villa à prædicta Cuſtodia, Advocati tamen qui utique & nobili ſanguine erant, & nobiles ratione officij, excuſantur; cum eis à jure hæc immunitas expreſsè fuit conceſſa, licèt nobiles ſanguine tantum ob municipale ſtatum, non gaudeant quibus utique à jure talis immunitas conceſſa non invenitur, & in multis hoc procedere, & practicari quotidie videmus, ſiquidem nobiles ſanguine à tutelis regulariter non excuſantur, ut *in alio capite* latiùs diximus, nec ab aliis officiis communitatis quæ incompatibilia, vel contraria nobilitati ſuæ non ſint, & tamen ab his omnibus Advocati jure noſtro excuſationem habent.

Sed ad propoſitum, unde digreſſi ſui-
mus, redeamus, conſtitutio ſeu aſſignatio † 27
Cuſtodum in partibus, & finibus Regni ſive per mare, ſive per terram pertinet ad Prætorem illius diſtricti, & ſpecialius ac certius ad Decuriones Ripa, *de peſte tit. de remediis ad conſervand. ubert. num.* 281. ubi quod ad eos non ad dominium loci ſpectat Guid. Papa *verſic.* 1. *num.* 7. Avendañ. *de exequend. mandat. part.* 1. *cap.* 21. *num.* 1. Fontanel. *de pactis nuptial. clauſ.* 4. *gloſſ.* 10. *part.* 2. *num.* 17. & ad alias perſonas diverſimodè veluti exemplis demonſtrat Bobadill. *lib.* 4. *politic. cap.* 5. *num.* 7. ubi advertit quod licèt *ex l.* 5 6. *tit.* 13. *lib.* 6. *Recopil.* hic Cuſtodes nominati, ut admitterentur ad uſum & exércitium ſui officij prius debebant recipi, & jurare in Regio conſilio, & quod debebant tales nominati eſſe locupletes, ut prædiis & ſubornationibus obviaretur, uti cautum extat, *in l.* 35. *tit.* 18. *lib.* 6. *Recopil.* & jure communi

proviſum erat, ut *in l. verar. cap. de nummulariis & actuariis, lib.* 12. Platea *in l.* 1. *Cod. de frumento*, Alexand. *lib.* 11. *in fin.* tamen id non obſervatur, & in deſuetudinem abiit.

Et circa Cuſtodiam civitatis ſatis pulchra & utilia traduntur ab Anneo Rubert. *lib.* 2. *rerum Judicatarum, cap.* 1. *quæſt.* 2.

28 ut Cuſtodia urbis, non per † ſtipendiarium vel mercenarium præſtari debeat, ſed perſonale munus eſſe, atque ita nulla habita dignitatis vel Magiſtratus excuſatione compelli poſſe civem eam præſtare: & rationem dicit eſſe perſpicuam, quia ſi velis inquit, ſunt & ſtipendiarij Cuſtodes, non dubitandum quin civitas facilè apud mercenarios emptores inveniat, ſi vænales animæ muris portiſque præficiantur, quæ ſecuritas quæve fidei obligatio ab eis expectanda eſt, qui nec pro aris nec focis dimicant, nec ullo in patriam affectu ex charitate incitantur; refert, & ſequitur Fontanel. ubi *ſuprà num.* 19.

29 Iſti verò Cuſtodes poſſunt † itinerantes, & tranſeuntes perquirere, & viſitare, ac eorum bagalia & animalium onera perſcrutari, ut ſciant & videant utrum aliquid prohibitum transferre intendant, vel in Regnum contra legis ſanctiones immittere, vel ut portagia perſolvantur, ut *in l.* 35. *cum aliis tit.* 18. *lib.* 6. *Recopil.* Pro quo examinanda ſunt, quæ in propoſito tradit Bart. & Platea *in l. præſidibus cum ſequenti, & in l. ſi quis, Cod. de curſu publico lib.* 12. *& in l.* 2. *Cod. quando & quibus quarta pars debeatur, lib.* 12. *& in l.* 2. *Cod. de deſertoribus militiæ, lib.* 12. *& in l. unica in fin. Cod. de littorum, & itiner. Cuſtod.* Puteus *de ſindicat. verbo familiaris, cap.* 3. *num.* 9. *fol.* 181. Caſtill. *in l.* 1. *Taur. gloſſ. En los lugares, in addition. fol.* 18. *col.* 2. *verſic. Item adde*, Gregor. *in l.* 8. *gloſſ.* 4. *tit.* 6. *part.* 6. latè Aviles *in cap.* 52. *prætorum gloſſ. peſquiſa gloſſ. in l.* 1. *§. qui rationibus, ff. de falſis.*

Non tamen debent eſſe perſcrutatores

30 † moleſti, ut *in l.* 8. *tit.* 7. *part.* 5. ibi: *E des que les hubieren tomado la Iura, no les eſcudrinen ſus cuerpos ni les abran ſus arquetas, ni les fagan otra ſoberania, ni otro mal alguno; ca aſa abonda, que les tomaren la Iura, e den a entender la pena que deben aver, ſi fallaren deſpues en verdad, o de otra manera qualquier que encubrieren alguna coſa*, ibi: Gregor. *in verbo no les eſcudrinen*, & facit text. *in l.* 1. *Cod. de littorum & itinerum Cuſtodia*, ibi: *Ita tamen*, ut hoc manifeſtato nulla contra eos poſtea inda gatio, ſeu concuſſio procedat, docet Platea *in dict. l.* 2. *Cod. quando, & quibus*, 4. *pars debeatur*, qui benigne † ſalva, & congrua honeſta- 31
te ſunt compellendi mercatores ad ſolutiones fiſcalium, ut *in l.* 1. *Cod. de navicullariis, lib.* 10. ibi: *Nec concuſſiones perpeti, nec aliquod genus incommodi, l.* 1. *Cod. de commerciis, & mercatoribus*, ibi: *Ut honeſtas poſtulat*, & ibi: *Tolerabilis fiat agnoſcendæ devotionis affectus, l. ſemper, §. negotiatores, ff. de jur. immunitatis*, Benvenut. *ſtracha de mercatura, part.* 1. *num.* 62. & conducunt tradita per Bart. *in l. ambitioſam, num.* 23. *ff. de decretis ab ordine faciendis*, & quæ notat Accurſius *in l. unic. Cod. de nundin. in verb. locorum*, dum ait, quod propter forum terra impinguatur, & populum Romanum ita ſenſiſſe indicat Cicer. *in oratione pro lege Manlia*, dum ait: Populum Romanum ſæpè mercatoribus, ac naviculatoribus injurioſius tractatis bella geſſiſſe, ex ratione quam innuit Benvenut. *ſtraca de mercatura, 2. part. num.* 16. ibi: *Rurſus nulla Regio, non Provincia, nedum civitas ſibi ſola ad omnia ſufficit, ſed alter alterius ope & auxilio indiget, hæc enim frugibus, illa auro, & argento cæteriſque metallis aliiſque rebus abundat, contrà alia prædictis vel horum aliquibus vacat.* unde mirè Poët. *Georgicor. lib.* 1. cecinit.

India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi,
At Chalybes nudi ferrum, viroſaque Pontus,
æſtorea, Æliadum palmas Epirus equarum.

Et Plinius victus causâ, mercaturam inventam dictabat, & ſummæ prudentiæ atque autoritatis apud Græcos Plat. *in dialog.* 2. *qui inſcribitur de Republic.* ubi inquit conſtitui civitatem in eo loco in quo advectionibus non indigeat, ferè impoſſibile eſt.

Et denique manifeſtatione facta, vel præſentatione † itinerantiũ ab Cuſtodibus 32
pontium omnis ſecuritas, & liber tranſitus impetratur, & jure conceditur, ut notat Bart. *in dict. l.* 1. *Cod. de littorum, & itinerum Cuſtodia*, ubi ait quod ſemper viatores vadant coram officiali communi, hoc eſt Cuſtode; & ei notum faciant ad quem locum pergere volunt, & quid portant, & quo modo iſte ſalvus conductus, quod vulgo in Hiſpania vocamus *paſſaporte*, vel quia debet fieri, & per quod tempus duret, vel manifeſtatio mercium quæ vulgo dicitur *Regiſtro*, quomodo conficiatur obſervat Platea *in l. evictiones, cap. de verſu publico lib.* 12. Aviles *in cap.* 52. *Prætorum, gloſſ. en la tierra, num.* 25. Bobadill. *dict. lib.* 4.

lib.4. cap.5. num.9. Roderic. Suarez *allegat.18.* Burgos de Paz *conſ.8.* quæ & talia plura quæ in propoſito notabilia ponderabam ego in hac Regia Curia in lite quadam cujuſdam mercatoris in denuntiatione ei facta, perplura ſcripſi *in tractat. de paſcuis cap.19. per tot.* ubi videre poteris & per DD. à me ibi relatos & ultra eos Boërium, *in tractatu de Cuſtodia clavium,n.4.*

Sed generaliter circa omnes Cuſtodes ſive pontium, ſive civitatum, ſive montium, aut defenſorum, & hæreditatum illud advertas velim quod poſſunt, quo-
33 cumque modo † armati incedere,nec poſſunt armis expoliari, ut notat Innocent. *in dict. cap. olim cauſa*, & ibi Panormitan. *de reſtit. ſpoliatorum*, *& in cap. ſignificaſti, de officio delegati*, Bald. *in l. nunc ſalutem, §. ſciendum, ff. de offic. præfecti vigilum*, Putrius *de ſindicatu verb. tortus cap.3. n.2. verſic. quid enim* Aviles *in cap. 2. prætorum in gloſſ. juntaran*, *num.7.* qui alios refert Caſtill. de Bobadill. *lib.1. politicor. cap.13. num.83.* & facit text. *in l.6. tit.6. lib.6. Recopil.*

34 Caſtri verò ſeu fortalitij Baronum † Cuſtodia ad quem pertineat tradit Grammatic. *deciſ.53. num.11. & verſic.117. inter conſilia feudalia diverſorum, num.284. lib.1.* & quod Barones poſſunt compelli munire ea, tradit Bobadill. *lib.4. politicorum cap.1. num.24. & cap.2. num.19.* Petrus Surdus *verſic.83. num.7.* Mandelus *verſic.403. num.2.* & alia in propoſito notabilia tradit Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.4. cap.16. à num.176.*

35 Et pro excubiis † faciendis tempore belli ſive pacis, & quando excubiarum jura ab ſubditis peti poſſunt,vide Petrum Gregor. *lib.6. ſintagmat. cap.3. n.16. & lib.3. cap.8.* ubi *num.4.* quando ad has excubias teneantur Eccleſiaſticæ, perſonæ, & *lib. 18. cap.20. num.3.* & de pœnis relinquentium excubias *lib.19. cap.11. num.3.* & circa quod conſiſtat excubiarum miniſterium vide Vigetium, *de re militari, lib.3 cap.12.* Patritium *de Republic. lib.89. tit.3.* Petrum Gregor. *ſintagmat. juris, 2. part. lib.19. cap.11. n.3.* Bobadill. *lib.4. politic. cap.25. num.25.* & de ſupplicio infligendo his excubiis ſi negligenter ſe habuerint videndus eſt text. *in l.9. tit.18. part.2.*

Sed & Cuſtodia caſtrorum vel cujuſli-
36 bet fortalitij non debet mandari niſi † nobilibus, & perſonis ex puro ſanguine & ſtirpe nota & clara progenitis, ut *in l.2. ubi gloſſ.1. & in l.7. & l.20. tit.18. part.2.* Aceved. *in l.1. num.17. tit.5. lib.6. Recopil.* qui quidem Cuſtodes nominati qui vulgo dicuntur *Alcaydes de la fortaleza*, homagium fidelitatis præſtant, quod nobilibus tantum convenit,de quo *in l.4. tit.25. part. 6. & in l.11. tit.15. dict. lib.6. Recopil.* docet Avendaño *lib.2. prætor. cap.27. num.7.* qui de forma homagij deponunt, ut turris principalis cujuſque caſtri, ſeu fortalitij ſolet nuncupari *turris homagij*, quia verbo hæc ſolemnia ſolent fieri, ut docet noviſſimè Burg. *in tract. de nobilit. Hiſpaniæ diſcurſ.12. num.9.* & quod tale homagium habet vim Juramenti affirmat Peralta, *in l. unum ex familia, num.28. ff. de leg.2.* Ioann. Guttierrez *in Authent. ſacrament. puberum, num.144. cum ſeqq.* Suarez *de religion. tom.2. lib.4. cap.13. num.24.* quidquid contrarium ſenſerit Gregor. Lopez *in l.26. gloſſ. fin. tit.11. part.3.* & pro complemento plura alia huic capiti conducibilia videre poteris per Boërium, *in tract. de cuſtodia clavium per totum*, & qui poſſunt creari in Cuſtodes fortalitij, & caſtrorum, & de eorum miniſterio latè agit Anton. Alvarez civitatis Baëcæ incola,relatus à Bobadill. *lib.1. Politic. cap.12. n.50.* & quando talis Cuſtos excuſabitur,ſi etiam Regio præcepto interveniente fortalitium non tradiderit, eſt text. elegans, *in l.19. tit.18. part.2.* Bobadill. *lib.2. politic. cap.21. num.97.*

CAPUT XIV.

De officio Exactorum tributorum & vectigalium Regis, ac Eleemoſinæ Bullarum.

SUMMARIUM.

1 *Exactores tributorum ſeu vectigalium, græce publicani nuncupati, apud Hebræos, Græcos & Romanos odibiles & abjecti habiti fuerunt.*

2 *Expenditur in propoſito textus* in leg.14. tit 2.lib.6. novæ Recopill. *qui* ibi *aſſertur.*

3 *Tributorum exactio in Regno Caſtellæ ſemper plebeiorum ſtatui adſcribitur, nec nobilis ullus invitus cogitur ſuſcipere.*

4 *Exiſtimatio & reputatio communis Provinciæ ſufficit ut officia vilia vel nobilia reputentur.*

5 *Dignitas eſt quidquid ex conſuetudine reputatur eſſe dignitas, & illa eſt major quam*

quam homines generaliter talem reputant.

6 *Vile ſeu infame dicitur officium quod in loco tale eſſe reputatur.*

7 *Tributorum Exactoris munus quandoque honeſtum cenſetur.*

8 *Expenditur & affertur in propoſito Papiniani lex*, lib. 17. §. præſcriptio, ff. ad municipal.

9 *Tributa in Curiis à Procuratoribus Regni Regi conceſſa, eorum cura & perſonali munere ſunt exigenda*, ex leg. Regia 9. tit. 7. lib. 6. novæ recopil.

10 *Exactoribus & Conductoribus Regis, licèt præcipua privilegia in favorem fiſci & patrimonij Regalis ſint indulta, tamen plura ſunt quibus perſonæ eorundem Exactorum condecorantur.*

11 *Præmia benè merentibus tribui convenit.*

12 *Opinionum & dogmatum diſſidia circa nobilitatem vel abjectionem officij Exactoris vectigalium, diſtinctione conciliantur*, & n. 13.

14 *Nobilis infringit ſuam libertatem per voluntariam ſuſceptionem conductionis vel exactionis patrimonii Regalis, non tamen per aliquam renuntiationem nec citatam nec expreſſam, per quam juri, ne in carcerem detrudatur, videatur renuntiari.*

15 *Nobilis Conductor vectigalium Regis poteſt pro eorum debito incarcerari & in vinculis detineri.*

16 *Nobilis Conductor terrarum quæ ad Regem ſpectant, an pro earum reditibus non ſolutis incarcerari poſſit*, remiſſivè?

17 *Exactor Tributorum Regis non poteſt debitores convenire, niſi prius accipiat nomina eorum, & eis notum faciat & intimetur ut ad locum deſtinatum ſolutioni, ſoluturi accedant.*

18 *Tributorum exactio prius fieri non poteſt, quam intimatio Concilio facta fuerit.*

19 *Exactor tributorum maxima in exigendo nititur poteſtate, nec juris ordinem ſervare tenetur, ſed poteſt ſimpliciter procedere & compellere debitores.*

20 *Exactor vectigalium bona à debitoribus pro ſolutione debiti extracta concilio præſentans liberatur.*

21 *Exactor quilibet vectigalium, ut officij debito reſpondeat & legitimè procedat, quid facere debeat, notatum invenitur* in leg. 13. tit. 14. lib. 6. recopil. *quæ* ibi *affertur.*

22 *Collectoris Eleemoſynæ Bullarum quæ Hiſpaniæ Regibus à ſummis Pontificibus, diverſis temporibus fuerunt conceſſæ, quænam officio conveniant*, remiſſivè.

23 *Schedula Regia data circa modum & ordinem ſervandum in collectione Eleemoſynæ Bullarum, ad litteram inſeritur* ibi.

HOrum officium, & miniſterium diverſimodè in jure exiſtimatum invenio; nam Exactores † tributorum, qui 1
publicani græcè nuncupantur, apud Hæbreos, Græcos Romanoſque exoſi & odibiles, ac abjecti fuerunt habiti, ut de primis ſunt plura iſtius rei teſtimonia, ut habetur Matthæi *cap.* 18. ibi: *Si Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Æthnicus & publicanus*, & *cap.* 21. ibi: *Publicani & meretrices præcedent vos*, & Marci *cap.* 2. ibi: *Multi publicani, & peccatores ſimul diſcumbebant.* Et Lucæ *cap.* 5. ibi: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis*, & in aliis multis ſimilibus locis teſtificatur: Romanis autem teſtimonium perhibent, Ariſtot. & Tullius dum hos negant haberi inter honeſtos cives, ut ex his nonnulli repetunt: ipſe autem Tullius alicubi non adeo benè ſentit de publicanis, & cum ad Q. Fratrem *lib.* 1. improbum ait negotiatorem paulo cupidiorem publicanum comprimere non poſſe; ſed & Ulpianus, *in l. quantæ, ff. de publicanis*, quantæ inquit, audaciæ, quantæque temeritatis ſint publicanorum factiones, nemo eſt qui neſciat: & certè hujus tantæ illorum audaciæ, & temeritatis exemplum habes apud Lucium *lib.* 5. *ſecundi belli punici poſt principium*, & hujus rei argumento, Bald. *in l. diſſolutè ad fin. Cod. de conditionibus ex l. voluit hujuſmodi publicanos cogendos edere libros ſuarum rationum, uti uſurarios*; de quibus *clement.* 1. §. *cæterum de uſuris.*

Et de juramento Regio in hanc ſententiam expendi † debent ſingularis verba 2
textus *in l.* 14. *tit.* 2. *lib.* 6. *novæ Recopill. verbo, Ordenado eſtà que ningun hijodalgo pueda ſer preſo ni encarcelado, por deuda que deba, ſalvo ſi no fuere arrendador, o cojedor de pechos, y derechos, por que en tal caſo el miſmo que branta ſu libertad*, quaſi ex hoc textu apertè inferatur munus exigendi vel conducendi tributa Regia contrarium eſſe nobilitati, quo in ſenſu prædictum litigium & ejus rationem affirmant Ferdinan. Menchac. *de ſucceſſion. creation.* 1. *part. lib.* 3. §. 22. *n.* 78. *verſic. quid dicendum*, Otalora

de

de nobilitate, 2. part. 3. princip. cap. 9. n. 9. verſic. movetur ea ratione; Didac. Perez *in l. 1. tit. 2. lib. 4. ordinam. gloſſ. verb. fixos dalgo, verſic. præterea non obſtant jura*, Aceved. *in dict. l. 4. & 5. hoc tit. 2. & lib. 2. n. 26.* Laſſarte *de decima venditionis parte, cap. 18. n. 64. & 65.* Ignat. del Villar. *reſponſ. 6. n. 4.* Ioann. Guttierrez *de Gabellis*, Stephan. Gratian. *diſputationum, cap. 228. num. 25.*

Et demum illud facit, quod in Regno Caſtellæ ubique locorum obſervatur, quod 3 tale munus & exactio tributorum ſtatui † plebeiorum ſemper adſcribitur, nec ullus nobilis invitus ſuſcipere cogitur, ut tradit Laſſart. *de decima venditionis parte cap. 18. n. 65.* Ioann. Guttierrez *lib. 3. practic. quæſt. 13. n. 102. & 106.* Bargas *de nobilit. Hiſpan. diſcurſ. 17. num. 20.* & ſufficit 4 exiſtimatio & reputatio † communis Provinciæ, ut officia vilia vel nobilia reputentur, Alciat. *de præſumptionib. reg. 1. præſumption. 48. num. 2. in fin.* ubi allegat text. *in l. 1. ff. de muneribus & honoribus*, Tiraq. *de nobilitate, cap. 34. n. 1.* Cravet. *conſ. 163. n. 2.* Gaſpar. Guttierrez *lib. 3. practicarum quæſt. 16. num. 137.* ubi quod illa dicitur dignitas Eccleſiaſtica, quæ pro tali exiſtimatur aut reputatur ſecundùm conſuetudinem, & ſic de aliis officiis, Innocent. *in cap. de multa, n. 6.* Ioann. Andreas, Imola *collat. 19. & col. penultim. de præbendis arch. in cap. 1. numero 2. de conſuetudine, lib. 6.* & quod dignitas † eſt quidquid ex 5 conſuetudine reputatur eſſe dignitas: Bertrand *conſ. 2. verſ. 2. Viſo proceſſu, n. 20. & conſ. 32. lib. 3.* illaque eſt major dignitas quam generales homines pluris exiſtimant. §. 1. *ff. de his qui notantur infam.* & magis expreſsè idem Guttierrez *num. 139.* ſic etiam 6 verſa vice illud dicitur eſſe † officium vile & infame, quod in Populo reputatur eſſe tale, Abad. *in cap. non minus col. 3. de immunit. Eccleſiar.* & eſt textus per hoc *in cap. fin. in princip. ff. de muneribus & honoribus*, ibi: Calendarij quoque curatio & quæſtura in columna æqua civitatis inter honores non habetur: per quem textum id tenet Ioann. de Platea, & Lucas de Peña & eos referens id probat, *conſ. 31. numero 15.*

Sed pro contraria ſententia, talium Exa- 7 ctorum & Publicanorum munus † honeſtum quandoque reputatum, & in honore apud Romanos haberi probant antiquorum teſtimonia, nam & Cicero *in oratione pro l. Manilia*, Sic ait: *Nam & publicani homines honeſtiſſimi & ornatiſſimi ſuas rationes & copiam in illam Provinciam obtulerunt*, & in oratione pro Plancio, *Flos equitum Romanorum firmamentum, Reipublicæ, publicanorum ordine continetur*, & *l. 3. in Verrem actione, venit ad Chelidonem Emucius eques Romanus publicanus homo cum primis honeſtus.* Ex quibus ſuadetur Equites quoque Romanos eo tempore publicanorum munere, & exercitio non de dignari.

Deinde maximum hujus rei tutamen ſubminiſtrat † Papin. *in l. libertis 17. § præ-* 8 *ſcriptio, ff. ad Municipal.* ibi: *Exigendi tributi munus ſordida inter munera non habetur, & ideo Decurionibus quoque mandatur*, cui adde textum *in l. fin. in fin. ff. de privilegiis Veteranor.* ubi licèt Veterani ab exactione tributorum immunitatem habeant; ſi tamen ex ordine Decurionum fiant Exactores tributorum, munus recuſare non poſſunt.

Præterea de jure noſtro Regio hanc apertè confirmat ſententiam † textus *in* 9 *l. 9. tit. 7. lib. 6. novæ Recopil.* ubi probatur tributa in Curiis à Procuratoribus Regni conceſſa Regi, eorum cura, & perſonali munere eſſe exigenda. At Procuratores Curiarum, (cui miniſterium hoc per legem mandatur) & nobiles eſſe & maximameorum eſſe exiſtimationem pluſquam notum eſt, *l. 4. dict. tit. 7. & lib. 6.* expreſsè cautum ibi: *Que ſean perſonas honradas, y no ſean labradores ni ſexmeros.* Et diximus *ſuprà lib. hoc in ſpeciali, cap. Procuratorum Curiarumque*: fateri neceſſario debemus hanc tributorum exactionem non ſemper ſordidam aut abjectam reputari.

Tamen quia tametſi præcipua, & po- 10 tiora † privilegia, quæ his Exactoribus, & Conductoribus Regiis ſunt indulta, favorem fiſci, & patrimonij regalis reſpiciunt, ut *in l. ſemper verſic. conductores, ff. de jure immunitatis verb. non honori conductorum datum, ne compellantur ad munera municipalia, ſed ne extenuentur facultates eorum, quæ ſubſignatæ ſint fiſco*, negari tamen non poteſt plura eſſe, quibus perſonæ hujuſmodi Exactorum, vel Conductorum Regis reditus, & tributi condecorantur, *in cap. 33. & 34. de los nuevos de contumientos de las Alcavalas*, relatis à Guttierrez *ubi ſuprà* præſertim *verb. ni atravajos que la Ciudad, o Villa, o la Iuſticia acordare*: ubi Plura commoda & privilegia ejus ſunt indicta quæ ſui tantum, non fiſci favorem reſpiciunt; cum ſolum nonnullis in perſonis laboris excuſatio non diminutionis facultatis conſervatio reperiatur. Nam & præmia tribui

11 † benè merentibus convenit, ut *in l. fin. Cod. de ſtatuis & imaginibus*, & de privilegiis his Exactoribus vel Conductoribus Regiis conceſſis, vide Ægidium Chomatem, *in tract. de collectis verſic. conductor vectigalis, fol.* 215. Ioann. Guttierrez *in tract. de gabellis, lib.* 7. *q.* 173. *per tot.*

Sed harum opinionum diſſidium & adverſantium dogmatum pugnam per diſtinctionem, attenta communi opinione, &
12 æſtimatione Caſtellæ, † auſim conciliare, & intendo quod aut loquimur de Conductoribus, tributorum Regis, qui pro majori, contractus cum eo faciebant, quos vulgo dicimus *Arrendadores por mayor*, etiamſi ſint pro minori, dummodo conſiderabili quantitate, ut in iſtis non poteſt conſiderari ulla abjectio ſeu vilitas officij, præſertim cum videamus frequenter nobiles & ditiſſimos in noſtro Regno Caſtellæ & totius Hiſpaniæ prædictas conductiones Regias in ſe ſuſcipere, nec decens erat ignominia eos proſequi, quod Regium patrimonium adminiſtrarent, ſic non nobilitati id quoquomodo contradicere auſpicarentur, ut abſque dubio à talibus conductionibus Regiis, in grave patrimonij regalis præjudicium fugerent & ſe abſtinerent. Et de his intelligi debent jura, Doctores, atque fundamenta, quæ pro ſecunda opinione adducuntur; docet Tiraquel. *dict. cap.* 34. *num.* 33. Baca *de inope debitore*. Vectigalium conductio res non eſt indigna ea indignitate, quæ pœnam hoc eſt privilegij amiſſionem promereatur, &c.

13 Aut loquimur de † Conductoribus parvæ quantitatis, qui pro minimo lucro alicujus oppidi & vicinorum ejus moleſta & oneroſa exactione ſe ingerunt, vel abſque conductione, quia non eſt alius qui voluntariè ſe offerat, inviti ex plebeiis ad munus hujus exactionis tributorum creantur, & inviti compelluntur, ut in iſtis procedant. Prima opinio, & autoritate pro ea perpensâ, & quod magis eſt communis exiſtimatio Caſtellæ, ex qua tale miniſterium ignobile eſt ubique exiſtimatum, communis exiſtimatio eſt ſummè attendenda, ut ſuprà diximus, qua utique diſtinctione ſic obſervata, nec te adhuc anxium & ancipitem habeant verba *dictæ leg.* 4. *tit.* 2. *lib.* 6. *Recopil. l.* 14. *tit. eod. lib.* ibi: *Por que en tal caſo el miſmo quebranta ſu livertad.* Eorum verum & genuinum ſenſum, & qui ſupradictis mirè convenit, eleganter tradit & accuratiſſimè excogitavit Alphonſus de Narbona *in commentariis ad tertiam part. Recopil. in dict. l.* 14. *gloſſ.* 2. *num.* 16. his verbis: Sin vero quærimus de agnoſcendo vero ſenſu illius rationis noſtræ legis, *por que en tal caſo el miſmo quebranta ſu libertad*, ut conveniat cum expreſſa ſuperioris deciſionis ratione, cum re vera videatur quid diſtinctum: nam ſi amiſſionem hujuſmodi privilegij lex pro cauſa finali voluntatem ipſius nobilis conſiderat, ibi: *El miſmo quebranta ſu libertad*, favorem patrimonij fiſcalis admittimus, ſi inquam hoc inquiritur, breviter reſpondemus, quod ſuppoſita Regia in præſenti & *in dict. l.* 4. *tit.* 2. *lib.* 6. *Recopil.* quæ nobilibus Regis patrimonij Conductoribus vel Exactoribus immunitatem, ne proparticulari debito incarceretur, alioquin generaliter illis conceſſam admittit ob ipſius patrimonij favorem & gratiam, ut monuimus nobiles qui ultro ſpontaneæ conductioni hujuſmodi vel exactioni ſe immiſcent, meritò diceretur ſe ipſos illis in caſibus libertatem ſuam vel immunitatem infringere, ſiquidem vectigal conducere nemo invitus compellatur, *l. locatio, 9. §. ad conducendam, ff. de public. & vectigal.* nec etiam gabellarum vel horum jurium ſuſcipere Regaliam, ſi nobilis ſit, hiſque compelli nititur, ut per *l.* 10. *num.* 14. *lib.* 9. *Recopil.* Reſolvunt Lazart. *de decima venditionis part. cap.* 18. *num.* 65. ubi ita ſe judicaſſe dicit; ſequitur Aceved. *in l.* 14. *&* 15. *tit.* 7. *num.* 11. *lib.* 9. recta fuit interpretatio, ut in lato caſu, quo nobilis conductionem vel exactionem functionum Regalium in ſe ſuſcipit, rectè dicatur quod ipſe ſuam libertatem infringit, quia ultro & ſponte munus ſuſcepit, quod non compellebatur ſuſcipere, juxta *dict. l.* 10. *tit.* 14. *lib.* 9. tentari, *ex dict. l. libertus*, 17. *§. præſcriptio, §. ad Municipal.*

Itaque nobilis pro poſita ſpecie, infringit † libertatem ſuam per actum illum an 14
tecedentem, ſcilicet voluntariam ſuſceptionem conductionis, vel exactionis patrimonij Regalis, non tamen per aliquam renuntiationem nec tacitam nec expreſſam, per quam jure ne in carcerem detrudatur, renuntiari videatur, ut prædicti DD. minus benè voluerunt, non ſecus ac in pœnis contingit, in quibus ſubeundis, licèt voluntas noſtra ceſſit, cum certum ſit nos facinori conſenſum præbere, pœnis autem minimè, nihilominus dicitur, quod per flagitium & delictum nos pœnis ſubdimus, ut *in l. Imperatores*, ibi: *huic pœnæ ſubditi, ff. de jure fiſci, l. fin. cap. ad legem Iuliam Majeſtatis*, ibi: *quodammodo ſua*

ſponte

ſponte ponitur, de quibus plura ſcripſit, Menoch. *de ſucceſſion. creat. lib.* §.10.*n.*66. *& lib.*3. §.22. *num.*78. *ad fin.* quia licèt verè & realiter quantum ad pœnam conſenſus deficit, cum delinquens delinquere tantum velit, non etiam puniri; tamen quantum ad interpretationem legis conſenſiſſe videtur, de qua voluntate & conſenſu interpretativo loquitur lex noſtra in præſenti dum dicit. *Por que en tal caſo el miſmo que branta ſu libertad*, quia in debilitate illa privilegij ipſius, licèt deficiat verus conſenſus interpretativus, tamen adeſt ex antecedenti libera conductione vel exactione elicitus.

Ex quibus jam ſatis tibi obiter notum
15 eſt, & apertè conſtat nobilem † Conductorem vectigalium jure tributorum Regi, poſſe pro eorum debito incarcerari, & in
16 vinculis detineri; ſed an † id in conductionibus tertiarum, quæ ad Regem noſtrum ſpectant procedat hæc deciſio, *dict. leg.*4. *&* 14. *dict. tit.*2. *lib.*6. diſputant Aceved. *in dict. l.*4. *num.*27. Girond. *de privileg. n.*837. *quæſt.*152. Ioann. Guttierrez *lib.*4. *practic. cap.*14. *num.*7. *verſic. Secunda limitatio*, Narbona *ubi proximè ex num.*23. *uſque ad num.*29.

Exactor igitur tributorum Regis non
17 poteſt debitores † convenire niſi prius accipiat nomina eorum, & ei notum fiat & intimetur quod ſoluturi accedant ad locum ſolutioni deſtinatum, *in l.*3. *tit.*14. *lib.*6. *Recopil.* ibi: *Sin que primeramente el Receptor del partido mueſtre, y preſente ante el la copia de como ſea notificado a los concejos del partido lo que de ſuſo contiene*, quod & ita ſcire commune cautum ita habetur, ut *in l.*1. *cap. de exactoribus tributorum*, & ſic ſolet fieri quædam deſcriptio civium vel vicinorum quæ continet ſervitium impoſitum diſtributum, & impertitum cuilibet ſecundum bona, quæ habet, ut per Ægid. Thomat. *in tractatu de collectis*, *in* §. *retenta proxima diſcuſſione*, *numero* 25.

18 Nec poteſt priùs † exactio fieri niſi intimatione facta Concilio, *ex dict. l.*3. ibi: *Notifica a los Concejos*, & ibi: *Y lo embien*
19 *a pagar al plazo*, iſte autem Exactor † tributorum Principis maxima in exigendo nititur poteſtate, ut per Menoch. *de arbitr. lib.*1. *quæſt.*71. *num.*12. nec juris ordinem ſervare tenetur, ſed poteſt ſimpliciter procedere, & præcisè compellere debitores, vel exequendo in rebus & bonis, ex Bald. *conſ.*434. *vol.*3. *& in l.*1. *Cod. de annonis*, etiam parte non citata & ibi per eum; quod tamen intellige poſt notificationem factam concilio de qua ſuprà, & pro hoc modo procedendi in exactione tributorum, videndus eſt Ægidius Thomat. *ubi ſuprà n.*30. & vide Aceved. *in l.*6. *tit.*14. *lib.*6. *Recopil. & in l.*14. *tit.*21. *lib.*4. *novæ Recopil. num.*1. *&* 2.

Et iſte Exactor qui bona † à debitoribus 20
extraxit pro ſolutione debiti, liberabitur ſi illa bona vel pignora extracta concilio præſentaverit, ut *in l. fin. cap. de exactoribus tributorum*, ut obſervat Ægidius Thomat. *ubi ſuprà num.*40. & cum Aceved. *in dict. l.*6. *num.*6. ubi etiam obiter advertunt, quare tributa hæc petantur, & ſi eam vicini debitores contra quos proceditur, poſſent opponere quod legitima non fuit facta diſtributio, & hæc ſit legitima exceptio ad impediendam ſolutionem: & advertas velim quod facta executione, & ſoluta aliqua quantitate licèt pro debiti in executionem procedatur, uſque quo ſolutio fiat, tantum debentur decima ex quantitate non ſoluta ex textu formali, *in dict. l.*6. *tit.*14. *lib.*6. *Recopil.* ibi: *O parte dello por lo que anſi pagare no ſe haga execution*; ubi notat Aceved. *n.*7. *&* 8.

Et demum plura quæ neceſſario debet
quilibet † tributorum Exactor, ut officij 21
debito reſpondeat, & legitimè procedat, facere, ſancita, & providere ſtabilita invenies, *in l.*13. *dict. tit.*14. *lib.*6. *Recopil.* quæ quia normam, & rectum procedendi modum Exactoribus de quibus loquimur, imponit ad litteram referenda eſt, & ſic ſe habet: *Otroſi mandamos que antes y primero que ninguno de los Receptores del dicho ſervicio comiencen a cobrar ni cobren ningunos de los maravedis de los contenidos en las nueſtras Cartas de Receptoria en el Concejo de la dicha ciudad, o villa que fuere cabeza de Provincia, que aſſi ſe huviere de cobrar el dicho ſervicio, y preſente aſſi miſmo el traſlado deſtos nueſtros Capitulos y declaraciones, y la ſobre Carta que del ſe diere, y jure en forma de no pedir, ni demandar, ni cobrar, ni llevar mas de lo contenido en la Receptoria, y de guardar, y cumplir todo lo ſuſo antes deſto contenido, y cada coſa y parte dello como de ſuſo ſe contiene, y dexe el traſlado de la dicha Receptoria, y deſte Capitulo, y ſobre carta, que del ſe le diere en poder del eſcrivano del Concejo, para que ſe vea y ſepa como ſe cumple lo que dicho es, y para que dè, e embie el traſlado del, y a los Concejos y perſonas que ſe lo pidieren, para que ſepan lo que han de guardar y cumplir: y mandamos que la Iuſticia de la Ciudad, o Villa que fuere cabeza de Iuriſdicion, tenga cuidado*

de hazer que este nuestro Capitulo y sobre carta del se publique y pregone, en la Ciudad, o Villa porque venga a noticia de todos, y tomen un traslado del servicio del Concejo, para que todos lo puedan ver y saver lo en el contenido, para que se guarde, cumpla y execute. Otrosi mandamos que si los Receptores nombrados en nuestras cartas de Receptorias no huvieren de cobrar, ni cobraren por si mismos los maravedises del dicho servicio, que las personas que pusieren, y nombraren aquien dieren poder para las cobrar, sean buenas personas llanas y abonadas, y quales deben ser, y los presentar en el dicho Consejo para que sean vistos, y aprobados, y hagan el dicho Iuramento y solemnidad, y quede assi assentado en el libro del servicio del Concejo, y que de otra manera no se entrometan a pedir ni cobrar los maravedis del dicho servicio, ni cosa alguna del, so pena de pagar lo que ansi cobraren en pena la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el que los acusare, y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentenciare.

Sed & omnia quæ in isto capite animadversa manent circa officium Exactoris quorumlibet tributorum Regis, procedunt
22 & militant in Collectore † Eleemosinæ, Bullarum, quæ à Summis Pontificibus diversis temporibus invictissimis nostris Regibus fuerunt concessæ, prout accuratissimè eas refert, & miro ordine disponit doctissimus, & omnium litterarum apprimè ornatissimus & præstantissimus vir Licenciatus Perez de Lara *in compend. trium gratiarum*, circa quod nihil speciale animadversione dignum, quod Collectoribus Bullarum conveniat invenio, nisi ad litteram referre Schedulam Regiam, quæ præscripta est, & data forma eis circa modum & ordinem, quem in exactione prædictæ Eleemosinæ servare tenentur, & in præmium ac compensationem sui ministerij & honoris eis condonantur aliqua privilegia, & immunitates, & prædicta Schedula sic se habet.

EL REY.

DOn Phelipe tercero deste nombre, por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalen, de Portugal, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoba, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de las Algarves, de Aljezira, de Givaltar, de las Islas de Canaria, Indias, Islas y tierra firme del mar Oceano; Archiduque, de Austria, Duque de Borgoña, de Bravante, y de Milan; Conde de Flandes y de Tirol, señor de Vizcaya y de Molina, &c. A los Governadores, Assistientes, Corregidores y otros Iuezes, y Iusticias qualesquier de todas las Ciudades, Villas y lugares aquien fuere mostrada esta nuestra carta o su traslado impresso en el molde, y firmado del Commissario General, de la santa cruçada; Salud y gracia. Sepades que nos somos informados que en las cobranças de las Bulas de cruçada y otras Bulas, que se han predicado en estos nuestros Reynos para gastos de la guerra contra infieles, se han hecho y hazen muchas molestias y vexaciones a nuestros subditos y naturales, sacandoles por ellas prendas de mas valor que la quantidad de los maravedisses que deben de las dichas Bulas, y vendiendo las, y maltratando los en menos de lo que valen, y llevando algunos dellas sin hazer alguna diligencia, y que muchas vezes acaeze que los tales cobradores en lugar de las Bulas, que han de dar, dan otras que no son de las que se predicaron, y ansi mismo dan sumarios, y cartas impressas, y sin dar Bulas, cobrando los derechos d'ellas, y hazen otras fraudes, en grandes servicios de Dios nuestro señor y en daño de los fieles Christianos, y contra el Señor y forma de las instrucciones, que cerca de las dichas cobranças estan dadas, y no queriendo remediar lo suso dicho, para que nuestros subditos, y naturales sean relevados de los dichos daños, molestias y vejaciones, y engaños, mandamos al Consejo General de la santa cruzada, y algunos del nuestro Consejo y a otras personas de los nuestros Consejos que platicassen, lo que en ello se podia proveer: Lo qual por ellos visto fue acordado que las cobranzas, que de aqui adelante se hizieren, de qualesquier Bullas, y Iubileos, y indulgencias que nuestro muy santo Padre nos ha concedido y concediere, para que se prediquen en estos dichos nuestros Reynos para los dichos gastos de la Guerra contra infieles se hagan personas, que fueren nombradas, por el Concejo de cada lugar, guardando cerca dello la orden contenida en esta nuestra carta, porende por la presente mandamos à vos los dichos Concejos, y Iusticias de todas las dichas Ciudades, Villas, y lugares, que cada año en el tiempo que soleys eligir, y nombrar los officiales de Concejo, nombrareis una persona abil, y fuficiente de confiança legallana y abonada, que en cada una dessas dichas Ciudades, Villas y lugares tengan cargo de cobrar las Bulas, que le fueren entregadas por el Thesorero que fuere de cada Diocesis, o por quien su poder huviere, o

conforme

conforme a los padrones que de ellas se les dieren; el qual dicho cojedor al tiempo que fuere nombrado al dicho cargo, y antes que se use del cosa alguna, se obligue, y dè fianças bastantes ante la Iusticia, y escrivano del Concejo de lugar de cuya Iurisdicion fuere, que dentro de quarenta dias, despues de passado el plazo, a que las dichas Bulas se huvieren de pagar, darà cobrados los maravedisses que montaren las Bulas, que se le entregaren al dicho Thesorero, o aquien su poder huviere llanamente sin pleyto alguno, por que al tiempo que se le entregare el padron, y Bulas, se ha de averiguar antes la Iusticia del tal lugar, en presencia del dicho Corregidor, y si algunas personas contenidas en el dicho padron de quien no se puede cobrar por pobre, o escritos dos vezes, o no poder ser avidos los quales deben, y que al plazo suso dicho no diere cobrados los dichos maravedis al dicho Thesorero, o aquien su poder huviere, que la persona que en nombre del dicho Thesorero los fuere a cobrar del, le execute por todo rigor de derecho solamente por virtud de la obligacion y cedula que el tal cojedor huviere hecho de las Bulas, que huviere recivido, que para ello, y traer bara de mi Iusticia, los damos poder cumplido, llevando poder del dicho Thesorero, y aprobacion del Governador, o Correjiedor Iusticia de la cabeza de cada Dioceſis, o partido. Y asi mismo damos poder y facultad al correjedor, que fuere cobrando por los dichos Concejos, para que pueda compeler y apremiar a todas las personas que debieren las dichas Bulas, a que se cobren y paguen passado el termino a que se dieren fiadas, y sobre esto hagan las execuciones, ventas, y remates de bienes necessarios, como por maravedisses de mi haver, con que no puedan llevar ni sacar prendas algunas de un lugar a otro si no fuere a la Cabeza de la Iurisdicion, no hallando comprador en el lugar donde se tomare, y mandamos que los dichos Concejos sean obligados a los sanamientos de qualquiera quiebra que huviere por falta de ser abonados los dichos Cojedores, y que el dicho Cojedor que fuere nombrado para un año cobre las Bulas, que en aquel año se huvieren de pagar, y no pueda ser nombrado al dicho officio de Cojedor, contra su voluntad hasta el Tercero año, y que los que fueren nombrados por tales Cojedores, el año que tuvieren el dicho cargo, no puedan tener ni tengan contra su voluntad, ningun otro officio Real ni Concejil; y que sean Francos, y libres de huespedes, y vestias y carretas de guia de qualquier calidad, y manera que sean, y que se les dè el salario a raçon de un maravedi por cada Bula, de tassa de a dos Reales de las que dieren cobradas.

Y otrosi mandamos, que si en estos nuestros Reynos se huvieren predicar algunos Iubileos de caja por los dichos gastos de la Guerra contra infieles, que los dichos Cojedores se encarguen de hazer apercevir cada uno en el lugar o Concejo donde fuere Cojedor, y poner los sumarios que le fueren entregados por parte del Thesorero del partido, y de poner las cajas donde se ha de se echar la limosna, y de cobrar los maravedises que della se huvieren para acudir con ellos al dicho Thesorero, o aquien su poder huviere, y que se les dè por ello de salario a raçon de a ocho maravedis de cada millar o de lo que procediere de los dichos Iubileos, guardando los dichos Cojedores cerca desto la orden, que les fuere dada por el Commissario General, de la Cruzada, y que donde huviere dos o mas lugares o parroquias, o feligresias que fueren todas un Concejo, que no se nombre en el dicho Concejo mas de un solo Cojedor, assi para la cobrança de las dichas Bulas, como de los dichos Iubileos, lo qual y todo lo que dicho es, cumpley, y ay hagais guardar y cumplir, y cada Concejo se entregue un traslado de esta nuestra carta, y lo tengan en el arca del Concejo, para que aya effecto lo en ella contenido: y mandamos que ningun Thesorero ni fator cobre ni embie a cobrar a las dichas Ciudades, Villas y lugares las dichas Bulas ni Iubileos, ni aya otros Cojedores sino los que fueren nombrados por los dichos Concejos, so pena que el que cobrare y hiziere cobrar las dichas Bulas, y Iubileos contra el tenor y forma desta nuestra carta, pague lo que assi cobrare, o hiziere cobrar, con el quatro tanto, y que vos las dichas Iusticias cada una en su Iurisdicion, los prendais los cuerpos, y presos con la informacion de sus delictos, la embieys a esta nuestra corte antes el Concejo General de la Cruzada, para que ha de mas de executar en el la dicha pena sea castigado conforme a la calidad del delito, y los unos ni los otros no fagades, ni fagan ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra camara, a cada uno que lo contrario hiziere. Dada en Valladolid a diez y siete de Diziembre de mil seis cientos y un años yo el Rey; por mandado del Rey nuestro señor, Iuan de Amerquita.

CAPUT XV.

De officio Campſoris ſeu Cambiatoris publici, qui vulgo dicitur *Cambio*, & Numularij dicti *Banco*.

SUMMARIUM.

1 *Campſoris officium publicum eſt.*
2 *Campſoris creatio ad quem pertineat.*
3 *Campſoris creatio in Curia Regis nempè* en la Corte, *ad ipſum Regem pertinet.*
4 *Campſoris creatio in aliis Curiis Regnorum ad Coronam Hiſpaniæ pertinentium, debet fieri ſpeciali Proregis nominatione.*
5 *Campſoris officium Reipublicæ eſt neceſſarium.*
6 *Campſor qua forma creari debeat*, remiſſivè.
7 Cambium *vox antiquis Romanis & Iuriſconſultis prorſus incognita fuit.*
8 *Cambij officium in quo conſiſtat.*
9 *Cambium in permutatione monetarum conſiſtens, an licitum ſit vel illicitum?*
10 *Cambia quæ conſiſtunt in mutuo, an licita ſint?*
11 *Lucrum ex Cambio in mutuo conſiſtenti proveniens uſuram quare ſapiat.*
12 *Cambium in mutuo conſiſtens quare permittendum?*
13 *Cambium in mutuo pecuniæ poſitum quando ſit licitum, & quando illicitum*, remiſſivè?
14 *Cambia à Principe vel Republica approbata, tuto exerceri poſſunt.*
15 *Cambiorum merces ſeu Salarium non pro mutuo, ſed pro labore recipitur.*
16 *Cambij in duplicem ſpeciem diviſio.*
17 *Cambium ſiccum quot modis committatur* & num. 18.
19 *Cambium ſiccum improbum & fœnerativum eſſe probant doctores.*
20 *Cambia intra Regni limites contra legem expreſſam permitti non poſſunt.*
21 *Cambia ſicca damnantur per pragmaticam à Rege Sebaſtiano latam.*
22 *Cambium quod fit intra Regni limites, an ex eo ſiccum judicetur, quòd in loco in quem remittitur ſolutio unà cum litteris, debitor, nec pecuniam nec factorem habeat*, & n. 23. & 24.
25 *Cambium reale quid & quotuplex ſit.*
26 *Cambium reale an licitum vel illicitum ſit?*
27 *Pecunia vel nummus quot modis conſiderari poſſit.*
28 *Cambium reale per litteras tripliciter fieri ſolet*, & n. 29. & 30.
31 *Pecuniæ valor ſolet aliquando minui, & quibus de cauſis*, & n. 32.
33 *Cambium per litteras, quo quis pecuniam Campſori in uno loco præbet ut eandem in alio remittat, an permiſſum ſit?*
34 *Cambium per litteras, quo quis pecuniam à Campſore ad certum tempus recipit in uno loco, in alia deinde provincia vel Regno, cum conſtituto ſtipendio ſolvendam, an ſit fœnerativum?* & n. 35 & 36.
37 *Cambium minuti in quo conſiſtat, & quomodo fieri debeat, & quid pro præmio poſſit perſolvi tradit Textus* in leg Regia 4. tit. 18. lib. 5. Recopil. *quæ ibi affertur?*
38 *Cambij præmium & intereſſe quod lucrari Campſor poteſt, correctum & immutatum fuit*, per leg. 5. in fine tit. 18.
39 *Cambium quod fit per litteras, ne intra ejuſdem Regni oppida exerceri poſſit ſancitum extat*, leg. 8. tit. 18. lib. Recopil. *quæ* ibi *affertur.*
40 *Cambij litteris, cur circa oppida extra Regnum, non vero intra, uti liceat, traditur ratio differentiæ.*
41 *Cambium per litteras ab Hiſpania ad Indos exerceri poteſt & etiam ad alias ejuſdem Coronæ Provincias, dummodo diſtantia ſit conſiderabilis, in qua poſſit conſiderari aliquod periculum in tranſlatione pecuniæ.*
42 *Cambia realia requiſita non poſſunt probari juramento & declaratione perſonarum quæ nummos Campſori tradiderunt.*
43 *Cambium tam jure communi, quam Regio exoſum & uſurarium reputatur.*
44 *Referuntur Doctores qui de Cambiis egerunt.*
45 *Campſoris creatio ex perſonis fieri debet probatiſſimis, divitibus & benè opinatis, quæ juramentum de officio rectè exercendo præſtare debent, & fidejuſſores uſque ad certam quantitatem præbere tenentur.*
46 *Campſor exterus & alienigena à Regno non poteſt creari.*
47 *Campſores duo in urbe debent nominari, non vero unus ſolus.*
48 *Campſor exterus à Regno nominari cur non debeat*, remiſſivè.

49 *Campſor*

49 *Campſor non poteſt aliis mercimoniis & contractionum generibus uti, nec ſocietatem unire cum aliis, niſi in rebus cambiorum uſum tangentibus.*

50 *Campſores publicationem reddere tenentur judici, ſuo juramento & per libros ſuos veritate & fide confectos; quoties ratio ei per judicem expetita fuerit quantitatum omnium quas cambio habuerint.*

51 *Campſorum electio debet eſſe libera, nec quidquam pro tali officialium creatione poteſt exigi; nec titulo conductionis poſſunt hujuſmodi officia conduci.*

52 *Cambia ſuſcipere, & eorum pecuniis Rex uti poteſt in urgenti neceſſitate.*

53 *Neceſſitatis tempore plura licent, quæ ordinario jure exoſa videntur.*

54 *Campſori, neceſſitate adimpletâ, debet per Regem fieri ſatisfactio pecuniarum quas accepit & ſi poſſibile ſit, cum intereſſe juſto & licito Cambij.*

55 *Princeps dum ob publicam cauſam & neceſſitatem, rem aliquam à privato aufert, æquivalenter poteſt damno ſatisfacere.*

1 AMPSORIS officium † publicum eſt, ut cavetur *in l.* 5. *tit.* 18. *lib.* 5. *novæ Recopill.* ibi: *Y los que huvieren de uſar del dicho officio publico*; ubi Matienço *in gloſſ.* 7. *lit. G.* & ſic tanquam of-
2 ficium publicum, iſtius officialis creatio † pertinet ad Prætorem, & Decuriones civitatis, villæ aut oppidi ubi exerceri debet, ut *in dict. l.* 1. ibi: *Y los que huvieren de uſar del dicho officio publico en las Ciudades, Villas y lugares de nueſtros Reynos que ſean pueſtos y nombrados por las Iuſticias, y Regidores de tales Ciudades, Villas y lugares.*

3 Et in curia Regis nempè *en la Corte* † pertinet ad ipſum Regem, ut *in dict. l.* 1. & *in pragmatica edita*, 8. *Septembris ſub anno Domini*, 1602. & ſic aliis in Regnis
4 hujus Coronæ creatio † Campſoris poterit & debet fieri ſpeciali Proregis nominatione, quia Prorex in Regno ſibi Commiſſo Regis poteſtatem habet, niſi aliquid ſpecialiter ei fuerit interdictum, ut *in l. fin. tit.* 1. *part.* 2. latè Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 5. *cap.* 6. *per totum*; ſpecialiter verò *num.* 37.

5 Quod utique Campſoris officium † neceſſarium eſt Reipublicæ, dummodo honeſtè exerceatur, ut tradit Tavianus Genuenſis *in tract. de Cambiis*, 1. *l. part. num.* 9. *cum ſeqq.* uſque ad *num.* 12. & 2. *part. cap.* 1. *per tot.* Dominicus à Sot. *lib.* 6. *de juſt. & jure quæſt.* 8. *art.* 1. & *ſequenti*, Matienço *in dict. l.* 1. *gloſſ.* 3. formam † qua debet 6
creari Campſor cum aliquibus regulis, & prohibitionibus aſſignat & deſcribit textus *in l.* 1. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* & pro materiæ perfecta cognitione illud prætermittendum non duxi, quod hîc vox † *Cam-* 7
bium antiquis Romanis, & Juriſconſultis prorſus incognita fuit: etenim quantumvis in foro Romano frequentiſſimi erant Argentarij, Numularij, Meſularij, vel Meſuarij fide publica deputati ad gerenda negotia, & inſtrumenta, ut probat *l. prætor ait l. ſi quis ex argentariis*, *l. quidam l. ubi l. argentarius*, *ff. de edend. l. hominem* 7. §. *quoties*, *l. quod privilegium*, §. 8. *ff. depoſiti*, *l. ſi ventre* 8. §. *in bonis*, *ff. de privileg. hæred.* cum aliis quas refert Bobadill. *lib.* 1. *variar. cap.* 15. Forner. *lib.* 3. *ſelection. cap.* 8. Sigon. *de antiquo jure Romanorum*, *lib.* 2. *cap.* 11. Petrus Gregor. *lib.* 23. *cap.* 3. Cambium tamen non agnoverunt quamvis Argentarij & Meſularij ſæpiſſimè nominentur à Cicerone in oratione pro Cecinna, pro Cluentio, & in Rhetor. ad Heren. numquam tamen Cambium ab eo uſurpatur, nec mille annis poſt ipſum Ciceronem apud puri ſermonis obſervatores aliqua hujus nominis mentio reperitur, etſi Anton. Nebricenſ. incaute dixerit hanc vocem *Cambium* Latinam eſſe. Sed magis veriſſimile eſt Cambium à Gothis, vel Longobardis inventum fuiſſe, & ab Italis, atque Hiſpanis receptum, ut conſtat ex *cap.* 1. §. *cum autem ſed in reſtit. fecit fuer.* Otror. *cap.* 1. § *ſi quis dominus quo tempore miles*, *&c.* ubi Cambium ſignificat permutationem, & gloſſ. *communem*, *ibidem*, in eademque ſignificatione ab Hiſpanis ſumitur, *in dict. l.* 1. *tit.* 18. *lib.* 5. & totus ille titulus inſcribitur, *de los Cambios, y Cambiadores.*

Secundò præmitto quod Cambij † of- 8
ficium conſiſtit in permutatione aliquarum monetarum pro aliis, ut *in l.* 4. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* Cum enim Hiſpania Regum multitudine fuiſſet occupata, & unuſquiſque pro voluntate ſua proprios cuderet nummos, ut conſervarentur commercia, & qui iter habebat ad alia Regna proprios ejus, in quo pergebat deferret nummos, Campſor autoritate Regia deſignabatur, qui uniuſcujuſque generis nummos haberet ad permutandum vel cambiandum, ſtatuta quadam Cambij mercede, ut *in l.* 2. 3. & 4. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* de quo

an

9 an † licitum, vel illicitum fuerit, maxima est apud nostros Doctores controversia, si quidem constat ex Aristotel. *loco suprà citat.* & *ex cap. naviganti*, & *ex cap. 1. de usuris*, contra naturam censeri debere, quod pecunia suapte natura sterilis & infœcunda generet & pariat pecuniam, cum aliis multis quæ refert in aliis DD. quos infra citavimus, & *novæ institution.* Sarmient. *lib. 7. cap. 12.* Sed quamvis hæc ita videantur esse, contrarium verius videri debet, & haberi quodque magis recipitur ab omnibus Theologis; nam, ut colligitur, *ex cap. per vestras*, & probatur *ex dict. cap. naviganti*, §. *ille quoque*, Capin. civit. *de usuris* lex pontificia consulta commercia Reipublicæ utilitatem afferre probe sciens noluit exercitam negotiationem, honestaque lucra impedire, & ita propria Cambiorum in specie probat Pius Quint. *in extravagant.*, proprio motu circa Cambium illicita improbans, licita probans in summa constitutionum sub Pio Quint. *cap.* 52. ex his omnibus & ex gloss. *atque commune in cap. conquestus de usuris*, & gloss. *verb. honesti*, & commun. *in dict. cap per vestras* ex D. Thom. 225. *quæst.* 87. *art.* 4. hoc Cambiorum genus licitum esse, & Rubricæ satis accommodatum docuit idem, D. Thom. *opus.* 73. *art.* 13. Caiet an. *in tract. de Cambiis*, *cap.* 1. Silvest. *verb. usura quarta* Armilla *verb. emptor.* Sotus *de just. & jur. lib.* 6. *quæst.* 8. *art.* 1. Conrrad. *quæst.* 98. Palat. *in praxi Theologal. lib.* 3. *cap.* 2. *instructionum negotiant. lib.* 1. *cap.* 1. gloss. 2. & Bald. & Salicet *in l.* 3. *cap. de exercit. commun.* contra Iasonem *in l.* 1. *num.* 36. Pulpurat. 89. *cap. de summa trinitat.* omnes *in dict. cap. naviganti*, Navarrus *notabil.* 9. *n.* 11. Ioann. Baptist. §. 2. *in princip.* Albornoz *lib.* 3. *tit.* 4. *de los Mercaderes y Cambios.* Matienc. *in dict. l.* 1. *gloss.* 3. cum aliis quos inferius percensebimus, sed tamen cum hujusmodi Cambium jam in usu non sit, & solum permaneat Cambium in mutuo consistens, de quo loquitur Rus 5. *constitutio*, opus erit de Cambiis in mutuo consistentibus breviter aliqua pertractare.

Tertiò præmitto maximè controver-
10 sum esse, an hæc † Cambia quæ consistunt in mutuo licita sint, ita ut Campsor, qui publicæ pecunias Cambio dat, possit ex eo aliquod lucrum ferre?

Et videtur tale lucrum ex eo proveniens
11 † usuram sapere, quia consistit in cambio mutuum, tempus atque lucrum, ex quibus vera & propria usura formatur, ut *in cap. 1. cum seqq.* 14. *quæst.* 3. *cap.* 1. & 2. *cap. in civitat. cap. consuluit de usuris.* Nec ex Reipublic. autoritate excusari posse constat, *ex cap. super eo de usuris*, ex quibus & aliis id probat Caietan. *cap.* 2. & alij suprà relati plura argumenta connectentes, attamen si quæ sit hujus vel aliorum argumentorum vis diligenter animadvertamus, reperiemus proculdubio hujusmodi Cambiorum genus permittendum † esse, 12
quæ inventa sunt & excogitata ad majorem Reipublicæ commoditatem & facilius totius terrarum orbis commercium. Quæ sententia communior est, & à pluribus approbatur: sed proposita objectio facilè diluitur, si dicamus lucrum non spectare in his cambiis ratione mutui, sed causa laboris, & industriæ in conquirendis pecuniis, in mutandis & recipiendis per litteras Cambij remissorias, ut in praxi quotidie videmus observari, & statim clarius & apertiùs exponemus; ac sufficit hujusmodi cambia non omninò condemnari à Pio IX. Pontifice Maximo *in dict. const.* 54. sed solum quoad exercentes cambia, sic ea namque justissimus Pontifex consideravit illam industriam & laborem impensum in Cambiis conquirendis pretio esse æstimabilem, nec quemquam debere sua opera collocare absque ulla mercede, *ex Authentico de judiciis*, §. *nec autem* ibi: *gloss. verb. pedaneus*, & communis sicut in fidejussora, & aliis, suas operas pro pretio impendentibus, ut constat *ex l. si remunerandi*, 6. §. *maurus in fin. ff. mandati*, *l. hoc jure* 19. §. *labeo*, *ff. de notat.* & ex aliis infra dicendis docent Burgos de Paz *cons.* 49. *n.* 8. Ben. *cons.* 11. Bursat. *vers.* 399. *vol.* 4. Hieronymus Gabriel. *cons.* 158. *vol.* 2. Guid. Pancirol. *cons.* 139. *num.* 11. Puteus *decision. Rotæ* 124. & 126. *lib.* 3. Decius Genuens. 1. & 2. Cavalcan. *decis.* 48. *num.* 23. & an cambium consistens in mutuo † pecuniæ 13
sit licitum, & quando illicitum, agunt latè Thomas de Vio *de cambiis cap.* 2. Fabianus Genuensis *eodem tractatu* 1. *part. per totam* & 2. *part. per totam* & 2. *part. in princip.*

Quod ita est acriter tuendum, præci- 14
puè si à Principe vel Republica fuerint probata; tunc enim potest justè mercedem à privatis solvendam recipere, ut apertè docet ipsa Pij constitutio. Unde quando privatus apud privatum suam deponit pecuniam, cum hac conditione, ut illam totam vel aliquam illius partem in alium locum transmittat, pro illoque labore pretium vel stipendium assignavit; sic ergo nulla committitur usura, nec usuræ

umbra

umbra apparet, ut probant Sotus, Navarrus, & alij *suprà*: inde etiam probantes non esse illicitam conventionem cujus est, hoc tempore, frequens usus, scilicet cum nobiles Mercatori, vel aliis locupletissimis hominibus stipendium decernunt, propterea quod primo cujusque mensis die certam ipsis pecuniæ quantitatem sunt tributuri.

15 Nam non pro mutuo † sed pro labore salarium illud recipere resolvunt Sotus *lib. 6. de just. & jure quæst. 1. art. 2.* Navarr. *in cap. naviganti, num. 17.* quæ species & alia hujusmodi maximè distant à Cambiorum natura, nam in illis securò ac tutè potest pecunia pro mercede capi, de quo est totus titulus *lib. 1. cum seqq. ff. de eo quod certo loco, l. continuus, 137. ff. de verborum obligat.* itaque significat quod variæ sunt Cambiorum divisiones.

Quartò præmitto Cambium esse in du-
16 plici † differentia, alterum siccum & alterum reale, siccum Cambium dicitur in quo debitæ Iustitiæ species non invenitur, sed fingitur & simulatur, cum sit verè mutuum sub usura factum, qua in re mirabilia & aurea sunt verba Fabiani Genuensis *ubi suprà 1. part. num. 35.* ibi: *Non sine itaque ratione sacri Theologi & Canonistæ loquendo, de hujusmodi fictis, & simulatis cambiis appellant ipsa non cambia, sed cambia sicca instar arboris siccæ quæ in semet ipsa non habent aliquem humorem aut viriditatem, non producit flores nec folia, nec denique fructus, sed potius damnificat arbores virides sibi adjacentes, sed tantummodo habet aliqualem arboris apparentiam sine quavis existentia, ita profecto sunt cambia ipsa sicca, quia non vero sed falso & ficto nomine cambij aliqualem cambiorum apparentiam videntur habere; nullam tamen penitus Cambij existentiam habent, similiter nullum penitus in seme ipsis habent humorem aut viriditatem gratiæ Dei, quia non sunt fundata in radice Charitatis, immò sunt contra Charitatem & ab ipso Deo reprobata, non germinant frondes boni exempli, immo sunt scandalosa, non pullulant flores odoris virtutum: Sed undique sunt putrida ob cupiditatem, & avaritiam, à qua proficiscuntur, non producunt fructum bonorum operum, quia ut hic superius ostensum est, animam ipsius feneratoris & corpus & honorem atque alia bona temporalia, si quæ habet benè acquisita, graviter lædunt, devastant; & denique velut quædam sæva tempestas, sicut docta experientia docet in locis illis in quibus contractus ipsi feneratitij usitantur, omnes bonos mores exterminant; quapropter si ficulnea illa de qua Divus Evangelista loquitur Matth. cap. 2. quia non habebat nisi frondes, maledicta fuit à Domino, ipsa usura & usurarius in ipsa maledictus & maledicta erit, cum ipsa, ut ostensum est, non solum non pariat nec fructus cognoscat, nec flores, sed etiam ipsa folia.*

Committitur autem istud † cambium 17
siccum dupliciter, ut constat ex Divi Pij constitutione. Primò quando quis accepit pecuniam Pintiæ cum Cambio, ut eam solvat Barcinoniæ, & conficiuntur ad id litteræ quæ mitti debent ad eum locum ubi moneta solvenda est, quamvis verè & realiter debitor Barcinoniæ non sit soluturus, sed in hac Pintiana civitate duntaxat, ubi cambium dedit, & conscribuntur, & simulantur tales litteræ ad fingendum, & simulandum contractum illum qui inter dantem & accipientem fit nomine cambij, & sic appellatur.

Secundo modo, quando litteræ mittun- 18
tur in Nundinas quæ Metinæ del Campo agendæ sunt, ubi debitor nec pecuniam nec factorem cum quo exercere mercaturam soleat, habet, nec habere expectat, sed duntaxat ipsius nomine Procurator à Campsore constitutus, accepit ibi pecunias cum cambio, & cum Recambio illas solvendas remittit Pintiæ, vel Barcinoniæ; unde sub illa simulatione, persolvuntur usuræ & usurarum usuræ.

Quod Cambium improbum † & fene- 19
rativum probant suprà relati, præcipuè Caietanus *de cambiis cap. 1. num. 4.* Soto *de Iust. & jure, quæst. 8. art. 1.* latiùs *quæst. 13. art. 1.* Silvester. *verb. usura 4. num. 6. & 9. instructor. negotiant. cap. 2.* latiùs *cap. 12. lib. 2.* Armilla *verb. campsor, num. 8.* Bolognin. *ubi suprà* Navarr. & Baptista *in dict. cap. naviganti*; quod etiam apertissimè docuit Pius Quint. *in dict. constitutione*, addens Cambia sicca exercentes, dignos esse & plecti debere supplicio adversus usurarios constitutos, inter quos possunt numerari: cujus etiam speciei prohibitio est in Regno Castellæ, etiam tota ferè Hispania Cambia exercere de loco ad locum intra ipsius terminos Regni; censentur enim Cambia sicca, & proinde à Carolo V. Imperatore Augustissimo, & Philipo nostro Christianissimo damnata, *l. 8. tit. 18. lib. 5. Recopil.* qua de re summa cum diligentia disputant, DD. *suprà* relati & his addantur Matiencus *in dict. l. 8. lib. 1.* Albornoz *dict. l. 3. tit. 4. de los Cambios, §. del banco y banquero*, qui hos punctos multùm pertractant contendentes inter se, *l. illam §. niti in præsumptione*, &

proinde in foro animæ conſcientiæ non obtinere, quando verè & realiter de loco ad locum labor vel periculum reperitur, etiam intra Regni limites; eademque ratione probant alij eam legem in uſu non eſſe.

Quibus omiſſis verior ſententia haberi
20 debet contra legem † expreſſam permitti non poſſe Cambia intra Regni limites, quia lex eſt juſta ad declinandas uſurarum fraudes *ex cap. naviganti de uſuris cap. conſuluit cap. in civitate de uſuris*, & ex Pij V. *conſtitutione*. Quapropter in conſcientia obligat, ut apertè probant DD. ſuprà relati & commun. ab Innocentio uſque ad Felinum Decium, & Andream & Beroïum, *in capit. 1. de conſtitutione*.

Quapropter ceſſare videntur diſputationes ſuperius relatæ in dict. Regno Caſtellæ, & Regno Luſitaniæ, ubi latior eſt pragmatica à Rege Sebaſtiano promulgata Eboræ 16. Ianvarij, anno 1570. ubi
21 damnantur † ſicca Cambia, & quæ fiunt intra Regnum, additis aliis vetitis conventionibus: Sed ſolet dubitari, an Cam-
22 bium † quod ita factum fuerit, in dubio judicetur Cambium ſiccum, ex eo quod in loco in quem remittitur ſolutio unà cum litteris debitor, nec pecuniam, nec factorem habeat.

23 Et ſanè videtur in dubio † eſſe ſiccum quia ſine ſubjectione non erit contractus *ex l. 1. ff. de contrahenda emptione, l. 1. ff. de rerum permutation.* & videtur multum fenerativum *ex dict. cap. naviganti*, & aliis ſuprà adductis, idque tenet Silveſt. *verb. uſura 4. quæſt. 9.* una cum Soto *lib. 6. q. 12. artic. 1. & 2.*

Contrarium tamen ut ſentio, verius eſt,
24 nimirum non judicari † ſiccum niſi propter alias circunſtantias, & argumenta quod ſignificat Pij conſtitutio, ibi: Talis intentio ſicut vendi poteſt, locari & pignorari res quæ nondum exiſtit, *l. nec emptio, 8. ff. de contrahenda emptione, l. ſi jactum de actione emption. l. & quæ nondum, ff. de pignor.* ita & permutari, *l. 1. ff. de rer. permutat.* Navar. *in dict. cap. naviganti, n. 14. & cap. 17. num. 183. inſtructor. negotiant. lib. 2. cap. 1.* Ex argumentis autem & conjecturis colligi poterit non ex illo duntaxat effectum eſſe ſiccum, quia frequentiſſimum eſt, cum qui Romæ, pecuniam propter aliquam expeditionem Cambio accepit, ut eandem dependat Valenciæ, quamvis Romæ tempore ſolutionis nec pecuniam habeat, nec factorem, tamen contractus non præſumitur uſurarius qui adveniente ſolutionis tempore dat operam, ut Cambij litteras adimpleat: at ex aliis conjecturis id contractus genus poſſe uſurarium præſumi, nullus eſt qui non liberè fateatur. Ex quibus omnibus dicendum eſt, quod quotieſcumque Cambium celebratur fictè & ſimulatè, cum diſtantia loci, longinquitas convertitur in temporis diuturnitatem, & iſtud Cambium reputatur ſiccum, quod à Pio V. *in dict. conſtitutione* fuit omninò damnatum, & ab Hiſpaniæ & Luſitaniæ, legibus plectendum eſſe cenſetur.

Aliud eſt Cambium reale, ſicco † op- 25
poſitum, quod reale ſubjectum & ſuſtantiam habet, & eſt duplex minutum, & per litteras: Cambium minutum dicitur; manuale cum permutamus nummos aureos cum nummis argenteis, æreis vel ex qualibet alia materia conflatis aut è contra pro cujuſque utilitate; ſed iſtud Cambium, an
† licitum ſit necne, nonnulli controver- 26
tunt, propterea quod nummi dati valor non conſideratur juxta materiam; ſed juxta formam publicam: at ejuſdem valoris eſt nummus æreus in ſua quantitate ac eſt aureus vel argenteus, ut probat *lex 1. ff. de contrahend. emption.* ubi Bart. & communis relata à Tiraquel. *de retract. §. 1. gloſſ. 2. num. 14.* Pinel. *de reſcindend. vendition. in princip. num. 25.* Covarr. & alij ſuperiùs adducti. Unde pro æquali valore majorem recipere, videtur eſſe improbum lucrum: contrarium tamen habetur multo verius, ut ſuperiùs dictum eſt initio hujus argumenti: Etenim ſicut Reipublicæ utile eſt ac propè neceſſarium, publicè deputari officialem, diverſarum gentium nummiſmata pro permutationibus cognoſcentem, ita & nummiſmata ejuſdem Regni commerciis, & politicæ Societati, admodum erit fructuoſum, ut habetur apud *Caſtellanos* & probant alia jura, ut *l. 1. & 4. tit. 18. lib. 5. Recopill.* & ab omnibus recipitur, dummodo abſque fraude, & dolo hujuſmodi pecuniarum permutationes fiant; pecunia ſiquidem; & nummus † dupliciter poteſt conſiderari. Primò, 27
ut eſt res vel materia, ut aurum, ad aurandum, maximè utile, *l. nummiſmata 28. ff. de uſufruct.* tunc propter hujuſmodi utilitatem poteſt carius vendi vel permutari, dummodo non excedat debitum rationis modum, ut quotidie obſervatur in auro veteri, & publica forma excuſſo. Secundo modo accipitur pecunia vel nummus, ut ex publica forma excuſus, cujus eſt duplex

plex uſus principalis: unum, & primarium in rerum menſura & pondere prius & neceſſarius ex *l.1. ff. de contrahend. emptione*, quo caſu à publico valore recedere non eſt permittendum, alius uſus eſt ſecundarius, & improprius, quo utimur ad cambiandos vel permutandos nummos aureos per argenteos, vel è contra pro uniuſcujuſque voluntate: ut verbi gratia, ego habeo mille nummos argenteos, & cum me in civitatem Hiſpalenſem conferre decreverim, ne iter faciam tanto pondere impeditus, permuto illos nummos argenteos cum tot aureis, quot ad æquandum valorem nummorum argenteorum, ſunt neceſſarij. Atque hic eſt ſecundarius Cambiorum uſus, etſi impropius, tamen ſæpè uſitatus; quod fit ex inventione humana non ex natura, ut multis validiſſimiſque rationibus probat Ariſtotel. *1. Ethicor. cap.6.* de quo Cambij genere præſens diſputatio eſt, & tunc pro hujuſmodi Cambio mercedem recipere licitè poſſe Campſorem, ut verior ſententia eſt, ſic eam plures DD. ſequuntur, ſervire debet officium quod admodum ſit Reipublicæ utile, ut ſentit & defendit Angelic. D. Divus Thomas *opuſc.73. artic.13. & de regimine Principis, lib.2. cap.14.* Silveſter. *in ſumma verb. uſura quarta, quæſt.7.* Armil. *verb. Campſor, num.4.* Conrad. *quæſt.99.* Domin. de Sot. *lib.6. quæſt.9. art. unic.* Hiſpanorum Bartol. Covarr. *de numm. collatione, cap.7. num.3. & 4.* Navarr. *n.14. & 19. in dict. cap. naviganti*, Baptiſta §.2. *num.9. inſtructor. negotiant. lib.2. cap.2.* & alij quam plurimi clariſſimi DD. quorum nomina infinita ſunt; unde deducunt prædicti DD. quod ſi Campſor vel aliqua occupatione, vel negligentia ſua & incuria non poterit dare mercedem vel pretium muneri ſtatutum ab eo, qui pecunias permutatas accepit, obligatur debitor in conſcientia ad reſtitutionem pretij: quod quidem in Campſore publico, publica ſcilicet autoritate deſignato, eſt longè certius; ſed inter privatas perſonas, id illicitum eſſe probat Albornoz *dict. tit.4.* ex rationibus ſuperius à nobis relatis & propoſitis, quæ publicos Campſores excuſare videbantur; verius tamen eſt propter lucrum ceſſans vel damnum emergens, ſaltem in jactura temporis, ſecundùm Covarruviam qui eam rem accuratiſſimè pertractat, poſſe honeſtè mercedem accipere; ut probant ſuperiores rationes DD. jura & ll. & ex legibus Regni Caſtellæ *dict. l.4. tit.18. lib.5. Recopill. & ex l.1. ejuſdem tit.* non prohibere immò permittere videtur, ibi: *Ni los Cambiadores, ni otras perſonas.* Sed & Cambium reale ſolet fieri † tripliciter per litteras; & primò quando quis pecuniam habet Pintiæ qua indiget Romæ, & eſt alius qui habet pecuniam Romæ qua indiget Pintiæ, qui pro cujuſque utilitate & commodo cambiare inter ſe ſolent tantam pecuniam quantam ſibi neceſſariam eſſe vident. 28

Secundò, quando quis † tantam pecuniam dat Campſori Pintiæ quanta eget Romæ, ut eam ſolvat ad nundinas Septembris, vel alio menſe Romæ, ubi eam neceſſariam eſſe ſibi intelligit, quam debet remittere Campſor per litteras Cambij ad prædictam urbem Romanam, certa mercede conſtituta. 29

Tertiò, quando † ſcilicet aliquis egens certâ pecuniâ in civitate Romana, eam accepit Cambio in eadem urbe, cum hac conditione & pacto, ut eandem ſolvat Pintiæ ad tres vel quator menſes inter dantem, & accipientem ſignatos, cum quodam lucro ipſius dantis & Cambio. 30

Ad clariorem vero cognitionem atque notitiam terminorum ſpecierum Cambij realis de quibus ſuprà, illud noſſe oportet, pecuniæ † valorem in hujuſmodi commerciis aliquando augeri, aliquando verò minui conſueſcere multis ex cauſis, ut latiſſimè probat, *l.2. §. de officio, l. quod ſi Epheſ. ff. de eo quod cert. loc. l. pretia rerum.63. §. fin. ad l. Falcidiam*, cujus rei nimirum quomodo, quaque ratione in Cambiis pecuniæ valor augeri ſoleat, octo cauſas aſſignant Silveſter. *verb. uſura quarta* Soto *de Iuſt. & jur. lib.6. quæſt.12. artic.1.* Navarr. *in dict. cap. naviganti, num.43.* Baptiſta §.2. *inſtr. negotiant. lib.2. cap.7.* Quæ omnes octo cauſæ ad tres potiſſimum poſſunt reduci, ſub quibus reliquæ quinque; ut quæ minus præcipuæ ſunt & minoris conſiderationis, continentur. 31

Prima eſt propter † diverſam legis taxationem. Secunda eſt ex eo quod pecunia ſit de præſenti vel non ſoluta. Tertia propter pecuniæ abundantiam vel penuriam, hæ enim potiores cauſæ & magis principales ſunt, quæ pecuniæ valorem in Cambiis augent. Quibus ſic conſtitutis facilè colligitur in priori Cambij per literas ſpecie, Cambium contrahi ſolere ad utriuſque partem, utilitatem, & fructum; quapropter faciendum erit tale Cambium & perpetuo permittendum; & locus concedendus erit ad hoc ut exerceatur, præſertim cum fieri ſoleat ſequendo ſemper 32

Juſtitiæ commutativæ naturam, quæ ex Ariſtotel. & aliis graviſſimis DD. quos ſequitur & probat Divus Thomas, & communis omnium Doctorum tam Theologorum & Legiſtarum ſententia, conſiſtit in omnimoda utriuſque partis æqualitate. Unde hæc regula & lex ſentienda erit hujuſmodi Cambium per litteras licitum eſſe & permitti debere, quando nec damnum ullum nec lucrum alterius partis videtur intercedere, qua ratione probatur, & recipitur à Pio V. Pontifice Maxim. *in prædict. conſtitutione* 52. & multo ante eandem Cambij rationem ſæpiſſimè laudaverunt & approbarunt Silveſt. *verb. uſura quarta*, Sotus *dict. lib.6. de Iuſt. & jur. quæſt.*10.*art.*1. Navarr. *ubi ſuprà n.*61. *&* 70. Baptiſta *num.*24. *in dict. cap. naviganti inſtructor. negotiant. lib.*2.*cap.*3.

33 Sed & alio modo Cambium † per litteras fit, videlicet quando quis Pintiæ Campſori præbet pecuniam, ut eandem ſibi remittat Romæ vel Hiſpali ſolvendam, ubi eadem indiget, pro quo certam Campſori perſolvit mercedem. Et circa iſtud Cambium ſolet dubitari, an permutationis an verò emptionis vel cujuſvis contractus naturam ſortiatur, & ſanè contractum innominatum eſſe probat textus *in l. naturalis, ff. de præſcriptis verbis*, Bald. *in l.*2. *num.*2.*Cod. de uſuris rei judic.& in cap.unic. num.*7. *de jur. petit.* quem ſequitur Navarr. *n.*20. Baptiſt. §.2. *num. fin. ubi ſuprà*, Decius *Genuenſ.* 32. communis tamen ſententia eſt, magis locationi comparari iſtam Cambij ſpeciem, Campſor ſiquidem operas ſuas, & induſtriam locat ex quo fit, ut poſſit licitum honeſtumque prætium ex illa conventione recipere, nam, ut manifeſtè probant quæ ſuperiùs adducta ſunt, licitè & ſecurè mercedem ille exigit, qui in alterius commoditatem, & utilitatem operam ſuam, & induſtriam confert, ut expreſſis verbis, *probat. l. ſi remunerandi*, 6. §. *munus*, *ff. mandati*, *l. hoc jure* 19. §. *labeo*, *ff. de notat. l. pupillus*, 24. *in fin. Cod. de allund.* modo abſit omnis fraus, & nequaquam juſti lucri & mercedis modus excedatur, quia ſi excederetur, eſſet tunc injuſta illa merces, & laboris impenſi pretium, & ex conſequenti non poſſet poſtulari, & exigi, ut meridiana luce clarius ex utroque jure conſtat, qua ratione Cambium iſtud permittitur, & exerceri poteſt, ut ſentit & affirmat, Divus Thomas, & alij: Silveſter *verb. uſura quarta*, Armilla *verbo Campſor*, Albornoz & Navarrus *num.*21. Baptiſta §.2. *num.*15. Palac. *lib.*3. *cap.*3. *inſtrumentor. negotiantib. lib.*2. *cap.*4. *cum ſequenti*, idque libentiſſimè admittit Sarmiento, *lib* 7. *ſelectar. cap.*2. dummodo pecunia actu, & reipſa transferatur, communior ut ſententia eſt, quod quamvis pecunia actualiter non transferatur, ſufficere debet quod virtualiter transferatur per litteras, ut cenſent ſuperius relati DD. & ſic Campſor anticipatam recipiens pecuniam, illa tunc indigeret, quia eſt cauſa accidentalis; & propterea nullius conſiderationis, nec aliquo modo ſufficiens ad mutandam contractus naturam, quod ita ſecurè defendi poteſt ſecundùm finalem ſuprà propoſitam reſolutionem.

Fit etiam Cambium † per litteras, videlicet cum aliquis pecuniæ quantitatem quandam à Campſore recipit ad tres vel quatuor menſes, verbi gratia, cum certo Cambij pretio, & ſtipendio conſtituto, in alia Provincia vel Regno ſolvendam, ut ſi quis Pintiæ acciperet à Campſore mille nummos aureos Hiſpalis ſolvendos cum ſtipendio quatuor nummorum aureorum pro ſingulis centenis ſolvendorum. 34

Quod Cambium † mutuum feneratívum eſſe nomine Cambij ſimulatum, & latens aſſeruerunt, Laurent. de Rodulph. Hieronym. Thuſc. & alij quamplurimi quorum argumenta referunt Navarr. *n.*10. *loc. proximè citato inſtructor. negotiant.* ubi ſuprà *cap.*7. *&* 8. cui ſententiæ acquieſcit Albornoz *dict. lib.*3. *cap.*4. contrarium tamen à Theologis & Iuris Pontificij DD. receptiſſimum eſt & approbatiſſimum, nimirum hujuſmodi Cambium ſuaptè natura permittendum eſſe, ceſſante omni dolo, & ſimulatione; nam, ut ſatis latè & apertè dictum eſt *in præcedentibus*, Campſor pro opera ſua, & induſtria juſtam mercedem accipere ſecurè, & licitè poteſt, ut eſt ab infinitis legibus tum Cæſaries tum Pontificiis Curiis permiſſum: quapropter ſi Cambium fictum fuerit, dicemus eſſe ſiccum: quod maximo jure ſummaque ratione Pius Quint. Pontifex maximus, omninò damnandum, & exemplo dandum eſſe voluit. Sin autem Cambium reale & verum fuerit, dicendum & aſſerendum erit Reipublicæ eſſe admodum neceſſarium tale Cambij genus, ut commercia quæ qui è mundo tollit, & exterminat, ſolem ipſum auferre & exterminare videtur, poſſint perſiſtere, & permanere, & cum majore Reipublicæ † utilitate ſervare. 35

Quod prudentiſſimè idem Pontifex Pius conſiderans & perpendens, Cambia 36

realia,

realia, & vera exercendi rationem Chriſtianæ Reipublicæ permiſit. Ex quibus omnibus Silveſter *quæſt.9.* Armil. *num.3.* ubi ſuprà Regulam conſtituunt. Nimirum quod quotieſcumque diſtantia temporis nullum lucrum affert & portat, ſed collocat laboris ac induſtriæ prætium, prudentis verò judicio, ſublato omni affectu, conſtituitur, licitum erit tale prætium, aliter verò prorſus illicitum: nec ulla ratione permittendum.

Sed poſtquam diximus, quæ de jure communi circa Cambia notabilia videntur, nunc quid de jure Regio circa eadem ſtabilitum & ſancitum ſit, breviter percurremus. Nam Cambij minuti quod conſiſtit in permutatione monetæ minutæ cum præſtantiori & nobiliori, vel è contra quomodo fieri debeat iſta commutatio, & quid pro præmio poſſit perſolvere, meminit & formam tradit textus *in l.4. dict. tit.18. lib. 5. Recopil.* cujus littera ſic ſe habet, *Por quanto eſtà por nos ordenado y mandado, que ningunos Cambiadores, ni otras perſonas que cambiaren monedas de oro en eſtos nueſtros Reynos, y dieren por ella moneda de plata o de vellon, no lleven de troque, y cambio por un Caſtellano mas de quatro maravedis, y no mas, y de los granos que faltaren en el peſo de Caſtellano, o ducado del primer grano quatro maravedis, y ſi faltare mas de un grano, por cada uno de los que faltaren, cinco maravedis, y del grano de la dobla, o florin, del primero tres maravedis, y ſi mas faltare por cada un grano quatro maravedis, y aſſi a eſte reſpecto, y aſſi miſmo eſtando mandado cerca de la moneda nueva, que qualquier Cambiador o otra perſona que huviere de trocar, o cambiar moneda de oro, y dar por ella moneda de plata o vellon, lleven de cada excelente tres maravedis, y de medio excelente tres blancas y no mas, ſo ciertas penas; y hagora nos ha ſido hecha relacion, que algunos Cambiadores, y otras perſonas de nueſtra corte y de las Ciudades, Villas, y lugares de nueſtros Reynos, no guardan lo que por nos eſtà ordenado cerca de lo que puedan llevar por trocar las piezas de oro, y por los granos que en ellas faltan, ſin tomar de las penas, que por ello incurren, en lo qual nueſtros ſubditos y naturales, y las otras perſonas que van a trocar las dichas monedas de oro, han recivido y reciven mucho agravio y daño; y nos fue ſuplicado, por el remedio dello, y por quanto en las ordenanzas que hizimos, y ordenamos en el año que paſsò de mil quatro cientos y noventa y ſiete años cerca de la moneda, que nuevamente mandamos hazer y labrar en eſtos nueſtros Reynos, y a un capitulo que cerca de lo ſuſo dicho diſpone ſu tenor, del qual es eſte que ſe ſigue.*

Otroſi ordenamos, y mandamos que qualquier cambiador, o otra qualquier perſona, que huviere de dar blancas, o Reales deſta moneda, que aora nos mandamos hazer por pie cada oro, que de por cada excelente de la granada trezientos, y ſetenta y cinco maravedis, y no menos y por cada medio excelente mitad de eſto y no mas, ſalvo que deſto tenga para ſi por el cambio el cambiador tres maravedis por pieza del dicho excelente, y por el dicho medio excelente tres blancas; pero ſi el Cambiador, que lo diere a otro que ſe lo dè por el precio cabal, que nos de ſuſo mandamos que valga, y no por mas, y que qualquier que lo contrario fiziere, pague por cada pieza, que reuſare de cambiar, por cada una que cambiare, o diere por mas, por cada vez mil maravedis la metad para la nueſtra Camara y la otra mitad. La mitad para el que lo acuſare, y la otra mitad para el Iuez y para el executor, que lo executare, y ſentenciare. Por ende mandamos a todos, y cada uno de los Iuezes de nueſtros Reynos cada uno en ſu lugar y Iuriſdicion, que vean el dicho Capitulo que de ſuſo va incorporado, y la guarden y cumplan, y la hagan guardar, y cumplir y executar, ſegun y como en el ſe contiene. Y anſi miſmo les mandamos, que ayan informacion, y ſepan quales Cambiadores y otras perſonas han llevado de troque y Cambio de las dichas monedas mas de lo contenido en el dicho capitulo, y por las faltas de los granos mas de lo que por nos eſtà ordenado, y la informacion avida y la verdad ſabida, llamadas y oydas las partes aquien toca, y a tane breve, y ſumariamente executen en las perſonas que hallaren culpantes. Aſſi en el llevar el Cambio de mas cado de la moneda vieja, como de la moneda que haora nuevamente mandamos labrar, y en ſus bienes las penas en el dicho Capitulo contenidas, y de aqui adelante no conſientan, ni den lugar que los dichos Cambiadores, ni otras perſonas lleven del troque, y cambio de las dichas piezas de oro viejas, y nuevas mas de lo en el dicho Capitulo contenido, ni de la falta de granos, mas de lo que por nos eſtà ordenado y en lo que contra ella hizieren o paſſaren, ſe executen las dichas penas.

Et facit *lib.6. eodem tit. & lib.* quæ quidem quoad præmium & intereſſe quod poteſt à Campſore lucrari, correctæ & immutatæ fuerunt per † *l.5. in fin. dict.* 38
tit.18. & per certam epiſtol. ait Principale reſcriptum quod vulgo vocamus, *Carta*

acordada, cujus mentio fit in margine *dict. l.*5. ſtatutum eſt, ut rectè adnotavit Ebiavolanus, *dict. lib.*1. *cap.*2. *numero* 16.

Circa Cambium verò quod fit per litte-
39 ras, etiam ſancitum manet, quod intra † oppida ejuſdem Regni non poſſit, exerceri extra regnum vero licitum eſſe ejus uſum, dummodo non interveniat dolus vel exceſſus ut *in l.*8. *tit.*18. *& lib.*5. *Recopil.* ibi: *Mandamos y prohibimos, y defendemos, que de aqui adelante ninguna ni ningunas perſonas de qualquier eſtado, y condicion que ſean, aſſi naturales deſtos Reynos, como extranjeros dellos, no puedan dar a Cambio maravedíſes algunos por ningun intereſſe de un lugar deſtos Reynos para otro alguno dellos, ni de una feria a otra de las que ſe hazen en eſtos nueſtros Reynos ſo pena que ſi contra lo ſuſo dicho, algunos dineros ſe dieron a Cambio, y por ello llevaron intereſſes aſſi en dineros, como en otra qualquier coſa publica o ſecretamente, ſean perdidos, o ſe pidan, o demanden como coſa dada a uſura, y logro a los que las dieren, y cayan e incurran en las penas contenidas en las leyes deſtos nueſtros Reynos, en que incurran los que dan dineros a logro, y ſe proceda, y caſtigue, y determine conforme a ellas.*

40 Et rationem † differentiæ quare litteris Cambij poſſit uti circa oppida extra regnum, non vero intra, tradit Matienz. *ibi gloſſ.*1. *nota lucr.* inquit Campſoribus pecuniam in loco ejuſdem Regni dari ut reddatur in alio loco ejuſdem Regni cum intereſſe quantum ſolet in uſu eſſe Campſoribus, quoniam Cambia hæc, ut cum vulgo loquar, non fiunt cauſa transferendæ pecuniæ; non enim ad id neceſſarij ſunt labores nec propter itinerum pericula, laborem aut induſtriam juſtificari poſſunt, cum illa nullo ſint pretio digna, ut rectè conſideravit Frater Dominicus à Soto *de juſtitia & jur. quæſt.*13. *art.*1. Cambium autem quod fit de uno Regno ad aliud, licitum eſt, ſi non ſit exceſſivum ceſſanteque omni fraude propter multa pericula quibus ſubjicitur, tam bellorum quàm latronum, atque etiam ſubmerſionis in mari, & ventis committatur, ut latiùs explicat idem Dominicus à Soto *dict. l.*6. *de juſt. & jur. quæſt.*10. *art.*1. Ioann à Medina *in cap. de reſtitutione, tit. de rebus per uſuram acquiſitis, cap. de cauſ.* ob quas ſolent Campſores lucrum augere, *ex cap. ſequent.*

Benè tamen poterit exerceri Cambium
41 per litteras ab † Hiſpania ad Indos, vel etiam ad alias Provincias ejuſdem Coronæ, dummodo diſtantia ſit conſiderabili, in qua poſſit conſiderari periculum navigationis, itineris, incurſus latronum aut aliud ſimile, ut advertit Molin. *de juſt. & jur.*2. *tom. de tractat. diſputat.*507. ultra iſtud autem, Cambium per litteras debet exerceri tali forma, ut ſolutio fiat & deſtinetur ad primas nundinas illius oppidi in quo quantitas eſt perſoluenda, ut *in dict. extravagant.* Pij V. de Cambiis quæ edita fuit anno 1571. quod proſequitur Eſbiavolanus *ubi ſuprà n.*21. *uſque ad n.*26.

Et circa Cambia realia aliud advertas velim, quod requiſita à quibus juſtificantur non poſſunt probari † Juramento & 42
declaratione perſonarum quæ nummos tradiderunt Campſori, ſed quod neceſſaria eſt alia forma probationis, ut ad vitandas uſuras ſuſpiciones, vel fraudes ita ſtatutum eſt, *in Regia pragmatica die* 21. *Iulij edita ſub anno* 1598.

Cambium verò tam jure communi, quàm Regio exoſum, & uſurarium † re- 43
putatur, & ideò eo utentes uſurariorum pœnis coërcentur & obnoxij ſunt, *ex dict. extravaganti & dict. pragmatica nuper adducta*, latè Narbona *ubi proximè gloſſ.*1. *per totam.*

Quod ſi plures circa Cambiorum uſum quæſtiones occurrentes videre velis, perlegere poteris ultra ſuprà relatos † Petrum 44
Iuſtinianum, *in peculiari tractatu de Cambiis*, Lupum *in cap. naviganti de uſuris in tract. diverſorum, tom.*7. Ioann. Baptiſta Cavetin. *tract. de Cambiis*, Patrem Molinam *de Iuſtitia & jur. tract.*2. *diſputat.*404. Romualdum *col.*1. *tract. de Cambio*, Rodericum *lib.*3. *de annuis reditibus, quæſt.*5. Petrum Mengala *lib.*2.2. *cap.*16. *quæſt.*3. Naldum *in ſumma verbo Cambium Cambiis* Leſſium *de juſt. & jur. tom.*2. *tract. de Cambiis*, Thomam Bononſiginum, *de Cambiis*, & ſuprà omnes Antonium Diana, *reſolutionum moralium, tit. de contractibus, tract.*8. *per varias reſolutiones.*

Sed & creatio Campſoria debet fieri in 45
perſonis † probatiſſimis, opulentis & divitibus, & benè opinatis, quæ juramentum præſtare tenentur de officio rectè exercendo, & tenentur ſuos fidejuſſores uſque ad certam quantitatem præſtare, *juxta dict. l.*1. *& pragmaticam ſuprà relatam & l.*9. *tit.*20. *lib.*9. *Recopil.* & nullus qui ex- 46
terus † & alienigena ab iſto regno ſit poteſt eſſe Campſor, nec unus ſolus, † ſed duo 47
debent nominari, ut *in l.*12. *tit.*18. *dict. lib.*5. *& in dict. pragmatica.* Et quare † exteri à 48
Regno, arceantur ab iſto, & ſimilibus officiis,

ficiis diximus latè *in cap. de proxeneta*, nec
49 poteſt Campſor aliis † mercimoniis & contractionum generibus uti, & ſic non poteſt unire ſocietatem cum aliis, niſi in rebus Cambiorum, uſum & Campſoris officium tangentibus, ut *in dict. l.* 12. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* nec poteſt eſſe ponderator publicus, ut *in l.* 1. *tit.* 23. *dict. lib.* 5. *& in cap. ponderatoris publici*, ita dicemus.

50 Et iſti Campſores publicationem † reddere tenentur judici, ſuo Juramento, & per libros ſuos veritate & fide confectos, quoties ei ratio per Judicem expetita fuerit, quantitatum omnium quas Cambio habuerit, ut ſic poſſit inquiri, & certo, ſciri quas monetæ quantitates, & ſpecies ab Regno in aliena traduxerit, ut *in l. Cod. tit.* 17. *dict. l.* 5.

51 Electio autem † Campſorum debet eſſe libera, nec quidquam pro tali Officialium creatione poteſt exigi, nec conductionis titulo conduci poſſunt hujuſmodi officia, ut *in l. dict.* 1. *tit.* 18. ibi: *Mandamos, que el Cambio ſea libre y franco, aſſi en nueſtra Corte, como en todas las Ciudades, Villas y lugares de nueſtros Regnos y Señorios, y que todas Cambien y puedan Cambiar ſin penas, y calumnia alguna, no embargante, qualeſquier mercedes hechas por los Reyes nueſtros predeceſſores, y deſpues por nos a qualquier, y qualeſquier perſonas de qualquier eſtado, o condicion preeminencia o dignidad que ſea; y que ninguno ſe intrometa de arrendar los dichos Cambios ſo pena que por el miſmo hecho pierda todos ſus bienes para la nueſtra Camara; y de mas que el tal arrendamiento ſea ninguno, y que los arrendadores, y ſus fradres no ſean tenidos a pagar coſa alguna por raçon de los dichos Cambios; y damos por ningunos las obligaciones y juramentos, y otras coſas, que ſobre ello tengan hechas, y mandamos a las Iuſticias de la nueſtra Corte y de todos los nueſtros Reynos y Señorios, que lo hagan aſſi, y no conſientan, ni permitan lo contrario, ſo pena de la nueſtra merced, y de privacion de los officios y de confiſcacion de ſus bienes de los que lo contrario hizieren para la nueſtra Camara.* Et poſt fidejuſſores à Campſoribus præſtitos, poterunt conveniri, qui eos denominaverunt, de prava electione & de exceſſibus aut aliis ab eis in exercitio officij, perperam geſtis aut malè conſumptis nummis, ut *in dict. l.* 1. ibi: *Y es nueſtra merced, que en defecto de los bienes de los tales Cambiadores, de ſus tenedores, ſean tenudos de los pagar por ellos aquellos que los puſieren.* Sed de hoc vide quod circa eligentes alios officiales latè à nobis ſcriptum manet, *in cap. primæ partis.*

Tandem, ut finem huic Capiti imponamus, & plura libenter omitto. Cùm uſus Cambiorum jam penè in Hiſpania ceſſaverit aut rariſſimus ſit, illud eſt advertendum, invictiſſimum noſtrum Regem aliqua urgente neceſſitate poſſe Cambia † ſuſci- 52
pere, & pecuniis eorum uti; quod ſpecialiter eſt proviſum, *in d. l.* 1. ibi: *Pero todavia es nueſtra merced, que cada y quando que nos entendamos ſer cumplidero a nueſtro ſervicio aver alguna moneda de oro o de plata, para alguna neceſſidad, que occurra que en aquel caſo nos podamos tomar, y tomemos los Cambios de la nueſtra Corte, y de qualeſquier Ciudades, Villas y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, y paſſada la dicha neceſſitad, que ſe haga, guarde, y cumpla lo ſuſo dicho.*

Quod juſtiſſimè invictiſſimus Rex facere poterit, cùm tempore † neceſſitatis 53
plura liceant quæ ordinario jure exoſa videntur, ut notat plura adducens Rolandus à Valle *conſ.* 1. *ex num.* 62. *uſque ad n.* 81. *vol.* 2. *& conſ.* 91. *num.* 1. *cum duobus ſequentibus*, & poſtea *num.* 22. *uſque ad num.* 52. *vol. eodem*, ubi latè *de caſibus neceſſitatis Principi occurrentis*, ſed ut uno allegato omnes ferè uſque ad noſtra tempora ſcribentes in propoſito, referam: Dominus Ioann. del Caſtillo *tom.* 7. *practicar. de tertiis, cap.* 9. *num.* 24. qui ita ait: & quod dictum eſt in cauſa publicæ utilitatis, & ejus favore procedit etiam ex cauſa neceſſitatis urgentis, cui ſuccurrere cauſa publica & communis, & commune omnium bonum reſpicit; ob neceſſitatem namque publicam quæ urgeat, & ut illa conſulatur ac ſuccurratur, Leges etiam & Jura tranſgredi licet, & permittuntur quamplurima quæ alias ipſo jure ſunt prohibita, & in omni diſpoſitione quantumcumque generali, ſemper cauſa neceſſitatis urgentis excepta videtur, ſicuti latè comprobant permulti interpretes juris quos egomet in unum congeſſi, & ita quoque notavi *in Commentariis tom.* 6. *cap.* 113. *num.* 15. *&* 18. *&* 19. *& quatuor ſeqq.* Et licitum facit neceſſitas, quod aliàs illicitum foret, *l.* 2. *Cod. de navibus non excuſandis, lib.* 11. *l. cum ad feliciſſimam, Cod. de quibus numeris vel præſtat. lib.* 10. *cap. quod eſt illicitum de R. I* & non ſubjicitur legi, ſed ipſa facit legem & derogat omnibus legibus, & diſpoſit oni cuicumque, *Cod. remiſſionem* 1. *quæſt.* 1. *cap. ſicut. cap. quando de conſecratione, diſtinctione* 1. *cap.* 2. *de conſuetudin.* Decianus *in verſic.* 15. *num.* 1. *&* 2. *lib.* 3. Vivius *dec.* 223.

per

per tot. lib. 2. Matiencus *in l.* 1. *tit.* 10. *gloss.* 21 *& num.* 17. & illud quod fit necessitate cogente, non est culpabile, *cap. ad limina, Sancti Petri* 30. *quæst.* 1. Felinus *in cap. querelam, num.* 11. *de jurejurando & in cap. cum recessissent, num.* 20. *&* 21. *de constitutione,* Jaso *in l. principalibus, col.* 2. *&* 3. *ff. si certum petatur,* Muscus *tom.* 5. *litt. N, concl.* 18. *&* 19. *& sequenti,* usque ad *concl.* 24. *& fol.* 872. & propter necessitatem possunt fieri actus sine voluntate expressa & consensu ejus qui aliàs deberet requiri, necessariusque esset, prout ipsimet Autores notarunt & à me relati, *dict. cap.* 13. *n.* 19. *& sequenti,* & antea *ex num.* 15. Chacheranus etiam *decis.* 68. *num.* 26. *& tribus sequent. notantibus,* Bobadill. *lib.* 2. *cap.* 18. *ex num.* 326. *cum seqq.* scripsit Bald. *in l. divus ff. de petit. hæredit.* quod ideo in casu necessitatis cessant legis præcepta, quia lex debet esse possibilis, & necessitas præsupponit impossibile quoddam, B. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 298. *&* 319. & ob hanc causam scripsit Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 96. *art.* 6. quod necessitas semper habet secum dispensationem annexam; quod etiam notarunt à me relati *suprà*; ex quo legi non subjicitur, maximè quando tractamus de necessitate absoluta, ita quod vitæ aut pacis evidens periculum detur, prout refert & probat Cevallos 4. *part. commun. quæst.* 906. *num.* 52. *&* 53. & addit quod dicitur impossibile illud quod sine periculo non modò vitæ, sed etiam dignitatis aut honoris incommodo fieri non potest, *ex l. nepos procul. ff. de verb. significat. l. avus, ff. de jure dot. cap. faciat.* 22. *quæst.* 2. & probat Valençuela Velazquez *dict. cons.* 99. *ex n.* 1. *cum multis seqq.* ubi congerit permulta quæ Princeps supremus in casu urgentis necessitatis atque ex justa causa boni publici & implementi obligationum Regiarum facere potest; & concludit quod ex eis Vassalli conqueri non possunt, cùm tempore necessitatis omnia dicantur esse Principis, aut quod Princeps dicere potest totum esse suum, ut per D. Thomam *opus.* 22. *& gloss. in l. neminem, Cod. de sacrosanct. Eccles. in verbo Parangariis,* & latiùs comprobat *ibi num.* 5. *&* 6. & Valençuela ipsemet; & inquit *n.* 2. quod absque dubio est principi supremo posse ex causa justa publici boni & Regiarum obligationum implementum, non solùm vectigalia, & servitia jam imposita augere, sed alia de novo imponere, si antiqua non sufficiant, prout ibi comprobat *ex num.* 19. *&* 22. & pro defensione Regnorum suorum, & ut illa ab inimicis defendat & in pace conservet, & pro necessitate publica accipit bona privatorum, & facit jure quæ facere potest insolitè; ut conservet statum & honorem, prout etiam ibi *n.* 8. *&* 9. *& num.* 11. *&* 17. quod Princeps compellere potest Vassallos divites; ut pecuniam sibi mutuent, pro se & illis defendendis, & si in casu necessitatis ab aliquibus pecunias recipit, facere potest, quod alij contribuant illis, & *num.* 18. quod Princeps in causa necessitatis recipit, pecuniam absque interesse à mercatoribus, & debet priùs proprium ærarium expendere, & demum ad Vassallorum bona recurrere; cùm propriis expensis nullus debeat militare, pro ut ibi: *num.* 20. *&* 21. *& n.* 15. *&* 16. & à nobis jam dictum manet & latè exornatum, *cap. de Procuratoribus Curiarum.*

Necessitate verò † adimpleta debet fieri satisfactio per Regem, Campsori pecuniarum quas accepit, & si possibile est cum interesse Cambij justo, & licito, ut *in l.* 9. *tit.* 18. *lib.* 5. ut tradit Eviabolanus, *ubi suprà.* † 54

Et meritò, cum enim Princeps ob publicam causam vel necessitatem aufert à privato rem aliquam, damnum æquivalenter satisfacere potest, ut *in l. Lucius, ff. de evictionibus, l.* 2. *tit.* 1. *part.* 2. ibi: *Tenudo es por derecho de le dar ante buen Cambio, tanto mas de guisa, que el fin que pagado a bien vista de hombres buenos, l.* 21. *tit.* 18. *part.* 3. ibi: *Però esto deben de fazer en una de estas dos maneras, dandole Cambio para ello primeramente.* De quo latissimè agit Dominus Ioann. del Castillo *lib.* 2. *controvers. cap.* 28. *& lib.* 3. *cap.* 6. ubi plures prout moris est ei in proposito, advertit & refert.

CAPUT XVI.

De officio Ponderatoris Auri, Argenti, & aliorum metallorum, qui vulgo apud nos vocantur, *Contraste,* & de mercatore publico.

SUMMARIUM.

1 *Ponderator Auri, argenti & aliorum metallorum quibus dotibus ornatus esse debeat.*

2 *Ponderatoris Auri officium personale est.*

3 *Textus*

3 *Textus* in leg. Regia 1. tit. 23. lib 5. novæ Recopil. *circa Ponderatoris auri officium ad litteram inseritur.*

4 *Metallorum quinque assignantur species, ex quibus conficiuntur monetæ.*

5 *Metallorum in concretione præ cæteris elementis dominatur aqua.*

6 *Metallorum concretio quomodo fiat.*

7 *Metalli puri & absque ulla mistione ingens nunquam portio extrahitur ex terræ visceribus.*

8 *Auri puri & misti valor in varias partes, vulgò* quilates, *dividitur, & variorum numismatum pondus & valor assignatur*, & num. seqq.

12 *Argentum purum vulgo* plata acendrada *quomodo ponderetur & æstimetur.*

13 *Bessis pondus vulgo* marco, *quot uncias contineat.*

14 *Bes argenti vulgo* Marco *quot maravedis valeat*, & n. 15.

16 *Moneta ex auro, argento vel ære sæpè mutationes extrinsecas recepit.*

17 *Moneta ex auro & argento raro in Hispania mutationes accipit intrinsecas.*

18 *Monetæ varia accidit mutatio ex diversis causis quæ* ibi *afferuntur.*

19 *Duplionum ex auro diversa nomina, pondus, valores examinantur*, & numeris seqq.

25 *Ponderatoris publici auri dicto standum est in rebus tangentibus suum officium.*

1 PONDERATOR Auri † est homo in cognitione ejus & metallorum sapiens & expertus, qui ponderum, & stateratum rationem optimè calleat, quem Græci Zigostantem appellant, ut *in l. 2. Cod. de ponderatoribus & Auri illatione, lib. 10.* ibi: *Quoties de qualitate Solidorum orta fuerit dubitatio, quem sermo Græcus Zigostantem appellat, per singulas civitates constitutum, qui pro sua fide & industria nec fallat, nec fallatur, conveniant dirimere:* qui aliàs *Nicostrates*, solet vocari, Lucas de Peña *in dict. l. 2.* & ejus
2 officium † est personale, *l. numerum, § legati, ff. de muner. & honor.* & de eo loquitur Covarr. *de veterum numism. collation. cap. 3. §. 1. num. 5.* qui ex Plinio *lib. 33. cap. 9.* ait olim Romæ lege lata à Mario Cratidiano statutum esse ludum, id est Scholam probandi numismatis, ut ægrè facere possent nummos adulteratores Ioann. Garcia *de expensis, cap. 24. ex num. 22.* Eviabolanos *in Curia Philippica, 2. part. cap. 9. n. 12.*
3 *lib. 1.* & de jure nostro Regio est textus † expressus, *in l. 1. tit. 23. lib. 5. novæ recopilationis*: qui de hoc officiali publico loquitur, & qua forma nominari debet, quæ conditio qualitas seu industria personæ in eo requiratur, & quomodo sit ponderaturus, & si falsum quis dixerit aut fecerit, quibus sit pœnis plectendus; quia ex dictis & sancitis in hoc nostro capite, materies est formanda, cum resolutione quæstionum in proposito occurrentium: ideò ejus litteram & tenorem inserere licèt longum & prolixum libuit. Itaque invictissimi Reges Ferdinandus & Elizabeth Granatæ decima die Augusti anno Domini 1494. ita stabilierunt.

Mandamos que en cada una de las Ciudades destos nuestros Reynos en que ay disposicion para ello, se haga lugar conveniible donde esté el contraste, en el lugar mas publico desta dicha Ciudad, o Villa, y que se disputo una buena persona la qual aya de tener cargo y officio de contraste, y fiel, y tenga cargo de pesar las monedas de oro y plata, que unas personas huvieren de dar y pagar a otras y dezir lo que montan las dichas pagas; y mandamos que la persona que para lo suso dicho se huviere de nombrar sea havil, y sufficiente para el tal officio, y de buena fama, qual pareciere al Concejo, Iusticia y Regidores de la tal Ciudad, o Villa, y quien mas cumpla para que la tal persona assi eligida por si mismo, y no por interposita persona, aya de tener y servir el dicho contraste fielmente con tanto que antes que use el dicho officio, haga juramento en forma devida de derecho que usará bien y fielmente del dicho oficio del contraste, y no dexará passar fraude ni engaño ni falsedad, en la moneda, la qual dicha persona esté assentada en el lugar publico que por el Concejo, Iusticia y Regimiento fuere diputado, el qual debe ser donde aya el major trato y comunicacion de las gentes, y mercaderias, el qual assi obligado y nombrado por el dicho Concejo, Iusticia y Regidores, le den de los propios y rentas del Concejo caja de peso de marco, en que aya de un marco hasta diez, en que aya de tener, y tenga peso de oro desde una pieza de cada moneda corriente hasta cinco piezas, y de dos piezas hasta ciento de plata por el semejante, por que los pagamientos que se hubieren de hazer, se puedan despachar mas presto, y assi mismo tenga otro peso ajustado cierto de sus balanzas, en que pueda pesar de harto bajo, y tenga otro aguindaleta con sus pesas, como los han de tener los cambiadores destos dichos nuestros Reynos cada una de por si o dos ajustadas y ciertas y mercadas, y ansi mismo aya de tener el dicho

contraſte fiel que anſi nombraren las dichas Iuſticias y regidores, libro y eſcrivania, para que haga la cuenta de los dichos pagamientos, que occurrieren a el por qualeſquier perſonas aſſi en oro como en Plata o en vajilla, o en moneda amonedada, o en otra qualquier manera, veniendo conforme la perſona que hubiere de hacer el tal pagamiento con la que hubiere de recivirlo, la qual dicha perſona, que aſſi eligieren y nombraren los dichos Concejo, Iuſticia y Regidores para contraſte, aya de peſar y peſe el dicho oro y plata en moneda juſta y fiel mayor y preſto, y ſin los detener, dando a cada uno lo ſuyo, y haziendo la cuenta de los dichos pagos y recivos buena, y leal y verdaderamente, para ambas las dichas partes a la qual dicha perſona, que aſſi nombraren y eligieren para contraſte, y fiel los dichos juſticia y Regidores mandamos, y defendemos que no pida ni demande, ni pueda pedir ni demandar, por todo lo ſuſo dicho maravedis ni otra coſa alguna en pequeña ni en gran cantidad de ninguna de las partes, que hizieren; y recivieren los dichos pagamientos por les peſar el dicho oro o plata o las dichas monedas, ni por lo hazer, y averiguar las dichas cuentas, ſo color de derechos, diziendo que le pertenecen. Aunque alguno ſe lo dè o offrezca de ſu grado directe, ni indirecte, ni pueda tener ni tenga cambio de moneda para trocar ni cambiar en el dicho contraſte ni fuera del moneda alguna de oro ni de Plata por precio alguno; que le ſea dado, y que la dicha perſona, que aſſi fuere nombrada, y deputada por contraſte fiel para lo ſuſo dicho, aya de eſtar y eſtè a la tabla que para ello ſe puſiere continuamente deſde el primer dia del mes de Abril haſta el fin de ſetiembre, deſde de las ocho horas del dia haſta las diez, y deſpues del medio dia deſde las dos haſta las cinco, y deſde el primero dia de octubre haſta el fin del mes de Marco, deſde las ocho de la mañana, haſta las onze, y deſpues de medio dia deſde las dos haſta las cinco; por que las perſonas que huvieren de hazer ante el los pagamientos, lo hallen cierto para las dichas oras; y mandamos que aya y lleve la perſona que aſſi fuere eligida, y nombrada para el dicho officio, y lo uſare y exerciere aquel Salario que a cada Concejo, Iuſticia y Regimiento pareciere que es juſto y raçonable para el dicho officio en cada un año, y el qual dicho Salario le ſea dado y pagado de los proprios y rentas de cada Ciudad, o Villa por del año.

Cujus legis deciſio adeo difficilem & laborioſam materiam circa pondus verum, & legitimum ac valorem auri, argenti & monetarum utriuſque ſpeciei continet, quod mirandum non ſit Matiencum & Acevedum viros utique doctiſſimos & quæſtionum practicarum & utilium Regni aliàs acerrimos, & continuos indagatores gloſſam ſeu Scholium unum ad prædictam legem non feciſſe, ſed eam ſilentio prætermiſiſſe.

Pro cujus rei perfecta cognitione cum de ponderibus & ſtateris metallorum auri & argenti & ſimilium acturi ſumus, & officio ac obligatione ponderatoris publici, ut facilius dicenda in hoc capite percipiantur, in noſtro idiomate & Hiſpano ſermone proponemus.

Y en primer lugar advierte que los metales † de que ſe hazen piezas y monedas, 4
de cuyo peſo y valor ha de teſtificar el contraſtè, ſon cinco. Oro, Plata, Cobre, y Plomo, Hierro, eſtos no ſon buenos para moneda, por que el yerro es muy terreſtre, y facilmente con el crin ſe convierte en tierra, y el Plomo es blanco, facil de majar, cortar, y deshacer, y derretir electo fiuſler al laton, bronze, eſtaño, acero, no ſon nuebas eſpecies de metales ſino es mezclados de los cinco.

De los quatro elementos ſe hazen eſtos como todas las coſas: però la mayor parte que tienen, es de † agua, y la que en ellos 5
predomina, engendraſe con el ſol, y quajan ſe con el frio, y como dize Platon *en el dialogo de natura*, Ariſtoteles *en el fin de los Metheoros*. Metal es una agua juntada † con el frio o engendrada jun 6
tandoſe todos deſta eſpecie; por que tienen unas miſmas paſſiones, por que ſiendo de los contrarios, contrarias las cauſas, y lo que ſe deshaze con calor, ſe aprieta con frio, y e por el contrario conoceſe ſer todos de agua, por que el frio los denſa, y el calor los deshaze, de manera dexanſe tratar deshechos, alarganſe apretandoſe y acortanſe, con la qual difieren de las coſas de la tierra, como ſon las piedras que aunque ſean precioſas, ſon terreſtres, como lo dize Ariſtotel. aquien ſigue Valle, *de ſacra Philoſophia*, *cap.* 40. Aunque Platon a las precioſas por aquel reſplandor llama celeſtes.

No por que dixè que el ſol engendrava a los metales, entiendo lo que algunos atribuyen a cada planeta el ſuyo, y el Oro al ſol, la Plata a la Luna y el Hierro a Marte, el Laton a Venus, el Electo a Jupiter, el Plomo a Saturno, el Cobre a Mercurio, por que es lenguaje poëtico; todos tienen la Generacion del ſol, como todas las demas coſas.

Como

Como los metales ſe crian debaxo de la tierra, y entre ella nunca † gran pe-
7 dazo ſe hallò puro ſolo, ſino es meſclado con tierra o piedras, o unos metales con otros en poca, o en mucha cantidad; entre los metales, el menos terreſtre es el oro, y aunque es mas peſada la tierra que el agua, no le biene a el peſo de ſer mas terreſtre, ſino es de ſer mas ſolido, con menos vacio y ayre, donde en lenguaje de los Derechos ſe llama el dinero de oro ſolido, *ut gloſſ. in l.1. de veter. numiſ. poteſt. lib.11.* Por ſer de menos ayre, es mas ſolido, y por el contrario el de metal el mayor, y aſſi ſe biene al oro el ſer peſado de ſer denſo y ſin ayre, y al Plomo de terreſtre. De aqui conociò aquel ingenioſo Archimides quanto avia urtado de oro un platero al Rey Geron en una Corona de oro que le diò a hazer, por que occupò mas lugar en el vaſo de agua la Plata meſclada con el oro, que occupara el oro ſolo; como lo refiere Vitruvio, *lib.6. cap.3.* Aunque hagora ſe conocerà por la piedra del toque al oro y Plata la meſcla de otro metal peor, los haze ſer de menos valor y para ajuſtar eſto en cada uno de por ſi ay lo ſiguiente.

8 El oro puro ſin mezcla † de otro metal ſe devide cada peſo Caſtellano, o ſueldo maravedi de oro antiguo en veinte y quatro partes, que llaman quilates; el oro que no tiene mezcla los tiene todos, conforme a los que tiene vaja de valor; por que el metal mezclado no tiene ninguno. Si en un peſo eſtà mezclada la veinte y quatro parte de otro metal, llama ſe oro de veinte y tres quilates, y ſi la octava, es de veinte uno, y ſi la dozena parte, es de otro metales de veinte y dos, y ſi la ſexta, de veinte, y aſſi de alli abaxo, y con la pedra del toque ſe deſcubre eſto ſin deſhacerſe, y ſino con fuego, y con mucho trabajo ſe averigua como dize el curioſo, e ingenioſo Juan de Anſe encayador de ſu Mageſtad, en el libro que hizo, quilatador de plata y oro ſavido de quantos quilates es el oro para ſaver que tanto vale una pieza ſe haze multiplicar todos los quilates por el precio, y deſpues lo producto por el numero de Caſtellanos, y lo que ſaliere, vale la pieza.

9 El precio de los quilates † dize Matienço, *in l.4. tit.24. gloſſ.1. num.9.* que es 20. maravedis cada uno, en lo qual ſe engañò, por que en el tiempo que el eſcriviò, y aun deſpues del año de ſeſſenta y ſeis, ſiempre a valido y vale cada quilate veinte y quatro maravedis, y medio y cinco, veinte y dos avos: Eſtos avos por cuenta llana el Caſtellano de veinte y dos quilates, conforme a la *l.3. tit.21. lib.5.* valen quinientos, y quarenta y quatro maravedis, y 544. partidos entre veinte y dos ſale al dicho precio cada uno, y antes el año de ſeſſenta y ſeis queriendo ſeguir a los que hablaron de aquel tiempo, tambien ſe engaña, por que valia el quilate veinte un maravedis y medio y tres veinte y dos abos, y por la *l.13. del titulo 21.* ſubiò a la ſeptima parte el año de ſeſſenta y ſeis, por que valiendo el eſcudo a ducado, o ducado de a dos caras conforme a la ley 1. trecientos y ſeſſenta y cinco maravedis, ſe ſubiò a quatro cientos, y veinte y nueve; y la Corona que agora llamamos eſcudo, 350. maravedis, ſe ſubiò a 409. que es el dicho ſeptimo: Aunque contradize a eſto la *l.6. tit.18. lib.6.* echa en el año de 550. que taſsò el Caſtellano 485. maravedis, ſe entiende de los Caſtellanos que era moneda de a veinte y cinco quilates: por que el comprador mandò labrar las Coronas de a 22. quilates y por bajas no las querian; y fue neceſſario poner penas; para que paſſaſſen, como ſe prueva por la *pragmatica 104. del año de 28.* el oro de 24. quilates ſe llama *obrizo*; palabra griega, y aſſi llaman ſolidos *obrizatos* los de oro ſubido de veinte y quatro quilates, aſſi ſe entiende *la l. univerſos Cod. de veter. numiſm. poteſt. lib.11. & lib.1. Cod. de veſtib. odorif. &c. l. unica, Cod. de oblatione votorum eod. lib.* Y deſte oro dize Suetonio pedia Neron a los Romanos, ibi: *Illum à Populo exegiſſe argentum poſtulatum, & aurum obrizum; ut plerique omnes palam Collationem recuſarent*, Y aſſi ſe colige de lo que dixeron de V. S. *verb. Obriza* Ioan. Pratino y Iuan Calino *en la miſma palabra*, Cartiliano Cota *in memorab. Iur. en la palabra obrizati ſolidi*, Tiraquel. *en la l.3. Connubial num.17.* Plinio *dict.33. cap.3.* donde dize *Aurique experimento ignis eſt, ut ſimili colore ſubeat quo ignis, atque id obrizum vocant.* Y noviſſimamente el Señor D. Iuan Solorçano *en el lib.1 de jure Indiar. cap.13. deſde el num.34. haſta el 38.* donde prueba que Obrizo que es oro de ofir, que fue lo mas acendrado puro, y ſolido que ſe trahia a Salomon, como refiere la Eſcritura; y alli prueba deſpues de muchas opiniones, que la Provincia de Ofir donde venia eſte oro, es lo que ſolia llamar trapobane, o ſamatra, y aora llamamos Malaca, ſed hanc Provin-

ciam in Hiſpania noſtra eſſe contendit accuratiſſimè Carranca, *dict.1. p.1. §.2. & 3.*

Oro de veinte y quatro quilates no le
10 † conozen los extrangeros, por que como dize Ludovico Homecio, *in regul. de valore, quæſt.9. verſic. aurum etiam*, no lo ſaven labrar de mas de veinte y tres quilates.

En nueſtra Eſpaña ſe ha labrado dello; por que el oro de Excelentes que fue una moneda que peſava dos Caſtellanos, ſe labrò deſte oro; pruebalo *la l.4.tit.24.lib.5.* donde dize, que los Plateros labran deſde veinte quilates haſta veinte y quatro que es el oro de Excelentes de granada era de 23. quilates largos que ſolo le faltava una parte de 96. para ſer obrizo.

Viendo el Rey el gran daño que hazia el ſer tan ſubido el oro de la moneda, pidiò a el Señor Emperador el año de 23. *en la peticion. §.5.* ſe labraſſe moneda mas vaja, y ſe ſubieſſe el precio del oro; a inſtancia del Emperador ſe diò el parecer que eſtà adelante el vajo valor de las caſas de moneda de quilates, y el año de ſeſſenta y ſeis ſubiò el ſeptimo Rey D. Phelipe el Segundo, *la l.13. tit.21. de las declaraciones*, y aſſi deſpues acà ſe ha labrado deſta calidad, Carranz. *dict.2. part. cap.1. §. unic. verſic. lo qual tambien, fol.116.*

Eſte Caſtellano que ſe divide en veinte
11 † y quatro partes, es la ſexta parte menos una parte de veinte y cinco de una onza; y hazen 150. Caſtellanos, y aſſi ſe engañò Covarruvias, *en el cap.3. num.1.* diziendo exanſeis una onza quisò ſeguir el derecho comun conforme al qual el ſolido aureo era la 6. parte de una onza, por que 72. hazian una libra 12. onzas, *l. quoties, Cod. de ſuſceptionibus, lib.10.* los peſſados de las monedas de oro, que corrieron en Roma, ſe toparan todos en Ludovico Gomecio *regul. de valor. quæſt.9.* la plata
12 que la acendrada † y pura, ſe llama copal, ſe cuenta por marcos, cada marco por doze dineros cada dinero por 24. granos.

Marco es lo miſmo † que en latin ſe llama marca de derecho civil: no he hallado eſte vocablo en el derecho Canonico, ſe halla en el Capitulo, *Conſtitutus de Procuratorib. cap.2. de arbitris, cap. cum pridie de pactis, cap. ſignificavit, Cod. quarto de cenſibus*, que es de ocho onzas las dos tercias partes de la libra Romana, que era de doze onzas, de la qual en otro trata, *l. quoties Cod. de ſuſceptoribus en plata, l.1. Cod. de argent. en plata, l.1. Cod. de argent. pacio en cobre, l.1. Cod. de collation. æris, todos en el lib.10.*

Siendo como es cada marco † doze dine- 14
ros 197. maravedis, y ſetenta y ſiete avos de maravediſſes, de mas de ſer aſſi la cuenta, lo dixò Maya *en ſu arimetica lib.4. c.13. art.9.* y engañò ſe Matienço *in l.1. tit.22. gloſſ.3. num.3.* ende no vale 200. maravedis cada dinero, y en que la plata por marco vale 33. maravedis, menos la de onze dineros y quatro granos, por que el precio juſto, es el que ſe pùſo por la *l. de la Recopilacion*; y ſale a como eſtà dicho; y aunque la plata cendrada de doze dineros vale un marco ſetenta reales menos cinco maravedis, y ſeſenta y ſiete abos, aunque en las caſas de la moneda ſe labran ſeſſenta y ſiete piezas por marco, es porque ha de pagar cinquanta maravedis de Señoriaje, y mas los derechos y dar alguna ganancia al que labra como ſe pidiò por las peticiones del año de veinte y tres, y del año de veinte y ſiete el Señor Emperador D. Carlos.

El Cobre ha ydo ſiempre † en diminu- 15
cion de tal manera que en derecho civil eran veinte libras, una de oro, *l.1. Cod. de hæred. collat. lib.10.* y aora en Eſpaña un marco de moneda vale 110. maravedis; y aunque peſen algo menos los quartos de Segovia, es por ſer moneda feble, por que conforme a la *l. fin.* ſe han de labrar 220. Blancas, y no mas del marco que lo dicho, y aſſi vale un marco de oro de a 22. quilates, mas que 98. de cobre.

Deſto ſe infiere que la moneda de oro y plata y cobre, ha tenido muchas vezes † 16
mudanzas extrinſecas, y que la puede tener extrinſeca ſin bajar, ni ſubir del peſo, teniendo mas ò menos liga, y tambien puede tener mudanza intrinſeca, quedando la miſma materia deſminuida del peſo.

En Eſpaña ſino es por lo tiempo, pocas vezes ha tenido la moneda de plata y oro
† mudança intrinſeca, ha la tenido cada 17
dia en Italia, como conſta de lo que dize Ludovic. Gomecio, *quæſt.9. de la regla de valore*, en los quales caſos ſon las queſtiones de los Doctores.

Tambien los metales y monedas reciven mudanças extrinſecas, lo qual ſucede, quando el miſmo peſo obliga, ſe mude el precio, eſto ſe haze cada dia en Flandes, Italia, y Francia, y mas ordinario en las plazas adonde ſe remite conforme, ay poco o mucho dinero, que cada feria ò plaza pone ſus precios; Aunque eſtos precios de Mercancia no ſon de conſideracion para

eſte

eſte caſo ha ſucedido en Eſpaña, ſubiendo ſiempre el oro y plata, y baxando el cobre. Ultimamente en el ſucediò el año de 66. por la, *l.* 13. *tit.*21. *lib.*1. *Recopilat.*

Ay anſi miſmo otra mudanza de diffe-
18 rente † calidad, y por diverſa cauſa que es faltar la moneda en que ſe avia de hazer la paga o por aver ſe vedado, acavado o diſminuydo de manera que dificultoſamente ſe halla, y para ſaver lo que fue la moneda, que aſſi faltò, es neceſſario ſaver ſu peſo, y calidad de la que confirmò con ella, abriguando los quilates de la de oro, o los dineros de la plata, y ſaviendo eſto ſe ſabrà ſi oy correria que valdria contando el quilate, como diximos arriba a 24. maravedis y medio y cinco y veinte y dos avos y la plata a 197. y ſeſſenta y un ſetenta y ſiete avos.

De mas de lo dicho ſe advierte para inteligencia de lo que vamos tratando, y que ſe conozca el valor de las monedas mas ſubidas y principales de que a cada peſa hazen mencion las leyes del Reyno, y en que ſuelen occurrir muchos puntos dudoſos y diſputables; para cuya reſolucion pondremos abajo *obiter*, algunas concluſiones que ha avido doblas de oro con di-
19 ferentes † nombres, peſo y valores, como ſon las doblas que llaman de Cabeza, doblas de la vanda doblas moriſcas, doblas Zaenes, Cazenes y en tiempo del Señor Rey Don Juan el ſegundo, otras ordinarias.

20 Dobla de Cabeza † ò dobla de la vanda peſaron a Caſtellano cada una, y era de a veinte y tres quilates; lo qual ſe prueba por dos leyes juntas, la una *l.*2. *tit.*22. *lib.* 5. *Recopil.* en donde dando orden de peſar, ſe dize: Para Caſtellano y dobla de la vanda que es todo uno, y por la *l.*6. *tit.*16. que tengo referida, que dize valga el Caſtellano 485. maravedis que en aquel tiempo era como eſtà dicho y averiguado, de aquel valor. Las doblas Cazenes o a Zaenes, eran de mas peſo que Caſtellano, aunque por ſer no de tan buena liga, valian menos.

21 Las otras doblas † que ſe labraron en tiempo del Señor Rey Don Iuan el ſegundo, y las avia por el año de 20 de que habla Covarruv. *cap.*6. *num* 3. *in princip.* eran del miſmo peſo, y aunque de bajos quilates, y eſtas ſon las que taxò la *l.*6. *tit.*18. *lib.*6. a 365. maravedis, y a eſte precio ſe pagan las que ſe dan por los hijos de algo; por que como fueron las que eran Salarios de los Alcaldes de hijos de algo en la audiencia que començaron en tiempo del Señor Rey Don Iuan el Segundo, como ſe prueba por la *l.*30. *tit.*4. *lib.*2. *del ordinamient.* Corrian entonzes a aquel precio, y aſſi ſe pagaron deſpues en el año de ſetenta y dos, ſe les ſeñalo Salario a los Alcaldes de los hijos de algo, y quedaron las doblas para la Camara, conforme a la *l.*32. *tit.*11. *lib.*2. que eſtà en quadernillo, y conforme a aquella coſtumbre las pagan los hijos de algo a los que tienen privilegio della. Que eſtas ayan ſido de menos quilates ſe prueba por tres ll. juntas, la primera, *la dicha l.*4. *tit.*18. *lib.*5. *Recopil.* en donde taſſando ſe lo que ſe ha de pagar por cada grano que faltare en la moneda, el primero de Caſtellano de excelente taſa quatro maravedis. De manera que la tercia parte mejor por grano de oro de los Excelentes y Caſtellanos, que la dobla de aquel tiempo de los Reyes Don Ferdando, y Don Yſabel, y lo miſmo ſe ordenò en la *l.*15. *tit.*22. y ſiendo el tercio mejor uno que otro, y valiendo la dobla, 365. maravedis, queda llano que aquella dobla era de a diez y ſeis quilates y medio, y un ozabo, que viene a conformar como eſtava paſada y corria.

De lo qual ſe infiere que las † doblas antiguas eran de a 23. quilates, y peſſa- 22
van lo miſmo, que un Caſtellano; duraron eſtas haſta el año de quatro cientos y ſeſſenta, aunque deſpues ſe conſervaron algunas, y deſpues ſe labraron las de diez y ſeis quilates y medio, y poco mas que por ſer tan ruin moneda durò poco.

De manera que la obligacion declara que eſpecie de † dobla es, ò que por la an- 23
tiguedad ſe entienda que es de las doblas antiguas, ſe entendera ſer de un poco de Caſtellano y de oro de 23. quilates y reducidas al precio que el oro tiene aora ſerian 568. maravedis y medio y cinco veinte y d s avos.

Pero ſi fueſſe en contra eſto que fueſſe deſde el año de 410. haſta el de 540. que ſe uſaron las doblas † menores, ſe en- 24
tenderia de las de a 365. maravedis de a diez y ſeis quilates y medio, que reducidas al valor que oy tiene el oro, valdrian, ſi oy corrieſſen, 415. maravedis cada una.

Sed cum de his rebus ita faciliter & ſtudiosè egerit Doctiſſimus Alfonſus Carranza & maximè de utilitate magna quæ ex augmento valoris monetæ aureæ, & argenteæ his Regnis poteſt oriri, plura hic omitto quæ noſtri Capitis Themati admo-

dum arridebant. Denique est advertendum quod dicto hujus † Ponderatoris publici est standum in rebus tangentibus officium suum *ex l. fin. Cod. de ponderatoribus & auri illatione lib.* 10. ubi expressè notat Bartol. circa quod plura commulavi, *in tractat. de pascuis. cap.* 19. *num.* 12. & 13.

CAPUT XVII.

De officio Hospitatoris publici quem vulgo in Hispania vocamus *Mesonero.*

SUMMARIUM.

1 *Hospitandi munus nobile, sanctum & laudabile est, dum Charitatis affectu & intuitu exercetur.*

2 *Hospitalitatis definitio, ex* Clemente Alexandrino.

3 *Hospitalitatis juri & virtuti multum deferebant Romani.*

4 *Hispanorum eximia in Hospitibus admittendis & excipiendis humanitas.*

5 *Hospitalitatis officium ad fidem introducendam & propagandam maximè necessarium.*

6 *Xenodochiorum seu Hospitalium ad peregrinos excipiendos quis primus inventor seu institutor fuerit.*

7 *Hospitij jus publici sive privati, amicitiæ ineundæ & conservandæ etiam apud gentiles exercebatur.*

8 *Hospitalitas laudabilis & digna nobili viro.*

9 *Militia sancti Ioannis ex prætextu Hospitalitatis & defensionis peregrinorum ortum habuit.*

10 *Equites sancti Ioannis Hierosolymæ Hospitalarij vocabantur.*

11 *Templariorum institutum fuit militia ad peregrinos excipiendos.*

12 *Templariorum nomenclatura unde orta.*

13 *Hospitia plura reditibus dotata in Hispania & Regnis Castellæ, ad peregrinos excipiendos qui sepulchum Divi Iacobi Apostoli adeunt, sunt constituta, quorum præcipua* ibi *recensentur.*

14 *Hospitia quæ in urbe Carrionensi & circa eam constructa sunt pro peregrinis Hospitandis, enarrat & describit Autor.*

15 *Hospitia privata vulgò* Messones, *ò Posadas in qualibet civitate seu oppido Hispaniæ construuntur, quæ conductitia sunt pro viatorum commodo.*

16 *Hospitia conductitia qui tenent, vile & abjectum officium exercere censentur.*

17 *Hospitia conductitia quomodo sint necessaria.*

18 *Hospitandi pro lucro qui munus semel jam susceperint, ad illud exercendum compelli possunt.*

19 *Hospitij signum qui pro foribus domus appendunt, contrahere videntur cum viatoribus obligationem hospitandi.*

20 *Quod limitatur nisi plures jam Hospites admittere non possint; & si hospitandi sint improbi homines & malæ famæ aut suspicionis,* & num. 21.

22 *Hospitio conductitio excipiendus est Nobilis cum familia, excluso alio Hospite minùs digno, priùs etiam recepto, qui tamen non est omninò ejiciendus.*

23 *Hospitandi pro lucro, munus suscipere, an quis possit compelli, qui anteà tale ministerio non se immiscuit,* & numero 24.

25 *Hospitatores qui voluntariè muneri hospitandi pro lucro se exponunt, tam vir quàm mulier, si specialiter notati sint de vita turpi, & prava, judicis officio poterunt à tali ministerio removeri.*

26 *Hospitibus gratum & propitium pro pretio suo ministerium, ab Hospitatoribus præberi debet.*

27 *Expenditur in proposito textus,* in leg. Regia 6. & 7. tit. 11. lib. 7. novæ Recopil. *qui* ibi *affertur.*

28 *Hospitatoribus seu Cauponibus facultas vendendi hordeum, ultra pragmaticæ taxam, per legem concessa quomodo intelligenda.*

29 *Hospitatores seu Caupones ne pro arbitrio extorqueant à viatoribus quantum voluerint, taxari debet merces & pretium omnium rerum quæ venduntur in Hospitio, tam pro cibariis quam pro ministerio.*

30 *Hospitatores seu Caupones aliquid ultra taxam à viatoribus pro cibariis & aliis rebus recipientes, non solum puniendi sunt pœnis in taxatione indicta impositis, verum etiam in foro conscientiæ tenentur ad restitutionem.*

31 *Hospitatores seu Caupones tenentur personas Hospitum receptorum custodire, & à periculis quæ sibi in Hospitio accidere possunt, tutos reddere.*

32 *Hospitatores de furto rerum in suo Hospitio inclusa*

incluſarum tenentur, atque etiam de facto famulorum in ſuo Hoſpitio ſervientium & de omnibus fraudibus quæ ibi committi poſſunt in damnum Hoſpitum, & n. 33. & 34.

35 *Hoſpitatores pro rebus in domum ſuam inductis per viatorem tenentur de dolo, latâ levi & leviſſimâ culpâ, niſi probaverint fortuitum caſum.*

36 *Quod procedit etiam in alio hoſpitante non Caupone, & in domo ſua ad modum Cauponæ accipiente.*

37 *Hoſpitator ad hoc ut teneatur pro furto in rebus hoſpitis in doma ſua incluſis, utrum ſit neceſſarium quod ei traditæ fuerint, mulieri ſuæ aut famulo, vel ſe liberet ſi hoſpiti conceſſit clavem cubiculi vel cameræ & arcæ ubi reconderet res ſuas* remiſſivè.

38 *Hoſpitator, dum valeſiam vulgò* la maleta, *clauſam & ſigillatam non reddit, vel apertam reſtituit, an detur contra eum in iſto caſu juramentum in litem*, remiſſivè.

39 *Expenditur in propoſito text.* in leg. 26. tit. 8. part. 5. *quæ* ibi *affertur.*

40 *Hoſpitia in locis deſertis, nempe in itineribus & viis publicis conſtructa, quæ vulgo* ventas *appellantur, non poſſunt ſine permiſſu publico & facultate Regia fundari.*

41 *Hoſpitatores ſeu Caupones licèt officium autoritate & utilitate publicum non exerceant, publicè tamen debent conſtitui & nominari à prætore vel judice cujuſlibet civitatis & villæ.*

1 HOSPITANDI † munus ſi liberaliter ex Charitatis affectu & pietatis intuitu exercetur, utique & nobile & ſanctum & laudabile eſt, & inter Charitatis & miſericordiæ opera juſtiſſimè commendatur, de quo plura adducit Divus Ambroſius *lib. 1. de Abraham cap. 5. & 6.* & facit illud Pauli ad Hæbreos, *cap. 13. tranſcriptum in cap. offerebat 32. quæſt. 7.* ibi: Hoſpitalitatem nolite oblivi ſci, per hanc enim placuerunt quidam Angelis Hoſpitio receptis, & Petri *num. 1. cap. 4. ante omnia autem mutuam in vobis metipſis Charitatem habentes continuam, quia Charitas operit multitudinem peccatorum, Hoſpitales invicem ſine murmuratione*, & Auguſt. contra hæreſes, *ſecutus Loth Angelus tanquam peregrinus conſuetudine Hoſpitalitatis liberatus à periculo civitatis & temporale evaſit incommodum & æternum conſequutus eſt præmium*, & ex verbis Apoſtoli: *Ille homo dicitur eſſe humanus, qui ſe exhibet eſſe hominem & maximè Hoſpitio ſuſcipit hominem*, & ut refert Elianus *lib. 4. de varia hiſtor. cap. 1. l. Leveanorum* ita cavebatur; *ſi ſub occaſum ſolis venerit peregrinus, voluerit que ſub tectum alicujus divertere, & hic hominem non ſuſceperit, mulctetur & pœnas luat in hoſpitalitatis*, & Divus Ioann. *in epiſtol. 3. relata in cap. ſi quis diſpiciet 42. diſtinction.* quemdam hominem Diotrephem deteſtatur, quod non ſuſciperet fratres peregrinos, & eos qui ſuſciperet perhiberet, quæ repetit Cicero *in topic.* ubi ait: *Littora omnia publica eſſe vultis.*

Et lib. 3. Officiorum; *eſt enim hominum natura quam ſequi debemus maximè inimica crudelitas, malè etiam qui peregrinus urbibus itinere prohibent eoſque exterminant, ut pœnas apud Patres noſtros Papius nuper non eſſe pro cive qui civis non ſit; rectum eſt non licere quam tollerent legem ſapientiſſimi conſules Craſſus & Scævola; uſu vero urbis prohibere peregrinos ſanè inhumanum eſt*, & Ovid. 7. *Metamorphoſeon.*

Litaſque rogamus
Innocuum & cunctis undamque, auramque patentem.

Et Virgil. 1. Æneid.

Quod genus hoc hominum, quæve hunc tam barbara morem
Permittit patria? Hoſpitio prohibemur arenæ.

Paulus item Oroc. *lib. 5. cap. 2.* ſic ait: *Nunc me ita Africa excepit pace ſimplici ſinu proprio, jure communi, de qua aliquando dictum & verè dictum, Hoſpitio prohibemur arenæ &c.*

Cui arridet Caſſiodorus, *lib. 11. Epiſt. 17.* ubi ait quod ſapientes mortale genus unum hominum eſſe teſtati ſunt, quoniam omnes à cunctis caſibus ſuis indiviſos eſſe voluerunt. & idem ſolitâ eloquentiâ expreſſit Plinius *in panegyric. ad Trajanum.* Cùm eximiè laudans quod ita commercia miſcuerit, ut quod genitum eſſet unquam, id apud omnes natum videretur.

Et in ſacra pagin. hoc humanitatis, Hoſpitalitatis & promiſcui commertij jus ſæpiſſimè commendatur. Deuteronom. 10. & 19. Iſaiæ 58. Eccleſiaſtic. 17. 1. Paul. *ad Timoth. 3. ad Roman. 12.* Math. 26. Lucæ 14. & Divus Ambroſius *in lib. de patriarc.* loquens de Hoſpitalitate Hæbræa ita ait: *Præferebat ſanctus Loth domus ſuæ verecundæ Hoſpitalem gratiam etiam apud barbaras gentes inviolabilem*, & Clemens Alex.

lib. 2.

lib. 2 strom. cap. 4. Charitati Hoſpitalitatem adhærere tradit, eamque definit artificium † amicitiæ circa uſum Hoſpitij, cui addit Gentian. Hervet. Quanta autem eſſet virtus Hoſpitalitatis, ex hoc eſt perſpicuum, quod inter cæteras virtutes quas Epiſcopo tribuit Divus Paulus 1. *ad Timoth.* 3. eum quoque velit eſſe Hoſpitalem, & *lib. 4. cap. 7. pag.* 538. ubi ait Sara Angelis panes ſubcinericios paraſſe; & Debuli ſapientis & Lindeorum Monarchæ filiam non potuiſſe lavare pedes paternorum Hoſpitum. 2

Romani etiam tantùm huic † juri & virtuti deferebant, ut in ejus ſignificationem, & commendationem Jovem xeneum ſive Hoſpitalem maxima veneratione colerent, & nationes quaſdam Hoſpitalitati deditas celebrarent, contra verò alias Hoſpitibus inviſas crudelitatis & infamiæ notâ proſequerentur, ut latiſſimè conſtare poterit ex his quæ eleganter de commerciorum, & Hoſpitalitatis jure & utilitate geſſerunt Budeus *in notis poſterioribus ad Pandectas ad dict. l. 5. de captivis, pag. mihi* 194. Alex. ab Alex. & ejus Add. Tiraquel. *lib. 4. dierum genial. cap.* 10. gloſſ. Rodigin. *lib. 19. lect. antiq. dictam epiſtol. ad Hebræos 3. num. 3. ad* 16. Thomas Ruccius *de ſign. Eccleſ. Dei, lib.* 13. *cap.* 14. *circa finem*, Petrus Cenedo qui plures refert *in collect.* 118. *ad Decretales numero* 1. Rutilus Benc. *de ann. Iubil. lib. 6. cap. 6. ex pag.* 622. Ioann. Buſæus *in virid. Chriſti virtut. verb. Hoſpitalitas, cap.* 17. *pag.* 161. & plura exempla adducunt Marillus *de memorat. lib.* 1. *cap.* 7. Antonius Sabellicus, *cap.* 7. *lib.* 7. & Theatrum vitæ hominum, *vol.* 14. *lib.* 1. *ex pag.* 2897. 3

Quo in numero recenſere potuiſſem Hiſpanos † noſtros quorum eximiam in Hoſpitibus admittendis & excipiendis humanitatem jam olim teſtatam reliquit Diodor. Sicul. *lib. 6. Bibliot. cap.* 3. Macrobio *lib.* 3. *Saturn. cap.* 18. & alij relati à Bernardo Alderete *lib.* 1. *de antiquit. hiſpan. cap.* 7. & Fray Ioan. à Ponte, *de convent. utriuſque Monarchiæ, lib.* 3. *cap.* 21. §. 3. *pag.* 139. *& cap.* 24. §. 2. *pag.* 156. 4

Eſtque ita Commerciorum & Hoſpitalitatis † viciſſitudo tum ad alia, tum maximè ad fidem introducendam, & propagandam ſummopere neceſſaria, nam Hoſpites ſimul olim & Doctores erant, ut teſtantur Lucian. *in Dea Syria*, dicens in ſacra civitate fuiſſe publicos Hoſpites, qui ab Aſſiriis appellabantur Doctores, quoniam ipſi omnia exponebant, & meliùs Ioſeph. *de antiquit. Iud. lib.* 1. *cap.* 16. & Euſebius *lib.* 9. *de præparat. Evangelic. cap. ultim.* Ubi tradunt Abraham dum fuit Hoſpes in Ægypto, viros, Saram vero ejus uxorem, fœminas in veri Dei cultum inſtituiſſe, qua ratione plura ſunt conſtructa in diverſis civibus vel civitatibus Hoſpitia, & loca pia quæ regulariter † Xenodonochia & Hoſpitalia nuncupantur, & primus recipiendi & hoſpitandi hujuſmodi peregrinos vel advenas inventor & loci inſtructor traditur quidam Zoricus *in l. omnia* 33. *Cod. de Epiſcopis & Clericis.* 5 6

Quinimò inter Gentiles jus † Hoſpitij ſive publici ſive privati, gratis exercebatur, amicitiæ ineundæ & conſervandæ cauſa; Nam & Hoſpitium publicum gratuitò à civitate vel Republica præbebatur interdum extraneis & aliarum civitatum, vel oppidorum incolis de Republica benemeritis, eratque pro ſanctioris amicitiæ pignore jus Hoſpitij & teſſera Hoſpitalis, ut *ex lib.* 5. *& 6. de bello Macedonico*, & Cicerone *actione ultima in Verrem*, & Pomponio *in l. Poſtliminij, ff. de captiv. & poſtlimin. reverſ.* Pungit Bud. *in ejus annotationibus*, unde Herodotus in ſex Mileſiorum & Sibaritarum civitatibus maximè Hoſpitio fuiſſe convictus, & inter privatos & familias jure Hoſpitij mutuis, atque in ſignum amicitiæ antiquæ, ejus rei conſervant teſſeras, ſigna videlicet, quibus etiam poſt multum temporis ſe internoſcebant, & beneficiis poſtea filios afficiebant, ut tradit Gellius *lib.* 5. *cap.* 13. Petrus Gregor. 2. *part. ſintagmat. lib.* 15. *cap.* 18. *num.* 15. 7

Unde hoſpitalitas † laudabilis eſt & digna nobili viro, ut *in cap. volumus* 19. *diſtinctione & in cap. quoniam quod, quodl.* 16. *q.* 1. *& in l.* 3. *cap. demum poſtremo, lib.* 10. *& in l. ſi vero* §. *idem erit, ff. de his qui debuerunt*, & facit textus *in cap.* 142. diſtinctione & illud Mathæi 25. *Hoſpes eram & non recepiſtis me*, & notum eſt quanto honore proſequebantur antiqui hoſpitales, & per Alexand. ab Alexand. *dierum geneal. lib.* 4. *cap.* 10. Quirinus & Jupiter, apud Gentiles, etiam præcipuè nomine venerabatur quod eſſet hoſpitalis & xeneus, de quo Virgil. *in* 1. *Iupiter hoſpitibus nam dat jure dare locuntur*, & Ovidio 10. *Metamorphoſeon:*

Ante fores horum optabat Iovis hoſpitis ara,

Tiberius Decianus *reſp. 66. num.* 36. *uſque ad num.* 38. ubi quod hoſpitalitas eſt ſpecies liberalitatis, & Charitatis quæ quidem eſt nobilitatis propria, ubi allegat textum *in* 8

cap. 1.

cap. 1. *de donat.* nam, ut ait Seneca *lib.* 4. *de officiis*, rectè inquit: *Etiam Theophrasto est laudata hospitalitas, est enim, ut mihi videtur valdè decorum patère domos hominum illustrium illustribus hospitibus, idque etiam Reipublic. est ornamento homines externos in urbe nostra hoc liberalitatis genere non egere*, de quo plura Cassaneus, *consideratione* 46. *part.* 11.

Et ex prætextu istius Hospitij & defen-
9 sionis peregrinorum habuit ortum † militia sancti Joannis anno 1104. ut videre licèt per Iacobum Vossium, *in Historia Generali hujus ordinis*, 1. *p. lib* 1 Aubericum *de origin. ordin. milit. lib.* 1. *cap.* 1. Azor. *instit. moral. lib.* 13. *tom.* 1. *cap.* 6. *quæst.* 2. Genebrardum & Oroph. quos refert Carrillo *in suis annalibus anno* 1. 04. *fol.* 263. & alios refert Villegas *in vitis Patriarcharum super vitam Aaron. cap.* 3. & plura privilegia his Hospitibus sunt condonata, *ad l. omnia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Initio enim Equi-
10 tes hi, Hospitalarij † vocabantur in Jerusalem, quorum institutum fuit peregrinos Occidentis seu aliarum terræ partium qui illuc devotionis causâ commeabant, Hospitare, eosque injuriis & barbarorum Tyranide liberare, & securos, reddere, qui Hospitalarij crucis albæ effigie pectore insitæ condecorabantur; postea à Jerusalem in Rhodiam insulam tempore Clementis V. translati fuerunt, ex qua deinde à magno & insuperabili Solymanno Turcarum Imperatore pulsi anno 1522. in insulam Melitam ubi Divus Paulus viperæ morsu fuit Lacessitus, se collocarunt: ubi cum magna Religionis Hispaniæ gloria, & inimicorum ejus strage, sedem suam, domum & conventum firmissimum habent, & animosè tuentur.

11 Et idem etiam fuit Templariorum † Institutum, quorum militia seu Religio per Hugonem & Gothofredum nobilissimos Equites constituta anno 1118. in Pontificatu Gelasij secundi, & hanc nomencla-
12 turam † sortita, quia domus eorum ad istud Hospitium peregrinis præstandum juxta templum Salomonis fuit instructa: In hoc ministerio permansit usque ad annum Domini 1309. in quo penitus fuit destructa sub Clemente V. ut videre latissimè poterit per Petrum Gregor *sintagm. tur.* 2. *part.* 2. *num. lib.* 15. *cap.* 33. *per totum*, Petrum Megiam *in Albert.* 1. *pag.* 340. Illescam *lib.* 6. *histor. Pontificalis cap.* 1 Curitam *lib.* 5. *annal. Aragon. cap.* 10. & alios refert Villegas *ubi suprà cap. speciali de militia Templariorum*; & ego dixi *in tractatu meo de pas-*
cui & jure pascendi, cap. 23. *num.* 12. & aliæ duæ militiæ, ministerium nempè Equitum sancti Lazari in Ierusalem & Theutonicorum, ut tradit Frater Paulus Morogia, *in sua Religionum historia, cap.* 86. & *cap.* 65.

Sed pro hospitandis peregrinis, qui visitaturi domum Apostolicam & sanctum sepulchrum Divi Iacobi Zebedæi in civitatem Compostellanam ex diversis mundi Provinciis, præsertim ex Regno Franciæ properant, plura in nostra Hispania & Regnis Castellæ sunt constituta † hospi- 13
tia pia, pluribus bonis & reditibus dotata tam publica & Regia quàm privata; inter quæ memoratu digna, utique sunt & maximè splendent Xenodochium quod in illo vertice suprà Navarræ Regnum Pireneos montes aspiciens, qui communiter vocantur *Ronzes valles*, constructum fuit à Sancto Rege Navarræ, qui in eo fuit sepultus, & ibi adsunt & commorantur Canonici regulares sub regula sancti Augustini cum suo Abbate mitrato, habitu Clericali induti, portantes tamen in pectore viridem crucem in forma bacculi pastoralis, ubi etiam fuit Canonicus noster venerandus Azpilcueta Navarrus & ipse testatur *de oratione, cap.* 19. *num.* 126. *tom.* 2. & *Commens.* 3. *de regularibus num.* 7. *tom.* 1. Marian. 1. *part. histor. hispan. lib.* 12. *cap.* 16. *columna ultim.* quod quidem Xenodochium seu Regium hospitium pluribus dotatum est possessionibus, & reditibus magnis, qui in hospitandis, alendis & curandis peregrinis & transeuntibus erogantur. Et Xenodochium seu Hospitale civitatis sancti Dominici Calciatensis constructum ab eo, unà cum strato publico, ex petris & saxis fortissimè inter paludes & rubos formato, quod per longum itineris spatium tanquam pons mirabiliter procedit; ex qua ipsa civitas nomen fuit sortita & Ecclesia Episcopalis erecta; ubi peregrini omnes passim recipiuntur, & in signum ministerij Deo grati, plura per intercessionem Divi Dominici cujus corpus ibi sepultum devotè veneratur, facta sunt prodigia & miracula.

Sed ne in rebus ita notis immorari videar, tantum amore patriæ mihi fas sit, Xenodochia, † quæ in Villa Carrionensi 14
ubi ortus fui, hospitiis destinata sunt, referre: In hac igitur Villa quæ antiquissima & nobilissima est, cujus Comites primi & Domini ex Regia prosapia originem suam duxerunt: & ideo communiter Infantes vocabantur, & quorum nomen fabulosè, &

falso siniſtra verberum filiarum Roderici de Vivar, relatione, inter antiquitatum, & veritatis ignaros maculatum eſt, (ut ego in libello peculiari demonſtravi) quinque ſunt Xenodochia ſeu peregrinorum Hoſpitia; unum intra Villam in platea de ſancta Maria itineris ſic nominati, vel quia eò pergebant vel iter faciebant Virgines Regni Leonenſis, & à Mauris in tributum Mauricam ferebantur, quando miraculosè exierunt Tauri ferociſſimi, qui propè Ripam fluminis Carrionenſis compaſcui vagabantur, & occiſis Mauris & Saracenis, immunes, ipſa & incolumes manſerunt, ut tradit Alonſo de Morales, *lib.17. Coronæ hiſpaniæ cap.27.* in cujus prodigij memoriam in fronte oſtij Eccleſiæ illius ſunt Tauri depicti, vel quia iter peregrinorum ad ſepulchrum Divi Iacobi commeatus quando vulgo dicitur *el Camino franzes*, per illum locum dirigatur; nam ita fuit conſtitutum, & aſſignatum à ſancto Rege, ut teſtatur ipſe Ambroſius de Morales *lib.17. cap.44.*

Alterum verò in ſubſidium ipſius Villæ ultra pontem quæ vocatur Dominæ noſtræ de la O. Tertium via recta & in ſtrato publico ad tres jactus lapidis intra unam leucæ millam, quod vocatur Dominæ noſtræ de la Herrada, de cujus fundatione meminit Hiſtoria, *de los Girones*, ubi frequenter adeſt quidam Præpoſitus, qui nominari ſolet *Commendator*; nam adminiſtratio illius, nomen commendæ ſortitur, quam piiſſimè exercuit Licenciatus Antonius Fernandez Otero laudabilis memoriæ frater, patruelis meus, Eccleſiæ Divi Iacobi prædictæ Villæ parochus ſolertiſſimus, & Epiſcopi Vicarius, in qua & ab omnibus dilectiſſimus & venerabilis admodum fuit.

Quartum, intra duas millas, quod dicitur *de ſan Forcato*, adeſt quidam Prior, qui ab Abbate & Canonicis regularibus ſancti Auguſtini antiquiſſimi & religioſiſſimi Monaſterij, quod nominatur *de nueſtra Señora de bene vivere*, ibi præponitur.

Quintum intra duas à Villa leucas quod dicitur *la Encomienda de las tiendas*. Sed ut ad propoſitum à quo paululùm digreſſi
15 ſumus, redeamus: ſunt & alia Hoſpitia † quæ licèt ex autoritate publica fiant in unaquaque civitate vel villa, ſeu oppido nam ad curam Regis ſpectat quod continuentur, ut *in l.1. tit.11. part.2.* ibi: *E deben otroſi mandar hazer hoſpitales en las Villas do ſe cojan los homes, que no hayan ayacer en las calles por mengua de poſſadas*, & ſuorum prætorum & judicum, ut *in cap.28. per tot.* tamen ſunt privatæ domus ex lectis, ſtabulis, hordeo & palea & ſervitoribus, ac miniſtris inſtructæ, quas aliqui pro ſuo quæſtu, & lucro, viatoribus omnibus ibi ſe conducere volentibus, expoſitas habentes communiter dicimus *Meſones o poſadas*.

Quorum † officium & miniſterium 16
cum non ex Charitate ſeu liberalitate, nec gratis, ſed ex lucri cupiditate procedat, ut *in l. nauta, ff. de naut. & Caupone & ſtabul.* ibi: *Nauta, Caupo & ſtabularius mercedem accipiunt*, vile ſemper fuit habitum, ut affirmat Tiraquel. *de nobilitat. cap.34.n.3.* Caſſaneus *in catalog. gloria mundi, conſideration.46. verſic. ſed an hodie ſit honorarium*, ubi ait *in Principio*, hos frequentiſſimè eſſe de genere prædonum, cum nec nunc ab hujuſmodi fraudibus abſtineant; & allegat textum *in l.1. ff. nautæ, Caup. & ſtabul.* Alexand. *in l.1. in princ. cap. de edend.* & Franciſcum Nichocium ſeu Nichocinum *in repetitione capituli, quoniam de probat. n.26. cum ſeqq.* Gregorio Lopez *in lib.26. tit.8. part.5. gloſſ. in verb. deſlealeſ*, Azevedo *in l.7. tit.11. lib.7. Recopil.* Guttierrez *verſ. 31. n.1. cum ſeqq.*

Sed tamen ſupra modum † neceſſa- 17
rium & nimis laudabile & utile, aliàs enim ceſſarent evectiones rerum de loco ad locum, commercia, negotiatores & viatores perirent, ut expreſsè animadverſum invenitur, *in dict. l.1. tit.11. part.2. & dict. cap.28. per totum*, ibi: *Para que los Caminantes, y extrangeros ſean acogidos y aposentados*, nam intereſt Reipublicæ, ut forenſes inveniant manſiones, cum hujuſmodi receptacula pars ſint alimentorum, ut per Abbatem, *in cap.1. de emptione, & venditione.*

Et iſti Hoſpitales † ſeu Hoſpitatores 18
poſtquam jam ſemel eſt officium hoc ſuſceperint, cogi & compelli poſſunt ad illud exercendum & omnes Hoſpites recipere, ut notat Bartol. *in l.1. ff. furti adverſus nautas*, ibi: *nec repellere poteſt iter agentes*; ubi gloſſ. Albericus *in rubric. ff. eodem* Gregor. Lopez *in l.26. tit.8. p.5.* Avendaño *in cap. per totum, 2. part. cap.8. n.2.* Aviles *eodem tract. cap.28. in gloſſ. verb. acogidos*; ſtatim enim quod ſignum † Hoſpitantium 19
ante portam domus affigunt, videntur quaſi contrahere cum advenis, peregrinis & viatoribus Hoſpitij obligationem; ut notat Caſſaneus *in Catalog. gloria mundi, 11. part. conceſ.46. verſic. Et facit*, Rebuffus *in l.*

populus

populus §. advena verſic. Tertiò hoſpes, ff. de verb. ſignificat.

Quod tamen limita, niſi Hoſpitium
20 † jam plures Hoſpites admittere non poſſit, ut communiter accidere ſolet, quia non eſt locus in diverſorio, ut legitur, *in Evangelio*, ita cùm Bart. *in l. 1. ff furti*, adverſus nautas affirmant ſuprà citati & ultra eos Federicus de Senis *conſ. 113.* vel ſi Hoſpes qui venit, inimicus ſit Hoſpitatoris, vel ex alia ſimili cauſa, ex Gregorio Lopez *ubi ſuprà gloſſ. 4.*

Rurſus limita ſi hoſpitandi ſunt homi-
21 nes † improbi, malæ famæ aut ſuſpectionis de aliquo crimine, ut notat Avendanus, *dict. cap. 8. per tot. num. 1. verſic. Secundo, debet tales Hoſpites Iudici denuntiare*, ut *in l. 1. ff. de recept.* Quinimò ſi aliquis receptus eſt in Hoſpitio & poſt veniat ali-
22 quis † Nobilis & perſona dignior, poterit Hoſpite excluſo, recipi cum ſua familia, ex Angel. *in dict. l. 1. ff. nautæ, Caupones*, quod tamen intellige, non ut omninò ejiciatur ab Hoſpitio, ſed à cubiculo domus ubi erat Hoſpitatus; non debet enim ab Hoſpitio repelli, ſi ipſe ibi aliud Hoſpitium non inveniret, ut *in l. jubemus, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* notat Rebuffus 2. *tom. conſtit. Franciæ tit. de Hoſpitib. n. 5. & 6.*

23 Sed hæſitare non immerito poterit cùm ſupradicta in eo qui Hoſpitator ultro factus eſt & ſignum hujus officij oſtio affixit certa ſint, an quis ab initio compelli poſſit hujuſmodi miniſterium exercere.

24 Et puto utique poſſe ex Iudicis officio ad id cogi, pro qua reſolutione illud vehementer urget, quia licèt regulariter privati non teneantur forenſibus Hoſpitia præſtare, exceptis caſibus de quibus, *in tot. titulo, Cod. de metatis & epidemiticis, lib. 12. & l. 3. §. munus Hoſpitis, ff. de munerib. & honorib. & in l. 1. ff. nautæ, caupones*, prædictum tamen miniſterium ſummè neceſſarium & utile Reipublicæ eſſe, ut ſuprà diximus; unde ſuccedit quod tradit Lucas de Peña *in l. mechanicos, Cod. de excuſation. artific. lib. 10.* quod approbat Gregor. Lopez *in l. 5. verſic. Meneſtrales, tit. 20. part. 2.* quod Reſpublica non ſolum poteſt quem compellere, ut exerceat officium neceſſarium Reipublicæ, ſed etiam quod ſi ejus ſit ignarus, addiſcat; & in hac ſententia Regnicolas noſtros ſuprà relatos adducit Bobadilla *dict. l. 1. cap. 15. num. 47. litt. M.* & facit *dict. l. 1. tit. 11. part. 2. & capita per totum animaverſa*, & alios *lib. 3. cap. 4. num. 92. in fin.* de hoc quotidie contingit in oppidis parvis, & ex quo ſtatu an plebeiorum, an verò nobilium debeat iſte Hoſpitator invitus creari; ſuo loco dicemus.

Hoſpitatores tamen qui voluntariè huic 25
officio ſe exponunt, tam vir quàm mulier, ſi ſpecialiter notati ſunt de vita turpi & prava, officio Iudicis poterunt ab officio removeri & excludi, ut notat Angelus *in l. 1. ff. nautæ, Caup. & ſtabul.* & facit *l. 7. tit. 11. lib. 7. Recopil.* ibi: *Teniendo eſpecial cuydado de mirar y proveer que los que tuvieſſen meſones, ſean perſonas que los conviene.* Generalis tamen diffamatio, ſeu ſuſpicio cum regulariter iſti, ut ſuprà diximus ſint viles & rapaces, non ſufficiet, ut pungit Avendaño, *ubi ſuprà n. 1.*

Et in his Hoſpitiis gratum & propitium 26
viatoribus ſuo pretio debet exhiberi miniſterium, ut benignè ſint tractandi; nam etiam apud Barbaras Gentes, Hoſpitalitas inviolabilis fuit, adeo quod Hoſpitator Hoſpitem defendere teneretur, ut *in cap. offerebat. 32. quæſt. 7.* ubi gloſſ. 29. *per tot.* ibi: *Como de las otras coſas que ſon meneſter.* Quapropter alimentis neceſſariis debent eſſe proviſa, ut *in dict. cap. 29.* Et ideo Hoſpitatoribus iſtis permittitur, ut poſſint emere in groſſo & revendere minuatim ex Angel. *in l. annonam, ff. de var. & extraordinar. crimin.* quem referens ſequitur Avendanus *dict. cap. 8. n. 3. lib. 2.*

Qua de re ſtant duæ legum ſanctiones 27
† in noſtro Regno *in l. 6. & 7. tit. 11. lib. 7. novæ Recopil.* quarum tenor magnopere eſt attendendus, quia omnes ferè caſus in propoſito occurrentes complectitur, & verba, *l. 6.* ſic ſe habent. *Por que en la paga de los meſones y de las proviſiones que en ellos ſe gaſtan, ay gran deſorden; Ordenamos y mandamos, que cada meſonero que quiſiere vender cebada en ſu meſon, por granado o zelemin, no pueda ganar mas del quinto, de mas de lo que valiere por fanega en la plaza, e mercado de la Ciudad, Villa o lugar donde tuviere el meſon, y que los Alcaldes, y Regidores y Officiales de la tal Ciudad, Villa, o lugar, dè una medida a cada meſonero de la paja que huviere de vender, y le taſſen el precio que han de llevar, porque aquella medida de ſeis en ſeis meſes, y que por la tal medida y precio venda el meſonero, y otra qualquier perſona la paja, que huviere de vender por menudo ſo las penas que les fueren pueſtas ſobre ello. Y otroſi por que llevan los meſoneros demaſiadas quantias de lo que deben haver por los apoſentamientos: ordenamos y mandamos que los nueſtros Alcaldes de la nueſtra*

casa y corte, luego que llegaren a la Ciudad, o Villa o lugar donde nos o qualquier de nos fueremos, tassen lo que han de llevar los mesoneros por cada hombre con su bestia, o sin ella, o con mozo, o sin el y a que le lleven y no mas entre tanto que alli estuviere nuestra Corte, so las penas que sobre ellos pusieren: las quales ellos executen, y que en las Ciudades, Villas o lugares de nuestros Reynos donde no estuviere nuestra Corte, las Iusticias y Regidores de cada una dellas, tassen lo que en ellas y en sus terminos han de llevar en los dichos mesones por las posadas, y esta tassa hagan al comienço de cada un año, y la hagan pregonar, y esso mismo hagan pesquisa de los transgressores della del año passado: y las penas que pusieren las executen, y que en todo se ayan fiel y legalmente, so cargo del juramento que hizieren o hizieron, quando recibieron los dichos officios, ex l. 7. & in hunc modum procedit. *Por evitar los daños e inconvenientes que a los caminantes se siguen de no llevar en los mesones donde vienen aposar, los mantinimientos necessarios, y los id a buscar fuera dellos, veniendo como vienen cansados por raçon de las ordenanzas que ay en el pueblo, para que en los dichos mesones no se vendan ni tengan. Ordenamos, mandamos y permitimos que en los mesones destos Reynos que en qualquier Ciudad, Villa o lugar de ellos esten, puedan tener y vender para la provision mantenimiento a los Caminantes que a los tales mesones llegan aposar, las cosas de comer y vever assi para sus personas, como para sus bestias, sin embargo de qualesquier ordenanzas y mandamiento, y prohibiciones que en los dichos lugares la Iusticia y Regimiento dellos tuvieren fechas, y hizieren; las quales en quanto a lo suso dicho revocamos, alzamos, ni queremos que balgan, ni puedan para la dicha raçon proceder a execucion de las penas ni de lo demas en las dichas ordenanzas y prohibiciones, provisiones y mandamientos contenidas, y mandamos a las nuestras Iusticias que dexen y consientan vender en los dichos mesones las cosas de comer y vever, teniendo especial cuidado de mirar y prohibir, que los que tuvieren mesones, sean personas quales conviene, y que tengan los aderezos de cama que es necessario, con la limpieza y buena provision que convenga, y que los bastimentos y cosas que tuvieren de comer y vever, sean buenas, y que se vendan a justos y moderados precios, de manera que los caminantes sean bien tratados y acojidos, y que los dichos caminantes puedan tomar, y comprar assi de los mantinimientos, que en los dichos mesones huviere, como de los de otras partes como quisieren, y que sobre lo en la razon desta ley contenida no les sea echa ninguna vexacion por la dicha Iusticia ni otras personas a los dichos mesoneros, so pena de diez maravedis a cada uno que lo contrario hiciere para la nuestra Camara.*

Ex quorum serie legum illud in summa attendi debet. Primò quod hæc facultas † vendendi hordeum ultra communem 28
Pragmaticæ taxam, intelligi tantum debet in venditione ejus quæ fit in Hospitio viatoribus, ut patet ex illis verbis, *Que cada mesonero que quisiere vender zebada en su meson*, quæ utique supponunt venditionem Hospitio correspectivam, non autem eam quæ aliis vicinis, vel cum aliis amicis fieret & contraheretur; quia aliter faciliter fieret fraus Pragmaticæ, ut rectè pungit Azevedo *in dict. l. 6. gloss. 1.*

Secundo quod omnium † rerum quæ in 29
Hospitio pro cibariis & alimentis venduntur, quinimo & servitij ac ministerij impensi, lectorum & ipsius receptionis seu Hospitalitatis merces & pretium taxari debet, ne sit in arbitrio stabularij & Cauponis extorquere ab hostibus quantum voluerit, præsertim cum hujus ministerij homines frequenter soleant excedere metas rectæ & justæ rationis, ex Rebuff. Cassaneo, Avendaño, *ubi suprà* & Aviles *in cap. 18. Prætorum gloss. a raçonables precios, num. 6.* Mexia *in pragmatica taxæ panis concl. 4. num. 14.* ad finem, ubi inquit quod in præconiis quæ dantur per Iudices noviter venientes vel creatos in unaquaque civitate vel Villa, jubetur per unum caput eorum quòd isti Hospitatores habeant benè Hospitia preparata, & suam scripturam taxationis rerum quam vulgo nuncupamus *aranzel* renovandam intra certum tempus, & in porta domus affixam, & manifestam, ut ab omnibus perlegi possit, ut affirmat Paz *in sua praxi 8. part. tom. 1. cap. unico, n. 13.*

Quod si Hospitatores isti ultra taxam † 30
aliquid ex cibariis vel aliis rebus, à viatoribus & Hospitibus receperint, non solùm puniendi sunt in pœnis, in dicta taxatione impositis, verum in foro conscientiæ tenentur ad restitutionem, ut notat Caietanus *in summa, verbo venditio*, Alphonsus de Castro *lib. 2. de lege pœnali cap. 12. fol. 97.* non enim possunt pluris vendere transeuntibus quàm in mercato communiter venditur, deducto tamen honesto lucro, ut tradit Rebuff. *dict. tit. de Hospitib. concluf. 8. num. 14.* Azeved. *lib. 2. Curiæ Pisanæ cap. 18. num. 27.* & quæ sint consideranda, & attendenda, ut taxatio horum victua-

lium

lium legitimè fiat exponit Mexia *dict. tit. 4. dico, conſ. 4. n. 12.*

31 Tertiò quod Hoſpitatores iſti † tenentur perſonas Hoſpitum receptorum cuſtodire & à periculis quæ ſibi in Hoſpitio accidere poſſunt, ſecuros reddere, ut *in l. nauta in fin. l. licet, §. in factum & l. debet, ff. nautæ & Caupones & ſtabul.*

32 Præterea & tenentur de furto † commiſſo rerum in ſuo Hoſpitio incluſarum, ut *in l. 1. ff. furt. adversùs nautas, & in l. 1. ff. nautæ, Caupones, & in §. fin. Inſtit. de obligation. quæ ex quaſi delicto:* Qua de re videndus eſt Gandinus *in rubrica, ff. de furtis adverſus nautas*, Cantera *quæſt. crimin. cap. 8.* Marſ. *conſiſt. 23.* Riminaldus *conſ. 391.* Benven. Stracha *tract. de navigationibus & nautis*, Petrus Polius *tract. de Caponibus*, Papo *ad conſuetud. Borboniæ, tit. de juriſdict. §. 12.* Petrus Gregor. *lib. 37 ſintagmat. cap. 13.* Peregrin. Ianinus *tract de citat. real. lib. 2. cap. 17.* Sarrayna *ad conſtitutiones Regni Siciliæ, verbo ſtabulum* Donellus *lib. 15. commun. cap. 17. ad fin.* Iulio Pacio *lib. 7. q. 57.* Augerius Boſuechius *lib. 4. ſubtilitat. cap. 2.* Dominicus Arumeus *diſputation. Pandect. tit. 24. theſ. 8.* Gilbertus Regius *lib. 2.* Ænatiofan. *cap. 7.* Ioann. Petrus de Avendaño *de exequend. mandatis, part. 2. dict. cap. 8.* Antonius Gomez *2. tom. cap. 7. num. 2. ad fin.* Menoch. *de arbitr. caſu 390.* Pichard. *§ autem exercitor. Inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi delict.* Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 677. num. 29.* Ludovicus Pega *deciſion. crimin. 45. ex num. 5.* latiſſimè Farinac. *in fragmentis, 1. part. §. Caupones, nautæ & ſtabularij, fol. mihi 47.*

Ex quorum dictis aliqua brevi compendio prænotanda exiſtimavi. Et primùm
33 quod iſti Hoſpitatores tenentur † ex facto famularum in ſuo Hoſpitio ſervientium, ut *in l. 1. in fin. principij, & in §. Caupo autem, ff. adversùs nautas, Caup. & §. item exercitor. inſtit. de obligat. quæ ex quaſi delicto naſcuntur*; ubi Minſinger. *num. 4.* Voſſius *in tit. de furtis adversùs nautas in princip.* Pegera *de deciſ. 45. num. 6.* & idem etiam ſi factum furtum fuerit, non ſolum à famulis & ſervientibus, verùm etiam ab habitantibus in Hoſpitio, *ex l. 1. §. fin. ff. adversùs naut. l. licèt §. factum, ff. nautæ, Caupones*, Pegera *ubi ſuprà n. 5.*

34 Quinimò non ſolùm tenetur de furtis commiſſis in Hoſpitio, ſed etiam de aliis † fraudibus, ut puta ſi aliquis ex familia & domo Hoſpitatoris, & Cauponæ, luderet cum aliquo in Hoſpitio foliis & cartis pictis, vel teſſeris falſis, & eum deciperet, ut notat Voſſius *in tit. de furtis adversùs nautas num. 1.* ubi allegat textum *in §. fin. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi delict.* Non tamen tenentur ſi aliquis fuerit vulneratus à famulo, ut probat Voſſius *ubi ſuprà num. 2.* Iaſ. *in l. in actionibus, num. 44. ff. de in litem jurand.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 40. verſic. Sed numquid ſi talis vulneratus*, Farinacius *ubi ſuprà n. 21.*

Itaque Hoſpitatores pro rebus in domum ſuam inductis per viatorem, tenentur † de dolo, lata levi & leviſſima culpa, niſi 35
probaverint caſum fortuitum: Gotfredus *in l. 1. §. ait prætor. in 3. verſic. Item in actione locati, ff. nautæ, Caupo & ſtabularij*, Albericus *in l. 2. ff. eodem gloſſ. in l. & ita in principio, in verbo ait enim, verſic. Et in iſta venit leviſſima culpa, ff. eodem*, & eſt textus *in dict. l. 1.* & ita, *§. & hoc edicto*, & ibi alia gloſſa *in verbo etiam ſine culpa*, Gratianus *conſ. 94. num. 52. & conſ. 100. num. 15. & 16. fol. 2.* Marſil. *verſic. 23. num. 2. & fin.* Bertazol. *conſ. 68. num. 4 & 5. & conſ. 313. num. 4. & conſ. 338. num. 3. & ſequent.* & ibi *in addit. littera B.* Bonifacius *de furtis, §. 8. num. 35. & ſequenti, num. 41.* ubi tamen quod culpam abeſſet, poteſt Caupo conjecturis probare, Petrus Cavalcan. *reſolut. crimin. caſu 70. num. 10. 11. 13. 14. & numero 40.*

Quòd & obtinet etiam in alio Hoſpitante † non caupone, & in domo ſua ad 36
modum Cauponis aliquem accipiente, ut docet Albericus, *in l. §. ait Prætor. num. 1. ff. nautæ & Caupon.* Florianus de ſancto Petro *in l. ſi menſor, §. hoc judicum in fin. n. 8. ff. ſi menſor fal. mod. dixerit* Bald. *in l. certi juris, num. 3 & 4. Cod. locati*, Marſil. *conſ. 23. num. 9.* Bertazol. *conſ. 161. & conſ. 313.* quos refert Petrus Cavallus *reſol. crimin. caſu 70.* ubi concludit Cauponibus, iſto caſu, æquiparari tenentes Cameras locandas, communi ſermone in Hiſpania dictas *Poſadas*, ſeu alios Hoſpitatores, pecunia recepta, etiam ſi gratis Hoſpes iſte fuerit receptus, ex Petro Cavallo *reſol. crimin. cap. 70. ſub num. 1.* Farinacius *ubi ſuprà n. 23.* Gregor. Lopez *in l. 7. gloſſ. por hoſtalage, ò por precio tit. 14. p. 7.*

Et utrum, ut ad hoc teneatur iſte † Hoſ- 37
pitator pro furto in rebus Hoſpitis in domo ſua incluſis, ſit neceſſarium quod ei traditæ fuerint, mulieri ſuæ, aut famulo hoſpitis, vel ſe liberet, ſi hoſpiti conceſſit Clavem cubiculi vel cameræ, & arcæ ubi reconderet res ſuas, diſputat per varios numeros Farinac. omninò videndus pro his & ſimilibus caſibus contingentibus, *ubi ſup.*

38 Et quid ſi valeſia quam communiter vocamus *la maleta*, fuerit clauſa & ſigillata, eamque non reſtituit Hoſpitator, aut apertam reſtituit, an detur contra eum in iſto caſu juramentum in litem, diſputat copioſè idem Farinacius *ubi ſuprà ex num.* 43. *uſque ad num.* 54. latè pluribus adductis Cevallos *commun. contra commun. quæſt.* 785. *per tot.*

39 Verumtamen niſi fallor, frequentiores caſus in propoſito occurrentes apertè deciſos invenio, *in l.* 26. *tit.* 8. *part.* 5. quæ ſic ſe habet, *Cavalleros, ò mercaderes, ò otros homes que van camino, acaece muchas vegadas que han de paſſar en caſa de los hoſtaleros ò en las tabernas, de manera que han de dar ſus coſas a guardar a aquellos, fiando ſe en ellos ſin teſtigos e ſin otro recado ninguno, otroſi los que han a entrar ſobre mar, meten ſus coſas en las naves en ella miſma manera fiando ſe en los marineros, y por que en cada una deſtas maneras de homes acaece muchas begadas, que algunos que ſon muy deſleales hazen muy grandes daños e maldades en aquellos que confian en ellos, porende conviene que la ſu maldad ſea refrenada con miedo de pena, ende mandamos que todas las coſas que los homes que van camino por tierra, ò por mar metieren en las caſas de los hoſtaleros, ò de los taberneros, ò en los navios que andan por mar ò por rios, aquellas que fueren metidas con ſabiduria de los ſeñores de los hoſtales, ò de las tabernas, ò de las naves, ò de aquellos que eſtuvieren, y en lugar dellos que las guarden de guiſa que ſe non pierdan, ni ſe menoſcaben, y ſi ſe perdieſen por ſu negligencia, ò por engaño, que los hizieren, ò por otra ſu culpa, e ſi las hurtaſſen algunos de los homes que vienen con ellos, entonzes ellos ſerian tenudos de le pechar todo quanto perdieſen ò menoſcavaſſen, ca quiſada coſa es que pues fian en ellos los cuerpos y los haberes que los guarden lealmente a todo ſu poder de guiſa, que no recivan mal ni daño, e lo que diximos en eſta ley, entiendeſe, de los hoſtaleros y de los taverneros de los ſeñores de los navios que uſan publicamente recivir los homes, tomando dello hoſtalaje ò loguero en eſta miſma manera, dezimos que ſon tenudos de los guardar eſtos ſobre dichos, ſi los reciven por amor, no tomando dellos alguna coſa fueras ende en caſos ſeñalados. El primero es que antes que lo reciva, dize que guarde el bien ſus coſas, que no quiere ſer tenudo de las pechar ſi ſe perdieren. El ſegundo es ſi lo moſtrare antes que lo recivieſſe arca ò coſa, y le dize, quieredes eſtar meted en eſta caſa, ò en eſta arca vueſtras coſas, e tomad la llave della, e guardad las bien, el tercero è ſi ſe perdieſſen las coſas por alguna ocaſion, que vinieſſe, como de fuego que las quemaſſe, ò por avenidas de rios ò ſi ſe derribaſſe la Caſa, ò peligraſſe la nave, aſſi ſe perdieſſen las caſas por alguna deſtas maneras ſobre dichas que no avinieſſe por engaño ò por culpa dellos, entonzes no ſon tenudos de los pechar*, ubi Gregorius Lopez per omnes gloſſas & in propoſito etiam mirabilis eſt deciſio textus 9. l. 7. tit. 4. part. 7. ibi: *En ſu caſa, ò en ſu ſtabilia, ò en ſu nave recibiendo un home a otro con ſus haberes, veſtias, ò con ſus coſas, por oſtalaje, ò por precio que reciva o aya eſperanza de haver dellos, ſi el oſtalero miſmo y otro qualquiera por ſu mandado, ò por ſu concejo hurtaſſe alguna coſa a aquellos que aſſi recivieſſe, tenudo es de pechar la coſa hurtada aquel cuya es con la pena del hurto, e ſi por ventura no la hurtaſſe el mas algun ſu home, que eſtuvieſſe con el a ſoldadado, y de otra giſa, tenudo es otroſi el oſtalero de pechar doblada aquella coſa, que le hurtaron, maguer no fueſſe hurtada por ſu mandado, ni por ſu concejo; por que es el en culpa, teniendo home mal hechor en ſu caſa. Pero ſi eſte que hizieſſe el hurto, fueſſe ſiervo, entonzes de eſcoger, es del Señor el deſamparar ſiervo en lugar de la coſa hurtada, o de la pechar doblada qual mas quiſiere, mas ſi hurtaſſe otro extraño, el hoſtalero no fueſſe en culpa del hurto, entonzes no ſeria tenudo de la pechar fueras, ende ſi la huvieſſe el recivido en guarda de aquel cuya era, ca entozes tenudo ſeria de la tornar ò la eſtimacion.* Et utrobique Gregor. Lopez per varia Scholia quæſtiones materiæ iſtius doctiſſimè proſequitur.

Prædicta autem omnia quæ circa Hoſpitia in Villis ſeu civitatibus incluſa & eorum dominos ſeu Hoſpites diximus, procedent utique, & majori cum ratione in Hoſpitiis, in eremo ſeu locis deſertis conſtructis, in itineribus nempè & viis publicis, ibi enim major eſt Hoſpitum rapacitas, fraus & dolus; quas utique manſiones † 40 ſeu domos Hiſpano ſermone, vocamus *ventas* quæ abſque permiſſu publico & facultate Regia conſtrui, & fundari non poſſunt, ut *in l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recopil.* ibi: *Por que de hazerſe ventas y meſones en los lugares deſpoblados ſe ha viſto por experiencia, que ſe han ſeguido muchos inconvenientes, contrarios al bien publico, y es cauſa de que nueſtras alcavalas ſean muy defraudadas; mandamos, que las dichas ventas, y meſones non ſe fagan ſin nueſtra licencia en los terminos Ralengos ſin nueſtra licencia, y mandamos que entre tanto que ſobre ello proveemos, ſe pague*

gue alcabala de todo lo que alli ſe vendiere a los Arrendadores de las nueſtras alcabalas de los lugares, en cuyo termino eſtuvieren las dichas ventas y meſones.

41 Tandem iſti Hoſpitatores licèt † officium autoritate, & utilitate publicum non exerceant, publicè tamen debent conſtitui, & nominari à Prætore, vel Judice cujuſlibet civitatis, & Villæ, ut ait Voſſius *in ſuo libro de repub. lib.* 4. diverſoriis Præfecti tales ſint, qui nemini injuriam fieri patiantur, viri nimirum boni autoritate publica conſtituti, nam quantum id ipſum referat, exempla & experimenta multoties ſatis evidenter docent, & de fraudibus quæ ſolent excogitari, & patrari ab iſtis Hoſpitatoribus, & quomodo eis obviare debeant judices. Vide Bobadillam *dict. lib.* 4. *cap.* 4. *ex n.* 91. *cum duobus ſeqq.*

CAPUT XVIII.

De officio alterius Apoſentatoris dicto Hoſpitatoris, qui Caſtellæ ſermone dicitur *Apoſentador.*

SUMMARIUM.

1 *Hoſpitatoris qui vulgo dicitur*, Apoſentador, *miniſterium à quo & quomodo ſit exercendum traditur* remiſſivè.

SED ultra Hoſpitatorem de quo *in cap. præcedenti*, verba fecimus, eſt & alius Hoſpitator qui noſtro Hiſpano ſermone dicitur *Apoſentador*, de quo *in tit. Cod. de metallis & epidem. lib.* 12. *& in l.* 15. *tit.* 9. *part.* 2. *& in tot. tit.* 21. qui inſcribitur *de los Apoſentadores, lib.* 2. *ordinamenti Regalis & in tot. tit.* 15. *lib.* 3. *novæ recopil.* Cujus miniſterium, & quomodo ab eo ſit exercendum, ultra ordinarios in dictis locis explicant latè Ioannes de Platea *in l.* 2. *Cod. de annon. & tribu. lib.* 10. Caſſaneus *in conſuetud. Burgenſ. rubric.* 1. §. 4. Roland. à Valle, Alciatus, Molin. Burgos de Paz, Michaël Ferrer. Portoles, & alios quos refert Calixtus Ramirez *d. leg. Regia*, §. 26. *num.* 8. Aviles *in cap. Prætorum cap.* 8. *in gloſſ. verb. dineros*, ubi ſatis utiliter loquitur, & plurima in praxi quotidie & paſſim occurrentia, diſputat & reſolvit Maſtrillus *de Magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 10. *ex num.* 178. *uſque ad n.* 219. Caſtillo de Bobadilla *lib.* 2. *politicorum, cap.* 16. *num.* 116. *& lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 13. *& in gloſſ. litt. C.* & nos in explicanda hujus capitis theſi & materia non immoramur, quia Deo favente in alio ſpeciali tractatu cujus labore incumbimus, pleniſſimè eam agemus.

CAPUT XVIX.

De officio Proxenetæ venditionum, & aliorum contractuum qui vulgò dicitur *Corredor.*

SUMMARIUM.

1 *Proxenetæ nomine quid intelligatur.*
2 *Proxenetæ officium ſordidum & abjectum reputatum fuit.*
3 *Proxenetæ electio ad quem pertineat.*
4 *Proxenetæ plures quàm uſu & conſuetudine uſurpatum eſt, non ſunt eligendi.*
5 *Proxenetæ librum habere debent ubi venditiones & contractus initi, & nomina contrahentium inſcribantur.*
6 *Tonſores & Sartores cur appellari non debeant Proxenetæ.*
7 *Proxenetæ in matrimoniis & ſponſalibus contrahendis ſolent intervenire.*
8 *Proxeneta quis verè & propriè dicatur.*
9 *Proxenetæ de quibus ſpecialiùs Regiis legibus cavetur, quinam ſint.*
10 *Proxenetæ ad officium non poſſunt nominari nec illud exercere, exteri à Regno*, ex leg. 7. tit. 18. lib. 5. *quæ* ibi *affertur.*
11 *Exteris à Regno plura ſunt prohibita munera quæ naturalibus tantum in præmium naturalitatis condonantur.*
12 *Exteris ne officia ad jurisdictionem vel gubernationem ſpectantia concedantur, cautum extat*, in leg. 2. tit. 3. lib. 7. Recopil.
13 *Exteros non gubernare civitates & Villas, ſed ipſos Hiſpaniæ Regni Naturales, cur expediat.*
14 *Exteris in Indiis negotiare, & aurum, argentum & alia ibidem contenta emere prohibetur per* leg. 5. tit. 18. lib. 6. recopil.
15 *Exteris mercatoribus merces portantibus, in Hiſpaniæ Regna, ab eis aurum & argentum aſportare interdicitur*, leg. 10. tit. 18. lib. 6. recopil.

16 *Exteris*

16 *Exteris prohibetur ne intra duodecim lucas in Regno jumenta habeant.*

17 *Exteris & alienigenis à Regnis Hiſpaniæ, nulla poteſt fieri per Regem donatio civitatis, villæ, caſtri aut Inſulæ vel alterius rei ex contentis*, in leg. 2. tit. 10. lib. 5.

18 *Alienigenus ſeu exterus qui per decem annos in Hiſpaniæ Regnis commoratus eſt, poteſt ad aliqua officia admitti.*

19 *Proxenetæ quibus rebus ſint interdicti.*

20 *Proxenetæ non admittuntur in rebus quæ continentur*, in leg. 2. tit. 4. lib. 9. recopil. *quæ* ibi *affertur.*

21 *Proxenetæ officium etſi contrahentibus poſſit eſſe utile, non tamen præcisè neceſſarium, ſed voluntarium.*

22 *Proxenetæ quando & in quo caſu teneantur ad damnum & intereſſe erga contrahentes*, & num. ſeqq.

25 *Expenditur in propoſito textus* in lege ſi quis affirmaverit in fin. princip. ff. de dolo.

26 *Dolus præſumetur in proxenetis affirmantibus de idoneitate contrahentium vel mercium, quando ex celebratione venditionis aliquod lucrum præter debitum Proxeneticum conſequutus eſt.*

27 *Proxenetæ duo pluresve ſi intervenerint in negotio & dolosè ſe geſſerint, adverſus ſingulos in ſolidum agi poterit, ſed ſi altero convento ſatisfecerit, in alterum actio erit deneganda.*

28 *Emptor venditori, vel è contra venditor emptori, an teneatur ex dolo commiſſo à Proxeneta?* & num. ſeqq.

36 *Proxenetæ dolus non reddit contractum ipſo jure nullum.*

37 *Dolus tertij in matrimonio & ſponſalibus non reddit contractum ipſo jure nullum.*

38 *Mediator matrimonij vulgò* Caſamentero, *nimis laudando & approbando alterum ex conjugibus, falsò videlicet enerrando divitias & animi dotes, an ad aliquid teneatur alteri?*

39 *Proxeneta ut de dolo, ita & de lata culpa ad inſtar Menſoris tenebitur.*

40 *Proxeneta qui ſcienter falſitatem & dolum commiſit in venditione rerum, eas uſurpando vel alteri adjudicando minori pretio quàm vendi debeant, ſi hoc fiat in rebus bellicis quarum venditio curæ & fidei ejus ſit, in damnum militum qui participare debent de pretio, pœnam mortis incurrit.*

41 *Proxeneta rem alteri dans minori pretio, cum tamen alius plus obtulerit, & faciens id dolosè tenetur ad reſtitutionem.*

42 *Proxeneta an de imperitia & negligentia teneatur?*

43 *Proxeneta non poteſt ſibi ſuſcipere res vendendas ſua interventione, nec per ſe nec per perſonas interpoſitas, pro ullo pretio majori aut minori.*

44 *Proxeneta non poteſt eſſe mercator & negotiator mercium.*

45 *Proxenetæ prohibentur intervenire in cambio improborum contractuum, & in omnibus aliis illicitis & reprobatis contractibus.*

46 *Proxeneta, an circa contractus vel negotia in quibus intervenit & fuit mediator, poſſit adduci ab aliquo ex contrahentibus in teſtem, & an ei danda ſit plena fides?* & num. ſeqq.

51 *Proxenetæ in libro ſcriptis, an ſit habenda plena fides?*

52 *Proxeneta ſi fuit examinatus, communiter loquendo non facit ſemiplenam probationem, nec ex ejus dicto poterit parti juramentum deferri in ſupplementum.*

53 *Proxeneta, licèt non reputetur teſtis integra fide & omni exceptione majori, non tamen in totum ad teſtificandum repellitur.*

54 *Proxeneta de conſenſu partium poterit in teſtem admitti.*

55 *Proxeneta, ubi veritas aliter haberi non poteſt, in teſtem regulariter admittitur.*

56 *Proxeneta non arcendus eſt à teſtimonio in inſtrumentis & contractibus in quibus nihil eſt quod ejus teſtimonium impediat recipi.*

57 *Proxeneta in crimine ſimoniæ & ſolutionis uſurarum admittitur in teſtem, nec non etiam quando contractu & negotio jam perfecto, agitur de probanda aliqua qualitate, ſeu præludio, aut quovis antecedente ipſius contractus.*

58 *Proxenetæ teſtimonium recipitur quando ab alio quam altero ex contrahentibus in teſtem adducitur.*

59 *Mediator ſeu proxeneta favore Matrimonij & dotis in teſtem admittitur.*

60 *Proxeneta, ſi ita ſtatuto vel lege caveatur, non ſolum in teſtem admittitur, ſed etiam plenam probationem facit & ejus duntaxat dicto & depoſitione poterit lis & controverſia dirimi.*

61 *Expenditur in propoſito textus*, in lege Regia 28. tit. 29. lib. 9. recopil. *quæ* ibi *affertur, & intelligitur ex relatis à Ioanne Guttierrez.*

62 *Proxene*

62 *Proxeneticum seu salarium, quod & alio modo dicitur Philotrophum, in emptionis contractibus debet solvi proxenetæ per venditorem ex* leg. Regia 9. §.10. tit.30. lib.9. recopil.

63 *Proxenetæ salarium in contractibus qui non sunt venditionis, debet persolvi per utrumque contrahentem.*

64 *Proxenetæ quantum Salarium persolvi debeat* & n 65.

66 *Proxeneticum seu Salarium si fuerit conventum in certa quantitate, peti potest à Proxeneta per certi condictionem; si vero in incerta quantitate per actionem stipulatus.*

67 *Proxeneticum sive Salarium non debetur, si proxeneta dolo malo versatus sit in negotio in quo intervenerit.*

68 *Beneficio indignus est qui in legem committit.*

69 *Proxeneta si in aliquo negotio versatus sit dolo malo, nihil prohibet in eo in quo ex fide versetur, proxeneticum deberi.*

70 *Proxeneticum non debetur si proxeneta ministerium extrinsecum, & non intrinsecum & substantiale præstiterit.*

71 *Proxeneta si in negotio intervenerit & & ministerium intrinsecum præstiterit, etiamsi negotium perfectum non sit, nec effectum sortitum fuerit, dummodo culpa Proxenetæ non fuerit dissolutum, debetur adhuc ei Proxeneticum.*

72 *Proxeneticum datum ab emptore debet restitui per consanguineum qui post factum contractum & perfectam venditionem, vigore legis municipalis & statuti, rem venditam retrahit.*

73 *Gabella an debeat solvi tantum de pretio venditionis, an vero etiam de Proxenetico & Salario præstito mediatori seu Proxenetæ?*

PROXENETA est medium † inter contrahentes, Conciliator seu Interventor qui eos ad contrahendum allicit, & stipulantes atque expendentes hinc indeque solicitat, ut contractus sortiatur effectum, ut cum Budæo notat Thesaurus linguæ Latinæ verbo *Proxeneta*, Senec. *lib.2. de Beneficiis & lib.21. Epistol.* ibi: *Æs alienum facias oportet, sed nullum per intercessores mutueris, nulli proxenetæ nomen tuum jactent*, qui etiam eum pararium appellat, & ita habetur apud Martialem, *lib.*10. ibi:

Quæ sulfurato nolit empta ramento
Vatiniorum pròxeneta factorum.

Tiraquel. *de utroque retract.* §.29. *gloss.*4. *num.*8. Bertrand. *cons.*225. *dixeram lib.*3. Brisonius *de verbis Iuris, verbo proxeneta*, & ejus varias definitiones cum Accursio, Azore & aliis, Benvenutus Stracha *in peculiari tract. de proxenetis & proxeneticis*, 1. *part. in princip. à num.*1. *cum tribus seqq.* ubi *num. fin.* ab Arbitro differri contendit & allegat pro sua opinione Ioann. Baptistam Perosinum pronepotem Bart. *in tract. de arbitriis, lib.*1. *cap. à num.*2. *cum seqq.* cum tamen Bart. *in l. final. ff. de var. & extraordin. cog.* dixerit quod arbitrator est quidem quasi proxeneta adhibitus ad componendas partes, de quo loquitur textus *in l.* 2. *ff. de proxeneticis, & in l.*33. *tit.*26. *p.*2. ibi: *Corredores son aquellos, que andan en las almonedas, y venden las cosas pregonando quanto es lo que dan por ellas, e por que andan de la una parte a la otra, mostrando las cosas que venden, por esso son llamados Corredores, son tratantes de las vendidas y compradas, y troques que se hazen en las mercaderias.* Sed præconcionare de quo, *in dict. l. partitione*, non pertinet ad Proxenetas nec ad institutum eorum.

Proxenetæ verò officium † sordidum, 2
& abjectum fuit reputatum, ut *in l. ult. ff. de proxeneticis*, ibi: *De proxenetico quanquam est sordidum, solent Reſides cognoscere; sic tamen, ut in his modus esse debeat, & quantitatis & negotij, in quo à perula ista defuncti sunt, & ministrare an quale accomodaverit*, ubi notat gloss. *verb. sordidum* & ita pungit Matienzo *in l.*8. *tit.*14. *gloss.*1. *lib.*5. *Recopil.*

Et tamen proxenetæ officium † publi- 3
cum est, & ideo Proxeneta est eligendus per civitatem, villam aut oppidum ubi officium exerceri debet, ut *in l.*11. *it.*19. *lib.*5 *Recopil.* ibi: Item *que ninguna persona en las ferias pueda usar del officio de Corredor de mercaduries o de cambios si no fueren aquellos que son ò fueren nombrados por las Ciudades, y Villas, y lugares destos Reynos que han costumbre de los eligir, y nombrar.*

Nec plures quam consuetudine † usur- 4
patum & obtentum est, eligi debent, qui librum publicum † habituri sunt, ubi ven- 5
ditiones celebratæ & contractus initi cum die & nominatis contrahentibus transcribantur, *ex dict. l. Regia*, ibi: *Y no puedan nombrar mas numero de aquel que hasta hora han eligido y nombrado, los quales Corredores ayan de tener libros en que assienten todos los Cambios que hizieren, y para donde, y a que precio, y entre que personas con dia, mes y año.*

6 Ex quo nullo modo poſſunt appellari † Proxenetæ Tonſores, & Sartores, quia licèt emptores comitentur, & eos in domos mercatorum, ut pannos emant ex quibus veſtes fiant, communiter conducant, id principaliter faciunt, ut affirment quod veſtes conficiendæ menſuris, ſeu vulgo *Varas* indigeant, licèt obiter de pretio agant; nec in iſtis concurrunt qualitates Proxenetarum, de quibus, *in dict. l. Regia*, in quo deceptus fuit Eviabolanos *in cur. Philipica*, 2. *part. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 2. qui etiam univerſitatum Bidellum, qui Scholaſticis dies feſtivos & quietis annuntiat, Proxenetam intendit, & allegat pro ſua opinione, *leg.* 10. *tit.* 31. *part.* 26. *E ſi acaeciere que algunos quiſieren vender libros, o comprar, deven ſe lo dezir, e anſi debe el andar preguntando, e diziendo que quien quiere tales libros, que vayan a tal eſtacion, ò des que ſupiere quien los quiere vender, e quales quieren comprar, debe traer la trujameria entre ellos lealmente.*

Sed in ſponſalibus & matrimoniis con-
7 trahendis ſolent intervenire † Proxenetæ, ut notavit Accurſius, *in rubrica de prægonet.* ubi Azor. *in rubric.* idem Accurſius *in l. final. ff. de prægonetis verb. conditiones*, Alciat. *lib.* 1. *diſputat. cap.* 22. unde in Codice conſtituitur, Rubrica de ſponſalibus & arrhis ſponſalicis, & quoniam id munus ſolet per fœminas fieri, tales fœminæ Proxenetæ ſolent vocari progynneſtriæ, ut tradit Benvenutus Strach. *ubi ſuprà* 1. *part. n.* 19. *&* 2. *part. n.* 15.

Proxeneta autem propriè & verè di-
8 citur † Interventor & ſollicitator qui vina oppidorum vendi, & emi ſolicitat, & vulgo apud nos dicitur *Mozonero*, cujus officium in pleriſque locis publicum eſt, & per Concilium ſolet talis Interventor nominari, & jurare in Oppido de Tudela de Duero, cujus negotia perago, talis interventor, ſeu Proxeneta, nominatur, & proponitur à Duce de Lerma qui inter alios reditus illud jus ſibi habet, & in locationem ſolet concedere pro certa penſione.

Sed Proxenetæ, de quibus ſpecialius no-
9 ſtris legibus Regiis cavetur, ſunt † mercium & cambiorum Inſtigatores ſeu Interventores, ut in legibus ſuprà adductis & *in tot. tit.* 18. *dict. lib.* 5. *& aliis legibus infra referendis.*

Et circa Proxenetas Cambiorum, & mercium ſtatutum eſt neminem hujus Re-
10 gni † exterum ad tale officium poſſe nominari, nec id exercere, ut *in l.* 7. *tit.* 18. *lib.* 5. ibi: *Otroſi que ningun extrangero pueda uſar en eſtos Reynos el officio de Corredor de Cambios, ni mercadurias, ſo pena de perdimiento de todos ſus bienes, y que ſea deſterrado perpetuamente deſtos Reynos*, & idem in Campſore publico ſtabilitum eſt, *in l.* 6. *tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* ut ſuo loco dicemus.

Plura enim Exteris † à Regno iſto pro- 11
hibita ſunt, quæ naturalibus tantum in præmium, & honorem naturalitatis, & peregrinis ſunt condonata & permiſſa, ut *in l.* 14. *&* 25. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopil.* ubi exteris à Regno non ſunt litteræ naturalitatis in contrarium conceſſæ; & idem in Regno Franciæ ſancitum, & maxima cura obſervari tradunt Renatus Chopinus *de dominio Franciæ lib.* 1. *tit.* 11. ubi plura ex uſu & moribus diverſarum Gentium in propoſitum ſatis notabilia refert Petrus Gregorius *ſyntagmat. Iuris, lib.* 17. *cap.* 6. *ex num.* 40. Benedictus *in cap. Rainutius, verbo ad uxorem Adelaſiam num.* 483. Cujus rei rationem tradit Covarr. *in pract. cap.* 35. *n.* 5. *verſic. Vnde*; Aceved. *in dict. l.* 14. *&* 25. *num.* 50.

Et ad inſtar hujus prohibitionis ſimili-
ter cautum extat *in l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 7. *Recopil.* quod officia ad † Juriſdictionem vel gu- 12
bernationem ſpectantia, exteris non concedantur ibi: *Otroſi ordenamos y mandamos que de aqui adelante ningunas perſonas, que ſean extrangeros deſtos nueſtros Reynos y Señorias, y anſi miſmo tengan officios ni cargos que toquen a governacion, y no puedan tener, ni tengan en ellos Alcaldias, officios ni Regimientos en las Ciudades, Villas y lugares deſtos nueſtros Reynos y Señorias, ni carnicerias, ni panaderias, ni peſcadurias, ni otras coſas ſemejantes, ni ſe entrometan en ello*, docet Gregor. Lopez *in l.* 2. *tit.* 24. *part.* 5. *gloſſ* 13. *&* 14. & nos diximus *in cap.* Avendan. *in cap.* 19. *Prætorum n.* 17. *&* 19. *lib.* 1.

Idem dicendum *in l.* 1. *tit.* 14. *lib.* 7. *Recopill.* ubi hæc prohibitio ad officia publica extenditur, cujus prohibitionis rationem tradit Aceved. *in dict. l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 7. *ibi:* Expedit enim † Regi & Regno non per 13
exteros, ſed per Regnicolas Regni, civitates, & villas gubernari, tum ne arcana Regni publicentur per exteros tales, tum etiam ob amorem Regnicolarum Regno & ſuis adhibendum, & ipſorum cum eis; nam & alibi dixi: facilius quis converſatur cum cane ſuo quam cum homine extero: & facit illud Eccleſiaſtici: *Cum extero non facies conſilium, neſcis enim quid pariet.*

Et per legem 5. *tit.* 18. *l.* 6. *Recopil.* ex-

teris

14 teris prohibetur etiam in Iudiciis † negotiare, & emere, argentum, aurum & alia ibidem contenta contrectare, eodem etiam modo per *l.*10. *tit.*18. *lib.*6. *infra*: mercatores † exteri portantes mercantias in nostro Regno prohibentur ab eis asportare argentum, aurum vel monetam; Item quod si naves Regnicolarum extiterint in portu maris non onerentur naves exterorum ibidem existentes, secundùm textum, *in l.*8. *tit.*10. *lib.*7.

15

Item quod intra duodecim leucas exteri jumenta † non habeant, *l.*20. *tit.*18. *lib.*6. ubi & *in legibus* 15. *&* 19. alia duo exteris prohibentur. Item & exteris his & alienigenis à Regno nulla † donatio potest fieri per Regem Civitatis, Villæ, Castri aut Insulæ vel alterius rei ex contentis, *in l.*2. *tit.*10. *lib.*5. *infra* & in Castro probat optima *lex* 1. *tit.*18. *part.*2. & ibi *gloss.* immò nec dominium villæ aut civitatis illius, secundùm *l.*1. *ejusdem tituli* 10. *lib.*5. & alia reperientur.

16

17

Quæ omnia, & naturalium hujus, Regni favore nituntur, & aliis rationibus de quibus eleganter Guillelmus Benedictus ubi *suprà dict. verb. & uxorem, nomine Adelasiam, numero* 491. ibi: *Et consultissimè cum qualibet patria suo sensu, & non alieno abundet*, cap. Certificari de sepulturis: *& melius sciunt illi de patria, si quid de juribus regiis usurpetur, quàm extranei qui patrium minimè noverunt*: additio, *hanc ordinationem habetis* in l.6. *ordinationum Regiarum, Cameræ Inquæstarum Parlamenti Tholosæ, fol.* 165. *Imò incolæ novi qui de novo civitatem & patriam incolere cœperunt, honoribus civitatis non participant, ut habetur* 3. Politicorum: *Sed antiquiores patriæ, sunt illis præferendi, moderni verò maximè penitus extranei postponendi, coram quibus non est concilium faciendum, nescitur enim qui pariet*, ut habetur Ecclesiastic. 8. in fin. *facit* text. in Authentic. de collat. §. Sed nec Provinciarum Judices; *ubi Imperator possessores exprimit eosque repetit, non autem habitatores simplices de quibus mentionem antea fecerat, cum hominibus præfectio communis alienæ nullum fas est inire certamen*, 24. quæst.3. cap. cum quibus in fin. *Peregrini & incolæ officium est nihil præter negotium suum agere, nihil de alio inquirere, minimeque esse in aliena republica curiosum, ait Cicer.* lib.1. offic. *ut amicos quærat, laborare curet. ubi Terentius in Eunucho*, Sola, inquit, sum, habeo neminem, hic enim nec amicum nec cognatum, quam obrem alios cupio parare amicos beneficio meo, id amabo adjuva me, quo facilius fiat, *propter quod à vero facilius deviabit; quæ pericula in originariis & antiquis habitatoribus non præsumuntur, auspiciis enim patriis, non alienigenis Rempublicam ad ministrare oportere Antiqui judicabant, dicit Valerius*, lib.1. tit. de auspiciis in principio, *cum originarij in bonis sint, jam ibi radicati & fundati; pariter olim non præsumebantur in exteris, ubi officia temporalia erant, cum tunc brevi tempore quo officium duraturum erat, magna familiaritas contrahi non posset, imo nec appeti, ut plenè per Lucam de Peña* in l. quis Cod. de omni agro deserto lib.11. *D. Cerdan* in suo veriloquio *de raçones y reglas de estado* cap.462.

Licèt Regiis Constitutionibus ita decretum sit, tamen † alienigeni qui per decem annos in hisce Regnis sunt commorati ad prædicta officia possunt admitti, ut à summis consiliaribus decisum tradit Burgos de Paz *in l.*1. *Tauri concl.*8. *num.*373. Salcedo *in addition. ad praxim Bernard. Diaz. cap.*54. *num.*34. & facit textus *in l.*2 *tit.*24. *part.*4. ibi: *La decena por morança de diez años que fagan en la tierra, maguer sea natural de otra*: & plura in proposito diximus, *in tract. de pascuis & jure pascendi, cap.*20.

18

Aliquarum tamen rerum † proxenetæ sunt interdicti, veluti pecorum, & animalium, ut in l.8. tit.14. lib.5. novæ Recopil. ibi: *Mandamos que de aqui adelante no aya Corredores deganados en las ferias y mercados donde se vendieren, y que las Iusticias no las dexen usar los dichos officios, y que ninguna persona sea osada de salir ni embiar a comprar a los caminos los ganados que vinieren a venderse a los mercaderes, ni parte alguna dellos so pena de haver perdido lo que assi compràren con el doble, lo qual aplicamos por tercias partes para nuestra camara y sentenciador.*

19

Nec etiam Proxenetæ † admittuntur in rebus quæ continentur *in l.*2. *tit.*4. *lib.*9. *Recopil.* videlicet *de las rentas y mercedes, raciones y quitaciones que el Rey dà, ni lo pueden ser dello los Contadores y officiales de la contaduria.*

20

Officium verò † Proxenetarum etsi contrahentibus possit esse utile, non tamen præcisè est necessarium, sed voluntarium; cum ipsa absque Proxenetis & mediatoribus possint circa contractus conveniri, cum simul atque de pretio partes convenerint, fit emptio, ut *in princip. Instit. de emptione & venditione*, & ita in Proxenetis de sumitur expressè, *ex l.*9. §.11. *tit.*10.

21

lib.9. Recopil. ibi: *Y la quiſiere vender por mano de Geliz, o por ſi miſmo que lo pueda hazer, y ſi quiſiere darla en ſu lugar el mota la fè, para que la trayga a vender que ſea a ſu excogimiento, y querer* & in l.2. §. *Y por que nos tit.22. dict. lib.9. Recopil.* & *lib.7. tit.4. eodem lib.9.*

Sed & officium Proxenetarum cum tantum ſit laudare & commendare contrahentes, & dicere eſſe idoneos vel merces utique valere pretium in quo venduntur; & ſi hoc deficiat, non tenentur ad † damnum ſeu intereſſe, etiamſi Proxenetæ præmium & mercedem acceperint dummodo & dolus ex parte eorum non intervenerit, *in l.2. ff. de Proxenetis*: ubi Ulpianus ita ait: *Si Proxenetæ intervenerint faciendi nominis cauſa, ut multi ſolent, videamus an poſſit quaſi mandator teneri; & non puto teneri, quia monſtrat magis nomen quam mandat, tametſi laudet nomen, idem dico & ſi aliquid Philamphopiæ nomine accepit, nec ex locato nec ex conducto, erit actio planè ſi dolo & calliditate, Creditorem circumvenerit de dolo, actione*, & idem deducit *ex leg. & eleganter, §. fin. ff. de dolo*, ubi ita idem Ulpianus *Item Pomponius refert Cecilianum Prætorem non dediſſe de dolo actionem adverſus eum, qui affirmarat id. neum eſſe eum cui mutua pecunia dabatur, quod verum eſt, nam niſi ex magna, & evidenti calliditate non debet de dolo actio dari*: docet Felin. *in leg. ſi verò, §.1. ff. qui ſatisdare.* ubi Paulus Caſtrenſ. Alexand. & Iaſo, Bald. *in leg. cum oſtendimus, §. fin. propè finem verſic. in textu*, ibi: *affirmatorem, ff. de fidejuſſor. tutorum*, ubi ait ſpecialem caſum eſſe ibi: *quod affirmator, vel laudator dicens aliquem idoneum, teneatur etiamſi dolus non adſit.* Et idem procedere, *in leg.2. §. Divus, ff. de Magiſtrat. conven.* & eſt communis opinio ſecundùm ſuprà relatos; ſpecialitas verò in eo conſiſtat tum ob favorem minorum, & publicæ utilitatis cauſam quæ regulariter adſiſtit, ne patrimonia eorum, & pupillorum conſumantur, aut deteriorentur, habeantque à quibus ipſa recuperare valeant, ut *in leg.1. cum pluribus illius tit.1. ff. de minoribus, & ff. de in integrum reſtit.*

Vel etiam in eo quòd † *dict. leg. cum oſtendimus, §. fin. & in dict. §. Divus*, affirmatio idoneitatis fuit facta in judicio; unde nihil mirum quod colore ejus ne circumveniatur judicantis autoritas, qui affirmat quem idoneum & locupletem, ſi contrarium appareat, teneatur, prout ſi pro eo fidejuſſiſſet, & in dictis juribus ſentiunt Bald. & Alex. & communiter DD. quod proſequitur eleganter, & ſatis utiliter Aceved. *in leg.18. tit.9. lib.3. Recopil.* Guttierrez *lib.1. pract. quæſt.132. num.8.* qui etiam tradunt alium caſum ſpecialem nempè in approbante, aut laudante conductorem tributorum Regis, gabellarum, vel fiſci Adminiſtratorem quia iſte talis tenetur etiam ut fidejuſſor, *per textum in leg. juxta & in leg. exactores in fin. Cod. de ſuſcepto, lib.10.*

Excluſo tamen † prædicto caſu ſpeciali regulariter affirmator vel laudator de idoneitate perſonæ (dummodo dolus, & calliditas abſit) ad nihil tenetur *ad notata in leg. ſciendum, in princ. ff. de Ædilitio*, per quem textum Alciat. Peregrinus *lib.2. cap.12.* ait quod verba quæ alicujus commendandi cauſa proferuntur, nullam obligationem producunt, nec enim qui commendat tanquam ſponſor conveniri poterit, ut ibi per eum, etiamſi Proxeneta partes commoneat, & hortetur, nam mandatoris opera non fungitur, *leg. idem quæ, §. ſi quis eas, ff. mand. leg. ob hæc, ff. de his notant. infam. leg. ſi verius mei, ff. de negotiis geſtis.* Etiamſi conſultat, quia nemo ex conſenſu abſque fraude obligatur, etiamſi non expediat ei cui datur; quia liberum eſt cuique apud ſe explorare an expediat ſibi conſilium, *leg.2. §. fin. ff. mandat. §. tua, inſtitut. eodem, & in regula conſilij, ff. de regulis jur.* & etiamſi literas in negotio ad ſe non pertinente ſcripſerit, ut in facto conſultus Baldus ita reſpondit, *conſ.366. viſis conſiliis, lib.5.* Stracha *ubi ſuprà 3. p. num.23.* & quælibet commendatio, hortatio, ſeu laudatio ex qualitate perſonæ, & officio penſanda eſt, ut *in leg. plenum, §. equiti, ff. de uſufructu, leg. ſi ſervus plurium §. fin. ff. de leg.1. leg. item mella, ff. de alimentis, & cibariis leg.* & conducunt trad. per Bart. *in leg. ſi non ſortem §. libertus, n.29. ff. de condict.* Marſ. *in rubrica de probation. à n.13. cum ſeqq.* & voluntas perſonarum, & ex eo quod ſolitum eſt, declaratur, *leg. quod ſi nolit. §. quia aſſidua, ff. de Ædilitio edicto, leg. fin. Cod. de fidejuſſoribus, leg. ſi fundus, ff. de evictionibus*, & conducit † textus *in leg. ſi quis affirmaverit in fin. princ. ff. de dolo*, ubi perſuaſor alicujus ut repudiet hæreditatem, affirmans non eſſe ſolvendo, vel quod optet ſervum, dicens meliorem in familia non eſſe, de dolo tenetur, dummodo dolosè id perſuaſerit, vel affirmaverit, etiamſi oppoſitum affirmationi ſuæ fuerit verum, & revera hæres repudians, vel optans fuerit deceptus, & ſic dolus neceſſario requiritur quod expreſsè

presè fatetur Ulpianus *in leg. quod venditor, ff. eodem tit.* de dolo *quod venditor* (inquit) *ut commendet, dicit, sic habendum est quasi nec dictum, nec promissum, sic vero decipiendi emptoris causa dictum est æque sic habendum est, ut non noscatur adversùs dictum, promissum ut empti actio; sed de dolo actio detur.* Ubi commendatio, & laudatio si dolosè facta non est, non obligat, & *ex leg. Iulianus, §. si venditor, ff. de actionibus empti,* ut *in leg. ea quæ, ff. de contrahend. emption.* ubi *nam hoc ipso pluris vendidit.* Ubi ut commendatio venditoris obliget eum, non sufficit quod sit falsa; sed simul requiritur quod eam fecerit, ut pluris rem venderet, & sic cum de dolo, & *ex leg. quod si cum scires, ff. de dolo,* ubi si cum scires quempiam facultatibus labi, sui lucri gratia affirmasti mihi eum esse idoneum, meritò adversus se cum mei dicipiendi gratia alium falsò laudasti, de dolo judicium est dandum. Non omnis igitur laudatio, & affirmatio obligat, sed illa quam quis facit gratia decipiendi, & lucri faciendi Cefalus omninò videndus, *consil.* 487. *& num.* 37. Anton. Gomez 2. *tom. var. cap.* 13. *num.* 5. Baëza *de inope debitore, cap.* 1. Julius Clarus *lib.* 1. *pract. quæst.* 132. *ex num* 7. Gama *decis.* 380. Velazquez de Avendaño *de censibus, cap.* 97. *n.* 15.

Dolus autem, etsi non præsumatur, ut
26 *in leg.* 2. *§. merito, ff. pro socio,* tamen † in Proxenetis affirmantibus de idoneitate contrahentium, vel mercium, utique præsumitur, quando ex celebratione venditionis aliquod lucrum præter debitum Proxeneticum fuit consequutus, ut *in leg. si servus tuus, ff. de dolo, dict. leg. si cum scires, illo tit.* Dolus autem ex modica utilitate non præsumitur, ut *in cap. accedens de crimine falsi,* notant Hostiens. Ioann. Andreas Ancharanus, Butrius, & alij quos refert Farinac. *de falsitate, quæst.* 151. *num.* 20. *part.* 2. Vel constiterit Proxenetam habuisse scientiam, & notitiam in contrarium esse, quod laudaverat, & sic expresè falsum affirmasse, quod satis eruditè tradit Benvenutus Stracha, *ubi suprà* 3. *part. num.* 20. his verbis *Restringendum est etiam quod diximus* (ni fallor) *nisi cum laude, & Proxenetico, scientia concurreret; quia scilicet Proxeneta sciens nomen non idoneum, vel facultatibus illum labi, cui multa dabantur, vel merces vendebantur, laudaverit, ex proxenetici gratia aliquod receperit; puto enim his tribus intervenientibus Proxenetam teneri, & dolum malum præsumi, judicumque de dolo dandum esse, pro qua sententia, & temperamento notanda sunt jurisconsulti verba,* in dict. leg. quod si cum scires, *illic enim ita scriptum est: merito adversus te, qui mei decipiendi causa, alium falso laudasti & reliqua.* Comparat ergo hoc casu Iurisconsultus laudare, & affirmare; cujus rei illa ratio reddi potest; quia non fuit proposita specie nuda laus, & Iurisconsultus, inquit *in dicta leg. sciendum,* & cum laude & lucro concurrit scientia; & hanc sententiam admittendam puto, compescendæ etiam improbitatis hoc genus humanum; solent enim persepe mali Proxenetæ scientes prudentesque, Proxenetici avidiores præter æquum, & boni lucri causâ, laudare, & non existentes solvendo, jamque fortunas, & rationes conturbaturos commendare, accedit, quod cùm id genus hominum ad lucrum vel turpiter faciendum pronius sit, dolus malus facilius præsumetur, idque sensit, ut *in leg.* 1. *in §. aiunt Ædiles, num.* 26. *ff. de Ædilitio edicto* citat legem *justissimè in fin.* Caveant ergo Proxenetæ à mendaciis, & sit eorum commendatio honesta, & sine dolo malo; & admonuimus, *in antecedenti parte sub numero* 6. sequuntur aliæ declarationes *ad dictas leges.*

Verùm si duo pluresve Proxenetæ † 27
intervenerint in negotio, & dolosè segesserint, adversus singulos in solidum agi poterit, sed altero convento, si satisfecerint in alterum actio erit deneganda, ut *in leg. si duobus in princip. ff. si mens falsi. mod. dixerit, l.* 1 *§. fin. ff. de eo per quem factum erit, leg. si plures, ff. de dolo,* Bartol. *in leg. eleganter in princ. num.* 2. *ff. eodem tit. & in leg. si Procurator Cod. de Procurator.* per quæ jura observat Stracha *ubi suprà* 3. *part. num.* 25. Eviabolanus *in loco suprà citato num.* 13.

Sed & illud notatu dignum est, an ex
dolo commisso à Proxeneta emptor † ven- 28
ditori, vel è contra debitor emptori teneatur, quam utique quæstionem plenissimè disputasse Pileum refert Albericus *in leg.* 2. *ff. de Proxenetitus,* & quia difficilè admodum erit Pileum inveniri, ejus verba maximo labore originaliter quæsita retulit Stracha, & ego vobis propter antiquitatem tanti Doctoris ad literam transcribere curavi.

Pileus ergo † in suis quæstionibus quæst. 29
38. ita in proposito ait. *Quæritur utrum teneatur emptor venditori nomine doli commissi à mediatore. Proponitur actio ex vendito, quod teneatur siquidem talis emptor ex dolo minoris, ergo ex dolo mediatoris, ut* ff. si mens fal. mod.

mod. dixerit leg. 3. §. 1. *Pone, nemo debet cum jactura venditoris*, argum. leg. mater, ff. de jur. dot. *Item maximè cum dolus alterius alteri non prodesse, vel obesse debeat*, ut in leg. si quis inficiatus in fin. ff. depositi & ff. pro suo, si ancillam & ff. de acquirend. rer. domin. *Pomponius item; quia nihil interesse debet à quo dolus commissus sit in hac venditione; sed an sit commissus*, ut in leg. si cum excep. §. in hac, ff. quod met. caus. *Nam & aliàs non interest quis commiserit, nimirum licèt aliàs dari non deberet, datur tamen, quia ex dolo aliquid ad eum pervenit.* Ergo, ff. quoniam ex facto tutor. leg. dolus & in hæredem, ff. quod vi aut clam. *Item alia ratione emptor convenitur, fortiori scilicet; quia tunc dolo videtur facere, cum sciens dolo acquisitum mediatoris, non restituit, licèt nihil ab initio fuerit conscius & doli particeps, at postea*, ut ff. de tribut. leg. illud §. 1. de pet. hæredit. sed etsi §. de ea; *quapropter ex dolo suo potius committitur, quàm alteriùs, est quoque ratio fortior, quæ ad condemnationis laqueum emptorem adducit. Item quia dolum mediatoris suo quoque nomine commissum, ratum habere convincitur, quando sciens dolosè factum non rescindit, imo defendit*, arg. est leg. ult. de admin. tutor. leg. sine Cod. de impen. & leg. si filius, Cod. ad Macedon. *quamobrem quod ab initio fieri mandasset & exigi*, ut in leg. 1. §. quoties & leg. idem est, ff. de vi & vi arm. & leg. Iul. 13. §. 1. ff. quod cujusque.

Quod non teneatur hoc modo, videtur probari; quia † si quis velit aliquem propter dolum convenire probare debet de dolo ejus quem convenerit factum, ut leg. 1. ff. de dolo excep. & leg. dolus Cod. de rescindend. vendit. *Ne ad emptorem conveniendum non dolus vel scientia mediatoris, sed ipsius spectatur*, ut in leg. ne servo, ff. de doli caus. & leg. si sint, ff. de tabel. exhib. & non Procurator minorum 3. part. *allegasti dicit emptor, delicta suos debent tenere autores, nec alter pro delicto alterius debet plecti, vel inquietari*, ut in leg. sancimus, Cod. de pœnis & leg. 1. Cod. ne uxor. pro marito. *Item cum habet quem possis convenire de dolo sine me possessore, convenire non debes*, argumento de dolo exceptione, leg. & 49 leg. ex hoc §. 1. ff. de eo per quem fac. *Nempè licèt judice captus sit, si modice me venire non pateris; licet enim contrahentibus se invicem circumvenire naturaliter*, ut in leg. in causæ §. ult. & §. Papinianus, ff. de minorib.

Solutio.

In primis potest distingui utrum emptoris dolus latuerit mediatorem, an certus fuerit? in primo casu absolvitur, in secundo arguitur, ut leg. 2. ff. de noxal. action. *Item aliter refert utrum ex dolo mediatoris aliquid pervenerit ademptorem, an non; ut si pervenerit, in id damnetur, si non, absolvatur*, argument. de tribus, leg. 3. & ff. de doli exceptione, leg. 4. & ff. quod metus causa quod eximius. *Sed & aliter potest distingui, scilicet utrùm mediator qui dolum adhibuit, sit solvendo an non; si solvendo, non teneatur emptor, si non, teneatur*, argumento leg. si Procurator, ff. mandat. leg. 1. & 2. de instit. & argum. leg. 1. & 3. Cod. si vend. pignor. *Item adhuc potest interesse qui mediatorem adhibuerit, utrùm emptor, an venditor, an uterque vel neuter, sed ex casu advenerit, si emptor convenitur omninò sive ad eum pervenerit sive non, dum tamen absit aliquid venditori, quia imprudenter elegit*, argumento leg. qui natura, §. ult. ff. de neg. gestis & leg. 2. ff. si mens falsus mod. dixerit. *Si venditor, omninò non teneatur emptor, qui sibi debet imputare venditor, quod talem adhibuerit, nisi emptor dolo participatus fuerit, nisi fortè in subsidium, scilicet cum mediator non est solvendo, & aliquid ad emptorem pervenerit*, ut leg. hæc Pileus, §. 1. vers. gratuitam, ff. de præscript.

Quem doctè quidem, & breviter more veterum Iuris interpretum, scripsisse commendat Strach. *ubi prox. num. 2. in fin.* sed ejus resolutioni non satis acquiescit. Unde distinguendum † in proposito arbi- 31
tratur, quod aut dolus dedit causam contractui, intelligimus quando quis non erat contracturus, sed deceptus fuit in pretio, vel similibus dolo malo, ut tradit Alberi. cus *in dicta teg. eleganter. 7.* & ibi communiter, DD. Pichard. *in § actionum quæst. 9. num. 9. & num. 12. instit. de actionibus qui à legat.* Covarr. *in regul. possessor. 2. p. §. 6.* & vide textum *in leg. 57. tit. 5. part. 5.*

Primò igitur casu quando † dolus dedit 32
causam contractui, si dolus fuit commissus tam ex parte Proxenetæ quàm emptoris contrahentis, intervenitque in hoc ipso ut venditor venderet, id est venditioni causam dedit, emptor tenetur, priusque conveniendus est; quoniam ad eum negotium principaliter spectat, & in subsidium, si emptor solvendo non sit, contra Proxenetam agi poterit, *dicta leg. eleganter*, ubi Bart. *sub num. 2.* citat in argumentum eandem legem, *in §. si quadrupes in §. si dolum.* Si verò dolus, qui contractui causam dedit, tantum per Proxenetam admissus sit, absque interventu emptoris

contra

contra Proxenetam tantum agendum erit. Certum si Proxeneta solvendo non sit, contra emptorem agi poterit, qui ex dolo lucrum senserit, nec propter dolum alienum lucrum faciat, & venditor damno afficiatur *leg. fin. §. 1. ff. de eo per quem factum erit* & facit, *in argumento leg. ex Procurator, ff. mandati leg. dolus, ff. qui ex fact. tutor. leg. 2. & 2. ff. de instit.* Idque sensisse videtur Albericus *in dicta leg. eleganter sub num. 10.* & sicut ex dolo, & circumventione propria nihil consequi quisquam debet, *leg. fin. cum glossa, ff. de dolo*, malicia enim sua ullis lucrosa esse non debet, & hæc sententia firmatur ex his quæ Raphaëlus Fulg. scripsit, *in leg. si duobus, & in leg. si mensor, ff. si mens fals. mod. dix.* illic enim ita scriptum est, sed mihi videtur facere hæc glossa mirabiliter ad quotidianas quæstiones, ut si factum sit compromissum in arbitrum seu arbitratorem, & convenit stare sententiæ, seu laudo, sive æquo, sive iniquo non profit, qui sedicit læsum contra secum compromittentem de redditione, etiam si dolus arbitri arguatur agere, sed debeat tamen contra arbitratorem, vel arbitrum ex dolo suo actionem instituere, hæc namque actio dolum dumtaxat mensoris coërcet, *leg. 2. §. hæc actio suprà eodem.*

33 Nec hujus distinctionis primo † membro, quatenus regulariter ex dolo Proxenetæ emptorem non teneri, nisi in subsidium, & cum Proxeneta solvendo non sit, affirmans poterit opponi, *de textu in dicta leg. si cum exceptione §. in hac sententia adducta*, in illa exceptione non quæri utrùm is qui convenitur an alius metum fecerit, & sufficere docere metum esse illatum.

34 Quia respondetur quod † actio quod metus causa, de qua *in illo textu* est in rem scripta, ut *in leg. metum §. fin. ff. de eo quod metus causa leg. 3. & 4. Cod. de his quæ vi, metusve caus. fiunt*, Emillus Ferretus *lib. 3. suarum opinionum cap. 20.* ideo metus unius nocet omnibus ad quod commodum pervenit ex metu. Sed actio de dolo personalis est, unde meritò personam committentem dolum non egreditur, & ita respondit Bartolus, *in dicta leg. & eleganter in fin. 1. columnæ* cui adde Decium *vers. 41. n. 6.* & Aimonem Gabet, *cons. 120. confirmando opinionem, & cons. 252. responsiones ad dubia.*

35 In secundo verò casu † quando dolus incidit in contractum, quia purgatur per actionem descendentem ex eo contractu, impedit origini actionem de dolo quæ datur si alia actio non sit, *leg. 1. leg. 2. & eleganter, ff. de dolo.* Idem Proxeneta ad quem negotium principaliter non spectat, non poterit veniri, nec ex contractu, quia non contraxit, nec ex dolo, quia alia competit, idque sensisse videtur Bartol. *in eadem leg. & eleganter col. 2.* qui subjicit, nisi fortè in subsidium, ut suprà *leg. proxima & ead. §. si qua duplex*, quod & memoria tenendum inquit, & quod subdubitans dixit Bart. clarè meo quidem judicio probatur, *in leg. si duobus in §. 1. ff. si mens fal. mod. dix.* Verba autem Iurisconsulti talia sunt. *Si emptor plus dederit venditori propter renuntiationem; quia condicere potest quod plus dederit, agi cum mensore non posse, nihil enim emptoris interest cum possit condicere, nisi solvendo debitor majorem modum tradiderit fraudatus à mensore, consequenter dicit Pomponius non esse actionē adversus mensorem, quia est ex vendito actio adversus emptorem, nisi & hic emptor solvendo non sit, contra Proxenetam, qui fraudem commisit, agendum, esse,* & notandum est, quia variis, & diversis modis plerumque contingit fraudalenta renuntiatione atque suasione Proxenetæ emptorem integrum pretium non solvere, soluitur namque pretium persæpè, & in numerata pecunia & mercibus, valore earumdem, certis modis constituto.

Quibus adde quod dolus † Proxenetæ 36
non reddit contractum ipso jure nullum; quia alterius dolus aliis obesse non debet, *leg. qui Procurator, ff. de doli exceptione leg. iniquissimum, ff. de jur. & facti ignor. leg. in summa, §. emptor, ff. de peculio*, & in terminis ita notavit Accursius *in dicta leg. & eleganter, verbo hoc ipso* ibi: *Et secundùm hoc, dolus Proxenetæ, vel alterius tertij non vitiat contractum*, ubi Bart. Bald. & Raphaël Cuman. Jason. *in §. actionum instit. de actionibus, num. 44.* Bene tamen agi poterit de dolo contra Proxenetam, ut cogniter notatur, *in dicta leg. & eleganter*, Albericus *in regula alterius de reg. jur.* ubi Decius *& in dicta probata parte*, textus *in dicta leg. 2. ff. de Proxeneticis*, ibi: *planè si dolo & calliditate creditorem circumvenerit de dolo actione tenebitur*, Stracha *ubi sup. 4. part. num. 1. cum duobus sequentibus.*

Et in matrimonio, & sponsalibus loquens de dolo tertij † idem in summa, 37
nempè quod contractum non reddat ipso jure nullum, tradit Pater Sanchez, *de matrimonio lib. disput. 64. per totam.* Dubitari tamen in proposito solet si aliquis mediator † Proxeneta, seu (ut mavis) 38
Casamentero laudando, & approbando nimis

mis alterum ex conjugibus dicat formoſum egregium forma, divitem, & alias animi dotes & virtutes in eo concurrere, quæ verè non aderant in eo, ſed penitus contrarium, an talis mendax, & fallax Mediator ad aliquid teneatur, cum matrimonium nullatenus diſolvendum ſit ex ſupradictis.

39 Et quemadmodum Proxenetam † de dolo teneri ſuprà diximus, etiam tenebitur de lata culpa ad inſtar menſoris, *in l.1. §. hæc actio, ff. ſi menſor falſ. mod. dixerit* ſenſit Accurſius *in leg.2. verbo actio, ff. de Proxeneticis*, Bart. *in leg. fin. ff. de variis & extraordin. cognit. n.15.* Aretinus *in princ. Inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi delicto, n.2.* & ratio eſt, quia lata culpa æquiparatur dolo, ut *in leg. quod Nerva, ff. depoſiti*, & magna negligentia eſt culpa, & magna culpa dolus; præſumptam enim fraudem in ſe continet, *leg. magna culpa leg. latæ, ff. de verbor. ſignific.* & quælibet diſpoſitio loquens de dolo comprehendit latam culpam ex pluribus quæ tradit Bart. *in leg. ſi mora 10. in part. ludis, num.25. cum ſeqq. ff. de ſolut. matrim.*

Unde Proxeneta qui ſcienter falſitatem
40 & dolum † commiſerit in venditione rerum, eas uſurpando, vel alteri adjudicando minori pretio quam vendi debent, ſi hoc fiat in rebus bellicis quorum venditio curæ & fidei ejus ſit, in damnum militum, qui participare debent de pretio, pœnam mortis incurrit, ut *in leg.33. tit.26. p.6.* ibi: *o por ende ſi el Corredor tomare mas de aquello que le huvieſſen pueſto de dar, debe lo pechar doblado, e no ſer Corredor por eſſe año. E ſi otra vegada en tal lo fallaſſen, deben lo matar por ello; por que lo primero podria ſer por neceſſidad, e concuſta, e lo ſegundo por uſo malo, mas ſi falſedad hicieſſe a ſabiendas en alguna de las coſas, que huvieſſe de almonedar, furtandolas ò haziendolas haver algunos por menos de lo que valieſſen, de manera que ſe tornaſſe a daño del la Cavalgada, debe morir por ello.* In rebus autem pacis pœna eſt arbitraria, ut *in leg.8. tit.7.* quæ licèt in agri menſore loquatur, communiter extenditur ad Proxenetam, ut tradit Ebiavolanus ubi *ſuprà*.

Et hinc etiam provenit, quod ſi Pro-
41 xeneta † minori pretio dederit rem alteri, cum tamen alius plus obtulerit, & id fecerit doloſè, tenetur ad reſtitutionem reſidui pretij, ut *in dicta leg.33. titul.26. part.2. & in leg.9. §.11. tit.30. lib.9. recopil.* ubi Gregor. Lopez *gloſſa* 7. & vide Petrum Navarrum *tract. de in integrum reſtit. lib.3. cap.2. num.144.* Quod ſi affirmaverit eſſe emptorem qui ducentos pro re præſtat, & non fuerit, & intuitu iſtius doloſæ affirmationis venditor ducentos præſtiterit, tenebitur etiam Proxeneta ad reſtitutionem ejus quod inique, & cum exceſſu fuit ſolutum, ex Gregor. Lopez *ubi proximè gloſſa 2.* Aceved. *in leg.14. tit.12. lib.5. recop.* qui ait, quod ſi hoc prætextu ſimulatus licitator offert pretium non lucratur promiſſum, & refert Avendanum *cap.12. per tot. n.8.*

Non tamen Proxeneta tenebitur de † 42
imperitia, vel negligentia, ſecurus enim eſſe debet, & imputare ſibi poterit qui eum adhibuit, vel admiſit, ut *in leg.1. §. hæc actio, ff. ſi mens falſ. mod. dixerit, & argum. text. in §. præterea, Inſtitut. quibus modis re contrahitur obligatio, & in §. fin. Inſtitut. pro ſocio*, tradit Stracha *ubi ſuprà part.3. num.5.*

Sed & Proxeneta non poterit ſuſcipere
ſibi res alteri vendendas † ſua interven- 43
tione, nec per ſe, nec per interpoſitas perſonas pro ullo pretio majori vel minori, ut *in leg.14. tit.12. lib.5. recopil.* ibi: *Mandamos, y defendemos que ningun Corredor de eſtos nueſtros Reinos, y Señorios, Corredor de lonjas ni de veſtias, ni de otras mercaderias, y bienes anſi muebles, como raizes no ſean oſados de tomar para ſi compradas ningunas heredades, ni veſtias, ni mercaderias, ni otros bienes, muebles y raizes qualeſquier que les dieren a vender por poco precio, ni por mucho, por ſi, ni por interpoſitas perſonas ſo pena de que por cada vez que qualquier de ellos lo hiziere, pierda el officio, y mas caya en pena de cinquenta mil maravedis, la tercia parte para el que lo acuſare, y la otra tercia parte para los propios de la ciudad, ò Villa, ò lugar donde acaeciere, y la otra tercia parte para la nueſtra Camara.*

Nec eſſe mercator, & negociator † 44
mercium tradit latè Stracha, *ubi ſuprà 4. part. §. occurrit hic alia quæſtio*, ubi poſtquam quid de jure communi poſſet conſiderari pro utraque parte adduxit, tandem in fine ita concludit: *Laudandi propterea ſunt omnes populi, qui in mercatura exercere ſolent ſi Proxenetas ab officio mercaturæ abſtinere ſe dicere velint, prout providenter in patria mea ſub pœna non levi, Proxenetæ mercaturam facere prohibentur.* Et in noſtro Regno Caſtellæ ita ſancitum eſt, ut *in dicta leg.1.* nec facere ſecuritatem navium, aut mercium, per mare evectarum, & talem aſſecurationem per ſe, vel per aliam firmare, ut *in ordin.31. conſulatus Hiſpalenſis.*

Prohi

45 Prohibentur insuper Proxenetæ † intervenire in faciendo Cambio contractuum improborum, ut *in leg.* 11. *in fin. tit.* 18. *lib.* 5. *Recopil.* ibi: *Y que no puedan hazer cambio alguno de los prohibidos illicitos, so pena de perdimiento de la metad de todos sus bienes, y destierro de los Reynos por diez años.* Et tandem prohibitionem intelligo in cæteris contractibus illicitis, & reprobatis veluti in revenditione tritici, & usura, ut *per legem* 4. *in principio tit.* 25. *lib.* 5. *Recopil.* tradit Ebiavolanus *ubi suprà num.* 10. & an stipendium, vel quid aliud ex talibus contractibus illicitis teneatur restituere Proxeneta *infrà* dicemus.

Sed disputari sæpè solet, & maximè est controversum, an Proxeneta circa contractus, vel negotia in quibus intervenit, & fuit mediator, possit adduci ab
46 aliquo ex contrahentibus † in testem, & an ei sit danda plena fides.

47 In qua quæstione † tam pro affirmativa, quàm pro negativa parte plures, & ferè in numeros retulit Farinacius, *in praxi criminali tit. depositionibus contra testes, q.* 60. *illat.* 26. *per totam*, & utramque communem affirmat, sed negativam pro regula constituit, nempè Proxenetam in testem admitti non posse, *ex glossa in §. invisum, verbo ad numeratorem in Auth. de instrum. fid. & aut ea, & in cap. si quis Episcopus in verbo mediator* 1. *quæst.* 5. *& in cap.* 1. *in verbo civiliter de testibus in* 6. *& in cap. dilectorum in glossa* 1. *de testibus cogend. & in cap. Romana in verbo in testem de testibus, in* 6.

48 Et propositam regulam † ampliat Farinacius procedere multò magis si neutra pars consentiat Proxenetam in testem admitti, & ibi allegat Ioannem Andream, Ancharranum, Stracham & alios qui apud eum videri poterunt.

49 Et in Proxeneta † qui mercedem consequitur, & salarium ex eo in quo fuit mediator, & in non salariato, & gratis operante, ex Grabiele, *tit. de testibus conclus.* 20. *num.* 3. *lib.* 61. *communium*, Stracha *ubi suprà part.* 4. *§. illa etiam quæstio num.* 4. *& 5. & n.* 34. Mascard. *de probat. lib.* 3. *conclus.* 1036. *n.* 6.

50 Et non solùm quando contractus † non est perfectus, quo casu, ut perficiatur agitur de emolumento, & salario ipsius Proxenetæ, sed etiam perfecto contractu, & quando Proxeneta nullum potest sperare commodum ex Alex. *vers.* 128. *n.* 1. *lib.* 2. *& cons.* 13. *n.* 14. *lib.* 1. dicit communem, Stracha *ubi sup. n.* 4. *vers. & hoc admittendum* Ceph. *cons.* 65. *n.* 23. *l.* 1.

Et cum suprà diximus Proxenetam debere conficere, & habere librum, ut *in leg. Regia ibi adducta*, expressè sancitur, etiam ampliatur prædicta regula, ut nec tali libro Proxenetæ † sit adhibenda fides 51
ex ratione quam tradit Baldus *in leg.* 1. *col.* 4. *Cod. de edendo*, ubi ita ait: *Sed quid in his qui scribunt ea in quibus versantur, an teneantur codicem suum edere, videtur quod non; quia non admittitur eorum vox viva, nisi utraque parte volente, ut* in cap. 1. de testibus, lib. 6. *ergo nec mortua, nisi utraque pars consentiat*, & subjicit; *Sed quid si librum Procuratoris mei peto edi contra tertium, an audiar, videtur quod non; quia cujus testimonium non admittitur ejus scripturam non respiciam*, leg. deferre, § idem decreverunt, ff. de jure fisci, *nam cum talis scriptura ju is adminiculum non conferat, ideo frustra edi postulatur*, docet Mascard. *de probat. lib.* 2. *conclus.* 1036. & accuratius Stracha *ubi suprà ex n.* 1. *cum seq.*

Quinimò si Proxeneta † fuit examina- 52
tus, non facit semiplenam probationem; unde ex ejus dicto non poterit parti juramentum deferri in suplementum, sicut post alios probat Mascard. *ubi proximè num.* 27.

Verum licèt Proxeneta † ex suprà di- 53
ctis, non reputatur testis integra fide, vel omni exceptione majori, non tamen in totum ad testificandum repellitur, & quanta fides sit illi adhibenda, ex circunstantiis, & qualitate personæ judex arbitrabitur, ex Abbat. *in cap. dilectorum, num.* 3. *vers. ideo dicerem de testibus cogendis*, Stracha Mascard. & aliis suprà relatis, Farinac. *ubi suprà n.* 414.

Et de consensu partium etiam poterit † 54
admitti in testem, ut probat Bartol. *in leg. omnibus num.* 4. *versic. cave tamen tibi, Cod. de testibus* Odofred. *in leg fin. col.* 2. *versic. nam dicit ipse, ff. eodem*, Bartol. *in leg. deferre, §. idem decreverunt num.* 2. *ad finem* Petrus Benitensis *decis. Bonon.* 61. *sub n.* 1. Stracha, Mascard. & alij *ubi suprà*, quod ampliat Farinacius *ubi proximè num.* 416. uti in isto casu Proxeneta de consensu partium admissus plenè probet.

Et regulariter ubi veritas † aliter haberi 55
non potest, Proxeneta in testem admittitur, Abbas *in cap. insuper* 11. *versic. & maximè in defectu aliorum testium de testibus.* Montecejo *in suo reportorio testium, verbo Proxeneta, fol.* 60. *versic. tertio, & verbo testes inhabiles, fol.* 74. *vers. secundo* Mascard. *di ct. concl.* 1036. *n.* 16.

Et in instrumentis, & contractibus in qui-

56 bus nihil eſt quod impediat Proxenetæ † teſtimonium recipi, Proxeneta nequaquam arcebitur à teſtimonio ſicut alius quilibet, ut docet Stracha, Gabriel, Monticelus, & Maſcard. jam relati.

57 Et in crimine † ſimoniæ, & ſolutionis uſurarum etiam Proxeneta admittitur in teſtem, & quando contractu, & negotio jam perfecto, agitur de probanda aliqua qualitate, ſeu præludio, aut quovis antecedenti ipſius contractus, ut probat Alexand. Salicet. & alij quos allegant Stracha, Gabriel, Maſcard. *ubi ſuprà* Rota Genuenſis *deciſ. 97. num. 4. & deciſ. 188. num. 9. & 10.*

Et quando Proxeneta non adducitur
58 in teſtem ab aliquo † ex contrahentibus inter quos fuit mediator, ſed ab alio; tunc enim rectè ejus teſtimonium admittitur ex Felino, *in cap. cum à nobis, num. 16 verſic. vel niſi producatur ab extraneo*, de teſtibus & doctoribus proximè adductis.

59 Et favore † matrimonij, ac dotis mediator, & Proxeneta admittitur in teſtem, ut pluribus adductis probat Farinacius *ubi ſuprà ex num. 442. uſque ad n. 449.*

60 Et tandem Proxeneta non ſolum † admittitur in teſtem, verùm etiam plenam probationem facit, & ejus tantum dicto, & depoſitione poterit lis, & controverſia decidi, ſi id ſtatuto, vel lege caveatur, prout affirmat Stracha *tract. de aſſecuratoribus gloſſ. 39. & dict. tit. de Proxeneticis part. 4. dicto §. illa quæſtio, num. 33.* ubi loquitur de Proxeneta jurato; Maſcard. *dict. concl. 1036.* Rectè enim poteſt ſtatuto caveri, ut unius teſtimonio maximè officialis publici fidem eſſe adhibendam, ut per Gabrielem, *lib. communium, tit. de teſtibus concl. 1. num. 5. & 11.* Ioannem Crotum *de teſtibus à num. 208.* Dueñas *reg. 8.* & facit textus *in cap. ſtatutum de reſcriptis in 6. & in cap. cum dilectus verſ. ſuprà de fide inſtrumentorum*, Farinac. *quæſt. 63. de oppoſitionibus contra teſtes, num. 53. & num. 217.* ubi de officiali publico, & ego dixi *in tractatu de paſcuis, & jure paſcendi, cap.* Angujano *in tractatu de legibus lib. 3. controverſia 19. lib. 9. per totam* maximè *n. 13.*

61 Unde † *ex lege Regia 28. tit. 19. lib. 9. Recopill.* quæ circa Proxenetam in propoſito depoſitum ſtat ei fidem plenam in caſibus in illa lege expreſſis, & integram dandam, & ejus dicto decidendam controverſiam, ut patet ibi: *Por quanto los Corredores ſon tratadores de las vendidas y compras, y trueques que ſe hazen en las mercaderias; mandamos que el Corredor por cuya mano ſe hizieren algunas ventas, y trueques y los ſaſtres, y rundidores, que algunos paños ſacaren para algunas perſonas, y los mozoneros que tratan las ventas de los bienes arrobados ſean obligados a hazer le ſaver al arrendador, ò fiel ò cojedor de la alcabala haſta ſegundo dia deſde el dia que ſe hiziere la venta, ò trueque, ſo pena que la primera vez ſea obligado a pagar el alcabala ſola, y por la ſegunda que la pague con el dos tanto, y por la tercera con el quatro tanto; y ſi el arrendador, ò Cojedor los trajere en prueba contra el vendedor, ò comprador, que vala todo lo que dixere, ſiendo hombre de buena fama ſobre el juramento que le ſea tomado, aunque no aya ende otro teſtigo; y anſi miſmo ſea creido el Comprador ſiendo hombre de buena fama ſobre juramento que haga en forma debida de derecho, aunque aya otro teſtigo, y valga lo que dixere.*

Circa quam legem, quam, ut notabilem, & ſingularem omnes profitentur, plura cumulat Avendaño, *in capit. Prætorum 1. part. cap. 1.* Laſarte, Acevedo, quos refert & adducit Gutierrez *in tractatu de Gabellis lib. 7. quæſt. 224. ex num. 65.* qui ſtudioſe, & ſumma cum diligentia plura admodum notabilia & utilia in praxi circa intellectum dictæ legis adductæ; & quia ſumma cum diſtinctione procedit, ejus verba vobis proponenda duxi, qui ita ait *circa cujus legis intellectum, & praxim plura ſunt conſideranda, & obſervanda. Primo quod licet regulariter ſecundum jus commune unius teſtis teſtimonium, & reſponſio non audiatur, etiamſi peculiari curæ honore præfulgeat*, ut in leg. jusjurandi verſiculi modo Cod. de teſtibus leg. 32. ad medium tit. 6. part. 5. *Petrus Dueñas* in regula 84. *latiſſimè cum ampliationibus, & fallentiis Proſper Farinacius* 2. tomo quæſtionum criminalium, quæſtionum criminalium quæſt. 68. cap. 1. num. 1. cum ſequentibus fol. mihi 314. cum ſequentibus: *Ad exactionem tamen gabellæ unius mediatoris ſeu Proxenetæ, aut ſolius emptoris dicto in judicium per gabellarium adducti, ſtandum eſt, ut ſtatuitur*, in dicta leg. 28. in ſecunda parte, *quam ad hoc notabilem allegant Avendaño*, 1. part. cap. 1. num. 18. verſiculo in materia cuſtodiæ, cap. Prætorum, *Laſſarte* dicto cap. 18. num. 74. *& Aceved.* in dicta leg. 28. num. 1. *Secundò etſi maximè controverſum ſit in jure communi inter gloſſas, & DD. utrùm Proxeneta poſſit eſſe teſtis in negotio in quo fuit mediator, & tandem communior ſententia ſit negativa, quamvis affirmativa ſit etiam communis, & nulla verior, & latiſſimè cum pluribus ampliationibus, & limitationibus priores ſen-*

tentia

tentiæ negativè resolvit Prosperus Farinacius in 2. tom. quæst. crimin. de oppositt. contra testes quæst. 60. illatione 16. per totam fol. mihi 280. cum sequentibus. *Attamen in proposito nostro exactionis gabellæ statur solo dicto emptoris, vel Proxenetæ à gabellario in judicium in testem producti*, ut in dict. leg. 28. *cavetur cum requisitis de quibus in ea.*

Tertiò quod similiter etiamsi maximè controversum sit in jure an testis de facto proprio reponens plenè probet; communis namque est sententia affirmativa cum Paulo de Castro, & aliis; negativa tamen cum Cyn. & aliis pluribus, etiam communis, ut eos referens sequitur negativam cum pluribus amplitationibus, & limitationibus, latè probat Farinacius ubi suprà quæst. 63. cap. 4. fol. mihi 366. cum sequentibus. *Quoad exactionem tamen gabellæ plenè statur dicto solo emptoris vel Proxenetæ in testem producti à gabellario in judicio, ut apertè videmus decisum*, per dictam leg. 28. in 2. ejus parte, *cum requisitis ejusdem statim dicendis, quod est satis singulare.*

Quartò quod ita demum standum est in proposito dicto emptoris, & mediatoois si per gabellarium adducti sunt in testimonium, ut expressè cavetur, in dicta leg. 28. *secus si contra gabellarium adductus sit in testem, mediator autem emptor à venditore; quia nullam fidem faciet juxta regulam* dictæ legis jurisjurandi, *cessat enim tunc favor, & ratio vitandæ fraudis, quam pro gabellario consideravimus, licèt enim æqualitas alias in judicio servanda sit inter actorem, & reum; qua sunt correlativi, juxta tradita per Felinum* in proœmio Gregorij num. 8. *hoc procedit quando correlativa pariformiter se habent, alias secus, ut in nostro casu, ut constat ex Felino post Abbat.* ubi suprà num. 4. & Abb. in cap. 1. de collat. *ita Lasarte* dicto cap. 18. num. 75. *& Aceved.* n. 3.

Quintò quòd decisio, dictæ legis 28. in 2. part. *quæ dicto jurato emptoris, vel mediatoris standum esse statuit, adducti in testem per Gabellarium, procedit quando constat de ipsa venditione; videlicet per confessionem partium, vel alio modo, dubitatur tamen de cætera pretij quantitate cujus gabella solvi debet, secus si de venditione quoque contentio sit, an scilicet contracta fuerit, vel non, tunc namque nullo modo standum est dicto solius emptoris affirmantis, etiamsi per gabellarium contra venditorem negantem venditionem, adducatur, aliter enim fieret quod emptor esset testis solus sufficiens in causa propria, & propterea quod ex non probata venditione, & ideo plus quam ulla gabella solveretur, quod esset absurdissimum; ita Lasarte* num. 77. *& Aceved.* dict. num. 4. ubi suprà, *idem resolventes innumeris statim sequentibus in persona Mediatoris in hac eadem specie.*

Sexto quòd si neuter contrahentium contractui venditionis, aut permutationis stare velit, sed uterque contraxisse neget, nemo poterit contra eos, vel contra alterutrum mediator in testem adduci per gabellarium, ex dicta leg. 28. *ne fortè contrahentes cum à contractu, mutuo consensu recessissent, contractum occultent, Regalem decimam fraudaturi; ita rectè observavit Lasarte*, dicto cap. 18. n. 79.

Septimo, & penultimo adnotandum erit ex eadem lege ad hoc, ut ipsius perfecta decisio procedat, necessario requiri, quod emptor talis, vel mediator, cujus soli dicto jurato à gabellario in judicium producti statur in casibus prædictis, sit bonæ famæ, ut constat ex eadem lege, ibi: *De buena fama: ita ut id omninò probandum sit, etiam si non reprobetur per reum conventum, ut maximè cum ratione observavit, & probat Aceved.* in dicta leg. 28. num. 7.

Verùm pro complemento hujus capitis supereſt nunc, & de mercede, & Salario Proxenetarum, quod Proxeneticum vocatur, verba faciamus.

Et sanè Proxeneticum † istud de quo 62
loquitur titulus, *ff. de Proxeneticis, & Rubrica Cod. de sponsalibus, & Proxeneticis*, & alio modo solet vocari Philotrophum, & *in leg. 2. ff. illo tit.* secundùm expositionem Accursij *ibi: ff. illo tit. de Proxeneticis, & in leg. 1. in fine*; ubi Albericus, *ff. de variis, & extraordin. cognit. & in leg. hæc actio, ff. de action. & obligat.* Alciatus *dicta leg. 1. disput. cap. 22.* Stracha *dicta parte num. 14.* debet persolvi Proxenetæ, ut *in leg. 1. 2. & 3. ff. de Proxeneticis & dicta leg. 9. §. 11. tit. 30. lib. 9. Recopil.* ibi: *Y al Corredor su Corretaje*, & in casu illius legis solvitur per venditorem, ut ex ea patet.

In aliis verò † contractibus per utrum- 63
que ex contrahentibus, *argumento textus in leg. sed, & loci §. 1. ff. finium regund.* & conducunt quæ tradunt Speculator, *in tit. de Assessoribus, §. Salarium num. 4.* & Bartol. *in leg. si postulaverit, in princ.* ubi Alciatus *apud eum, ff. ad leg. Iul. de Adult. & in leg. 7. tit. 27. part. 3.* & eorum quæ diximus *in cap. de mensoribus num....*

Quæ autem quantitas † debeat perſol- 64
vi pro isto Proxenetico relinquitur arbi-

trio judicis, qui prò modo negotij, qualitate, & quantitate proque labore in propoſito rem penſabit, & medium habebit, ut in leg. fin. ff. de Proxeneticis ibi: *Sic tamen, & in his modus eſſe debet, & quantitatis, & negotij in quo operula iſta defuncti ſunt, & miniſterium quale quale commodaverint*, attentà etiam conſuetudine terræ, *leg. 1. §. in honorariis, ff. de variis, & extraord. cognit.* latè Stracha *ubi ſuprà 2. part. ultimæ partis, §. de modo Proxeneticorum.*

65 Quod utique † intelligendum eſt, niſi Proxeneticum fuerit conventum à contrahentibus, vel fuerit etiam facta taxatio à judicibus, vel aliis officialibus nominantibus Proxenetas, ut ait Eviabolanus *ſuprà num. 28. in fine.*

Et ſi Salarium hoc, vel Proxeneticum
66 fuerit † conventum in certa quantitate peti illud Proxeneta per certi condictionem, ſi vero incerta quantitate per actionem, ſtipulatus, ut *in §. 1. Inſtitut. de verbor. obligat. ut in leg. ſi quis certum, ff. ſi certum petatur*, de quo per Speculatorem, *in titulo de Salariis, §. ſequitur verſic. is quoque* Salicetus *in leg. Salarium, ff. mandati*, Stracha *ubi ſuprà, §. quo jure petatur Proxeneticum, num. 5.*

Non tamen debetur Proxeneticum iſtud
67 ſi Proxeneta dolo † malo verſatus ſit in negotio in quo intervenerit, *argumento textus in leg. Mævia*, juncta doctrina Bartol. *ff. de annuis in leg. 1. §. Divus circa finem, ff. de extraordin. cognit.* Cum enim teneatur de dolo, ut *in leg. 2. ff. de Proxeneticis*, ut ſuprà diximus, abſurdum videbatur ejuſdem negotij nomine quidquam conſequi, & ob facinus ſuum lucrifacere
68 re; indignus eſt namque † beneficio qui in legem committit, ut *in leg. ſibi hæreditaria, ff. de negotiis geſtis leg. ab hoſtibus, ff. ſoluto matrimonio, leg. relegatorum §. fin. ff. de interdictis, & relegat. leg. auxilium in fin. ff. de minoribus.*

Cæterum ſi in aliquo negotio dolo malo verſatus ſit, nihil prohibet in eo in quo
69 † ex fide verſetur, Proxeneticum deberi, nec enim corrumpi quod rectè factum eſt, ſuperveniente delicto poteſt, ut *in leg. reſcriptum, ff. de his quibus, ut indign. leg. 2. ff. de itinere actuque privato.*

Nec Proxeneticum iſtud etiam debetur,
70 ſi miniſterium † extrinſecum, & non intrinſecum, & ſubſtantiale præſtitum ſit, ex Bald. *in dict. conſilio 469. tria dubia vol. 2. & verſic. 50. eodem vol.* ſi verò Proxeneta in negotio in quo intervenerit miniſterium intrinſecum † præſtitit & in his quæ 71
ad negotij explicationem pertinent, laboraverit, etiamſi negotium perfectum non ſit, nec effectum ſortitum fuerit, dummodo culpa Proxenetici non fuerit diſſolutum, vel diſtractum, adhuc debitur ei Proxeneticum, ut *in leg. qui operas, §. fin. & in leg. ſi uno, §. item eum quidem, ff. locati*, ubi Bartol. tradit Stracha, *ubi ſuprà 4. part. §. de Proxeneticis, & eorum modo à quo jure petantur, ex num. 5.* ubi ad partes articulum iſtud diſputat, quem, ſi caſus occurrerit, videre poteris.

Quod ſi facto contractu, & perfecta venditione, conſanguineus vigore legis municipalis, aut ſtatuti rem venditam retraxerit *ex leg. 70. Tauri cum ſeqq.* quod ab emptore † Proxenetæ eſt datum, ei erit 72
reſtituendum à conſanguineo retrahente; quia Proxeneticum eſt pars pretij, ut reſolvit Tiraquel. *de utroque retract. §. 29. gloſſa 4. n. 8. & 9.* Et idem procedit quando reſcinditur contractus per actionem redhibitoriam, ut *in leg. debet, ff. de ædilitio edicto, & in leg. illud §. condemnatio eodem tit.* ibi: *debet autem recipere pecuniam quam dedit, vel ſi quis acceſſionis nomine dederit:* dari autem non id ſolum accepimus quod numeratur venditori pretium, & uſuras ejus; ſed & ſi quid emptionis cauſa erogatum eſt; ubi Accurſius *verbo erogato exponendo*, inquit, ideſt, mediatori: Stracha *ubi ſuprà 4. part. §. item quæritur cum ſeqq.* ubi intelligit id procedere quando ex voluntate partium Proxeneticum fuit ſolutum Proxenetæ.

Utrùm verò Gabella † debeat ſolvi tan 73
tum de pretio venditionis, an verò etiam de Proxenetico, & Salario præſtito mediatori, ſeu Proxenetæ diſputat Bart. *in leg. ſed ſi hoc §. quidam, ff. de conductionibus & demonſtr.* ubi Paul. Caſtr. Tiraquel. *ubi proximè, num 9. & §. 15. num. 5.* Stracha *ubi ſuprà dicta part. 4. §. quæro lege municipali per totum.*

CAPUT

CAPUT XX.

De officio Deſcribentium vicinos in publico Æſtimo, vulgo *Padron*, Cenſitorum, Peræquatorum, & Diſcurſorum quos Hiſpano ſermone vocamus, *Empadronadores y Deſagraviadores de pechos, y tributos.*

SUMMARIUM.

1 *Deſcriptionem populi & ſubditorum ſuorum olim David juſſit fieri.*
2 *Deſcriptio populi Davidis juſſu facta, exoſa Deo fuit, & cur* & n. 3.
4 *Auguſtus Cæſar fuit primus qui gentes ſibi ſubditas incapitari & deſcribi fecit, cenſum vel tributum imponendi cauſa.*
5 *Deſcriptionis Orbis Edictum quo in loco à Cæſare fuerit editum.*
6 *Deſcriptor ſeu Incapitator populi quis fuerit in Iudæa delegatus.*
7 *Deſcriptio ſeu Incapitatio quandiu in Iudæa duraverit, & quantus fuerit numerus incapitatorum.*
8 *Tributum quod unuſquiſque deſcriptus ex Edicto Cæſaris erat ſoluturus, in quo conſiſteret*, & n. 9.
10 *Tributi ſolutio pro Edicto Cæſaris maximum creavit apud Iudæos ſcandalum & altercationes.*
11 *Deſcriptionem ſubditorum & Vaſſallorum facere, an poſſit eſſe utile, vel quæ incommoda & pericula ex tali deſcriptione poſſint oriri*, remiſſivè.
12 *Tributa non ſolùm imponere pro cognitione Vaſſallagij & ſupremæ poteſtatis, ſed etiam alias Collectas & impoſitiones, publicâ cauſâ & communibus neceſſitatibus urgentibus, Regno & Vaſſallis injicere ad Reges jure Regaliæ ſpectat.*
13 *Tributorum quæ in Hiſpania imponuntur, variæ cauſæ ſunt, & eorum nomenclaturæ diverſæ.*
14 *Gregorij Lopez ſententia circa tributum quod in Hiſpania vulgari ſermone vocatur* Fonſadera, *non admittitur, imo refellitur ex quodam vetuſtiſſimo privilegio per Alphonſum primum Regem Legionis, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Valpueſta conceſſum, quod ibi aſſertur.*
15 *Tributi vulgò* Fonſadera, *antiquitas unde deducatur.*
16 *Tributi vulgari ſermone* Fonſadera *dicti, in quo conſiſtat ratio & ſubſtantia.*
17 *Tributorum varia afferuntur nomina.*
18 *Tributum vulgò* Siſas *quo tempore fuerit impoſitum.*
19 *Tributum vulgò* Alcavala *qua ratione ſit dictum* remiſſivè.
20 *Tributa quæ in Hiſpania exiguntur, in quo Cenſibus & Impoſitionibus à Romanis Imperatoribus indictis, correſpondeant.*
21 *Tributorum in triplicem ſpeciem fit diviſio.*
22 *Tributa perſonalia quid?*
23 *Tributa Realia quænam dicantur.*
24 *Tributa miſta quænam ſint.*
25 *Tributa omnia quæ in Regno Caſtellæ inveniuntur ad perſonalia & realia ſeu patrimonialia reducuntur.*
26 *Tributum quod vulgò dicitur* la Moneda forera, *ex perſonalibus potiſſimum & antiquiſſimum inventum eſt.*
27 *Tributum vulgò* la Moneda forera, *ut ſolvatur, non habetur ratio patrimonij, ſed tantum capitis.*
28 *Exemptus licèt quis ſit à cæteris tributis ex ſpeciali Principis privilegio, non tamen cenſetur exemptus à cenſu monetæ foreræ.*
29 *Eximi nullus poteſt à præſtatione Tributi monetæ, foreræ nec per ætatem aut ſexum, nec etiam per præſcriptionem immemorialem.*
30 *Exemptio à vectigalibus & cæteris tributis, exceptâ monetâ forerâ, conſuetudine & præſcriptione immemoriali poteſt induci.*
31 *Eximi quis poteſt à tributo monetæ foreræ & quolibet alio capitis cenſu, ex ſpeciali Principis Privilegio.*
32 *Exemptionem à tributo monetæ foreræ per viam nobilitatis, præſcriptione acquirì poſſe, ſentit* Flores de Mena.
33 *Tributi capitis vim & ſpeciem continet tributum quod communiter vocatur* de la Martiniega.
34 *Tributorum realium vel patrimonialium quodnam potiſſimum ſit in Regno Caſtellæ.*
35 *Cenſitores quidam antiquitùs publicè nominari ſolebant qui perſonarum & bonorum deſcriptionem faciebant, ut tributa perſonis & rebus indicenda exactè & ſine fraude patrimonij Regij perſolverentur ab omnibus.*
36 *Cenſorum ſeu Cenſitorum varia circa Tributorum*

butorum impoſitionem & ſolutionem munera.

37 *Peræquatorum in tributis indicendis & colligendis quale eſſet officium.*

38 *Peræquatores à Cenſoribus in quo differrent.*

39 *Inſpectorum munus ad quid inſtitutum.*

40 *Cenſorum antiquorum ad inſtar ſunt deputati; quidam publici miniſtri in Hiſpaniæ Regno præſertim Caſtellæ, qui vulgo* Empadronadores *vocantur.*

41 *Cenſitores vulgò* Empadronadores *à quo & quomodo nominari debeant colligitur* ex lege 8. tit. 33. lib. 9. recopil. *quæ* ibi *affertur.*

42 *Cenſitores ſeu* Empadronadores, *legitimè & pro debita forma nominati debent facere Æſtimum, deſcriptionem ſeu matriculam vulgò* Padron, *ad impartienda vicinis tributa nempe* El ſervicio Real, Moneda forera *& alia jura reditualia quæ Principi vel Concilio ſolent perſolvi.*

43 *Æſtimus vulgò* Padron, *à Cenſitore conficiendus debet eſſe ſolemnis, Authenticus & publicus.*

44 *Æſtimus ſeu matricula facta à Cenſitore, debet approbari à Iudice & Decurionibus.*

45 *Pauperes Tributum perſonale & capitis ſolvere non tenentur.*

46 *Cenſitor, vel Peræquator vulgò* Empadronador *non debet quemquam ſcribere in dubio pauperis, vel habentis bona unde ſolvat, ſed cum diſtinctione,* ex leg. 10. tit. 33. lib. 9. recopil. *quæ* ibi *inſeritur.*

47 *Deſcriptio ſeu impartitio facienda pro tributis vulgò* El ſervicio ordinario, y extraordinario, pecho que ſe paga de los bienes, *requirit, ut forma* leg. 4. tit. 14. lib. 6. recopil. *ſervetur & omninò attendatur.*

48 *Æſtimus ſeu deſcriptio, ut fiat à Cenſitore ad tributa realia imponenda, tenentur poſſeſſores manifeſtare bona ſub fide juramenti, licet in aliquibus locis conſuetudine obtentum eſt quod non fiat Æſtimus, ſed Cenſitores ad bonum oculum arbitrarij, ut dicunt, bona & facultates æſtimant.*

49 *Partitio in Æſtimo regulariter fit per Æs & libram.*

50 *Immunes à tributis realibus quinam ſint,* remiſſivè.

51 *Peræquatores, ſeu* Empadronadores *ſi inæqualem partitionem aut deſcriptionem quoad tributum in bonis vel perſona fecerint, quonam remedio uti poterit gravatus.*

52 *Bona poſita in Æſtimo, ſi creſcant vel decreſcant ultra æſtimationem in eo factam, an impartitio tributi debeat augeri vel minui,* remiſſivè.

53 *Æſtimus vulgò* Padron *licèt publicus & authenticus, non probat nec dominium nec poſſeſſionem bonorum.*

54 *Æſtimus quando producitur unà cum ſolutione Cenſus & Collectarum, tunc rectè probat locum vel villam ſolventem cenſum vel Collectas eſſe de dominio illius cui ſolutio fit.*

55 *Cenſitorum officium publicum reputatur, atque adeo neceſſarium, ut nullus ab eo excuſari poſſit.*

56 *Diſcurſores per Regnum à Rege mitti ſolent, qui querentibus de injuſtitia vel inæquali partitione circa tributa, Iuſtitiam exhibeat.*

57 *Deſcriptiones vicinorum vulgò* Padrones *debent in libro Concilij cujuſlibet oppidi ſcribi per ejus Tabellionem, non autem per alium.*

PRO perfecta elucidatione hujus Capitis, & genuina ſeriæ materiæ (quæ & grata & utilis, ni fallor, apparebit) notitiâ, altius rem petere, & à rerum primordiis originem ſumere fas mihi erit.

Et primò conſtituo Deſcriptionem † populi, vaſſallorum, & gentium ſubjectarum à Davide Rege factam fuiſſe, & habetur, 2. *Regum cap.* 24. ibi: *Vade, & numera Iſraël, & Iudam: dixitque Rex ad Ioab Principem exercitus ſui: perambula omnes tribus Iſraël à Dan uſque Berſabèe, & numerate populum, ut ſciam numerum ejus,* & paulo inferius ibi: *dedit ergo Ioab numerum deſcriptionis populi Regi, & inventa ſunt de Iſraël Octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, & de Iuda quingenta millia pugnatorum,* & Paralipomenon 1. *cap.* 21. 1

Quam deſcriptionem † non ad tributa imponenda, vel incapitandos vaſſallos, Davidem feciſſe omnes Interpretes agnoſcunt; exoſam tamen Deo omnipotenti viſam fuiſſe, & in ea graviter peccaſſe commune eſt eorum placitum, & ex ipſo textu deſumitur apertè ibi: *Percuſſit autem cor David eum, poſtquam numeratus eſt populus, & dixit David ad Dominum: peccavi valdè in hoc facto:* Quam autem ſpeciem peccati continuerit talis † deſcriptio in corde Davidis, 2 3

Davidis, tradunt ibi : gloſſa ordinaria apud Lyran. Ioſeph. *lib.7.antiquit. cap.13.* & Caietanus *ſuper Exodum cap.30.* Ioannes Benedictus *in ſcoliis marginariis ſuper lib.1. Regum D. cap.24.* qui duplici peccato innodatum fuiſſe Davidem auſpicantur utroque mortali & graviſſimo, altero omiſſionis contra præceptum Dei de quo Exod. *cap.30.* ubi præcepit Deus, quod dinumeretur populus (ut non eſſet in eo plaga) & pro uniuſcujuſque capite ipſi Deo certa pecunia offerretur, quam dinumerationem omiſerat David, & licèt tunc eam fieri decrevit, non tamen eo fine ut Deo ſolveretur tributum. Altero (& hæc eſt communior ſententia) elationis, & ſuperbiæ, ut ſentit Divus Gregor. *in cap. Eccleſia 1. quæſt.4. verſic. item David,* ibi : *item David populum numeravit, quo peccato gladius Domini deſæviit in populum, ſed in lata gente gloria Regis eſt, in diminutione plebis contritio Principis: qui ergo de numero ſic & ſuæ gentis ſuperbivit, jure in ejus diminutione punitus eſt.* Quod ita comprobat, & ſequitur elegantiſſimè Marquez *in gubernatore Chriſtiano, lib.1. cap.* 29. quem omninò vide, & ex noſtratibus Ioann. Guttierrez *lib.3. pract. q.17. & 18.n.170.*

Sed cauſa imponendi cenſum, tributum, vel collectam, primus qui gentes ſibi ſubjectas incapitari, & deſcribi fecit fuit
4 † Auguſtus Cæſar ſuper quo promulgavit Edictum, ut habetur Lucæ *cap.2.* ibi : *factum eſt autem in diebus illis, exiit Edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.*

5 Quod utique Edictum Tarragone † Provinciæ Catalauniæ editum fuiſſe ab Auguſto Cæſare poſt victos Cantabros, nempè *Bizcainos* tradunt Gerundienſ. *lib.* 10. *Chron.* Tarrapha *de Regibus Hſpan.* & Palacios Rubios, *tract. de inſulis, & de retentatione Regni Navarræ*, quos refert Pineda *in ſua Monarchia part.2. lib.10. cap.* 12. §.3. & in eadem civitate ſuſcepiſſe octavum & nonum conſulatum, addit Suetonius *in Auguſto cap.26.* & Gerundienſis *ubi proximè*, quod ita in Annalibus Romanis originale Edictum fuit inventum & ejus data in Tarragonia, & ex eo quod datum eſſet in Hiſpania, Tabelliones ob adulationem exinde in monumentis, & ſcriptis publicis conſueviſſe ſub Æra Cæſaris ſubſcribere, quouſque tempore D. Berengarij Archiepiſcopi Tarragonenſis hoc fuit abolitum; præcepit enim, & ordinavit expreſsè quod loco Æræ Cæſaris apponeretur annus currens à Nativitate Domini; & poſtea Rex D.Petrus Aragonis id ipſum ſtabilivit in Curiis Valentiæ celebratis ſub anno 1358. & in Regno Caſtellæ primus omnium Rex D. Ioannes primus in Curiis in civitate Segovienſi factis ſub anno Dominî 1358. & in Regno Luſitano alter Ioannes primus anno 1415.

Et licèt hoc Edictum deſcriptionis ab Octaviano Auguſto editum cum viris loqueretur tantum, & capitibus familiarum, tamen Sanctiſſimus Ioſeph cum in Nazareth viveret, accepit ſecum Beatiſſimam & ſanctiſſimam Virginem Mariam Dominam noſtram (quæ jam Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum de Spiritu ſancto conceperat, & in nono prægnationis menſe erat) & in Bethlehem cauſa deſcriptionis & Edicti adimplendi ſe contulerunt; ſanctiſſimus enim Ioſeph tamquam ortus & originarius de Domo David, debebat nomen ſuum ibi deſcribi facere ac tributi impoſiti didrachma perferre; & obiter conſiderare poteris iter illud laborioſum mulieri ita gravidæ, & prægnanti fortaſis fuiſſe, & tempore Hiemis præſertim cùm Nazareth à Jeruſalem, & Bethlehem 30. vel 32. diſtet Leucis, ut advertit Doctiſſimus Villegas, *lib. 2. de Patriarchis, & Prophetis, & vita Dominæ noſtræ Ducæ & ſacratiſſimæ Mariæ, cap.11.* cum autem in Bethlehem ob magnum gentium concurſum cauſâ ejuſdem deſcriptionis ſive incapitationis illuc occurrentium, diverſoria eſſent occupata, in Spelunca ſub muro, & mœnibus civitatis abſciſſa & facta, quæ ut ſtabulum cum ſuo præſæpio inſerviebat diverſorio quod intra civitatem ibi pone adhærebat, de quo intelligi debet illud Lucæ *cap.2. Quia non erat locus in diverſorio*, noctem fecerunt, & ibi orta eſt ſalus mundi, & natus Salvator noſter : Et ſtabulum iſtud jam non ita nominandum, ſed ſacratiſſimum Solium, & venerabiliſſimam domum depingit, & deſcribit Brocardus *in deſcriptione terræ ſanctæ 1. part. cap.7. §. 56.*

Quis autem † deſcriptionem, ſeu in- 6
capitationem Judeæ, juſſu & Imperatoris mandato fecit ? fuit quidam Cirenus, ut probatur Lucæ *dicto cap. 2.* &, ut tradit Divus Hieronymus, *cap.2. ſuper Iſaiam*, primus Incapitator, & Executor Edicti illius.

Et incapitationem iſtam † per no- 7
vem annos duraſſe in Iudæa tradit Ioſeph. *lib.18. antiquitatum cap.5.* Zonaras *1. tom. annalium*

annalium, Nicephorus *lib.1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.17.* & cum eis Pineda *ubi ſuprà* §.2. *&* 3. ubi in propoſito alia non contemnenda (ſi curioſitatem appetis) perlegere poteris; ubi quot in iſta deſcriptione ſecundùm Nicephorum incapitati fuerunt *Veinte y ſeis mil, y treinta y ſiete myriadas de todos los del Imperio Romano, y como cada myriada valga diez mil, ſuman docientos y ſeſſenta quentos, y trecientos y ſeſſenta mil Barones, y no ſe contavan mas de las cabezas de las familias*

8 Tributum † autem quod unuſquiſque deſcriptus, & incapitatus erat ſoluturus, in una didrachma conſiſtebat, valorem duplicis drachmæ habente. Didrachma autem 36. marapetinos Caſtelliæ valet, ut docet Cova *de veter. numiſ. in Collat. cap.2. y de eſtos d. dragmos de a dos reales y un quarto, dize Budeo*, lib.5. de aſſe, *que eran los treinta dineros por que Iudas el traidor vendiò al Redemptor del Mundo, y que tenian por la una haz una cara entera, y por la otra un Ramo, y dice Pineda en el lugar referido que en Roma ſe hazian muchas de aquellas monedas de cobre con las miſmas figuras tamaño y peſo y que el llevò muchas de ellas.*

In quo tributo imponendo non atten-
9 debatur ſubſtantia † bonorum, ſeu rei familiaris, licet ad alios reſpectus etiam fiebat deſcriptio, ſed tantum erat tributum capitis in recognitionem dominij, vaſſallagij, & ſubjectionis, & ſic æqualiter omnes ſolvebant, & tributum capitis dicebatur, ut infrà dicemus.

10 Ex cujus tributi ſolutione † maximum ſcandalum apud Judæos fuit ortum, & altercationes irrepſerunt, ut aptiſſimè perpendit Ioannes Gutierrez *ubi ſuprà ex num.161.* cujus verba, quia mire huic rei conſonant, & conveniunt, vobis ad litteram referam, & ſic ſe habent ibi: *Quo loco debemus animadvertere quod Iudæi non recuſabant Cæſari tributa perſolvere, ſed illum tantum cenſum qui in Hiſpania*, Moneda forera *appellatur in ſignum Regalis ſubjectionis, imperatum pendebatur, ſed ad ſuperbiæ potius rumorem extorquebatur, & hoc erat quod Iudæi Chriſtum ſciſcitabantur, quia ſe liberos putabant tamquam filij Abrahæ.*

Vel verius quod judæi recuſabant ſolvere cenſum ſive tributum Cæſari. *Y hacian ſcrupulo dello*, ut conſtat Matthæi 22. *donde preguntaron a Chriſto (aunque con malicia)* licet cenſum dare Cæſari, aut non? recuſabant (inquam) hac ſola ratione quantum ego arbitror; quoniam reputabant eſſe ipſis illicitum, *por ſer publico particulariſſimamente dedicado a Dios y al culto divino reconocerſe por ſujetos, y rendidos a ningun Principe, y infiel y Pagano como era Ceſar, mayormente morando y viviendo en ſu propia y natural tierra donde fueron nacidos, y criados*, & quoniam illa ſolutio cenſus ſive tributi erat ſpecialiter ordinata in profeſſionem ſubjectionis perſonalis, ideo recuſabant ſolvere, *ſin tener atencion a mirar ſi el Cæſar lo pedia por hinchazon, o ſobervia, o por otra conſideracion:* ita Caiet. & Nicol. de Lyra, & multi alij, *ſuper illum locum Matthæi.*

Eſte cenſo comenzò a imponer Auguſto Cæſar quaſi al nacimiento de Chriſto nueſtro Redemptor, ut conſtat Lucæ 2. *donde dize*, exiit Edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis, *y aſſi lo dize ſan Buena ventura, y el venerable Beda ſobre eſte lugar, y añade ſan Buenaventura que eſte cenſo era licito*, & quia facta erat jam Judæa tributaria, ſignificabatur quod tempus advenerat Nativitatis Chriſti juxta illud, *Geneſ.49. non auferetur ſceptrum de Iuda, y como eſte cenſo, o tributo parecia coſa nueva, levantò ſe entonçes (como dice Ioſepho* lib.18. antiquitatum) *un famoſo Iudio cuyo nombre fue Iudas Gaulonites*, cujus meminit, *ſan Lucas* actuum cap.5. *eſte comenzò a perſuadir a los Iudios que no les era licito reconocer ningun ſeñor en la tierra mayormente infiel, ni pagar tributos ordenados a eſte reconozimiento, y hico a muchos de ſu opinion, y aſſi a Chriſto como a Maeſtro, y muy docto le preguntaron ſi era licito, ſi en conciençia ſe podia poner:* itaque Judæi nefas eſſe reputabant unius ſummi, & veri Dei cultores, & ipſi ſpecialiſſimè dicatos Principi infideli, & Idolatræ cenſum, & tributum ſolvere inſignum ſubjectionis, & hac ſola ratione illud recuſabant. Cæterum aliis rationibus, & titulis alia tributorum generæ optimè ſolvebant, ut inſinuat, D.Paul. *ad Roman.13.*

Sed an facere deſcriptionem Vaſſallo-
11 rum, & patrimoniorum poſſit eſſe † utile, vel quæ incommoda vel pericula ex tali deſcriptione poſſint cauſari, diſputat elegantiſſimè Marquez *in gubernat. Chriſtiano. cap.29. per tot. lib.1.*

Secundo conſtituo quod cum ad Reges
12 † jure Regaliæ ſpectet non ſolum pro cognitione Vaſſallagij, & ſupremæ poteſtatis, tributa imponere; ſed etiam alias collectas, & impoſitiones publica cauſa inſtante, & communibus neceſſitatibus exigentibus, Regno & Vaſſallis injicere, ut latè tradit Ubaldenſis, *tract. de collect. n.3.*

Nicolaus

Nicolaus Feſtas *eodem tract. part.1.cap.2. num.1.* Flores de Mena *lib.2.var.quæſt.21. part.1. §.1. num.11.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib.3. cap.16. ex num.219.cum pluribus ſeqq.* D. Ioann. del Caſtill.*tom.7.de tertiis cap. 41.num.79.* & nos ſuprà diximus. Varia ac tributa in Hiſpaniæ Regnis inveniri conſtituta quæ diverſam † nomenclaturam, vel ratione cauſæ, & finis ſuæ inſtitutionis, vel rei perſolvendæ, aut temporis in quo ſolutio debet fieri, accepere: & communiter noſtro idiomate Caſtellæ uſurparunt: *Como ſon el Pechero, y ſervicio ordinario*; de quo *in toto tit.14. lib.6. novæ Recopil. el marco, o marcazga*, quod eſt quoddam tributum quod ſolvitur in menſe Martij, *la Martiniega*, quod die ſancti Martini debet perſolvi, & ideo hanc nomenclaturam communiter uſurparunt; de quibus, *leg.23. tit.18. part.3.* ubi Gregor. Lopez, *La Moneda forera*, de quo tributo infra latius dicemus. *La fonſadera* cujus meminit, *dict. leg. partitæ & leg.34. tit.18. p.3 aſſi como darles heredamientos, o quitarles pecho, ò de Hueſte, ò fonſadero*, & cum tributi iſtius inventum, & qualitatẽ non ſatis perceperit Greg. Lop. ibi, non parum laboris & curæ mihi fuit iſtius rei lancem invenire.

13 23

Gregor. Lopez itaque ubi *proximè gloſſa verbo fonſadera*, ita ait: *fortè ſic dictum; quia imponebatur pro verſatis Caſtellorum vel exercitus; non eſt hodie in uſu, quod ego ſciam.*

14 Sed certiſſimum † virum genuina, & vera hujus tributi qualitas latuit: ejus antiquitas deſumitur ex quodam vetuſtiſſimo privilegio, quod Rex Alphonſus primus iſtius nominis, & Tertius Rex Legionenſis (qui ob eximias ejus virtutes primus cognomentum Catholici meruit, in ſuis ſucceſſoribus uſque ad hæc tempora feliciter, & ſumma cum ratione conſervatum) Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Valpueſta conceſſit: cujus litteram, è latino ſermone in hiſpanicum converſam fideliter tranſcripſit Garibai, 1. *tom. hiſtor. Hiſpan. lib.9.cap.7.* & pro ſtudio antiquitatum notitiam appetentium, eam hîc inſerere libuit, & ſic ſe habet.

Yo Don Alonſo por la Gracia de Dios Rey de Obiedo, por el amor de Dios, y por el perdon de mis pecados, y por las animas de mis padres hago privilegio por teſtamento con conſejo y conſentimiento de mis Condes, y Principes a la yglesia de ſanta Maria de Valpueſta; y a ti el venerable Iuan Obiſpo, y maeſtro mio, aſſi de las coſas ganadas de la miſma Yglesia, como de las que de tus anteceſſores avo adquirido; y le doy tambien eſta Yglesia, conviene a ſaver los proprios terminos de Orundia haſta la fuente de Sanabria, y deſde la fuente de Sanabria haſta Morales, y deſde Morales haſta Rodel, y de Rodel haſta Penila; y de la otra parte haſta la fuente de Zembrana, y deſde la fuente de Zembrana haſta la fuente de Buſto, y deſde la fuente de Buſto haſta Pina Rubia, y deſde Pina Rubia haſta ſan Chriſtobal, y de ſan Chriſtobal haſta ſan Emiterio y Zeledinio por la calcada que va a Val de Goloia haſta Guiniela, y de Guiniela lomo a lomo haſta lo alto de Pocos, y de Pocos haſta Pena alta con todos ſus fuentes y lagunas, y prados con ſalida y buelta; y ſi alguno por algun homicidio ò culpa ſe acojiere dentro de eſtos terminos, ninguno ſea oſado a ſacarle de alli, mas antes de todo punto ſea ya ſalvo: y los clerigos de la Yglesia en ninguna manera reſpondan por ello; y demas de eſto, ſi alguno fuere muerto entre eſtos terminos, ni los clerigos ni los legos que ay fueren vecinos, den razon de tal omicidio, ni por ninguna manera ſea prenda de ay ſacada. Ya lo de arriba ſe añade el lugar que ſe llama Loſacilla formal con ſus terminos, y ſus derechos, y Valla lumprios con ſus derechos, y Freſno con los terminos llamados de Reantia haſta ſanta Maria ſubeſcus carrera, haſta el Vallejo de la fuente de la Hicedo, y de ay haſta la Calzado con ſus montes, y fuentes y lagunas, todo enteramente. Y tengan demas de eſto lizencia de paſſar por todos mis montes, y por aquellos lugares por los quales otros paſſaren. Doy tambien el lugar que ſe llama Pontacer, las Yglesias de ſan Coſme y ſan Damian; y ſan Eſteban y ſan Zibrian, y ſan Iuan, y de los ſantos Pedro y Paulo, y ſan Capraſio con ſus heredades, y terminos de Peña haſta el Rio de Oroncon; los molinos y prados, y huertos, y con ſus pertinenzias. Y tambien mando que tengan plenaria libertad para cortar madera en mis montes para labrar Yglesias y edificar caſas, y para quemar, y para otra qualquier coſa neceſſaria en deheſas, y en los prados, y en las fuentes, y en los arroyos, y en ſalida, y entrada ſin montazgo, ni portazgo; y doy a eſta dicha Villa, ò monaſterio, ò Yglesias, ò terminos ſobre dichos, y a los que tu, y tus ſucceſſores pudieredes alegar, y acquirir que no tengays Caſtilleria, ò ronda, ò fonſadera, y no padezcan injuria del ſayon, ni por fonſado, ni por hurto, y ni por homicidio, ni por fornicio, ni por otra alguna calumnia, y ninguno ſea oſado de los inquietar por fonſado, ò anubada, ò trabajo de Caſtillo, ò ſervicio fiſcal, ò Real. Y la data dize fecha la carta del teſtamento debajo del dia que era doze de las calendas de Iunio era de ocho cientos y doze, Reynando

el Rey Don Alonſo en Obiedo. Quòd utique Privilegium verum, & authenticum etiam referunt, & profitentur Morales *lib.*13. *Hiſtor. Hiſpan. cap.*15. *& cap.*34. Pater Anton. Yepes *in Chronica ſancti Benedicti, tom.*3. *centur.*4. *ſub anno* 802. *in fundatione Eccleſiæ de Valpueſta fol.*349.

Ex quo utique deſumitur quanta fue-
15 rit † hujus ſtributi antiquitas, ſi quidem ſecundùm computationem annorum factam à Garibai privilegium prædictum expeditum fuit 21. die Maij ſub anno Nativitatis Domini 774 & tempore Alphonſi Catholici, vel ut Ambroſius, & Morales, & Yepes ubi ſuprà malunt tempore Alphonſi Caſti ſub dicto anno 802. quibus accedit Pater Mariana, *lib.*7. *Chronicæ Hiſp. cap.*6. (Sed hoc nihil ad nos) & in ipſo ſupponitur jam tale tributum eſſe impoſitum, ſiquidem ejus exemptio per prædictum privilegium Eccleſiæ de Valpueſta condonatur.

Licet tamen ex eo antiquitas nota fiat, non tamen in quo tale tributum conſiſtebat,
16 vel ejus ſubſtantia † aperitur, eam tamen ſignificat Garibai, *ubi ſuprà in fine capitis*, per hæc verba *Aquel nombre de Fonſadera de que el Privilegio haze arriba mencion, era en eſtos tiempos, y en los de los Reyes Godos un genero de tributo uſado en Hiſpaña, que era la reparticion y derrama en que contribuian los pecheros de eſtos Reynos para la paga, y ſueldo de la gente de Guerra de las hueſtes, y exercitos contra enemigos: y anſi en diverſos antiguos Privilegios dados por los Reyes, ſe halla hecha menzion de los nombres de fonſadera, y ſalir a fonſado era yr en perſona a la guerra y los que iban a fonſado, eran libres de fonſadero.* Hactenus Garibai, cui diligentiſſimo & perſpicaciſſimo viro ac magno antiquitatum exploratori libens adhæreo, ridiculum exiſtimans quod ab aliquibus ſine Autore vulgò jactatur *fonſadera* dici corrupto vocabulo ablata *A.* & dempta *L.* quia tributum tale ab Alphonſo Rege fuit impoſitum, quod ex dicto privilegio non ſignificatur, ſed potius (ſicut & alia tributa, de quibus ibi fit mentio) antea poſitum fuiſſe, & cum Zamalloa ac Garibai convenit Ioannes Garcia *de Nobilitate gloſſa* 1. §.1. *num.*22. ibi: *etenim el cargo de yr en hueſte* fere idem *con el cargo de fonſado ò fonſadero el qual era*, dare commeatum militi qui ſuo loco ſubiret munus militare.

17 *El mantenimiento* † *ò por el qual ſe entiende ſalir a los alardes, velar, rondar, e yr en perſona a las guerras, guardar las puertas*, ut teſtatur Bobadilla *lib.*5. *Politicorum cap.*5. *n.*38.

El Almonifazgo, y portazgo, quod idem eſt de quo loquitur, *lex* 25. *tit.*9. quæ incipit *Almojarife part.*2. *leg.*6. *tit.*28. *part.*3. *leg.*4. *tit.*7. *part.*5. *& in prædictis legibus*, Gregor. Lopez *per varia Scholia, & tit.*24. *&* 25. *lib.*9. *Recopil.* & plures leges de quibus *in tit.*6. *lib.*3. *& tit.*11. *lib.*6. *& titul.*27. *lib.*9.

Contribuçion quod puto nomen generi-
cum, quo vocabulo utitur, *leg.*15. *tit.*4. *lib.*4. *de las ordenanzas Reales*, quæ eſt *leg.*17. *tit.*18. *lib.*9. *Recopil.*

Derechos etiam nomen genericum, ut *in leg.*37. *tit.*18. *lib* 9. *& in leg.* 11. *tit.*9. *eodem libro*, & in pluribus relatis ab Acevedo *in reportorio ejuſdem lib.*9. *verbo derechos.*

Pedidos de quibus *in leg.*2. *tit.*8. *lib.*9. *Recopil.* & paſſim in pluribus legibus, *ſub tit.* 11. *lib.*6. *Impoſiciones*, nomen generale tributorum de quibus in pluribus legibus, *ſub dict. tit.*11. *lib.*6. *Recopil.*

Montazgo quod etiam ſolet vocari, *ſervicio de quo in toto tit.*27. *lib.*9. *Recopil.* cujus originem tradidimus, *in libro de paſcuis.*

Puertos y portazgos, de quibus *in leg.*6. *tit.*28. *part.*3. *& leg.*5. *tit.*7. *part.*5. *& leg.* 8. *tit.*83. *part.*7.

Rentas quo nomine utuntur, *lex* 6. *tit.* 28. *part.*3. *leg.*2. *tit.*13. *lib.*6. *Recopil.* & plures leges *ſub tit.*8. *lib.*9.

Tercias de quibus *in toto tit.*21. *lib.*9. *recopil.* quarum naturam & qualitatem cum diverſis quæſtionibus, materiam tangentibus, tum difficilibus, tum etiam in praxi utilibus mirifice, & ſumma cum diligentia illuſtravit D. Ioann. del Caſtillo & Soto major, *tom.*7. *pract. per tot.*

Siſas de quibus † loquitur *leg.*16. *tit.*4. 18
nova Recopil. quod tempore Regis Alphonſi II. vel ut alij dicunt XII. originem habuit. Cui conceſſum fuit in civitate Burgenſi ad certum tempus, Belloque contra Mauros durante, & deinde à reliquis Caſtellæ & Legionis civitatibus, oppidis & locis libenter admiſſum eſt, conceſſum fuit inquam, quatenus in Hiſpaniæ Regno illa patent, quæ ſola ſub illius Regis ditione erant, idque pro expellendis Mauris, & nominatim pro expugnatione civitatis Algericæ anno Domini 1342. *ut patet ex Chronica ejuſdem Regis Alfonſi Undecim. cap.*262. & referunt, ac id profitentur Parlador. *lib.*1. *rerum quotidianar. cap.*3. *in princ. num.*15. *cum ſeqq.* & Zamalloa *in*

compendio

compendio Hiſtoriarum Hiſpan. lib. 14. cap. 17. ibi: *que ſele otroga con dificultad con condicion que ſolamente gozaſſe durante el cerco de Alguira, y que deſpues la Ciudad de Leon, y el reſto de los pueblos de los Reinos de Caſtilla y de Leon hizieron lo miſmo que las cavezas, concediendo al Rey Don Alonſo el decimo de veinte uno de alcavala, y que deſpues con ſus neceſſidades de guerras vinò a doblarſe eſte tributo.* Cujus etiam meminit Doctor Illeſcas Hiſpan. *in Pontificali hiſtor. lib. 6. cap. 19.* quos & alios ex noſtri juris profeſſoribus citat, & ſequitur Laſarte *in præfatione ſui tract. decimæ venditionis parte, num. 19. & 20.* ejuſdem ſententiæ eſt Humad. *in leg. 45 gloſſa 3. num. 6. tit. 6. part. 1.* quamvis dicat hoc contigiſſe anno Domini 1380.

Addit tamen Laſarte Uſip. *num. 21. cum ſeqq* quod poſtea anno Domini 1349. cum jam expugnata captaque eſſet Algeria, congregatis Compluti ſolemnibus comitiis ipſiuſmet Regis Alfonſi eadem neceſſitate, & non modo durantibus, ſed & creſcentibus bellorum malis, & ex aliis cauſis relatis à Montalvo *in leg. 50. verſ. qui Pharaon, columna 4. verſic. dictum tributum tit. 6. part. 1.* iterum ſimpliciter conceſſum ei fuit jus iſtud Alcavalæ & in Regale patrimonium, ſicut & cætera jura hactenus inſtituta, perpetuo reductum, quod & refert Zamalloa *in compend. hiſtor. Hiſpan. lib. 14. in vita Regis Alfonſi undecimi, cap. 23. adonde dize que fue para cercar la Ciudad de Gibaltar, y que todo contradijò eſto al principio; pero que deſpues viſtas las notorias, y grandes neceſſidades del Reyno conſintiò en ello; y lo miſmo hizieron los demas Reynos viſtas las cauſas legitimas, que el Rey repreſentava; y no declara eſte autor que eſta conceſſion fueſſe por cierto tiempo ſeñalado como la otra primera, ſino dize ſimplemente que ſe lo concedieron los Procuradores de cortes, y anſi le alega y ſigue en eſte ſentido*, quæ ſimpliciter huic bis idem conceſſum fuit hoc tempore. Laſarte *ubi ſuprà num. 21.* in hac ſecunda conceſſione quæ ſimplex, & indefinita fuit, tota iſtius vis, & juſtitia conſiſtit.

19 Qua verò ratione † hoc tributum noſtro Hiſpano ſermone vocatur *Alcavala*, tradit Laſarte *decima vendit. part. num. 28.* Parlador. *lib. 1. rerum quotidian. cap. 3. in princ. num. 20.* Molina Theologus 3. *part. de Iuſtitia, & jure diſputat. 663. numero 1.* Ioann. Guttierrez *de Gabellis quæſt. 2. ex num. 13.*

Los Millones, quod tributum inventum fuit anno Domini 1550. tempore Philipi.

Quæ quidem tributa in quibus † correſpondeant cenſibus & impoſitionibus à Romanis Imperatoribus indictis, quæ diverſa etiam nomina in jure ſortiuntur, qualia ſunt munera, tributa, vectigalia, gabella, cenſus, annona, functio, penſitatio, indictum, ſuperindictum, tallia, præſtantia, collecta, pedagia, portoria, gindaya, angaria, perangaria, canon, videre poteris apud Otaloram 1. *part. cap. 2. in princ.* 20

Tributa autem hæc † ad triplicem reducuntur ſpeciem; nam alia ſunt perſonalia, alia patrimonialia, alia verò mixta. 21

Perſonalia † quæ ſolum perſonis imponuntur abſque patrimonij conſideratione, & in labore, & miniſterio perſonæ conſiſtunt abſque ejus ſumptu pecuniæ. 22

Realia, quæ imponuntur † Patrimonio, ipſi vel perſonæ ob res tantum, & eorum intuitu, & conſideratione. 23

Mixta † quæ perſonæ vel rebus inſimul imponuntur, ita ut debeat, & miniſterium, vel ſervitium perſonæ præſtari, & ſimul ejuſdem perſonæ ſumptus, & pecunia, ut exemplis illuſtrat Hermogenianus, & Archid. alter *in leg. 2.* & alter *in leg. munerum, ff. de muneribus, & honor.* Otalora *ubi ſuprà dict. cap. 2. num. 2.* Nicolaus Feſtaſius *dict. tract. de Collectis & æſtimo part. 1. in princ.* Petr. Gregor. *ſintag. jur. part. 2. lib. 18. cap. 12. & cap. 20.* Flores de Mena *dict. quæſt. 21. in princ.* ubi contendit collectas impoſitas perſonis pro rebus, ſive quantitas aliquando ſit major, ſive minor, contra aliquorum ſententiam nec eſſe munera mixta, & talia mixta munera à Republica Chriſtiana penitus abſoleviſſe, & inuſitata eſſe, ut latius per eum *num. 3. & 5.* 24

Tributa ergo † quæ in Regno Caſtellæ inveniuntur, & omnia ac pleraque alia quæ ante dictis, & relatis nominibus ſignificantur ad perſonalia, & realia ſeu patrimonij reducuntur. 25

Ex perſonalibus † tamen potiſſimum, & antiquiſſimum inventum eſt illud quod communiter vocamus, *la moneda forera*, ſolvitur enim pro ſingulis capitibus, ut apud Romanos cenſus capitis fuit conſtitutus, de quo, *in leg. fin. ff. de cenſibus, & in leg. ult. Cod. de annonis.* 26

Ita & eodem modo † in ſolutione iſtius tributi, *de la moneda forera*, non habetur conſideratio patrimonij, ſed tantùm capitis, præſtatur enim in recognitionem 27

Dominij, & juris Regalis, ut expresè colligitur, *ex leg.*10. *tit.*18. *part.*3. ibi: *Non otrosi non es quito de la moneda por tal carta, fueras en vida de aquel Rey que le haze aquel quitamiento, sino dize en ella que le quita por siempre. Ca moneda es pecho que toma el Rey en su tierra apartadamente en señal de Señorio conozido*, & facit textus *in leg.*1. *& ferè per totum tit.*33. *lib.*9. *recopil.* ibi: *Por que la moneda forera se acostumbra pagar a nos en nuestros Reynos de siete en siete años en reconozimiento del Señorio Real, segun que la siempre dieron y pagaron.* Et ita observant Otalora *dict. cap.*2. *num.*8. Ioannes Garcia *de nobilitate gloss.*7. *num.*2. *& gloss.*1. §.1. *num.*18. Flores de Mena *dict. lib.*2. *quæst.*11. *num.*128. & ita observat Otalora *de nobilit.*1. *part. cap.*2. ibi: *Y a mi parecer tambien oy se podria llamar*, tributum capitis, *la moneda forera que se paga a su Magestad y a los Reyes de Castilla de siete en siete añ s medio Real de cada caveza, ò casa.* Non habita consideratione ad patrimonij substantiam, sicut in tributis patrimonialibus, sed ad capita, vel personas; quia datur in signum recognitionis Regalis tempore quo in Reges recipiuntur. *Y asi la Reyna Doña Maria mujer del Rey Don Sancho hijo del Rey Don Alonso el Sabioa, legava por principal raçon, y causa para defender el Reyno a el Infante Don Fernando su hijo, que fue el que dizen murió emplacado que el Infantes, Don Iuan y los otros Infantes tios de su hijo, y los Procuradores de los Reynos, avian reconozido a su hijo por Rey, y en señal de reconozimiento le avian pagado la moneda forera en las cortes de Valladolid.* Lasarte *de decima vendit. parte in præfatione, n.*15. Ioannes Garcia *de nobilit. gloss.*1. §.1. *n.*18. Aceved. *in leg.*33. *titulo* 33. *lib.*9. *Recopil.* Flores de Mena *dict. lib.*2. *var. quæst.*21. §. . *num.*128.

Unde ex hoc provenit, licèt quis exem-
28 ptus † sit ex privilegio speciali Principis à tributis, non censetur ab hoc monetæ foreræ censu exemptus, ut expresè cavetur, *in leg* 10. *tit.*18. *part.*2. ubi Gregor. Lopez, Ioannes Garcia *ubi suprà*, Aceved. *in dict. leg.*33. & nisi expresè dicatur, non censetur perpetua, Aceved. *in leg.*2. *num.*
29 2. *tit.*1. *lib.*6. *Recopil.* & nullus ab hujus † tributi præstatione excusatur, nec propter ætatem, nec sexum, cùm debeatur in signum recognitionis, ut *in leg. ætatem, ff. de censibus*, nec præscriptione acquiri potest ejus exemptio, etiam immemoriali, ut *in leg. competit cum ibi notatis, Cod. de præscript.*30. *vel* 40. *annor.* Franciscus Baldus *in tract. de præscript.*2. *part. princip.*2. *quæst.*7. & facit textus *in leg.*6. *tit.*29. *p.*3. *& in leg.*2. *tit.*15. *lib.*4. *Recopil.* ibi: *Y asi mismo lo que las leyes dizen, que las cosas del Reyno no se puedan ganar por tiempo, se entienda de los Pechos, y tributos a nos debidos.* ubi notat Aceved. *n.*41.

Quod secus erit in aliis tributis, ut puta *en el servicio Real, y extraordinario*, & in Vectigalibus, nam talis † exemptio con- 30
suetudine, vel præscriptione immemoriali rectè poterit induci, ut notant suprà citati, præsertim Flores de Mena *ubi suprà num.*132. *in fine.* Aviles *in capitibus prætorum cap.*12. *verbo Alcavalas*, Lasarte *de decima vendit. part. cap.*19. *num.*6. *&* 7. & quomodo hæc præscriptio contra Regem possit induci, disputat satis utiliter Guttierrez *lib.*1. *pract. quæst.*84. *& quæst.*85. *cum tribus sequentibus.*

Verum ex privilegio † Principis rectè 31
poterit quis eximi ab hoc tributo monetæ foreræ, & alio quovis capitis censu, ut expresè per varia jura firmat Burgos de Paz *cons.*45. *&* 46.

Quinimò per viam nobilitatis † hanc 32
exemptionem præscriptione acquiri posse contendit etiam Flores de Mena *ubi suprà num.*134. *per textum in pragmat.* Ioannes Garcia *gloss.*19. *ubi suprà*, Otalora *in tract. de nobilit. part.*4. *cap.*6. licèt contrarium postea observet Ioannes Garcia *gloss.*21. *numero* 75. quos pro resolutione videre poteris.

Tributi etiam † Capitis vim, & speciem 33
continet tributum quod communiter vocamus *de la Martiniega*, quod etiam aliquibus in locis solet persolvi pro capite uniuscujusque vicini, & contributio tantummodo fit duodecim marapetinorum, & vocatur vulgò, *Martiniega*; quia in die sancti Martini uniuscujusque anni cedit solùtio, ut docet Otalora *dict. part.*1. *cap.*2. *num.*11.

Ex realibus vero vel patrimonialibus † 34
tributis potissimum est in Regno Castellæ illud quod communiter vocatur, *servicio ordinario y extraordinario* & aliàs *pechos, y derechos Reales y concejales, y pedidos*, ut *in leg.*3. *tit.*9. *lib.*6. *novæ Recopil.* quod prosequuntur Otalora, Ioannes Garcia, & Flores de Mena *ubi suprà.*

Tertiò constituo quod ad hæc tributa personis, & rebus indicenda, & distribuenda, & pro eorum exactione facienda, & ne quid in fraudem patrimonij Regis fiat, & integrè ab omnibus tributa persolvantur, solebant publicè nominari antiquitus

35 quitus quidam † Cenſitores, qui perſonarum, & bonorum deſcriptionem faciebant, ut *in leg. 2. §. poſt deinde, ff. de origine juris, leg. omne territorium, Cod. de cenſibus & cenſitoribus perſonarum.* Cum ſinguli vicini, cives, aut municipes in ſua tribu, centuria, vel dare nomina ſua, uxorum, liberorum, libertorum, ſervorumque ſuorum, item cujuſque ætatem, & quam urbis Regionem habitarent, profitebantur: bonorum verò prædia ſua tam urbana quàm ruſtica, ſervorum pecudumque numerum, fundorum inſtrumenta, ſuppellectilem, pecuniæ denique quantitatem deſcribebant ad hoc, ut pro cujuſque facultatibus tributum imponeretur; quæ deſcriptio vulgò *ſe llama, Padron, ò encavezamiento, ò taſſacion de las haziendas para repartir el Pecho*, & qui hanc † 36 perſonarum, & bonorum deſcriptionem juratam fieri præcipiebant, Cenſitores, ſeu Cenſores appellabantur, teſte Aulo Gellio *lib. 4. cap. 20.* qui quidem cenſibus etiam colligendis præerant, judicabant, & diſponebant ſuper his: adde quod prædia vendebant ob cenſum non ſolutum, *leg. formam §. illam leg. cum poſſeſſor. §. pro pecunia, ff. de cenſibus, & in leg. cenſere III. ff. de verbor. ſignific.* ubi Gloſſa docet; Accurſius, & Lucas de Peña *in Rubrica Cod. de cenſibus, & Cenſiboribus lib. 11.* Lucius Feneſtella *in tract. de Magiſtratibus cap. 17.* Petrus Gregor. *ſintag. jur. lib. 47. cap. 16. per tot.* præcipuè *num. 28.* qui etiam puniebant Provinciales ſi in cenſus adæquatione, & ſolutione fraudem committebant, *leg. 2. cum duobus ſeqq.* ibi: *Eſtos eran como ſi oy ſe diera comiſſion a algunos para que fueſſen Iuezes del Pecho Real, ò alcavala, y otro tributo para hacer taſſar las haciendas de los pechos que los deben, para que acada uno ſe reparta conforme a ſu hacienda por ſus padrones, y que ſe cobre de ellos; lo qual todo junto oy no haze una perſona ni dos, ſino que unos taſſen y otros repartan, y otros cobren; y en eſto ay diverſas coſtumbres en diverſos pueblos*, ut infrà dicemus.

37 Erant etiam olim † Peræquatores eidem ferè miniſterio & muneri inſervientes, qui homines, & territoria peræquabant, bona exiſtimando, taxando, & emendando, ut relevarentur prædia, & bona quibus onus tributi gravius impoſitum erat, & ut gravarentur ea quæ levius erant exiſtimata, ut æqua, & juſta fieret cenſus impoſitio, & ſolutio ut notant gloſſa, & alij *in dict. Rubric. Cod. de cenſibus, & cenſitoribus, & peræquatoribus.*

Differebant autem Peræquatores † à 38 Cenſitoribus de quibus ſuprà, in eo quod Peræquatores juſſu Cenſitorum ſuum munus exequebantur, *dict. leg. formam, §. illa, ff. de cenſibus*, ubi gloſſa *verbo cenſitor*, qui etiam Diſcurſores appellabantur, ut *in leg. peræquatores ac diſcurſores, dict. tit. Cod. de cenſibus, & cenſitoribus*, & in noſtra Hiſpania Peræquatores tributorum, vel eos quos communiter dicimus *Repartidores*, ſentit Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſ. 5. num. 10.*

Tandem & huic incumbebant alij Reipublicæ officiales Inſpectores † nominati, 39 qui per Cenſitores mittebantur ad inſpicienda Provincialium prædia, an ſcilicet rectè, & juſtè eſſent adæquata, æſtimata, & taxata à Peræquatoribus, ut *in dict. leg. peræquatores, leg. ſancimus 6. Cod. de advocatis diverſorum judiciorum leg. qui gravatos, Cod. eodem*; de cujus textus intellectu & praxi infrà agendum eſt. Notat Licenciatus Garcia Toletanus *in lucerna juris ſuper dictum tit. de cenſibus & cenſitoribus*, ubi ait: *que eſtos oy ſe pueden llamar vehedores de la taſſa de las haziendas, y repartimientos del pecho, ò alcavala, ò encavezada, ò otro tributo Real para deſagraviar a los que en eſto lo eſtubieren.* Quibus ſic conſtitutis & prælibatis adinſtar prædictorum officialium etiam in Regno Hiſpaniæ præcipuè Caſtellæ ſunt quidam miniſtri publici deputati, † qui vulgò *Empadronadores* vo- 40 cantur, de quibus eſt noſter ſermo, & potiſſimùm hujus capitis thema; quos in uno quoque oppido, & ſimul Collectorem tributorum † per judices, conſilium, 41 aut Decuriones nominari debere, & formam nominationis cum obligatione juramenti & miniſterij impartiendi conſtituit, *lex 8. tit. 33. lib. 9. Recopil.* ibi: *Mandamos por que los maeſtros arrendadores ſepan quales ſon las perſonas que han de pagar la moneda. Mandamos a los Alcaldes, y Alguaciles, Rejidores Iurados de los Concejos do ſe ha de cojer la dicha moneda, ſean obligados de poner un Empadronador en cada collacion, y un Cojedor que la coja, y que ſean vicos, y abonados, a los quales tomen juramento en forma, que bien y fielmente haran los dichos Padrones, y cojeran los maravedes de ellos, los quales dichos Empadronador y Cojedor ſean obligados los dichos Concejos a dar dentro de tercero dia deſpues que fueren requeridos por los dichos arrendadores, y ſino los dieren en pena de ſu reveldia, les paguen ducientos mar. y pierdan los officios, por aquel año, y que los dichos arrendadores puedan tomar en cada*

Villa, ò lugar un Empadronador, y Cojedor que ſean vicinos, y abonados, y que juren en la manera que dicha es, y que los dichos Concejos y Iuſticias compelan a los que anſi nombraren, que acceten y uſen de los dichos officios ſola dicha pena, y que dentro de ſeis dias el dia que fueren pueſtos los Empadronadores haſta ſeis dias primeros ſiguientes ſean tenidos a tener hechos los dichos padrones y entregados a los dichos Cojedores ſo pena de los dichos ducientos mar. para los dichos arrendadores, y que los dichos Cojedores cojan luego los maravedis de los dichos Padrones y los den cojidos haſta veinte y dos dias primeros ſiguientes a los dichos arrendadores, ò Receptor, y ſino los dieren al dicho plazo, que ſea preſſo el tal Cojedor en poder del recaudador, y entre tanto le vendan ſus bienes, muebles y raices ſegun que por maravedis de nueſtro haver y no ſelo reciva en excepcion alguna ſalvo paga, ò quita que mueſtre dentro de tercero, ò nuebe dias ſegun fueren los bienes muebles, ò raices que ſe ubieren de vender, y ſean pagados los dichos arrendadores, ò recaudadores y ſi el tal Cojedor no fuere abonado, el Concejo, ò collacion que lo paſſiere paguen lo que el fuere alcanzado y para ello les ſean vendidos ſus bienes muebles y raices los muebles al tercero dia, los rayzes a nuebe dias ſin que aya otro plaço, ni delacion alguna. Y mandamos a los dichos officiales que ſi alguno fuere revelde en pagar, que ayuden al dicho Cojedor, a que ſea luego pagado, ſino que ellos ſean obligados a lo pagar con las coſtas, y el doblo, y mandamos que ninguno de dichos Concejos deje de dar los dichos Empadronadores, y Cojedores; por que digan que eſten en uſo y coſtumbre de los nodar ni nombrar; ca nueſtra voluntad es que ninguna Ciudad, Villa, ò lugar, ni poblaçion ſe excuſen por Carta, ni por Privilegios que tengan en eſta razon por uſo ni coſtumbre, ni por otra razon alguna ſo la dicha pena de los ducientos maravedis, docet Flores de Mena *dict. q.* 21. §. 3. *n.* 106.

Iſti ergo Cenſitores, vulgò, *Empadronadores* poſtquam legitimè nominati ſunt ſecundùm formam dictæ legis Regiæ debent facere † Æſtimum, deſcriptionem, 42
ſeu matriculam vulgò *Padron* ad impartienda vicinis tributa nempè, *el ſervicio Real*, *moneda forera*, & alia jura reditualia, quæ Principi, vel Concilio ſolent ſolvi, ut *in leg.* 1. *Cod. de exactoribus*, *lib.* 10. ubi notat Ioannes de Platea, *& in leg.* 23. *tit.* 88. *part.* 3. ubi Gregor. Lopez verbo, 43
Tal padron, qui Æſtimus † debet eſſe ſolemnis, authenticus & publicus, ut contendit Ioannes Garcia ubi ſuprà *leg. gloſſ.* 4. *num.* 31. *verſic. aſſumimus nunc quattum*, & talis deſcriptio † ſive matricula vel partitio debet, poſtquam facta fuerit, approbari à Judice, & Decurionibus; ſic Feſtas, *in tract. de æſtimo, & collectis part.* 2. *cap.* 1. *per totam*, cujus formam, & modum in partiendo tributo capitis monetæ nempè foreræ tradit, *lex.* 10. *tit.* 33. *lib.* 9. *Recopil.* ibi: *Tenemos por bien que los Empadronadores y hazedores de los padrones de la dicha moneda, empadronen por calle ahita a todos y qualeſquier perſonas que hubiere en el lugar y colacion do fuere, Empadronador nombrado por nombre al hijo dalgo por hidalgo y al clerigo por Clerigo, y al Pechero por Pechero, y al concioſo por cierto, y quien no tubiere concia que de pongar por no Concioſo; y ſi por ventura el Empadronador encubrieſſe alguna coſa de lo que dicho es, mandamos que las perſonas que aſi no fueren Empadronados y encubiertos, que pechen ſu pecho ſencillo, aviendo contra y derecho por las pagas, y el Empadronador que le no empadronare que peche al nueſtro arrendador todo lo que de eſta giſſa encubriere con el doblo.* 44

Quod quidem tributum etſi perſonale ſit, & capitis, & in cognitionem Dominij inventum, ut ſuprà diximus; id tamen qui pauper † eſt, perſolvere non tenetur, ut docet Feſtas, *dict. tract. de æſtimo, & collectis*, *part.* 4. *cap.* 2. *num.* 6. Aviles 19. *in capitibus Prætorum cap.* 33. verbo *Pobres n.* 4. Avendan. *in* 2. *p. Prætorum cap.* 33. *n.* 33. quod innuunt apertè *lex* 18. *tit.* 33. *& leg.* 10. *&* 11. *tit.* 18. *lib.* 9. *Recop.* ubi dicitur quod Cenſitor, vel Peræquator vulgò *el Empadronador*, & in deſcriptione vel matricula ſcilicet, *en el padron de la moneda forera.* ſcribit debitorem cum bonis, & quod non occultet bona, & quod habeat mobilia, & immobilia, quod ſuperfluum eſſet, & impertinens ſtatutum pro capite, vel perſona qualibet eſſet ſoluturus, ut concludit Flores de Mena ubi ſuprà *n.* 129. ubi ait quod Pauper in propoſito dicitur ille qui oſtiatim victum quærit, vel qui dictum laborat & non habet bona mobilia, vel immobilia per textum *in leg.* 4. *tit.* 14. *novæ recopil.* ſi enim aliqua bona habet etiamſi ſint parvi valoris perſolvere debet ex Feſtario ubi *ſuprà n.* 60. & ex Roland. à Valle *conſ.* 66. *lib.* 1. 45

Unde ſpecialiter ſtatutum eſt quod talis Cenſitor, Peræquator vulgò *Empadronador* neminem ſcribat † in dubio ſtatu 46
pauperis vel habentis bona unde ſolvat, ſed cum diſtinctione, *leg.* 10. *dict. tit.* 33. *lib.* 9. ibi: *Mandamos que los Empadronadores*

dores ſien los Padrones que dieren a los Cojedores para los cojer, y puſieren algunas perſonas por dudoſas, y dixeren que no ſaven quien ſon, ni les ſaven quantia tenemos por bien; que ſi fuere probado con dos teſtigos de buena fama del dicho concejo ò colacion, que la dicha perſona que anſi paſsò por dudoſa y no concioſa, avia en el dicho tiempo que el dicho padron fue hecho, bienes, raices ò ganados, ò otros bienes muebles que publicamente parezian ſer ſuyos, que el tal empadronador, ò empadronadores que por los que aſſi parecieren dudoſos, que paguen la pena bien aſſi como ſi las encubrieſſen; ca manifeſtamente parece el engaño, pues alegò ignorancia de las coſas publicas, y ſi de eſta giſa no ſe probare, que el dicho empadronador no caiga en pena alguna, pero ſi el arrendador entendiere que no lo puede probar; y lo quiſiere dejar en ſu juramento del empadronador, y el dicho empadronador hiziere juramento en forma, debida que al tiempo que hiçò el dicho padron, no ſavia ni ſupo de bienes algunos de la perſona que puſo por no concioſo, que no ſea tenido a pena alguna.

47 Sed in aliis tributis, nempè † *en el ſervicio ordinario y extraordinario, pecho que ſe paga de los bienes*, & attenta conſideratione ipſorum ad faciendam deſcriptionem, vel impartitionem vulgò *Padron*, forma *legis* 4. *tit.* 14. *lib.* 6. *Recopil.* ſervanda eſt, quæ omninò eſt videnda, & attendenda, & ad æſtimum faciendum debet citari Sindicus, vel Procurator oppidi, ut tradit Feſtas ubi *ſuprà*, & cum eo Flores de Mena *num.* 107.

48 Et ad talem æſtimum faciendum † tenentur poſſeſſores manifeſtare bona ſub fide juramenti, & debet fieri de omnibus bonis, ut colligitur *ex leg. formulam* §. 1. *cum ſequentibus, ff. de cenſibus*, Nevicanis *conſil.* 67. *num.* 10. Menoch. *conſil.* 75. *eodem num.* 10. *lib.* 1. Rolandus *dicto conſilio* 66. & Feſtas ubi *ſuprà*. Licèt in aliquibus locis conſuetudine obtentum eſt, quod non fiat æſtimum, ſed Cenſitores vel Peræquatores ad bonum oculum, ut vulgò jactatur, arbitrarij diſtribuunt, & facultates ac bona æſtimant: quæ conſuetudo ſervanda eſt, ut cum Bart. & Feſtas tradit Flores de Mena *ubi ſuprà num.* 108. *in fine.*

49 Regulariter autem in æſtimo † partitio debet fieri per æs, & libram, quod vulgò dicitur, *Por millares leg.* 20. *tit.* 32. *part.* 3. ibi: *entonces deben los moradores de aquel lugar Pechar comunalmente cada uno por lo que huviere*, ubi Gregor. Lopez *gloſſa verbo por lo que huviere*. Aviles *in capitibus Pæatorum cap.* 34. *verbo alivien.* Avendan. *dict. cap.* 14. *n.* 2. Acevedus *in leg.* 3. *dict. tit.* 14. *num.* 1. & 2. Flores *ubi ſuprà num.* 109. omninò videndus, qui hoc ampliat, & limitat.

Sed præcipuè limitatio oritur, ut prædicta ſolutio non procedat, quoties in modo collectandi ſpecialis ſit conſuetudo; vel ex impartitione per æs & libram poſſit reſultare inæqualitas, aut quod jus in præjudicium incolarum, ut rectè conſiderat, *lex* 3. *dict. tit.* 14. *lib.* 6. *novæ Recopill.* quæ ſanè in propoſito eſt attendenda, & litera ejus ſic ſe habet: *Por quanto nos ha ſido hecha relaçion que en muchas Ciudades, Villas, y lugares de eſtos Reynos los buenos pecheros pagan los ſervicios que nos ſon otorgados por cañamas y pecherias, y no por la hacienda que cada uno tiene, y que cada cañama eſtà taſada en unas partes a veinte mil mar. y en otras a treinta, y quarenta, y a mas y a menos que en otras partes ſe pagan por cavezas; y deſta manera pagan tanto los pobres como los ricos, y que en otras partes ſe pagan por haciẽdas; y aſſi los que tienen cantidad de haçienda pagan tanta parte de los dichos ſervicios que no lo pueden ſufrir, y en poco tiempo podran enpobrecer, y nos ha ſido ſuplicado lo mandaßemos remediar. Por ende a nos nos place de lo anſi hacer, y por remedio de ello mandamos que en cada Ciudad ò Villa de eſtos Reynos que fuere Caveza de Iuriſdicion, ò juriſdicion por ſi, donde hubiere, ò ſe pretendiere haver alguna duda, ò debate cerca de lo que dicho es ò de alguna coſa de ello, ſe junten las Iuſticias y Regimiento, y llamen al Procurador del comun y a ſus buenas perſonas de los buenos hombres pecheros dos de los mas ricos, y dos de los medianos, y dos de los menores, y ſi la tal Ciudad ò Villa tubiere tierra, llamen los Procuradores, ò ſeis meros de la tierra y otras ſeis perſonas de los dichos tres eſtados y todos juntamente vean, y averiguen de que forma y manera ſe han echado, y repartido y pagado haſta aqui, y ſe hechan y reparten y pagan al preſente en la tal Villa y ſu tierra los maravedis que a los dichos buenos hombres Pecheros han cavido; y les han ſido echados, y repartidos para la paga de los ſervicios que ſe han otorgado en eſtos nueſtros Reynos, y para las otras coſas que ſe han ofrecido, y ſi ſe reparten por cañamas, ò pecherias ò por haziendas, ò por cavezas, y de que manera, y en que cantidad eſtà taſada cada cañama, y pecheria, y ſi de la manera y forma como ſe reparten y paſſan los dichos tributos ſe agravian algunos de los eſtados de los dichos pecheros, y alli todos juntamente comuniquen, y confieran, y platiquen que forma y manera es la*

que de aqui adelante ſe debe y puede tener, echar, y repartir, y pagar los dichos ſervicios y derramas, y ſi hubieren de pagar por cañamas, ò pecherias, de que cantidad, ò numero ſera cada cañama, y pecheria, y de que manera ſe han de taſſar las dichas haciendas para poner quantia a las dichas cañamas de forma que todo ello ſe haga bien; y juntamente para que ceſſen los dichos pleitos, y debates, y ſiendo todos conformes de un acuerdo y parecer lo embien ante los de nueſtro Concejo, para que ſe confirme, ò emmiende, y ſino ſe pudieren conformar, embien los votos, y pareceres de la dicha Iuſticia y Rejidores, & Procuradores y perſonas, y de cada uno de ellos por ſi, y particularmente con los motivos que tienen; para que todo ello viſto ſe provea en ello como convenga, al ſervicio de Dios y al nueſtro, y al bien, y ſoſſiego de los dichos hombres buenos, y para que eſto ſe haga, aſſi mandamos que ſe den y deſpachen nueſtras cartas en forma. Et ut inſpiciatur quod fieri ſolitum eſt, ſemper recurritur ad æſtimum antiquum, ut *in leg. incola, ff. ad municipal.* ubi notanter Bald. *in leg.* 1. §. *quibus, ff. quod cujuſque univerſ. nomine*, Aceved. *in dicta leg.* 3. *dict. tit.* 14. *n.* 4.

50 Qui autem immunes ſint † ab iſtis tributis, & excuſentur ab aliis collectis, non eſt noſtri inſtituti referre; pro quibus videndæ ſunt leges, *dict. tit.* 14. & de eis agunt Acevedo, Flores, & alij *ubi ſuprà*, Otalora & Ioannes Garcia *in ſuis tractat. de nobilitate.*

51 Si autem Peræquatores † iſti, Deſcriptores, vulgò *Empadronadores* inæqualem partitionem, aut deſcriptionem quoad tributum in bonis, vel perſona fecerint, poterit utique gravatus duplici remedio uti, ut *in leg. qui gravatos, Cod. de cenſibus, & cenſitoribus, lib. & de appellatione querela*; quod ad longum proſequitur eleganter, & copioſè Ioannes Garcia *dicta gloſſ.* 5. *n.* 11. & 17. Avendan. *dict. cap.* 14. *Prætorum, num.* 36. *lib.* 2. eleganter Bobadill. *lib.* 5. *politicorum cap.* 5. *num.* 35. ibi: *Però ſi no pudiere ſer tan al juſto el repartimiento, y ſi agraviaren las partes de el, como ſuelen, pueden hacerlo dentro de un año, aunque ſe paſſe el quinto dia para apelar, y ſi es menor ò abſente el que ſe agravia, debe ſer oydo aunque ſea paſſado el año, el correjidor con aſſiſtencia de los miſmos repartidores, ſin cauſar nuebo proceſſo, ha de deſagraviar y hacer juſticia a los que eſtan muy cargados; y los repartidores no pueden ſin el mudar ni alterar en coſa alguna el primero repartimiento: y lo que ſe determinare ſobre la dicha reviſta, ſe ha de executar ſin embargo de reclamacion, ò apelacion:* ubi docent intra quod tempus debeat uti quis utroque remedio. Ægidius Thomat. *in tract. de Collectis*, §. *renta, proxima diſcurſione num.* 36. etiam ſi æſtimatione bonorum facta, onus imponatur, & gravamen fiat, debeat ſtatim auferri, vel expectabitur alia deſcriptio, tradit Geraldus *ſingular.* 10. & utrum reviſione facta, poſſit iterum peti, ut revideatur deſcriptio, nempè *el padron*, tradit Laſarte *decima vendit. part. cap.* 18. *num.* 91. & de hac æſtimatione bonorum facienda plura tradit Roland. *dict. conſil.* 6. *num.* 52. & quomodo proceditur ubi non adeſt æqualitas, vel populi ſunt ſine vicinis, decidit textus *in leg.* 4. & 5. *tit.* 6. *lib.* 7. *Recopil.* ubi Acevedo. Et quid † ſi 52
bona poſita in æſtimo creſcant, ultra æſtimationem in ea factam, an impartitio tributi debeat augeri, vel minui, diſputat Ægidius ubi ſuprà *num.* 7. Flores de Mena *ubi ſuprà num.* 169. ubi ait quod in hoc Regno uſu receptum eſt quod de biennio in biennium, aut de triennio in triennium revidetur æſtimum, & ob novum accidens corrigitur, & emendatur, & ibi allegat, *dict. leg.* 4. & 5. *dict. tit.* 14. *lib.* 6. *Recopil.* Aceved. *in dict. leg.* 3. *eodem tit. numero* 23.

Iſtud autem æſtimum † vulgò *Padron*, 53
licèt publicum, & authenticum, non probat nec dominium, nec poſſeſſionem bonorum, ut *in leg. ſi pater* ubi DD. *Cod. de rei vindicat.* Felinus *in cap. cum cauſa n.* 2. *de probationibus*, Aymon. Craveta *de antiquitate temporum* §. *quanto limitatus n.* 71. *part.* 1. Pariſius *conſ.* 104. *num.* 169. Philipus Corneus *conſ.* 304. *lib.* 1. Geronimus de Monte *in tractatu de finibus regundis, cap.* 64. quod procedit contra tertium, ſecus verò quando in perſonas in illo æſtimo comprehenſas, ut notant ſuprà relati.

Verùm quando æſtimum producitur unà cum ſolutione cenſus, & collectarum, tunc rectè probat locum, vel villam ſolventem cenſum vel collectas, eſſe de dominio illius loci cui ſolutio fit, docet Alexander *conſ.* 35. *viſo proceſſu, num.* 4. *vol.* 4. ubi allegat textum *in Authentico quibus modis naturales efficiantur legitimi*, §. *ſi quis igitur ex qualibet*, ubi gloſſa *in verſiculo perſolvatur*, & Bald. *in leg.* 3. *Cod. de natural. liberis*, Geronimus de Monte ubi *ſuprà num.* 4. Ioſephus Maſcard *concl.* 274. *vol.* 1. *de probat.* ubi ait quod licèt regulariter æſtimum non probet, attamen non leve,

leve nec mediocre probationis ſignum & argumentum eſt bona in illo deſcripta illius eſſe cujus eſt æſtimum, vel liber Caſtrati. Proſequitur latè Mandelus Albenſis *conſil.* 34. *num.* 11. *&* 12. præſertim ſi talis liber æſtimi inveniatur penes egregias perſonas, & illuſtres; Barbatia *conſ.* 6. *lib.* 9 *num.* 2. vel in archivo publico ſit collocatus: Bartol. *in leg. jura Cod. de agro deſerto lib.* 11. quod proſequitur Maſcard. ubi *ſuprà* & *in concluſione* 664. *vol.* 2. qui per librum æſtimi qualitatem bonorum ad hoc ut cenſeantur tributaria vel libera, probari affirmat his verbis: *illud poſtremo conſequitur, Codicem æſtimi bona in illo præſcripta, oneribus obnoxia eſſe probare inter eaſdem perſonas ejuſdem territorij, ſi authoritate publica confectus ſit, ſervatuſque à publicis perſonis, ſecus ſi alieni ſint territorij, ita confirmant Nicolaus, & Baldus* in leg. exemplo in principio Cod. de probationibus *accedit Alexander*, in authentico ſi quis in aliquo fallentia 6. num 6. Cod. de edendo, *ut & reſpondit Romanus* conſ. 105. viſo themate in fine, *quod etiam obſervavit Ioannes Andreas* in additionibus ſpec. in tit. de inſtrument. edict. §. nunc. dicendum in dictione magna verſicul. quintum ſuputatum; *ad quod hoc aliaque multa cumulantur à Socino Seniore* in conſil. 187. col. 6. verſic. ſed præmiſſa vol. 2. *quod idem videtur ſenſiſſe conſulendo Abbas* in conſil. 34 quamvis eruditio, num. 11. cum ſequentibus, *ut etiam idem Feſtaſius comprobat ubi ſuprà* num. 66. verſic. poſtremo quæritur cum ſeqq.

Sed quod ad ſtatum deſcripti & poſiti in æſtimo publico inter plebeios, cum impartitione tributi vel cenſus, vel cum nota marginali quæ ſolet ibi apponi nempe *P°* quod idem eſt *que Pago:* vel inter nobiles aut exemptos à tributis impartiendis, utrum tale æſtimum, nempe *Padron* probet præſumptivè, & conſtituat quem in poſſeſſione illius ſtatus eorum inter quos deſcriptus reperitur, diſputat omninò videndus Otalora *de nobilitate* 3. *part. cap.* 4. copioſè & ſumma cum diſtinctione Ioannes Garcia qui Otaloram carpit ubi *ſuprà gloſſa* 4 *per totam*, quos impropoſita videre poteris.

Illud autem advertas velim quod adeo
55 publicum & neceſſarium † communiter reputatum fuit horum Cenſitorum, nempe *Empadronadores*, officium, quod nullus ab eo excuſari poteſt; circa quod notabilis eſt, *lex* 21. *tit.* 14. *lib.* 6. *Recopil.* ibi: *Por que las muchas cartas de franquezas, y excepciones que los Reyes nueſtros proxenitores y deſpues nos avemos dado a muchos Pecheros de nueſtros Reynos para que no ſean empadronados ni cojedores, ni tutores, ni guardadores de Guerfanos redundan en nueſtro de ſervicio y en daño de los otros pecheros donde los tales exemptos viven; porende nos revocamos todas las dichas cartas de franquezas que todos los dichos nueſtros proxenitores, y nos ayamos dado a qualeſquier perſonas ſobre la dicha razon, aunque contengan qualeſquier clauſulas derogatorias y otras firmezas, y queremos que no gozen de ellas ſalvo aquellas que los derechos y leyes de nueſtros Reynos, excuſan de las tales cargas, y officios, y que de aqui adelante no daremos, ni libraremos tales cartas; y ſi las dieremos, que no valan aſi como aquellas que ſon dadas en daños de muchos, y contra el bien publico de nueſtros Reynos, como quiera que contengan qualeſquier clauſulas derogatorias, ò firmezas.*

Tandem etiam in Regno mittuntur † 56
Diſcurſores à Præſtantiſſimo Rege noſtro, ut querelantibus de injuſta, vel inæquali partitione, juſtitiam exhibeant de quibus loquitur *lex* 28. *tit.* 13. *lib* 8. *Recopil.* & plures quæ inveniuntur, *ſub dict. tit.* 14. *lib.* 6. ſed de his nihil ad noſtrum propoſitum ſpectat.

Deſcriptiones autem vicinorum † vul- 57
gò *Padrones* debent in libro Concilij cujuſlibet oppidi ſcribi per ejus tabellionem, non verò per alium, ut *in leg.* 26. *tit.* 25. *lib.* 4. *recopil.* Cujus legis deciſio in propoſito notabilis eſt, & admodum obſervatione digna, ex rationibus in ea adductis, quæ ſic ſe habet: *Otroſi mandamos que los Scrivanos de los Concejos.*

CAPUT XXI.

De publicis Menſoribus agrorum, navium, & aliarum ſimilium rerum, & Architectis publicis, vulgò *Alarifes.*

SUMMARIUM.

1 *Agrimenſorum officium publicum & ad plura utile & neceſſarium eſt.*
2 *Menſuræ inventio antiquiſſima eſt.*
3 *Numam Pompilium menſuræ inventorem aſſerentes Autores refelluntur.*

4 *Mensuræ ministri speciales quare & quando fuerint designati.*

5 *Mensores agrorum nullam habent jurisdictionem, & sunt diversi à judicibus & Arbitris terminorum & finium, sed eis tantum adsunt quasi testes ad quæstionem dirimendam.*

6 *Agrimensor non eligitur, ut probetur per illum possessio seu dominium agri; sed quando probata jam possessione, ignoratur quantum quisque possideat, tum adhibetur ad declarandos terminos.*

7 *Agrimensor tenetur jurare præsentibus partibus de benè & eleganter officio exercendo & mensurando.*

8 *Agrimensores non debent jurare quod præcisè dicturi sint veritatem, sed secundum judicium suum.*

9 *Agrimensor qui in principio suæ nominationis ad officium, publicè juravit, an & quomodo teneatur jurare dum de consensu partium electus est.*

10 *Mensuram, ut faciat Agrimensor, debent citari partes & eis assignari certus dies; & si citatæ partes non vadent ad locum mensurandum, poterit ipse mensuram facere.*

11 *Mensura agrorum frequenter fit utriusque partis impensa, etiamsi una pars non solum non expetierit Mensorem, sed etiam expresè contradixerit nominari.*

12 *Mensurarum varia genera assignantur.*

13 *Stadium quot passus contineat.*

14 *Pes genus mensuræ quot palmos & digitos habeat.*

15 *Palmus quot contineat digitos, & dodrans palmos.*

16 *Mensura, ut aptius significetur, & renuntiatio facta per Agrimensorem à judice percipi & intelligi possit, quædam advertuntur circa denominationem partium fundi.*

17 *Mensura ordinata ad palmos & cannas seu aliàs, quomodo sit facienda.*

18 *Mensura quæ fit ex dispositionibus legis, vel hominis conventione, an debeat fieri per terram recto tramite, vel per terram secundum vias frequentatas, an per aëra recto tramite.*

19 *Mensura altitudinis qualiter consideretur & facienda sit.*

20 *Ingerum seu fundorum mensura debet fieri secundum formam & modum delineationem & computationem loci ubi prædia sunt sita, etiamsi in alio loco celebrata sit venditio prædiorum ad mensuram* & n. 21.

22 *Venditio quando ad mensuram facta est, intra quod tempus mensuræ judicio quis necessariò uti debeat,* & numero 23.

24 *Mensura quando censeatur adjecta demonstrationis causa, ita ut si excedat eam prædium venditum vel legatum, adhuc debeatur? Et quando videatur venditum ad corpus & non ad mensuram* remissivè.

25 *Mensura facta, si Mensor quid falsi in renuntiatione aßeruerit & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, si aliqua ex partibus se dicat gravatum, debet iterum ager mensurari.*

26 *Computationes factæ aliquos errores continentes debent iterum videri.*

27 *Agrimensoris ad declarationem, licèt judex multum respicere debeat, non tamen tenetur præcisè eam sequi, & secundum eam judicare; quin potius eam potest respuere & revocare.*

28 *Agrimensor qui falsam relationem ex dolo fecerit, tenetur ad interesse erga partem gravatam, quæ quidem poterit contra illum petere.*

29 *Relationem falsam quando dicatur dolosè fieri ab Agrimensore.*

30 *Dolus in falsa relatione Agrimensoris colligitur ex qualitate facti.*

31 *Actio in factum competit ad interesse contra Agrimensorem, qui falsam relationem dolosè fecerit.*

32 *Actio in factum contra Agrimensorem qui dolosè falsò denuntiavit, non datur nisi in subsidium, & Adversario cum quo litigatur non valente solvere.*

33 *Agrimensorem quis nominare debeat.*

34 *Architecti seu Mensores operum, vulgò* Alifes, *quinam sint,* remissivè.

35 *Mensores navium ad quid instituti sint.*

36 *Mensorum vasorum vini officium ad quid utile & necessarium sit.*

47 *Mensores frumentarij etiam jure instituti sunt.*

38 *Mensores omnes tenentur semper uti mensuris publicis, quæ in unaquaque civitate, villa aut oppido debent esse.*

39 *Mensuris falsis & ponderibus utentes, vel eas mutantes, aut quoquomodo defraudantes, quibus pœnis sint obnoxij,* remissivè.

40 *Mensura*

40 *Mensuræ sit imminutæ aut quomodocunque defraudatæ inveniantur, debet eas judex frangere.*

1 AGRIMENSORUM † officium, & publicum, & ad plura ſummè utile, & neceſſarium decidit apertè *lex Regia 8. tit. 7. part. 7.* ibi: *Medidores han meneſter a las vegadas los homes para medir las donaziones que les dan los Reyes ò para partir los montes, è los terminos, è las heredades que han los unos cerca de los otros para conozer cada uno ſu parte ò aun en las compras, è en las vendidas que hacen los unos con los otros, e para ſaver cada uno quanto es lo que compra, ò lo que vende*, de quibus agit totus titulus *ſi menſor falſum modum dixerit.*

Et cum menſura quælibet à natura originem trahere videatur ex Divo Thoma *lib. 2. de regimine Principum cap. 4.* omnia enim diſpoſuit Deus optimus maximus in pondere, & menſura, ut habetur *ſapientiæ cap. 11.* docet Gregorius Lopez *in l. 7. dict. tit. 7. part. 7. in gloſſa, verbo medidas ò varas ò peſſos*, Matienço *in leg. 1. tit. 13. gloſſa 1. num. 4. in fin. lib. 5. recopill.* non
2 miror ita antiquam † menſuæ inventionem, quod ſecundum Joſephum *lib. 1. de antiquitatibus*, Pinedam *in Monarchia lib. 1. cap. 12.* Cain primo Adæ filio tribuatur licèt divus Iſidorus relatus à Gregorio Lopez ubi *proximè* Moyſi hanc inventionem applicet, qui affert illud Levitici *cap. 19* ibi: *nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, & menſura, ſtatera juſta, & æqua ſint pondera, juſtus modius æquuſque ſextarius.* Unde aperto, ut aiunt Marte errarunt Faſius *in tit. de regimine juris, in verſiculo latas* Dionyſ. Halicar. *lib. 2. antiquitatum Romanarum*, Simancas *de Republ. lib. 8. cap. 21.* Guardiola *de nobilit. cap. 3.* Oroſc. *in leg. ex hoc jure, num. 26. ff.*
3 *de juſtitia & jure*, qui Numam † Pompilium menſuræ, & diviſionis terminorum & agrorum primum inventorem affirmant: è Vaſſio tamen iſtius erroris eſt impromptu, & facilis excuſſio ſi intelligas ex Romanis primum non ex aliis: Numa enim Pompilius plurimum ſtudiis, & quieti fuit deditus, & ab ea in Regiam celſitudinem evectus, & renitens adductus, qui per 43. annos regnans ſapientiſſimas, & politicas tam ſacerdotibus, quam virginibus Veſtalibus, & populo tradidit leges, ut refert Pineda ubi ſuprà *lib. 4. cap. 10.*

Sed & poſtea procedentibus temporibus non ſolum menſuræ utilitas nota fuit, & ſemper feliciter continuata, verum ad faciliorem expeditionem, & ejus executionem, quidam ſpeciales † miniſtri fue- 4
runt etiam aſſignati, & ultra alios qui agrorum, & confinium dirimerent quæſtionem, & hujus rei cauſam, vel præſentes facerent agros metiri, vel ad id mitterent Menſores, quod utique non ſolum inſinuat, ſed aperte probat textus *in leg. de modo 7. ff. de fin. regund. verbo de modo etiam agrorum arbitri dantur*, & *in leg. ſi irruptione 8. verbo minorque per menſorem declarari jubet*, & *in §. ad officium ejuſdem legis, ff. illo tit. verbo ad officium judicis, de finibus cognoſcentis pertinet, & menſores mittere, & per eos dirimere ipſum finium regundorum quæſtionem, ut æquum eſt, & ſic ita res exigat oculis etiam ſuis ſubjectis locis*, & *in leg. 3. cap. fin. Regund. verbo & tunc agrimenſor ire præcipiatur ad loca, ut patefacta veritate hujuſmodi litigium terminetur, quod ſi altera pars ne hujuſmodi quæſtio terminetur, ſe ſubtraxerit, nihilominus agrimenſor ipſis locis juſſione Rectoris Provinciæ una cum obſervante parte hoc ipſum faciens pervenit*, Terentius, Heauton. *vicini noſtri hic ambigunt de finibus, me cepere arbitrum*, & Cicero *lib. 1. de offic. verbo nec noſter quidam probandus ſi verum eſt. Fabium Labeonem, ſeu quem alium, nihil enim præter auditum habeo arbitrum.* Nolanus, & Neapolitanus *de finibus à ſenatu datis*, & lib. 1. de legibus, nec Manilia lege *ſinguli ſed ex 12. tres arbitr. fines rogamus*, & in Top. *ſi in urbe de finibus controverſia eſt; quia fines agrorum magis eſſe videntur, quàm urbis finibus regendis, arbitrum adigere non poſſis*, ubi Boët. arbitros finium eſſe ait qui finalia litigia diſcernunt, ut cum eſt orta de finibus contentio, eorum dirimatur arbitrio; Sueton. etiam *in Othon. cap. 4. quidam* (ait) *de parte finium cum vicino litigantur, adhibitus arbitrer totum agrum dirimit*, Unde eleganter Tertulianus *in lib. de pallio*; *an rem finium arbitrum* (dixit) *qui agros diſterminat*, obſervat Petr. Gregor. *lib. 5. ſintagm. jur. p. 1. cap. 5. verbo de modo agrorum arbitri dantur à Iudice, & contendentibus, & menſor adhibetur*, Cujacius *lib 5. obſervationum, cap. 21.* Hieronymus de Monte *in locis ſtatim referendis.*

Itaque, ut vides *ex ſuprà dictis* Menſores agrorum nullam † juriſdictionem habent, 5
& omninò diverſi ſunt à judicibus, & terminorum, ſeu finium arbitris, ſed eis ad dirimendam quæſtionem inſerviunt quaſi

teſtes, & docet Paulus Pariſius *conſ.4. num.*. *vol.4. & conſ.104. num.28. vol.1.* Hieronymus de Monte *de finibus regundor. cap.31. num.4.*

6 Quinimò nec ad Agrimenſoris † electionem eſt deveniendum, ut per illum poſſeſſio, ſeu dominium agri probetur, ſed quando jam poſſeſſio, vel dominium ſtat probatum: & ignoratur quantum quiſque poſſideat, & cum termini declarentur, ut tradit Carolus Ruinus *conſ.124. num.3. vol.5.* ubi allegat textum *in leg.3. Cod. fin. regund. & in dicta leg. ſi irruptione, §. ad officium*, ſequitur Hieronymus de Monte, ut *proximè cap.32. numero 7. in fine.*

7 Jurare autem debet † Agrimenſor partibus præſentibus, de bene, & eleganter exercendo officio, & menſurando, ut per Angelum *in §. quædam actiones num.12.* & Iaſon. *num.77. cum duobus ſequentibus*, qui allegat Bald. & Salicet. *leg. hereditali, §. his illud Cod. de ſecund. nupt.* Felinus eleganter & copioſè *in cap. quia indicante de præſumpt. num.1.* & quod dicent veritatem † non præcisè, ſed ſecundum judi-
8 cium ſuum, nec ſubeant anceps perjurium (ut Felini verbis utar) ubi adducit ad propoſitum textus, *in leg.1. ff. de ventre inſpiciendo, verbo renuntiarunt prægnantem videri*, Ioann. Andreas, & Abb *in cap. fraternitatis poſt gloſſam ſecundam de frigid. & maleſic.* qui aiunt quod periti in arte ſolum jurant de credulitate Bart. *in proœmio*, Bald. *in dicta leg.1.* & Salicetus *in leg. comparationes Cod. de fide inſtrument.* niſi ſuper re certa deponerent, quia tunc debent jurare ita eſſe: Felinus ubi *proximè*, Decius *conſ.489. num.12.* & in ſpecie juramenti præſtandi ab Agrimenſore Bertr. *conſ.65. num.1.*

9 Sed in Agrimenſoribus de partium † conſenſu electis non eſſe neceſſarium hujuſmodi juramentum contendit Felinus, & Bartol. *in leg. Theopont. propè medium, ff. de dote, part. leg.* quem ſequitur Butrius *in cap. veniens in principio col 2. de teſtibus*, præſertim quando in principio nominationis ad officium Agrimenſor publicè juravit; quia tunc in ſingulis relationibus, ſeu renuntiationibus jurare minimè tenetur: Nicolaus de Neapolis *in tit. leg.1. ff. de ventre inſpiciendo*, & Bartol. *in dicto §. his illud, collat.2.* & communiter notatur *in cap. propoſuiſti de probationibus.* Vel verius exiſtimo quod in omni caſu Agrimenſores jurare debent, non tamen in præſentia partis quando ex communi voto, & aſſenſu fuerunt electi, ut tradit Hieronymus de Monte ubi *ſuprà num.2.* ubi reddit rationem latiſſimè de quolibet æſtimatore rei, aut bonorum à judice vel à partibus nominato quod jurare debeat, & quomodo Iuramentum præſtet agit Ioannes Garcia *de expenſis 24. num.18. & 19.* & ego dixi *in tractatu de Paſcuis, & jure paſcendi cap.15. n.24. & ſequente.*

Ad faciendam tamen menſuram † ci- 10
tari debent partes, & eis aſſignari certus dies, & hora, ut *in leg.3. Cod. fin. regund. & leg. generaliter, §. penult. Cod. de jur. jurando*, quod ſi partes citatæ non vadant ad locum menſurandum, poterit Agrimenſor menſuram facere, ex Abbat. *in dict. cap. quia indicante num.6.* & per ſe vel per nuntium, vel per Epiſtolam Iudici renuntiare, & de citatione neceſſariò partibus facienda, ut de jure ſuo docere valeant, vel Agrimenſorem (ſi expedierit & velint) poſſint recuſare, videndus eſt Bartol. *in dicta leg. Theopontus num.11. & in leg. qui bona §. huic ſtipulationi, num.2. ff. de damno infecto*, quem refert, & ſequitur Hieronymus de Monte ubi *ſuprà cap.31. num.1.* Gregor. Lopez *in dict. leg.8. gloſſ.1. verbo Medidores* Eſcobar. *de ratiociniis cap.32. n.31.* Felinus, & alij relati, & infra referendi.

Quæ utique menſura agrorum † fre- 11
quenter fit communibus expenſis utriuſque partis, ut notat Felinus *in dicto cap. quia indicante num.2.* etiam ſi una pars non ſolum non petierit Menſorem, verum expreſsè contradixerit nominari, ſecundum Iulium Frontinum *de ſepulturis in fin. in cap. Theodoſiano pag.171.* ubi tradit quod ſi Menſor ab altero tantum conductus ſit, condemnatio etiam erit facienda ei, qui non conducit in partem ſuam mercedes, Salicet. *in leg. ſi quis Cod. fin. regund.* Ioannes Faber *in dict. § quædam, verſic. item veniunt damna, & ſumptus*, Caſſaneus *in conſuet. Burgenſ. titulo des juſtices, in verbo Par leurs ſermens, num.3.* Boërius qui ita deciſum affirmat *deciſ.51. num. fin.* Hieronymus de Monte ubi *ſuprà cap.26. num.11.* Eſcobar. *de ratiociniis, cap.47. num.8. & 7.* qui hoc ſpeciale in ſalario ſeu mercede Agrimenſoris dicit, nam alias regulariter qui aliter fieri efflagitat & petit, ſuis expenſis perſolvere debet, *leg. quoniam liberi, Cod. de teſtibus* Bartol. *in leg.3. §. defendi in fine, ff. ex quibus cauſ. major. & in leg. ſtipulaverit, ff. ad leg. Iul. de adulter.*

Et menſura quæ finitur, ut ſit plurimum † inter ſe æqualium intervallorum 12
longitudo

longitudo, finita dividitur, ut per uncias, per pedem, decempeda, & per decempeda actus, & per actum paſſus, & per paſſum ſtadium, & per ſtadium milliarium: & decempeda dicitur menſura qua menſuratur terra, & definitur à numero pedum, paſſus vero erit quinque pedum, id eſt duorum greſſuum, & greſſus erit unius cubiti, & unius pedis actus dicitur ſpatium centum viginti pedum Et tres reperiuntur actus, minimus, quadratus, & quadratus duplicatus, minimus autem quatuor habet pedes latitudinis, & pedes centum viginti longitudinis, quadratus undique centum, & viginti pedibus præfinitur: Quadratus vero duplicatus erit longitudinis pedum ducentorum, & facit unum & denotat ſpatium terræ quod uno die rearari poterit ab uno pare boum.

13 Stadium † enim erit octava pars unius milliarij, & ſic continet in ſe centum & viginti quinque paſſus, & minima harum menſurarum pars eſt digitus, ſi quid enim infra digitum metiamur, partibus reſpondemus, & dimidiam, aut tertiam partem digiti in pede porrecto, ſemipedes duo, in pede conſtricto ſemipedes quatuor, in pede quadrato ſemipedes octo.

14 Et pes eſt genus † menſuræ & habet palmas quatuor, uncias duodecim, & digitos ſexdecim, licet Gloſſa *in cap. ſicut antiquitus, in verſiculo Paſſus* 17. *quæſt.* 1. & Albericus *in leg. quinque pedum Cod. fin. regundor*, dicat quindecim digitos facere unum pedem, & quinque pedes facere
15 unum paſſum. Palmus autem † habet digitos quatuor, uncias tres. Dodrans dicitur quaſi dempto quadrante, & habet palmos tres, uncias novem, & digitos duodecim: ita Iulius Frontinus *de controverſiis limitum in Cod. Theodoſiano*, qui admonent quod hæc menſura tanquam fidelis & punctualis ab omnibus cuſtodiatur, quem refert, & ſequitur Hieronymus de Monte ubi *ſuprà dicto cap.* 26. *à num.* 1. *uſque ad num.* 5.

Quibus adde quod de Iure noſtro Regio circa computationem paſſus, & pedis, ſeu menſuram, nullum poteſt jam eſſe dubium, cum ex lege Regia 4. *tit.* 13. *part.* 1. id apertè ſit ſancitum ibi: *que con la paſſada aya cinco pies de home meſurados, e en el pie quinze dedos de trabieſſo*, quod etiam obſervavit Bartolus *in authentico de novi operis, nuntiat. num.* 3. Columella *de re ruſtica, lib.* 1. *cap.* 5. Parlador. *lib.* 2. *rerum quotid. cap.* 19. *num.* 6. *&* *num.* 7. aperit quod quilibet digitus quatuor hordeacea grana contineat Moja, *in ſua arithmetica lib.* 8. *cap.* 24. Eſcobar. *de ratiociniis comput.* 12. *n.* 9. *&* 10.

Ut autem menſura aptius † ſignificetur, & renuntiatio facta ab Agrimenſore à judice percipi, & intelligi valeat, & quia frequenter in contractibus, & aliis diſpoſitionibus ſcribi, & prænotari ſolet, in capite & in fine fundi, metiendium eſſe tot jugera, vel ſtadia, animadvertendum eſt cum Bartol. *in tract. de inſula in verſicul. quod frequenter accidit, num.* 3. *&* 7. quod pars ſuperior quæ eſt in loco eminenti, ſive montuoſo appellatur caput, & pars inferior ſive depreſſa appellatur pes; & ſic dicimus in capite, in pede; in principio, & in fine, *argum. leg.* 1. §. *fin. ff. de aqua pluvia arcend.* & in ſi aliqua re neuter iſtorum concurreret, tunc caput diceretur locus per quem ingreditur & ſi ingreſſus eſſet per omnes partes, tunc diceretur caput quod eſt meridiem verſus, & pes quod eſt verſus ſeptentrionem, & punctum ſive linea indiviſibilis quæ eſt in capite, poteſt dici caput, & eodem modo pes, ut *in dicta leg.* 1. §. *caput.* Et medium dicitur quod eſt inter utramque extremitatem, cæteræ vero extremitates latera dicuntur, & quia de eis ſæpè fit mentio in inſtrumentis, ideo referam ea quæ verbo congerit Bartol. *in verſic. quod ſi ex uno*, ubi ait latera ſex modis dici: ſcilicet ſurſum, deorſum, ante, retrorſum, dextrum, & ſiniſtrum, & quid importent dicta vocabula, latè verbo per eum deſcribitur, & idem tenet Pariſius de Puteo *in cap. ad diſcernendum de fin. feudorum*, ſubdens quod caput accipitur pro angulis, & oppoſitis, & inſpicienda erit longitudo, & ſi non appareat, quia terra & ædificium undique eſſet æquale, tunc ille angulus erit caput ad quem habebitur regreſſus, & ſic caput erit à parte nobiliori. Pars verò oppoſita erit finis, *& in leg. ſi in aliquam, ff. de officio Proconſulis*, quæ ſi non appareat, dicas angulos ad meridiem, & ſeptentrionem reſpicientes, eſſe latera, §. *hæc conſiderantes, juncta gloſſa in verbo utroque latere, in authentico, ut omnes, obediant judicibus pro bene.* Vel terra tunc erit ſine capitibus, latera tantum habens. Rurſus Paris de Puteo *in cap. demonſtratio, eodem tit.* vult quod ſi quis tibi vendat decem minas talis fundi à parte anteriori, quod illa intelligatur anterior pars, per quam dominus ingrediebatur, *leg. prædiis* §. *fin. ff. de legat.* 3. *& in leg. ſi vicinus*, §. *antepenultimo, ff. de uſu-*
16

fructu, ubi communiter agitur, quæ pars dicatur anterior, & quæ posterior, ita prænotavit Hieronymus de Monte *ubi suprà cap.27. per totum.*

17 Et quod mensura ordinata † ad palmos, & cannas, seu alias qualiter sit facienda tradit Federicus de Senis *cons.*201. *ad princip.um num.*5. *versic. ad nonum:* ubi quod attenditur observantia in præteritum loci, si non apparet observantia locorum vicinorum, si varietas esset, servatur quod est æquius, vel quod servatur in loco factæ dispositionis, si minus standum esse peritis; & si discordant majori parti, si non reperitur major pars, recurritur ad statutum.

18 Et an mensura quæ fit ex † dispositione legis, vel hominis conventione, debeat fieri per terram recto tramite, vel per terram secundum vias frequentatas an per aëra recto tramite, disputat Alexand. *cons.*22. *consideratis*, *vol.*4. ubi ait quod ex diversitate materiæ, & intentionis fit diversis modis. Et primo fit per terram, & vias frequentatas, si agatur de diætis datis ad comparendum, quia is qui debet comparere, non tenetur ire per terram recto tramite extra vias frequentatas per notata *in leg. eos*, §. *fin. ff. ad leg.* Corn. *de falsi & verbo*, quod si via esset longa propter stagnum aquarũ, illa attenditur. Secundo potest fieri mensura per terram recto tramite, & non per vias consuetas, quando ageretur de distantia per terram de loco ad locum, & tunc fit mensuratio per directionem, sed tamen valles, & montes reddentes longiorem mensuram descendendo, & ascendendo computantur. Tertiò fit mensura etiam tortuosa per terram ex mente statuentium, veluti si statutum prohibet ædificari posse molendinum vicinum alteri molendino per centum perticas, sed secundùm cursum aquæ tortuosum ultra centum perticas, attenditur mensura isto casu per mensuram tortuosam secundùm discursum aquæ; quia moti censentur isti ea ratione ne aqua regurgitet, & impediat primum molendinum; in quo casu specialiter loquitur de vicino quod per tot milliaria non possit esse officialis; quia tunc attenditur distantia per aërem recto tramite, ut ait Bartol. qui ita dicit determinatum per quandam extravagantem Clementis Papæ in qua statuit quod monasteria mendicantia ædificari non possint nisi cum distantia tot stadiorum, vel cannarum, *in leg.*1. *ff. si quis caut. & in leg. itinere, ff. de verb. signific.* & utrob. cogniter DD. *& in cap. cum nonnulli de rescriptis*, Alciat. *in leg.*3. *glossa* 2. *ff. de verb. signific.* Alexand. *consil.*22. *n.*1. qui prædicta omnia limitat, ut communis usus loquendi, vel consuetudo sit in contrarium; quia tunc statutum vel contrahentes semper visi fuerunt, non habuisse respectum ad mensuram per aërem, sed ad vulgarem, & communem usum loquendi, ita Paulus de Castro *in dicta leg.*1. *ff. si quis caut.* ubi dicit ita habuisse de facto in Florentia, & allegat *legem cum de lanionis*, §. *asinam*, *ff. de fund. instruct. leg. liberorum*, §. *quo tamen casu cum ibi notatis*, *ff. de leg.*3. Cardinalis Tuscus *lit. M. conclusione* 203.

Et de mensura † altitudinis qualiter consideretur & fiat, videndus est Baldus *cons.*115. *Domus constituitur num.*2. *& versic. Videamus modo lib.*3. Cardinal. Tuscus *litt. A. concl.*318. 19

Hæc autem mensura prædictorum † jugerum, seu fundorum fieri debet secundum formam, & modum, delineationem, & computationem illius loci ubi prædia sunt, etiamsi in alio loco fuerit celebrata venditio prædiorum ad mensuram vel aliam dispositionem ex qua prædia veniant metienda, ut tradit Albericus de Rosa *in leg. arbitrio*, §. *de eo in fine*, *ff. de dolo ubi potest*, Guidon. de Sueza quærit ibi quid si Parmensis vendit Rhegio fundum existentem in territorio, Parmensi, contractus tamen fuit celebratus Rhegij, secundùm quam mensuram mensurari debeat, & primo arguit secundùm mensuram Regij ubi contractus fuit celebratus, & allegat textum, *in leg. si fundus*, *ff. de evictionibus*, *& in leg. Imperatores*, *ff. de contrahend. emptione*, tamen postea concludit contrarium, dicens, quod mensura Parmensis attendi debet ubi fundus situs est, & allegat textum *in leg. si prædium*, *Cod. de prædiis minorum*, Ioann. Raynut. *in tract. de mensura q.*5. *in fine*, Hostiens. *in fine de emptione*, *& venditione*, §. *quibus in fine*, Fabian. *in eodem tract. q.*5. *princ. versicul. & idem argum. leg. ratio*, §. *fin. ff. de actionibus empti*, *& in leg. contraxisse*, *ff. de actionibus*, *& obligat.* Petrus de Monte *in suo repertorio verbo mensuram*, Riminald. *cons.*366. *n.*16. Alciat. *in leg. vinum num.*37. *ff. si certum petatur & cons.*697. *in principio pract.* Papinienſis *in forma actionis realis in glossa verbo cui coheret*, & ita decisum fuisse per Senatum Taurini affirmat Osascus, *decis. Pedemont.*114. 20

Quod si contrariam † opinionem defendere 21

fendere volueris pro ea tibi lex fortiſſima fundamenta ſubminiſtrat, Rolandus à Valle *conſ.* 100. *vol.*3. ubi (ne ego in his quæ ab aliis, & ordinata, & eruditè ſcripta moram faciam) videre poteris Angel. *in authent. de collat. in fin. principij in verſ. loco*, ubi inquit illum textum eſſe notandum pro venditoribus frumenti ad menſuram; quod ſemper intelligi debeat de menſura urgenti in loco contractus, Socinus 247. *col.*4. *verſic. non obſtat quod tertia practica*, Papienſis *in forma libelli venditionis in verbo perticarum*, ubi ait, quod ſi vendita eſt res immobilis ad menſuram, vel mobilis ad pondus, & naſcatur contentio inter emptorem, & venditorem ad quam menſuram, ſive ad quod pondus menſurari vel ponderari debeat res vendita, quod ſervari, & attendi debet illa quæ conſuevit obſervari in loco contractus, Afflictis *deciſ.*363. *n.*5. Grammaticus *in conſtitutione*, incipiente *ad legitima pondera*, *n.*9. Brunus *de augmento monetæ concl. ultim. verſ. & ſi ſit*, Decius *in leg. ſemper in ſtipulationibus*, *ff. de reg. jur.* Purpuratus *in leg. vinum n.*93. *ff. ſi certum petatur*, Pariſius *conſ.*64. *num.*71. Cagnolus in receptiſſimam ſententiam dicit *in dicta leg. ſemper in ſtipulat.* Suarez *in ſuo theſauro receptarum ſententiarum, litt. V. n.*17. & in puncto juris veriorem dicit Oſaſcus (licet Senatus contra cenſuit) *dicta deciſ.*114. *in fine.* & vide Ioannem Ebiavolanum *in Curia Philipica part.*1. *cap.*9. *de peſſos, y medidas n.*8.

22 Sed quando venditio † ad Menſuram facta eſt, ſolet frequenter diſputari intra quod tempus menſuræ judicio quis neceſſariò uti debeat, & ſanè in hac quæſtione diverſæ fuerunt DD. ſententiæ, nam Socinus Senior *conſil. ult. lib.*3. intra ſexaginta dies menſuram petendam arbitratus fuit, per textum *in leg. quod ſi nolit. § ſi quid ita*, *ff. de ædilitio edicto.* Alij exiſtimant intra annum, per textum *in leg. qui ſe gravatos*, *Cod. de cenſibus & cenſitis lib.*1. Alij diſtingunt utrum dictum ſit in inſtrumento quod fiat menſura, nullo terminato tempore, & tunc infrà 60. dies fieri debet, aut non eſt dictum expreſsè quod fiat menſura, & tunc debet fieri intra 30. annos, ut ſolvit Decius *conſ.*569. *num.*10. Alij verò in contrariam gerunt penitus ſententiam, diſtinguendo quod ſi dictum ſit debere fieri menſurationem, tunc non præſcribatur tali menſuratione, niſi poſt triginta annos. Si verò non ſit dictum quod fiat menſura, tunc elapſis ſexaginta diebus non poſſit emptor, vel venditor compellere partem ad menſuram, in qua opinione fuit Auguſt. Beroyus, *quæſtionum familiarium quæſt.*5. ubi latè, hunc articulum examinat, & vide Petrum Surdum *deciſ.* 64. *num.*32.

Pro illius tamen perfecta, & vera † reſolutione ſufficit tibi referre quæ tradidit Anton. Theſaurus *deciſ.*285. *num.*2. his verbis: *Cum hæc quæſtio tractaretur in Excellentiſſimo Senatu in quadam cauſa Noni, referente illuſtr. & doctiſſimo D. Senatore Gobeano, fuit dictum eſſe diſtinguendum, quod aut venditio fuit facta ad corpus, & tunc nulli dubium non eſſe, faciendam aliquam menſuram, aut fuit vendita ad menſuram; quod quomodo intelligatur, latiſſimè per multorum caſuum enumerationem explicat Didac.* pract. quæſt. cap.3. *ad quam me refero*, *cui addo Burſat.* conſ.441. num.1. lib 3. *Socin. Iun.* conſ.42. num.9. lib.2. & conſil.43. eo libro, *& tunc menſura fieri debet intra ſexaginta dies, niſi altera pars fuerit in mora, ut conſiderat* I. C. in dicto §. ſi quid ita, *aut dictum eſt ulterius quod prædium debeat menſurari, & tunc talis menſura fieri debet intra annum, niſi ex eo caſu aliqua partium fuerit in mora, nam in odium moroſi non currit tempus; aut verò additum eſt, ut talis menſura fiat ad quamcumque partis requiſitionem, & quandocumque, & tunc requiratur ad præſcriptionem menſuræ* 30. *anni, per ea quæ dicit Bart.* dicta quæſt.5. *& hæc diſtinctio videtur eſſe de mente Doctorum*, in cap. per tuas de donat. & in leg. ſi quis arbitratur de verbor. oblig. *ni res illa deveniat ad tertium bonæ fidei poſſeſſorem, qui per decem, vel viginti annos cum titulo poſſederit; quia tunc poſſet venditor interpellare illum ad menſuram, cum ſit præſcriptum rei ipſi, & conſequenter illa acceſſorio menſuræ, nec ipſe emptor poſſet interpellare venditorem ad menſurationem, tunc per illius negligentiam cum veriſimiliter ille magis ſcire deberet menſuram rei venditæ, tunc etiam, ut ſervetur æqualitas, ne plus uni parti licet, quam alteri per regulam quod quiſque juris in alium ſtatuerit*, leg. non dent, ff. de reg. jur.

Sed quæri poteſt quid dicendum in caſu quando conventum fuiſſet inter partes quod venditor teneatur intra tres menſes menſurari facere, an tunc elapſis tribus menſibus poſſint partes petere, ut fiat menſura, & cum hæc obligatio reſpiciat ſolum venditorem, & favore emptoris duntaxat videatur pactum appoſitum, lapſis tribus menſibus, non poſſit venditor petere, ut menſuretur. De emptore vero an hoc poſſit petere, majus eſt dubium, & cum hoc diſputaretur in Senatu in cauſa Ripa-

rolis

rolis 24. Februarij 1589. *referente Illuſtr. D. Senatore Oſaſco, aliqui ex dominis dicebant quod poterat præſcribi huic menſuræ, & diviſioni per ſpatium triginta annorum, ut per Decium* conſ. 347. *& per Nat.* dict. conſ. 569. *nec obſtat quod allegabatur actorem fuiſſe minorem, & contra eum non cucurriſſe præſcriptionem*, leg. omnes & leg. ſicut Cod. de præſcriptione 30. annorum leg. fin. Cod. ex quibus cauſ. in integr. reſtit. non ſit, *nam tamen in caſu noſtro res agebatur cum infante contra quem non currit præſcriptio juxta* gloſſ. ult. in dicta leg. final. *Unde erant deducendi, 14. anni pupillaris ætatis, juxta* dict. leg. ſicut eſt, *ita in favorem minoris ob pupillarem ætatem fuit judicatum, vide ad materiam D.* ſol in decret. antiq. tit. de cenſibus gloſſa unica 1. parte per totam.

Et pro venditione facta ad Menſuram, videndus eſt Covarr. *dict. cap. 3. pract.* & 24 quando menſura † adjecta cenſeatur demonſtrationis cauſa, ita ut ſi excedat eam prædium venditum, vel legatum adhuc debeatur, & quando videatur venditum ad corpus, & non ad Menſuram, vide Afflictis *deciſ. 68. num. 3.* Bertrand. *verſ. 30. vol. 5.* Curt. junior. *conſ. 131.* Gozandin. *conſ. 98. num. 2.* Nevican. *conſ. 38. num. 3.* Nata *conſ. 369. num. 7.* Capicium *dec. 14. num. 2.* Pinel. *in leg. 2. Cod. de reſcind part. 3. cap. 2. num. 3. & ſeqq.* Petr. Surd. *deciſ. 257. per totam*, ubi quando rei venditæ ad corpus pro unico pretio, ſi reperiatur minoris quantitatis quam fuerit enuntiatum, minuendum eſt emptori pretium. Et quod ſi unius prædiis ex duobus venditis, reperiatur quantitas deficere, & alterius excedere, fieri debeat compenſatio, nec eſt opus ſupplemento. Et quod demonſtratio falſæ menſuræ non vitiat legatum, nec minuit rem venditam: vide textum, *in leg. ſi ſervus legatus, §. quinque, ff. de leg. 1. & leg. his verbis §. 1. ff. de leg. 3. leg. falſa demonſtratio, ff. de condition. & demonſtr. leg. 1. Cod. de falſa cauſ. edicta leg. notat.* Augenn. Urbicus *in Iulium Frontinum de controverſiis limitat. in Cod. Theodoſiano, pag. 177.* D. Ioann. del Caſtillo, & plura in propoſito inſpicere poteris, quæ libenter omitto, non enim merè genuina, & propria noſtri capitis cernunt, & ſat eſt loca tetigiſſe.

Verùm ſi facta menſura in renuntia- 25 tione † Menſor quid falſum aſſeruerit, & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, ſi aliqua ex partibus ſe dicat gravatam, debet iterum ager menſurari, ut per Bald. *in dicta leg. 1. ff. ſi menſor falſ. mod. dixer.* Jaſon. *in dicta §. quædam n. 82. Inſtituta de action.* Nata *conſ. 489.* Hieronymus de Monte *dicto cap. 26. num. 10.* Ut cogniter dicitur de computationibus † fa- 26 ctis; quod ſi aliquos errores contineant, iterum revideri debent, latè Eſcobar. *de ratiociniis, cap. 41. per tot.* & ſi Menſor retulerit poſſeſſionem tot jugerum, ei incumbit onus probandi ſe rectè æſtimaſſe, ut docet Bartol. *in leg. 1. Cod. de diſcurſorib. lib. 10.* Hieronymus de Monte, *ubi proxim. num. 12.*

Et ideo judex licèt debeat multum reſpicere † ad declarationem Agrimenſoris, 27 ex ſuprà notatis, & advertit Bobad. *lib. 5. polit. cap. 10. num. 33.* non tamen tenetur præcisè eam ſequi, & ſecundum eam judicare, quin potius eam poteſt reſpuere, corrigere, & revocare, Bald. *in dict. cap. quia judicante, num. 1. de præſumptione*, Hieronymus de Monte *ubi ſuprà cap. 202. n. 1. cum ſeqq.* ubi in dubio debet judicare pro ea parte pro qua ſunt vehementes præſumptiones, Laurent. Calean. *conſ. 40. quia iſta quæſt. n. 14.*

Contra Agrimenſorem vero qui falſam † relationem ex dolo fecerit, poterit pars 28 gravata petere intereſſe, quod tamen intellige ſi dolosè verſatus ſit, *dicta leg. 1. juncto §. 1. & leg. 31. ff. ſi menſ. falſ. modo dix. gloſſa in dicto cap. quia judicante in verbo Agrimenſoris*, & non tenetur de culpa vel negligentia, de lata tamen tenetur (quæ æquiparatur dolo, ad notata *in leg. quod Nerva, ff. depoſiti*) Oſaſcus *dec. Pedem. 109. ſub n. 5.* & plures refert Farin. *q. 77. n. 701.* notat Abbas *in dict. cap. quia judicante n. 10.* quemadmodum idem dicimus de aliis, qui ad ſedandam aliquam diſcordiam inter partes, velut relationem, & calculum faciant Bart. *in leg. fin. ff. ſi mens falſ. mod. & in leg. fin. de variis, & extraord. cogn.* Speculat. *tit. de Parocho, num. 5.* Felinus *in dict. cap. quia judicante*, Hieronymus de Monte ubi *ſuprà cap. 33.*

Et dolosè fieri dicitur † quando malo 29 animo & pravi cogitatione, & induſtria aliquid fit, Paulus Caſtrenſis *in leg. quamvis, ff. de condition. & demonſtr.* quando autem bona fide dicitur per errorem, & potius præſumitur error, quam dolus, *leg. quod adhibitis, Cod. de his qui in teſtamento*, ſibi adſcribant, ibi: *Te credo magis errore quam malitia incidiſſe*, Jaſo *in leg. ſi per errorem num. 10. ff. de juriſdict. omn. judic.* Rolandus *conſ. 11. num. 45. lib. 3.* Menoch. *lib. 5. præſumpt. 3. num. 81.* & dolus cum

non

non præſumatur, ut *in leg. meriti, ff. pro ſocio, debet probari, leg. et qui, leg. quoties §. qui dolo. ff. de probationibus:* Et ex quibus colligatur, & probetur fruſtraneum eſt nunc inquirere, & plura coacervare, cum ita plenè, & copiosè videre poteris per Maſcard. *concl.* 531. *&* 532. Farinac. *de pœnis temperand. quæſt.* 89. *inſpectatione* 4. *per tot.* Cardinalis Fuſcus *littera D. concluſ.*

30 In propoſito autem colligetur dolus † ex qualitate facti, veluti ſi menſura qua utitur Menſor extiterit diminuta aut defraudata aut aliquid commodi per ſordes acceperit apertè, in cujus favorem renuntiavit, vel quid ſimile probatum fuerit; quod judicij arbitrio relinquitur; Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 58. *n.* 20. Farinac. ubi *proximè inſpect.* 2. *num.* 20. & ita intelligas velim. Ioannem de Platea *in leg.* 1. *Cod. de metal. lib.* 11. Aviles *cap.* 8. *Prætor, gloſſa dineros, n.* 11.

Ad illud autem intereſſe in Agrimen-
31 ſorem competit actio † in factum, ut notant omnes *in dicto §. quidam,* & eſt textus expreſſus *in leg.* 1. *ff. ſi menſ. falſ. mod. dix.* & ita advertunt DD. *ſuprà* relati, ſed ſingulariter ultra omnes Ioannes Criſpus de Montibus *in tractatu terminorum actionum,* qui poſt tractatum *de actionibus* Iaſonis conſecutivè invenitur, *num.* 106. *fol. mihi* 144. cujus verba quemadmodum conducunt, & plura notabilia obiter continent, ad literam referre libuit: *In factum adverſus Menſorem qui falſum modum dixerit (inquit Ioannes Criſpus) hæc actio habet locum adverſus Menſorem agrorum vel aliarum rerum, frumenti vel cujuſcunque rei, ut in menſurando ædificia, vel itinera, aream, tigna vel lapides, & in computatione rationum & ſimilium; quia ſi ejus dolo id factum eſt, ut alter puta emptor vel venditor plus vel minus ſolverit, & ſic ei, cujus intereſt fälſ. mod. renuntiatum eſt, datur hæc actio in factum ad intereſſe,* vide in leg. 1. & per tot. ff. ſi menſor falſ. mod. dixero, & *circa quæ habeat locum vide* in leg. ſi menſor §. fin. cum duobus ſeqq eo tit. de dolo, & lata culpa: *etiam quia recipit mercedem, ut* in dicta leg. 1. §. hæc actio, & §. ſed & ſi mercedem, *& tunc menti; quia ex receptione mercedis quilibet prima facie diceret quod dare deberet actio locati quod reprobatur,* in dicta leg. 1. in princ. verſic. ſed magis operam & ſeqq. *quod ſecundum Bartol.* ibi: *facit ad advocatum, & clientulum medium & infimum Doctorem, & Scolarem quod inter eos non dicatur locatio, ſed potius præberi opera beneficij cauſa,* Codice *ut ibi, &c. Statera utendum quod ita demum datur in menſorem ipſi venditori, vel emptori hæc actio quando plus dederunt, alter alteri ſolvendo non ſit, cum illud quod plus datum eſt condici poſſit, vide textum* in leg. ſi duobus, §. competit. eo tit. dic, ut habetur, ibi &c. *Secundò quod ſit præterea eſt textus* in dicta leg. 1. in princip. *Tertio quod ſit in perſona patet, ut in alijs. Quarto quod res perſecutoria patet cum detur ad intereſſe, ut* dict. leg. ſi duobus §. competit. *Quinto quod ſit in ſimplum patet cum detur ad ſolum intereſſe,* dict. §. competit, & leg. ſi menſor §. ſi cum falſas eodem tit. *Sexto quod ſit ſtricti juris patet,* in dict. §. actionum. *Septimo quod ſit perpetua eſt textus,* in leg. hæc actio, ff. ſi mens falſ. modo dix. *Octavo quod detur hæredibus eſt textus* in dicta leg. ſi duobus §. hanc actionem eodem tit. *In hæredes vero non datur, ut* eodem §. verſic. ſed in hæredem. *Nono quod non infamet. Decimo quod decreta. Undecimo quod ſingularis. Duodecimo quod ſimplex. Ultimo quod non contraria &c.* Doctor Solan *conſtitutionibus antiquæ Sabaudiæ gloſſa* 1. *ſuper tertiam partem decreti tit. de cenſibus ſolut. fol.* 52. D. Pichard. *in §. ſi ita diſcretis n.* 36. *cum* 3. *ſeqq. Inſtit. de action.*

Hæc autem actio † non datur contra 32
Agrimenſorem niſi adverſario cum quo litigatur non valente ſolvere, & in ſubſidium Felinus *in dict. cap. quia judicante, n.* 2. *&* 3. Jaſon. *in dict. §. quædam num.* 81. poſt Angel. ibi: *n.* 14. & facit text. *in leg. ſi duobus, §.* 1. *& ſeqq.* ubi gloſſa & Bart. Hieronymus de Monte *part.* 2. *cap.* 33. *n.* 4. ubi cum Felin. ait hanc actionem hæreditatis gravatæ non tamen contra Agrimenſoris hæredem dari, quæ omnia pro Agrimenſoris officio attende, ea enim quæ hic in propoſito ſcripta manent, & ſuo ordine congeſta ex Doctoribus ſigillatim tot in locis expreſſa deſumere non parum laboris erit.

Sed & Agrimenſorem ſolet judex † 33
ex officio nominare, ut *in dicta leg. ſi irreptione, §. ad officium* cum aliis juris, *ſuprà num.* adductis, vel partes unaquæque ſuum, & ſi menſores qui à partibus nominati ſint, diſcordes fuerint in relatione, & menſura, nominabitur à Iudice tertius non abjectis aliis menſoribus circa ea quæ videnda ſunt quæ dixi *in tract. de paſcuis ep.* 15. *ex num.* 27.

Sunt præterea & ultra Agrimenſores, de quibus ſuprà egimus & alij plures † 34
menſores, ut operum quorum Plinius *in*

*leg.*10. *epiſtolarum ad Trajanum*, meminit, & ad iſtam menſuram frequenter ſolent nominari Architecti quos vocamus *Alarifes* de quibus locuti fuerunt juris conſulti, *in leg.fin. ff. de jure immunitatis cum gloſſa Imperator.in Authent.de non alienand.§. qui autem*, Textor *in ſua officina, verbo Architect.* Caſſaneus *in Catalogo gloria mundi* 11.*p. conſ.*42. Bobad.*lib.*5.*pol.cap.*10.*n.*33.*lit.D.*

35 Et Menſores navium vulgò *Anquecadores*, qui earum capacitatem metiuntur, ut cognoſcatur, *que tantas toneladas hace*, quod ad plures effectus valdè neceſſarium eſt.

36 Et vaſium vini ſeu piparum † Menſores qui etiam in quolibet oppido multum proficiunt, ut cognita vini quantitate non fiat fraus, *a la Alcavala*, *ni la ſiſa*, & de variis menſuris cujuſque rei liquidæ & nominibus menſurarum aliqua tradit Textor ubi *ſuprà in cap.menſuræ quædam, fol.mihi* 142. & quomodo hæc menſura vini in vaſibus incluſi fiat: vide Moyam *in arithmetica.*

37 Et frumentarij † Menſores de quibus *in leg.his oneribus*, *§. corpus menſorum, ff. de vacat.mun. ubi gloſſa verbo corpus, & in leg. menſores frumentarios, ff.de excuſat.tutor.leg. ult. ff. de jur. immunit. & in leg.*1. *Cod. de conditis in publicis horreis lib.*10. quorum Romæ certum fuiſſe corpus tradunt Briſonius, & Pratrius *de verbis juris lib.*11.*verbo menſores ex dicta leg.his oneribus.*

Erant etiam & antiquitus Menſores ſoli, ſeu jugerum terræ in quibus armari territoria ſolebant de quibus, *in tit. Cod. de menſoribus lib.*12. *& in tit.Cod.de metatis eodem libro*, Vegetius *lib.*2. *de re militari, cap.* 7. Leo Imperator de bellico apparatu, *cap.* 3. explicat Lucerna juris *dicto tit. Cod. de menſor. lib.*12.

Iſti autem Menſores uti ſemper debent
38 † menſuris publicis quæ in unaquaque civitate villa, aut oppido debent eſſe, ut *in leg. modius Cod. de ſuſceptoribus, & arcar. lib.*11. *authent. de collat. §.eos*, ibi: *eos autem & has menſuras, & pondera in ſanctiſſima uniuſcujuſque civitatis Eccleſia, ſervare, vel ſecundum ea, & gravamen Collatorum, & fiſcalium illatio, & militares & aliæ expenſæ fiant*, Ioann. de Platea *in dict. leg. modius*, & de jure Regio ita expreſsè cautum extat, *in leg.*1. *& leg.*2. *tit.*13.*lib.*5.*novæ Recopil.* ubi latiſſimè, & ſpecialiter ſtatuitur in qualibet re quæ menſura debeat obſervari Bobad. *dicto cap.*10.*n.*33. Ebia-volanus ubi *ſuprà lib.*1. *cap.*9. *verbo Peſas y medidas* Matienzo *in dicta leg.*1. *per omnes gloſſas*, ubi de ſpeciebus menſurarum & ſuis ſingulis nominibus, & Ioann. Regnand. fecit tractatum ſpecialem de menſuris.

Et de pœnis utentibus falſis † ponde- 39
ribus, & menſuris vel eas immutantibus, aut quoquomodo defraudantibus agunt plures, ut videre licèt per Petrum Gregor. *ſyntagm. jur.*3. *part. lib.*26. *cap.*1. *ex num.*8. Menoch.*lib.*2.*de arbitrar.caſu* 317. Aceved. *in dicta leg.*2. *dicto tit.*13. *lib.*5. *recopil.* & infinitos refert Farinac. *in tract. de falſitate q.*150. *part.*3. *num.*76. ubi ad ſaturitatem videre poteris, & ibi de intereſſe cauſato ex defraudatione menſuræ quomodo, & qua actione poſſit peti à parte.

Sed & illud adverte ſi menſuræ inveniantur diminutæ aut quoquomodo defraudatæ eas frangere † debet judex, ut 40
pluribus adductis ita advertit Bobadil. *lib.* 3. *pol. cap.*4. *num.*103. & nos fortè alibi diximus nempè *in cap.de los fieles.*

Tandem nonnulla quæ circa officium Menſorum maximè conducunt invenies *in cap.* de proxeneticis vulgò *Corredores* ſaltim dum agitur ibi de dolo ipſorum, & de falſis & mendoſis affirmantibus, ut poteris ante inſpicere.

CAPUT XXII.

De officio Executoris publicæ juſtitiæ, Carnificis ſeu Manuvolti in Hiſpania vulgò *Verdugo* nuncupati, & Præconis publici.

SUMMARIUM.

1 *Executoris publici juſtitiæ officium quare Reipublicæ ſit neceſſarium.*

2 *Executoris publici juſtitiæ officium apud Hebræos tempore Moyſi ſine diſtinctione ab omnibus indifferēter exercebatur, nec pudori nec dedecori adſcribebatur.*

3 *Alguaceli ſolebant antiquitus officium Carnificis in Hiſpaniæ Regnis exercere.*

4 *Lictores, quorum munus ad officium Alguacelonem accedebat, executionis publicæ & damnationis cujuſlibet corporis afflictivæ apud Romanos vindices erant.*

5 *Executioni publicæ Iuſtitiæ circa corporis afflictiones & cruciatus deputanda eſt perſona in qualibet magna & populoſa villa*

villa aut, civitate; quæ quidem persona publico inserviat stipendio.

6 *Executionis publicæ Iustitiæ officio cum nulla fuerit persona addicta, an possit quis compelli ad tale ministerium exercendum?* & n. 7.

8 *Servus cujuslibet privati, non autem servus alicujus Ecclesiæ vel libertus potest adigi ad munus Carnificis exercendum.*

9 *Servi ad officium Carnificis addicti pretium debet ejus domino persolvi.*

10 *Asinus seu animal cum curru cujuslibet potest capi, ut malefactor ducatur ad supplicium; in quo casu satisfaciendum est domino animalis seu plaustri, de damno quod inde ipsi provenit,* & n. 11. & 12.

13 *Executoris justitiæ creatio facienda erit ex uno carceratorum & convictorum de crimine capitis, quando non invenitur persona abjecta quæ ad tale munus exercendum possit adigi.*

14 *Reum capitis Iudex ad tempus vel perpetuò poterit addicere ad officium carnificis obeundum.*

15 *Carnifex omni casu damnatorum vestes, zonam, vel annulos usque ad aureos quinque valentes poterit lucrari; qui mos antiquissimus est, & servatus fuit in Iesu Christi passione*, & numero 16.

17 *Carnifici salarium assignari debet ex bonis publicis civitatis seu villæ cujus servitio adscriptus est.*

18 *Minister justitiæ seu Carnifex qui reum torquet, aut suspendit, etiamsi injustè damnatus fuerit, prorsus à dolo & pœna immunis est.*

19 *Carnifex qui Clericum, & Religiosum de mandato Superioris punit, verberat seu trucidat, non incurrit Sacrilegium nec aliam culpam.*

20 *Carnifex qui reos inhonestè pertractat venit puniendus.*

21 *Reus suspendendus dum à furca, anfracto fune, in solum cecidit, quid agendum sit,* remissivè.

22 *Executores justitiæ seu Carnifices adeò sunt infames, ut nulla major angaria hominibus statui possit.*

23 *Præco tanquam socius seu coadjutor in officio Carnificis cur adjungendus.*

24 *Præconis seu Coadjutoris Carnificis munus vilissimum & sordidissimum est.*

25 *Præconis officij antiquitas unde colligatur.*

26 *Præconum voces adhibentur ad contumaces reos vocandos & subastationes publicas & privatas, & vini venditiones acclamandas, unde eis certa persolvuntur stipendia.*

27 *Præconis ad officium exercendum, si nullus se offerat, quis possit ad illud suscipiendum compelli?*

INutile admodum esset jura reddi si non essent personæ per quas condemnationes à Judicibus latæ, & pœnæ impositæ, executioni mandarentur. Quare in qualibet Republica necessarium † admodum, & inexcusabile publici Executoris Iustitiæ, seu Carnificis officium est, ad infligendam delinquentibus torturam, ad eos verberandos, publica ignominia notandos, stragulandos, capite plectendos, aut furca vel patibulo suspendendos. 1

Et sanè apud Hebræos tempore Moysi officium † istud sine distinctione peculiari 2
personæ per omnes indifferenter exercebatur, & cuilibet de Populo delinquentem supplicio debito afficere, fas erat, nec pudori, aut erubescentiæ adscribebatur, ut colligitur, *ex Exodo cap.* 32. ibi: *ponat vir gladium super femur suum, ite, & redite de porta usque ad portam per medium Castrorum; & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum: feceruntque filij Levi juxta sermonẽ Moysi, ceciderunt que. &c.* Quod transcriptũ invenio *in cap. disciplina* 45. *distinctione*, advertit Bobadill. *lib.* 2. *polit. cap.* 3. *in fine*, & perpendenda sunt verba Ioannis *cap.* 8. ibi: *qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat*, quæ utique ad accusatores referri debere existimat, Petr. Gregor. *sintagm. jur. cap.* 38. *p.* 3. *lib.* 31. quibus illo tempore supplicij dabatur, probato crimine, facultas, cum tamen Reges Hebræorum ad imponenda supplicia reis, & in eis exequenda, juvenum vel militum sibi adstantium armis, & ministerio frequenter utebantur, ut habetur *primo Reg. cap.* 22. ibi: *Sic Saül jussit Emissariis suis qui circundabant eum; convertimini, & interficite Sacerdotes Domini, eo quod Davidem fugientem recepissent: quo tempore tamen noluerunt servi Regis extendere manus suas ad Sacerdotes Domini, præter Doëch Idumeum; cum Saül jussit quoque. Et* 2. *Regum cap.* 1. ibi: *Vocavit unum de pueris suis, & ait: accedens irrue in eum, qui percussit illum, & mortuus est:* & alia in proposito expendit Petr. Greg. *ubi proximè.*

Sed in his Regnis antiquitus Alguaceli
3 † officium hoc exercere ſolebant, teſte eodem Bobadilla *lib.1. politicor. cap.13. n.38.* quod contendit probare ex *leg.20. tit.9. part.2.* ibi : *Alguacil llaman en Aragon aquel que ha de prender e de juſticiar los homes en la Corte del Rey*, & ibi: *otroſi ha de prender aquellos que fueren de recaudar e meter a tormento a los que hicieren porque*, & in eadem ſententiam adducit textus *in leg.3. tit.30. part.7.* quæ profecto id non probat.

Sed apud Romanos (ſi antiquitatis mo-
4 numenta recolimus) utique † lictores (quorum munus Alguacelorum officio ſimile erat teſte Petr. Greg. *lib.47. ſintagm. 3. part. cap.40. num.9.*) Executionis juſtitiæ, & damnationis cujuſlibet corporis afflictivæ vindices erant, ex eodem Petro Gregorio ubi proximè qui de eis loquendo ita fatur. *Et viles ferè erant eorum perſonæ, & ex ſervorum genere ; quòd colligi poteſt* ex Strabone, & Gellio, *qui ſcribunt Romanos, abeunte Annibale, Butrios ignominiæ cauſa a Romanis præliis quibuſdam antea ſuperatos non milites ſcribi ſtatuiſſe, nec pro ſuis haberi; ſed Magiſtratibus in Provinciam abeuntibus parere, & adminiſtrare ſervorum vices: idem & adverſus Picentos, & Lucanios obſervatum, qui Viatorum & Tabellariorum loco habiti ſunt, & munus certè Lictorum propemodum infame eſt, ligandi, & prehendendi, vimque inferendi neceſſitatem habens.* Quod tamen jam in deſuetudinem abiit præſertim in his Regnis, in quibus Alguaceli munus honorificum eſt, & decorum nomen ſortitur, ut alibi diximus.

Itaque ſemper in quolibet oppido, villa ſeu civitate, præſertim in magnis, & popu-
5 loſis, eſt deputanda † perſona publica, quæ hiſce cruciatibus, & corporis afflictionibus ſtipendio publico inſervit, quæ vel ſponte tali miniſterio, ut ſtipendij conventione frueretur, vel fortè quia condemnatus, ad triremes, aut ad furcam ob aliqua facinora patrata, ut pœnam fugeret, honori ſuo non parcens vivendi tamen cupidus, ſervus Reipublicæ fuit effectus.

Sed quæſtionis eſt cum tale miniſterium
6 † ita ignominioſum apud omnes reputetur, ſi non fuerit perſona publica ex prædictis modis adſcripta, utrum poſſit quis compelli, & cogi in hiſce cruciatibus miniſtrare, & hominem verberare, & trucidare.

7 Et ſanè Magiſtratum, ſeu judicem † compellere poſſe quem ad tale miniſterium exercendum voluit Guillelmus de Cuneo *in leg. fin. ff. de pignorat. in rem act.* Tamen non ſit perſona honeſtæ conditionis, ſed multum vilis, ut *in leg.1. & 2. ne quis invitus offic. pub. agere cogatur*, & ita firmat gloſſa *in Auth. demum §. neceſſitate*, Bart. & Bald. *in Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis §. ſi verò moriatur*, pro quibus adduci poteſt textus *in leg.1. Cod. de mendicantibus validis lib.11.* & quod legitur in paſſione Chriſti, *Marci cap.15.* ibi: *Et angariaverunt prætereuntem quempiam Simonem Cirænеum venientem de Villa patrum Alexandri, & Ruphi, ut tolleret crucem ejus*, Matthæi *cap. 27.* & Lucæ *cap.23.* Bald. *in leg. fin. Cod. de executione rei judicatæ*; Nam angariare propriè eſt adigere & compellere peregrinum: Theſaurus linguæ Latinæ, verbo angariare, *leg. via ff. de privilegio veteran.* Florianus *in leg. liber homo, ff. ad leg. Aquiliam* Bobadill. *lib.1. politic. cap.15. n.47.* & Bononiæ ita obſervatum tradit Pariſius ſtatim citandus, qui ſuo tempore vidiſſe teſtatur quemdam peregrinum ignotum ob defectum Carnificis publici compulſum fuiſſe quemdam reum trucidare, idque velo ori ſuo impoſito, ut executor ignominiam prout ſibi magis poſſibile eſſet, fugeret, feciſſe refert Maranta *de ordine judiciorum 6. part. actu 3. n.25.* Afflict. *in conſtit. Siciliæ vide 1. fol.189. col.1. num.3.* Lucas de Peña *in leg.1. Cod. ne quis liber invitus, verſ. & nota ad hanc quæſtionem*, Guillelmus Benedictus *in quæſtione an occidere peccatores liceat n.3.* Et ſic poteſt compelli ſervus † 8
cujuſlibet privati, dum tamen non ſit ſervus alicujus Eccleſiæ, vel libertus, ut *in cap. Diaconi cap. de libertis, & cap. Epiſcopis 12. q.2. & in cap. de famulis, de ſervis non ordinandis.*

Et hoc caſu quando ſervus alicujus ab eo capitur, ut huic miniſterio deſerviat, † 9
dominus non debet pretio defraudari, ſed à Republica ei perſolvendum erit, *argumento text. in leg. Lucius, ff. de eviction.*

Similiter, & currus, ſeu † aſinus ſeu ani- 10
mal cujuſlibet capi poteſt, ut malefactor verberetur, ſeu ad ſupplicium ducatur, ut docet Bart. per illum *textum in leg. jubemus nullam Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis.* Bald. & Salicet. *in leg. fin. ff. de pignorat. action.* Guillelmus Bened. ubi *ſuprà n.28.*

In hoc caſu damnum domino † plauſtri, 11
currus, ſeu animalis capti eſt ſatisfaciendum, ut *argumento textus in leg. quemadmodum §. magiſtratus, ff. ad leg. aquil.* & *in leg. ſocius §.1. ff. quemadmod. ſervit. amittantur*, & *in leg. item ſi verberatum §.1. ff. de rei vindic.* tradit in propoſito Pariſius de Puteo *tract.*

de

de Sindicatu, verbo captura, cap. 7. per tot. ubi plura in confirmationem adducit.

12 Et ista damni † satisfactio expensis quæ pro executione Justitiæ solent imponi, desumenda est.

Si verò non inveniatur facilè persona tam abjecta, & in fimæ condictionis quæ ad tale ministerium exercendum obstringi valeat utique hujus officialis, & Executoris Justitiæ creatio erit facienda ex uno †
13 carceratorum qui vel convictus de delicto pro quo capitis pœnam mereatur aut in opus publicum seu metallum damnari possit, vel condemnatus jam existat, ut sentit Bartol. quem sequitur Angelus *in leg. 2. ff. de publ. judiciis*, per textum *in leg. aut damnum, §. in calcariam cum seqq. & in leg. Capitalium, ff. de pœnis.*

14 Quinimò similem reum † poterit judex damnare, & perpetuò, vel ad tempus tale Reipublicæ ministerium tamquam ejus servus sub pœna capitis subeat, ut notant suprà relati, & cum eis Parisius de Puteo *in tractatu Sindicatus, in verbo manivoltus, n. 2. cum sequentibus.*

Sed omni casu talis Executor Justitiæ
15 lucrabitur † vestes, zonam, & annulos damnatorum, usque ad aureos quinque valentes, ut *in leg. divus 6. ff. de bonis damnatorum*, ut affirmant Maranta, Parisius de Puteo post Lucã de Peña *in locis suprà relatis.*

16 Qui mos † antiquissimus est, ut in Passione Christi Domini nostri fuit observatus; siquidem ejus vestes à Satellitibus, ut illis sævissimis ministris fuit suscepta, & quia inconsutilis erat super eam miserunt sortem.

17 Insuper debet ei assignari † Salarium ex bonis publicis civitatis seu villæ cujus servitio adscriptus est, quod jure nostro Regio expressè sancitum est, *in leg. unica tit. 37. lib. 4. novæ recopil.* his verbis: *Ordenamos y mandamos que el que fuere verdugo para executar nuestra Justicia criminal en las nuestras Ciudades, villas, y lugares que tubieren Iurisdicion criminal, sea exempto y quito de pedidos y monedas, y de todos los otros pechos, y derechos reales y concejales; y si por razon de dicho officio se le ubiere de dar salario, que se lo den de los propios del concejo si los tubiere, y si no los tuviere, repartan y paguen segun que se acostumbran repartir y pagar los otros pechos y repartimientos.*

El Berdugo en Corte y Chanzillerias de qualquier persona hombre ò mujer, que fuere condenado a muerte, y executa la sentencia, lleba las ropas que tubiere vestidas al tiempo de la execucion, y de qualquier persona que fuere azotada, ò traida à la verguenza, publicamente por las calles de cortes lleben un Real, y si las tales personas azotadas, ò traidas a la verguenza, fueren pobres, y no tubieren de que pagar al verdugo, no le quiten por estos derechos el sayo, ni jubon, gorra, ni zapatos y camisca que tubieren vestido, y calçado, y lo mismo quando le dieren tormento, por ello no le lleben cosa alguna.

Yten que los Pregoneros en corte lleben de cada persona que fuere condemnada y executada la sentencia, un Real; y lo mismo del que fuere traido a la verguenza, ò azotado, y si fueren dos, ò mas pregoneros, no puedan llebar todos mas del dicho Real so pena que lo que mas llebaren lo vuelban con el quatro tanto y suspension del officio, y en los pobres que no tubieren de que pagar, guarden lo contenido en el precedente capitulo.

Yten que qual quier persona aquien enteramente se diere tormento, llebe del Berdugo un Real, y si fuere comunacion, medio Real; y si la tal persona fuere pobre, no le llebe cosa alguna, ni le quiten las ropas arriba dichas por ello.

Otrosi los dichos Pregoneros de pregonar un Cavallo, ò mala, ò azemila que fuere perdida, llebe ocho mar. y si fuere bestia menor, llebe quatro mar. y de pregonar una persona dos maravedis.

Minister autem † iste Justitiæ qui reum 18
torquet, verberat, seu suspendit, cum mandato judicis id faciat, etiamsi injustè fuerit damnatus, prorsus à dolo, & pœna immunis est, ut *in cap. miles, & in cap. cum homo, & in cap. Si homicidium 23. q. 5. gloss. 1. in cap. quod quis de reg. jur. in 6. gloss. in leg. non videtur data § qui jussu, ff. illo tit. qui not. infam.* Parisius de Puteo ubi *suprà in verbo Manivoltus n. 6.* Grammatic. *decis. 3. n. 6. & n. 81.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. casu 354. post n. 23.* Francus Marlus *decis. 254. in princ. quæritur quando part. 2.* Mascard. *de probat. lib. 2. concl. 1135. n. 3.* latè Farinac. *in tit. de pœnis tempor. q. 97. casu 6. per tot* Et
eadem ratione poterit † clericum & Re- 19
ligiosum de mandato Superioris absque sacrilegij incursu punire, verberare, seu trucidare, ut tradit Decian. *tomo crimin. lib. 4. cap. 9.* & cum Basseo Folerio, & aliis Farinacius *in praxi tit. de inquisitione q. 8. n. 123.* Bobadilla *lib. 2. politic. cap. 18. n. 48.*

Quod puto verius, nisi in aliquo damnato in executione excedat, quin etiam dixerim si inhonestè † in executione reos 20
pertractaverit, puniri debet ex Petr. Greg. *3 part. sintag. lib. 32. cap. 28.* Cujus rei rationem nobis aperuit Petr. Greg. *dict. c. 28.*

ſunt enim exoſi, vel natura ipſa humana hujuſmodi homines qui exequuntur mortis, & etiam meritæ ſupplicium, utpote communi ſanguini naturâ condolente humano, & ſimilis conſortium locumque ubi id fit, funeſtum arbitratur. Unde merito exclamat Quintilianus *declamat.* 6. nihil horribilius nihilque abominabilius inter mortales ſanè reperiri poteſt, quàm quem ſibi naturâ ſimilem trucidare.

Ex quo hominum communi dolore, & naturali fœdere frequenter contingit quod ſi Carnifex iſte in primo ictu fortè in nece hominis damnati aberrat, ſaxis, teliſque in tumultu populi impetitur, ut plerumque perierit, & obrutus in carnificia fuerit, ita ut ex Lubeci hiſtoria legatur uno die quinque Lictores in carnificia eſſe obrutos; quare huic malo, & temeritati plura ſunt occurrentia jura, ut *in leg. addictos* 7. *Cod. de Epiſcop. aut in leg. addictos* 29. *Cod. de appell.* unde Cic. *in oration. pro Rabirio*, funeſtari concionem litoris ſeu Carnificis interventu dicit.

21 Quinimò ſi fortaſſis † ſuſpendendus, vel malè ligatus funibus à furca in ſolo cecidit, vel funis anfractus eſt, ſtatim populus id miraculo tribuit: & quid in hoc caſu faciendum dixerit, multa congerit Boërius *dec.* 217. *n.* 18. Iul. Clarus *in prax. q.* 98. *n.* 9. ubi Baiard. *à n.* 8. elegantius Lucas de Peña *in leg. ſi quis Cod. de ſervitoribus lib.* 11.

22 Iſti tamen Executores, † ſeu Carnifices adeo infames habeantur, quod nulla major angaria poſſit hominibus conſtitui, ut notavit Guillelmus de Cano *in leg. fin. ff. de judiciis*, quem refert Puteus ubi *ſuprà n.* 1. *in verbo Manivoltus:* utrum omninò à teſtimonio repellantur, an verò faciant fidem ſaltim in aliquibus ſpectantibus ad ſuum officium, vel ejus executionem conſule Bald. *in leg. fin q.* 8. *Cod. de edict. Divi Adriani, poſt n.* 47. Boërius *q.* 84. *Iul. Clar. in praxi, §. fin. q.* 3. *verſ. habes igitur*, & plures quos refert Farinac. qui latiſſimè rem proſequitur, & examinat *in tract. de oppoſitionibus contra par. teſt. q.* 56. *art.* 11. *per totum.*

Eſt & alius Executoris juſtitiæ ſeu Carnificis Collega † Socius in miniſterio, ſeu 23
Coadjutor, qui reùm quando ducitur ad ſupplicium comitatur, & clamore ac voce elevata delicti ſpeciem ac damnationem manifeſtam omnibus faciat; qui communiter dicitur Præco, cujus officium
etiam † viliſſimum, & ſordidum omni tem- 24
pore fuit, ut colligitur ex Cicerone *Epiſtolarum familiarium lib.* 6. *ad Leptam*, in Epiſtola quæ incipit *ſimul accepi:* & Horatio, *lib.* 1. *ſermon ſatir.* 6. ibi:

Nec timuit ſibi, nec vitio quis verteret olim
Si præco parvas aut (ut fuit) ipſe coactor
Mercedes ſequerer.

Docet Alciatus *in leg. mercis in* 2. *in fin. ff. de verb. ſignific.* Tiraquel. *de nobilit. c.* 34. *n.* 36. Et in Hiſpania quam ignominioſũ ſit, pluſquam notum eſt: Et hujus officij † 25
antiquitas colligitur ex *Exodo cap.* 36. ibi: *Inſſit ergo Moyſes præconis voce cantari, nec vir nec mulier.* Et hi præcones † ferè ſemper 26
miniſterio ſe offerunt, & per eorum vocem Rei contumaces etiam vocantur, & ſubaſtationes publicæ, & privatæ venditiones vini, & aperturæ tabernarum acclamantur, pro quo ſecundum conſuetudinem terræ, eis certa ſtipendia perſolvuntur, & pro preconiis publicis eis taxata, ſunt deſignata *leg.* 1. *tit.* 37. *lib.* 4. *novæ Recopil. verſ. otroſi.*

Quod ſi non inveniatur † qui ſe offe- 27
rat huic miniſterio, ille utique compelletur id exercere, & ſuſcipere, qui infimæ, & abjectæ fuerit conditionis, ut de Carnifice *ſuprà* obſervavimus &c.

INDEX

INDEX
VERBORUM ET RERUM,
Necnon variorum Jurium enucleatorum ad hunc Tractatum de Officialibus ſpectantium.

Prior numerus Paginam, alter verò Numerum marginalem indicat.

A

Abſentia majoris partis vicinorum qui interfuiſſe electioni Sindici ſupponuntur, quomodo poſſit probari. 155.10

Acceptio perſonarum apud Deum odioſa. 20.24

Accidentale officium & naturale ſuſtinens aliquis, hoc potius quam illud exequi cenſentur, *ex doctrina Baldi*. 17.14

Actio in factum competit ad intereſſe contra agrimenſorem, qui falſam relationem dolosè fecerit. 273.31

Actio in factum contra Agrimenſorem qui dolosè falsò denuntiavit, non datur niſi in ſubſidium, & Adverſario cum quo litigatur non volente ſolvere. ibid.32

Adminiſtratio bonorum Reipublicæ regulariter ad Decuriones in ſua quaque civitate pertinet; ſed verus gubernator eorum & Dominus rex eſt. 167.19

Adminiſtrationis ratio poſtquam ab adminiſtratore fuerit reddita an reliquatum quod vulgò *Alcanze final* vocatur, poſſit non obſtante appellatione interpoſita, exequi abſque metu & periculo attentati. 180.41

Adminiſtrationis ratio exigi poterit ab œconomo etiam ante annum & finitum officium, ſi de fuga aut decoctione ſuſpectus fuerit. 179.35

Adminiſtrationis ratio ab œconomo civitatis in unoquoque anno per ſucceſſorem in officio exquirenda eſt. ibid. 34

Adminiſtrationis rationem reddendi præceptum omni juri conſonum eſt, & adminiſtrator qui talem fugit rationem, juri reſiſtit. ibid.38

Adminiſtrationis in reddenda ratione, utrum œconomi libris tam pro ſe quàm contra ſe ſtandum ſit. 180.40

Adminiſtrationis rationem reddere nullo modo poterit recuſare œconomus. 179.36

Expenditur in propoſito textus deciſionis *in authent. de ſanctiſſim. Epiſcopis, §. œconomus, coll.9.* ibid.37

Adminiſtrator quilibet, ſive voluntarius, ſive neceſſarius, ab homine, ſive judice, aut lege conſtitutus, etiamſi ſine mandato adminiſtravit, rationem referre tenetur. 180.39

Adminiſtrator quando poſſit ab alio exigere debita quæ percipere, vel recuperare omiſit, remiſſivè. 185.21

Adminiſtrator quilibet qui rationem reddere tenetur, debet habere librum cum partitis dati & recepti, & ubi etiam deſcribantur ſinguli actus ſuæ adminiſtrationis. 199.13

Adminiſtrator ſi quid in libro ſcribere omiſerit, in dubium Reip. tenebitur. ibid.14

Adminiſtrator horrei publici ſecum debet habere unam ex tribus clavibus quibus arca præcludenda eſt, in qua pecunia horrei reconditur. 200.18

Adminiſtratoris ſeu œconomi diligentia in officij exercitio, qua ratione probetur. 175.16

Adverſa

Adverſarium abſentem cum quo litigij concertatio ineunda eſt, nullus in jure arctatur quærere maximis ſumptibus & expenſis. 192.53

Advocati ab muneribus perſonalibus ſunt immunes. 203.12

Advocati non tenentur ſuis expenſis mittere ſubſtitutum, nec contribuere in collectis & diſtributionibus quæ fiunt ratione belli. ibid.13

Quod intelligendum eſt de Advocatis, munere Advocati actu fungentibus, non verò de Doctoribus ſolùm actu legentibus. 204.14

Advocati debent gaudere exemptionibus quibus fruuntur militiæ armatæ militiæ ibid.16

Advocationis ex labore quod lucrantur Advocati, quaſi Caſtrenſe peculium vocatur, nec uſusfructus ſpectat ad patrem. ibid.17

Advocato alicujus clientelam ſubire recuſanti ad petitionem partis à Reverendiſſimo Præſide præcipitur, ut in lite auxilium præbeat ſub pœna 50. ducatorum. 73.8.

Advocatus poteſt cogi eſſe Conſiliarius. 73.6

Advocatus cogitur pro clientulo ad patrocinium ſumendum maximè urgente neceſſitate. 73.7

Æqualitas impari numero quando accidit in electione Officialium, deveniendum eſt ad ſortes. 30.20

Æſtimus quando producitur unà cum ſolutione cenſus & Collectarum, tunc rectè probat locum vel villam ſolventem cenſum vel Collectas eſſe de dominio illius cui ſolutio fit. 265.54

Æſtimus, vulgò *Padron*, licèt publicus & authenticus, non probat nec dominium nec poſſeſſionem bonorum. 264.53

Æſtimus ſeu deſcriptio, ut fiat à Cenſitore ad tributa realia imponenda, tenentur poſſeſſores manifeſtare bona ſub fide juramenti, licèt in aliquibus locis conſuetudine obtentum eſt quod non fiat æſtimus, ſed Cenſitores ad bonum oculum arbitrarij, ut dicunt, bona & facultates æſtimant. 263.48

Æſtimus ſeu matricula facta à Cenſitore, debet approbari à Judice & Decurionibus. 262.44

Æſtimus vulgò *Padron*, à Cenſitore conficiendus debet eſſe ſolemnis, Authenticus & publicus. ibid.43

Ætas quæ in electore requiſita ſit. 8.30

Ætate major præſumitur maturitate ſenſus præſtantior. 99.37

Agrimenſor qui falſam relationem ex dolo fecerit, tenetur ad intereſſe erga partem gravatam, quæ quidem poterit contra illum petere. 272.28

Agrimenſor tenetur jurare præſentibus partibus & benè de eleganter officio exercendo & menſurando. 268.7

Agrimenſor non eligitur, ut probetur per illum poſſeſſio ſeu dominium agri; ſed quando probata jam poſſeſſione, ignoratur quantum quiſque poſſideat, tam adhibetur ad declarandos terminos. ibidem. 6

Agrimenſor qui in principio ſuæ nominationis ad officium, publicè juravit, an & quomodo teneatur jurare dum de conſenſu partium electus eſt. ibid.9

Agrimenſorem quis nominare debeat. 273.33

Agrimenſores non debent jurare quod præcisè dicturi ſint veritatem, ſed ſecundùm judicium ſuum. ibid.8

Agrimenſoris ad declarationem, licèt judex multùm reſpicere debeat, non tamen tenetur præcisè eam ſequi, & ſecundùm eam judicare; quin potiùs eam poteſt reſpuere & revocare. 272.27

Agrimenſorum officium publicum & ad plura utile & neceſſarium eſt. 267.1

Alcaldes verbum Arabicum cenſetur. 119.16

Alguaceli ſolebant antiquitus officium Carnificis in Hiſpaniæ regnis exercere. 276.3

Alguaceli tenentur noctu calles perluſtrare, & viſitare hoſpitia vulgo *Las Meſones*, & lupanaria, & perquirere delinquentes. 126.6

Alguaceli mandata judicum exequi, pignora pro executionibus ſequeſtrare & debitores ex domo detrahere tenentur, in quo debent ſervare formam. 127.7

Alguaceli non poſſunt captos apud ſe, ſeu in domibus ſuis retinere. 126.5

Alguaceli inferiores ſervile miniſterium exercere à paucis temporibus cenſebantur. ibid.2

Alguacelorum varia afferuntur nomina. 125.1

Alguacelorum creatio ad quem pertineat, deciditur, *leg. 23. tit. 5. & leg. 4. tit. 6. lib. 3. recopil. & leg. 5. tit. eodem lib. & leg. 7. tit. 4. part. 3.* 126.3

Alguacelorum miniſterium circa quæ verſetur. ibid.4

Alienigenus ſeu exterus qui per decem annos in Hiſpaniæ Regnis commoratus eſt, poteſt ad aliqua officia admitti. 243.18

Rerum & Verborum.

Ambitio Officiorum tandem Romæ pernicioſa viſa fuit. 104.3

Ambitio officiorum mala & damnabilis quænam dicatur. 105.5

Ambitio bona & laudabilis quænam reputetur. ibid.6

Ambitio quid ſit. ibid.4

Annalia officia ſingulis annis inter cives ſeu vicinos per circulum debent provideri. 69.31

Intelliguntur jura & fundamenta poſterioris opinionis ex mente Doctorum, unde reſolvitur quæſtio. ibid.32

Annei Ruberti Doctrina circa cuſtodiam Civitatis. 206.28

Annonæ deſcriptio debet gratis fieri à Depoſitario, nec à vicinis pro ea facienda, aliquid extorqueri poteſt. 192.15

Apochæ factæ ab Adminiſtratore præſtatur plena fides contra ipſum Adminiſtratorem. 200.17

Appellatio dum interponitur in nominatione ob non ſervatam aliquam ex requiſitis formam nulliter facta, ſi talis nominatio executioni mandetur, attentata erit. 67.16

Appellatio omnino frivola, & contradictio vanis nixa fundamentis nominationis executionem non impedit, nec attentati periculum inducit. ibid.17.

Appellatio quando à jure permittitur expreſsè utrumque operatur effectum. 66.5

Agitur *de textu in leg. Imperatores* 21. §. 1. *ff. de appellat.* ibid.6

Pro contraria opinione adducitur, *lex conſtitutiones*, & *lex fin. ff. de appellat.* item textus *in leg.* 6. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopil.* 1. ibid. *n.*7. *&* 8

Appellationis prætextu à contradicente interpoſitæ debet ſuſpendi nominatio officialium, & poſſeſſio tradita ſubjacet periculo attentati. 65.1

Appellationis permiſſio naturalis eſt qualitas. 65.2

Aptitudo naturalis, magis quàm accidentale impedimentum attenditur. 58.16

Architecti ſeu Menſores operum, vulgò *Alifes*, quinam ſint, *remiſſivè*. 273.34

Argentum purum vulgò *Plata acendrada*, quomodo ponderetur & æſtimetur. 218.12

Ars artium eſt hominem regere. 3.26

Artes aliæ ſordidæ, aliæ honeſtæ. 2. 18

Aſinus ſeu animal cum curru cujuſlibet poteſt capi, ut malefactor ducatur ad ſupplicium, in quo caſu ſatisfaciendum eſt domino animalis ſeu plauſtri, de damno quod inde ipſi provenerit. 276. *n.*10. 11. *&* 12

Aſſeſſores ſeu locum Tenentes Prætorum qui ſolebant nominari ab ipſis Prætoribus, jam à Regiæ Coronæ Conſiliariis nominantur. 119.14

Aſſeſſores Prætorum quomodo uti debeant officio ſuo, & quæ in eis qualitates concurrere debeant, ut ad tale munus eligantur, traditur, *remiſſivè*. ibid.16

Aſſeſſores Prætorum non dicuntur Iudices delegati, ſed ordinarij. ibid.15

Aſſurgere officialibus quilibet tenetur privatus, & reverentiam & urbanitatem præſtare. 104.51

Athenienſes officia & Magiſtratus ſorte conſtituebant. 51.4

Athenienſes officia publica recuſantes capite multabant, Romani libertate, & Spartani patria. 74.18

Athenienſium Legiſlator Magiſtratus omnes ex Nobilibus & divitibus inſtituit. 54.3

Athenis fuit ſancitum ne cui liceret iterùm fieri crearive à populo Sindicum. 158.29

Avendani opinio improbatur, qua dicit nobiles & exemptos debere contribuere collectæ, quæ imponitur ad ſolutionem Salariorum officialium. 106.5

Auditores & Senatores Regis per annum ſolum nominantur, ſed ſingulis annis confirmatio & prorogatio ad Curiam mittitur unde perpetua eſt eorum dignitas. 34.43

Auguſtus Cæſar fuit primus qui gentes, ſibi ſubditas incapitari & deſcribi fecit, cenſum vel tributum imponendi cauſa. 255.4

Auri puri & miſti valor in varias partes, vulgò *quilates*, dividitur, & variorum numiſmatum pondus & valor aſſignatur. 227. *n.*8. *& ſeqq.*

B

Baro vel Dominus oppidi in qua ſibi conceſſa fuerit juriſdictio, poterit ſuum judicem qui vulgò *Alcalde mayor*, nominatur, conſtituere cujus juriſdictio conceſſa tantùm cenſetur in prima inſtantia, non autem in ſecunda, nec in gradu appellationis. 124.47

Barones jus confirmandi electionem habentes non poſſunt reſpuere electum unicè ad Officium, nec unum ex electis, & alium nominare niſi electus incapax

fuerit aut prohibitus officium exercere. 39.13. & 14
Barones ad quos mittuntur electiones officialium, an ſoleant in Curia Regis reſidere, vel in aliis divagari locis, & an iſta confirmatio poſſit extra territorium ſuum ab eis fieri. 40.16
Barones aut Domini locorum ultra annum Officiales creare non poſſunt. 43.6
Barones poſſe extra territorium ſuum confirmationem Officialium facere; id intelligit Fontanella procedere in Barone ſeu Domino à Principe juriſdictionem habente, ſecus ab inferiore. 40.17
Barones, ſeu Domini in oppidis in quibus juriſdictionem habent, reputantur ad ſummum ut Prætores ſeu Correctores Regis. 124.54
Baronibus ſeu Dominis oppidorum dum jus ex privilegio ita competit, poterunt judices ab ipſis nominati nominare ſibi ſubſtitutos. ibid.55
Baronum in oppidis ab iiſdem expetenda eſt confirmatio electorum. 38.4
Bartoli Doctrina circa depoſiti reſtitutionem, explodenda. 195.63
Baſtardi plurimis dignitatibus fuerunt aptiſſimi. 23.35
Beneficio indignus eſt qui in legem committit. 252.68
Beneplacitum nulli ſubjacet legi. 87.5
Beneplacitum morte concedentis expirat. ibid.9
Beneplacitum tacitè non revocatur. 90.23
Beneplacitum ſeu voluntas, etſi omnem libertatem contineat, non eam tamen habere vel accipere debet, quæ honeſtati publicæ & decentiæ opponitur, & quæ abſque alicujus injuria vel detrimento exerceri non poteſt. ibid.31
Beneplacitum non expirat morte Principis concedentis juriſdictionem, quando verſatur publicus favor & utilitas. ibid.24
Bes argenti vulgò *marco* quot maravedis valeat. 228.*n*.14.& 15
Beſſis pondus vulgò *marco*, quot uncias contineat. ibid.13
Blancos inter & Nigros diſſidia. 45.21
Bona in corpore Civili & Myſtico cujuſlibet oppidi cur neceſſaria? 173.3
Bona oppidorum ex deſtinatione facta à Rege, vel immemoriali tempore à Dominio Regis ſeparata fuerunt. 171.9
Intelligitur in propoſito nullatenus contrarius textus *in leg. de precario, ff. ad leg. Rhodiam*, de jacturis. ibid.10
Bona poſita in æſtimo, ſi creſcant vel decreſcant, ultra æſtimationem in eo factam, an impartitio tributi debeat augeri, vel minui, *remiſſivè*. 264.52
Bonorum cujuſlibet oppidi in duplicem ſpeciem diviſio. 172.*n*.1.& 2
Bonorum deſtinatio ad Regem pertinet. 174.8
Bonorum oppidi adminiſtratio ejus concilio & univerſitati incumbit. ibid.11
Bonorum oppidi adminiſtratores veri ſunt Decuriones cujuſlibet urbis, qui totum concilium repræſentant. ibid.12

C

Cambia ſuſcipere, & eorum pecuniis Rex uti poteſt in urgenti neceſſitate. 223.52
Cambia quæ conſiſtunt in mutuo, an licita ſint. 216.10
Cambia à Principe vel Republica approbata, tutò exerceri poſſunt. ibid.14
Cambia realia requiſita non poſſunt probari juramento & declaratione perſonarum quæ nummos Campſori tradiderunt. 222.42
Cambia ſicca damnantur per Pragmaticam à Rege Sebaſtiano latam. 218.21
Cambia intra Regni limites contra legem expreſſam permitti non poſſunt. ibidem. 20
Cambij in duplicem ſpeciem diviſio. 217.16
Cambij litteris cur circa oppida extra Regnum, non verò intra, uti liceat, traditur ratio differentiæ. 212.40
Cambij Officium in quo conſiſtat. 215.8
Cambij præmium & intereſſe quod lucrari Campſor poteſt, correctum & immutatum fuit, *per leg.5. in fine titul.18.* 221.38
Cambiorum merces ſeu Salarium non pro mutuo, ſed pro labore recipitur. 217.15.
Cambium minuti in quo conſiſtat, & quomodo fieri debeat, & quid pro præmio poſſit perſolvi tradit Textus *in leg. Regia 4. tit.18. lib.5. Recopil.* quæ *ibi* affertur. 221.37
Cambium reale quid & quotuplex ſit. 218.25
Cambium reale an licitum vel illicitum ſit? ibid.26
Cambium reale per litteras tripliciter fieri ſolet. 219.*n*.28.29.& 30
Cambium ſiccum quot modis committatur. 217.*n*.17.& 18

Cambium ſiccum improbum & fœnerativum eſſe probant Doctores. ibid.19
Cambium quod fit per litteras,ne intra ejuſdem Regni oppida exerceri poſſit ſancitum extat, *leg.*8. *tit.*18. *lib. Recopil.* quæ *ibi* affertur. 222.39
Cambium per literas quo quis pecuniam Campſori in uno loco præbet ut eandem in alio remittat,an permiſſum ſit. 220.33
Cambium vox antiquis Romanis & Iuriſconſultis prorſus incognita fuit. 215.7
Cambium tam jure communi, quàm Regio exoſum & uſurarium reputatur. 222.43
Referuntur Doctores qui de Cambiis egerunt. ibid.44
Cambium quod fit intra Regni limites,an ex eo ſiccum judicetur,quòd in loco in quem remittitur ſolutio unà cum litteris,debitor nec pecuniam,nec factorem habeat. *pag.* 218. *n.*22.23. *&* 24.
Cambium in mutuo pecuniæ poſitum quando ſit licitum,& quando illicitum,*remiſſivè*? 216.13
Cambium in mutuo conſiſtens quare permittendum? ibid.12
Cambium in permutatione monetarum conſiſtens an licitum ſit, vel illicitum? ibidem.9
Cambium per litteras, quo quis pecuniam à Campſore ad certum tempus recipit in uno loco,in alia deinde Provincia vel Regno,cum conſtituto ſtipendio ſolvendam, an ſit fœnerativum. 220.*n.*34.35.&36.
Cambium per litteras ab Hiſpania ad Indos exerceri poteſt,& etiam ad alias ejuſdem Coronæ Provincias, dummodo diſtantia ſit conſiderabilis, in qua poſſit conſiderari aliquod periculum in tranſlatione pecuniæ. 222.41
Campſor exterus à Regno nominari cur non debeat, *remiſſivè*. ibid.48
Campſor exterus & alienigena à Regno non poteſt creari. ibid.46
Campſor non poteſt aliis mercimoniis & contractionum generibus uti, nec Societatem unire cum aliis, niſi in rebus cambiorum uſum tangentibus. 223.49
Campſor quâ formâ creari debeat,*remiſſivè*. 215.6
Campſores duo in urbe debent nominari, non verò unus ſolus. 222.47
Campſores publicationem reddere tenentur judici, ſuo juramento & per libros ſuos veritate & fide confectos,quoties ratio ei per judicem expetita fuerit quantitatum omnium quas Cambia habuerint. 223.50
Campſori, neceſſitate adimpleta, debet per Regem fieri ſatisfactio pecuniarum quas accepit, & ſi poſſibile ſit cum intereſſe juſto & licito Cambij. 224.54
Campſoris creatio ex perſonis fieri debet probatiſſimis, divitibus & benè opinatis,quæ juramentum de officio rectè exercendo præſtare debent, & fidejuſſores uſque ad certam quantitatem præbere tenentur. 222.45
Campſoris creatio in Curia Regis, nempe *en la Corte*, ad ipſum Regem pertinet. 215.3
Campſoris creatio ad quem pertineat. ibidem. 2
Campſoris creatio in aliis Curiis Regnorum ad Coronam Hiſpaniæ ſpectantium, debet fieri ſpeciali Proregis nominatione. ibid.4
Campſoris officium Reipublicæ eſt neceſſarium. ibid.5
Campſoris officium publicum eſt. ibid.1
Campſorum electio debet eſſe libera, nec quidquam pro tali Officialium creatione poteſt exigi; nec titulo condictionis poſſunt hujuſmodi officia conduci. 223.51
Capellaniarum ſeu Beneficiorum ad nutum, & officiorum ſæcularium ad beneplacitum differentia traditur *remiſſivè*. 92.41
Acevedi doctrina, *in leg.*4. *tit.*25. *lib.*4. *Recopil. n.*6. *&* 7. intelligitur. ibid.42
Capellanus ad nutum, non juvatur regulis de annali & triennali poſſeſſore. 88.11
Capellanus ad nutum poterit revocari per nominantem vel ſucceſſorem aut hæredem in patronatu, etiam malitia ceſſante. ibid.13
Capturam nec executionem facere poſſunt Alguaceli abſque mandato judicis in ſcriptis redacto. 127.9
Caput in membrorum ordine & diſtinctione cæteris omnibus dominatur. 95.7
Carcer dicitur locus cuſtodiæ deſignatus, ſive publicus ſit, ſive privatus, aut tota ipſa Civitas. 129.8
Carceri Cuſtos communiter in jure Commentarienſis appellatur. 128.1
Carceris cuſtos Hiſpano idiomate *Alcayde* ſeu *Carcelero* nuncupatur. ibid.3
Carnifex omni caſu damnatorum veſtes,zonam, vel annulos uſque ad aureos quinque valentes poterit lucrari; qui mos antiquiſſimus eſt; & ſervatus fuit in IESU-CHRISTI Paſſione. 277.*n.*15.*&* 16
Carnifici Salarium aſſignari debet ex bonis publicæ civitatis ſeu villæ cujus ſervitio deſcriptus eſt. 277.17

Carnifex qui Clericum, & Religiosum de mandato superioris punit, verberat, seu trucidat, non incurrit Sacrilegium, nec aliam culpam. ibid.19

Carnifex qui reos inhonestè pertractat, venit puniendus. ibid.20

Casus de quibus judices Fraternitatis cognoscere possunt, colliguntur *ex leg.2.tit.23. lib.28. novæ recopil.* qui ibi afferuntur. 135.10

Causa ad effectum certo & limitato tempore requisita, sufficit quod adsit illo tempore, quanquam postea cessat. 77.41

Expenditur in proposito textus *in leg.1.§.remittit. vers. oportet, ff. de excusation.tutor. & in leg. qui liber. §. amissi, ff. de oper. libert. & in leg. sciendum, §. si fundum, ff. qui satisd.* ibid.42

Causâ limitatâ limitatus procedere debet effectus. 136.13

Causa & effectum cum habent tractum successivum quomodocumque cesset causa, cessabit etiam effectus. 79.48

Causæ & denuntiationes quæ fiunt super utensilibus & fraudibus commissis à venditoribus debent breviter & summariè expediri. 152.7

Cautio juratoria non sufficit publici horrei Depositario ad hoc ut ad officium admittatur. 199.11

Censitor vel Peræquator vulgò *Empadronador*, non debet quemquam scribere in dubio pauperis, vel habentis bona unde solvat, sed cum distinctione, *ex leg.10. tit.33. lib.9. recopil.* quæ *ibi* inseritur. 262.46

Censitores seu *Empadronadores*, legitimè & pro debita forma nominati debent facere æstimum, descriptionem, seu matriculam vulgò *Ladron*, ad impartienda vicinis tributa nempè *El servicio Real*, *Moneda forera*, & alia jura reditualia quæ Principi vel Concilio solent persolvi. ibid.42

Consitores vulgò *Empadronadores*, à quo & quomodo nominari debeant, colligitur *ex leg.8. tit.33. lib.9. recopil.* quæ *ibi* affertur. 261.41

Censitores quidam antiquitùs publicè nominari solebant qui personarum & bonorum descriptionem faciebant, ut tributa personis & rebus indicenda exactè & sine fraude patrimonij Regij persolverentur ab omnibus. ibid.35

Censitorum officium publicum reputatur, atque adeo necessarium, ut nullus ab eo excusari possit. 265.55

Censorum seu Disquisitorum victualium jurisdictionem accumulativam esse cum Prætore apertè indicant verba tituli. 152.4

Censorum antiquorum ad instar sunt Deputati quidam publici Ministri in Hispaniæ Regno, præsertim Castellæ, qui vulgò *Empadronadores*, vocantur. 261.40

Censorum sive Censitorum varia circa Tributorum impositionem & solutionem, munera. ibid.36

ex *Citatione* facta Sindico vel Procuratori universitatis, ipsa universitas non constituitur in contumacia. 157.23

Cives adoptivi ea officia habere non debent quæ ex consuetudine concedenda sunt naturalibus *ex doctrina Bart.* 60.32

Civitates quomodo nobilitentur. 5.7

Civitates quæ Procuratores ad Curias mittere tenentur, recensentur, ordóque sedium & vocum adducitur. 163.8

Christianis quorum Religionem Romani, communiter Judaïcam superstitionem appellabant officia & honores concessere, Verus & Antoninus Imperatores, non verò Judæis. 13.4

Christianis veteranis noviores imperare injustum & indecorum est, Officiorum publicorum occasione, & quare? 14.5

Clericus quis inhabilis ad officia habeatur. 21.27

Clericus tanquam Eques cælestis militiæ. gaudet privilegiis equitis armatæ militiæ 83.76

Collectoris eleemosynæ Bullarum quæ Hispaniæ Regibus à summis Pontificibus diversis temporibus fuerunt concessæ, quænam officio conveniant, *remissivè*. 212.22

Commentariensis unde sic dictus. 128.2

Commentariensis captos benignè & sine injuria verbo aut facto tractare debet. ibid.7

Commentariensis nominatio & delatio pertinet ad Regem & ejus Ministros ibidem.7

Commentariensis salaria Regis expensis, & fisco persolvi debent. ibid.6

Commentariensis cavere debet sub privatione officij, aut aliquâ arbitrariâ pœnâ, ne detenti seu capti in secretis carceribus, arma aut alia instrumenta habeant, quibus carceris fractio aut mors causari possit. 129.13

Commentariensis excusabitur à fractione carceris vel morte incarcerati, si solitam fecerit suis horis captorum visitationem, nec arma aut instrumenta inter eos invenit. 130.14

Commentariensis tenetur esse admodùm, diligens

diligens, & invigilare cuſtodiæ carceris. 130.17
Commentarienſis culpa præſumitur, ſi incarcerati fugerint. ibid.18
Commentarienſis quibus pœnis ſubjaceat ob fugam captorum, tum pro culpa criminali tum civili. ibid.19
Affertur in propoſito *text.12. tit.23. lib.4. recopil.* 131.20
Computationes factæ aliquos errores continentes debent iterùm videri. 272.26
Concedens juriſdictionem donec eam revocaverit, morte ejuſdem non cenſetur revocata. 92.38
Intelligitur textus *in leg. cum precario, §. fin. & in leg quæſitum, §. quod à filio, ff. de precario.* ibid.39
Concedens officium quandiu ſuæ voluntati placeret, ex quo ſemel placuit amplius ſine cauſa ei diſplicere non poterit. 88.17
Conceſſa à Principe officia ſine temporis præfinitione, cenſentur perpetua. ibid.26
Conceſsâ juriſdictione territorij, an videatur conceſſa in mari adjacenti territorio, *remiſſivè.* 120.24
Conceſsâ juriſdictione ſimpliciter, an videatur commiſſum merum & miſtum imperium, vel ſimplex tantùm juriſdictio. ibid.23
Conceſſa per Regem juriſdictio, videtur tantùm conceſſa quoad primam inſtantiam. 120.25
Conceſſa officia à Principe ſumma cum difficultate auferenda eſſe pluribus Regni legibus cavetur. 89.21
Conceſſio juriſdictionis, quantumvis ſit ampla, & exuberans, ſimul cum territorio & dominio totius oppidi aut villæ, ſuprema juriſdictio nunquam cenſetur tributa. 120.26
Conceſſiones & gratiæ factæ ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ vel Romani Pontificis, an per mortem ipſius concedentis extinguantur, & revocentur, traditur, *remiſſivè.* 92.40
Conceſſum beneficium à Principe debet eſſe manſuræ. 89.18
Condemnationes Camaræ vel ſumptuum juſtitiæ, integræ & intactæ ſervandæ ſunt. 184.13
Condemnationes Camaræ utrùm deficientibus juſtitiæ ſumptibus pro miniſterio ejus poſſent expendi. ibid.14
Condemnatus pendente appellatione, non dicitur condemnatus. 25.39
Confirmari non poterit officialis poſt elapſum annum ab electione. 43.8
Confirmatio electionis, Rege ita permittente & tolerante non expoſcitur in oppidis Regiis. 38.3
Confirmatio facta poſt contradictionem dicitur vera ſententia & definitiva. 41.23
Confirmatio officialium electorum poterit adhiberi per Procuratores & ad hoc requiritur ſpeciale mandatum. 40.19.& 20
Confirmatio officialium ſequitur electionem. 37.1
Confirmatio officialium poterit fieri per litteras. 41.21
Confirmatio officialium electorum in oppidis Regiæ Coronæ ab ipſomet Rege expetenda eſt. 37.2
Confirmatio officialium poteſt fieri diebus feſtivis. 40.18
Confirmatio ſimplex electionis regulariter de novo nihil tribuit. 38.9
Confirmationem officialis ſi quis contradicat ipſa judicialis efficitur. 41.22
Confratres ſanctæ Trinitatis & ſanctæ Mariæ *de la Merced*, & Collectores eleemoſynæ ſancti Antonij, &c. exemptione fruuntur, ut ad officia publica inunda compelli non poſſint. 75.23
Congregatio eorum qui electioni Officialium intereſſe debent, ubi facienda. 5.5
Conſenſum liberum in Electoribus jura poſcunt. 9.35
Conſenſus ubi abeſt, nulla prorſus electio eſt. 9.34
Conſenſus majoris partis in electione Officialium, ſi eſſet ſanæ contrarius, vel adeſſet juſta cauſa contradicendi, aut minor eſſet ſanior vel prudentior, major pars non attenditur. 29.7
Conſilium Iudæorum quorundam perniciosiſſimum. 13.8
Conſilium Iudæi cujuſdam Chriſtiano datum, ſaluberrimum. 15.7
Conſuetudinem ad inducendam in materia præcedentiarum ſufficit tempus decem annorum *ex doctrina Aretini.* 97.28
Conſuetudini circa præcedentias & judicum dignitates præcipuè deferendum eſt. 96.17
Conſuetudinis introductioni in præcedentiis quot actus ſint neceſſarij, *remiſſivè.* 97.19
Conſuetudo ad unguem obſervanda in Officialium creatione. 4.1
Conſumptio Officiorum regno Hiſpaniæ utiliſſima ſemper viſa fuit. 108.2
Conſumptio Officiorum ſæpe ſolet expoſci in curiis à Procuratoribus Regni, & per Regem concedi. 109.3
Conſumptione vel renuntiatione omnia Reipublicæ officia amittuntur. 108.1

Continuare vel non continuare officia in favorem Reipublicæ cur ſit indultum. 56.9

Continuare officia Reipublicæ in una eadémque perſona legibus antiquis ubique invenitur prohibitum. 42.1

Continuatio officij Decurionatus non prohibetur. 46.26

Continuatio officij inter diverſas perſonas maximo ſanguinis vinculo vel neceſſitudine conjunctas, ut patrem, filium &c. prohibita eſt. 44.18

Continuatio officiorum non eſt reprobanda dum electio fit à tota univerſitate ſeu toto Collegio nominante & nemine reluctante; nec dum eſt penuria civium idoneorum ad officia gerenda. 46. 24. & 25

Continuatio officiorum non ſolum in honorificis, ſed & in lucroſis & pœnalibus vulgò *Carga* à jure Hiſpanico reprobatur. 45.23

Continuationis officij inter patrem, filium, &c. vetitæ traditur ratio *remiſſivè*. 44.19

Converſi, aut Neophyti quinam dicantur. 20.26

Convocantur per Procuratores omnes Regni Civitates in locum à Rege deſignatum, quotieſcumque ratione alicujus rei, aliquid eſt decernendum & ſubſidij aliquid à Regno impendendum. 162.3

Correctorem ſeu Prætorem Concilium Civitatis poterit nominare in aliquibus caſibus. 118.12

Correctoris, Prætoris aut Præſidis Provinciæ nomen in Regno Caſtellæ frequentiùs adaptatur eis qui in Civitatibus & villis Regiæ Coronæ præponuntur & conſtituuntur à Rege. 117.3

Correctoris nomen ſatis novum in Hiſpania. ibid.4

Correctoris nomen à quo tempore & à quo Rege regnante uſitatum fuerit. ibid.5

Correctorum nominatio abſque dubio ad Regem ſpectat. ibid.6

Creatio Magiſtratuum vel Judicum inter Regalia conſtituitur. 118.7

Creatio Officialium ad Regem ſpectat. 6.77

Regis tamen permiſſione talis electio ad concilium cujuſque oppidi pertinet. ibidem. 28

Creditori licitum eſt ſine licentia fidejuſſoris, debitori terminum deſtinatum ſolutioni prorogare. 113.26

Culpa vacare videtur qui de jure procedit in ſua adminiſtratione. 146.18

Affertur in propoſito textus *in lege ſi bene de uſuris*. ibid.19

Curiæ quod major pars efficit, habendum eſt ac ſi omnes egerint. 28.1

Curiæ antiquiores quo tempore, & quo in loco habitæ fuerint? 162.4

Curiæ non ſemper in uno eodemque loco, ſed ubi Rex convocationem facit, ſolent celebrari & ſemper Curia Regni caput vocatur. 163.6

Curiæ, uti uſu & more receptum fuit, convocantur ad quamlibet Regis coronationem, ut præſtetur juramentum fidelitatis & vaſſallagij. ibid.5

Cuſtodes Caſtrorum nominati qui vulgò dicuntur *Alcaydes de la fortaleza*, homagium fidelitatis præſtant. 207.37

Cuſtodes civitatis cur poſſint itinerantes & tranſeuntes perquirere, & viſitare eorum bagalia, & animalium onera perſcrutari. 206.29

Cuſtodes Civitatis non debent eſſe perſcrutatores moleſti. ibid.30

Cuſtodes omnes, ſive pontium, ſive civitatum, ſive montium &c. poſſunt quocunque modo armati incedere, nec poſſunt armis ſpoliari. 207.33

Cuſtodes pupillorum & Carceratorum. 202.3

Cuſtodes Regiæ perſonæ qui dicantur. ibidem. 2

Cuſtodia Caſtri ſeu fortalitij Baronum, ad quem pertineat, *remiſſivè*. 207.34

Cuſtodia Caſtrorum vel cujuſlibet fortalitij debet tantum committi nobilibus perſonis, & ex puro ſanguine & nota progenitis. 208.36

Cuſtodia murorum & portarum civitatis quando præcipuè ſit neceſſaria, & ab ea nullus poſſit excuſari. 202.5

Cuſtodia oſtij ſeu pontis cujuſlibet civitatis munus perſonale eſt. 203.11

Cuſtodis murorum vel portarum civitatis, villæ, fortalitij ſeu caſtelli munus antiquiſſimum eſt. 202.4

Cuſtodis officium circa varia verſatur. 202.1

Cuſtodis oſtij, pontis ſeu murorum urbis, officium extra tempus obſidionis impetus, aut invaſionis hoſtium, inter ſordida munera reputatur. 204.18

Cuſtodum pontis ſive oſtij conſtitutio ſeu aſſignatio in partibus & finibus Regni ſive per mare ſive per terram, pertinet ad Prætorem illius diſtricti, & ſpecialiùs ac certiùs ad Decuriones 5. 2 27

D

Damna quamplurima, & notabilia mala quæ à Notariis possunt & solent patrari *remissivè*. 146.28

Damnum & lucrum dum quis ex incerto eventu potest consequi, nullo modo læditur, etsi damnum inde percipiat. 52.12

Debitores Reipublicæ ad officia publica inepti sunt. 25.41

Decuriones Concilium repræsentant. 6.19

Decurionis ad officium quidquid spectat, traditur *remissivè*. *pag.* 147

Decurionum Ordo in aliquibus locis non semper facit electionem. 6.20

Defensori Civitatis non licet illam deserere sine licentia, & sub certa forma. 109.6

Depositarij horrei publici officium debet tantum esse annale, nisi speciali consuetudine vel decreto Decurionum ex justa causa facto, in biennium protrahatur. 200.24

Depositarij in diminutione pretij monetæ, quale periculum subeant, distinctione deciditur. 190.*n.*44. *&* 45

Depositarij publici horrei officium nemo recusare poterit. 199.8

Depositario horrei publici debet assignari salarium moderatum. 201.26

Depositarius fiscalium pœnarum quibus rationem reddere debeat. 184. *num.* 11. *&* 12

Depositarius horrei publici quibus dotibus ornatis esse debeat. 199.9

Depositarius horrei debet singulis annis rationem reddere. 200.25

Depositarius horrei publici tenetur librum suum habere. 199.12

Depositarius publici horrei à quo regulariter nominari debeat. ibid.7

Depositarius horrei tenetur cuilibet annonam & pecuniam frumentariam deferenti facere apocham de summa vel quantitate recepta. 200.16

Depositarius nobilis vel agricola, qui depositum non restituit, furtum committit, & bonam fidem non agnoscit. 197.68

Referuntur Doctores asserentes quemlibet Depositarium depositum non restituentem excidere privilegio quo gaudebat, ut non incarceraretur. ibid.69

Depositarius non potest uti re depositæ, & ita faciens dicitur esse in dolo, & furti tenetur. 187.29

Expenditur *lex desiderium, & lex fin. Cod. depositi.* ibid.30

Depositarius pœnarum Camaralium in magnis & populosis urbibus, Provinciæ Capitibus, & Curiis magnis, debet & solet nominari à Rege. 183.*n.*9. *&* 10

Depositarius qui frumentum horrei publici, vel pecuniam ad suos proprios usus convertit, præter alias pœnas tenebitur in quadruplum. 200.23

Depositarius, si nobilis sit vel agricola, vel quomodocumque privilegium habeat ut pro debito civili incarcerari non possit, utrum pro restitutione vel solutione depositi tale privilegium amittat. 196.65

Depositarius si aliquid frumenti horrei publici, vel pecuniam in arca depositam in proprios usus converterit, vel autoritate sua alicui mutuo dederit, qualis pœna plectatur. 200.21

Depositarius pro judiciali depositio periculum diminutionis monetæ non subit, sed ipse Dominus pecuniæ. 191.46

Depositum quodlibet judiciale absque jussu judicis regulariter revocari non potest, nec bona deponenti, nec alij sunt restituenda. 195.62

Descendentes ex Judæis sectatur infamia. 200.23

Descriptio seu incapitatio quandiu in Judæa duraverint, & quantus fuerit numerus incapitatorum. 255.7

Descriptio populi Davidis jussu facta, exosa Deo fuit, & cur. 254.*n.*2. *&* 3

Descriptio personarum cum nominibus eorum qui electioni Sindici interfuerunt, tantùm facienda est in parvis urbibus, non verò magnis & valdè numerosis. 165.9

Descriptio seu impartitio facienda pro tributis vulgò *El servicio ordinario, extraordinario, pecho que se paga de los bienes*, requirit ut forma *leg.* 4. *titul.* 14. *lib.* 6. *recopil.* servetur, omnino attendatur. 263.47

Descriptionem populi & subditorum suorum olim David jussit fieri. 254.1

Descriptionem subditorum & Vassallorum facere, an possit esse utile, vel quæ incommoda & pericula ex tali descriptione possint oriri, *remissivè*. 256.11

Descriptiones Vicinorum vulgò *Padrones*, debent in libro Concilij cujuslibet oppidi scribi per ejus Tabellionem, non autem per alium. 265.57

Descriptionis Orbis edictum quo in loco à Cæsare fuerit edictum. 255.5

Descriptor seu Incapitator populi quis fuerit in Judæa delegatus. ibid.6

Dextera manus nobilior semper & præstantior

ſtantior ſedes reputatur quam altera. 96.15

Dexterum latus Altaris in quo Evangelium cantatur in Eccleſiis oppidorum Hiſpaniæ ſolet occupari per officiales ſtatus nobilis, ſiniſtro relicto plebeiis. ibidem. 14

Dictio *Solamente*, in lege expreſſa taxativa eſt. 136.11

Dies conſtitutus pro electionibus Officialium ſi elabatur, an ſequenti nominari poſſint Electores, & quando. 5.13

Dignitatis majoris differentia à minori unde petatur. 96.11

Dignitas & excellentia phœnici & Aquilæ inter aves tribuitur. 94.5

Dignitas major dari ei minimè debet, qui minorem non habuit. 26.47

Dignitas eſt quidquid ex conſuetudine reputatur eſſe dignitas, & illa eſt major quàm homines generaliter talem reputant. 209.5

Dignitates & officia juſtitiæ vilibus & infamibus perſonis non debent condonari. 134.6

Diſcurſores per Regnum à Rege mitti ſolent, qui quærentibus de injuſtitia vel inæquali partitione circa tributa, juſtitiam exhibeant. 265.56

Diſquiſitoris victualium qualitas & exercitium declaratur per tenorem tituli qui in conceſſione talis officij ſolet expediri; qui quidem titulus vulgari idiomate *ibi* affertur. 148.3

Diſquiſitoris victualium vulgò *Fiel Executor* de novo præter Prætorem à Rege Philippo inſtitutum fuit officium. ibid.2

Diſſidia ob præcedentias circa res ſpirituales orta, etiam inter ſæculares componere ad Eccleſiaſticos privativè pertinet. 103.46

Doctor ſemper eſt intelligendus ſecundùm jura quæ allegat. 83.19

Agitur de textu *in leg.* 1. §. *libertinis & in leg. cum ex oratione*, 47. *ff. de excuſat. tutorum, & in leg.* 3. *eodem tit.* ibid.80

Intelligitur *textus in leg.*11. *titul.*14. *lib.*6. ibid.81

Doctores & Licentiati in una ex tribus univerſitatibus graduati tanquam Nobiles ex privilegio admittuntur ad officia Nobilibus ex privilegio conceſſa. 59.24

Dolus præſumetur in proxenetis affirmantibus de idoneitate contrahentium vel mercium, quando ex celebratione venditionis aliquod lucrum præter debitum Proxeneticum conſequutus eſt. 245.26

Dolus in falſa relatione Agrimenſoris colligitur ex qualitate facti. 273.30

Dolus tertij in matrimonio & ſponſalibus non reddit contractum ipſo jure nullum 247.37

Domus publica conſtrui debet, ad negotia Officialium electionem ſpectantia, tractanda. 5.6

Domus, cenſus conſtitutus, aut quælibet alia res ſi empta fuerit ab œconomo civitatis, ipſius quidem œconomi pecunia, non verò civitatis, emptor in dubio cenſebitur œconomus. 178. *n.*29. *&* 30

Donatio non eſt quod à Vaſſallis tempore neceſſitatis publicæ tribuitur, ſed ſolutio debiti Regalis à Procuratoribus facta. 169. *n.*30. *&* 31

Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Epiſcopi & ſimiles Domini oppidorum in ſuis territoriis creare poſſunt Tabelliones ad hoc ſolùm, ut teſtificentur de his quæ fiunt in judicio. 144.17

Duplionum ex auro diverſa nomina, pondus, valores examinantur. 229. *num.*19. *& ſeqq.*

E

Electi ad officium compelluntur ad id acceptandum per capturam & incarcerationem & bannum. 74.16

Electi ad officium poterunt ad illud ſerviendum extrahi à domo ſua. ibid.17

Electio à verbo eligere derivatur. 3.27

Electio extra locum aſſuetum facta nulla eſt. 5.8

Electio ultra annum admittitur dummodo conſuetudo ſit ut amplius durent officia. 44.11.

Quod procedit etiam in officiis exigui momenti, & quando in oppido non reperiuntur facilè officiales idonei. ibid.12

Electio à majori parte facta tunc tantum valet, quando omnes Electores vocati fuerunt, cùm debuerunt vocari. 29.5

Quod tamen intellige, ſi minor pars agat de contemptu non aliàs. 29.6

Electio debet eſſe libera, abſque vi, metu, vel impreſſione cujuſvis. 8.32

Electio omnis quæ ſordibus, aut precibus improbis facta fuerit jure Regio Hiſpaniæ damnatur. 105.7

Electio de indigno utrum ignoranter facta fuerit, quomodo probetur traditur *remiſſivè*. 35.18

Electio à majori eligentium parte facta exequenda

quenda eſt non obſtante contradictione. 29.9
Electio facta ad aliorum impulſum nulla eſt. 9.36
Aut per factionem, aut partialitatem. ibidem. 37
Electio dum aliquo caſu non ſortitur effectum, puta quia nominatus non vult conſentire electioni, non ideo electores privantur facultate iterum nominandi. 35. 16
Electio facienda per annum ſi facta fuerit per plures, an remaneat pro uno tantum, an vero vitietur in totum. 43.9
Electio propriè quid. 3.28
Electio Officialium eſt voluntariæ juriſdictionis. 6.15
Electio generaliter definita quid. 3.29
Electio Officialis ultra annum facta ſuſtineri poteſt ſi ita principi placeat. 44.10
Electione de dignis facta legitimè, & publicata ſtatim jus acquiritur electis. 36.22
Electione de indigno facta facultas eligendi devolvitur ad ſuperiorem. 34.12
Electiones an fieri poſſint & diebus feſtivis & feriatis. 6.4
Electiones Officiorum quæ publicantur frequenter fiunt majori ſuffragiorum numero. 66.11
Electiones Officialium fieri debent in die & hora aſſueta; & an potiùs manè, vel veſpere. 5.10
Electionis definitio in genere. 3.30
Elector quando ſe corrigere valeat. 10. 38
Elector ſcienter eligens indignum amittit pro illa vice poteſtatem eligendi. 34.11
Elector dum indignum ignoranter eligit, non poteſt dici delinquere. 35.15
Electores in officiis publicis digniores eligere debent. 31.1
Doctores hanc Doctrinam tuentes tum Theologi, tum Juriſconſulti referuntur. ibid. 2. & 3.
Objiciuntur duo huic opinioni. 32.4
Quibus ſatisfit. ibid. 5
Electores indignum ſcienter eligentes arbitrariè puniendi. 34.13
Electores pro damnis ab Officialibus per eos nominatis, præſtitis, via ordinaria, non verò excecutiva ſunt conveniendi & condemnandi. 11.12
Electores vocari debent ſono tubæ vel campanæ. 4.2
Non verò ad ſonum tabulæ, ſicut fit in Eccleſia in die ſancto Veneris. ibidem. 3
Et vocari debent tam præſentes quàm abſentes, & quando. ibid. 4
Electores ob electionem de indigno factam an priventur pro illa vice facultate eligendi & ad quem illa revertatur, proponitur quæſtio. 34.10
Electores duntaxat qui interſunt electioni, poſſunt ſuffragia præſtare. 8.28
Electores qui ad Concilium venerunt, ante publicationem poterunt ſuffragia præſtare, non verò factâ publicatione. 11.42
Electores Indignum ignoranter eligentes non privantur facultate eligendi, ſed poſſunt iterum ad nominationem de digno procedere. 35.14
Electores ſi ſuerint pari numero quid faciendum. 30.15
Gratificari poſſe quinam exiſtiment in propoſito. ibid. 16
Electores ſi plures fuerint alicujus Officialis, non omnes tenentur in ſolidum ad damnum per ipſum præſtitum. 111 10
Electores ſeu nominatores Officialium Reipublicæ pro culpa eorundem officialium tenentur ſicut ipſe de damni ſatisfactione ſeu condemnatione contra eos facta. 110.1
Electorum aliqui ſi fuerint, quos ex actis electionis conſtet non præſtitiſſe ſuffragia, ij non tenebuntur ad intereſſe. 111.11
Electus cùm impeditur exercere officium, ad officialem præcedentem triennij ſpectat uſus ejuſdem officij. 68.21
Electus ad aliquod officium ſi moriatur, onus ſubeundi munera non tranſit ad hæredem. 84.83
Electus qui non fruitus eſt officio ob contradictionem factam, cauſa jam evicta recurſum habet ad damnum fructuum in officio obvenientium in contradicentem. 69.33
Electus ad quodlibet Reipublicæ officium authoritate publicum, illud neceſſariò acceptare & inſervire tenetur. 73.4
Eligendi facultatem non excidunt electores dum dubium eſt ſcienterne an ignoranter indignum elegerint. 35.17
Eligens dignum omiſſo digniori etiamſi peccet mortaliter, tamen reſtitutioni erga digniorem non eſt obnoxius. 33.7
Eligens indignum non ſolum peccat mortaliter, ſed etiam tenetur ad damna ex tali electione ſequuta reſarcienda. 33.8

Eligens Officialem aneum exhibendo, finito Officio liberetur ab obligatione damni refarciendi. 111.3

Elusoria esset sententia quæ post annum à nominatione officialis elapsum proferretur, super negotio appellationis in eadem nominatione interpositæ, pro quo afferuntur verba textus *in cap. fin. de judiciis.* 66.9

Emptor venditori, vel è contra venditor emptori, an teneatur ex dolo commisso à Proxeneta. 245.*n.*28.*& seq.*

Episcopus quis potest esse & Canonicus, & adesse Capitulo tanquam Canonicus licèt sit Episcopus. 48.9

Episcopus dum adest Capitulo tanquam Canonicus, sedet in loco inferiori & secundum locum obtinet. ibid.

Episcopus vel Canonicus qui prius creatus fuit, is etiam prius inter Episcopos, vel Canonicos sedere debet. 98. 32

Equites Sancti Ioannis Ierosolymæ Hospitalarij vocabantur. 133.10

Equites Sancti Ioannis de Maltha, an possint esse Procuratores Curiarum, *remissivè.* 165.12

Erectio furcæ, vel patibuli per mandatum Domini vel ejus Officialium, signum est jurisdictionis concessæ vel obtentæ. 123.40

Quod procedit etiamsi per centum annos non fuerit aliquis suspensus in illa furca. ibid.41.

Exactor quilibet vectigalium ut officij debito respondeat & legitimè procedat, quid facere debeat, notatum invenitur *in leg.* 13. *tit.* 14. *lib.* 6. *recopil.* quæ *ibi* affertur. 211.21

Exactor tributorum maxima in exigendo utitur potestate, nec juris ordinem servare tenetur, sed potest simpliciter procedere & compellere debitores. ibid.19

Exactor tributorum Regis non potest debitores convenire nisi prius accipiat nomina eorum, & eis notum faciat & intimetur ut ad locum destinatum solutioni soluturi accedant. ibidem.17

Exactor vectigalia bona à debitoribus pro solutione debiti extracta Concilio præsentans liberatur. ibid.20

Exactores tributorum seu vectigalium, græcè publicani nuncupati, apud Hebræos, Græcos, & Romanos odibiles & abjecti fuerunt. 208.1

Expenditur in proposito textus *in leg.* 14. *tit.* 2. *lib.* 6. *novæ Recopil.* quæ *ibi* affertur ibid.2

Exactoribus & conductoribus Regis, licet præcipua Privilegia in favorem fisci & patrimonij Regis sint indulta, tamen plura sunt quibus personæ eorundem Exactorum condecorantur. 210. 10

Excellentia quædam & superioritas in certis animalibus brutis terrestribus observatur. 94.4

Excubiæ quomodo faciendæ tempore belli sive pacis, & quando à subditis jura excubiarum peti possint, quando Ecclesiasticæ personæ ad Excubias teneantur, & circa quod versetur excubiarum ministerium *remissivè.* 207.35

Excusanti se nobili à tutela plebeij favens sententia adstipulatur text. *in leg.* 1. §. *libertinis pupillis.* 82.73

Expenditur in proposito, textus *in leg. cum ex oratione* 40. *ff. eodem titul.* 6. *in leg.* 3. *Cod. eodem, titul. de excusat. tutorum.* ibid.74

Ponderatur *lex* 21. *tit.* 14. *lib.* 6. *Recopil.* ibid.75

Excusantur illi qui habent privilegium à principe ne ad officia Reipublicæ invicti eligantur. 74.20

Jura varia afferuntur quibus indicatur exemptionem munerum ex liberorum numero non induci. 75.26

Affertur in contrariam opinionem, *lex si quis Decurio*, 24. *Cod. de Decurionibus, lib.* 10. ibid.25

Conciliantur & intelliguntur jura de exemptione munerum loquentia, ex Thesauro. ibid.28

Excusantur à minoribus officiis acceptandis ij qui majores Magistratus administraverint, & officia honorabilia exercuerint. 80.60

Excusantur officia publica accipere illi qui habent duodecim filios. 75.25

Excusantur ab officiis publicis minores viginti annis. 84.82

Excusantur pauperes à suscipiendis muneribus, si minus idonei sint, & injuncto muneri sufficere non possint. 80.61

Excusantur advocati à muneribus onerosis & personalibus Reipublicæ. 84.84

Excusantur à muneribus personalibus Originarij alibi habitantes, si ad officia in loco originis vocantur, tamen si alij sint idonei, aliàs secus. 80.57

Excusantur à prædictis Officiis qui alibi aliud officium habent, ad textum *in leg. fin.*

fin. ff. de vacat. muner. gloſs. in leg. 1. *Cod. quemadm. dum civilia munera, lib.* 10. *ſpecialiter in tit. de cenſibus, §. nunc dicendum & §. ſi avo.* ibid. 58.

Excuſatio à tutela non competit niſi ex cauſis à jure expreſſis, de quibus *in tit. de excuſat. tutorum, & inſtit. in text. in leg.* 1. *tit.* 17. *part.* 6. 81.66

Excuſationem in honoribus patrimonialibus & realibus utrùm inducat numerus duodecim filiorum. 75.30

Referuntur Doctores qui excuſationem in muneribus realibus & patrimonij ex liberorum numero non admittunt. 76.31

Excuſationes ab officiis ineundis quomodo & quo tempore allegari & proponi debeant ſubjicitur. 84.85

Reſolutioni tempus & rationem excuſationis aſſignanti multa objiciuntur jura oppoſita. ibid. 86

Objecta jura perpenduntur & intelliguntur, & cum Authoris ſententia conciliantur à Ioanne Garcia. 85.87

Excuſationis intuitu refertur ab Autore lis quædam quæ ſuper delatione tutelæ agitata fuit, à qua ſe excuſare nominatus intendebat, quia ſe nobilem vulgò *Fidalgum* dicebat. 81.64

Expenditur contra nominatum ad tutelam, & ab ea ſe excuſare prætextu nobilitatis nitentem, textus *in leg. ſpadonem.* 17. *§. ſi ſcire oportet, ff. de excuſat. tut.* ibid. 81

Executioni publicæ Iuſtitiæ circa corporis afflictiones & cruciatus deputanda eſt perſona in qualibet magna & populoſa villa, aut civitate, quæ quidem perſona publico inſerviat ſtipendio. 276.5

Executionis publicæ Iuſtitiæ officio cum nulla fuerit perſona addicta, an poſſit quis compelli ad tale miniſterium exercendum. ibid. *n.* 6. *&* 7

Executores juſtitiæ ſeu Carnifices adeo ſunt infames, ut nulla major angaria hominibus ſtatui poſſit. 278.22

Executoris juſtitiæ creatio facienda erit ex uno carceratorum & convictorum de crimine capitis, quando non invenitur perſona abjecta quæ ad tale munus exercendum poſſit adigi. 277.13

Executoris publici juſtitiæ Officium apud Hebræos tempore Choyli ſine diſtinctione ab omnibus indifferenter exercebatur, nec pudori, nec dedecori adſcribebatur. 275.2

Executoris publici juſtitiæ Officium quare Reipublicæ ſit neceſſarium. ibid. 1

Exemptio Officiorum admittitur in patre vel ejus filiis divitibus, at non ſi univerſitas ſeu populus ſit nimirum pauper. 77.38

Exemptio Officiorum perſonalium habentibus quinque liberos cur condonata fuerit. 76.32

Exemptio à vectigalibus & cæteris tributis excepta monetâ forera, conſuetudine & præſcriptione immemoriali poteſt induci. 260.30

Exemptionem Officiorum perſonalium præſtat numerus quinque non minus filiarum quàm maſculorum, etiamſi ſint utrinque etiam emancipati. 76.35

Exemptionem ab officiis publicis & muneribus perſonalibus præſtat numerus quinque liberorum. 75.29

Exemptionem à tributo monetæ foreræ per viam nobilitatis, præſcriptione acquiri poſſe, ſentit *flores de Mena.* 260.32

Exemptioni requiſitum numerum implet aliquis ex liberis militiæ defunctus pro Republica aut Principe. 79.51

Exemptus licèt quis ſit à cæteris tributis ex ſpeciali Principis privilegio, non tamen cenſetur exemptus à cenſu monetæ foreræ. ibid. 28

Eximi nullus poteſt à præſtatione Tributi monetæ foreræ, nec per ætatem aut ſexum, nec etiam per præſcriptionem immemorialem. 260.29

Eximi quis poteſt à tributo monetæ foreræ, & quolibet alio capitis cenſu, ex ſpeciali Principis Privilegio. ibid. 31

Eximuntur à muneribus principales conductores Gabellarum ſeu redituum Regalium & univerſitatis. 80.59

Exiſtimatio & reputatio communis Provinciæ ſufficit ut officia vilia vel nobilia reputentur. 209.4

Exteris & alienigenis à Regnis Hiſpaniæ, nulla poteſt fieri per Regem donatio civitatis, Villæ, Caſtri aut Inſulæ vel alterius rei ex contentis, *in leg.* 2. *tit.* 10. *lib.* 5. 243.17

Exteris à Regno plura ſunt prohibita munera quæ naturalibus tantùm in præmium naturalitatis condonantur. 242.11

Exteris mercatoribus merces portantibus, in Hiſpaniæ Regna ab eis aurum & argentum aſportare interdicitur, *leg.* 10. *tit.* 18. *lib.* 6. *recopil.* 243.15

Exteris in Indiis negotiare, & aurum, argentum & alia ibidem contenta emere prohibetur per *leg.* 5. *tit.* 18. *lib.* 6. *recopil.* ibid. 14

Exteris prohibetur ne intra duodecim leucas in Regno jumenta habeant. ibidem. 16

Exteris ne Officia ad jurisdictionem vel gubernationem spectantia concedantur, cautum extat *in leg.2. tit.3. lib.7. Recop.* 242.12

Exteros non gubernare civitates & Villas, sed ipsos Hispaniæ Regni Naturales,cur expediat. ibid.13

Exul suffragium præstare non potest, nec is qui est in vinculis. 8.29

F

Fames magna, victúsque defectus quænam mala in populo creare soleant. 198.1

Familiares sanctæ Inquisitionis ex privilegio Regis non coguntur suscipere officia Reipub.quæ tamen acceptare non prohibentur,& si ea exercentes deliquerint,à judicibus sæcularibus plectendi sunt. 74.21

Fidejussio est stricti juris. 112.22

Fidejussio quælibet per prorogationem regulariter evanescit. ibid.20

Fidejussiones ac securitates expetuntur à Commentariensi pro exercitio officij. 128.55

Fidejussores non tenentur ad interesse ex mala nominatione facta per Magistratum de successore suo. 112.17

Fidejussores officialium & ipsi officiales & nominatores eorum quomodo & quo ordine conveniri debeant ob malè gesta. 114.*n.*30. *& seqq.*

Fidejussores ad damnum non tenentur pro gestis ab officiali extra tempus ordinatum & consuetum vacationi officij,etiamsi prorogatio termini per quem fuit electus officialis, ipsi concessa fuisset. 112.28

Expenditur in proposito textus, *in leg. labeonem fin. cum leg.seq.ff.de ambitu, & in leg. Lucius, §. Paulus, ff. de administr. tutor.* ibid.29

Fidejussores idoneos præstare debet publici horrei Depositarius, antequam ad officium admittatur. 199.10

Fidejussores tenetur præstare quilibet Magistratus pro administratione officij Sindicatus, sive illud sponte, sive necessariò susceperit. 112.13

Quod procedit etiamsi idoneus sit facultatibus, & bona sua obliget. ibid.14

Fidejussores tenentur ad interesse non ad pœnam quam Magistratus delinquendo incurrit. ibid.15

Fidelitatem officij prosternunt Procuratores qui Procurationes suas emunt. 161.22

Filij cur avito crimine puniantur. 29.22

Filij legitimati per consequens matrimonium vel Rescripto Principis complent numerum ad exemptionem munerum. 77.39

Filij numerum ad immunitatem requisitum formantes, ut vivant tempore liberationis sufficit,licèt postea decedant. 77.40

Filiusfamilias non prohibetur eligi ad munera publica, dummodo major sit viginti quinque annis. 27.52

Fraternitatis judices officium personaliter debent exercere, nec substitutum apponere possunt. 134.7

Fraternitatis Judices transacto anno, absque eo quod transeat intervallum duorum aut trium annorum vulgò *Hueco*, poterunt iterùm eligi antequam scindicentur,quod alias in cæteris justitiæ officiis non procedit. ibid.8

Fraternitatis judices uniuscujusque status tum Nobilium, tum plebeiorum creari debent ex honorabilioribus & negotiaptioribus. 134.5

Fraternitatis Iudicum nominatio & electio ad quem pertineat. 133.2

Frumentum in horreo publico positum,quidquid damni ex negligentia Administratoris patiatur, tenebitur ipse persolvere. 200.20

Frumentum privatorum non potest suscipi in horreo publico ab ipsius Administratore. ibid.19

G

Gabella an debeat solvi tantùm de pretio venditionis, an verò de Proxenetico & salario præstito mediatori seu Proxenetæ? 252.73

Gallecia Regni gubernator præest regali Senatui, & militiæ militum est Generalis, & percipit duo Salaria. 48.7

Quod procedit etiam dum Princeps ex duobus officiis unum facit supprimendo alterum, nam id obtinens percipiet duo salaria quæ ambo officiales percipere solebant. ibid.8

Græci magni habebant Tabellionis munus sicut & scribæ, nec ad ejus exercitium quemquam nisi honestis natalibus fidéque & industria clarum admittebant.143.8

Gregorij Lopez sententia circa tributum quod in Hispania vulgari sermone vocatur *Fonsadera*, non admittitur, imò refellitur ex quodam vetustissimo privilegio per Alphonsum primum Regem Legionis, Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Valpuesta concessum, quod *ibi* affertur. 257.14

Guelphorum, & Gibellinorum factiones. 25.20

H

Hiſpanorum eximia in Hoſpitibus admittendis & excipiendis humanitas. 132.4

Homagium præſtitum juramenti vim habet. 207.38

Homo tanquam omnium creaturarum nobiliſſimum dicitur microcoſmus. 95.6

Horrea publica vulgò *poſitos* ſeu *alhondigas* in Hiſpania non multùm antiquitatis habent. 198.6

Horrea publica plura habebant Romani, præter frumentaria. 198.5

Horrea publica reſque frumentariæ ordinabantur apud antiquos. ibid.3

Horrei publici Depoſitarius non debet lucrari incrementa tritici quæ vulgò dicuntur *creces*. 201.27

Horreorum publicorum uſus apud Romanos, & à quo inventus fuerit. 198.4

Horreum unde panis ſuppeditetur, potiſſimus modus eſt ad hominis ſuſtentationem. ibid.2

Hoſpitalitas laudabilis, & digna nobili viro. 132.8

Hoſpitalitatis juri & virtuti multum deferebant Romani. ibid.3

Hoſpitalitatis definitio, *ex Clemente Alexandrino*. ibid.2

Hoſpitalitatis officium ad fidem introducendam & propagandam maximè neceſſarium. ibid.5

Hoſpitandi munus Nobile, ſanctum & laudabile eſt, dum Charitatis affectu & intuitu exercetur. 231.1

Hoſpitandi pro lucro munus ſuſcipere an quis poſſit compelli qui antea tali miniſterio non ſe immiſcuit. 235. *num.* 23. & 24

Hoſpitandi pro lucro qui munus ſemel jam ſuſceperint, ad illud exercendum compelli poſſunt. 134.18

Hoſpitator ad hoc ut teneatur pro furto in rebus Hoſpitis in domo ſua incluſis, utrum ſit neceſſarium quod ei traditæ fuerint, mulieri ſuæ aut famulo, vel ſe liberet ſi hoſpiti conceſſit clavem cubiculi vel cameræ & arcæ ubi reconderet res ſuas, *remiſſivè*. 237.37

Hoſpitator dum valeſiam vulgò *la maleta*, clauſam & ſigillatam non reddit, vel apertam reſtituit, an detur contra eum in iſto caſu juramentum in litem, *remiſſivè*. 238.38

Expenditur in propoſito textus *in leg.* 26. *titul.* 8. *part.* 5. quæ *ibi* affertur. ibidem. 238.39

Hoſpitatores ſeu Caupones ne pro arbitrio extorqueant à viatoribus quantùm voluerint, taxari debet merces & pretium omnium rerum quæ venduntur in Hoſpitio, tam pro cibariis quàm pro miniſterio. 236.29

Hoſpitatores qui voluntariè muneri Hoſpitandi pro lucro ſe exponunt, tam vir quàm mulier, ſi ſpecialiter notati ſint de vita turpi & prava, judicis officio poterunt à tali miniſterio removeri. 239.25

Hoſpitatores de furto rerum in ſuo Hoſpitio incluſarum tenentur atque etiam de facto famulorum in ſuo Hoſpitio ſervientium & de omnibus fraudibus quæ ibi committi poſſunt in damnum hoſpitum. 237. *n.* 32 & 34

Hoſpitatores ſeu caupones tenentur perſonas hoſpitum receptorum cuſtodire, & à periculis quæ ſibi in hoſpitio accidere poſſunt, tutos reddere. 237.31

Hoſpitatores ſeu Caupones licèt Officium autoritate & utilitate publicum non exerceant, publicè tamen debent conſtitui & nominari à prætore vel judice cujuſlibet civitatis & villæ. 239.41

Hoſpitatores ſeu Caupones aliquid ultra taxam à viatoribus pro cibariis & aliis rebus recipientes, non ſolùm puniendi ſunt pœnis in taxatione indicta impoſitis, verum etiam in foro conſcientiæ tenentur ad reſtitutionem. 236.30

Hoſpitatores pro rebus in domum ſuam inductis per viatorem tenentur de dolo, lata levi & leviſſima culpâ, niſi probaverint fortuitum caſum. 237.35

Quod procedit etiam in alio Hoſpitante non Caupone, & in domo ſua ad modum Cauponæ accipiente. ibid.36

Hoſpitatoribus ſeu Cauponibus facultas vendendi hordeum, ultra pragmaticæ taxam, per legem conceſſa, quomodo intelligenda. 236.28

Hoſpitia condigna præſtanda ſunt Procuratoribus dum in Curiis aſſiſtunt. 171.37

Hoſpitia conductitia qui tenent, vile & abjectum Officium exercere cenſentur. 134.16

Hoſpitia conductitia quomodo ſint neceſſaria. ibid.17

Hoſpitia plura reditibus dotata in Hiſpania, & Regnis Caſtellæ, ad peregrinos excipiendos qui ſepulchrum Divi Jacobi Apoſtoli adeunt, ſunt conſtituta, quorum præcipua *ibi* recenſentur. 133.13

Hoſpitia privata vulgò *Meſones*, *ò Poſadas* in qualibet civitate ſeu oppido Hiſpaniæ conſtruuntur, quæ conductitia ſunt pro viatorum commodo. 134.15

Hoſpitia in locis deſertis, nempe in itineribus & viis publicis conſtructa, quæ vulgò *ventas* appellantur, non poſſunt, ſine permiſſu publico & facultate Regia fundari. 238.40

Hoſpitia quæ in urbe Carrionenſi & circa jam conſtructa ſunt pro peregrinis hoſpitandis, enarrat & deſcribit Author. 133.14

Hoſpitibus gratum & propitium pro pretio ſuo miniſterium, ab Hoſpitatoribus præberi debet. 235.16

Expenditur in propoſito textus, *in leg. Regia 6. & 7. tit. 11. lib. 7. novæ Recopil.* qui *ibi* affertur. ibid. 27

Hoſpitij jus publici ſeu privati, amicitiæ ineundæ & conſervandæ etiam apud gentiles exercebatur. 132.7

Hoſpitij ſignum qui pro foribus domus appendunt, contrahere videntur cum viatoribus obligationem hoſpitandi. 234. 19

Quod limitatur niſi plures jam Hoſpites admittere non poſſint; & ſi hoſpitandi ſint improbi homines & malæ famæ aut ſuſpicionis. 235.*n.* 20. *& ſeq.*

Hoſpitio conductitio excipiendus eſt Nobilis cum familia, excluſo alio Hoſpite minus, digno, priùs etiam recepto, qui tamen non eſt omninò ejiciendus. ibidem. 22

Hypothecæ privilegium, utrùm pro tributis æquè competat Dominis ſive Baronibus ac Regi quando tributa, vel condemnationes fiſcales ad eos Regia conceſſione pertinent. 186.25

I

Imaginarius & non verus agnatus dicitur ille qui aſſumit arma alterius familiæ. 60.30

Imperare non ſolùm eſt dignitas, ſed ars omnium ſumma. 3.24

Imperator non poteſt abdicare imperium niſi in manibus ejus à quo habuit. 109.7

Incarceratos ob graviora delicta laxioribus vinculis retinere non debet Cuſtos carceris. 130.15

Incarceratum torquendum ne quis alloquatur, aut nuntium ad illum mittat, curam debet adhibere Commentarienſis. ibid. 16

Imperij deſtructio ſequitur ſi minuantur fructus quibus Reipublicæ ſuſtentatur. 180.33

Intelligitur deciſio textus *in leg. 1. titul. 7. libro 6. recopill.* quâ in re procedat. ibidem. 34

Petri Fernandez, Navarret. diſcurſui politicorum reſpondetur & ſatisfit. ibid. 35

Impugnatio electionis cujus expenſis fieri debeat. 27.53

Impugnatio electionis à quolibet de populo non debet admitti. 26.50

Immiſtio carnalis cum incarcerata muliere ſub pœna Capitali vetita eſt Commentarienſi, quam etiam pœnam incurrunt ipſi incarcerati, ſi talem copulam habeant, etiamſi cum muliere quæ cognita erat meretrix. 129.*n.* 10. 11 *& 12*

Immunes à tributis realibus quinam ſint, *remiſſivè*. 264.50

Immunitati præſtandæ non conducunt liberi adhuc in utero exiſtentes. 79.52

Incompatibilia quænam dicantur Officia ſeu miniſteria facile diſcreta haudquaquam eſt. 48.12

Incompatibilia dici poſſunt Officia quæ ratione finis, ſeu exercitij inter ſe pugnant. ibid. 13

Incompatibilia erunt duo Officia in quorum exercitio & fine perſona una duplicem contrarij ſtatus perſonam repræſentat. ibid. 14

Incompatibilibus duobus ex officiis vacat primum per admiſſionem ſecundi ipſo jure & ſine alia requiſitione. 49. 16. *& 17*

Indigni ad officia publica qua indignitate intelligantur. 37.24

Indignus ad Officia publica ille dicitur qui non habet qualitates ad id neceſſarias. 37.23

Infamibus portæ dignitatum patêre non debent. 16.10

Infamibus non patet ad ſcribendum aditus, vel ad aliquod munus publicum exercendum præſertim in Regiis prætoriis & tribunalibus. 143.7

Infamis infamiâ juris indignus eſt, & inhabilis ad officia Reip. 27.52

Infirmitas quomodo probetur traditur, *remiſſivè*. 80.56

Infirmitas quæ à muneribus exemptionem præſtare poſſit qualis eſſe debeat arbitrio judicis relinquenda eſt. 80.54

Infirmitas vera & propria dicitur quæ ex humorum exceſſu cauſatur, & ex quibus ſuccedit febris. 80.55

Infirmi excuſantur à muneribus publicis, ſuſcipien

ſuſcipiendis,& affertur in exemplum excuſationis Manlius Torquatus conſul Romanus. 79.53
Inquiſitorum minorum durant offi ia defuncto generali Inquiſitore. 90.26
Expenditur in propoſito textus *in leg.2.tit. 1.part.2.* ibid.27
Inſpectorum munus ad quid inſtitutum. 161. 39
Intellectus extraneus quinam dicitur. 87.7
Itinerantium facta manifeſtatione ſeu præſentatione, à Cuſtodibus portarum & pontium omnis ſecuritas & liber tranſitus impetratur & jure conceditur. 206.32
Iudæis omnes adminiſtrationes & dignitates interdictæ ſunt. 13.3
Iudex, vulgò *Alcalde Mayor* appellatus, in nihilo major reputatur cæteris judicibus ordinariis, etſi hoc nomine contrarium ſignificare videatur. 124.49
Iudex Appellationis vulgò *Alcalde mayor*, nominatus à Dominis oppidorum, debet præcedere cæteros judices ordinarios. 98.27
Iudex majorem juriſdictionem habens præferendus eſt minorem & limitatam ſeu temporalem habenti, *ex Doctrina Bobadillæ.* 97.23
Iudex ordinarius,& judex *de la Hermandad*, dum concurrunt in aliquo negotio & ſuper actum uterque perficit proceſſum, quid tum facto opus eſt. 140.30
Iudex quilibet ſive delegatus, ſive ordinarius cognoſcere poteſt, an ſibi competat juriſdictio? 139.28
Expenditur in propoſito deciſio *in lege 6. titul. 23. lib. 8. recopill.* qui *ibi* affertur. 140.29
Iudex quilibet Ordinarius habet univerſalem cauſarum cognitionem; & delegatus, illius tantum cauſæ expeditionem, quæ ſibi commiſſa fuit. 98.24
Iudicare & Magiſtratum gerere, munus publicum eſt. 73.5
Iudices vulgò *Alcaldes mayores* nominati à dominis oppidi non poſſunt ob infirmitatem conſtituere ſuos Subſtitutos,qui in Hiſpánia vocantur *Tenientes.* 124.53
Iudices vulgò *de la Hermandad*, debent poſt prætorem immediatum locum occupare & incedere, deinde Decuriones, poſtea Procuratores Sindici univerſitatis & cæteri Officiales prout conſuetudo in quolibet loco uſurpaverit. 98.26
Iudices à Baronibus nominati non poſſunt multam indicere extrajudicialem in contumaces ſeu rebelles ſuis juſſionibus, niſi ob defenſionem ſuæ juriſdictionis; & in quantitate, trium ſolidorum a ri. 124.51
Iudices per dominos ſeu Barones creati in ſuis villis, non poſſunt nominari Correctores, ſicut judices Regis in ejus pidis. ibid
Iudices ordinarij,& cæteri Officiales in O pidis Dominorum, an ab ipſis Dominis, an verò à Conciliis nominari debeant. 119.29
Iudices tantùm Ordinarij qui vocantur *Alcaldes* in parvis villis Regiæ Coronæ Conſiliariis nominantur ab ipſarum Conciliis. ibid.17
Iudicibus per Barones conſtitutis non debent perſolvi Salaria ex burſa communi, ſed ex bonis ipſius Domini. 124.52
Iudicis inferioris ſententia ſuper lite nominationis lata non eſt exequenda, ſed intuitu appellationis eſt ſuſpendenda. 67.15
Iudicum Fraternitatis vulgò *Alcaldes de la Hermandad*, origo, tempus, & cauſa eorum inſtitutionis traditur, *ex Antonio Nebrigenſi.* 132.1
Iudicum creatio ex radice ſeu fonte juriſdictionis provenit. 119.20
Iudicum *de la Hermandad*, ſententia, licèt non obſtante appellatione, poterat exequi, quinimò ab ea non poterat appellari, id poſteà ſublatum fuit. 140.31
Iugerum ſeu fundorum menſura debet fieri ſecundùm formam & modum, delineationem & computationem loci ubi prædia ſunt ſita, etiamſi in alio loco celebrata ſit venditio prædiorum ad menſuram. 270.*n*.20.*&* 21
Iuramentum Officialium electionem præcedere debet. 6.2
Iurati duodecim qui publicam cauſam tuebantur ab antiquo, in Regno Aragonis fuerunt conſtituti, qui poſteà jurati, ad numerum quinarium, temporibus Regis Fernandi reducti fuerunt. 160.36
Iurati nomine ad inſtar Procuratoris generalis univerſitatis, pleriſque in locis officiales Reip.creantur. 159.31
Iurati in Regno Aragonis quanto honore habiti fuerint, *remiſſivè.* 160.37
Iuratorum munus cum antiquorum Tribunorum Romanorum plebis officio, quomodo conveniat. 159.*n*.33. & 34.
Expenditur & obſervatur in propoſito deciſio textus, *in lege* 10. *titulo* 1. *libro* 7. *novæ Recopilat.* quæ *ibi* adducitur. ibid.35

Iurisdictio limitata nunquam est prorogabilis. 137.15
Iurisdictio in secunda instantia si expressè concessa fuerit judicibus à Baronibus creatis, quamvis ad eos appellari possit, tamen ab sententia ab eis lata in gradu appellationis, appellatur ad Regiam Curiam. 124.48
Iurisdicto nunquam probatur ex actibus qui Dominio conveniunt, cum unum ab altero prorsus separatum sit. 123.44
Iurisdictio in secunda instantia, probatur ex eo quod ad aliquem deferantur appellationes. ibid.42
Iurisdictio an in perpetuum vel ad vitam concessa videatur, ad dignoscendum traditur, *remissivè*. 121.32
Iurisdictio suprema à Rege non potest separari, & impossibile est quòd à Rege abdicetur. 120.27
Iurisdictio an personæ vel territorio concessa fuerit, *remissivè*. 121.33
Iurisdictio contra Regem immemoriali præscriptibilis est. 122.35
Iurisdictio judicibus fraternitatis concessa extra casus ad quos reducta est, non potest prorogari, etiam de consensu partium. 126.12
Iurisdictio omnis regulariter accumulativa esse præsumitur. 152.5
Iurisdictio electis & confirmatis concessa ordinaria est. 40.15
Iurisdictio ad universitatum causas concessa dicitur ordinaria. 134.3
Iurisdictionem præscribi posse tam de jure communi quàm Regio, certum est. 121.34
Iurisdictionis concessio quando non est aperta, & non adest titulus, cùm agitur de ea interpretanda, extendenda est vel coarctanda per usum & exercitium possidentis. 123.46
Iurisdictionis exercitium ut tribuatur, sufficit quod in libello aut querelæ partis vel causæ processus, deducatur qualitas jurisdictionem tribuens. 139.26
Iurisdictionis præscriptionem vel immemorialem ad perficiendam, an requiratur scientia Regis, vel ejus Officialium. 122.36
Iurisdictionis prorogatio ad hoc ut valeat, necesse est ut ille cujus jurisdictio prorogatur, illam habeat. 137.14
Iurisdictionis usus & exercitium probatur per impositionem & exactionem Collectarum seu Gabellarum, solutionem census factam Domino vel oppido, receptionem decimæ, & custodiam civitatis. 123.43
Iurisdictionis licèt sint plures actus & pe unum probatum, videatur probata tot. jurisdictio in universum, hoc intellig tamen debet si ille actus sit universalis. ibid.45.

L

Leges quibus cautum extat medietatem munerum Nobilibus concedendam esse, de Nobilibus ex nativitate, non vero ex civili acquisitione intelligendæ. 60.27
Legis verba de casu ex jure communi veniente, non autem ex speciali debent intelligi. ibid.28
Legitimus cur spurio præferendus. 24.36
Libellus cujuscumque actionis contra universitatem in Curia intentatæ, debet intimari Concilio, vel ejus Decurionibus. 157.24
Lictores quorum munus ad officium Alguacelorum accedebat, executionis publicæ damnationis cujuslibet corporis afflictivæ apud Romanos vindices erant. 276.4
Lis magna edisseritur in Pintiana Curia circa cujusdam pontis vel ostii villæ de Vilbao agitata inter Advocatos in ea habitantes, & Communitatem seu vicinos ejusdem urbis. 203.6
Afferuntur & perpenduntur rationes & jura pro Communitate facientia, ibid. n.7. & seqq.
Lis quando movetur contra absentem à Regno, defensor ei creari debet cum quo acta fiant. 192.52
Lite pendente in gradu appellationis, si elabatur annus officij, an electus cui contradictum fuit, jam obtenta causa possit & debeat sequenti anno ad officium admitti, an autem pro eo anno alius de novo eligendus sit. 68.22
Lites omnes super nominatione officialium temporalium non sunt ex sua natura & qualitate exequibiles, sed via ordinaria agitantur. 65.3
Afferuntur jura appellationem à nominatione officialium admittentia. ibid.4
Litigium & competentia in sede & voce in Curiis inter cives Burgenses & Toletanos, *ibi* inseruntur Hispano sermone. 164.9
Litis causa & successus circa factam plebeio collationem officij statui duntaxat nobili competentis, enarratur. 57.12
Litteras Regias ad personam officio Procuratoris aptissimam, Regem missurum credendum est. 167.20

Litteris motu proprio à Rege vel Principe missis, ut civitas eligat quem nominaverint, parendum est. 166.17

Locus an sit de substantia electionis officialis. 5.9

Lucrum ex cambio in mutuo consistenti proveniens, usuram quare sapiat. 216.11

Ludos vetitos in carcere, nec non juramenta & blasphemias, debet prohibere custos carceris. 129.9

M

Magistratus nominans famulum vel officialem non tenetur pro delictis privatis extra officium commissis. 112.16

Major congregandorum & vicinorum pars sufficit ad reelectionem Judicum Fraternitatis, sicut sufficiebat ad primam electionem. 135.9

Major vir publicus in bona jurisprudentia prævalet & præponderat minori. 170.36

Major pars prædominans semper attenditur in electione officialium. 29.8

Mandata Regia, vulgò prohibitiones de remisso, solent expediri in Regia Curia, Pintiana contra Alguacelos qui negligentes attenduntur in solutione parti facienda. 127.8

Mandatum cum pacto de non revocando revocari potest, & precarium cum detrimento Adversarij, etiamsi causa non adesset, dum tamen electus absit, maximumque incommodum ex revocatione non proveniat. 88.15

Manes inferi unde dicti. 5.12

Maritus ob dolum privatur Privilegio reverentiali quod habet, & ei competit adversùs uxorem. 196.67

Mediator matrimonij vulgò *Casamentero*, nimis laudando & approbando alterum ex conjugibus, falsò videlicèt enarrando divitias & animi dotes, an ad aliquid teneatur alteri. 248.38

Mediator seu Proxeneta favore matrimonij & dotis in testem admittitur. 250.59

Mensores agrorum nullam habent jurisdictionem, & sunt diversi à judicibus & arbitris terminorum & finium, sed eis tantum adsunt quasi testes ad quæstionem dirimendam. 267.56

Mensores navium ad quid instituti sint. 274.35

Mensores frumentarij etiam jure instituti sunt. ibid.57

Mensorum vasorum vini officium ad quid utile & necessarium sit. ibid.36

Mensores omnes tenentur semper uti mensuris publicis; quæ in unaquaque civitate, villa aut oppido debent esse. 274.38

Mensura quando censeatur adjecta demonstrationis causa, ita ut si excedat eam prædium venditum vel legatum, adhuc debeatur. Et quando videatur venditum ad corpus, & non ad mensuram, *remissivè*. 272.24

Mensura altitudinis qualiter consideretur, & facienda sit. 270.19

Mensura ut aptiùs significetur, & renunciatio facta per Agrimensorem à judice percipi & intelligi possit, quædam advertuntur circa denominationem partium fundi. 269.16

Mensura agrorum frequenter fit utriusque partis impensa, etiamsi una pars non solùm non expetierit mensorem, sed etiam expressè contradixerit nominari. 268.11

Mensura ordinata ad palmos & cannas seu aliàs, quomodo sit facienda. 270.17

Mensura quæ fit ex dispositionibus legis, vel hominis conventione, an debeat fieri per terram recto tramite, vel per terram secundùm vias frequentatas, an per aëra recto tramite. ibidem.18

Mensura facta, si Mensor quid falsi in renuntiatione asseruerit, & in fraudem alicujus partis quidquam affirmaverit, si aliqua ex partibus se dicat gravatum, debet iterum ager mensurari. 272.25

Mensuræ inventio antiquissima est. 267.2

Mensuræ si imminutæ aut quomodocunque defraudatæ inveniantur; debet eas judex frangere. 274.40

Mensuræ ministri speciales quare & quando fuerint designati. 267.4

Mensuram, ut faciat Agrimensor, debent citari partes, & eis assignari certus dies; & si citatæ partes non vadent ad locum mensurandum, poterit ipse mensuram facere. 268.10

Mensurarum varia genera assignantur. 268.12

Mensuris falsis & ponderibus utentes, vel eas mutantes, aut quoquomodo defraudantes, quibus pœnis sint obnoxij, *remissivè*. 274.39

Mercatores benignè, & salva honestate compellendi sunt ad solutionem fiscalium. 206.31

Merces cujuſcunque generis, & victualia corrupta vendentes extraordinariè & arbitrariè puniuntur; & judex poterit merces corruptas projicere & perdere. 151.6

Metalli puri & abſque ulla miſtione ingens nunquam portio extrahitur ex terræ viſceribus. 227.7

Metallorum in concretione præ cæteris elementis dominatur aqua. 226.5

Metallorum quinque aſſignantur, ſpecies, ex quibus conficiuntur monetæ. ibid 4

Metallorum concretio quomodo fiat, ibidem.6

Mutare expenſis Regni, communibus Princeps poterit, ſi reditus Regni & exactiones conſuetæ non ſufficiant. 169. 31

Milites armatæ militiæ ex diſpoſitione, juris immunes ſunt ab munere perſonali, & ab omni miniſterio quod poſſit illos avertere quoquo modo à ſua militia. 204.15

Milites vulgò *del Vatallor*, & omnes qui bello expoſiti ſunt, eximuntur à muneribus publicis acceptandis. 74.22

Militia ſancti Joannis ex prætextu Hoſpitalitatis & defenſionis peregrinorum ortum habuit. 133.9

Militias duas quis non poteſt exercere, nec duobus ſociari collegiis. 47.2

Miniſter juſtitiæ ſeu Carnifex qui reum torquet, aut ſuſpendit, etiamſi injuſtè damnatus fuerit, prorſus à dolo & pœna immunis eſt. 277.18

Miniſtri quidam inferiores, vulgò *Quadrilleros* vocati, præter judices *de la Hermandad*, creati ſunt, qui quidem miniſtri tribunali dictorum judicum inſervientes, juriſdictionem coadjuvant, & in honore & cura Officij participes ſunt. 140.32

Miniſtri vulgò *Quadrilleros* in omnibus officium ſuum tangentibus, judicibus *de la Hermandad*, tanquam Superioribus tenentur obſecundare. 141.33

Modi eligendi Officiales varij. 7.22

Molinæ opinio circa digniorem eligendum ad officia publica. 32.6

Moneta ex auro & argento rarò in Hiſpania mutationes extrinſecas recepit. 228.17

Moneta ex auro, argento vel ære ſæpè mutationes extrinſecas recepit. ibidem.16

Monetæ diminuto valore ex nova pragmatica ſive lege principis, an periculum diminutionis debeat ſubire Theſaurarius in moneta & pecunia, quam ut Principi perſolveret, jam receperat, & cuſtodiebat. 190. *numero* 42. *&* 43

Monetæ diminutæ periculum ſubibit ille qui oblatam à parte pecuniam pro redemptione cenſus, renuit accipere, & inde à judice deponi juſſa fuit. 191. 47

Affertur in propoſito ab Autore cauſa & ſucceſſus litis motæ per villam de Rus contra Comitem de Villamor, ſuper depoſito ſortis principalis, & recenſentur omnes rationes & jura ab utraque parte allata. ibid.48 *& ſeqq.*

Monetæ varia accidit mutatio ex diverſis cauſis quæ *ibi* afferuntur. 229.18

Mulieres Neophytæ in nutrices filiorum Regis de jure non admittuntur. 17. 16

Munerum in exemptione favor Reipublicæ cauſa principalis & immediata fuit, educatio verò liberorum cauſa remota vel impulſiva. 78.46

Mutatio Officialium frequenter vergit in detrimentum publicum. 89.19

Mutatio rara Officialium boni Principis ſpecimen præbet. 89.20

Mutus, ſtultus, & furioſus cur ad officia inhabiles. 21.29

N

Aſcitur nemo ita liber ut ſibi ſoli naſcatur, ſed etiam patriæ ſuæ commodis & uſui. 72.1

Natura ipſa, non verò accidens in cujuſlibet rei cognitione attendenda eſt. 57.13

Natura potius quam adventitius caſus conſiderari debet. ibid.15

Naturalem qualitatem alicui ineſſe idem eſt ac ineſſe ex privilegio. 59.23

Neceſſitatis tempore plura licent, quæ ordinario jure exoſa videntur. 223. 53

Neophyti omni tempore ingratiſſimi. 16 12

Neophyti conſilio & prudentia vacui. ibidem.13

Neophyti à dignitate Senatoria in Regis Conſiliis & Cancellariis excluſi. 17 14

Neophyti in regno Navarræ nec ad munera publica, nec ad munus advocationis admittuntur. ibid.15

Neophyti infames in jure habentur. 16.9

Neophyti veteranis Chriſtianis inimici, & cur. 14.6
Neophyti ad officia honorifica Reipublicæ admitti non debent. 18.21
Neophyti & noviter converſi, & eorum nepotes à præbendis Eccleſiarum excluduntur. 17.17
Item ab officiis S. Inquiſitionis, & à quibuſdam Religionibus, præſertim D. Hieronymi. 17.18
Item ab Ordinibus militaribus S. Iacobi. 18.19
Neophytos deficiunt qualitates quæ in jure requiruntur ad rectè gubernandum. 16.11
Nepotes continentur in nomine liberorum ad complendum numerum qui excuſat ab officiis. 77.36
Nepotes plures tantùm loco unius patris mortui habentur ad numerum excuſantem faciendum. ibid. 37
Nobiles duntaxat ad officia honorifica Reipublicæ antiquitus fuiſſe invitatos multa ſuadent teſtimonia, aut ſaltem plebeiis fuiſſe prælatos. 54.1
Nobiles dum ita pauci ſunt numero ut ad officia ipſis convenientia per continuationem aut reelectionem explenda non ſuppetant, tunc plebeij eorum loco creantur, donec Nobiles inveniantur. 56.10
Nobiles eximuntur ab officiis acceptandis ſi ea officia ad quos nominantur ſint vilia & indecora. 80.62
Nobiles inter & plebeios in ſtatu Caſtellæ ſolent omnia Reipublicæ officia honorifica pro æquali ſeu dimidia parte diſtribui. 55.5
Nobiles licèt firmum jus habeant ad medietatem Officiorum Reipublicæ, ſtatus tamen plebeiorum contra ſtatum nobilium poterit præſcribere, & è contra. 62.44
Nobiles non poſſunt compelli ad officia acceptanda, etſi vilia non ſint dum tamen aliquo modo nobilitati aut opinioni præjudicent, *ex Conſilio Jacobi Galli.* 83.78
Nobiles privilegiati ſuum privilegium quoad acquiſitionem Officiorum non minoris quam nobiles ſanguine æſtimare debent. 62.42
Nobiles ſi tres fuerint qui ſtatum in aliquibus actibus diſtinctum & formatum habuerunt ſententiis vel uſus præſcriptione acquiſitum, in uno tantum Nobili qui nunc ſit, ſtatus conſervatur quoad omnes præeminentias ſtatui competentes. 55.7
Nobiles tutelæ immunitate & exemptione regulariter non gaudent, niſi illi tantum quibus ob magnam ſuam generoſitatem vel ob aliquod ſpeciale privilegium expreſsè fuit indulta iſta exemptio. 81.68
Nobilibus conceduntur officia, vulgò *Alcaldes de la Hermandad*, dicta ad hoc ut Nobiles ex privilegio prædictis officiis gaudere poſſint. 59.25
Nobilibus æqualiter & plebeiis ut officia conferantur, peti poteſt ubi fuerint tres Nobiles qui ſtatum forment & perficiant. 55.6
Nobiliores Officiales adverſus locum ipſis debitum uſurpantes vel in poſſeſſione turbantes actione injuriarum agere poſſunt. 96.13
Nobilis attento jure communi perſonalia & realia munera ſubire compellitur, ex textu *in Authentic. de defenſoribus civitatum*, §. *audiam*, *verſ. ſi qua verò.* 81.67
Nobilis conductor terrarum quæ ad Regem ſpectant, an pro earum reditibus non ſolutis incarcerari poſſit, *remiſſivè.* 211.16
Nobilis privilegiatus cum Nobili ex ſanguine dum concurrit in electione officij, ille huic poſtponendus eſt. 61.37
Nobilis Nobilitatis ſuæ cauſam agens an lite pendente poſſit eligi ad officia Nobilibus competentia, an verò ad officia plebeiorum debeat nominari, & nominatus cogendus ſit ad tale munus acceptandum. 63.45
Nobilis ex ſanguine præfertur illi qui ex propria virtute conſecutus eſt nobilitatem. 61.38
Nobilis conductor vectigalium Regis poteſt pro eorum debito incarcerari & in vinculis detineri. 211.15
Nobilis infringenti ſuam libertatem per voluntariam ſuſceptionem conductionis vel exactionis patrimonij regalis, non tamen per aliquam renunciationem nec citatam nec expreſſam, per quam juri, ne in carcerem detrudatur, videatur renunciari. 210.14
Nobilis lite pendente ſuper Nobilitate ſua tributa interim ſicut Plebeius & agnoſcit & ſolvit. 63. *numero* 46. *& ſeqq.*
Nobilitas ob aliquale ſervitium vel levem cauſam adepta non tanti æſtimanda eſt. 61.39
Nobilitas propter militare exercitium aut aliquod egregium virtutis facinus con-

ceſſa maximi habenda eſt, poterítque concurrere cum nobilitate ſanguinis. 62.40

Nobilitatis conceſſio laudabilis eſt in regibus liberalitatis virtus & remunerationis. ibid.41

Nobilium in ſtatu quoties deſunt tot perſonæ quot requiruntur ad officia ipſius ſtatus peragenda, vel etiam ad numerum electorum explendum quid faciendum ſit in hoc caſu. 58.17

Nobilium præfectis licèt reſervata ſit cauſa nobilitatis, de ea tamen judices inferiores incidenter poſſunt cognoſcere. 138.19

Nominati ad aliquod officium non poſſunt reprobari, ſi aliàs ad aliud Officium quod parem requireret idoneitatem, fuerint approbati. 26.49

Nominati ad officia an juriſdictionem à Barone confirmante, an verò ab electionibus accipiant. 38.5

Expenditur in propoſito pro Baronibus textus *in authent. de defenſoribus civitatum, §. juſjurandum.* ibid.6

Pro Electoribus verò vana afferuntur jura. ibid.38.*n.*8.9.*&* 10

Nominati in electione antequam admittantur ad uſum Officij, tradatúrque eis poſſeſſio, tenentur jurare. 12.43

Imò antequam jurent licèt ſint nominati, & recepti, nec ſunt judices, nec habent poteſtatem judicandi. ibid.44

Nominati ad officia poſſunt variis ex cauſis ſe excuſare, & ab eorum onere eximi. 74.19

Nominationi ad officium authoritate & utilitate publicum, & non admiſſioni accuſationum dum appellatio intra legitimum tempus interpoſita eſt, talis nominatio vel ſententia accuſationes non admittens exequenda non eſt. 67.19

Nominatio evidenter continens iniquitatem ex actorum ſerie reſultantem, non eſt exequenda, & interpoſitæ appellationi debet deferri quoad utrumque effectum. ibid.18

Nominatus ad aliquod officium cujuſdam oppidi vel civitatis dum lis pendet, an ſit ejuſdem oppidi civis vel vicinus, non debet ad id aſtringi, ſed expectanda eſt deciſio & determinatio ſuper prima lite. 68.20

Notarij munus eſt publicum, atque Regia & publica autoritate conſtitutum. 143.6

Notarij officium continere dignitatem jure probatur. ibid.9

Notarij Regis ſeu magni Conſilij vel Regalium Curiarum, vulgò *Secretarios & Eſcrivanos de Camera*, cur in primis magni habeantur, & eorum exercitium laudabile æſtimetur. 144.14

Notarius electus per Archiepiſcopum pro vita ipſius Notarij, non poteſt per ſucceſſorem in Archiepiſcopatu removeri. 90.30

Notarius vel Tabellio cui mittitur recipere fidejuſſorem tenetur ad intereſſe parti. 111.4

Notarius, Procurator fiſcalis, Collector pecuniæ publicæ, item & Depoſitarius poſſunt cogi ad officia ſua exercenda. 73.*n.*10.*& ſeqq.*

Affertur exemplum recens coactionis ad officium acceptandum ſub pœna duorum millium ducatorum. 74.14

Notarius quibus in caſibus non teneatur ad intereſſe, etiamſi fidejuſſio per illum recepta apparuerit, & etiam exſtiterit minus idonea, traditur. 111. *numero* 5. *& ſeqq.*

Numam Pompilium menſuræ inventorem aſſerentes Autores refelluntur. 267.3

O

Objectio extrajudicialis ad ſuſpendendam executionem electionis, & cur. 29.10

Procedendum eſt in hoc caſu appellatione remota. ibid.11

Objectio facta nominato ad officium poſt confirmationem ſuperioris non impedit poſſeſſionem nec officij exercitium. 67.13

Obſcuri, ſeu obſcuro loco nati regulariter ad officia Reipublicæ non admittuntur. 22.32

Obtinere ij debent in electionibus officiorum cui major pars eligentium adſtiterit. 28.2

Quod non procedit in rebus gratiæ. 29.3

Et hoc intelligendum eſt perinde ac ſi eſſet ſtatum vel conſuetudo diſponens quod major pars non ſufficiat. 29.4

Oeconomi ſeu Adminiſtratoris oppidi officium in quo conſiſtat. 177.22

Oeconomi officium à nullo vicinorum urbis poteſt recuſari, & ad illud acceptandum quilibet poteſt compelli, niſi adſit juſta excuſatio. 173.5

Oeconomi officium utrùm honorabile an verò humile reputetur. ibid.6

Oeconomus bonorum oppidi non ſolùm tenetur exigere reditus bonorum Reipublicæ

blicæ tempore Administrationis creatos, verùm etiam eos quibus anteceſſor ſuus in officio rationibus ſuis redditis, debitor extitit. 175.13
Oeconomus, vulgò *Mayor-Domo de propios*, inter vicinos oppidi ſolet nominari ab univerſitate ſeu Concilio, qui quidem œconomus bona univerſitatis fideliter adminiſtret. 173.4
Oeconomus oppidi nihil poterit ſolvere, niſi de mandato judicis & Decurionum vel aliorum qui populum repræſentant. 177.23
Lex Regia 22. *tit.6. lib.3. novæ recopil.* quæ ad ſolutionem per œconomum faciendam, interventum judicis requirit, jus novum inducit. ibid.24
Oeconomus pro ſolutione facienda ſibi commiſſa, aliquod munus accipiens, pravi adminiſtratoris notam incurrit, & pluribus pœnis & noxis fit reus. 177.28
Oeconomus ſi exactam diligentiam in exigendis Reipublicæ debitis ſe feciſſe Concilio actu oſtenderit, liber & ſecurus manebit. 175.14
Oeconomus qui Chirographa ſeu Schedulas, aut alia inſtrumenta, quorum virtute aliquam exactionem ratione officij facere tenebatur, Concilio vel Decurionibus reddiderit, dum rationes ſuas retulit, ſummis & quantitatibus in eis contentis non erit onerandus. ibid.15
Oeconomus ſolvere poterit in exiguis & parvis quantitatibus, & ſufficiet ad ipſius exonerationem quòd ſibi verbo tenus præcipiatur, & ſtabitur ipſius aſſertioni, & libri ſui ſcripturæ. 177.26
Officia duo habentia adminiſtrationem obtinere quis regulariter non poteſt, dum per actum unius impeditur exercitium alterius. 49.15
Officia alia honorifica, alia vilia. 2.19
Officia annalia eſſe debent vel ſaltim per triennium aut ex cauſa per ſexennium. 42.3
Officia privata quid ſint. 2.16
Officia publica duplici ſunt in differentia. ibid.15
Officia quædam publica, quædam verò privata. ibid.14
Officia vilia & indecora quænam dicantur traditur, *remiſſivè*. 81.63
Officiales ab officio publico derivantur. 2.20
Officiales antequam ſint, non poſſunt nominari ad officia. 25.40
Officiales à verbo *Officium*, derivantur. 1.2
Officiales Reipublicæ quo ſenſu dicantur. 3.21
Officiales omnes ad beneplacitum conſtituti in dubio cenſentur annales. 43.4
Officialis qui ob demerita fuit remotus ab officio Reipublicæ maxima ignominia notatur. 25.92
Officialis tranſacto anno ſui officij ad idem non niſi lapſo quinquennio, & ad aliud niſi triennio poteſt promoveri. 44.14
Quod procedit etiamſi ipſe electus & nominatus velit nominationi aſſentire. ibidem.15
Officialis ultra annum munus exercere poteſt, quando electus ad idem officium nondum adeptus fuiſſet poſſeſſionem. ibid.13
Officialium ad electionem per compromiſſum proceditur, & quando. 7.24
Officialium verbo quid ſignificetur. 1.1
Officiorum dimidia pars ita competit honorabilibus annuatim & eorum ſtatui, ut in locis ubi non ſunt tot Nobiles ad hæc officia gerenda, poterunt Nobiles officiales exiſtentes expleto officij annalis tempore continuare ſequenti anno idem etiam officium. 55.8
Officium avi circa nepotem quid. 2.5
Officium cenſuale, cohortale, comitianum. 2.*n.*9.10.&11
Officium dicitur quod quiſque efficere debet. 2.3
Officium Magiſtratus. ibid.7
Officium nobile & mercenarium quid. ibidem.13
Officium paternum. ibid.6
Officium pietatis quid. ibid.4
Officium pro munere publico & honore uſurpatur. ibid.8
Officium quandoque dicitur ipſe locus, in quo Officiales conſiſtunt. ibid.12
Officium quî differat ab artificio. ibidem.17
Opinionum & dogmatum diſſidia circa nobilitatem vel abjectionem Officij Exactoris vectigalium, diſtinctione conciliantur. 210.*n.*12.*&*13
Oppoſitio defectuum in electis minori parti eligentium competit. 26.48
Ordinarius Iudex, an de Nobilis cauſa criminali poſſit cognoſcere dum ſubeſt, quæſtio an nobilis torquendus ſit. 138.20
Solvitur diſtinctione difficultas objecta, & intelliguntur & concordantur omnia jura primæ opinioni adverſantia. ibid. 21. *& ſeqq.*
Ordinem & graduum ſeparationem inter homines haberi legibus & conſtitutio

ſtitutionibus politicis, cautum extat 95.8.
Ordinum ac graduum diſtinctio in omnibus ſervanda eſt. 94.1
Ordo in Cœlorum & ſiderum compagine ac ſtructura præter influxus & aſpectus varios, mirabilis enitet. ibid.2
Ordo loquendi ſeu ſuffragia præſtandi ſervandus in electione. 7.26
Ordo ſervandus in Eccleſia quoad res ſpirituales audiendas & aſſiſtentiam ſacrorum, actus eſt ſpiritualis. 103.45

P

Palmus quot contineat digitos, & dodrans Palmos. 269.15
Partitio in æſtimo regulariter fit per æs & libram. 163.49
Patri habenti filios lex tribuit prærogativam præcedendi in honoribus non habenti, & plures habenti concedit præcedentiam reſpectu ejus qui pauciores habet. 76.34
Patronus ſucceſſor non tenetur ſtare nominationi ſeu conceſſioni à prædeceſſore factæ. 88.12
Pauper utrùm ob inopiam videatur indignus Officiorum Reipublicæ. 26.46
Pauperes tributum perſonale & capitis ſolvere non tenentur. 262.45
Pauperum Advocatus ſi non ſit deſignatus, poteſt compelli quilibet ex Advocatis pauperem gratis adjuvare. 73.9
Pecunia vel nummus quot modis conſiderari poſſit. 218.27
Pecunia judicis juſſu apud Depoſitarium conſtituta, ſi iterum ad petitionem alterius creditoris ſequeſtrare videatur, & Depoſitario ſeu Theſaurario, mandato judicis intimetur, quod eam retineat, tunc in iſto caſu, ſi quilibet ex creditoribus ſententiam conſequatur ut ſibi ſolutio fiat, Theſaurarius prædicta ſententia requiſitus, non tenetur ſtatim ſolvere, niſi compulſus à judice, & appellatione ab ejus mandato interpoſita, aliàs non rectè ſolvit. 195.61
Pecunia publica nemo ad alium uſum quam deſtinatum, uti poteſt. 200.22
Pecunia quæ datur numerata, & non in ſacculo transfertur in Dominium Theſaurarij qui de ea poteſt diſponere, *ex Doctina Alciat*; 188.34
Alciati & Burſati rationibus reſpondetur quòd ſola numeratio pecuniæ non efficit ut tranſeat in Dominium Receptoris, nec ut tantundem reddatur, ſed ut ſciatur quantum fuerit ſolutum & receptum. 188.35
Pecuniæ valor ſolet aliquando minui, & quibus de cauſis. 219.n.31.& 32
Penſitationum ſeu ſolutionum tria genera tempore Romanorum fuerunt, quæ in ærario publico conſtituebantur. 182.3
Peræquatores à Cenſoribus in quo differunt. 261.38
Peræquatores, ſeu *Empadronadores* ſi inæqualem partitionem aut deſcriptionem quoad tributum in bonis vel perſona fecerint, quonam remedio uti poterit gravatus. 264.51
Peræquatorum in tributis indicendis & colligendis quale eſſet officium. 267.37
Perſonæ idoneæ & habiles eligi debent ad Reipublicæ officia. 12.1
Perſonæ inhabiles & incapaces ad ſubeunda Reipublicæ munera, quæ. ibid.2
Perſonæ quænam intervenire debeant in electionibus & ſuffragia præſtare. 6.16
Perſonæ quot ſunt electæ, tot ſunt etiam electiones. 36.21
Perſonis abjectis & vilibus nunquam committi ſolent res magni momenti, & autoritas Reipublicæ. 143.5
Pes genus menſuræ quot Palmos & digitos habeat. 269.14
Petere & ambire officia ſolebant Romani. 104.1
Peti poſſunt officia à Rege etiam intercedente pretio, *ex Doctrina Bald.* ibidem.2
Pintianam Regiam Curiam vulgò *Corte y Chancelleria* exactè deſcribit Autor, recenſendo ſcilicet ordinem, diſtributionem, præcedentias, honores &c. Officialium, miniſtrorum & omnium denique membrorum ex quibus totum hoc celeberrimum corpus conflatur. 99.39
Pintianæ ejuſdem Curiæ Hiſpano ſermone affertur initium & origo. 101.40
Plebeÿ cum officia Nobilibus debita in eorum defectu obtinent, quia illa tanquam in ſequeſtri & depoſiti intuitu exercent, ſemper videtur ſtatus Nobilium per eos poſſidere. 56.11
Plura officia quæ compatibilitatem continent, obtinere nuſquam fuit prohibitum. 48.10
Pluralitas Beneficiorum Eccleſiaſticorum Canonibus inimica. 47.3
Pluralitas & concurſus officiorum ſive Magiſtratuum, cur prohibita *remiſſivè*. ibidem.4

Pluralitatis officiorum in una perſona & in eodem oppido tunc habet locum prohibitio, cum officia ſunt incompatibilia, non autem quando ſunt compatibilia. ibid.5

Pluralitas officiorum Reipublicæ in una eadémque perſona & juri repugnat & rationi contraria eſt. ibid.1

Pœna recuſantis acceptare Officium ſine excuſatione legitima ſtatuitur, *in text. leg. ſi ad Magiſtratum, Cod. de Decurionibus, lib.*10. 74.15

Pœnitentiarij officium non expirat mortuo Papa. 90.25

Ponderator auri, argenti, & aliorum metallorum quibus dotibus ornatus eſſe debeat. 225.1

Ponderatoris auri officium perſonale eſt. 225.2

Textus *in leg. Regia* 1. *tit.*23. *lib.*5. *novæ Recopil.* circa Ponderatoris auri officium ad literam inſeritur. ibid.3

Ponderatoris publici auri dicto ſtandum eſt in rebus tangentibus ſuum officium. 230.25

Poſſeſſionis traditio nominato ſeu electo eſt quid facti & actus conſecutivus jurisprudentis. 66.10

Poteſtas ſeu juriſdictio ſuprema Regis omninò impræſcriptibilis eſt. 122.37

Poteſtatis ſupremæ excepto effectu, in aliis omnibus vicini oppidi condonati alicui quoad Dominium & juriſdictionem, dicuntur Vaſſalli dicti Domini. 121.30

Præcedentia eadem in alloquendo & ſubſcribendo prius, ac in ſeſſionibus ſervatur. 104.50

Præcedentia inter officiales Reipublicæ in ſeſſionibus & aliis in Eccleſiis & proceſſionibus Eccleſiaſticis quoties lites excitat, quis judex eorum ſit competens an ſæcularis vel Eccleſiaſticus. 102.41

Præcedentia non ſemper ex majori juriſdictione cauſatur, ſed ex repræſentatione alicujus magni & ſupremi Superioris veluti Pontificis & Regis. 98.25

Præcedentia oritur inter judices ex magnitudine cauſarum in occupatione & exercitio officij. ibid.30

Præcedentiæ ad poſſeſſionem acquirendam ſufficit quidem unicus actus, non vero ad conſuetudinem formandam, *contra Doctrinam Salgado.* 97.20

Præcedentiæ omnes vel in ſeſſionibus aut in aliis rebus non poterunt dici actus meræ facultatis. ibid.21

Præcedentiam habere & poſſeſſionem capere debet ille ex auditoribus Regiis & majoribus Magiſtratibus à Rege ſimul nominatis, non qui ætate major eſt, ſed qui alias officium ex nominatione Regis exercuerit. 99.38

Præcedentiam major dignitas juriſdictionis tribuit. 98.28

Præcedentiarum in Eccleſiis lites quoad jus proprietatis ſentit Autor ad Eccleſiaſticum judicem privativè ſpectare, non autem cum de poſſeſſorio & facto agitur. 103.47

Præcedentiarum in proceſſionibus controverſiæ extrajudicialiter & abſque ſtrepitu per Ordinarium Eccleſiaſticum, appellatione remota, ſedandæ ſunt. 104.48

Præcedere cæteros ex pluribus officialibus qui ſimul ad dignitatem admittuntur, ille debet qui antea Advocati officium exercebat. 98.35

Præcedere debent Officiales ſtatus Nobilium officialibus plebeiorum. 96.12

Præcedere debet ille ex duobus officialibus ejuſdem muneris & ſtatus, qui eſt antiquior in officio, cum ſcilicet duplicia inveniuntur officia. 98.31

Præcedere & præire Magiſtratus & Officiales Reipublicæ debent cæteros mnes in proceſſionibus & aliis cœtibus. 95.9

Præcedere quis duorum judicum debeat quorum alter in oppido cognitionem cauſarum criminalium privativè habet, alter verò civilium tantum. 98.29

Præcedere ſenior ex duobus officialibus uno tempore & unica electione creati in eodem munere, niſi interveniat aliqua ſpecialis cauſa prærogativæ & præcedentiæ. ibid.35

Præco tanquam ſocius ſeu coadjutor in officio Carnificis, cur adjungendus. 278.23

Præconis officij antiquitas unde colligatur. ibid.15

Præconis ad officium exercendum, ſi nullus ſe offerat, quis poſſit ad illud ſuſcipiendum compelli. ibid.27

Præconis ſeu Coadjutoris Carnificis munus viliſſimum & ſordidiſſimum eſt. ibidem.24

Præconum voces adhibentur ad contumaces reos vocandos & ſubhaſtationes publicas & privatas, & vini venditiones acclamadas, unde eis certa perſolvuntur ſtipendia. ibid.26

Præferri qui debeant inter Clericos & Religioſos Ordines, & quomodo in proceſſionibus & Rogativis incedant traditur, *remiſſivè.* 104.49

Præferri quis poterit alteri & poſtponi ratione diverſorum officiorum. ibidem. 52

Præfertur juniori Doctori antiquior. 98. 34

Præferuntur cæteris Monachis illi qui prius inſtituti fuerint. ibid. 33

Præmium ut correſpondeat labori, juſtum eſt, & rationi conſentaneum. 106.1

Præmia benemerentibus tribui convenit. 210.11

Prærogativas ſuas magnificare eaſque jure naturali tueri conceſſum eſt abſque tamen aliquo ambitionis ſeu ſuperbiæ vitio, ſed ſervandi ordinis cauſa. 104.53

Præſcriptio juriſdictionis contra Regem fit immemoriali, vel tempore 40. annorum cum titulo : at contra Dominos particulares tempore ordinario 10. vel 20. annorum cum ſcientia illius contra quem præſcribitur. 122.38

Præſumptio ſemper exiſtit pro factis à majori eligentium parte. 29.12

Contrarium tamen optimè defendi poteſt. 30.13

Rationes Imolæ inanes in hoc caſu. ibidem. 14

Prætor quilibet & ejus locum Tenens vel judex ordinarius qui in oppido quantumvis parvo, nomine Regis utramque juriſdictionem habet citra conſuetudinem debet priorem locum occupare & cuilibet judici delegato de commiſſione in actibus publicis anteferri. 97.22

Prætoris etymologia traditur, *remiſſivè*. 117.2

Prætores in urbibus magnis ſolent eſſe Equites, qui quia legum notitiam vel ſcientiam non profeſſi ſunt, ſuos Aſſeſſores habere debent, ſeu potiùs locum Tenentes. 118.13

Prætorum muneris variæ quas ſortitur, afferuntur nomenclaturæ. 117.1

Prætorum ſeu Judicum ordinariorum ad officia acceptanda, quomodo compellendi ſunt ad ea electi. 125.57

Prætorum ſeu judicum Officia vulgò *Alcaldes ordinarios*, quia ſunt neceſſaria, nullus poteſt ab eis niſi ob infirmitatem vel aliam rationabilem cauſam excuſationem habere. ibid. 56

Præventioni locus eſt inter ipſos Judices fraternitatis. 134.4

Precarij mandati ex natura procedit, quod illud ad libitum revocari poſſit. 92.48

Precarius velut poſſeſſor eſt ille qui officium ad beneplacitum habet. 87.10

Primogenito ſedes ad dexteram patris pro majori honore & æſtimatione conſtituenda eſt. *Vide* ſedes.

Princeps dum ob publicam cauſam & neceſſitatem, rem aliquam à privato aufert, æquivalenter poteſt damno ſatisfacere. 224.55

Princeps in arduis rebus, ut feliciter peragantur, Conſilium rogare debet. 162.2

Princeps naturalibus poteſt juribus aliquem reſtituere, & quaſi per novam regenerationem de novo quoad nobilitatem mundanam & politicam creare. 59.21

Princeps Nobilitatem concedere poteſt. 58.19

Princeps poteſt aliquibus in ſignum nobilitatis arma concedere. 59.22

Princeps vel Imperator tribuere poteſt jus agnationis, & quod quis ſit de domo vel ſanguine alicujus, licet ſit illegitimus vel extraneus. ibid. 20

Privilegia Agricolis conceſſa pro eo tantùm tempore locum habent quo & Agricolæ fuerint & animalia aratoria habuerint. 79.49

Privilegiatæ perſonæ quod non comprehendantur in ſtatu generali, regulare eſt. 205.20

Privilegiati non debent gaudere officiis quæ nobilibus ſanguine conceduntur. 61.33

Privilegij conceſſi reliquiæ aliquæ ubicunque reſtant, licèt ceſſet finalis cauſa privilegij. 78.47

Privilegiis in corpore juris clauſis non cenſetur derogatum per clauſulam, *non obſtante quocunque privilegio*. 205.21

Privilegium amittere videtur qui eo abutitur. 196.66

Privilegium propter paupertatem conceſſum expirat auctis facultatibus, *leg. cura, §. deficientium, ff. de muneribus & honor.* 78.44

Procurationes Curiarum ne emantur, meritò ſancitum fuit. 167.21

Procurator ſive Sindicus poterit reſpondere oppoſitionibus Adverſarij, & abſolvere juramentum calumniæ, nec ad hoc indiget ſpeciali mandato. 156.17

Procurator ſeu Sindicus legitimè nominatus, eſt perſona idonea ad movendas lites, & actiones univerſitati competentes. ibid. 14

Procurator ſeu Sindicus poterit deferre cum Adverſario cum quo agit, juramentum litis deciſivum. ibid. 16

Procuratores ſuos Civitates & villæ Regni ſolent mittere ad Curias celebrandas. 163.7

Procuratores ad Curias mittendi, nominandi ſunt per Civitates & alias communitates, vel domus aut familias ad quas talis nominatio conſuetudine vel immemoriali aut aliquo ſpeciali privilegio ſpectaverit. 165.10

Procuratores Curiarum nominandi quibus animi dotibus exornati eſſe debeant. ibid. 11

Procuratores Curiarum non ſunt nominandi qui aliquo Reipublicæ debito adſtricti ſunt. ibid. 13

Procuratores Curiarum non debent eſſe pauperes, ſed potius divites. ibid. 14

Procuratores Curiarum mitti debent cum ſufficienti mandato & inſtructione Civitatis, nec in quovis caſu fas illis erit cancellos egredi. 167.24

Procuratores Curiarum nihil præter mandatum facere poſſunt, etiam in rebus notoriè utilibus Civitati ſive Regno. 168.25

Procuratores dum aſſiſtunt Curiis, non poſſunt per illud tempus capi, nec detineri pro debitis. 171.38

Procuratoris in electione facta, ſi aliqua inita fuerit diſcordia, quid agendum ſit, proviſum extat *in leg. 6. tit. 7. lib. 6. novæ recopilat.* 167.23

Procuratoris procurari officium prohibitum eſt. 166.16

Procuratorum Curiarum nullum ex plebeiis eligendum eſſe, nec quemquam ad tale officium conſequendum, literas Regias impetrare poſſe, ſummâ curâ ſtabilitum fuit. ibid. 15

Prorogatio cujuſlibet termini cenſetur facta cum iiſdem pignoribus, cautionibus, pœnis, cautelis, renuntiationibus & clauſulis prout erat in primo termino. 123.24

Prorogatio non fit in his quæ ſunt ſtricti juris, de tempore ad tempus. ibid. 23

Prorogatio novum contractum non facit, ſed tantùm profert, nec per Prorogationem unquam inducitur novatio. ibid. 25

Prorogatio tantùm operatur intra contrahentes. 112.21

Prorogatus terminus idem eſt cum termino deſtinato. 113.18

Provinciarum diviſio quo tempore fuerit facta & bona cuilibet oppido applicata. 174.7

Proxeneta, an circa contractus vel negotia in quibus intervenit, & fuit mediator, poſſit adduci ab aliquo ex contrahentibus in teſtem, & an ei danda ſit plena fides. 249. *n.* 46. *& ſeqq.*

Proxeneta unde imperitiâ & negligentiâ teneatur. 248.42

Proxeneta de conſenſu partium poterit in teſtem admitti. 249.54

Proxeneta in crimine ſimoniæ & ſolutionis uſurarum admittitur in teſtem, nec non etiam quando contractu & negotio jam perfecto, agitur de probanda aliqua qualitate, ſeu præludio, aut quovis antecedente ejus contractus. 250.57

Proxeneta, licèt non reputetur teſtis integra fide & omni exceptione major, non tamen in totum ad teſtificandum repellitur. 249.53

Proxeneta non arcendus eſt à teſtimonio in inſtrumentis & contractibus in quibus nihil eſt quod ejus teſtimonium impediat recipi. 250.56

Proxeneta non poteſt eſſe mercator & negotiator mercium. 248.44

Proxeneta non poteſt ſibi ſuſcipere res vendendas ſua interventione, nec per ſe, nec per perſonas interpoſitas, pro ullo pretio majori aut minori. ibid. 43

Proxeneta qui ſcienter falſitatem & dolum commiſit in venditione rerum, eas uſurpando, vel alteri adjudicando minori pretio quàm vendi debeant, ſi hoc fiat in rebus bellicis quarum venditio curæ & fidei ejus ſit, in damnum militum qui participare debent de pretio, pœnam mortis incurrit. 248.40

Proxeneta rem alteri dans minori pretio, cùm tamen alius plus obtulerit, & faciens id doloſè, tenetur ad reſtitutionem. ibid. 41

Proxeneta ſi fuit examinatus, communiter loquendo non facit ſemiplenam probationem, nec ex ejus dicto poterit parti juramentum deferri in ſupplementum. 249.52

Proxeneta ſi in aliquo negotio verſatus ſit dolo malo, nihil prohibet in eo in quo ex fide verſetur, Proxeneticum deberi. 252.69

Proxeneta ſi in negotio intervenerit & miniſterium intrinſecum præſtiterit, etiamſi negotium perfectum non ſit, nec effectum ſortitum fuerit, dummodo culpa Proxenetæ non fuerit diſſolutum, debetur adhuc ei Proxeneticum. 252.71

Proxeneta ſi ita ſtatuto vel lege caveatur, non ſolùm in teſtem admittitur, ſed etiam plenam probationem facit, & ejus duntaxat dicto & depoſitione poterit lis & controverſia dirimi. 249.60

Expenditur in propoſito, *text. in lege Regia 28. tit. 29. lib. 9. recop.* quæ *ibi* affertur, & intelligitur ex relatis à Joanne Guttierr. 250.61

Proxeneta, ubi veritas aliter haberi non poteſt, in teſtem regulariter admittitur. 249.55

Proxeneta ut de dolo, ita & de lata culpa ad inſtar Menſoris tenebitur. 248.39

Proxenetæ ad officium non poſſunt nominari nec illud exercere, exteri à regno, *ex leg. 7. tit. 18. lib. 5.* quæ *ibi* affertur. 242.10

Proxenetæ de quibus ſpecialiùs Regiis legibus cavetur, quinam ſint. ibid. 9

Proxenetæ duo pluréſve ſi intervenerint in negotio & dolosè ſe geſſerint, adverſus ſingulos agi poterit in ſolidum, ſed ſi altero convento ſatisfecerit, in alterum actio erit deneganda. 245.27
Proxenetæ in libro ſcriptis, an ſit habenda plena fides. 249.51
Proxenetæ non admittuntur in rebus quæ continentur, *in leg. 2. tit. 4. lib. 9. recopil.* quæ *ibi* affertur. 243.20
Proxenetæ librum habere debent ubi venditiones & contractus initi, & nomina contrahentium inſcribantur. 241.5
Proxenetæ nomine quid intelligitur. ibid.1
Proxenetæ in matrimoniis & ſponſalibus contrahendis ſolent intervenire. 241.7
Proxenetæ electio ad quem pertineat. 241.3
Proxenetæ plures quàm uſu & conſuetudine uſurpatum eſt, non ſunt eligendi. ibid.4
Proxenetæ officium etſi contrahentibus poſſit eſſe utile, non tamen præcisè neceſſarium, ſed voluntarium. 243.21
Proxenetæ prohibentur intervenire in Cambio improborum contractuum, & in omnibus aliis illicitis & reprobatis contractibus. 249.45
Proxenetæ dolus non reddit contractum ipſo jure nullum. 247.36
Proxenetæ quantum ſalarium perſolvi debeat. 251. *n.* 64 *& 65*
Proxenetæ officium ſordidum & abjectum reputatum fuit. 241.2
Proxenetæ quando, & in quo caſu teneantur ad damnum & intereſſe erga contrahentes. 244. *n.* 22. *& ſeqq.*
Expenditur in propoſito, textus *in leg. ſi quis affirmaverit in fin. princ. ff. de dolo.* 245.25
Proxenetæ quibus rebus ſint interdicti. 243.19
Proxenetę quis verè & propriè dicatur. 242.8
Proxenetæ ſalarium in contractibus qui non ſunt venditionis, debet perſolvi per utrumque contrahentem. 251.63
Proxenetæ teſtimonium recipitur quando ab alio quàm altero ex contrahentibus in teſtem adducitur. 250.58
Proxeneticum datum ab emptore debet reſtitui per conſanguineum qui poſt factum contractum & perfectam venditionem, vigore legis municipalis & ſtatuti, rem venditam retrahit. 252.72
Proxeneticum non debetur ſi Proxeneta miniſterium extrinſecum, & non intrinſecum & ſubſtantiale præſtiterit. ibid.70
Proxeneticum ſeu Salarium ſi fuerit conventum in certa quantitate, peti poteſt à Proxeneta per certi condictionem; ſi verò in incerta quantitate per actionem ſtipulatus, ibid.66
Proxeneticum ſeu ſalarium, quod & alio modo dicitur Philotrophum, in emptionis contractibus debet ſolvi Proxenetæ per venditorem, *ex leg. Regia* 9. §. 10. *tit.* 30. *lib.* 9. *recopil.* 251.64
Proxeneticum ſive ſalarium non debetur, ſi Proxeneta dolo malo verſatus ſit in negotio in quo intervenerit. 252.67
Publicatio an ſit de ſubſtantia electionis. 10.40
Publicatio ſcrutinij quando neceſſario fieri debeat. 10.39
Publicationem electionis variare non licet. 10.41

Q

Quæſtores hodie quo nomine appellentur. 183.4
Quæſtoris officium à quo tempore fuerit inſtitutum. 182.2
Quæſtorum officium maximo ſemper honore fuit habitum, licèt antiquitus etiam ex plebeiis & ignobilibus eligerentur. 183.5
Qualitas requiſita à lege ſi non verificetur, non poteſt militare ejus diſputatio. 139.25
Qualitas tribuens juriſdictionem, ſi ex adverſo negetur ad impediendam juriſdictionem, plenè probari, & de ea conſtare debet. ibid.27
Qualitates variæ & conditiones in Tabellionibus requiſitæ recenſentur. 145. *n.* 21. 23. *& 24.*
Quantitas parva in ſolutione per œconomum facta quando dicatur, judicantis arbitrio relinquendum eſt. 177.27

R

Receptor quidam ſeu Depoſitarius Camaralium pœnarum à Prætore ſeu judice loci creatur in quolibet oppido ubi juriſdictio exercetur. 183.8
Receptores ſeu Theſaurarij Regis, utrùm pecunia à fiſci debitoribus exacta, & à ſe jam recepta poſſit uti, & cum ea negotiare & an tale lucrum ex tali pecunia reſultans debeat eſſe Theſaurarij, an verò Regis? 186.26
Adducuntur in propoſito multa jura quæ contra Theſaurarium pro patrimonio Regali faciunt. ibid.27
Receptorum ſeu Theſaurariorum bona ex juris diſpoſitione, obligata & obnoxia manent ſolutioni pœnalium condemnationum, ſicut aliorum debitorum bona. 185.23
Regia Majeſtas in corporalibus nullum recognoſcit ſuperiorem. 169.29
Regis dignitas an ſit officium. 3.22
Regum proprium officium quid. ibid.25

Rerum & Verborum.

Regula *utile per inutile non vitiare*, non procedit in individuis. 35.19

Intelligitur eadem Regula in proposito. 36.20

Reipublicæ pecunia aliquam rem ab œconomo comparatam fuisse, si probetur, cui res cum lucro applicanda sit, distinctione deciditur. 178.*n.*32.*&* 33.

Relationem falsam quando dicatur dolosè fieri ab Agrimensore. 272.29

Renuntiatio officiorum quid sit. ibid.4

Renuntiatio officij non solùm personaliter potest fieri, sed etiam per Procuratorem. 109.11

Renuntiatio officiorum non debet fieri nisi in manibus ejus à quo habuit. ibid.5

Renuntiationes officiorum quomodo debeant fieri traditur, *remissivè*. ibid.9

Renuntiatione facta officiorum sine jurisdictione quæ locari solent, an resolvatur locatio. ibid.10

Renuntiatione officij nondum accepta in manibus Regis vel Superioris, potest officialis continuare administrationem officij tanquam non vacantis. ibid.8

Requisitio urbana ab Administratore facta debitori, an in ipso administratore negligentiæ suspicionem excludat, & non sit imputandum ipsi damnum decoctionis postea à debitore factæ. 176.17

Requisitio urbana ad debitum etiam fiscale exigendum, pluribus commendatur juribus. ibid.20

Rescripta vulgò *Cartas acordadas*, expediri solent in Consilio Regis in favorem villarum ubi sunt officia annalia, quibus cavetur ne electionibus officiorum patres filiis & vicissim nec fratres fratribus suffragia præstent. 45.22

Respublica seu civitas contendens rem aliquam ab œconomo suo emptam fuisse suâ pecuniâ, id probare tenetur tanquam fundamentum suæ intentionis. 178.31

Respuere officia publica indecens & indecorum est. 72.2

Restitutio damni ex indigni electione provenientis, non dignis seu dignioribus facienda, sed Ecclesiæ aut Reip. 34.9

Restitutio in integrum, an competat universitati adversùs renuntiationem à Sindico factam, *remissivè*. 157.22

Revocare concessionem in officiis quibuscumque perpetuis ex causa, & cum illius cognitione licitum est. 87.8

Revocari an possint officiales creati ad beneplacitum à Rege vel à Domino seu Barone quibus est facultas creandi. ibid.4

Revocari regulariter non possunt officiales ab officiis Reipublicæ, durante tempore per quod nominati sunt, nisi adsit causa, & admonitio præcedens facta fuerit. 86.*n.*1.*&* 2.

Revocationem voluntatis inter & cessationem ejusdem ponitur discrimen. 91.37

Revocationis officialis causa quænam justa dicatur. 87.3

Reum capitis Judex ad tempus vel perpetuò poterit addicere ad officium Carnificis obeundum. 277.14

Reus suspendendus dum à furca, anfracto fune, in solum cecidit, quid agendum sit, *remissivè*. 278.21

Rex an teneatur ex officio regnis inservire. 3.23

Rex dum concedit alicui dominium seu jurisdictionem omnimodam in aliquo oppido, seu jus quod communiter in Hispania vocatur *Vassallaje*, adhuc, vicini illius oppidi, etsi dominio subjaceant omnimodè, tamen Regis Vassalli dicuntur. 121.28

Rex Hispaniæ nullum cognoscit Superiorem temporalem, nec Imperatori subjacet, & major reputatur in Regno suo, quàm Imperator in Imperio. 118.*n.*8.*&* 9

Rex Hispaniæ vel ejus Prorex & locum Tenens, quoties ita expedire putaverit, potest Regnum congregare, & civitates Regni Capita ad Curias & conventûs convocare. 161.1

Rex potest omnes Magistratus seu Judices, vel Officiales in Civitatibus vel villis suæ Regiæ Coronæ ad libitum præponere contra oppidorum voluntatem & civibus eorum resistentibus. 118.11

Rex potest tollere Civitatibus facultatem eligendi Procuratorem Curiarum, & ipse motu proprio eligere quem maluerit. 167.18

Rex quoties necessitas publica postulaverit, ex sua autoritate & juris dispositione, sine alio interventu, non solùm de personis, sed de bonis Vassallorum jure hæreditario adjutorium & subsidium exspocere poterit. 168.28

Romani priusquam Senatum adirent, suis falsis numinibus holocausta sacrabant. 5.11

Romani Provincias inter Consules, Prætores & Quæstores sorte dividebant. 51.3

Romani Consules, Quæstores, Tribuni militum, Censores & cæteri Magistratus inter nobiles tantum Patricios primis Reipublicæ temporibus eligebantur. 55.4

S

Salaria competentia quænam dicantur. 107.7

Salaria competentia debent judicibus delegatis persolvi ab ipsis partibus ad quarum petitionem missi sunt. 106.6

Salaria conſtituere quando poſſit univerſitas 107.12
Salaria debent aſſignari ſecundùm perſonarum, temporis, & officiorum qualitatem. ibid.9
Salaria debentur Officialibus pro tempore quo ſerviunt,at non ultra. ibid.13
Salaria Officialibus Reipublicæ aſſignari debent,quæ correſpondeant labori. 106.2
Salaria Prætoribus & judicibus ordinariis perſolvi debent ex bonis populorum. ibid.4
Salaria quis primùm publicis officialibus & Magiſtratibus expenſis fiſci perſolvenda conſtituerit ibid.3
Salaria ſolvenda ſunt initio anni. 107.10
Et an hoc procedat in judicibus & officialibus qui à Dominis & Baronibus nominati ſunt,traditur,*remiſſivè*. ibid.11
Salarij ad quantitatem,ſi non fuerit certa conſuetudo quid agendum ſit. ibid.8
Salarium an debeatur, quando ob infirmitatem vel abſentiam ex juſta cauſa, licentia obtenta, vel non obtenta, quis officio perſonaliter non inſervit,*remiſſivè*. ibid.14
Salarium debetur mortuo officiali ante annum completum & ad hæredes ſuos tranſmittitur. ibid.15
Salarium debetur officiali finito anno vel tempore officij quouſque veniat ſucceſſor. ibid.17
Salarium duplex poterit lucrari officialis qui habet duo officia compatibilia. ibid.16
Scribæ inferiores numerati ſive non numerati, attento jure Regio, vile officium non cenſentur exercere, dummodo alicui civitati, villæ vel Curiæ vel Tribunali deputati ſint. 144.15
Scrutinium paratur præſentibus omnibus qui debent, volunt & poſſunt intereſſe electioni officialium. 7.23
Sedem vel honorem ratione loci nemo in Eccleſia poteſt ſibi acquirere ſine licentia Epiſcopi. 103.43
Sedes ad patris dexteram pro majori honore & æſtimatione Primogenito conſtituenda eſt. 96.16
Sedes honorabiliores quænam cenſeantur. 95.10
Sedes propria & naturalis cuique elementorum gradatim diſtributa eſt. 94.3
Senatoribus pleriſque ſupremi Conſilij præter ſenatoriam dignitatem cui tamen continuò vacant,conferuntur à Rege plura alia miniſteria honorifica & lucroſa. 48.11
Senes qui ſeptuageſimum annum compleverunt legitimam de jure munerum publicorum excuſationem habent,*ex leg.3 §.fin.ff. de Decurionibus*. 75.25
Sententia confirmatoria nominationis obtenta non debet eſſe illuſoria, nec judicium fruſtrari, *leg.ſi prætorum 75.ff.de jud.leg.fin. ff.ne quid in loco publico*. 68.24
Agitur *de text.in leg. ſi ita ſtipulatus eſſem,cum leg.ſeqq.ff.de verb.obligat*. ibid.25
Expenditur textus *in leg. Paulus reſpondit*, §. *cujus*,ibi: *triennio continuo, juncta gloſſa* verbo *tempore,ff.de liber*. ibid.26
Affertur in propoſito textus *in leg. ſervus qui teſtament.14.§.ſervus cum hæred.ff.de teſtam. mil.*Item *& lex Cæſar,ff.de publicanis*. ibid. *n.27.& ſeqq*.
Sententia declaratoria neceſſaria cenſetur ad vacationem unius officij per aſſecutionem alterius. 49.18
Sepulturæ de jure dum in Eccleſia contenditur inter laïcos,cognitio ad judicem Eccleſiaſticum ſpectat. 103.44
Servi ad officium Carnificis addicti pretium debet ejus domino perſolvi. 276.9
Servitij præſtiti ob quod fit indultum privilegium,ut de cauſa conſtet, ſufficit ut in ipſo indulto enuncietur. 62.43
Servus cujuſlibet privati, non autem ſervus alicujus Eccleſiæ, vel libertus poteſt adigi ad munus Carnificis exercendum. 276.8
Schedula Regia data circa modum & ordinem ſervandum in collectione eleemoſynæ Bullarum,ad litteram inſeritur *ibi*. 212.23
Schedula vulgò *Carta depago* de qua *lex 22. tit.6.lib.3.novæ recopil.* loquitur, etſi ſimplex ſufficiat ad ſolutionem faciendam, hoc tamen debet intelligi reſpectu Prætoris vel Decurionum quorum juſſu & decreto ſolutio fuit ordinata & commiſſa. 177.25
Schedulæ Regiæ ſolent in Hiſpania expediri quibus pro unoquoque oppido admiſſio ad idem officium poſt triennium præcipitur. 44.17
Signum juriſdictionis eſt creatio Officialium 122.39
Sindicatio Tabellionum ad eum ſpectat, qui eos creavit. 146.29
Sindicationem vel punitionem Tabellionum dum negligunt qui eos crearunt, ſolet & poteſt committi & expediri judex qui talem ſindicationem faciat. ibid.30
Sindici ſeu Procuratoris cujuſlibet oppidi officium, maximam cum Magiſtratu defenſorum Civitatis in multis habet paritatem, & unitatem ſortitur. 154.1
Sindici conſtitutio non recipit juriſdictionem, ſed tantùm adminiſtrationem rerum civitatis. 155.7
Sindici confeſſio in judicio facta,utrùm præjudicet univerſitati, *remiſſivè*? 156.18
Sindici conſtitutio ut ſit legitima, requiritur

ut ejus inſtrumentum fiat publicum & authenticum, & in eo ſcribantur omnia nomina Decurionum vel vicinorum qui nominationi adfuerunt. 155. 8
Sindici creatio regulariter per annum durationem habet. 158.28
Sindici creatio ut ſit valida, quænam requirantur. 154.4
Sindici electio à ſolo Decurionum decreto robur accipit, nec ad hoc indiget Superioris decreto. 155. 5
Pauli Doctrina *in leg. item eorum 6. ff. 1. juncto 3. quid ſi auctor* arridet in propoſito. ibid. 6
Sindici nominatio debet fieri præcedente convocatione per ſonum tubæ vel campanæ vel alio modo, prout in quolibet loco mos fuerit. 156. 11
Sindici ſeu Procuratoris generalis civitatis creatio pertinet ad univerſitatem, Concilium, ſeu ad ejuſdem urbis Decuriones, aut etiam ad perſonas ſpecialiter ab univerſitate deputatas. 154. 2
Sindico debet aſſignari ſalarium de propriis bonis civitatis. 159. 30
Sindicum conſtituere univerſitas officio judicis poteſt compelli ad petitionem partis contra ipſam agentis. 157.25
Sindicum ſeu Procuratorem certa pars univerſitatis facere poteſt, qui quidem Sindicus erit tantùm Procurator ejus partis quæ ipſum nominaverit. 154.3
Sindicus cujus ætatis eſſe debeat cum promovetur ad tale officium *remiſſivè*. 156.20
Sindicus, finito officio, poteſt cauſam cœptam de tempore officij proſequi. ibid. 19
Sindicus nominatus non poteſt officium tanquam oneroſum recuſare. ibid. 12
Sindicus dum non eſt legitimè & cum ſolemnitatibus requiſitis conſtitutus, quando ab eo geſta videantur ratificata nomine univerſitatis, *remiſſivè*. ibid. 13
Sindicus univerſitatis non ſolùm poteſt nominari à Concilio ad lites pertractandas, verùm etiam ad obligandum ipſam univerſitatem & ſingulares perſonas, & res & bona ſingularium vicinorum. 158. 26
Sindicus univerſitatis, utrùm poſſit tacitè vel expreſsè uti remedio appellationis interpoſitæ vel interponendæ à ſententia lata contra univerſitatem? 157.21
Sindicus univerſitatis tranſigere poteſt in cauſa dubia. 558.27
Sorte dirimi poterunt ſuffragia in pari numero concurrentia & cui ſors ceciderit officium eſt conferendum. 51. 5
Sortes in aliquibus caſibus damnatæ & prohibitæ in aliis vero permiſſæ ſunt. ibid. 6
Sortis electiones quæ in ſacra leguntur Scriptura intelliguntur *ex Gratiano*. 52.9
Sortis judicium in electionibus Eccleſiaſticis expreſsè prohibitum invenitur. 151.7
Sortis judicium inter Ethnicos antiquos frequentiſſimum fuit quod variis ex hiſtoria relatis exemplis comprobatur. 50.2
Sortis judicium omni tempore & inter varias gentes pluribus in caſibus & uſitatum & approbatum fuiſſe ex divinis compertum eſt elogiis. ibid. 1
Sortis judicium ſervatis ſervandis firmum & juri conſonum eſt adeo ut ab illo appellari non poſſit. 52.10
Spartarum legiſlator præmia conſtituit eis qui operam procreandis filiis dabant. 76.33
Spiritualis res ubi cum prophana miſcetur dignior & potior eſt Eccleſiaſtica. 103.42
Spurius an appellari debeat ignobilis. 22.33
Spurius in dubio nemo præſumitur. 24.37
Spurius quâ infamis infamia. 23.37
Spurius an jure ab officiis excludatur. 22.30
Quæſtio affirmativè deciditur. ibid. 31
Stadium quot paſſus contineat. 269.13
Statuta excludentia Neophytos juſta eſſe defenduntur. 18.26
Statutum loquens de primogenito intelligitur de vero & naturali primogenito, non de ficto. 60.29
Subſtitutum apponere ſolet Commentarienſis in magnis carceribus qui ſubſtitutus eum comitatur & adjuvat in miniſterio carceris. 131.21
Subſtitutus officialis gerit periculo ſubſtituentis. 111.2
Suffragium frequentiſſimus eſt eligendi mos. 7.25
Superior meram gratificationem non habet ad electionem unius ex electis à pari numero. 30.17
Princeps ab hac regula excipitur. ibid. 18
Surdus ſimul & mutus eligere non poteſt. 8. 31
Surdus omninò, non verò ſurdaſter ad quæ officia inhabilis. 21.28

T

Tabellio, ut in omni caſu ſive judicialiter ſive extrajudicialiter publicam fidem faciat, debet priùs examinari & inſigniri à Rege. 145.19
Tabellio ſemel ad aliquod officium electus non poteſt ſine cauſa removeri. 90.28
Tabellionatus officium ſerviendi per ſubſtitutum facultatem habens poteſt eum ſemel poſitum, revocare ad libitum aliumque nominare, etiamſi priùs præſentatus fuerit, in Conſilio regio, ibique approbatus poſſeſſionem ceperit, *ex Acevedo in leg. 4. tit. 25. lib. 4. Recopil. n. 6. & 7.* 88 14
Tabelliones à Dominis oppidorum & aliis inferioribus nominati non poſſunt per eos

ſine juſta cauſa & rationabili ab officio removeri. 146.31

Tabelliones Conſiliorum duos libros facere tenentur juxta formam *legis* 75.& 79.*lib.* 5.*tit.*25. quæ *ibi* affertur. 147.32

Tabelliones quomodo debeant uti ſuis officiis, & quanta ſit eorum fides & autoritas,& in quibus caſibus magis credatur eorum inſtrumentis quàm teſtibus traditur, *remiſſivè*. 146.27

Tabellionibus iſto tempore merces, non tam ob operam, quàm ob induſtriam & publicum authoramentum,conſtituta eſt 143.10

Textus *in leg.*7.*ff.rem pupilli ſalvam fore in leg.* 7.*Cod.de adoptionibus*,qua ratione non officiat Tabellionis dignitati. 143.11

Expenditur & intelligitur circa Notarij dignitatem textus,*in leg.univerſos*,*Cod.de Decurionibus*,*lib.*10. 143.12

Tabellionis officij varia nomina quibus in jure ſolet ſignificari,afferuntur.142.1.2.& 3

Tabellionis officium debet eſſe perpetuum. 89.22

Tabellionis ab officio cur Decuriones abſtinere debeant. 144.13

Tabellionis ſeu Notarij munus,utrùm attento jure communi,honorabile habeatur,& habitum fuerit. 142.4

Tabellionum creatio, conſuetudine introduci poteſt, ut ſpectet ad Dominos oppidorum. 144.18

Tabellionum creatio ſeu nominatio ad Regem pertinet. ibid.16

Tabellionum in examine & probatione quiſnam ordo ſervandus,*remiſſivè*. 146.24

Tabellionum officia debent exerceri per nominatum,non autem per ſubſtitutum.ib.26

Tabellionum proviſio & denominatio quæ conſuetudine fuit introducta, & facta à Ducibus,Marchionibus,&c. utrùm morte concedentis expiret,non ſolùm quoties officia vacent per mortem,ſed etiam per renunciationem vel privationem. 145.20

Tabernarij, muliones,tutores,hoſpitatores artocrearij,mechanicáque exercentes officia muneribus Reip.ſunt inhabiles. 24.38

Templariorum inſtituta fuit militia ad peregrinos excipiendos. 133.11

Templariorum nomenclatura unde orta.ib.12

Tempus non currit impedito agere ſeu adminiſtrare. 68.23

Teſtes in cauſa coram judicibus fraternitatis agitata, ſi de perjurio convicti fuerint, hi judices non poterunt, etiam ratione incidentiæ contra eos procedere. 137.16

Theſaurarij Gabellarum officium à Regia conceſſione ſolet procedere,& perpetuum venditionis titulo conceditur alicui & ejus hæredibus. 185.17

Theſaurarij Gabellarum officium nobile cenſetur. 185.18

Theſaurarij generalis ſalarium ſpeciali Schedula ſeu proviſione Regia ſolet ex bonis & reditibus oppidi ſeu univerſitatis perſolvi. 196.64

Theſaurarij officium nihil aliud eſt quàm Arca & Domus deputata ad cuſtodiam & conſervationem pecuniæ Principis.186.28

Theſaurarij officium moderni hujus temporis,diverſum eſt ab officio antiquorum ſuſceptorum, Exactorum ſeu Arcariorum. 189.40

Theſaurarij publici varia nomina antiqua. 882.1

Theſaurarij tantùm à Rege nominati in unaquaque Provincia,& judices rationum patrimonij Regij,nobile officium gerere reputantur, non verò ſuſceptores, ſeu Exactores vectigalium in unoquoque oppido à Concilio nominati. 183.6.& 7

Theſaurarij & Decurio officia quare ſint incompatibilia. 185.19

Theſaurario qui ſolvit,non ea agit intentione ut dominium tranſeat, ſed ut Principi ſolvat,& obligationis nexu liberetur. 188.36

Theſaurariorum in bonis, an præferatur fiſcus cæteris creditoribus, vel mulieri pro dote expreſſam hypothecam habentibus, *remiſſivè*. 186.24

Theſaurario Regio gabellarum, vulgò *Alcavalos reales*,in Pintiana civitate conſtituto, quid curæ incumbat. 184.15

Theſaurarius confeſſus recepiſſe debitum Regium,debitorem liberat,etiamſi realiter non receperit, modò tamen Theſaurarius ſit ſolvendo. 185.22

Theſaurarius creatus non ſolùm debet exigere quæ debentur ratione præſentis anni, ſed etiam quæ ab aliis in præteritis annis inſoluta extant,& antiqui ſuſceptores non receperunt. ibid.20

Theſaurarius non dicitur ſimplex Depoſitarius. 187.32

Theſaurarius per gratiam & conceſſionem à Principe in titulo officij acceptam, poteſt cum pecuniâ fiſci recepta negotiare.190.41

Theſaurarius Regius Gabellarum qua ratione compellendus à creditoribus Regis, ut ſolvat ipſis cenſus, vulgò *Iuras* ſuper Gabellis conſtitutis. 185.16

Theſaurarius quomodo ſcribere in ſuo libro debeat,& quâ formâ & ſtylo pecunias quas intuitu & ratione ſui officij recepit. 193.60

Theſaurarius vel Exactor pecuniæ non poteſt aurum receptum convertere in maſſam, vel monetam in aliam ſpeciem. 187.31

Theſaurarius videtur effici dominus pecuniæ ſibi numeratæ,ex Doctrina Burſati. 188.33

Thesaurarius utrùm pro pecunia Regis vel depoſita vel ſibi à latronibus furto ſubtracta teneatur,an verò allegans & probans caſum furtivum immunis remaneat 193.59
Theſeus Nobiles à plebeiis primus ſejunxit. 54.2
Tonſores & ſartores cur appellari non debeant Proxenetæ. 242.6
Tribunorum Romanorum poteſtas qui in re conſiſteret. 159.32
Tributa in Curiis à Procuratoribus Regni Regi conceſſa,eorum cura,& perſonali munere ſunt exigenda, *ex leg. Regia 9. tit.7. lib.6.novæ recopil.* 209.9
Tributa miſta quænam ſint. 259.24
Tributa omnia quæ in Regno Caſtellæ inveniuntur ad perſonalia & realia ſeu patrimonialia reducuntur. 259.25
Tributa perſonalia quid. ibid.22
Tributa quæ in Hiſpania exiguntur, in quo cenſibus & impoſitionibus à Romanis Imperatoribus indictis correſpondeant. ibidem. 20
Tributa realia quænam dicantur. ibid.23
Tributa non ſolùm imponere pro cognitione Vaſſallagij & ſupremæ poteſtatis,ſed etiam alias collectas & impoſitiones,publicâ causâ & communibus neceſſitatibus urgentibus, Regno & Vaſſallis injicere ad Reges jure Regaliæ ſpectat. 256.12
Tributi capitis vim & ſpeciem continet tributum quod communiter vocatur, *de la Martinieja.* 260.33
Tributi ſolutio pro Edicto Cæſaris maximum creavit apud Judæos ſcandalum & altercationes. 256.10
Tributi vulgari ſermone *Fonſadera* dicti, in quo conſiſtat ratio & ſubſtantia. 258.16
Tributi vulgò *Fonſadera*, antiquitas unde deducatur. ibid.15
Tributorum Exactoris munus quandoque honeſtum cenſetur. 209.7
Expenditur & affertur in propoſito Papiniani lex,*lib.17.§.præſcrip.ff. ad munic.* ibid.8
Tributorum excuſſio prius fieri non debet, quàm intimatio Concilio facta fuerit.211.18
Tributorum exactio in Regno Caſtellæ ſemper plebeiorum ſtatui adſcribitur, nec Nobilis ullus invitus cogitur ſuſcipere. 209.3
Tributorum in conceſſione, an Procuratores Curiarum neceſſariò debeant intervenire & conſentire, an autem illorum præſentia & communicatio in vim conſilij & deferentiæ tantùm exquirenda ſit. 168.26
Expenditur pro aſſenſu neceſſario Procuratorum,textus,*in leg.1.tit.7.lib.6. novæ recopil.* qui *ibi* adducitur. ibid.27
Tributorum in triplicem ſpeciem fit diviſio. 259.21
Tributorum quæ in Hiſpania imponuntur, variæ cauſæ ſunt, & eorum nomenclatura diverſa. 257.13
Tributorum realium vel patrimonialium quodnam potiſſimum ſit in Regno Caſtellæ. 260.34
Tributorum varia afferuntur nomina. 258.17
Tributum quod unuſquiſque deſcriptus ex Edicto Cæſaris erat ſoluturus, in quo conſiſteret. 256.*n.*8.*&* 9
Tributum quod vulgò dicitur *la Moneda Forera*, ut ſolvatur, non habetur ratio patrimonij,ſed tantùm capitis. 259.27
Tributum vulgò *Alcavala*,quâ ratione ſit dictum, *remiſſivè.* ibid.19
Tributum,vulgò *la Moneda forera*, ex perſonalibus potiſſimùm & antiquiſſimum inventum eſt. ibid.16
Tributum, vulgò *Siſas*, quo tempore fuerit impoſitum. 258.18
Tutela munus perſonale eſt *ex leg.* 55.1.*ff. de muneribus & honoribus.* 83.77
Tutelæ immunitas Nobilibus conceditur intuitu alicujus officij in quo ſunt conſtituti, non verò generaliter aliis Nobilibus. 82.69
Tutelæ munus nec vile nec ſordidum unquam exiſtimatum eſt. ibid.70
Tutelæ ratione & curæ,Princeps Tutor ſive Curator Regni & Reipublicæ dicitur. ibidem.71
Tutor & Curator poteſt facere ea omnia quæ ſpeciale mandatum exigunt. 156.15
Tutor efficitur dominus pecuniæ quam pro pupillo recipit. 189.37
Tutor ſi ſit obligatus in genere,tamen pecunia non deſinit eſſe pupilli,nec dicitur eſſe Tutoris. ibid.39
Tutoris adminiſtrationem inter & Theſaurarij quænam differentia. ibid.38

V

Vaſſalli Baronum ſemper dicuntur ſubditi Dominio Regis, & tenentur defendere eum contra Barones. 121.29
Vendita ſeu conceſſa villæ,attento jure communi, videtur conceſſa juriſdictio ipſius. 119.21
Vendita ſeu conceſſa villa, attentis legibus Regni Hiſpaniæ, non cenſetur conceſſa juriſdictio, niſi expreſsè caveatur. 120.22
Venditio quando ad menſuram facta eſt,intra quod tempus menſuræ judicio quis neceſſariò uti debeat. 271. *numero* 22 *&* 23.
Venditionis aut conceſſionis verba inſpi-

cienda ſunt, ut dignoſci poſſit quid conceſſum aut venditum fuerit. 121.31
Vicini & naturales, extraneis & alienigenis in collatione beneficiorum præferendi ſunt. 25.43
Vicinus ad officia Reipublicæ obtinenda etiam habitator eſſe debet. 26.44
Vicinus & habitator quis dicatur. ibid.45
Victus & utenſilia ut moderatis & juſtis pretiis vendantur ad curam Prætoris cujuſlibet Civitatis, regulariter ſpectat. 148.1
Vile ſeu infame dicitur officium quod in loco tale eſſe reputatur. 209.6
Vis, impreſſio, coactio, metus ubi intercedunt, ſemper abeſt conſenſus. 9.33
Univerſitas non tenetur recipere officialem creatum ultra annum. 43.7
Vocari pariter omnes ad munera publica quieti & tranquillitati publicæ expedit in urbibus populoſis, & in quibus ſæpe nulla aut ſaltem non tam manifeſta differentia eſt inter nobiles & plebeios. 82.72
Voces illæ, *durante mera & libera voluntate ſeu beneplacito*, quid operentur in creatione officialium ad beneplacitum. 91.6
Vox *placeat* qua ratione intelligi debeat. 90.34
Vox *liberè* quomodo ſit intelligenda, & ita non amplietur ut aliquid fiat alterius detrimento. ibid. *n.* 32. *&* 33
Uſus communis loquendi debet ſemper reduci ad diſpoſitionem juris. 91.35
Uſus communis loquendi multùm operatur in creatione officialium. 87.6
Uſus intervenire debet in judicio ſortis ut illud ab omni peccato & ſuſpicione prava vacuum habeatur. 52.8

X

Xenodochia quæ in urbe Carrionenſi & circa eam conſtructa ſunt pro peregrinis hoſpitandis enarrat & deſcribit Autor, *vide* Hoſpitia.
Xenodochiorum ſeu Hoſpitalium ad peregrinos excipiendos quis primus inventor ſeu inſtitutor fuerit. 232.6

FINIS.

ARTICVLVS II.

Vtrùm conuenienter peccata venialia per lignum, fœnum, & ſtipulam deſignentur?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter peccata venialia per lignum, fœnum, & ſtipulam deſignentur. Lignum enim, fœnum, & ſtipula, dicuntur ſuperædificari ſpirituali fundamento: ſed peccata venialia ſunt præter ſpirituale ædificium, ſicut etiam quælibet falſæ opiniones ſunt præter ſcientiam; ergo peccata venialia non conuenienter deſignantur per lignum, fœnum, & ſtipulam.

2. Præt. Ille qui ædificat lignum, fœnum, & ſtipulam, ſic ſaluus erit quaſi per ignem; ſed quandoque ille qui committit peccata venialia, non erit ſaluus etiam per ignem, puta, cum peccata venialia inueniuntur in eo qui decedit cum peccato mortali: ergo inconuenienter per lignum, fœnum, & ſtipulam peccata venialia deſignantur.

3. Præt. Secundùm Apoſtolum, alij ſunt qui ædificant aurum, argentum, & lapides pretioſos, id eſt, amorem Dei, & proximi, & bona opera: & alij qui ædificant lignum, fœnum, & ſtipulam: ſed peccata venialia committunt etiam illi qui diligunt Deum, & proximum, & bona opera faciunt. dicitur enim 1. Ioann. 2. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus: ergo non conuenienter deſignantur peccata venialia per iſta tria.

4. Præt. Multò plures differentiæ & gradus ſunt peccatorum venialium, quàm tres: ergo inconuenienter ſub his tribus comprehenduntur.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus 1. ad Corinth. 3. dicit de eo qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipulam, quòd ſaluus erit quaſi per ignem, & ſic patietur pœnam, ſed non æternam: reatus autem pœnæ temporalis propriè pertinet ad peccatum veniale, vt dictum eſt: ergo per illa tria ſignificantur peccata venialia.

Reſpon. Dicendum, quòd quidam intellexerunt fundamentum eſſe fidem informem, ſuper quam aliqui ædificant bona opera, quæ figurantur per aurum, argentum, & lapides pretioſos: quidam verò peccata etiam mortalia, quæ figurantur ſecundùm eos per lignum, fœnum, & ſtipulam. Sed hanc expoſitionem improbat Auguſtinus in libro de fide & operibus: quia vt Apoſtolus dicit ad Galatas quinto. Qui opera carnis facit, regnum Dei non conſequetur, quod eſt, ſaluum fieri. Apoſtolus autem dicit, quòd ille qui ædificat lignum, fœnum, & ſtipulam ſaluus erit quaſi per ignẽ: vnde non poteſt intelligi quòd per lignũ, fœnum & ſtipulã peccata mortalia deſignentur. Dicunt ergo quidam, quòd per lignum, fœnum, & ſtipulam ſignificantur opera bona, quæ ſuperædificantur quidem ſpirituali ædificio, ſed commiſcent ſe eis peccata venialia: ſicut cum aliquis habet curam rei familiaris, quod bonum eſt, commiſcet ſe ſuperfluus amor vel vxoris vel filiorum vel poſſeſſionum, ſub Deo tamen, ita ſcilicet quòd pro his homo nihil vellet facere contra Deum. Sed hoc iterum non videtur conuenienter dici. Manifeſtum eſt enim quòd omnia opera bona referuntur ad charitatem Dei, & proximi: vnde pertinent ad aurum, argentum, & lapides pretioſos: non ergo ad lignum, fœnum, & ſtipulam. ¶ Et ideo dicendum eſt, quòd peccata venialia, quæ admiſcent ſe procurantibus terrena, ſignificantur per lignum, fœnum, & ſtipulam. Sicut enim huiuſmodi congregantur in domo, & non pertinent ad ſubſtantiam ædificij, & poſſunt comburi ædificio remanente: ita etiam peccata venialia multiplicantur in homine, manente ſpirituali ædificio, & pro iſtis patitur ignem vel temporalis tribulationis in hac vita, vel purgatorij poſt hanc vitam, & tamen ſalutem conſequitur æternam.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccata venialia non dicuntur ſuperædificari ſpirituali fundamento, quaſi directè ſupra ipſum poſita: ſed quia ponuntur iuxta ipſum: ſicut accipitur Pſalm. 136. Super flumina Babylonis, id eſt, iuxta, quia peccata venialia non deſtruunt ſpirituale ædificium, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd non dicitur de quocunque ædificante lignum, fœnum, & ſtipulam, quòd ſaluus ſit quaſi per ignem: ſed ſolùm de eo qui ædificat ſupra fundamentum, quod quidem non eſt fides informis, vt quidam æſtimabant, ſed fides formata charitate, ſecundùm illud Epheſ. 3. In charitate radicati & fundati. Ille ergo qui decedit cum peccato mortali & venialibus, habet quidem lignum, fœnum, & ſtipulam, ſed non ſunt ſuperædificata ſupra fundamentum ſpirituale: &, ideo non erit ſaluus ſic quaſi per ignem.

Ad

per veniale, tantùm est macula secundùm quid, ita dicendum est de offensa, quia nec negari potest, quòd per peccata venialia Deus aliquantulum offendatur, sicut ipsa venialia aliqualiter sunt contra eius legem: nec talis offensa potest esse offensa simpliciter, cum non tollat diuinam amicitiam & gratiam; licèt feruorem eius diminuat. Et ita intelligendus est D. Thomas quæst. 7. de Mal. art. 2. ad 10. vbi ait, *Quòd peccatum veniale cum non importet auersionem, propriè loquendo non habet rationem offensæ.* Addens enim *propriè loquendo*: satis insinuauit se loqui de offensa propriè & simpliciter tali, & hanc dumtaxat à peccato veniali excludere; concedere verò illi offensam secundùm quid & minùs propriè dictam. Vnde neque audiendi sunt, qui omnino negant, Deum offendi per peccata venialia; neque qui asserunt offendi simpliciter per illa: sed media via incedendo, concedenda est illis ratio offensæ secundùm quid, neganda verò ratio offensæ simpliciter, sicut dictum est de macula. De quo videri potest Suarez in tract. de Peccatis disputatione 2. sectione 5. dub. 2.

D. Thomas.

Suarez.

9. Possunt autem circa hanc venialem offensam duo dubitari: nimirùm vbi sit tanquam in subiecto, & in quo ratio eius consistat. Ex quorum solutione dependet solutio alterius quod nonnulli inquirunt, an scilicet prædicta offensa sit simpliciter infinita, sicut est offensa mortalis; vel potiùs finita & determinata? Ad primum ergo dicendum est, offensam venialem formaliter seu passiuè acceptam non subiectari in peccatore offendente vel in eius actu, sed in Deo qui offenditur per illam: eo proportionali modo quo disp. 7. dub. 2. diximus de offensa mortali. Nam prima ratio ibi facta de vtraque offensa conuincit. Et quamuis secunda solùm procedat de mortali, à paritate tamen rationis deducitur idem debere esse subiectum offensæ venialis.

Imò ex ibidem dictis circa essentiam offensæ mortalis venanda est ratio & essentia venialis, de qua procedit secundum dubium. Vtraque igitur consideranda est in Deo ad modum priuationis seu læsionis, non secundùm rem illatæ, sed secundùm affectum peccantis intentatæ. Differunt autem, quia offensa mortalis consideratur vt priuatio seu læsio simpliciter illius iuris quod Deus possidet, vt ab homine pro fine vltimo habeatur, & vt talis colatur, & super omnia ametur. Dum enim is qui mortaliter peccat, præfert in suo affectu creaturam Deo, & auersus ab isto, conuertitur ad illam sicut ad vltimum finem, consequenter tollit, quantum est ex parte prædicti affectus, ipsam rationem finis vltimi, priuatque illum iure quod possidet, vt pro tali fine habeatur. At verò offensa venialis adhuc ex affectu peccantis non priuat Deum hoc iure absolutè & simpliciter, sed ad summum secundùm quid: quia qui venialiter delinquit, quamuis diuertatur, non tamen auertitur ab illo, neque præfert ei creaturam, neque isti tribuit rationem finis vltimi: sed sarta tectaque in Deo hac ratione, quasi diminuit & coarctat prædictum ius, ne actu extendatur ad opus venialiter peccaminosum: eo quòd nullum tale opus est actu referibile in Deum; licèt possit referri in illum habitualiter. Itaque ratio offensæ venialis sita est in quadam non extensione & veluti coarctatione diuini iuris & diuini dominij, qua fit vt opus venialiter malum non subijciatur actu & directe prædicto dominio, nec fiat propter Deum, sed maneat extra eius causalitatem finalem quantum ad actualem relationem, licèt non quantùm ad habitualem, vt magis explicuimus in tract. de vltimo fine. disputat. 4. dub. 4.

10. Ex quo fit, prædictam offensam (etiam eo modo quo est in Deo, scilicet moraliter & ex affectu peccantis) non esse in illo vt priuationē absolutè & simpliciter talem alicuius diuinæ perfectionis aut rationis, sed vt priuationem solùm secundùm quid: quia non tollit ab eo absolutè & simpliciter prædictum ius vel dominium; sed hoc simpliciter & quòad substantiam (vt ita dicamus) conseruato per terminationem ad omnia alia, tollit dumtaxàt extensionem ad illud determinatum opus, quod est peccatum veniale. Neque adhuc quoad istud tollit simpliciter prædictam extensionem sed solùm quantum ad relationem actualem, integra & illæsa permanente quantùm ad habitualem. Priuatio autem quæ non tollit simpliciter aliquam formam vel perfectionem, sed solùm prædicto modo coarctat illam, non potest dici priuatio aut malum simpliciter, sed secundùm quid.

Deinde fit, prædictam offensam non esse intrinsecè & simpliciter infinitā, sicut est offensa mortalis, sed potiùs finitam & limitatam, atque adeo finita & limitata satisfactione ad æqualitatem compensabilem. Et ratio est quam modò tradidimus: quia priuatio in qua consistit, nō tollit à Deo aliquam perfectionem vel rationem infinitam, eo modo quo infinitatem exprimit; sed impedit dumtaxat quandam eius terminationem ad rem creatam, vt modo nostro concipiendi exprimit respectum finitum & connexionem non necessariam cum tali re. Quamuis enim prædicta terminatio ex parte formæ & in esse rei sumpta, sit ipsa diuina perfectio, adeoque infinita simpliciter; attamen vt stat sub denominatione & munere illius terminationis, non exprimit conceptum infinitum, neque aliquid à quo ipsa perfectio quoad suam entitatem aut quoad aliquam terminationem exprimentem infinitatem dependeat. Et ideo eius priuatio prout sic non potest dici infinita simpliciter seu intrinsecè, quia non priuat aliquo infinito in eo, in quo infinitatem exprimit; sed in eo dumtaxat, quod si non esset plus quàm exprimit, & plus quàm priuatur, non esset infinitum, sed finitum. Per quod facilè euacuantur aliquæ obiectiones, quæ ex præsenti doctrina poterant suboriri: quasque, Deo dante, proponemus & diluemus in tract. de Incarnatione, vbi ex professo agendum est de vtraque offensa, mortali scilicet & veniali, & de incapacitate puræ creaturæ ad satisfaciendum æqualiter pro prima, secùs verò pro secunda.

ARTI

quorum vtrumque est in genere mali: sed circunstantia facit de actu bono malum, sicut patet cum aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriã: ergo multò magis potest facere de peccato veniali mortale.

Sed contra est, quòd cum circunstantia sit accidens, quantitas eius non potest excedere quantitatem ipsius actus, quam habet ex suo genere: semper enim subiectum præeminet accidenti. Si igitur actus sit ex suo genere peccatum veniale, non poterit per circunstantiam fieri peccatum mortale, cum peccatum mortale in infinitum quodammodò excedat quantitatem venialis, vt ex dictis patet.

Respon. dicendum, quòd sicut supra dictum est, cum de circunstantiis ageretur, circunstantia in quantum huiusmodi, est accidens moralis actus: contingit tamen circunstantiam accipi vt differentiam specificam actus moralis, & tunc amittit rationem circunstantiæ, & constituit speciem moralis actus: hoc autem contingit in peccatis, quando circunstantia, addit deformitatem alterius generis: sicut cum aliquis accedit ad non suam, est actus deformis deformitate opposita castitati, sed si accedat ad non suam, quæ est alterius vxor, additur deformitas oppositа iustitię, contra quam est vt aliquis vsurpet rem alienam. Et secundùm hoc huiusmodi circunstantia cõstituit nouem speciem peccati, quæ dicitur adulterium: impossibile est autem, quòd circunstantia de peccato veniali faciat mortale, nisi afferat deformitatem alterius generis. Dictum est enim, quòd peccatum veniale habet deformitatem per hoc, quòd importat deordinationem circa ea quæ sunt ad finem: peccatum autem mortale habet deformitatem per hoc, quòd importet deordinationem respectu vltimi finis. Vnde manifestum est, quòd circunstantia non potest de veniali peccato facere mortale manẽs circunstantia: sed solùm tunc quando trãsfert in aliam speciem: & fit quodammodo differentia specifica moralis actus.

Ad primum ergo dicendum, quòd diuturnitas non est circunstantia trahens in aliam speciem, similiter nec frequentia vel assiduitas, nisi fortè per accidens ex aliquo superuenienti. Non enim aliquid acquirit nouam speciem ex hoc, quòd multiplicatur vel protelatur, nisi fortè in actu protelato vel multiplicato superueniat aliquid, quòd variet speciem, puta inobedientia, vel contemptus, vel aliquid huiusmodi. Dicendũ est ergo, quòd cum ira sit motus animi ad nocendum próximus, si sit tale nocumentum, in quod

us iræ, quod ex genere suo sit
tale, sicut homicidium vel
ex genere suo est pecca-
d quod sit peccatum ve-
imperfectione actus, in
otus subitus sensualitatis:
a, redit ad naturam sui
nsum rationis. Si verò
od tendit motus iræ,
e suo, puta cum ali-
cõtra aliquem, quòd
um aliquod leue & io-
odicum ipsum contristet,
it ira peccatum mortale: quantum-
e sit diuturna, nisi fortè per acci-
dens, puta si ex hoc graue scandalum
oriatur, vel propter aliquid huiusmodi.

¶ De ebrietate verò dicendum est, quòd secundum suam rationem habet, quòd sit peccatum mortale: quòd enim homo absque necessitate reddat se impotentẽ ad vtendum ratione, per quam homo in Deum ordinatur, & multa peccata occurrentia vitat, ex sola voluptate vini, expresse contrariatur virtuti: sed quòd sit peccatum veniale, cõtingit propter ignorantiam quandam vel infirmitatem, puta cum homo nescit virtutem vini aut propriam debilitatem, vnde non putat se inebriari: tunc enim non imputatur ei ebrietas ad peccatum, sed solùm superabundantia potus. Sed quando frequenter inebriatur non potest per hanc ignorantiam excusari, quin videatur voluntas eius eligere magis pati ebrietatem, quàm abstinere à vino superfluo, vnde redit peccatum ad suam naturam.

Ad secundum dicendum, quòd delectatio morosa non dicitur esse peccatum mortale, nisi in his, quæ ex suo genere sunt peccata mortalia: in quibus si delectatio non morosa sit peccatum veniale, est ex imperfectione actus, sicut & de ira dictum est: dicitur enim ira diuturna, & delectatio morosa propter approbationem rationis deliberantis.

Ad tertium dicendum, quòd circunstantia non facit de bono actu malum, nisi constituens speciem peccati. vt supra etiam habitum est.

Prima Conclvsio.

Nulla circunstantia manens in ratione circunstantiæ potest facere de peccato veniali mortale.

Secvnda Conclvsio.

Circunstantia quæ addit nouam malitiæ speciem, potest transferre actum de peccato veniali in mortale: neque tunc omnino acci-

Pe-tur

G-E 624